صور

من دروس عبد الولي القارئ العلام الازبكستاني

ئۆزبېكىستان ئىسلام ئالىمى ئابدۇۋەلى قارى دەرسلىرىدىن تاللانمىلار

1.قىسىم

يۇلغۇن تورىبېكىتى

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

مقدمة.

إن الحمد لله نحمده ونستعينه ونستهديه، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يُضلل فلا هادي له. وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله.

ئابدۇۋەلى قارى دەرىسلىرى

بۇ دەرىسلەر داڭلىق ئۆزبېك ئۆلىما ئابدۇۋەلى مىرزائىۋ (Abduwali Mirzaev) تەرىپىدىن ئۆزبېك تىلىدا بېرىلگەن. ئەمما ئۇيغۇر تىلىغا يېقىن ھەم چۈشۈنۈشلۈك. كۆپچىلىكنىڭ پايدىلىنىشىغا سۇندۇق.

ئابدۇۋەلى قارى دەرسلىرىنى چۈشۈرىۋالماقچى بولسىڭىز بۇ يەردىن چۈشۈرۈڭ:

http://www.yulghun.com/islam/ders.html

دەرس نۇمرى	دەرس
1	ئىخلاس
2	ئاللاھ يولىدا ياخشى كۆرۈش
3	ئىمان
4	قۇرئان ۋە ئۇنىڭ ئىسلامدىكى ئورنى
5	سۈننەت ۋە ئۇنىڭ ئىسلامدىكى ئورنى
6	راسچىللىق
7	ئىسلامىي ئەخلاقلار
8	ئاللاھ يامان كۆرىدىغان بەندىلەر
9	ئاللاھ ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر(1)
10	ئاللاھ ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر(2)
11	ئاللاھ ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر(3)
12	ئاللاھ ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر ۋە پەيغەمبىرىمىزگە ئەرگىشىش
13	تەقۋا ۋە ئۇنىڭ مەنىسى 1،2
14	تەقۋا ۋە ئۇنىڭ مەنىسى 3،4،5

15	تەقۋالىققا ئېرىشىش يوللىرى
16	ئاللاھنىڭ بەندىلىرى ۋە ئۇلارنى سۆيپەتلىرى
17	نىجات تاپقان جامائەتنىڭ سۆيپەتلىرى
18	چوڭ گاناھلار (گۇناھى كەبىرلەر)
19	ئىسلامنىڭ ئۈچ ئاساسى، ئۆمەر ئىبنى خەتتاب
20	نىجات تاپقان قەۋم
21	ئاللاھنىڭ يېگانىلىقى ۋە تەۋھىد
22	شېرىك كەلتۈرۈش - چوڭ ۋە كىچىك
23	پەيغەمبىرىمىزنىڭ نەسىھەتلىرى، ئاللاھنىڭ بەزى سۆپەتلىرى
24	چوڭ شىرىك كەلتۈرۈش
25	ئەرگىشىش ۋە دەۋەتنىڭ شەرت-شارائىتلىرى
26	سوئال-جاۋاپلار
27	ئىمان-ئەھكاملىرى
28	بىدئەت ۋە ئۇنىڭ تۈرلىرى
29	سېھىر
30	شاھادەتنىڭ شەرتلىرى
31	سۈننەتنىڭ تۈرلىرى ۋە ئۇلارنىڭ مۇھىملىقى
32	ئىسلامىي دۇنيا قاراش
33	دىندا نەسىھەت ۋە ھىدايەتنى توسىدىغان يوللار، پەيغەمبەر ئائىلىسى
34	پەيغەمبەرنىڭ يولى، تەۋھىد ۋە مۇشرىكلەرنىڭ شۈبھەلىرى

35	شىرىك، مەھرەملەر كىملەر
36	ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام، ھۆكۈمنىڭ ئاللاغا خاسلىقى
37	زۇلۇم
38	غېرىپلار ۋە ئۇلارنىڭ سۈپەتلىرى
39	مۆمىن كىشىنىڭ ئەقىدىسى
40	مۇشرىكلەرنىڭ ئەمەللىرى، زۇلۇمنىڭ تۈرلىرى ۋە ئاقىۋەتلىرى
41	مەھرەم ۋە نامەھرەملەر
42	ئىبادەتنىڭ تۈرلىرى ۋە شىرك كەلتۈرۈش
43	ئىبادەتنىڭ تۈرلىرى ۋە ئاللانىڭ سايىسىدە بولىدىغان 7 خىل تائىپە
44	شىرك كەلتۈرۈش ۋە ئىسلامنىڭ شەرتلىرى
45	ئىمان ھەققىدە
46	گۇناھى كەبىرلەرنىڭ ئاخىرەتتىكى جازالىرى
47	ئامانەت ۋە ھەقلەر
48	جاھىلىيەت سۇئاللىرىغا جاۋاپلار
49	غېرىبلار كىملەر، ئىبنى تەيمىيە
50	سالاملىشىش ھەققىدە
51	جانازا نامىزى
52	دىن دىگەننى قانداق چۈشىنىش كېرەك؟
53	غېرىبلار كىملەر؟
54	ئىمان ھەققىدە

55	ناماز، ئۇنىڭ ھۆكۈمى ۋە ئۇنىڭ ئىسلامدىكى ئورنى
56	زاكات ھەققىدە
57	سوئال-جاۋاپلار
58	قۇرئان-كەرىمنىڭ پەزىلەتلىرى
59	پەيغەمبەر موجىزىلىرى
60	شىركنىڭ بەزى كۆرۈنۈشلىرى
61	تەۋبە ۋە ئۇنىڭ مۇھىملىقى
62	روزا
63	تىل ئاپەتلىرى
64	«ئەمرى مەھرۇف ۋە نەھيى مۇنكىر» ھەققىدە
65	گۇناھى كەبىرلەر (1)
66	گۇناھى كەبىرلەر (2)
67	گۇناھى كەبىرلەر (3)
68	گۇناھى كەبىرلەر (4)
69	گۇناھى كەبىرلەر (5)
70	گۇناھى كەبىرلەر (6)
71	گۇناھى كەبىرلەر (7)
72	گۇناھى كەبىرلەر (8)
73	پەيغەمبەرنىڭ مۆجىزىلىرى
74	قۇرئان تەفسىرى، ئابۇ ئۇبەيدە ئىبنى جەرراھ

75	سۇئاللارغا جاۋاپ، تەلھە ئىبنى ئەبەيدۇللا
76	دەججال فىتنىسى
77	ئەھلى سۇننە ۋە جامائەت، زۇبەير ئىبنى ئەۋۋام ۋە ئابدۇرراھمان ئىبنى ئەۋف
78	نىدا ئايەتلىرى (1ـ7) ــ سائاد ئىبنى ئەبى ۋەققاس
79	نىدا ئايەتلىرى (8ـ11) ــ سەئىد ئىبنى زەئىد، مۇسئەب ئىبنى ئۇمەير
80	نىدا ئايەتلىرى (12ـ18) ــ ئابۇ سەلىمە، ئۇم سەلىمە قاتارلىقلار
81	نىدا ئايەتلىرى (19ـ24) ــ ئابدۇللا ئىبنى سۇخەيل ۋە ئابۇ جەندەل
82	نىدا ئايەتلىرى (22ـ25) ــ بەرە ئىبنى مالىك

ئابدۇۋەلى قارى تەپسىرلىرى

بۇ تەفسىرلەر داڭلىق ئۆزبېك ئۆلىما ئابدۇۋەلى مىرزائېۋ (Abduwali Mirzaev) ئەپەندى تەرىپىدىن ئۆزبېك تىلىدا قىلىنغان. ئەمما ئۇيغۇر تىلىغا يېقىن ھەم چۈشىنىشلىك. كۆپچىلىكنىڭ پايدىلىنىشىغا سۇندۇق. ئاللاھ بۇ كىشىگە رەھمەت قىلسۇن
.

ئابدۇۋەلى قارىنىڭ قۇرئان كەرىم تەپسىرلىرىنى چۈشۈرىۋالماقچى بولسىڭىز بۇ يەردىن چۈشۈرۈڭ:

http://www.yulghun.com/islam/tafsir.html

تەفسىر نۇمرى	تەفسىر	چوڭلىقى
1	سۈرە فاتىھە	8.6 MB
2	سۈرە بەقەرا (1ـ 5 ئايەت)	6.4 MB
3	سۈرە بەقەرا (6ـ 16 ئايەت)	7.7 MB
4	سۈرە بەقەرا (17ـ 27 ئايەت)	7.5 MB
5	سۈرە بەقەرا (28ـ 37 ئايەت)	8.9 MB
6	سۈرە بەقەرا (38ـ 48 ئايەت)	8.3 MB
7	سۈرە بەقەرا (49ـ 57 ئايەت)	9.5 MB
8	سۈرە بەقەرا (58ـ 66 ئايەت)	6.4 MB
9	سۈرە بەقەرا (67ـ 74 ئايەت)	6.7 MB
10	سۈرە بەقەرا (75ـ 89 ئايەت)	11.1 MB
11	سۈرە بەقەرا (90ـ 103 ئايەت)	12.7 MB
12	سۈرە بەقەرا (103ـ 113 ئايەت)	9.4 MB
13	سۈرە بەقەرا (114ـ 121 ئايەت)	7.0 MB
14	سۈرە بەقەرا (122ـ 129 ئايەت)	7.4 MB
15	سۈرە بەقەرا (130ـ 141 ئايەت)	7.6 MB
16	سۈرە بەقەرا (142ـ 144 ئايەت)	8.3 MB
17	سۈرە بەقەرا (145ـ 153 ئايەت)	11.1 MB
18	سۈرە بەقەرا (154ـ 158 ئايەت)	9.4 MB
19	سۈرە بەقەرا (159ـ 164 ئايەت)	7.7 MB

5.1 MB	سۈرە بەقەرا (165ـ171 ئايەت)	20
6.6 MB	سۈرە بەقەرا (172ـ177 ئايەت)	21
7.9 MB	سۈرە بەقەرا (178ـ182 ئايەت)	22
9.4 MB	سۈرە بەقەرا (183ـ188 ئايەت)	23
6.3 MB	سۈرە بەقەرا (189ـ195 ئايەت)	24
9.4 MB	سۈرە بەقەرا (196ـ203 ئايەت)	25
8.1 MB	سۈرە بەقەرا (204ـ208 ئايەت)	26
8.1 MB	سۈرە بەقەرا (209ـ213 ئايەت)	27
6.3 MB	سۈرە بەقەرا (214ـ217 ئايەت)	28
8.5 MB	سۈرە بەقەرا (218ـ ئايە)	29
6.9 MB	سۈرە بەقەرا (219ـ221 ئايەت)	30
7.0 MB	سۈرە بەقەرا (222ـ227 ئايەت)	31
6.8 MB	سۈرە بەقەرا (228ـ230 ئايەت)	32
6.9 MB	سۈرە بەقەرا (231ـ233 ئايەت)	33
8.4 MB	سۈرە بەقەرا (234ـ242 ئايەت)	34
6.7 MB	سۈرە بەقەرا (243ـ248 ئايەت)	35
5.7 MB	سۈرە بەقەرا (249ـ252 ئايەت)	36
7.0 MB	سۈرە بەقەرا (253ـ254 ئايەت)	37
7.4 MB	سۈرە بەقەرا (255ـ ئايە)	38
7.5 MB	سۈرە بەقەرا (256ـ259 ئايەت)	39

7.6 MB	سۈرە بەقەرا (260ـ266 ئايەت)	40
7.6 MB	سۈرە بەقەرا (267ـ271 ئايەت)	41
8.4 MB	سۈرە بەقەرا (272ـ275 ئايەت)	42
8.2 MB	سۈرە بەقەرا (276ـ282 ئايەت)	43
10.5 MB	سۈرە بەقەرا (283ـ286 ئايەت)	44
6.8 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (1ـ9 ئايەت)	45
9.2 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (10ـ17 ئايەت)	46
7.8 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (18ـ25 ئايەت)	47
6.9 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (26ـ32 ئايەت)	48
7.9 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (33ـ44 ئايەت)	49
7.2 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (45ـ53 ئايەت)	50
7.0 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (54ـ64 ئايەت)	51
7.4 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (65ـ77 ئايەت)	52
8.0 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (78ـ91 ئايەت)	53
8.0 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (92ـ101 ئايەت)	54
9.8 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (102ـ110 ئايەت)	55
6.4 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (111ـ116 ئايەت)	56
10.0 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (117ـ120 ئايەت)	57
9.3 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (121ـ136 ئايەت)	58
6.7 MB	سۈرە ئەل ـ ئىمران (137ـ141 ئايەت)	59

7.9 MB	سۈرە ئەل-ئىمران (142-145 ئايەت)	60
7.3 MB	سۈرە ئەل-ئىمران (146-148 ئايەت)	61
7.9 MB	سۈرە ئەل-ئىمران (149-154 ئايەت)	62
7.0 MB	سۈرە ئەل-ئىمران (155-159 ئايەت)	63
7.0 MB	سۈرە ئەل-ئىمران (160-163 ئايەت)	64
8.2 MB	سۈرە ئەل-ئىمران (164 ئايە)	65
7.4 MB	سۈرە ئەل-ئىمران (165-171 ئايەت)	66
7.5 MB	سۈرە ئەل-ئىمران (172-186 ئايەت)	67
6.7 MB	سۈرە ئەل-ئىمران (187-192 ئايەت)	68
10.3 MB	سۈرە نىسا (1-3 ئايەت)	69
8.2 MB	سۈرە نىسا (4-10 ئايەت)	70
9.0 MB	سۈرە نىسا (11-12 ئايەت)	71
9.4 MB	سۈرە ئەل-ئىمران (193-200 ئايەت)	72
6.8 MB	سۈرە نىسا (13-18 ئايەت)	73
9.8 MB	سۈرە نىسا (19-23 ئايەت)	74
8.1 MB	سۈرە نىسا (24-25 ئايەت)	75
6.9 MB	سۈرە نىسا (26-31 ئايەت)	76
7.8 MB	سۈرە نىسا (32-35 ئايەت)	77
6.5 MB	سۈرە نىسا (36-39 ئايەت)	78
10.9 MB	سۈرە نىسا (40-48 ئايەت)	79

9.0 MB	سۈرە نىسا (49ـ57 ئايەت)	80
6.4 MB	سۈرە نىسا (58ـ79 ئايەت)	81
6.4 MB	سۈرە نىسا (80ـ84 ئايەت)	82
7.6 MB	سۈرە نىسا (85ـ90 ئايەت)	83
7.7 MB	سۈرە نىسا (91ـ93 ئايەت)	84
6.9 MB	سۈرە نىسا (94ـ96 ئايەت)	85
6.6 MB	سۈرە نىسا (97ـ113 ئايەت)	86
6.5 MB	سۈرە نىسا (114ـ116 ئايەت)	87
8.9 MB	سۈرە نىسا (117ـ126 ئايەت)	88
9.6 MB	سۈرە نىسا (127ـ130 ئايەت)	89
6.8 MB	سۈرە نىسا (131ـ135 ئايەت)	90
7.0 MB	سۈرە نىسا (136ـ140 ئايەت)	91
6.6 MB	سۈرە نىسا (141ـ162 ئايەت)	92
8.8 MB	سۈرە نىسا (163ـ165 ئايەت)	93
7.3 MB	سۈرە نىسا (166ـ170 ئايەت)	94
8.1 MB	سۈرە نىسا (171ـ176 ئايەت)	95
7.1 MB	سۈرە مەئىدە (1ـ2 ئايەت)	96
8.1 MB	سۈرە مەئىدە (3 ئايە)	97
8.1 MB	سۈرە مەئىدە (4ـ10 ئايەت)	98
8.0 MB	سۈرە مەئىدە (11ـ16 ئايەت)	99

100	سۈرە مەئىدە (17ـ26 ئايەت)	8.0 MB
101	سۈرە مەئىدە (27ـ32 ئايەت)	6.7 MB
102	سۈرە مەئىدە (33ـ40 ئايەت)	8.1 MB
103	سۈرە مەئىدە (41ـ42 ئايەت)	7.9 MB
104	سۈرە مەئىدە (43ـ45 ئايەت)	7.6 MB
105	سۈرە مەئىدە (46ـ50 ئايەت)	8.0 MB
106	سۈرە مەئىدە (51ـ58 ئايەت)	8.1 MB
107	سۈرە مەئىدە (59ـ64 ئايەت)	8.0 MB
108	سۈرە مەئىدە (65ـ67 ئايەت)	8.1 MB
109	سۈرە مەئىدە (68ـ77 ئايەت)	8.1 MB
110	سۈرە مەئىدە (78ـ79 ئايەت)	8.0 MB
111	سۈرە مەئىدە (80ـ86 ئايەت)	8.2 MB
112	سۈرە مەئىدە (87ـ92 ئايەت)	7.9 MB
113	سۈرە مەئىدە (93ـ100 ئايەت)	8.1 MB
114	سۈرە مەئىدە (101ـ104 ئايەت)	8.1 MB
115	سۈرە مەئىدە (105ـ108 ئايەت)	7.8 MB
116	سۈرە مەئىدە (109ـ120 ئايەت)	7.7 MB
117	سۈرە ئەنئام (1ـ6 ئايەت)	8.2 MB
118	سۈرە ئەنئام (7ـ11 ئايەت)	8.1 MB
119	سۈرە ئەنئام (12ـ36 ئايەت)	8.1 MB

7.8 MB	سۈرە ئەنئام (37ـ 47 ئايەت)	120
8.0 MB	سۈرە ئەنئام (48ـ 54 ئايەت)	121
8.0 MB	سۈرە ئەنئام (55ـ 59 ئايەت)	122
7.9 MB	سۈرە ئەنئام (60ـ 67 ئايەت)	123
8.0 MB	سۈرە ئەنئام (68ـ 72 ئايەت)	124
7.3 MB	سۈرە ئەنئام (73ـ 81 ئايەت)	125
8.1 MB	سۈرە ئەنئام (82ـ 92 ئايەت)	126
10.9 MB	سۈرە ئەنئام (93ـ 102 ئايەت)	127
11.1 MB	سۈرە ئەنئام (103ـ 110 ئايەت)	128
8.0 MB	سۈرە ئەنئام (111ـ 112 ئايەت)	129
8.3 MB	سۈرە ئەنئام (113ـ 118 ئايەت)	130
10.4 MB	سۈرە ئەنئام (119ـ 127 ئايەت)	131
8.1 MB	سۈرە ئەنئام (128ـ 135 ئايەت)	132
5.1 MB	سۈرە ئەنئام (136ـ 140 ئايەت)	133
8.7 MB	سۈرە ئەنئام (141ـ 165 ئايەت)	134
8.0 MB	سۈرە ئەئراف (1ـ 9 ئايەت)	135
9.5 MB	سۈرە ئەئراف (10ـ 20 ئايەت)	136
7.5 MB	سۈرە ئەئراف (21ـ 31 ئايەت)	137
7.1 MB	سۈرە ئەئراف (32ـ 41 ئايەت)	138
8.4 MB	سۈرە ئەئراف (42ـ 49 ئايەت)	139

8.3 MB	سۈرە ئەئراف (50ـ 53 ئايەت)	140
8.2 MB	سۈرە ئەئراف (54ـ 56 ئايەت)	141
8.2 MB	سۈرە ئەئراف (57ـ 64 ئايەت)	142
8.3 MB	سۈرە ئەئراف (65ـ 79 ئايەت)	143
7.9 MB	سۈرە ئەئراف (80ـ 86 ئايەت)	144
8.1 MB	سۈرە ئەئراف (87ـ 102 ئايەت)	145
8.8 MB	سۈرە ئەئراف (103ـ 126 ئايەت)	146
7.4 MB	سۈرە ئەئراف (127ـ 137 ئايەت)	147
8.9 MB	سۈرە ئەئراف (138ـ 147 ئايەت)	148
8.6 MB	سۈرە ئەئراف (148ـ 157 ئايەت)	149
7.7 MB	سۈرە ئەئراف (158ـ 163 ئايەت)	150
8.9 MB	سۈرە ئەئراف (164ـ 171 ئايەت)	151
11.0 MB	سۈرە ئەئراف (172ـ 180 ئايەت)	152
11.2 MB	سۈرە ئەئراف (181ـ 190 ئايەت)	153
9.6 MB	سۈرە ئەئراف (191ـ 206 ئايەت)	154
12.2 MB	سۈرە ئەنفەل (1ـ 4 ئايەت)	155
10.3 MB	سۈرە ئەنفەل (5ـ 20 ئايەت)	156
7.8 MB	سۈرە ئەنفەل (21ـ 29 ئايەت)	157
11.1 MB	سۈرە ئەنفەل (30ـ 40 ئايەت)	158
7.7 MB	سۈرە ئەنفەل (41ـ ئايە)	159

7.8 MB	سۈرە ئەنفەل (42ـ 44 ئايەت)	160
11.0 MB	سۈرە ئەنفەل (45ـ 53 ئايەت)	161
11.0 MB	سۈرە ئەنفەل (54ـ 63 ئايەت)	162
10.9 MB	سۈرە ئەنفەل (64ـ 69 ئايەت)	163
9.2 MB	سۈرە ئەنفەل (70ـ 75 ئايەت)	164
10.6 MB	سۈرە يۇنۇس (1ـ 4 ئايەت)	165
9.1 MB	سۈرە يۇنۇس (5ـ 10 ئايەت)	166
9.5 MB	سۈرە يۇنۇس (11ـ 17 ئايەت)	167
10.0 MB	سۈرە يۇنۇس (18ـ 23 ئايەت)	168
7.9 MB	سۈرە يۇنۇس (24ـ 30 ئايەت)	169
9.9 MB	سۈرە يۇنۇس (31ـ 44 ئايەت)	170
9.1 MB	سۈرە يۇنۇس (45ـ 58 ئايەت)	171
8.8 MB	سۈرە يۇنۇس (59ـ 65 ئايەت)	172
7.3 MB	سۈرە يۇنۇس (66ـ 74 ئايەت)	173
8.1 MB	سۈرە يۇنۇس (75ـ 89 ئايەت)	174
8.6 MB	سۈرە يۇنۇس (90ـ 103 ئايەت)	175
7.3 MB	سۈرە يۇنۇس (104ـ 109 ئايەت)	176
7.8 MB	سۈرە هۇد (1ـ 2 ئايەت)	177
8.1 MB	سۈرە هۇد (3ـ 11 ئايەت)	178
9.1 MB	سۈرە هۇد (12ـ 15 ئايەت)	179

8.0 MB	سۈرە ھۇد (16ـ 31 ئايەت)	180
8.0 MB	سۈرە ھۇد (32ـ 49 ئايەت)	181
7.9 MB	سۈرە ھۇد (50ـ 63 ئايەت)	182
7.9 MB	سۈرە ھۇد (64ـ 83 ئايەت)	183
8.2 MB	سۈرە ھۇد (84ـ 88 ئايەت)	184
7.7 MB	سۈرە ھۇد (89ـ 104 ئايەت)	185
7.7 MB	سۈرە ھۇد (105ـ 115 ئايەت)	186
7.7 MB	سۈرە ھۇد (116ـ 123 ئايەت)	187
12.3 MB	سۈرە يۇسۇف (1ـ 8 ئايەت)	188
7.7 MB	سۈرە يۇسۇف (9ـ 20 ئايەت)	189
7.9 MB	سۈرە يۇسۇف (21ـ 29 ئايەت)	190
8.1 MB	سۈرە يۇسۇف (30ـ 36 ئايەت)	191
9.9 MB	سۈرە يۇسۇف (37ـ 46 ئايەت)	192
9.6 MB	سۈرە يۇسۇف (47ـ 62 ئايەت)	193
9.5 MB	سۈرە يۇسۇف (63ـ 79 ئايەت)	194
9.1 MB	سۈرە يۇسۇف (80ـ 93 ئايەت)	195
9.1 MB	سۈرە يۇسۇف (94ـ 111 ئايەت)	196
8.7 MB	سۈرە راد (1ـ 3 ئايەت)	197
8.1 MB	سۈرە راد (4ـ 15 ئايەت)	198
9.0 MB	سۈرە راد (16ـ 18 ئايەت)	199

8.1 MB	سۈرە راد (19ـ27 ئايەت)	200
7.8 MB	سۈرە راد (28ـ43 ئايەت)	201
7.9 MB	سۈرە ئىبراھىم (1ـ7 ئايەت)	202
9.4 MB	سۈرە مۇلۇك (1)	203
7.5 MB	سۈرە مۇلۇك (2)	204
7.2 MB	سۈرە قەلەم (1)	205
6.7 MB	سۈرە قەلەم (2)	206
7.5 MB	سۈرە ئەلھەققا (1)	207
4.8 MB	سۈرە ئەلھەققا (2)	208
9.0 MB	سۈرە مەئەرىج (1)	209
7.5 MB	سۈرە مەئەرىج (2)	210
6.6 MB	سۈرە نۇخ (1)	211
7.8 MB	سۈرە نۇخ (2)	212
9.0 MB	سۈرە جىن	213
10.4 MB	سۈرە مۇززەممىل	214
6.5 MB	سۈرە مۇددەسسىر (1)	215
8.1 MB	سۈرە مۇددەسسىر (2)	216
8.0 MB	سۈرە قىيامەت (1)	217
3.4 MB	سۈرە قىيامەت (2)	218
8.8 MB	سۈرە ئىنسان (1)	219

6.6 MB	سۈرە ئىنسان (2)	220
9.2 MB	سۈرە مۇرسىلەت	221
10.7 MB	سۈرە نەبە	222
10.8 MB	سۈرە نەزئەت	223
11.0 MB	سۈرە ئەبەسە	224
5.5 MB	سۈرە تەكۋىر	225
7.8 MB	سۈرە ئىنفىتار	226
9.1 MB	سۈرە مۇتاففىفىن	227
9.6 MB	سۈرە ئىنشىقاق	228
8.5 MB	سۈرە بۇرۇج	229
7.6 MB	سۈرە تارىق	230
9.1 MB	سۈرە ئەئلە	231
9.4 MB	سۈرە غاشىيە	232
8.1 MB	سۈرە فەجىر	233
10.0 MB	سۈرە بەلەد	234
8.2 MB	سۈرە لەيل، شەمس	235
8.6 MB	سۈرە تىن، شەرخ، دۇخە	236
8.2 MB	سۈرە قەدىر، ئىقرا	237
9.2 MB	سۈرە زىلزىلە، بەييىنە	238
9.0 MB	سۈرە تەكەسۇر، قارىئە، ئەدىيە	239

6.8 MB	سۈرە ئەسر	240
8.1 MB	سۈرە مەئۇن، قۇرەيش، فىل، ھۇمەزە	241
11.4 MB	سۈرە ئىخلاس، مەسەد، نەسر، كەفىرۇن، كەۋسەر	242
10.5 MB	سۈرە فەلەق	243

ئابدۇۋەلى قارى ھەدىس شەرھىلىرى

بۇ ھەدىس شەرھىلىرى ئۆزبېك ئۆلىما ئابدۇۋەلى مىرزائېۋ (Abduwali Mirzaev) تەرىپىدىن ئۆزبېك تىلىدا بېرىلگەن. ئەمما ئۇيغۇر تىلىغا يېقىن ھەم چۈشىنىشلىك. كۆپچىلىكنىڭ پايدىلىنىشىغا سۇندۇق. ئاللاھ بۇ كىشىگە رەھمەت قىلسۇن.

ئابدۇۋەلى قارىنىڭ ھەدىس شەرھىلىرىنى چۈشۈرىۋالماقچى بولسىڭىز بۇ يەردىن چۈشۈرۈڭ:

http://www.yulghun.com/islam/hadith.html

دەرس نۇمىرى	دەرس
1	ياخشى كىشىلەرنىڭ باغچىسى، ئىمام ئەل-ناۋاۋى
2	ئىخلاس
3	ئىلىم
4	ناماز
5	زىكىر
6	كىبىر (تەكەببۇرلۇق)

7	زۇلۇم
8	قەبرە
9	هازا ـ تۇتۇش
10	هازا ـ تۇتۇش
11	غەنىمەتلەر
12	ساختا تىۋىپلىق
13	ئۇستازلار
14	مۇسۇلمانىنىڭ هەققى
15	سەجدە تىلاۋىتى
16	دىنىدا مۇستەهكەم تۇرۇش
17	ئەڭ ياخشى ئەسىر
18	فىتنە گەپلەر
19	مىسكىنلەرنى ياخشى كۆرۈش
20	هەلىملىك
21	مەزەممەت
22	ئايال كىشى يالغۇز سەپەر قىلىش
23	تەۋەككۇل
24	كارامەتلەر
25	تۇمارلار
26	مىننەت

27	ئېھسان
28	رەسۇلۇللاھنىڭ دۇئالىرى
29	ۋاپادارلىق
30	ئاچلىق
31	تەلىم
32	ئەفۇ قىلىش
33	سەۋىرچانلىق
34	رەسۇلۇللاھ بۇيرۇغان ۋە قايتۇرغان 7 نەرسە
35	پاكىزە لوقما
36	ياخشى كۆرۈش
37	ئىلمى يەتمىگەن ئىشقا بايان ئەيلىمەسلىك
38	ئەفزەلىنى قىلىش
39	ئىمامىلىققا لايىق كىشىلەر
40	مەسجىددىكى ئەدەب
41	خالىس تۇرۇش
42	بىلەرمەنلىك قىلىش
43	ھۆكۈم
44	شىرك
45	ئەزالاردىن پايدىلىنىش
46	ھەدىس ئىلمى

47	پاكلىق
48	ئىستىخارا
49	زەرەر يەتكۈزۈش
50	بەيئەت شەرتلىرى
51	ئىسلامي ئەنئەنىلەر
52	قىممەت باھا ئىدىش
53	ھايا
54	زۇھا تەفسىرى
55	بىئازارلىق
56	ئەمرى مەھرۇف مىقدارى
57	ئەخلاق
58	رەسۇلۇللاھنىڭ ئەخلاقلىرى
59	ئىسلام ئەخلاقلىرى
60	مەجلىس ئەدەبى
61	ھەق ئۆلچىمى
62	تەۋەككۇل قىلىش(1)
63	تەۋەككۇل قىلىش (2)
64	گۇۋاھلىق بىرىش توغرىسىدا
65	جامائەت
66	ھەرەم لۇقما

67	مۇھەببەت
68	ھەق يول
69	ئاللاھنىڭ مۇھەببىتى
70	ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە بولغان مېھرىبانلىقى
71	گۇۋاھلىق بېرىش
72	دۇنيا مۇسابىقىسى

قىنى ئەمىسە قېرىندىشىم سىزنىڭ ئىسلامنى چۈشىنىش يولىڭىز قولاي بولدى، ھەممە گەپ سىزدە قالدى، سىز تىرىشسىڭىزلا اللەنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈك بەندىسىگە ئايلىنالايسىز.. مۇسۇلمان بولماقچى بولسىڭىز ئىسلامنى چۈشىنىپ، ئەمەل قىلىپ ھەقىقى مۇسۇلمان بولۇڭ، مۇناپىق بولۇپ قېلىشتىن ھەزەر قىلىڭ..

الله بۇ دەرسنى سۆزلىگەن، لىنتىغا ئېلىپ تارقاتقان، يېزىقچىغا ئايلاندۇرۇش يولىدا جاپا چەككەن ۋە كىتاپچە قىلىپ تارقاتقان بارلىق مۇسۇلمان قېرىنداشلارغا.. قىيامەتكىچە ساۋابىنى ھەسسىلەپ بەرسۇن. الله بارلىق مۇسۇلمانلارنى ھەقتىن ئازدۇرمىسۇن.. امىن

ئەللامە ئابدۇۋەلى قارى (ئابدۇۋەلى مىرزايوۋ) نىڭ قىسقىچە تارىخى

ئابدۇۋەلى مىرزايوۋ 1950-يىلى ئۆزبېكىستاننىڭ ئەنجان شەھرىدە دۇنياغا كەلگەن 20-ئەسىردىكى كۆزگە كۆرۈنگەن مەشھۇر ئالىملارنىڭ بىرىدۇر. ئۇنىڭ دادىسى ئىشچى ئانىسى ئائىلە ئايالى ئىدى . دىن ۋە دىندارلارغا قارشى يۈرگۈزۈۋاتقان باستۇرۇش سىياسىتىنى 2-دۇنيا ئۇرۇشىدىن كېيىنمۇ ئۆزگەرتمىگەن سوۋېت ھۆكۈمىتى ئۇ زامانلاردا بارلىق دىندارلارنى ئۆلتۈرۈش، سۈرگەن قىلىش ۋە تۈرمىلەرگە قاماش بىلەن بىرگە ئەرەپ ئېلىپبەسى

يىزنىقىدىكى بارلىق كىتاپلارنى چەكلەپ كەلگەن بولۇپ، ئۇنى پەقەت يىغىپ ساقلىغۇچىلار ۋە ئىخلاسمەنلەرنىڭ قولىدىن ئىنتايىن تەس تېپىلىدىغان ھالغا كەلتۈرۈپ قويغان ئىدى . ئەقىللىق ۋە زېرەك ئۆسۈپ يېتىلگەن ئابدۇۋەلى مىرزايوۋ 7 يېشىدا مەكتەپكە كىرىپ تېزلا ساۋاد چىقىرىدۇ. تەلەپچان خاراكتېرى ئۇنىڭ كىتاپخۇمار ۋە تىرىشچان بولۇپ يېتىلىشىگە سەۋەپ بولىدۇ. ئوتتۇرا مەكتەپكە چىققاندىن باشلاپ، خوشنىسىنىڭ ئوغلى رەھمىتۇللاھ رەسۇلوۋ بىلەن بىرلىكتە ساۋاقداش ۋە دوست بولۇشۇپ دەرستىن سىرت چاغلىرىنى غەنىمەت بىلىپ مەكتەپ كۇتۇپخانىسىدىكى بارلىق كىتاپلارنى بەس-بەس بىلەن ئوقۇپ تۈگىتىدۇ ۋە شەھەردىكى مەركىزى كۇتۇپخانىنىڭ كىتاپلىرىنى ئوقۇپ چىقىشقا بەل باغلايدۇ. بىر كۈنى كىتاپ ئارىسىغا قىستۇرۇلغان ئەرەپ ئېلىپبە يېزىقىدىكى بىر ۋاراق قەغەز ئۇلارنىڭ ھاياتىنى پۈتۈنلەي ئۆزگەرتىۋېتىدۇ.

ئوتتۇرا مەكتەپنى ئەلا نەتىجە بىلەن پۈتتۈرۈپ ئالتۇن مىدالغا ئېرىشكەن بۇ يىگىتلەر، ھەممە ئادەم ئارزۇ قىلىۋاتقان ئۇنىۋېرسىتېت كىرمەي ئەكسىچە ئەنجان شەھرىدىن 45 كىلومىتېر يىراقلىقتىكى مەرغۇلان

شەھرىدە ئىچىلىپ ئوقۇش باشلىغان تۇنجى مەدرىسكە ئوقۇشقا كىرىپ ھەممىنى ھەيران قالدۇرىدۇ . ئۇستازى ھاكىمجان قارىيدىن سەرپ، نەھۋىي، فىقھي، بالاغەت ۋە تەپسىر قاتارلىق دىنى ئىلىملەرنى بىر باشتىن ئۆگىنىپ، بىر باشتىن ئۆگىتىش ئارقىلىق تەكرارلاپ، 4ـ5 يىلغا يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە ئۇستازىغا ياردەملىشىپ 10 قاتار ئوقۇغۇچى يېتىشتۈرىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىنلا قۇرئان يادلاشقا كىرىشىپ 9 ئايدا قارىيلىقنى تاماملايدۇ. كېيىن دوستى رەھمىتۇللاھ رەسۇلوۋ بىلەن بىرلىكتە ئەرەبىستانغا زىيارەتكە بىرىپ، مەككىدە بىر مەزگىل قالىدۇ. بۇ يەردىمۇ ھىندىستانىي تەخەللۇسى بىلەن مەشھۇر بولغان موللا مۇھەممەدتىن ئىلىم ئالىدۇ. كېيىن ۋەتەن ـ خەلقىنىڭ ھىدايىتىگە ھەسسە قوشۇش ئۈچۈن، ئانا يۇرتى ئەنجانغا قايتىپ ئۆيەردە بىر مەدرىس ئاچىدۇ.

كوممۇنىزىم ئاسارىتىدىن جاق تويغان ۋە مائارىپ سىستىمىسىنىڭ رەزىللىكىدىن زىرىككەن ياشلار ئابدۇۋەلى قارىنىڭ دەرسلىرىگە قىزىقىپ قالىدۇ ۋە توپ ـ توپ بولۇپ قاتنىششقا باشلايدۇ. قىسقا مۇددەتتە نەچچە مىڭدىن ئېشىپ كىتىدۇ. ئەللامە

ئابدۇۋەلى قارىي تەربىيلەپ چىققان بۇ ياشلار كېيىن ئوتتۇرا ئاسىيا ئىسلام گۈللىنىش ھەركىتىنىڭ ئاۋانگارتلىرىغا ئايلىنىدۇ .
ـ 1 9 8 7يىلى ئەنجان شەھرىدىن 35 كىلومېتىر يىراقلىقتىكى يازباياۋان چۆللىكىدە ئەللامە ئابدۇۋەلى قارىينىڭ ئەڭ يېقىن دوستى ۋە سەپدىشى بولغان رەھمىتۇللاھ رەسۇلۇۋ ك گ ب تەرىپىدىن پىلانلانغان بىر قاتناش ۋەقەسىدە قەستكە ئۇچراپ، بۇ يېڭى دەۋر ئىسلام ئويغۇنۇش ھەركىتىنىڭ تۇنجى قۇربانىغا ئايلىنىدۇ. قىرىندىشىنىڭ قايغۇسى ۋە ئىستىخبارات ئىدارىسىدىكىلەرنىڭ تەھدىتلىرىگە پىسەنت قىلمىغان ئابدۇۋەلى قارىي ئۆز يولىنى قەتئىي داۋاملاشتۇرىدۇ ۋە ئىسلامي دەۋەت يولىدا قىز-ئاياللارنىڭ رولىنى جارىي قىلدۇرىشىغا ئەھمىيەت بېرىپ، ئايالى شەرىفە مىرزايېۋنىڭ مەسئۇللىقىدا مەخسۇس خانىم-قىزلار مەدرىسىسىنى قۇرۇپ چىقىدۇ. (بۇ رەھمەتلىك ئايال ئۇستاز 2007-يىلى رامىزان ئېيىدا ئۆمرە قىلماق ئۈچۈن ئوغلى ۋە نەۋرىسى بىلەن بىرلىكتە مەدىنىدىن مەككىگە بارغۇچە قاتناش ھادىسىسىدە ۋاپات بولىدۇ. ئاللاھ ئۇلارغا ياخشىلىق ئاتا قىلسۇن. ئامىن.)
ئەللامە ئابدۇۋەلى قارىنىڭ شەخسىي ئىگىلىكى بىلەن

بارلىق چېقىملىرى قامدىلىپ كېلىۋاتقان خانىم-قىزلار مەدرىسىسى ناھايىتى تېزلا دىققەت قوزغايدۇ. چۈنكى 60-70 يىلدىن بىرى كوممۇنىزىم ھۆكۈم سۈرۈۋاتقان بىر دىيارغا نىسبەتەن قىز-ئاياللارنىڭ ياغلىق ئارتىشى قوبۇل قىلغىلى بولمايدىغان يېڭىلىق ئىدى . داۋاملىق كېڭىيىپ، تەسىر دائىرىسىنىڭ چەكلىنىش باسقۇچىغا بېرىپ قېلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىشقا باشلىغان سوۋېت ھۆكۈمىتى 1983-يىلى مەركىزىي ھۆكۈمەتنىڭ مەخپىيەتلىك ئىدارىسى بولغان ك گ ب بىلەن ئەندىجان شەھەرلىك ج خ ئىدارىسى بىرلىشىپ، ئەللامە ئابدۇۋەلى قاريي بىلەن سۆھبەت ئېلىپ باردۇ. بۇ جەرياندا 8 كۈن تۇتۇپ تۇرۇپ تەكشۈرلىدۇ. داڭلىق جاسۇسلۇق ۋە ئىدئولوگىيە مۇتەخەسسىسلىرى ئىژتىمائى ۋە سىياسى قىلتاقلىرى بىلەن پەردىلەنگەن سوئاللىرىغا جاۋاپ بېرىپ، ئۆزىنىڭ ھەققانى يولىنىڭ يوللۇقلىغىنى جاكارلايدۇ. بارلىق سوراقچىلارنى بىردەك مات قىلغاندىن كېيىن، خەلىق ئاممىسىنىڭ غەزىپىگە قېلىشتىن ئەنسىرىگەن نوپۇزلۇق بىرسىنىڭ تەستىقلىشى ئارقىسىدا قويۇپ بېرىلىدۇ. ئەمما ئۆي ۋە مەدرىس ئورۇنلىرىنىڭ داۋاملىق نازارەت قىلىنىشى توختاپ قالمايدۇ. ئەللامە ئابدۇۋەلى قارىيمۇ قەتئى

بوشاشماستىن خىزمىتىنى داۋاملاشتۇرۇۋېرىدۇ. ھەتتا ئۆمرىنىڭ ھەر بىر دەقىقىسىنى ئۆزى ئىشەنگەن ئېتىقادىنىڭ دەۋەت يولىغا سەرىپ قىلماققا بەل باغلايدۇ. ئەتراپتىكى بارلىق قېرىنداشلىرى بىلەن ئېتتىپاقلىشىپ ئوتتۇرا ئاسىيادا ئىسلامى گۈللىنىشىنىڭ يېڭى پەللىسىنى ياراتماق ئۈچۈن تىرىشىدۇ . ئىسلامنىڭ دۇنياۋى ئويغۇنۇش دەۋرىگە كىرىپ كېلىۋاتقانلىقىنى چۈشىنىپ يەتكەن سوۋېت كوممۇنىست ھاكىمىيىتى كۆپلىگەن خەلق ئاممىسىنىڭ رايىنى ئۇتماق ئۈچۈن ئىسلاھات ئېلىپ بېرىپ بارلىق خەلىق ۋە مىللەتلەرنىڭ مىللىي ۋە دىنىي ئەركىنلىكىگە ئالاقىدار بىر يۈرۈش بەلگۈلىمىلەرنى چىقىرىدۇ. بۇ خىل ئىمكان ۋە شەرىت-شارائىتلارنىڭ ئاكتىپ پايدىلانغۇچىلىرى ۋە ئاۋاز قوشقۇچىلىرىنىڭ ئالدىنقى سەپلىرىدە ئابدۇۋەلى قارىي بىر كىشىلىك رولىنى جارىي قىلدۇرۇپ، 1885-يىللىرى ياسالغان ئەنجاندىكى (تەخمىنەن 4مىڭ كۇۋادىرات مېتىر چوڭلۇقتىكى) سوۋېت ھۆكۈمىتى دەۋرىدىن باشلاپ ئىسكىلات قىلىپ ئۆزگەرتىۋېتىلگەن ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ئىلىم بۇلاقلىرىنىڭ بىرى ھېساپلىنىدىغان بۆيۈك جامىي مەدرىسە مەسجىدىنىڭ قايتىدىن

ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈش قۇرۇلۇشىغا خەلق ئاممىسىنى سەپەرۋەر قىلىدۇ

جامىي ئېچىلىپ بىر نەچچە ئاي ئۆتمەيلا ئابدۇۋەلى قارىي خەلق تەرىپىدىن تاللىنىپ بۇ مەسجىدنىڭ ئىمام خاتىپلىقىغا سايلىنىدۇ .

كوممۇنىست ھاكىمىيىتىنىڭ دىنسىز تۈزۈلمىلىرىدىن زېرىككەن ئىنسانلار بۇ قېتىمقى بىرلەشمە ھەركەتتىن كېيىن ناھايىتى تېزلا ئەسلىگە كېلىپ جانلىنىشقا باشلىغان جامىي مەدرىسە مەسجىددە بارغانسىرى كۆپىيىشكە باشلايدۇ ۋە ئابدۇۋەلى قارىينىڭ ۋەز-نەسىھەتلىرىدىن ھىدايەتلىنىپ، ئىسلامىي چۈشەنچىلىرىنى تولۇقلايدۇ. ئەقلى ۋە قەلبى ساغلام بولغان سانساناقسىز كىشىلەر ئىسلامنى چۈشىنىشكە ۋە ئىمانغا ئىنتىلىشكە باشلايدۇ-دە، تۇيۇقسىز ئۆزگىرىش پەيدا قىلىۋاتقان يۇرت خەۋىرى يىراقلارغا قەدەر يېتىپ بارىدۇ .

ئەللامە ئابدۇۋەلى قارىي تەۋسىيەسى بىلەن مەسجىد ھويلىسىدا ئېچىلغان ئاممىۋىي دەۋەت دەرسلىكىگە ئۆزبېكىستان، قىرغىزىستان ۋە تاجىكىستانغا ئوخشاش ئوتتۇرا ئاسىيادىكى جۇمھۇرىيەتلەردىنمۇ، روسىيە پېدراتسىيۇنىغا تەۋە يىراق كاپكاز قىشلاقلىرىدىنمۇ ۋە

ھەتتا تاتارىستان تۇپراقلىرىدىن تارتىپ ئوكرائىيىناغىچە بولغان رايونلاردىن ئىخلاسمەن كىلىپ تۇرىدۇ. نەتىجىدە كەلگەن ئاما ئىچىدىن 200 ئارتۇق ياشلارغا پەن بىلەن دىننى بىرلەشتۇرۇپ مەخسۇس دەرس بىرىدۇ. ئابدۇۋەلى قارىينىڭ دەرسگە قاتناشقانلارنىڭ سانى 2000دىن 10000غا قەدەر بولۇپ ئۇلارنىڭ 70% ياشلاردىن تەركىپلەنگەن ئىدى .

يۇرت ئىچى-سىرتىدىكى دۇنياغا كەلگەن ئىسلام ھەركەتلىرىدە ئالاھىدە رول ئوينىۋاتقان مەشھۇر ئالىم-ئۆلىما ۋە دەۋەتچىلەرگە مەكتۇپ يوللاپ، دۇنياۋى قىرىنداشلىق تورى شەكىللەندۈرۈشنىڭ دەسلەپكى قەدىمىنى ئاكتىپلىق بىلەن باسقان ئابدۇۋەلى قارىي، ئەبۇل ھەسەن نەدەۋى، مۇھەممەد قۇتۇپ، ئابدۇلئەزىز بىنباز، مۇھەممەد سالىھ ئۇسەيمىن، ئەبۇ بەكىر جەۋائىرى، ئابدۇلمەجىد زىندانىي مۇھەيسىنىي، سەئىد قەھتانىي قاتارلىقلارغا ئوخشاش ئۆلىمالار بىلەنمۇ مۇناسىۋەت باغلايدۇ. ئۇنىڭ ئۇلۇغۋار خىزمەتلىرىنى ئاڭلىغان سەئۇدى پادىشاھى فاھد ئالىمغا چوڭ بىر كۇتۇپخانا ھەدىيە قىلىدۇ . خەلقىنىڭ بەختى ئۇچۇن جىنىنىمۇ ئايىمايدىغان

ئەللامە ئابدۇۋەلى قاري تاجىكىستاندا سۈركىلىش پەيدا قىلىۋاتقان ۋە ھەر قاچان يۈز بېرىش ئېھتىمالى چوڭ بولىۋاتقان سۈننىي ۋە شىيئەلەر ئارىسىدىكى مەزھەپ توقۇنۇشىنىڭ چوڭىيىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ، تاجىكىستان مۇخالىپەتچىلىرىگە مەكتۇپ يوللايدۇ. ئالىمنىڭ بۇ خىل ھەركەتلىرىدىن راھەتسىزلىنىۋاتقان ۋە بۇ خىل توقۇنۇشلاردىن پايدا ئېلىش ئۈمىدىدە بولىۋاتقان ھۆكۈمەت ئابدۇۋەلي قارىيغا ۋە جامىي ئەھلىگە قارشى تۈرلۈك ئىسكەنجىلەرنى پەيدا قىلىپ، ئۇلارنى باستۇرۇشقا باشلايدۇ. 1992-يىلى بۇ خىل بېسىم ۋە تەھدىدلەر بارغانسىرى يۇقۇرى پەللىگە چىقىدۇ .

ئالاھىدە ساقچىلار تەرىپىدىن ئېلىپ بېرىلغان پىلانلىق تازىلاش ھەركەتلىرىدە جامىينىڭ ياگىراتقۇ ۋە مىكرافۇنلىرى مۇسادىرە قىلىنىپلا قالماي، بارلىق ھوجۇرىلىرى پېچەتلەندى. بۇ خىل تەھدىت ۋە نازارەتلەرنىڭ تەكرارلىنىش نەتىجىسىدە پەيدا بولغان روھى بېسىم مەسجىد جامائىتىنىڭ قارشىلىقىغا ئۇچرىغان بولسىمۇ، بۇرۇنقىدەك ئەركىن پائالىيەت ئېلىپ بارالمايدىغان باسقۇچقا كىرىپ قالىدۇ. ھالبۇكى ئابدۇۋەلي قارىنىڭ باشلىغان ئىلمي ۋە

دىنىنىي مائارىپىنىڭ تەرەققىتىنى تىزگىنلەش تىنخى ئاياغلاشمىغان ئىدى .

ئەللامە ئابدۇۋەلى قارىينى ج خ ئىدارىسىگە كەلتۈرۈلۈپ سوراق قىلىشنىڭ ئەكسى تەسىرىنى ھىس قىلغان سوۋىت ھۆكۈمىتى دۆلەت بىخەتەرلىك ئىدارىسى يەنى ك گ ب نىڭ چاپارمەنلىرى جامىيغا كىلىپ يوشۇرۇن سۆھبەت ئىلىپ بارىدۇ. سۆھبەتتە رەسمىي ئاگاھلاندۇرۇش ۋە تەھدىتلەرگە دۇچ كەلگەن ئابدۇۋەلى قارىي ئەقىدە-ئىتىقاد يولىدىكى مەيدانىنى قەتئى ئۆزگەرتمەسلىك قارارىنى جاكارلايدۇ.

-1995يىلى 29-ئاۋغۇست مۇسكۇۋادا ئۆتكۈزىلىدىغان خەلقئارالىق بىر يىغىنغا قاتنىشىش مەخسىدىدە يولغا چىققان ئابدۇۋەلى قارىي تاشكەنت ئايرپورتىدا ھۆكۈمەت تەرىپىدىن مەخپىي تۇتۇلىدۇ ۋە شۇكۈندىن ئىتىبارەن ھىچبىر يەردە ئىزدىرىكى بولمىدى. ئۇنىڭ ئازراقلا خەۋىرىنى بىلگەن ۋە ئاڭلىغانلار سۈرۈشتە قىلغانلار تاھازىرغىچە يوشۇرۇن قەستكە ئۇچراپ كىلىۋاتىدۇ. ياۋلار ئۇنى تۇتۇۋالغان بىلەن ئۇنىڭ دەرسلىرىدىن قالدۇرۇلغان ئۈن-سىن لىنتىلىرى ھەرخىل يوللار بىلەن خەلق ئارىسىدا كەڭ تارقالماقتا. ئۇ گەرچە غەربىي يۇرتلاردا ياشىغان

بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئاۋازى شەرىق يۇرتلىرىدىن تارتىپ دۇنيانىڭ بارلىق بۇلۇڭ-پۇچقاقلىرىدىكى تۈرك قېرىنداشلىرى تەرىپىدىن ياڭرىتىلماقتا. ئۇنىڭ ئاۋازى غەربىي يۇرتلاردا چەكلىمىگە ئۇچرىغان بولسىمۇ باشقا يەرلەردە قولدىن-قولغا ئۆتۈپ قارشى ئېلىنماقتا .

ئاللاھ ئۇستاز ئابدۇۋەلى قارىيدەك ئالىملىرىمىزنى بىز مۇسۇلمان بەندىلىرىدىن ئايرىمىسۇن. ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭ ئەھلى-بەيتىگە سانسىز ئەجىر ۋە نېئمەتلەر ئاتا قىلسۇن. ئۇستازنىڭ روھى جەننەتلەردە يايرىسۇن. ئامىن!!!!!!

1.دەرس ئىخلاس ھەققىدە

دەرسىمىزنىڭ بىرىنچى مەۋزۇسىنى ئىخلاس مەۋزۇسى قىلىپ تاللىماقچىمەن ،چۈنكى ھەربىر ئەمەل ئاشكارىسىدە قانداق كاتتا بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر كۆرىنىشىدە قانچىلىك تىرىشچانلىق بولۇشىغا قارىماستىن ئۇنىڭ تېگىدە (ئۇ ئەمەلدە)ئىخلاس بولمىسا بۇئەمەل بىكار ئەمەلدۇر .ئەمما كۆرىنىشى كىچىك ئەمەل بولۇشىغا قارىماستىن ئۇنىڭ تېگىدە (ئۇئەمەلدە) ئىخلاس بولسا بۇئەمەل الله سبحانه وتعالانىڭ ھوزورىدىكى مەقبۇل (قوبۇل بولىدىغان)ئەمەلدۇر .شۇنىڭ ئۈچۈن ھەم بىز ياخشى چۈشەنمەكلىكىمىز كېرەككى ئىسلام دىنىدىكى موھىم ئاساسلارنىڭ ئەڭ كاتتىسى ھەربىر قىلۋاتقان ئەمەللەردە(ئىبادەتلەردە) الله قا ئىخلاس بىلەن ئەمەل قىلىش شەرتتۇر.ئىخلاسقا زىت بولغان نەرسىلەردىن پۈتۈنلەي ئېھتىيات قىلىش شەرتتۇر.شۇنىڭ ئۈچۈن ھەم بەزى ئالىملار:

وددت أنه لو كان من الفقهاء من ليس له شغل إلا أن يعلم

الناس مقاصدهم في أعمالهم، ويقعد في تدريس أعمال النيات

ليس إلا؛ فإنه ما أتي على كثير من الناس إلا من تضييع ذلك

(مەن دىنغا ئالىم بولغان كىشىلەرنىڭ ئىچىدە پەقەت ئادەملەرگە قىلۋاتقان ئەمەللىرىدە نىيىتى مەقسەت قىلىدىغاننى ئۆگىتىدىغان ئالىملار بولۇشىنى خالايتىم، ۋە نىيەت ئەمەللىرى ھەققىدە كىشىلەرگە دەرس بېرىدىغان مەخسۇس كىشىلەر بولۇشىنى خالايتىم .چۈنكى ئادەملەرگە كەلگەن ھەممە مۇسىبەت شۇئىخلاس سۈپىتىنى يوقاتقانلىقتىن پەيدا بولغان)

دىگەن ئىكەن. قەلب ئەملى : ئىخلاس قەلب ئەملى ئىنسان ئۇنى كۆرستىپ بېرەلمەيدۇ. لېكىن بۇ الله سبحانه وتعالا بىلەن بەندە ئوتتۇرسىدىكى سىردۇر. ئەمەلنىڭ ئاشكارىسىنى بىز كۆرىشىمىز مومكىن .ئەمما بىز ئىخلاسىنى كۆرەلمەيمىز. قەلب ئەمەلىنىڭ موھىملىقى شۇدەرىجىدەكى ئەھلى سۈننەت ۋەلجامائە ئىمانىنى تەرىپلەپ ئېيتقانكى:

إقرار باللسان واعتقاد بالجنان وعمل بالأركان

ئىمان دىگەن نىمە؟ ئىمان تىل بىلەن ئىقرار قىلىش بۇ ئاشكارا بولىدۇ قەلب بىلەن ئېتقات قىلىش بۇ كۆرۈنمەيدۇ. شەرئەت ئەركانلىرىگە ئەمەل قىلىش ، بۇھەم كۆرۈنىدۇ. قەلب بىلەن ئېتقات قىلىش مانا بۇ ئىخلاسدۇر . قەلبدە ئىخلاس تېپىلسا مۆمىن بولىدۇ. قەلبدە ئىخلاس تېپىلمىسا مۇناپىق بولىدۇ. شۇقەلبتىكى ئىخلاس تېپىلماسلىقى بىلەن دوزاخنىڭ ئەڭ ئاستىدا بولىدۇ. تىل بىلەن ئىقرار قىلىپ شەرئەت ئەركانلىرىغا ئەمەل قىلسا قەلبدە ئىخلاس تېپىلمىسا مۇناپىق ھالەتتە مۇسۇلمانلارنىڭ سېپىدە ياشاپ مۇسۇلمانلار قاتارىدا يۈرۈۋېرىدۇ. شۇقەلبتىكى ئىخلاس تېپىلماسلىقى بىلەن مۇناپىق بولىدۇ، تېپىلىشى بىلەن مۆمىنى كامىلغا ئايلىنىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بىز ئىخلاس سۆپىتىگە ھەربىر ئۇرۇندا ئېتىبار بىرىشىمىز كېرەك. الله سبحانه وتعالا بىزلەرگە دىننى پەقەت الله سبحانه وتعالا نىڭ ئۆزىگەخالىس قىلىشقا بۇيرىدى.

﴿ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى الله قا خالىس قىلغان ھەق دىنغا ئېتقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) الله قىلا ئىبادەت

قىلىشقا بۇيرۇلدى﴾.

دىنىنىڭ مەناسى ئىبادەتنى پەقەت الله سبحانه وتعالا نىڭ ئۆزىگە خالىس قىلىشدۇر. دىنىنىڭ مەناسى بۇنىڭدىن باشقا ئەمەس. بىز ئىخلاسنى يەنىمۇ ياخشى چۈشىنىش ئۈچۈن مەسىلەن: دۇنيادىكى ئەڭ كاتتا ئەمەللەرنىڭ بىرى شەرئىەت ئىلمىنى تەلەپ قىلىشتۇر. شۇنىڭ قارشىسىدا پەس ئەمەللەردىن بىرى ئەمەلنىڭ بىكار بولۇشىغا سەۋەب بولىدىغان نەرسە ئىت بېقىش، كىم ئىت باقسا ئەمىلى بىكار بولىدۇ دېگەن سۆزلەربار (هەۋەس يەنى مەناسىز ئىتنى باقسا) ئوۋ ئوۋلاش، هويلىغا قارتىش، پادا باقتۇرۇش ئۈچۈن ئىت باققۇچىلار بۇنىڭ سرتىدا. ئىت تەككەن قاچىنى يەتتە قېتىم يۇيۇپ سەككىزىنجىسىدە تۇپراق بىلەن يۇيۇش كېرەك. شۇندىلا قاچا پاك بولىدۇ. شەرئىەت ئىلمىنى ئۆگىنىش ئەڭ كاتتا مۇكاپات ئالىدىغان ئەمەلدۇر، ئەگەر شۇشەرئىەت ئىلمىنى ئۆگىنىشتە ئىنساندا ئىخلاس تېپىلمىسا شۇنىڭ بىلەن الله سبحانه وتعالا نىڭ رازىلىقى تەلەپ قىلىنمىسا ئەڭ كاتتا ئازابقا سازاۋەر بولىدۇ. ئىتنى ئۇسسۇز هالەتتە تېپىپ ئۇنى ئىخلاس بىلەن هالاك بولىشىدىن ساقلىنىپ قېلىشىغا سەۋەب بولسا الله سۇبهانەهۇ ۋە تەئەلا ئۇنىڭ

گۇناھلىرىنى مەغفىرەت قىلىدۇ. بىز ئىخلاسنىڭ قانچىلىك موھىم ئىكەنلىكىنى بىلىۋېلىشىمىز كېرەك. پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەدىس مۇبارەكلىرىنى كەلتۈرمەكچىمەن. ئىمام ئەبۇداۋۇد رىۋايەت قىلغان:

مَنْ تَعَلَمَ عِلْمًا مِمّا يُبْتَغَى بِهِ وَجْهُ اللهِ عَزَ وَجَلّ لاَ يَتَعَلَمُهُ إِلاّ لِيُصِيبَ بِهِ عَرَضًا مِنَ الدُنْيَا لَمْ يَجِدْ عَرْفَ الْجَنّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ». يَعْنِي رِيحَهَا

«كىمكى الله سۇبھانەھۇۋەتەئەلانىڭ رازىلىقى تەلەپ قىلىنىدىغان ئىلىمنى دۇنيانى مەخسەت قىلىپ (يەنى بەزى دۇنيا ئىلىملەرى باركى بۇنىڭ بىلەن دۇنيالىق كەسىپىمنى توغرىلىۋالىمەن دىگەن ئەمەس) ئۆگەنسە مەخسىدى پەقەت ئاخىرەت ئىلمىنى دۇنيا تېپىش ئۈچۈن بولىدىغان بولسا جەننەتنىڭ بويىنى تاپالمايدۇ»
جەننەتنىڭ ھىدى 500يىللىق مۇساپىدىن كېلىپ تۇرىدۇ.

مىنھەجۇسسۇننەدە مانا بۇ ھەدىس شەرىفنى كەلتۈرگەنلەركى ھەممىمىزگە مەلۇم :

فهذه سقت الكلب بإيمان خالص كان في قلبها فغفر لها

وإلا فليس كل ما بغى سقت كلبا يغفر لها

شەرىئەتتە زىنا قاتتىق گۇناھ بۇگۇناھ مەلۇم بولسا تۆت كىشى گۇۋاھلىق بەرسە تاش بوران قىلىپ ئۆلتۈرۈلىدۇ. مانا مۇشۇنداق گۇناھنى ئۆتكۈزگەن ئايال ناھايىتى ئۇسسۇز ئىتنى كۆرۈپ ئايىقىدا سۇئېلىپ ئىتنى سۇغارغان. شۇ ئىتنىڭ ئۇسسۇزلۇقىنى قاندۇرۇش بىلەن (لېكىن شۇ خالىس ئىمان بىلەن بولغانلىقى ئۈچۈن) گۇناھى كەچۈرۈلگەن. ئەگەر خالىس ئىمان قەلبدە بولمىسا ئىتنى سۇغارغان ھەربىر كىشى بەلكى ئىنساننى سۇغارغان ھەربىر ئىنساننىڭ گۇناھى كەچۈرۈلمەيدۇ. بىز ئىخلاسىنىڭ ئەمەللەردىن قانچىلىك موھىملىقىنى بىلدۈرمەكچىمىز.

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى ئۇ رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دىگەنلىكىنى

ئاگلىغان: «قىيامەت كۈنى تۇنجى بولۇپ سوئال ـ سوراق قىلىنىدىغان كىشى، شەھىت بولغان كىشىدۇر. ئۇ الله نىڭ دەرگاھىغا كەلتۈرۈلۈپ، الله ئۇنىڭغا دۇنيادا بەرگەن نېئمەتلىرىنى ئەسلىتىدۇ، ئۇمۇ ئەسلەيدۇ الله سبحانه وتعالا:
«ئۇ نېمەتلەرگە شۈكۈر قىلىش يۈزسىدىن نىملەرنى قىلدىڭ؟»دەيدۇ.
ئۇ كىشى: سېنىڭ يولۇڭدا كۆرەش قىلىپ شەھىت بولدۇم ـ دەيدۇ.
الله سبحانه وتعالا ئۇكىشىگە «سەن يالغان ئېيتتىڭ، سەن باتۇر ئاتىلىش ئۈچۈن كۆرەش قىلدىڭ ۋە ئاتالدىڭ»دەيدۇ. ئاندىن ئۇ الله نىڭ بۇيرۇقى بويىچە يۈزى بىلەن دوزاخقا تاشلىنىدۇ.

ئاندىن ئىلىم ئۆگەنگەن ۋە ئۆگەتكەن، قۇرئان ئوقۇغان كىشىنى كەلتۈرۈلىدۇ. الله ئۇنىڭغا بەرگەن نئېمىتىنى تۇنۇتىدۇ، ئۇ تۇنۇيدۇ، الله سبحانه وتعالا «بۇ نئېمەتلەرگە شۈكۈر قىلىش يۈزسىدىن نېملەرنى قىلدىڭ؟»دەيدۇ ئۇ <ئىلىم ئۆگەندىم ۋەئۆگەتتىم ،سىنىڭ رازىلىقىڭ ئۈچۈن قۇرئان ئوقۇدۇم>دەيدۇ.

الله سبحانه وتعالا «يالغان ئېيتتىڭ سەن بولساڭ باشقىلار مېنى ئالىم دېسۇن دەپ ئۆگەندىڭ، قۇرئاننى قارى دېسۇن دەپ ئوقۇدۇڭ، شۇنداق دېيىلدىڭ»دەيدۇ ئاندىن ئۇ الله نىڭ بۇيرۇقى بۇيىچە يۈزى بىلەن سۆرۈلۈپ دوزاخقا تاشلىنىدۇ.

ئاندىن الله تۈرلۈك مال مۈلۈكلەرنى بېرىپ دۆلەتمەن قىلغان كىشى كەلتۈرۈلىدۇ، الله ئۇنىڭغا بەرگەن نئېمەتىنى ئەسلىتىدۇ ئۇمۇ ئېتىراپ قىلىدۇ. الله « بۇنئېمەتلەرگە شۈكۈر قىلىش يۈزىسىدىن نېمىلەرنى قىلدىڭ؟»دەيدۇ.
ئۇ كىشى<مەن سېنىڭ رازىلىقىڭ ئۈچۈن سەن پۇل سەرىپ قىلىنىشىنى ياخشى كۆرىدىغانلىكى يوللارنىڭ ھەممىسىگە پۇل-مال سەرىپ قىلدىم>دەيدۇ.

[بۇرادەرلەر بىدئەتكە سەرىپ قىلغان ئەمەس،كۇفۇرغا سەرىپ قىلغان ئەمەس، شىرىككە سەرىپ قىلغان ئەمەس، پەقەت الله بۇيرىغان جايلارغا سەرىپ قىلغان. ئەمما شۇنى سېخى دېيىلىشى ئۈچۈن سەرىپ قىلغان بىز الله يولىدا سەرىپ قىلالمايۋاتىمىز]

اللە «يالغان ئېيتتىڭ. سەن بولساڭ كىشىلەر مىنى سېخىكەن دېسۇن دەپ پۇل-مال سەرىپ قىلدىڭ شۇنداق دېيىلدى»دەيدۇ.
ئاندىن ئۇ اللە نىڭ بۇيرۇقى بۇيىچە يۈزى بىلەن سۆرۈلۈپ دوزاخقا تاشلىنىدۇ. (مۇسلىم رىۋايەت قىلغان)

مانا بۇ ھەدىستىن ئۆزىمىزگە خۇلاس چىقىرىپ ئالىمىزكى ئىخلاس بولمىغان ئەمەل ھەر قانچە كۆرۈنۈشى كاتتا بولۇشىدىن قەتئى نەزەر ئۇ قۇرۇق (ساۋابى يوق) ئەمەلدۇر. دېمەك ھەر بىرمۇئمىن كىشى ئۆزىنىڭ قىلۋاتقان ئەملىنىڭ كۆرىنىشگە ئېتبار بەرگەندىن كۆرە توغرا كۆرىنىشگە ئېتبار بېرىمىز . نېمە توغرىسىدا؟ كىتابى سۈننەتكە مۇۋاپىق بولوشىدا. شۇئىشنى اللە بۇيرىغانمۇ يوق. بۇنىڭغا ئېتبار بېرىشىمىز شەرتتۇر. لېكىن خۇددى شۇنىڭغا ئېتبار بەرگەندىن كۆرە كۆپراق ئىخلاس يەنى اللە نىڭ رىزاسىنىڭ ئۆزىنى مەقسەت قىلىشقا ئېتبار بېرىشىمىز كېرەك.
بەزى ئۆلىمالار ئىخلاس نېمە؟ دىگەن سوئالغا تەئرىف (چۈشەندۈرگەن) بەرگەنكى.

إفراد الحق سبحانه بالقصد في الطاعة

الله قا ئىتائەت قىلغاندا (بويسۇنغاندا) پەقەت الله نىڭ ئۆزىنى مەقسەت قىلىش) دىگەن.

بەزى ئۆلىمالار:

تصفية القلب عن ملاحظة المخلوقين

(ئىخلاس قەلبنى مەخلۇقلارنىڭ مۇلاھىزىسىدىن تازلاش) دىگەن ئىكەن.

پالانچى نىمە دەيدۇ، دىگەن نەرسىلەردىن پۈتۈنلەي قەلبنى پاكلاپ ئونىڭغا ئۇرۇن بەرمەسلىك كېرەك . بەزىلەر ئىخلاسمەن كىشى كىم ؟ دىگەن سوئالغا : (باشقىلارنىڭ قەلبىدە ئۆزىگە نىسبەتەن ھۆرمەت تامامەن چىقىپ كەتكەن بولسا ھەم ئېتبارغا ئالمايدۇ. مانا بۇ ھەقىقى مۇخلىس ئادەم) دىگەن ئىكەنلەر.

نېمىگە؟ ئۆزى بىلەن الله نىڭ ئوتتۇرسىنى تۈزىتىشكە

شۇقەدەر ئاۋارە بولغانكى قەلبىنى پۈتۈنلەي ﷲ بىلەن ئۆزىنىڭ ئوتتۇرىسىنى تۈزىتىشكە ئېتبار بەرگەن. ئادەملەرنىڭ ئۆز ئەمەلىدىن كىچىككىنە بولغىنىنى ھەم كۆرۈپ قېلىشىنى خالىمايدۇ. مانا بۇ ئىخلاسدۇر. بىز ئىخلاسنى بىلىشىمىز ئۈچۈن ئۇنىڭ ئەكسى بولغان بەزى ئەمەللەرنى بىلسەك تېخىمۇ چۈشىنىشلىك بولىدۇ.

بىرىنجى ئىخلاسقا زىت بولغان نەرسە رىيادۇر. رىيا ئادەملەرنىڭ كۆرىشى مەقسىتىدە، ئادەملەر ماختىسۇن دەپ قىلغان ئىبادىتىنى كۆرسىتىشدۇر.
تەئزىيم (ھۆرمەتلىنىش) ماختىنىش، مايىل قىلىش ، چوڭ كۆرىنىش مانا مۇشۇلارنى مەقسەت قىلىدۇ. مانا بۇ رىيادۇر. شۇنىڭدىن ساقلىنىش ئىخلاسدۇر. ئىخلاسنىڭ يەنەبىر ئەكسى سۇمئە ئادەملەر ئاڭلىسۇن دەپ قىلىش. مانابۇ سۇمئەدۇر .بۇنىڭ لوغىتى ئۆزبېك تىلىدا ئىستىمال قىلىنمايدۇ.

ئەبۇھامىدىل غەززالى رەھىمەھۇللاھدىن ھىكايە قىلىنىدۇكى: ماڭا شۇ خەۋەرىيەتتىكى كىمكى ﷲ ئۈچۈن 40كۈن ئىخلاس بىلەن تىرىشىپ ئەمەل

(ئىبادەت) قىلسا ئۇنىڭ قەلبىدىن تىلىغا ھېكمەت ئېقىپ چىقىدۇ، گەپ قىلغان سۆزلىرى ھېكمەت بولۇپ قالىدۇ دېگەن سۆز يەتتى، مەن40كۈن قاتتىق ئىخلاس بىلەن ئەمەل قىلىپ يۈردۈم لېكىن بۇنەرسە ماڭا ھاسىل بولمىدى. ئاندىن بۇئىشنى بەزى دىنىي ئالىملارغا ئېيتتىمكى« مەن مۇشۇنداق ئىشلارنى ئاڭلىغانىدىم 40كۈن شۇ نەرسىگە تىرىشتىم ئەمما ھېكمەت قەلبىمدىن تىلىمغا چىقمىدى» دېگەنىدە ئېيتقانىكەنلەركى «سەن ھېكمەتنىڭ چىقىشى ئۈچۈن ھەركەت قىلدىڭ، الله ئۈچۈن ھەركەت قىلمىدىڭ» دېگەنىكەن. شۇنچىلىك ئىخلاس بولۇشى كېرەك. بەزى كىشىلەردىن ئىخلاسنى ھاسىل قىلىش توغرىسىدا سورالغاندا مۇنداق دېگەنىكەن (بىرىنچى كۆرۈنمەيدىغان ئىبادەتلەرنى كۆپ قىلىش، كۆپ قىلىش بىلەن بىرگە ناھايىتى مەخپى قىلىش مەسلەن: كېچىدە (كىشىلەر ئۇخلاپ ياتقانلىرىدا) ئىبادەت بىلەن بىدار بولۇش كىم پالانچى كېچىلىك ئىبادەتتە بىدار دېسە ئۇنىڭ ئەكسىنى قىلىپ بىدار بولماسلىق . كېچىدە بىدار بولۇپ ئىبادەت قىلغانلىقىڭىزنى بىلدۈرمەسلىككە ھەركەت قىلىش ۋە مەخپى سەدىقىلەر بېرىش ھېچكىم بىلمەيدىغان مەخپى

سەدىقىلەرنى قىلىش يالغۇز ۋاقىتلەردە الله دىن قورقۇپ يىغلاشتۇر. مانا بۇنەرسە بىلەن كىشىدە ئىخلاس پەيدا بولىدۇ.

ئۆمەرفارۇق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئىتقان ئىكەنكى «كىشىنىڭ نىيتى ھەقتە خالىس بولسا ئۆزىنىڭ زىيىنىغا بولسا ھەم ھەقتە خالىس بولۇپ ئىش قىلسا الله سبحانه وتعالا ئۇنىڭ بىلەن ئادەملەر ئوتتۇرسىغا كۇپايە قىلىدۇ. بۇئادەملەر بىلەن ئۇنىڭ ئوتتۇرسىدىكى كىلىشەلمىگەن ئىشلارنى ئۆزى ئوڭلاپ قويىدۇ). ئادەملەر بىلەن ئۆزىڭىزنىڭ ئارىسىنى ياخشىلاشقا ھەركەت قىلماڭ بۇرادەر. بۇقىين نەرسە ئادەملەرگە ئەگەر 100يىل ئۆمۆر بېرىلسە، بىركۈن كەم 100يىل خوشال قىلىپ ئاخىرقى بىركۈنىدە كۆڭلىنى ئالالمىسىڭىز شۇ كۈنى سىزدىن خاپابولىدۇ. ئەگەر ئادەملەر بىلەن ئۆزىڭىزنىڭ ئوتتۇرسىنى تۈزەتمەكچى بولسىڭىز الله سبحانه وتعالا غا نىيتىڭىزنى خالىس قىلىشىڭىز كېرەك. ئۆزىڭىزنىڭ زىيىنىڭىزغا بولسا ھەم الله سبحانه وتعالا سىز بىلەن ئادەملەر ئوتتۇرسىدا كۇپايە قىلىدۇ.ئەمما ئۆزىڭىزدە يوق سۈپەت بىلەن ئادەملەرگە كۆرۈنسىڭىز ئۆزىڭىزنى

كېچە بىدار بولىدىغان كىشىگە ئوخشىتىپ ئۆزىڭىزنى رىياكارلىق بىلەن كۆرسەتىشىڭىز الله سبحانه وتعالا سىزنى ئەيىبلەيدۇ سوئال:بەزى ئەمەللەردە بەندىگە ئېتبار بىرىش مومكىنمۇ ياكى ئەمەسمۇ ؟ مەسىلەن : ئىمام نامازغا تۇرۇپ رۇكۇغا بارغاندا ئاياق تىۋىشىنى ئاڭلاپ كىشىلەرنىڭ بىرىنجى ياكى ئىككىنجى رەكەتكە يىتىۋېلىشى ئۈچۈن رۇكۇدا ئۇزاقراق تۇرۇپ قىلىشى ياكى شۇنىڭغا ئوخشىغان بەزى ئىبادەت ئۈستىدە باشقىلارغا ياردەم بىرىش ئۈچۈن ئادەملەرگە ئېتبار بىرىش رىيا بولامدۇ ئىخلاسقا زىتمۇ؟ دىگەن سوئال بۇلۇشى مومكىن.

مەسىلەن بەزى ئەمەللەرىمىز باركى بۇ ئەمەللىرىمىزدە باشقا بۇرادەرلەر ھەم ئىبادەتتە ياخشى بۇلۇشى ئۈچۈن ياردەم بىرىشىمىزگە توغرا كېلىدۇ شۇنىڭغا ئېتبار بىرىشكە مۇھتاج بولىمىز بۇ رىيامۇ؟ ئىخلاسگە زىتمۇ يوق ؟

ج:ـ بىز ئېيتىمىزكى ياق دەيمىز. بۇنىڭغا دەلىل ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دىگەن:

«مەن نامازغا تۇرغاندا نامازنى ئۈزارتىشنى ئويلايمەن. لېكىن كىيىن كىچىك بالىنىڭ يىغلىغان ئاۋازىنى ئاڭلاپ قالىمەن (مەۋزو سىرتىغا چىقساق مانابۇ ھەدىس ئاياللارنىڭ بەش ۋاق نامازغا كېلىپ تۇرغانلىقىغا دەلىل بولىدۇ. ئۇ بالا نامازدا ئەمەس ئەگەر ئىسلامى ھالەت بولىدىغان بولسا نامازغا كېلىدىغان ئاياللارنىڭ شۇ گۆدەك باللىرىنىڭ تۇرىدىغان جايى بولىدۇ) نامازنى ئۈزۈن ئۇقىماقچى بولغان نىيىتىمنى بۇزىمەندە ئانىسىنىڭ جاپاسىنى يەڭگىللىتىش ئۈچۈن نامازنى يەڭگىل ئۇقۇيمەن»دىگەن.

يەنە بىر ھەدىس ئەمىرلىككە ھېرىس بولماڭلار قىيامەت كۈن نادامەت بولىدۇ . لېكىن قۇرئان كەرىمدە: «ئۇلار <ئى پەرۋەردىگارىمىز ! بىزگە ئاياللىرىمىز ۋە ئەۋلاتلىرىمىز ئارقىلىق شادلىق بېغىشلىشىڭنى (يەنى بىزگە ساڭا ئىتائەتمەن پەرزەنت ئاتا قىلىشىڭنى) تىلەيمىز، بىزنى تەقۋادارلارنىڭ پېشۋاسى (يەنى تەقۋادارلار نىڭ نەمۇنىسى ،ياخشىلىققا دەۋەت قىلغۇچى) قىلغىن> دەيدۇ.

مۆمىن كىشى ئائىلىسىنىڭ قانداق بولۇشى بىلەن كۆزى خۇرسەن بولىدۇ ؟

ج: الله نىڭ ھۆكمىگە بويسۇنۇپ يۈرگەنلىكىنى كۆرۈش بىلەن خۇرسەن بولىدۇ. الله ئۆزىنىڭ ياخشى بەندىللىرىنى ماختاپ تەقۋادارلارغا پېشۋا بولۇشنى الله سبحانه وتعالا دىن سورايدۇ دەپ ماختىدى. پاسىقلارغا پېشۋا بولسىڭىز قىيامەتتە سىز ئۇلارنىڭ پېشۋاسى بولغانلىقىڭىز ئۈچۈن جاۋاپ بېرىسىز ئۇلارنى ياخشىلىقا بويرۇپ يامانلىقدىن توسمىسىڭىز. ئەگەر ئەتراپىڭىزغا توپلاشقان كىشىلەر مۇتتەقى بولىدىغان بولسا قىيامەت كۈنى ھەممە سىزگە دۈشمەن بولغاندا ھەتتا ئاتا ـ ئانىلار ھەم سىزگە ساۋاب بېرەلمىگەن ۋاقىتتا سىزگە دوست بولىدۇ.

بۇ ھەقتە قۇرئان كەرىمدە «بۇكۈندە دوستلار بىر ـ بىرىگە دۈشمەن بولىدۇ ،پەقەت(خۇدالىق ئۈچۈن دوستلاشقان) تەقۋادارلار(ئۇنداق ئەمەستۇر).»

شۇڭا مۇتتەقىلەرگە پېشۋا بولۇشنى سوراش ئىخلاسقا زىت ئەمەس. مانا بۇ ھەدىس شەرىپلەرنىڭ

مەزمۇنىدىن ئۆزىمىزگە خۇلاسە چىقىرىۋالىمىزكى ھىچقاچان ئەمەل قوبۇل بولمايدۇ، پەقەت ئىخلاس سۈپىتى بولغاندىلا ئاندىن قوبۇل بولىدۇ . الله سبحانه وتعالا ئىككى خىل سۈپەتكە ئىگە بولغان ئەمەلنىلا قوبۇل قىلىدۇ .بىرىنجىسى ئىخلاسدۇر ئىككىنجىسى كىتابى سۈننەتكە مۇۋاپىق بولۇشى كېرەك .

دىمەك ئىبادەت الله نىڭ ئۆزىگىلا بولىشى كېرەك ھەمدە الله بۇيرىغان شەكىلدە بولۇش كېرەك. بۇ ھەقتە الله سبحانه وتعالا مۇنداق دەيدۇ:

«ياخشى سۆز الله نىڭ دەرگاھىغا ئۆرلەيدۇ ،ياخشى ئەمەل ئۇنى كۆتۈرىدۇ»

بىز شۇنىڭدىن ئۆزىمىزگە خۇلاسە چىقىرۋىلىشىمىز كېرەككى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەدىسى بۇنىڭغا دەلالەت قىلىدۇ:«جەننەتكە ھىچكىم ئەمىلى بىلەن كىرەلمەيدۇ. (يەنى جەننەتتە بىرىلىدىغان مۇكاپاتقا لايىق ئەمەلنى قىلالمايدۇ) شۇندىلا ئەسھابلەر رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇئەلەيھى ۋەسەللەمدىن سوراشتىلەركى سىزنىڭ ئەمىلىڭىز ھەم

جەننەتكە ئېلىپ كىرىشكە يېتەرلىك بولمامدۇ دەپ سوراشقاندا رەسۇلۇللاھ مېنىڭ ئەمەلىم ھەم جەننەتكە ئېلىپ كىرەلمەيدۇ، لېكىن الله ئۆزىنىڭ رەھمىتى بىلەن ئورىغاندا الله نىڭ پەزلى بىلەن كىرىمەن دېگەن »

چۈنكى الله ئىلاھلىق سۈپەتتە بەندە قۇللۇق سۈپەتتەدۇر. قۇل خوجىسىنىڭ بۇيرىغىنى قىلىدۇ ئۇنىڭدىن مۇكاپات ئېلىش ئۈچۈن قىلمايدۇ. دۇنيانىڭ قۇللىرى مانا مۇشۇنداق، بۇرادەرلەر! قۇل خوجىسىنىڭ بۇيرىغىنى مۇكاپات ئۈمۈت قىلماستىن بۇيرۇقنى بىجىرىدۇ. بۇنىڭ ھېكمىتى ھەققىدە ھەم پىكىر يۈرگۈزمەيدۇ. خوجام بۇيرىدى قىلدىم دەيدۇ. مۇكاپاتنى تەلەپمۇ قىلمايدۇ .

دېمەك ئىنسان ھەم الله سبحانه وتعالا نىڭ قۇلى. الله ئۇنىڭ ھەقىقى خوجىسى الله تەرىپىدىن بولغان بۇيرۇقنى ئۆز ئەينى قىلىش كېرەك . ئەمدى الله سبحانه وتعالا نىڭ ئۇنى جەننەت بىلە مۇكاپاتلىشى رەھمىتى ۋەپەزلى بىلەن بولىدۇ. ئۇنىڭ ئەمىلى الله سبحانه وتعالا تەرىپىدىن بېرىلىدىغان

جەننەتكە لايىق بولمايدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن ھەم بىز الله سبحانه وتعالا تەرپىدىن نىمە بىلەن مۇكاپاتقا سازاۋەر بولىمىز ؟

ج:ئىخلاس بىلەن بۇرادەرلەر مانا بۇ ئىخلاس پۈتۈن ئەمەللەرنىڭ ئاساسى دىنىنىڭ نىگىزى ۋە مېغىزىدۇر. ئەگەر ئىخلاس سۈپىتى تېپىلمىسا بۇ قىلىنىۋاتقان ئەمەللەرنىڭ ھەممىسى دۇنيانىڭ ئۆزىدە قالىدۇ. بۇرادەرلەر شۇنىڭ ئۈچۈن ھازىرقى بىرىنجى دەرسىمىزنى دىنىمىزنىڭ مېغىزى بولغان ئىخلاستىن باشلىدۇقكى ئەگەر بىز مانا مۇشۇ توغرا يولنى دەرسىمىزنىڭ قۇرلۇشىغا توغرا قويىۋالساق يەنى ھەربىر ئەمىلىمىزنى شۇئىخلاس ئاساسىغا قىلغاندىلا ئاندىن بىزنىڭ ئەمىلىمىز الله تەرپىدىن قوبۇل بولىدىغان مەيدانىغا چىقىدۇ. بولمىسا بىزنىڭ كېچىسى تۇرۇپ ئىبادەت قىلغانلىرىمىز الله رازىلقى ئۈچۈن بولمىسا قىلىپ يۈرگەن ياخشىلىقلىرىمىز الله رىزالىقى ئۈچۈن بولمىسا ئىخلاس بىلەن بىر قېتىم ئاددى ئەمەل قىلغان ئادەم بىزدىن ئەبزەل بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بەندە ئۆزىنىڭ ھەربىر قىلغان ھەركىتىنى الله سبحانه

وتعالا نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن قىلىش كېرەك.
تابىئىنلاردىن بىر كىشى مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ساھابىللىرىدىن 70كىشىنى كۆردۈمكى بۇلارنىڭ بارابىرىدە بىرەر كىشىنى تەڭ قىلغىلى بولمايدىغان كاتتا ساھابىلەر ئىدى. ئۇلار مۇناپىقلىقتىن قورقۇپ كېچە-كۈندۈز ئىچى بىلەن تېشىنى بىرخىل قىلىشقە ھەركەت قىلىشار ئىدى.

كۆپ دەرسلىرىمىزدە بايان قىلغانىمىز، ھۇزەيفەتۇبنۇل يەمانى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ سىرلىرى دەپ ياد قىلىنار ئىدى . بۇ كىشىگە رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم سىرلىرىنى ئېيتار ئىكەن. بۇ كىشىدە الله بەرگەن بىر قابىلىيەت باركەنكى ھىچكىمگە بۇسۆزنى ئېيتماسكەن. بەزى ساھابىلەر سورىشاركەنكى ھەتتا ھۇزەيفەتۇبنۇل يەمانى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىر جىنازىگە بارمىسا بەزى ساھابىلەر شۇكىشىگە قارىشىپ قالاركەن بۇكىشى ئۆزرىسىز بارمىغان بولسا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن مۇناپىق ئىكەنلىكىنى

ئاڭلىغانلىقى ئۈچۈن بارماسكەن. ئۆمەرئىبنى خەتتاب كۆپراق شۇھەقتە ئويلاركەن ھەتتا شۇزات ھەم نىفاقتىن قورقاركەنلەركى ئەي ھۇزەيفە ﷲ قا قەسەم ئىچىپ سورايمەنكى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مىنى مۇناپىقلاردىن سانىغانمۇ يوق ؟مىنى ئايىماستىن ئېيتقىن دىگەندە ياق دىگەنىكەن شۇجاۋابنى بەرگەنىكەن. ئىنسان ئۆزىنىڭ ئىخلاس سۈپىتىنى يوقىتىش بىلەن مۇناپىق سىپىگە كىرىدۇ .

چۈنكى ئىمان نىمە؟

ئىمان تىل بىلەن ئىقرار قىلىش قەلب بىلەن ئېتقات قىلىش ۋە ئىسلامنىڭ ئەركانلىرىغا ئەمەل قىلىش بۇ ئۈچىدۇر. مۇناپىقتا تىل بىلەن ئىقرار قىلىش تېپىلىدۇ ۋە ئەركانلارغا ئەمەل قىلىش تېپىلىدۇ بىزنىڭ قاتارىمىزدە يۈرۈپ نامازئۇقۇپ يۈرىۋېرىدۇ ھەتتاكى جاسوسلۇق قىلىپ مائاش ئېلىپ پەرزەنت تەربىيلەۋاتقان جاسوس ھەم سىپىگىزدە ناماز ئۇقۇپ يۈرىۋېرىدۇ. تىلىدا لا اله الا الله دەپ يۈرىۋېرىدۇ. ئەگەر تىل بىلەن ئىقرار قىلىپ قەلبتە ئېتقات قىلىپ ئەركانلارغا بويسۇنغان كىشى بىلەن تىلدا ئىقرار

قىلىپ ئەركانلارغا ئەمەل قىلغان ئەمما قەلبتىكى ئېتقات تېپىلمىغان كىشىنىڭ مۇكاپاتى ئوخشاش بولىدىغان بولسا ئەڭ كاتتا مۇناپىق بىلەن ئەڭ كاتتا ئىخلاسمەن ئادەمنىڭ مۇكاپاتى ئوخشاش بولغان بولىدۇ دېمەك شۇ ئىخلاس سۈپىتى تېپىلمىغانلىقى ئوتتوردىكى قەلب بىلەن ئېتقات قىلىش تېپىلمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇ دوزاخنىڭ ئەڭ پەسكى قىسمىدا بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇرادەرلەر بىز ئىخلاس سۈپىتىنى پەيدا قىلىشقا ھەركەت قىلماسكەنمىز بىزنىڭ ئەمىلىمىز ھەممىسى بىكار بولىدۇ. ئايەت كەرىمەنىڭ مەنىسى شۇكى ۋەللاھۇئەئلەم بىز پەقەت تىلىمىز بىلەن ئىقرار قىلىشكە بۇيرۇلغان ئەمەسمىز ياكى كۆرىنىشىدە ئەمەل قىلىپ قويۇشقا بۇيرۇلغان ئەمەسمىز.

« ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى الله قا خالىس قىلغان ھەق دىنغا ئېتقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) الله قىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى.(سۈرە بەييىنە5ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى)

دىننى پەقەت الله قا خالىس قىلىپ ئىخلاس سۈپىتى

بىلەن ئەمەل قىلىشقا بۇيرۇلغانمىز. ئەگەر بىز بۇ سۈپەتنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرمىسەك الله سبحانه وتعالا نىڭ ئالدىغا بېرىپ تەلەپ قىلىدىغان مۇكاپات يوق بۇرادەرلەر. نېمىگە ؟ ئادەملەر ئۇچۇن بولسا ئادەملەر سىنى ماختىغان دەيدۇ . شۇنىڭ ئۇچۇن بەزى ۋاقىتلاردا خېرىدارىڭىز بەك كۆپىيىپ كەتكەن ۋاقىتتا ئۆزىڭىزنى بىر تەكشۈرۈپ كۆرۈڭ. خېرىدارىڭىز ئازلاپ كەتكەن ۋاقىتتا ئەلھەمدۇلىللاھكى شۇۋاقىتتا ھەم ماڭا ئىخلاس نىسىپ بولدى، دەپ ئېتىقاد قىلماقلىقىمىز كېرەك.

الله بىزلەرگە ئىخلاس نېئمىتىنى نىسىپ قىلسۇن دەرسىمىزنى داۋاملاشتۇرۇشقانىسىپ قىلسۇن. ئەگەر بىزشۇسۈپەتنى ئۆزىمىزدە بەرپاقىلىساق باشقا نەرسىلەر بىزگە زىيان قىلمايدۇ . الله سبحانه وتعالا بىزلەرنىڭ ئەمەللىرىمىزگە مۇھتاج ئەمەس بىز قۇللىقىمىزنى پۈتۈن ۋۇجۇدىمىز بىلەن ئىخلاسنى كۆرستىشكە بۇيرۇلغانمىز. مانا مۇشۇ بۇيرۇلغان نەرسىنى كۆرستەلىسەك الله تەرىپىدىن بولغان مۇكاپاتقا ئىرىشىمىز. [الله نىڭ بېرىدىغان مۇكاپاتى قىممەتدۇر ئۇئەرزان ئەمەس الله نىڭ بېرىدىغان مۇكاپاتى جەننەتدۇر]

بۇ جەننەت پەقەت ئىخلاس سۈپىتىگە ئىگە بولغان كىشىلەرنىڭكىدۇر . ئەگەر ئەھلى جەننەتنىڭ زىكرىنى كۆرسىڭىز مىنىڭ ئەمىلىم قەيەردە ئەھلى جەننەتنىڭ ئەمىلى قەيەردەپ ئويلايسىز ئەھلى دوزاخنىڭ ئەمىلىنى كۆرسىڭىز مەن بۇنچىلىك رەسۋا بولمىدىمغۇ دەيسىز دېمەك مۆمىن كىشى دائىم الله نىڭ ئازابىدىن قورقۇپ رەھمىتىدىن ئۈمۈت قىلىپ ياشىشى كېرەك.

2.دەرس
الله ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش ۋە الله ئۈچۈن يامان كۆرۈش

بىرىنچى دەرسىمىزدە بىز - الله ئىخلاس تىپىلماسلىقتىن ساقلىسۇن-

« ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى الله قا خالىس قىلغان ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز)الله قىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى. (سۈرە بەييىنە5-ئايەتنىڭ بىر قىسمى)»

يەنى ئىنسانلار ئاساسى ھاياتتىن مەقسەت بولغان ۋە الله تەرەپتىن بۇيرۇلغان الله سبحانه وتعالا غا ئىبادەتنى خالىس قىلىش مەنىسىنى ئىپادىلىگۈچى ئىخلاس ھەققىدە دەرس بەرگەن بولدۇق.

دەرسىمىزنىڭ بىرىنجىسىنى ئىخلاس ئاساسى بىلەن باشلىشىمىز چۈنكى ئەسلى ئىنسان ئۆزى الله نىڭ ياراتقۇچى ئىكەنلىكىنى ياكى رىزىق بەرگۈچى

ئىكەنلىكىنى ياكى الله قا ئىبادەت قىلىپ باشقا نەرسىلەرگە ھەم ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن يارىتىلغان ئەمەس. توغرا الله نىڭ ياراتقۇچى ئىكەنلىكىنى بىلىش، الله نىڭ رىزىق بەرگۈچى زات ئىكەنلىكىنى بىلىش بۇ ئىماننىڭ ئاساسلىرىدىن، لېكىن ئاساسى بۇيرۇلغان نەرسە يېگانە الله نىڭ ئۆزىگە ئىبادەتنى خالىس قىلىشقا بۇيرۇلغان. بۇ ئىخلاسنىڭ مەناسى، بىز تەۋسىيە قىلىمىزكى بىرىنچى دەرسىمىزگە ھازىر بولمىغان كىشىلەر بىزنىڭ كېيىنكى دەرسلىرىمىزنى قىسمەن چۈشەنمەيدۇ. چۈنكى بىز ئىخلاسنى ئىلگىرىكى ھالەتتىكىدەك تەكرارلىمايمىز ئىسلامنىڭ ئاساسلىرىدىن بىرى الله ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش .

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئېيتتىلەركى:

أَوْثَقُ عُرَى الإِيمَانِ الحُبّ فِي اللهِ وَالْبُغْضُ فِي اللهِ

الله ئىمان ئاساسلىرىنىڭ ئەڭ مۇستەھكىمى الله ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش ۋە الله ئۈچۈن يامان كۆرۈشتۇر. (سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى)

كىشى ھاياتىدا اللە ئۈچۈن ياخشى كۆرۈپ ﷲ ئۈچۈن يامان كۆرمىسە ئىمانىنىڭ لەززىتىدىن بەھرىمەن بولالمايدۇ. ھەتتا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۆزلىرىنىڭ ئىسلامى جەمىيەتلىرىنى ﷲ تەرىپىدىن بۇيرۇلغان شۇ جەمىيەتنى قۇرۇشتا ئەۋۋەلقى ئىپلانلىرى ئۆزلىرىنىڭ كىچىككىنە جەمىيەتلىرى ئىچىدە ﷲ ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش ۋە ﷲ ئۈچۈن يامان كۆرۈش ئاساسىنى ھەممىسىدىن ھەم ئالدىنقىسى ﷲ ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش ئەقىدىسىنى، ئىمانىنىڭ ئاساسىنى بەرپا قىلدى. ﷲ ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش بىلەن جەمئىيەت ئاجرالدى، يەنى ﷲ ئۈچۈن ياخشى كۆرۈشنىڭ مەناسى نىمە ئىدى؟. ﷲ ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش ئەقىدە ئاساسىدا بىرلىششتۇر. بۇ ئىمانىنىڭ دەسلەپكى باسقۇچى ئىدى. شۇباسقۇچ بىلەن كىشىلەر بۆلۈنەر ئىدى، ھەممىشە ئىسلامى جەمئىيەت، پاك جەمئىيەت، ﷲ ئۈچۈن ياخشى كۆرگەن كىشىلەردىن تەركىب تاپقان جەمىيئەت بولمىسا ﷲ نىڭ مەدىنى ئۇ جەمئىيەتتە بولمايدۇ. ﷲ نىڭ ئېتىبارىدا بۇجەمئىيەت بولمايدۇ.

دېمەك بۇنداق جەمئىيەتتە ئورمان قانۇنى ھۆكۈم

سۆرىدۇكى كۆچلۈكلەر ئاجىزلەرنى يەپ كېتىدۇ. خۇددى يىرتقۇچلارنىڭ كۆچلۈكى ئاجىزلىرىنى يەپ تۈگەتكەندەك.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇئەلەيھى ۋەسەللەم ئەسھابلىرىنىڭ ئوتتۇرىدىكى مۇھەببەتنى قۇرۇشتا بۇ مۇھەببەتنىڭ پەيدا بۇلۇشنى مىجەزى مەسىلە دېمىدى. يەنى بۇ ئىمان مەسلىسى دېدى. ئېيتىلەركى:

وَالَذِى نَفْسِى بِيَدِهِ لاَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتّى تُؤْمِنُوا وَلاَ تُؤْمِنُوا حَتّى تَحَابّوا أَوَلاَ أَدُلّكُمْ عَلَى شَىْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السّلاَمَ بَيْنَكُمْ

(جىنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى جەننەتكە ئىمان كەلتۈرمىگىچە كىرەلمەيسلەر، (يەنى جەننەتكە ئىمان سۈپىتىگە ئىگە بولمىغان كىشىنىڭ كىرىشىگە يول يوق. پەقەت ئىمانلىق كىشى كىرىدۇ.) الله يولىدا دوستلاشمىغىچە سىلەردە ئىمان پەيدا بولمايدۇ .(ئىمانگە قەيت قىلدىلەر) مەن سىلەرنى قىلساڭلار ئۆزئارا دوستلاشتۇرىدىغان بىر ئىشنى ئېيتىپ بېرەيمۇ؟) دېدىلەر ۋە جاۋابىنى

ئېيتتىكى ئاراڭلاردا سالامنى ئۇمۇملاشتۇرۇڭلار) دېدىلەر يەنى بۇ پەقەت سالام بېرىشنىڭ ئۆزى ئەمەس مۆمىنلەر ئۇچراشقان ۋاقىتتا كۆرۈشۈپ سالام قىلىپ بۇرادىرىگە الله نىڭ تىپچلىقى بۇلۇشىنى ۋەرەھمىتى بۇلۇشىنى ۋەبەركىتى بۇلۇشىنى ئېلان قىلىش شۇنىڭ بىلەن ھەم ئۇنىڭ تەرىپىدىن ھەم بۇجاۋابىنىڭ بۇلۇشى ئوتتۇرىدا قەلبتىكى ئاداۋەتلەرنىڭ يوقلىقىغا دالالەت قىلغۇچى كەلىمە بىلەن ئوتتۇرىدا مۇھەببەت پەيدا بولىدۇ. مۇھەببەت پەيدا بولغاندىن كېيىن ئىمان پەيدا بولىدۇ. ئىمان پەيدا بولغاندىن كېيىن جەننەتكە كىرىشكە سەۋەب بولىدۇ. الله سبحانه وتعالا بۇ مۇھەببەتنى نېمە ئاساسىدا بۇلۇشىنى ۋە بۇ دوستلىششى الله تەرىپىدىن نېئمەت ئىكەنلىكىنى ۋە بۇ دوستلىشىش دېگەن نەرسە ئەقىدە ئاساسىدا بولغاندىلا نېئمەت ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ الله سبحانه وتعالا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇئەلەيھى ۋەسەللەمگە ۋە مۆمىنلەرگە:

« الله مۆمىنلەرنىڭ دىللىرىنى بىرلەشتۈردى. سەن يەريۈزىدىكى پۈتۈن بايلىقنى سەرپ قىلىپمۇ ئۇلارنىڭ دىللىرىنى بىرلەشتۈرەلمەيتىڭ لېكىن الله (ئۆزىنىڭ

قۇدرەت كامىلەسى بىلەن)ئۇلارنى ئىناق قىلدى.»

دېدىلەر. ھەقىقەتتە توغرا ئەگەر ئىنسان ئۆزىدىكى مالىنىڭ ھەممىسىنى سەرىپ قىلىپ يۈرۈپ بىرلەشتۈرمەن دىسە بىرلەشمىگەنلىكىنى بىز ئازغىنا قىسقا ھاياتىمىزدا كۆرىمىز . كىشىلەرگە ياردەم بېرىش ئەلبەتتە مۇھەببەتكە (دوستلۇققا) سەۋەب بولىدۇ. لېكىن مۇھەببەتنىڭ (دوستلۇقنىڭ) مەركىزى بولالمايدۇ. بىرجايدا ياشاش، بىرمىللەت بولۇش ياكى موھتاج بولغان نەرسىلەرنى بېرىش، الله سبحانه وتعالا تەرىپىدىن نئېمەت بولغان مۇھەببەتكە سەۋەب بولالمايدۇ.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە الله خىتاب قىلدىكى بۇنى دىن دۈشمەنلىرى ھەم ئاڭلىۋالسۇنكى دىن دۈشمەنلىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئالدىغا يىغىلغان مال دۇنيا بىلەن كىشىلەرنى ئۆزىگە قاراتقان دېگەن. ئەگەر مال-دۇنيا بىلەن ئۆزىگە قارىتىپ دوست بۇلۇشقاندا بۇ ئىسلامى ھۆكۈمەتتىن ئىلگىركى ھۆكۈمەت باشقا مىللەتلەرنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئۆزخەلقىگە بەرمەستىن پۇل

مال سەرىپ قىلدى . لېكىن ئۇلار كېيىن دۈشمەن بولۇپ قالدى. مانا بۇ نەرسە مال-دۆلەت بىلەن ئىنسانلار ئوتتۇرسىدا كامىل مۇھەببەت (دوستلۇق) ھاسىل بولمايدىغانلىقىنى كۆزىمىز بىلەن ھەم كۆرىمىز.

مانا قۇرئان كەرىمدىكى « الله مۆمىنلەرنىڭ دىللىرىنى بىرلەشتۈردى. سەن يەريۈزىدىكى پۈتۈن بايلىقنى سەرپ قىلىپمۇ ئۇلارنىڭ دىللىرىنى بىرلەشتۈرەلمەيتىڭ لېكىن الله (ئىسلام ئەقىدىسى بىلەن)ئۇلارنى ئىناق قىلدى.»

ئەقىدە ئىنسانلارنى بىرلەشتۈرگەندە ئۇنى ھېچكىم ئاجرىتالمايدىغان بىر باغلىنىشقا ئايلىنىدۇ. الله سبحانه وتعالا بۇ نېمەتنى كۆپ تىلغا ئالدى:

«الله نىڭ سىلەرگە بەرگەن نېئمىتىنى ئەسلەڭلار، ئۆزۋاقتىدا سىلەر ئۆز-ئارا دۈشمەن ئىدىڭلار. الله دىلىڭلارنى بىرلەشتۈردى. الله نىڭ نېئمىتى بىلەن ئۆزئارا قېرىنداش بولدۇڭلار.»

مانا بۇ الله نىڭ نېئمىتى بۇرادەرلەر، ئەگەر

بىرلىشىش ھاسىل بولمىسا بۇ ئىقتىسادى بايلىق بولمىغانلىقتىن ئەمەس. قۇرەيشنىڭ كاتتا بايلىقى بار ئىدى. لېكىن بۇنىڭ بىلەن ئوتتۇرىدا بىرلىشىش ھاسىل بولمىدى. ئىقتىسادى تەرەپتىن قۇرەيش ناھايىتى كاتتا بايلىققا ئېگە ئىدى. لېكىن الله سبحانه وتعالا بۇلارنىڭ دۈشمەنلىكىنى ھەم الله نىڭ ئۇلارنى بىرلەشتۈرگەنلىكى ئۇلارنىڭ الله نىڭ نئېمىتى بىلەن ئاكا-ئۇكا،دوستقا ئايلانغانلىقىنى زىكرى قىلدى. ھەقىقى الله يولىدىكى دوستلۇق ئىنساننىڭ دۇنيادىكىلا مەنپەتى بولمايدۇ، بەلكى ئاخىرەتتە يەنى ھېچكىم مەنپەت بېرەلمەيدىغان ۋاقىتتا الله سبحانه وتعالا نىڭ ھوزۇرىدا ئىنساننىڭ ئاتا-ئانىسى ئاكا-ئۇكىللىرى قېرىنداشلىرى ئۇنىڭغا ياردەم بېرەلمەي تۇرغان ۋاقىتتا بۇ الله يولىدا دوست بولغانلار بىر-بىرىگە ياردەم بېرىدۇ.

الله قۇرئان كەرىمدە «بۇ كۈندە دوستلار بىر-بىرىگەدۈشمەن بولىدۇ، پەقەت (الله ئۈچۈن دوستلاشقان) تەقۋادارلارلا (ئۇنداق ئەمەس)»

دېمەك دۇنيادا كەسىپ قىلىش ۋە باشقا ۋاستىلەر

بىلەن بولغان دوستلۇق دۇنيانىڭ ئاخىرىغىچە بارمايدۇ. بۇنەرسە ھەركىمنىڭ ھايات تەجرىبىسىدىن ئۆتىدۇ. لېكىن الله يولىدا بولغان دوستلۇق دۇنيانىڭ ئۆزىدىن ئاخىرەتتىكى ئەبەدى سائادەت كۈنىگىچە بولىدۇ. قىيامەتنىڭ ئەڭ دەھشەتلىك سائەتلىرىدە ھەم بۇ دوستلۇق بولىدۇ. مانا دۇنيادىكى دوستلۇقنى مىسالغا ئالساق ھەم باشقا ئاددى مۇسىبەت چۈشكەندە تارقىلىپ كېتىپ قالىدۇ. ئاخىرەتتىكى مۇسىبەت شۇنداق قاتتىق مۇسىبەتكى شۇ مۇسىبەت چۈشۈپ تۇرغاندا ھەم الله يولىدا دوست بولغان ئادەملەر ھېلى دۇنيادىكى قىيىنچىلىق ئەمەس، ئاخىرەتتىكى مىسلى كۆرۈلمىگەن ئېغىرچىلىقتا ھەم بىر-بىرىگە مەنپەت يەتكۈزەلەيدۇ. بۇنەرسە ئىسلام بىزگە تەلىم بەرگەن الله يولىدا دوست بۇلۇش بۇ دوستلۇق ئوتتۇرسىدىكى بەزى مەنەلارنى ئەسلىتىپ ئۆتىمىز.

بىرىنجى باراۋەرلىك. بۇدوستلۇقنىڭ مەيدانىدا جاھىلىيەت ئەسەبىيلىكى بولمايدۇ، نەسەبكە باغلانمايدۇ، بايلىق مەرتىبىگە باغلانمايدۇ، جىنسى رەڭ بۇلار ھەممىسىگە باغلانمايدۇ، الله سبحانه وتعالا نىڭ ئۆزىنىڭ بەرگەن ئۆلچىمىگە باغلىنىدۇكى الله

قۇرئان كەرىمدە:

«ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىزھەقىقەتەن بىر ئەر ،بىر ئايالدىن، (ئادەم بىلەن ھەۋۋادىن ئىبارەت) بىرئاتا بىر ئانىدىن ياراتتۇق ئۆزئارا تونۇشۇشۇڭلار ئۈچۈن سىلەرنى نۇرغۇن مىللەت ۋە ئۇرۇق قىلدۇق، ھەقىقەتەن ئەڭ تەقۋادار بولغانلىرىڭلار الله نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ ھۆرمەتلىك ھېسابلىنىسلەر(يەنى كىشىلەرنىڭ بىر-بىرىدىن ئارتۇق بولۇشى نەسەب بىلەن ئەمەس، تەقۋالىق بىلەن بولىدۇ)»

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئېيتىلەركى:

« ئى ئادەملەر رەببىڭلار بىر، ھەممىڭنىڭ ئاتىسى بىر، ئەرەبنىڭ ئەجەمدىن (غەيرى ئەرەبدىن) ئارتۇقلىقى يوق. پەقەت بىر ئاق تەنلىك قارتەنلىكتىن ئارتۇق ئەمەس. ھەممىڭلار ئادەمگە مەنسۇپ سىلەر، ئادەم تۇپراقتىن يارىتىلغان ئاراڭلاردىكى الله نىڭ ھوزۇرىدا ھۆرمەتلىكىڭلار تەقۋاراقىڭلار» .

باراۋەرلىك _ پەزىلەتتە ھەم باراۋەرلىك ۋە ئاقىۋەتتە

ھەم (بىرەرياخشى ياكى يامان ئەمەلنىڭ نەتىجىسىدە) باراۋەرلىك. ئىسلام ئۆزىنىڭ نەتىجىسىنى بايغا باشقىچە، كەمبەغەلگە باشقىچە، ئابرويلۇققا باشقىچە، ئابرويىسىزگە باشقىچە قىلمايدۇ. ئىسلامى ئەنئەنەلەردە ھەم باراۋەر يەنى نامازدا بايلار ئالدىنقى سەپكە ئۆتسۇن دېگەن گەپ يوق. ھەجدە ھەم ھەممە باراۋەر. باي ـ كەمبەغەل ھاكىم ـ پۇخرالار ئاق تەنلىك قارتەنلىك ئوتتۇرسىدا باراۋەر قارايدۇ . خۇددى نەتىجىلەردە ھەم باراۋەر.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئېيتىلەركى« ئەگەر مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى پاتىمە ئوغرىلىق قىلسا قولىنى كېسىمەن» دېدىلەر.

مانا بۇنەتىجىدىكى باراۋەرلىك. چۈنكى بۇ باغلىنىۋاتقان نەرسە ﷲ يولىدا باغلىغۇچى نەرسە ﷲ يولىدىكى ئەقىدە دۇر.

ئەبۇ ئۇبەيدە ئامىربىنى جەرراھ بەدىر غازاتىدە دادىسى ئىمان كەلتۇرمەستىن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى

ۋەسەللەم تەرەپكە قارشى مۇشرىكلار سېپىدە جەڭ قىلىۋاتقان ئىدى. جەڭدە ئامىرىبنى جەرراھ دادىسىنىڭ بېشىنى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئوغلى بەدرى غازاتىدە مۇشرىك ئىدى، ئىمان كەلتۈرمىگەن ئىدى. ئۇ مۇشرىكلەر تەرەپتىن يەكمۇ يەك ئېلىشقىلى چىققان ۋاقىتتا ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنهي مەن چىقمەن دېدىلەر، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىزنى پايدىلاندۇرۇپ تۇرۇڭ، سىزشەھىت بولۇپ كەتسىڭىز مەسلىھەتىڭىزدىن مەھرۇم بولۇپ قالىمىز دېدىلەر. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ تاغىسى ئەسىرگە چۈشۈپ قالغاندا فىدىيەنى ھەممىسىدىن ئوخشاش ئېلىنىشى مەسلىھەت بولغاندىن كېيىن ،بۇنىڭدىن فىدىيەنى كۆپراق ئېلىڭلار، بۇ پۇل-مالى كۆپ كىشى دېدىلەر. بۇيەردىكى باغلاپ تۇرغان نەرسە ئەقىدە ئىدى. ئەقىدە ئۈزۈلۈش بىلەن باشقا ھەممە ئالاقە ئۈزۈلدى. ئەبۇزەررىلغىفارى -دەسلەپ ئىسلامنى قوبۇل قىلغان كىشى- بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى ھاقارەت قىلىپ سۆككىنى يوق، بىر ئەملىيەتتىكى سۆزنى ئېيتتىلەر بۇ ئەملىيەتتىكى سۆز راست ئىدى،

لېكىن ھاقارەتكە سەۋەب بولاتتى. (ئەي قارا ئايالنىڭ ئوغلى دېدىلەر بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەقىقەتتە قارا ئىدى،قارا ئايالنىڭ ئوغلى ئىدى.) شۇندىلا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇئەلەيھى ۋەسەللەم ئېيتىلەركى:

«مەن ئېلىپ كەلگەن يولدا ئاق ئايالنىڭ ئوغلى قارا ئايالنىڭ ئوغلىدىن ئەبزەل ئەمەس (ئۆلچەم خاتا ئۆلچەندى)» دېدىلەر.

بۇ ئۆلچەملەرنىڭ كېرەكسىز ئۆلچەم ئىكەنلىكىنى بايان قىلدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ بۇ سۆزى شۇ ۋاقىتنىڭ ئۆزىدە تەسىرىنى كۆرسەتتى. ئەبۇزەررىلغفارى شۇ ۋاقىتتا مەن دەسلەپ مۇسۇلمان بولغان دېمىدى ياكى مەن ئۇلۇغزادىمەن دېمىدى. ئەنە ئەبۇزەررىلغفارى بۇ سۆزدىن تەسىرلىنىپ يۈزىنى تۇپراققا قويدىدە بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا (تۇرغىن يۈزۈمنى ئاياقىڭ بىلەن باسقىن) دېدى. (بەزى رىۋايەتلاردە قەسەم ئىچتىلەركى ئەگەر بىلال يۈزۈمنى باسمىسە بېشىمنى كۆتۈرمەيمەن. دېدى) بىلال رەزىيەللاھۇئەنھۇ ئايىقى بىلەن بېسىشكە مەجبۇر بولدى.

ئىسلام ـ ئىسلامغا دەسلەپ كىرگەن كىشىنىڭ ياكى ئاق تەنلىك ئەبزەل بولىدۇ دەيدىغان بۇنداق يولنى ئېلىپ كەلمىدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇئەلەيھى ۋەسەللەم ئىمانغا ئالدىنقى ھەدىستە ئۆتكەندەك مۇھەببەتنى (دوستلۇقنى) شەرت قىلدى، يەنە بىر ھەدىستە رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن:

«سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆزى ئۈچۈن ياخشى كۆرگەن نەرسىنى قېرىندىشىغا((بۇرادىرىگە) ياخشى كۆرمىگىچە مۆمىن بولالمايدۇ.» دېدىلەر.

دېمەك الله يولىدىكى بۇرادىرىگە ئۆزىگە ياخشى كۆرگەن نەرسىنى ياخشى كۆرۈش بىلەن ئىمانلىق بولىدۇ. ھەتتا الله يولىدىكى دوستلارنى قىيامەت كۈنىدىكى دەھشەتلىك ئىسسىقتىتا ئۆزىدىن چىققان تەر قۇلىقىغىچە غەرق قىلىدىغان ۋاقىتتا (قىيامەت كۈنى الله نىڭ سايىسىدە بولىدىغان يەتتە تۈرلۈك كىشىنىڭ بىرى الله يولىدا دوستلاشقۇچى) الله نىڭ سايىسىدە بولىدۇ. سايە كىمنىڭ سايىسى الله نىڭ سايىسى

ئۇئاددى سايە ئەمەس. بۇرادەرلەر! الله يولىدا دوستلاشقانلارغا ۋەدەقىلدى. الله سبحانه وتعالا ئۆزىنىڭ يولىدا دوست بولغانلارغا ھېچكىمگە قىلمىغان ۋەدىنى ۋەدەقىلدى.

ئىبنى جەرىر ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ:

« الله سبحانه وتعالا نىڭ بەندىلىرى ئىچىدە شۇنداق بەندىلەر باركى ئۇلارغا پەيغەمبەر ۋە شەھىتلەرمۇ ھەۋەس قىلىدۇ). ساھابىلار :(ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ئۇلار قانداق كىشىلەر؟ ئۇلار بىلەن دوست بولۇشنى خالايمىز) دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: (ئۇلار بىرسىنى دوست تۇتقاندا مال-دۇنياسىنى كۆزلىمەستىن، نەسەب سۈرۈشتە قىلماستىن الله سبحانه وتعالا نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ دوستلىشىدىغان كىشىلەردۇر. ئۇلار نۇرلۇق تەختلەرنىڭ ئۈستىدە يۈزلىرى نۇرلانغان ھالدا تۇرىدۇ. كىشىلەر قورققان چاغدا ئۇلاردا قورقۇنچ بولمايدۇ . كىشىلەر نادامەت چېكىپ

پۇشايمان يېگەن ۋە كۆڭۈللىرى يېرىم بولغان چاغدا ئۇلار بۇئىشلاردىن خالىي بولىدۇ) دېدى. ئاندىن بۇ ئايەتنى ئوقۇدى «راستىنلا الله نىڭ دوستلىرىغا (ئاخىرەتتە الله نىڭ ئازابىدىن)قورقۇش ، (دۇنيادا قولدىن كەتكۈزۈپ قويغانغا) قايغۇرۇش يوقتۇر. »

ھەدىس قۇددىسيدا شۇ مەزمۇن باركى الله سبحانه وتعالا بەزى پەيغەمبەرلەرگە ۋەھى قىلىپ:

«دۇنيانى دوست تۇتماي بۇنىڭ بىلەن دۇنيادا راھەت ياشىدىڭ، (دۇنيانى دوست تۇتماسلىق بۇرادەرلەر ئىنسانىنىڭ ئۆزىگە راھەت) بۇھەم ئۆزۈڭگە بولدى.

(ئىبادەتلىرىمىزنى سۈرۈشتە قىلىدىغان بولساق ناماز ئوقۇشىمىز بىر ئىستېمال قىلغان نەرسىلەرنىڭ تىنىمىزگە زىيان يەتكۈزۈشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا سەۋەب بولىدۇ. ھەممە ئىبادەتلەرنى سۈرۈشتۈرسەك ئۆزىمىز ئۈچۈن مەنپەتتۇر. دۇنيانى دوست تۇتۇپ يۈرگەن ئادەملەر ياخشى بىلىدۇ. دۇنيانى دوست تۇتۇپ يۈرۈپ پۈتۈنلەي غەمدە قالىدۇ. دۇنيانى الله نىڭ بۇيرۇقىنى بىجىرەلمەستىن تېپىپ بېرىپ

پەرزەنتلىرىدىن ھەم ياخشىلىق كۆرمەيدۇ. دۇنيانى دوست تۇتماسلىق (راھەت) باشقا ئىبادەتلەرنىڭ پايدىسى ھەم ئۆزەڭگە بولدى، مەن ئۈچۈن نېمە ئەمەل قىلدىڭ؟ مېنىڭ ھەققىمنى ئادا قىلدىڭمۇ؟ »دەيدۇ شۇندىلا بەندە سورايدۇكى <ساڭا بولغان ئەمەل ۋە ھەق نېمە ئىدى؟

الله سبحانه وتعالا ئېيتتىكى« مېنىڭ دوستۇمنى دوست تۇتۇش دۈشمىنىمنى دۈشمەن تۇتۇش» دېدى . مانا بۇ مەن ئۈچۈن بولغان ئەمەل مېنىڭ سىنىڭدىكى ھەققىم» دېدىلەر.

يەنە بىر ھەدىستە رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن:

«بىر گۇرۇھ كىشىلەر باركى ئۇلارنىڭ مەرتىبىسىنى پەيغەمبەرلەر ھەم شەھىتلەر ھەم ئارزۇ قىلىشىدۇ. دېگەندە ساھابىلەر بۇنەرسىنى بىزگە ئېيتىپ بېرىڭ دەپ سورىغاندا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلار الله يولىدا دوستلاشقانلار الله يولىدا توپلىشىپ ئولتۇرغانلار، الله يولىدا بىر بىرىنى زىيارەت قىلغانلار دېدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم

ئىماننىڭ ھالاۋىتىنى تېتىشنى ئۈچ نەرسىگە باغلىدى. ئۈچ نەرسە باركى كىمدە بۇ ئۈچ نەرسە تېپىلسا ئىماننىڭ ھالاۋىتىنى تېتىيدۇ.»

ئەنەس رەزىيەللاھۇئەنھۇ رىۋايەت قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن:

«كىمدە ئۈچ تۈرلۈك نەرسە تېپىلسا ئۇ ئىماننىڭ ھالاۋىتىنى تېتىغان بولىدۇ. الله ۋە الله نىڭ پەيغەمبىرىنى ھەممە نەرسىدىن ئارتۇق سۆيۈش، بىرەر بەندىنى دوست تۇتسا، ئۇنى پەقەت الله ئۈچۈن دوست تۇتۇش، الله سبحانه وتعالا نىڭ ئىلتىپاتى بىلەن كۇفرىدىن قۇتۇلغاندىن كېيىن، قايتا كۇفرىغا قايتىشنى تىرىك پېتى ئوتقا تاشلانغاندىنمۇ بەكرەك يامان كۆرۈش»

شۇنداق بولغاندىلا ئىمان ھالاۋىتىنى تېتىيدۇ. بولمىسا ھەم ئالدىدا تۇرغان ھەسەلنى ئۆمرىدە تېتىپ باقماستىن قاراپ تۇرۇپ بۇنى ناھايىتى شىرىن دەپ ئاڭلىغانمەن. دېگەن ئادەمدەك ئۆمرى ئۆتۈپ كېتىدۇ. ھەربىر نەرسىنىڭ لەززىتى بار، ئىماننىڭ لەززىتى

مانا مۇشۇ ئۈچ سۈپەتكە ئىگە بولغان كىشىگە نىسىپ بولىدۇ ، بۇرادەرلىك ھەقلىرى ئىككى قىسىمغا بۆلىنىدۇ .
بىرىنجىسى ئۇمۇمى ھەقلەر.
،ئىككىنجىسى خۇسۇسى ھەقلەر

ئۇمۇمى ھەقلەر: بىر كىشى ئەگەر الله رەببىم دەپ، ئىسلام مىنىڭ دىنىم دەپ، قۇرئان مىنىڭ ئىمامىم، مۇھەممەت سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مىنىڭ يېتەكچى پەيغەمبىرىم دەپ تەن ئالغان بولسا بىز شۇ كىشىلەرگە ئۇمۇمى ھەقلەرنى ئۆتەشكە مەجبۇرمىز ، ئەگەر ئۆتىمىسەك مۇسۇلمان بۇرادەرلەرنىڭ ھەققىنى ئۆتىمگەن بولىمىز.

مۇسۇلماننىڭ مۇسۇلماندىكى ھەققى نىمە؟

مانا بۇھەدىس بۇنىڭغاجاۋاب بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن:

«مۇسۇلماننىڭ مۇسۇلماندا ئالتە تۈرلۈك ھەققى بولىدۇ.
ئۇچراشساڭ سالام بەرگىن!

چاقىرغان يەرگە بارغىن!(شەرىئەتكە مۇۋاپىق زىياپەتكە چاقىرمسا)

ئەگەر سەندىن نەسىھەت تەلەپ قىلسا، نەسىھەت قىلىپ قويغىن!

چۈشكۈرۈپ ئەلھەمدۇ لىللاھ (جىمى ھەمدۇسانا الله قا خاستۇر) دېسە يەرھەمۇ كەللاھ (الله ساڭارەھمەت قىلسۇن)دەپ جاۋاب قايتۇرغىن!

كېسەل بولۇپ قالسا يوقلىغىن!

ئۆلۈپ كەتسە جىنازىسىگە ئەگەشكىن! دېگەن.(مۇسلىم رىۋايەت قىلغان)

خۇسۇسى ھەقلەر: يېقىنراق بۇرادەرلىرىمىزنىڭ بىزدە خۇسۇسى ھەققى بولىدۇ. بۇ ھەقلەر سۆزلەپ ئۆتكەن ھەقلەردىن يوقۇرراقتۇر. بىر كىشى بىر كىشىنى الله يولىدا ياخشى كۆرگەن بولسا ئۇنىڭغا بۇھەقلەرنىڭ ئەڭ يوقىرىسى ئۆزىنىڭ مەنپەتىدىن شۇ بۇرادىرىنىڭ مەنپەتىنى ئارتۇق كۆرۈشتۇر. مانا بۇ بۇرادەرلىك خۇسۇسى ھەقلىرىنىڭ ئەڭ يوقىرىسىدۇر. بۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم نىڭ ساھابىللىرىگە ۋە ئۇلارغا ئەگەشكەن كىشىلەرگە نىسىپ بولغان نېمەتتۇر.

الله سبحانه وتعالا ساھابىلارنى ماختاپ:
« ئۇلار موھتاج تۇرۇقلۇق(مۇھاجىرلارنىڭ مەنپەتىنى) ئۆزلىرىنىڭ "(مەنپەئىتى)دىن ئەلا بىلىدۇ»دەپ ئۆزىنىڭ كالامىدا ياد قىلدى.
بۇھەق يەنى باشقىلارنىڭ مەنپەتىنى كۆزلەش ھەققىدە بىز ساھابىلەرنىڭ قانچىلىك باشقىلارنىڭ مەنپەتىنى كۆزلىگەنلىكىنى بىلىشىمىز ئۈچۈن بەزىبىر تارىخى ھۆججەتلەرگە مۇراجىئەت قىلساق شۇندىلا بىلەلەيمىز.

يەرمۇك غازىتىدا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ساھابىللىرى ئېچىدە بەزىللىرى يارىدار بولدى. ئۇلارغا سۇ ئىچىرىپ قويۇش ئۈچۈن بىر كىشى ئۇلارنى ئايلاندى. يارىلانغانلار ئىچىدە ئەڭ كاتتا قوماندانلاردىن ئىكرىمەتۇبنۇ ئەبى جەھلىنىڭ ئالدىغا كېلىپ سۇ ئىچكۈزمەكچى بولدى شۇۋاقىتتا ئىكرىمەتۇبنۇ ئەبى جەھىل سۇھەيل ئىبنى ئەمرىنىڭ جاراھەتلىنىپ ياتقىنىنى كۆردى. قاراپ سۇغا ئىكرىمەتۇبنۇ ئەبى جەھىل سۇھەيلگە سۇنى ئاپىرىشقا ئىشارەت قىلدى. سۇھەيلنىڭ ئالدىغا سۇغارغۇچى سۇنى ئېلىپ باردى. سۇھەيل شۇۋاقىتنىڭ ئۆزىدە يېنىدىكى جاراھەتلىنىپ ياتقان ھارىس ئىبنى

ھىشامگە ئىشارە قىلدى. (سۇنى ئېلىپ بېرىك دىيىشكە مادارى قالمىغان سائەتتە ئىشارە قىلىپ كۆرسەتتى.) ھارىس ئىبنى ھىشامنىڭ ئالدىغا سۇ كەلگىچە ھارىس ئىبنى ھىشام جان تەسلىم قىلدى ، ئۇندىن كېيىن سۇھەيلىنىڭ ئالدىغا قايتۇرۇپ كەلگەندە سۇھەيل ھەم جان تەسلىم قىلدى. ئىكرىمەتۇبنۇ ئەبى جەھلىنىڭ ئالدىغا بارغاندا ئۇكىشى جان تەسلىم قىلىپ بولغانىدى ، ئۈچىلىسى شەھىت بولغانىدى. شەھىت بولىۋاتقان ئۇلۇغ سائەتتە ھەم قىيامەتكىچە بولغان الله يولىدىكى بۇرادەرلىكنى دەۋا قىلغانلاغا نەمۇنە كۆرسىتىپ كەتتى.

مانا بۇ قۇرئان كەرىمدە ئەبەدى تىلاۋەت قىلىنىشقا ئەرزىيدىغان نئېمەت ئىدى يەنى ئۆزلىرىنىڭ زىيىنغا ئىش قىلىشىدۇ. گەرچە ئۆزلىرى موھتاج بولسا ھەم. شۇ سائەتتە سۇدىن باشقا نەرسىگە موھتاج ئەمەس ئىدى. دەرسىمىزدە بىر نەرسىنى ئەسكەرتىپ ئۆتمەكچىمەن. ھازىر ھەممىمىزنىڭ قەلبىمىزدە الله ئۈچۈن ياخشى كۆرۈشكە بولغان مۇھەببەت قوزغالدى دەپ بىلىمەن.

دىمەك بۇ مەرتىۋە ئەڭ كاتتا مەرتىۋە بۇ الله تەرىپىدىن ناھايىتى كاتتا نئېمەت. بۇ ھەر بىر كىشىگە نىسىب

بولمايدىكەن، الله يولىدا مۇھەببەتلىشىشتە ھەممە ئادەمدە قىزغىنلىق شەۋق پەيدا بولدى دېسەم خاتا بولمىسا كېرەك. چۈنكى بۇنىڭ مۇكاپاتلىرىنى ئاڭلىغاندا ئۇنىڭسىز ئىنساندا ئىمان سۈپىتى كامىل بولمايدىغانلىقىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ھەم. بۇنى چۈشىنىشتە بىرىنجى تەرەپتىن الله ئۈچۈن سىزنى ياخشى كۆرىمەن دىسە ئىككىنجى تەرەپتىن ھەم سىزنى الله ئۈچۈن ياخشى كۆرىمەن دېگەن سۆز بولىشى كېرەكمۇ يوق؟ ئىككىنجى تەرەپتىن ئېيتىلسا بۇنىڭ شەرتلىرى بارمۇ؟ ياكى شۇ سۆز بىلەن پەيغەمبەرلەر شەھىتلەر ھەۋەس قىلىدىغان مەرتىۋىگە يېتىمىزمۇ؟ بۇنى چۈشىنىش ئۈچۈن مەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ دەۋرىدىكى بەزى ساھابىلەرنىڭ ئوتتورىدا بولغان ۋەقەلىكنى مىسال قىلىمەن. ئۇنىڭدىن كېيىن الله يولىدا دوست بولۇشنىڭ مەناسى نېمە ئىكەنلىكىنى چۈشىنىش ئۆزەڭلەرگە ھاۋالە!

بىر كىشى ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئېيتتىكى مەن سىز بىلەن الله يولىدا بۇرادەر بولماقچى دېدى . ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئېيتتىكى«

بۇرادەرلىك ھەققىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلەمسەن »دېدى ئۇ كىشى «ماڭا بۇرادەرلىك ھەققىنى بىلدۈرۈڭ» دېدى. ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇئەنھۇ ئېيتتىكى« مەن بىلەن الله يولىدا بۇرادەر بولۇشۇڭ ئۈچۈن سېنىڭ مال ـ دۇنيارىڭدا ساڭا قارىغاندا مېنىڭ كۆپرەك ھەققىم بولىدۇ». دېدى ئۇ كىشى ئېيتتىكى «مەن تېخى بۇ مەنزىلگە (ئورۇنغا)چىقماپتىمەن »دېدى ، ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئېيتتىكى «شۇ مەنزىلگە چىققاندا مېنىڭ ئالدىمغا دوستلاشقىلى كەلگىن» دېدى.

ئەبۇسۇلايمانەددارانى الله يولىدىكى دوستلىرى ھەققىدە شۇنداق ئېيتقانىكەن:

« مېنىڭ شۇنداق دوستلىرىم باركى مەن يېمەكلىكنى ئۇنىڭغا ئاپىرىپ بېرىمەن ئاندىن ئۇنىڭغا يىگۈزىمەندە ئۇنىڭ لەززىتىنى تامىقىمدا تاپىمەن. ئۇنىڭ لەززەتلەنگىنى كۆرۈپ مەن لەززەتلىنىمەن». دېگەنىكەن.

مەسرۇق ـ بۇكىشى كاتتا كىشىلەردىن ـ بۇكىشى كۆپ مىقداردا قەرز بولۇپ قالغان ئىكەنلەر ھەيسەمە ئىسىملىك كىشى بىلەن الله يولىدا بۇرادەر ئىكەنلەر

ئۇكىشىنىڭ ھەم قەرزى باركەن. مەسرۇق ئۆزىنىڭ كۆپ مىقداردا قەرزى بار تۇرۇقلۇق ھەيسەمەنىڭ قەرزدارلىكىنى بىلىپ تۇيدۇرماستىن تۆلەپ قويغانىكەن. ھەيسەمە ھەم مەسرۇقنىڭ كۆپ مىقداردا قەرزى باردەپ ئۆزىنىڭ قەرزىنى قۇيۇپ تۇرۇپ مەسرۇقنىڭ قەرزىنى بىلدۈرمەستىن تۆلەپ قويغانىكەن. كېيىن ئىككىلىسى ئۆزىنىڭ قەرزىنى قايتۇرۇش ئۈچۈن بارغاندا ھەيسەمە قەرزدار بولغان ئادەم ھەيسەمەگە(قەرزنى مەسرۇق قايتۇرۇپ قويغانىدىغۇ)دىگەنىكەن، مەسرۇق قەرزدار بولغان ئادەم مەسرۇققا (سىزنىڭ قەرزىڭىزنى ھەيسەمە قايتۇرۇپ بولغان) دىگەنىكەن. ھەسەن بەسرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئېيتقانىكەن. بىزگە ئائىلىمىزدىن ، ئايالىرىمىزدىن، باللىرىمىزدىن، بۇرادەرلىرىمىز بىزگە سۆيۈملۈكراق دىگەنىكەن. چۈنكى بىزنىڭ ئەھلىمىز بىزنى دۇنيا بىلەن ياد قىلىدۇ. سىز ئەھلىڭىزنىڭ ئالدىغا كەلگەندە ئەھلىڭىزگە رىزىقلارنى كۆتۈرۈپ كەلگەن ھالەتتە كۆرىنىسىز. پەرزەنتىڭىز كىچىك بولسا تاتلىق يېمەكلىكلەرنى ئېلىپ كېلىدىغان كىشى دەپ تونۇيدۇ. ياكى سىزنى كىيىم ئېلىپ بېرىدىغان كىشى دەپ ياد قىلىدۇ. ئەمما

بۇرادەرلىرىمىز بىزنى ئاخىرەت بىلەن بىزنى يادقىلىدۇ. بۇ بۇرادىرىم ئاخىرەتتە ماڭا ئەسقاتىدۇ دەيدۇ. الله يولىدا دوست بولۇش بىلەن باغلانغانلىقى ئۈچۈن مانا بۇتەرەپتىن بىزنى ياد قىلىدۇ دىگەنىكەن .

بىز [ئەمەللەرنىڭ ئەبزىلى الله يولىدا ياخشى كۆرۈش] دىگەن ھەدىسنى ئەگەر بىزگە الله يولىدا مۇھەببەتلىششىش نىسىب بولسا ئەمەللەرنىڭ ئەڭ ئەبزىلى ئىكەنلىكىنى شۇندىلا بىلىمىز. بۇرادەرلەر، الله يولىدىكى بۇرادەرلىك مۇھەببىتىدە ھايات كەچۈرگەن كىشىلەردىن زەينۇلئابىدىن مەسجىتكە چىققانىدا بىركىشى (ئەيىبلەپ) سۆككەنىكەن، خىزمەتكارلار ئۇكىشىنى ئۇرماقچى بولغىنىدا زەينۇلئابىدىن قۇلۇڭلارنى تارتىڭلار، دەپ تۇسۇپ ئۇكىشىگە قاراپ سەن ئېيتقاندىن بەكراق يامان ئادەممەن، ھازىر سەن مېنى مۇنداق-مۇنداق دەپ سۆكتىڭ لىكىن مېنىڭ سەن ئېيتقاندىن باشقا ھەم ئەيىبلىرىم بار، ئەگەر سېنىڭ مىنىڭ ئەيىبلىرىمنى بىلىشكە ھاجىتىڭ بولسا ئېيتىپ بېرىمەن، شۇنىڭ بىلەن بىلىۋالىسەن. دىگەنىدە ئۇكىشى خىجالەت بولۇپ ھايا قىلغانىكەن. زەينۇلئابىدىن ئۇكىشىگە

1000تەڭگە بەرگەنىكەن. ئۇكىشى كېيىنۋېتىپ ئىيتقانىكەنكى بۇ يىگىت رەسۇلۇللاھنىڭ ئەۋلادىكەن دىگەنىكەن يەنى ھەقىقەتتە رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ پېئىللىرىنى (قىلغانلىرىنى) قىلدىلەر. لەيسۇبنۇ سەئد كىيىنكى تابىئىنلەردىن (ۋەللاھۇئەئلەم) ئۇكىشىنىڭ يىللىق كىرىمى 70 مىڭ دىناردى ئېشىپ كېتەركەن [بىر دىنار بۇيەرنىڭ پۇلىغا (ۋەللاھۇئەئلەم) 10مىڭ يۈەنگە توغرا كېلىدۇ] شۇنىڭ ھەممىنى سەدىقە قىلاركەن ، ھەتتا دىيىلگەنكى شۇنداق مال دۇنيا تاپقان كىشىگە زاكات ۋاجىپ بولمىغانىكەن، يەنى ماللىرى توپلانماي سەدىقە قىلىنىغاچقا. ئۇ كىشى مازار دېگەن جايدا بىر ئۆينى سېتىۋالغانىكەن. ئۇكىشىنىڭ ۋەكالەتچىسى ئۆينى تاپشۇرۇۋېلىش ئۈچۈن بارغىنىدا يىتىم كىچىك باللار تۇرغىنى كۆرگەنىكەن ئۇيىتىملەر ۋەكالەتچىگە < الله نى ۋاستە قىلىپ ئېيتىمىزكى بىز يىتىم كىچىك باللارمىز بىزنىڭ چىقىدىغان جايىمىز يوق بۇ ئۆينى ۋاقتىنچە بىزگە قويۇپ كەتسىڭىز>دېيىشتى. لەيسۇبنۇ سەئد كە بۇخەۋەر يىتىپ كەلگەندە ئادەم ئەۋەتىپ ئۆي سىلەرگە ھەم سىلەرگە ھەركۈنى يېتەرلىك نەرسە بېرىپ تۇرىدۇ دىگەنىكەن.

الله يولىدا بۇرادەر بولۇش ئۈچۈن ھۆرمەت قىلىنىدىغان نەرسىنىڭ كاتتا زاتقا بېرىلىشى شەرت ئەمەس بۇرادەرلەر بۇيەردە يېتىم كىچىك بالىلارغا بېرىلدى . ئۇلار بۇ ئۆيىنىڭ بېرىلىشىنى بىلمەيدۇ نېمە ئۈچۈن بەردى بۇنى بىلمەيدۇ. پەقەت ئىلگىرى بۇيەردە تۇرغىنىنى بىلىدۇ خالاس. الله ئۈچۈن بىر ئادەم بىر نەرسە بەرمەكچى بولغىنىدا بەرگەن نەرسىسى سۆزلىنىپ تۇردىغان ياكى شۆھرەتكە ئېرىشتۈرىدىغان جايلار بولۇشى شەرت ئەمەس.

ئابدۇللا ئىبنى مۇبارەك ئەڭ كاتتا مۇھەددىس ئىماملەردىن بۇكىشى كۆپ سەدىقە قىلغۇچى بولۇپ بۇكىشىنىڭ سەدىقاتلىرى يىلدا 100مىڭ دىناردىن ئېشىپ كېتەركەن بۇكىشى ھەمراھلىرىنى ئالدىغا ئۆتكۈزۈپ ئۆزى ئارقىغا يېنىپ شۇ قۇشنى قايەرگە تاشلىدىكىن چەتكە تاشلىدىمۇ يوق (يەنى يولدىكى مۇسۇلمانلارغا ئازار بېرىدىغان نەرسىنى چەتكە ئېلىۋېتىش بۇ ئىماننىڭ جۈملىسىدىن) شۇنى راستىنلا چەتكە تاشلىدىمۇ يوق دەپ شۇنى تەكشۈرۈش ئۈچۈن ئارقىدا قالدى قارىسا شۇ ئەخلەت بار جايدا ئىكەن. بىر قىز يېقىنراق بىر ئۆيدىن چىقىپ شۇ ئۆلگەن

قۇشنى ئالدى. شۇندىلا ئابدۇللا ئىبنى مۇبارەك(الله رازى بولسۇن) ئۇ قىزدىن سورىدىكى نىمە ئۈچۈن بۇ ئۆلگەن قۇشنى ئالدىڭ دېدى. ئۇقىز ئېيتتىكى ئۆزى ۋە ئۇكىسىنىڭ كەمبەغەللىكى بۇ قۇشنىڭ گۆشىنى يېيىشكە مەجبۇر ئىكەنلىكىنى باشقىلارنىڭ بۇلارنىڭ ئەھۋالىنى بىلمەيدىغانلىقىنى ئېيتتى. بۇۋاقىتتا ئابدۇللا ئىبنى مۇبارەك ھەجگە كېتىپ بارغان كىشىلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ يۈكلىرىنى ئېلىپ كىلىشكە بۇيرىدى. ھەم ۋەكىللەرگە قانچە دىنار بار دەپ سورىدى. 1000 دىنار خىراجىرىمىز بار دېدى. ئابدۇللا ئىبنى مۇبارەك1000 دىناردىن 20دىنارنى ساناپ ئېلىپ قالغىنى قايتىشقا يېتىدۇ، قالغىنىنى بۇلارغا بەرگىن. بۇيىلقى ھەججىمىزدىن بۇ ئەبزەل دەپ قايتىپ ھەج قىلمىدى.

ئۆمەر رەزىيەللاھۇئەنھۇنىڭ دەۋرىدە قۇرغاقچىلىق بولدى. ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ شامدىن 1000 تۆگىلىك كارۋان كېلىۋاتقانىدى بۇنىڭدا تۈرلۈك تائام ۋە كىيىملەر بار ئىدى. كارۋاننىڭ كېلىشىگە سودىگەرلەر چىققانىدى. خېرىدارلار ناھايىتى كۆپ ئىدى. ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇلارغا ماڭا قانچە

پايدا بېرىسلەر دېدى. ئۇلار 100\5 (يۈزدىن بەش)بېرىمىز دېدى. يەنى يۈزكويلۇق نەرسىگە 5كوي پايدا بېرىمىز دېدى. بۇكاتتا پايدا ئىدى. مەن كۆپراق پايدا بېرىدىغاننى تېپىپ قالدىم سىلەرگە ساتمايمەن دېدى. ئۇلار بىز سودىگەرلەر ئارىسىدا100\5 دىن كۆپراق پايدا بېرىدىغان سودىگەرنى كۆرمىدۇق دېيىشتى. ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مەن بىر دەرھەمگە 700 ھەتتا ئۇنىڭدىن ئارتۇق بېرىدىغاننى تاپتىم دېدى ۋە بۇ ئايەتنى ئوقۇدى:

«الله نىڭ يولىدا پۇل مېلىنى سەرىپ قىلغانلارنىڭ (سەرىپ قىلغان نەرسىسى يەرگە تېرىلىپ)يەتتە باشاق چىقارغان، ھەرباشىقىدا يۈز دان تۇتقان بىردانغا ئوخشايدۇ. الله خالىغان بەندىسىگە ھەسسىلەپ ساۋاب بېرىدۇ. الله نىڭ مەرھەمىتى(چەكلىك ئەمەس) كەڭدۇر(الله مال سەرىپ قىلغۇچىنىڭ نىيىتىنى بىلگۈچىدۇر).»

مەن مانا مۇشۇنداق بېرىدىغان زاتنى تاپتىم دېدى. ئەي سودىگەرلەر جامائىتى سىزلەرنى گۇۋاھ قىلىپ ئېيتىمەنكى كارۋان ۋە كارۋاندىكى ئۇن، ياغ ۋەكىيىم

ھەممىسىنى مەدىنىنىڭ كەمبەغەللىرىگە بەردىم دېدى .

ھاكىم مۇستەدرەكتە رىۋايەت قىلىپ كەلتۈرىدۇكى: «مۇئاۋىيەتۇبنۇئەبى سۇفيان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ 80مىڭ دەرھەمنى ئائىشە رەزىيەللاھۇئەنھاغا ئەۋەتتى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا شۇ كۈنىدە روزا تۇتقان بولۇپ كىيىملىرى ھەم ناچار ئىدى. لېكىن شۇ مالنى شۇ سائەتتە كەمبەغەل مىسكىنلەرگە تەقسىم قىلىپ ئەۋەتىپ بىرەر تەڭگە ئېلىپ قالمىغانىكەن. خىزمەتچىسى ئېيتقانىكەنكى ئەگەر بىرتەڭگە ئېلىپ قالغان بولسىڭىز ئىفتارگە گۆش سېتىۋېلىپ ئىفتارگە تەييارلىق قىلارئىدىم. دىگەندە ئىسىمگە سالغىنىڭدە قىلار ئىدىم دېدى.»

يەنى ئۆزى موھتاج ھالەتتە تۇرۇپ كەمبەغەل مىسكىنلەرنى كۆرۈپ ئۆزىنى ئۇنتۇش دەرىجىسگە يەتكەن. بىز ئىمان لەززىتىدىن باشقا ھەممە نەرسىنى تېتىپ چىققىنىمىزدەك، ساھابىلەر ۋە ئۇلارغا ئەگەشكەنلەر(تابىئىنلار)ئىمان لەززىتىنى تېتىغان . ۋە بۇلەززەتكە ئوخشاش لەززەتنى ھىچ يەردە كۆرمىگەن ئىمان لەززىتىنى تېتىغاندىن كېيىن باشقا لەززەتنى

ئەستىن چىقارغان . باشقا نەرسىلەر ئۇلارنىڭ نەزىرىدە لەززەت دېيىلىدىغان مەنانى ئىپادىلىمەيدىغان بولۇپ قالغان . شۇنىڭ ئۈچۈن ھەم الله سۇبھانەھۇۋەتەئەلا ئۇلارغا مەدەت بەرگەن. شۇنىڭ ئۈچۈن ھەم بىزلەردە. ئۇنداق نەرسە بولمىغانلىقى ئۈچۈن الله ھەق سۇبھانە ھۇۋەتەئەلا بىزلەرگە مەدەت بەرمىدى ۋە بەرمەيدۇ ھەم، شۇنى بىلىپ قويىشىمىز كېرەك. ئەگەر بىزنىڭ ئارىمىزدا ھەم ئەمەل قىلىدىغان كىشى بارلىقىقا كەلگەندىلا الله سۇبھانەھۇۋەتەئەلا مانا بۇ نېئمەتنى بىزلەرگە بېرىدۇ. بۇرادەرلەر بۇدەرسىمىزنى (تەسىرلىنىش) ئۈچۈن بولىۋاتقان سۆز دەپ تىڭشىماسلىقىڭلارنى دوست تۇتىمەن . تەسىرلىنىپ لەززەتلىنىدىغان نەرسە بولۇپ قالمىسۇن . بىز بۇ ھەدىسنى يەنە تەكرار ئوقۇيمىز:

رەسۇلۇللا سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋە سەللەم مۇنداق دېگەن : « جىننىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى جەننەتكە ئىمان كەلتۈرمىگىچە كىرەلمەيسىلەر،(يەنى جەننەتكە ئىمان سۈپىتىگە ئېگە بولمىغان كىشىنىڭ كىرىشىگە يول يوق پەقەت ئىمانلىق كىشى كىرىدۇ) الله يولىدا دوستلاشمىغىچە

سىلەردە ئىمان پەيدا بولمايدۇ.(ئىمانگە قەيت قىلدىلەر) مەن سىلەرنى قىلساڭلار ئۆزئارا دوستلاشتۇرىدىغان بىر ئىشنى ئېيتىپ بېرەيمۇ؟ دېدىلەر ۋە جاۋابىنى ئېيتتىكى ئاراڭلاردا سالامنى ئۇمۇملاشتۇرۇڭلار» دېدىلەر.

يەنى قەلبىدە بۇرادىرى ئۈچۈن مۇشۇ سالامنىڭ مەنالىرى چىن قەلبىدىن ئۇمۇد قىلىنىشى بىلەن ئاراڭلادا مۇھەببەت ھاسىل بولىدۇ. الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا ھەممىمىزگە الله يولىدا ياخشى كۆرۈش بىلەن بىرگە الله يولىدا يامان كۆرۈشنى ھەم نىسىب قىلسۇن. قاچانكى الله يولىدا بىراۋنى يامان كۆرمىسىگىز الله يولىدىكى مۇھەببەت ھاسىل بولمايدۇ.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن:

«ئىمان ئاساسلىرىنىڭ ئەڭ مۇستەھكىمى الله ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش ۋە الله ئۈچۈن يامان كۆرۈشتۇر»

مانا ساھابىلەرنىڭ قانچىلىك الله يولىدا

رەسۇلۇللاھنى ياخشى كۆرۈشتىلەر ، سۆزۈمنى ئاخىرقى مىسال بىلەن تۈگىتىمەن.

ئابدۇللاھ ئىبنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي ساھابە كىراملەرنىڭ ئۇلۇغىدىن، ئۇنىڭ دادىسى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي مۇنافىقلارنىڭ كاتتىسى ،ئوغۇل ئۇلۇغ ساھابە، ئاتا ئەڭ كاتتا مۇناپىق. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يولى زاھىرغا(سىرتىغا)قاراپ كۈپايىلىنىش ئىدى. زاھىرغا قاراپ مۇئامىلە قىلاتتى. لېكىن ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي ئەگەر مەدىنىگە قايتساق ئەزىز خارنى چىقىرىدۇ دېدى. ئەزىز دەپ ئۆزىنى ئېيتتى خار دەپ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى ئېيتتى. بۇخەۋەر ئوغلى ئابدۇللاھقا يېتىپ كەلدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم چاقىرتىپ دادىڭىز مۇشۇنداق دەپتۇ دىگەندە ، دادام توغرا ئېيتىپتۇ . سىز ئەزىزسىز دادام خاردۇر دېدى. ئەزىز خارنى چىقىرىدۇ دېدى. ۋە شەمشىرىنى چىقاردىدە مەدىنىنىڭ دەرۋازىسىنىڭ ئالدىدا تۇردى. دادىسى كەلگەن ۋاقتتا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن ئىزىن (رۇخسەت) كەلمىگىچە

كىرمەيسەن دېدى، سەن خارسەن رەسۇلۇللاھ ئەزىز دېدى. ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي داد پەرياد قىلدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئالدىغا ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كەلدىدە مەدىنىدە مەندىن بەكراق ئاتىسىغا ياخشىلىق قىلالايدىغان ئادەم يوق دېدى. ئاتىسىغا بويسۇنىدىغان مەندىن ياخشى پەرزەنت يوق دېدى. يەنى بىرەر سەۋەبتىن يامان كۆرمىگەنتىم ياخشىلىقىم توختىماي بولاتتى دېدى. لېكىن ئەگەر الله ۋە رەسۇل رازى بولسا مەن ھازىر ئۆلتۈرىمەن دېدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ياق داداڭغا ياخشىلىق قىل دېدى. شۇ ۋاقىتتا ئۇنىڭ دادىسى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئالدىغا كېلىپ شىكايەت قىلدىلەركى مېنىڭ ئوغلۇم مەدىنىگە كىرىشىمگە يول بەرمىدى دېدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم رۇخسەت قىلىپ كىرگۈزۋېتىڭلار دەپ ئادەم ئەۋەتتى. رەسۇلۇللاھنىڭ بۇيرۇقى كەلگەندە ئەمدى كىرگىن دېدى. الله يولىدا ياخشى كۆرۈش الله يولىدا يامان كۆرۈش ساھابىلەرنى شۇنداق كاتتا مەرتىبىگە ئېلىپ چىقالىغان بىز الله يولىدا ياخشى كۆرىمەن دېگەن ئادەمگە يەنە سۆزىمىزنى تەكرار ئېيتىمىزكى

شەرتلەردىن بىرى بولغان مال ـ دۆلەتكە قارشى تەرەپنىڭ ھەقدارلىراق ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ قويدۇق. خۇسۇسەن مۇشۇ دەۋردە شۇ شەرتنى ئۆتىگەن كىشىنىڭ قولىدىن ھەممە ياخشىلىق كېلىدۇ دەپ ئېيتساق خاتا قىلمايمىز. لېكىن مال دۇنياسىنىڭ ھەممىنى مانا بۇرادەر مال ـ دۆلەتمىنىڭ ھەممىسى دەپ كۆرسىتىشتىن كۆرە مىنىڭ پىكرىمچە ھازىرقى دەۋردە يۈرىكىنى كىسىپ كۆرسىتىش ئاسان بولسا كېرەك (ۋەللاھۇ ئەئلەم)

شۇنىڭ ئۈچۈن الله يولىدا دوستلىشمەن دېگەن كىشىلەر بۇشەرتنى ھەم ئويلاپ قۇيۇشسۇن. الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا ھەممىمىزگە الله يولىدا مۇھەببەتلىششنى ۋە الله يولىدا يامان كۆرۈشنى نىسىپ قىلسۇن . قىيامەتتە بۇنۇردىن بولغان تەختتە ئولتۇرۇش ، يۈزلەرنىڭ تولۇن ئايدەك بولۇشى ئادەملەر قورقۇپ تۇرغاندا قورقماي ئولتۇرۇش، بۇ ئاسان ئىش ئەمەس بۇرادەرلەر. پەيغەمبەرلەر ، شەھىتلەر ھەۋەس قىلىدىغان ئورۇندا ئولتۇرۇشقا ھەقىقەتتە الله يولىدا دوستلاشقانلار ئەرزىيدۇ. ئەگەر كىشىگە بۇ نېمەت نىسىپ بولسا باشقا نېمەتلەرنىڭ

يوقۇلىشى زىيان قىلمايدۇ . ئۇنىڭغا ئەگەر باشقا نئېمەتلەر نىسىپ بولۇپ بۇ نئېمەت نىسىپ بولمىسا ئۇكىشى ئانچە كۆپ نئېمىتىم بار دەپ پەخىرلەنمىسىمۇ بولىدۇ. الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا ھەممىمىزگە شۇ نئېمىتىنى مەھرۇم قىلمىسۇن. مانا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدەك زات ئىككىدىن ئىككىدىن ئاكا ـ ئۇكا(قېرىنداش) بولۇڭلار، مەن الله يولىدا ياخشى كۆرگەن بۇرادىرىم ئەلى ئىبنى ئەبى تالىپ دەپ قولىدىن تۇتۇپ مۇنبەردىن چۈشۈپ كەتتى . يەنە تەكرار ئېيتىمەن بۇدەرسىمىز ئالدىنقى دەرسىمىزگە باغلىنىدۇ. ئىخلاس ۋە مۇھەببەت (دوستلۇق) مانا بۇنىڭدىن كېيىن بىز دەرسلىرىمىزنىڭ مەۋزولىرىنى ئېنىق چۈشىنىۋالىمىز. چۈنكى بىز بۇدەرسنى تەكرار سۆزلىمەيمىز .

3.دەرس ئىمان ھەققىدە

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

بىرىنجى دەرسىمىز ئىخلاس، ئىككىنجى دەرسىمىز (الحْب فِى الله وَالْبُغْضُ فِى الله)الله يولىدا ياخشى كۆرۈش بولغانىدى ئۈچىنجى دەرسىمىز الله خالىسا ئىمان دەرسى بولىدۇ. نىمە ئۈچۈن دەرسىمىزنىڭ ئەۋۋىلى ئىمان دەرسى بولىدۇ؟ چۈنكى **الله** سبحانه **وتعالا** رسول الله صلى الله عليه و سلم گە خىتاب قىلىپ:

{(قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ ربي لَوْلا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا) (77)

‹ئەي محمدعليه السلام، كىشىلەرگە ئېيتىڭ ، ئەگەر ئىمانىڭلار بولمىسا رەببىم سىلەرنى قەتئىي ئېتىبارغا ئالمايدۇ. «(ئى كافىرلار! پەيغەمبەرنى) ئىنكار قىلدىڭلار،(ئاخىرەتتە سىلەر قۇتۇلالمايدىغان ئازابقا دۇچار بولىسىلەر › »

دېمەك بىز بەندىلەر الله سبحانه وتعالا نىڭ ئېتبارىغا ئىمان سەۋەبلىك كىرىمىز، ئەگەر بۇ ئىمان بولمايدىغان-نەئۇزۇبىللاھ (اللەدىن پاناھ تىلەيمىز) - بولسا الله نىڭ ئېتبارىدىن چىقىمىز، ئەگەر ئىنسانىنىڭ ئېتبارى دۇنياۋى زىننەت ۋە باشقا نەرسىلەر بىلەن بولسا مۇسۇلمانلارغا قارىغاندا خۇسۇسەن كۇفۇر دىيارىدا كاپىرلارنىڭ بۇنەرسىدە ئۇستۇن ئىكەنلىكى مەلۇمدۇر، لېكىن الله سبحانه وتعالا جانابى رەسولۇللاھ ۋە ئۇكىشىنىڭ ئەتراپلىرىدىكى يىغىلغان ساھابىلەرگە ۋە پۈتۈنلەي قىيامەتكىچە بۇكىشىنىڭ يولىنى تۇتۇپ ماڭغان ئىمانلىق كىشىلەرگە نىسبەتەن مەدىنىدىكى مۇناپىقلار ۋە ئەتراپتىكى باشقا كاپىر ھۆكۈمدارلار ھەممە ساھادە بەلەن ئىدى. تەييارلىقى بەلەن ئىدى. دۇنياۋى جەھەتتە بەلەن ئىدى، ھەربىر ساھەدە بىلەن ئىدى . لېكىن الله سبحانه وتعالا رەسۇل س ئە ۋ نىڭ ساھابىللىرىگە

{ وَلاَ تَهِنُوا وَلاَ تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُؤْمِنِينَ}

(جىھادتىن) بوشىشىپ قالماڭلار،شىھىد بولغانلار

ئۈچۈن قايغۇرماڭلار. ئەگەر مۆمىن بولساڭلار، ئۈستۈنلۈك قازىنىسلەر}

ئىمان سۈپىتىگە ئېگە بولغان جامائەگە الله سبحانه وتعالا ئالدىدىكى ھەربىر ساھەدە ئىماندىن باشقا ساھەدە بەلەن بولغان كاپىرلارنىڭ قارشىسىدا ئىماندىن باشقا ساھەدە تۆۋەن بولغان جامائەگە خىتاب قىلىپ:

(سىلەر ئالى بولغان ھالىتىڭلاردا سۇسلىق قىلماڭلار، غەمكىن بولماڭلار، ئەگەر مۆمىن بولساڭلار) دېدى.

دېمەك ئىنساننىڭ ئىمان سۈپىتىگە ئىگە بولىشى ئالدىدىكى باشقا ھەممە كىشىلەردىن ئالى ئىكەنلىكىگە سەۋەب بولىدىغان ئامىلدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن بىز دەرسىمىزنى ئىماندىن باشلايمىز. دەرسىمىزنى شۇنىڭ ئۈچۈن ھەم ئىماندىن باشلايمىزكى بۇ مەۋزۇ ناھايەتتە مۆتىبەر مەۋزۇ بولغانلىقى ئۈچۈن ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رضي الله عنه رىۋايەت قىلىدۇكى بۇ ئىمان مەسلىسىنى ئۆگىتىش ئۈچۈن رەسۇلۇللاھنىڭ ھوزۇرىغا مۇقەررەپ پەرىشتىلەردىن بولغان جىبرىل عليه السلام ئادەم

سۈرىتىدە كېلىپ بىۋاستە ئۆگەتتى . بۇ مەۋزۇ ناھايىتى زۆرۈر مەۋزۇدۇر.

ئۆمەرئىبنى خەتتاب رضي الله عنه رىۋايەت قىلىدۇكى:

{ عن عمر أن جبريل جاء فسأل النبي صلى الله عليه و سلم عن الإيمان فقال : " أَنْ تُؤْمِنَ بِـالله وَمَلاَئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشرهِ}

جىبرىل عليه السلام پەيغەمبەرعليه السلام دىن ئىمان ھەققىدە سوئال سورىدى. پەيغەمبەرعليه السلام مۇنداق دېدى : «الله قا ۋە الله نىڭ بارلىق پەرىشتىللىرىگە ۋە بارلىق كىتابلىرىغا ۋە بارلىق پەيغەمبەرلىرىگە ۋە قىيامەت كۈنىگە ئىشىنىشىڭ ۋە ياخشىلىق - يامانلىقنىڭ الله نىڭ تەقدىرى بىلەن بولىدىغانلىقىغا ئىشىنىش» دېدى.

يەنى الله سبحانه وتعالا ئىمان ھەققىدە كىشىنىڭ بىلىشى شۇقەدەر زۆرۈر ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن تامامى ئىنسانىيەتكە ئىبەرتىلگەن

پەيغەمبەرلەرگە ۋەھى ئېلىپ كەلگەن كىشىنى ئىمان ھەققىدە سوراتتى. رسولۇللاھ بۇنىڭغا جاۋاب بەردى شۇنىڭ ئۇچۇن ھەم بىز دەرسىمىزنى ئىماندىن باشلايمىز. دەرسىمىزنى ئىماندىن باشلىشىمىزنىڭ يەنە بىر سەۋەبى رەسۇلۇللاھ س ئە ۋ ساھابىلارغا تەربىيە قىلىشتا ئەۋۋەل ئىمان بىلەن تەربىيە قىلدى. ۋە بۇ ئىمانغا نۇسرەتنى(ياردەمنى) ۋەدەقىلدى. ئۆزلىرى تەرىپىدىن ئەمەس الله سبحانه وتعالا تەرىپىدىن:

(حقا عَلَيْنَا نُنجِ الْمُؤْمِنِينَ)

الله سبحانه وتعالا: (بىزنىڭ ئۈستىمىزدىكى ھەق مۆمىنلەرگە نىجات بېرىش)دېدى.

إنا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا الَذِينَ آمَنُوا

(شەك شۈبھىسىزكى بىزپەيغەمبىرىمىزگە ۋە مۆمىنلەرگە ياردەم بېرىمىز)

الله سبحانه وتعالا ئىمان سۈپىتىگە ئېگە كىشىلەرنى ئۆزىنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە ئەتفە (باغلىدى) قىلدى. بۇنىڭدىن ھەم ئېتىبار بېرىشىمىز لازىم بولغان نەرسە الله سبحانه وتعالا مۆمىنلەرنى ئالداۋاتقان مۇناپىقلارنى:

(يُخَادِعُونَ الله والّذِينَ آمَنُوا)

(ئۇلارالله نى ۋە مۇئمىنلەرنى ئالدىماقچى بولىدۇ)

دەپ الله ئۆزىنىڭ لەبزى جالالىگە ئەتفە قىلدى. ئەگەر ئىمان سۈپىتىگە ئىگە بولساق مۇناپىقلار، كاپىرلار، مۇشرىكلار مۇتلەق ئالدىيالمايدىغانلىقىنى الله نىڭ «معيةِ »(ھەمرالىقى)ئىمان بىلەن بىرگە ئىكەنلىكىنى مانا بۇ ئايەتتىن بىلسەك بولىدۇ.شۇنىڭ ئۈچۈن ھەم دەرسىمىزنى ئىماندىن باشلايمىز، يەنە دەرسىمىزنى ئىماندىن باشلىشىمىز ھازىر ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك رسول الله صلى الله عليه و سلم ساھابىلارنى ئىمان بىلەن تەربىيلىدى. بۇھەقتە ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ئىمام تەبرانى

ئۆزلىرىنىڭ ‹ئەۋسەت› كىتابىدا سەھىھ سەنەد بىلەن كەلتۈرگەن بىر ئەسەرنى كەلتۈرىمىز. ‹چۈنكى بىز ئىماننى ئۆگەنمىسەك قۇرئاننى پۈتۈنلەي خەتمە قىلىشىمىز، قۇرئاننى ئوقۇغانلىرىمىز بىزگە پايدا بەرمەيدۇ. بىزنىڭ ھاياتىمىزنى ئۆزگەرتەلمەيدۇ›

ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر ئېيتتىكى مەلۇم بىر ھاياتىمنىڭ دەۋرىدە ياشىدىم، رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ ھۇزۇرىدا بىزنىڭ بىرىمىزگە قۇرئان ئۆگىتىلىشتىن ئىلگىرى ئىمان ئۆگىتىلەتتى، سۈرە محمد صلى الله عليه و سلم گە ئىماننى ئۆگىنىپ بولغىنىمىزدىن كېيىن نازىل بولاتتى. بۇ سۈرىدە ھالال قىلىنغان نەرسە نىمە؟ھارام قىلىنغان نەرسە نىمە؟دەرھال ئۆگىنەتتۇق. قەيەردە توختىشىمىز كېرەك ،قەيەردە مېڭىشىمىز كېرەك، مانا بۇنەرسىنى قۇرئان بىزگە تەلىم بېرەتتى. چۈنكى بىز ئىماننى ئۆگەنگەن ئىدۇق. ئەمدى شۇنداق كىشىلەرنى كۆردۈمكى ئۇلارنىڭ بىرىغا ئىماندىن ئىلگىرى قۇرئان ئۆگىتىلدى. سۈرە فاتىھەدىن ئاخىرقى سۈرىگىچە ئوقۇدى. قۇرئان نىمىگە بۇيرىدى؟نىمىدىن قايتۇردى؟ بىلمىگەن ھالەتتە قۇرئاننى تامام تۈگەتتى. قەيەردە توختاش كېرەك؟ بۇنى بىلمىدى. خۇددى قۇرئاننى

نعوذبالله (اللەدىن پاناھ تىلەيمىز) ناچار خورمىنىڭ ياخشىسىنى يەپ ناچىرىنى تاشلىۋاتقاندەك قۇرئاننىڭ ئايەتلىرىنى تاشلىۋەتتى دېدىلەر.

دېمەك بىزنىڭ ئىماننى ئۆگىنىشىمىز رەسۇلۇللاھنىڭ تەربىيەلىرىگە مۇۋاپىق بولغانلىقى ئۈچۈن دەرسىمىزنى ئىماندىن باشلايمىز. يەنە شۇنىڭ ئۈچۈن ھەم ئىماندىن باشلايمىزكى قۇرئان دىلىدا نىفاق (مۇناپىقلىق) كېسىلى، شىرىك كېسىلى، كۇفرى كېسىلى بولغان ئادەمگە ھىدايەت بولالمايدۇ. ئىمان سۈپىتى بولغان كىشىلا قۇرئاندىن پايدىلىنالايدۇ. (الله ساقلىسۇن)

(قُلْ هُوَلِلذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ والَذِينَ لا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى)

[ئۇ ئىمان كەلتۈرگەنلەرگە ھىدايەتتۇر ۋە (دىللاردىكى شەك-شۈبھەگە) شىپادۇر، ئىمان ئېيتمايدىغانلارنىڭ قۇلاقلىرى (قۇرئاننى ئاڭلاشتىن) ئېغىردۇر. (يەنى قۇرئاننىڭ دەۋىتىگە قۇلاق سالمىغانلارنىڭ ۋە

ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرگەنلەرنىڭ گويا قۇلاقلىرى ئېغىردۇر) قۇرئان ئۇلارنىڭ (دىللىرىغا) كورلۇقتۇر (يەنى ئۇلار ھىدايەت نۇرىنى كۆرمەيدۇ)]

مانا بۇھەقتە بىز ئىماننى قىسقىچە چۈشەنمەكچى بولساق **الله** سبحانه وتعالا نى رەببىم دەپ (يەنى رەببىم پەرۋىش قىلغۇچى **الله** سبحانه وتعالا دەپ تەن ئېلىپ،ھەقىقىي ئىبادەت قىلىنىشقا لايىق دەپ)تەن ئالسا،ئىسلامنى دىنىم دەپ (يەنى يولۇم) تەن ئالسا ۋە محمد صلى الله عليه و سلم ئەلچى دەپ رازى بولۇپ مۇشۇنى ئىختىيار قىلغان ئادەم ئىماننىڭ تەمىنى تېتىيدۇ.
جبريل عليه السلام پەيغەمبەر عليه السلام دىن ئىمان ھەققىدە سوئال سورىدى. سورىغان سوئالىغا محمد س ئە ۋ :

{ الإيمان أَنْ تُؤْمِنَ بِالله وَمَلاَئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشره }

دەپ جاۋاب بەردى. **الله** سبحانه وتعالا غا بولغان ئىمان مەناسى نىمە؟ **الله** سبحانه وتعالا غا بولغان ئىمان مەناسىنىڭ بەزى بىر قىسىملىرىغا توختىلىپ ئۆتىمىز.

الله سبحانه وتعالا يېگانه ھەق مەئبۇد، ئىبادەتكە پەقەت الله سبحانه وتعالا لايىق، باشقانەرسلەر ئىبادەت قىلىنىشقا يارىمايدۇ، دەپ تەن ئېلىش الله سبحانه وتعالا غا بولغان ئىماننىڭ مەنالىرىدىن بىرىدۇر. مەككىدىكى ۋەباشقا جايلاردىكى مۇشرىكلار بىلەن پەيغەمبەر ئوتتۇرسىدىكى ئۆتكەن پەيغەمبەرلەر بىلەن ئۈممەتلىرى ئوتتۇرسىدىكى كىلىشەلمەسلىك: پەيغەمبەرلەر ‹الله سبحانه وتعالا يېگانە مەئبۇد› دېدى. مۇشرىكلار الله سبحانه وتعالا دىن باشقا مەئبۇدنى ھەم ئىسپات قىلىشتى، مانا بۇ ساھەدە زىدىيەت بولدى. پەيغەمبەلەر (ياراتقۇچى الله)دىسە، مۇشرىكلار الله ياراتقۇچى ئەمەس دېگەن ساھەدە بولمىدى. مۇشرىكلار الله نى ياراتقۇچى دەپ تەن ئالاتتى. مۆئمىنلەر ئەلبەتتە الله سبحانه وتعالا نى ياراتقۇچى دەپ تەن ئالىدۇ. مۇشرىكلار الله سبحانه وتعالا نى كائىناتنى ۋە ئىنسانلارنى پەرۋىش قىلىپ تۇرىدۇ، دەپ تەن ئالىدۇ. ئەلبەتتە مۆئمىنلەر الله سبحانه وتعالا نى پەرۋىش قىلغۇچى دەپ تەن ئالىدۇ. مۆئمىنلەر الله نى رىزىق بېرىدۇ، دەپ تەن ئالغىنىدەك، مۇشرىكلار ھەم بۇسۇپەتنى تەن ئالىدۇ، مۇشرىكلار (الله

ئۆلتۈرىدۇ، الله تىرىلدۈرىدۇ)دېيىشىدۇ، ئەمما مۆئمىنلەر بىلەن مۇشرىكلار ئوتتۇرسىنى ئاجرىتىپ تۇرغان نەرسە:-مۆئمىنلەر يېگانە مەئبۇدقا سىغىنىدۇ. باشقا نەرسىدىن ۋاز كېچىدۇ. ئەمما مۇشرىكلار بولسا يېگانە مەئبۇدقا باشقا باتىل مەئبۇدلىرىنى قوشۇپ سىغىنىدۇ. مانابۇ نەرسە پەيغەمبەرلەر بىلەن قەۋملەر ئوتتۇرسىدىكى زىدىيەت. كىلىشەلمەسلىك مۇشۇ ساھەدە بولدى. بۇرادەرلەر، ئەگەر بىركىشى الله سبحانه وتعالا غا ئىبادەت قىلىپ باشقا نەرسىدىن ۋازكەچمىسە يەنى خاھ پەرىشتە، خاھ جىن،خاھ بىر پەيغەمبەر، خاھ بىر ئەۋلىيا،خاھ بىر قەبرە،خاھ دەرەخ،خاھ تاش،ئاي،ئاپتاپ بىرەر بىرنەرسىنى قوشۇپ ئىبادەت قىلسا ياكى الله بىلەن ئۆزىنىڭ ئوتتۇرسىدا شۇنداق نەرسلەر نى ۋاستە قىلسا بۇ كىشى مۇشرىك بولىدۇ. الله سبحانه وتعالا بۇنى كەچۈرمەيدۇ. الله قا ئىمان كەلتۈرىشىڭىز دېگەن مەنا شۇنى قىسقىچە ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. قۇرئان كەرىمنىڭ ئايەتلىرىگە مۇراجىئەت قىلساق:

أستعيذ بالله

(وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا اللهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاء)

ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى الله قاخالىس قىلغان،ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا(يالغۇز) الله غىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى}}

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالإِنسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُونِ)

(جىنلارنى،ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم)}.

(فَادْعُوا اللهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ)

(دىنىڭلارنى(شېرىكتىن ۋەرىيادىن)ساپ قىلغان ھالدااللهغا ئىبادەت قىلىڭلار ،كاپىرلار ياقتۇرمىغان تەقدىردىمۇ)

(فَاعْبُدِ اللهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّينَ (2) أَلا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ)

(دىنىڭنى شېرىكتىن(ۋەرىيادىن)ساپ قىلغىنىڭ هالدا الله غا ئىبادەت قىلغىن، بىلىڭلاركى (شىرىكتىن ۋەرىيادىن) ساپ دىن الله غا خاستۇر.)

بۇئايەتلەر ھەممىسى شۇنى بىلدۈرىدۇكى يەككە الله قائىبادەت قىلىش الله قا ئىمان كەلتۈرىشنىڭ مەناسىدۇر.

(فإن حق الله على العباد أن يعبدوه ولا يشركوا به شيئا)

مۇئاز رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە پەيغەمبىرىمىز محمد س ئە ۋ ئېيتتىكى:

« شۇبھىسىزكى الله نىڭ بەندىلەر ئۈستىدىكى ھەققى، بەندىلەر الله قا ھىچ بىرنەرسىنى شىرىك كەلتۈرمەي ئىبادەت قىلىشىدۇر.»

مانا بۇ الله سبحانه وتعالا غا بولغان ئىمان مەناسىنىڭ بەزى قىسمىدۇر. (2)

وَمَلاَئِكَتِهِ.

مۇسۇلمان كىشى الله نىڭ پەرىشتىللىرى بار دەپ ئېتىقاد قىلىدۇ. الله سبحانه وتعالا بۇ پەرىشتىلەرنى ئۆزىگە ئىتائەت قىلىش ئۈچۈن ياراتقان ۋە الله سبحانه وتعالا بۇ پەرىشتىلەرنى:

(عباد مكرم)

ھۆرمەتلىك بەندىلەر..

دەپ سۈپەتلىگەن. الله قا بىرەر سۆزنى قىلىشقا جۈرئەت قىلىشمايدۇ، الله نىڭ بۇيرىقىنى قىلىشىدۇ. الله سبحانه وتعالا بۇپەرىشتىلەرنى. بىر نەچچە خىل ياراتقانلىقىغا قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى ۋە ھەدىس مۇبارەك ئىشارە قىلىدۇ. بەزىللىرى ئەرشنى كۆتۈرۈپ تۇرۇشى، بەزىللىرى جەننەت پاسىبانلىرى (كۈزەتچىللىرى)، دوزاخ پاسبانلىرى، بەزىللىرى بەندىلەرنىڭ ئەمەللىرىنى ساقلايدىغانلىقىنى بايان قىلدى. الله سبحانه وتعالا بەزىلىرىنىڭ نامىنى تىلغا

ئالدى، جىبرىل ۋە مىكائىل بۇ ئۇلۇغ پەرىشتىلەر ھەممىزگە مەلۇم . مالىك بۇ دوزاخ پاسبانى (كۈزەتچى) بولغان پەرىشتىنىڭ نامى مالىك ئىكەنلىكىنى قۇرئاندا الله سبحانه وتعالا ياد قىلدى. مۇسۇلمان كىشى قۇرئان كەرىم ۋە ھەدىس شەرىفتە ناملىرى تىلغا ئېلىنغان پەرىشتىلەرنى تەستىق قىلىدۇ. ۋە بۇ پەرىشتىلەرنى قۇرئان كەرىم ۋە ھەدىس بايان قىلغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىگە ئىمان كەلتۈرىدۇ. بۇ مۇئمىن كىشىنىڭ الله نىڭ پەرىشتىللىرىگە ئىمان كەلتۈرىش مەناسىنىڭ بىر قىسمىدۇر. ھەدىس شەرىفتە:

(خُلِقَتِ الْمَلاَئِكَةُ مِنْ نُورٍ وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ وَخُلِقَ آدَمُ مِمَا وُصِفَ لَكُمْ)

(پەرىشتىلەر نۇردىن يارىتىلغان، جىنلار ئوتنىڭ يالقۇنىدىن يارىتىلغان، ۋە ئادەم عليه السلام ئۇزۇڭلارغا مەلۇم بولغان تۇپراقتىن يارىتىلغان)

دېگەن ھەدىس شەرىف بار. بۇنى مۇئمىن كىشى

تەستىق قىلىدۇ.(3)

وَكُتُبِهِ

الله نىڭ كىتابلىرىغا ئىمان كەلتۈرىمىز. يەنى الله سبحانه وتعالا ئىنسانىيەت تارىخىدا پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتتى، ۋە بۇ پەيغەمبەرلەرگە بەزى كىتابلارنى چۈشۈردى، بەزىللىرىنى ئۆزىنىڭ قۇرئانىدا ياد قىلدى. تەۋرات، ئىنجىل زەبۇر، قۇرئان ئاخىرقىسى ۋە بۇكىتابلارنىڭ ئەبزىلى ۋە ئىلگىر كىتابلارنىڭ ھۆكمىنى مەنسۇخ (ئەمەلدىن قالدۇرىدىغان) قىلغۇچى مۇقەددەس كىتاب دەپ ئېتىقاد قىلىدۇ. يوقىرىدىكى ئېيتىلغان كىتابلارنى الله سبحانه وتعالا ئىنسانىيەتكە ھىدايەت، رەھمەت، ۋە ھەربىر نەرسىنىڭ بايانى قىلىپ ۋە ھاياتنىڭ ھۆكمى قىلىپ چۈشۈرگەنلىكىگە ئىمان كەلتۈرىدۇ. ۋە ئۆتكەن كىتابلارنىڭ ھەققىدە تەۋرات، ئىنجىلدىن بىرەر كەلىمىنى كەلتۈرسە (الله تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن كىتابلارغا ئىمان كەلتۈردۇق) دەيدۇ . باشقا سۆزنى ئېيتمايدۇ. تەۋرات،ئىنجىلدىن بىرەر كەلىمىنى كەلتۈرسە ياكى يالغان دىمەيدۇ ياكى راست دىمەيدۇ. نىمە ئۈچۈن؟ ئۆتكەن كىتابلار

ھەممىسى ئەھلى كىتابلار تەرىپىدىن ئۆزگەرتىلگەن. قەيەر ئۆزگەرتىلگەنلىكى بىزگە نامەلۇم. ئەگەرناتوغرا جايىدا تەستىقلاپ قويساق بۇ ھەم خاتا بولىدۇ. توغرا جايىدا يالغان دەپ قويساق بۇخاتا بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بىز **الله** سبحانه وتعالا تەرىپىدىن ئۆتكەن پەيغەمبەرلەرگە چۈشۈرۈلگەن مۇقەددەس كىتابلارغا ئىمان كەلتۈرىمىز دەيمىز. قۇرئان كەرىم ھەممە ئۆتكەن كىتابلارنى مەنسۇخ (ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان) قىلغان دەپ ئېتىقاد قىلىمىز. قۇرئان كەرىم ھەققىدە يەنە توختىلىپ ئۆتىمىزكى، قۇرئان كەرىم ئاخىرقى پەيغەمبەر محمد صلى الله عليه و سلم گە نازىل قىلىندى. قۇرئان كەرىم ئىنسانىيەتنىڭ بەختى ئۈچۈن چۈشۈرۈلدى، قۇرئان كەرىمنى ھاياتنىڭ ھۆكمى قىلىپ چۈشۈردى. **الله** سبحانه وتعالا قۇرئان كەرىمنى كىم مەھكەم تۇتۇپ ماڭسا دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ سائادىتىگە(بەختكە) ئېرىشىدۇ دېدى،كىم قۇرئاننى ئارقىغا تاشلىسا دۇنيادىكى بەختسىزلىك، ۋە ئاخىرەتتىكى مىسلى كۆرۈلمىگەن بەختسىزلىككە لايىق بولىدۇ. مانا بۇخەۋەرلەرنىڭ ھەممىسىنى بىز تەستىق قىلىمىز. قىيامەت كۈنىگە بولغان ئىمان **الله** سبحانه وتعالا (ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىسلەر)دەپ ۋە

تىرىلگەندىن كېيىن ھېساب بېرىش، قىيامەتتە ئەھلى جەننەت ۋە ئەھلى دوزاخقا بۆلىنىش ۋە قىيامەت ھەققىدە الله سبحانه وتعالا نىڭ قۇرئانىدا ۋە م سبحانه وتعالا نىڭ سەھىھ ھەدىسلىرىدە بولغان خەبەرنى تەستىق قىلىدۇ. ئۆلگەندىن كېيىنكى قەبرە ئىمتىھانى،قەبرە ئازابى ۋە قەبرىدىكى نېئمەت ۋە قىيامەت كۈنىدە بولىدىغان دەھشەت ۋە قاتتىقلىقلار، سىرات، مىزان، ھېساب، جازا ۋە ئىنسانلار ئوتتۇرىسىدا كىتابلارنى(ياخشى ـ يامان ئەمەللىرى يېزىلغان كىتاب) بەزىلەر ئوڭ قولىدا ۋە بەزىلەر ئارقا ياكى سول تەرەپتىن ئېلىشنى موئمىن كىشى تەستىق قىلىدۇ. موئمىن كىشى الله ۋە رەسۇلى تەرەپتىن كەلگەن قۇرئان ۋە ھەدىسنى قوبۇل قىلىدۇ. ئۆزىنىڭ ئەقلىنى بۇ قۇرئان ۋە ھەدىسكە ھاكىم قىلمايدۇ. مۇئتەزىلە تائىفەسى ئەقلىنى بىرىنچى ئورۇنغا قويۇپ خاتا قىلىپ ئاداشتى، ئۇلار قايسى بىرنەرسە ئەقلىگە توغرا كەلمەسلىكى بىلەن ئىنكار قىلدى. مىسال قىلىپ ئېيتقىنىمىزدا ئۇلار مىزاننى ئىنكار قىلىشتى. مىزان تارازا ئۆلچەش ئەسۋابى. بۇنى ئىنكار قىلىشتى ،چۈنكى ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ دەۋرىدە ئىككى پەللىسى بار تارازىنى كۆرۈشۈپ بۇ ئەمەللەر بىر ماددى

بىرنەرسىمىكەن، پەللىگە قويۇپ تارتىلىدىغان دەپ ئەقىللىرىگە بۇ مىزان توغرا كەلمىگەنلىكى ئۈچۈن مىزاننى ئىنكار قىلىشتى. بىز الله سبحانه وتعالا نىڭ مىزان ئۆلچەم ئەسۋابىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى بىز بىلمەيمىز. ئەمما بۇنى تەستىق قىلىمىز. بىر ئادەمنىڭ ئەقلىگە بىر نەرسە توغرا كەلمەسلىكى بىلەن مۇتلەق ئەقلىگە توغرا كەلمەيدۇ، دېيىش ناھايىتى چوڭ خاتالىقدۇر، بەلكى ئۆز ئەينى ئەقىلسىزلىك. چۈنكى بىر ئىنسان ئەگەر بىر نەرسە ئەقلىگە توغرا كەلمىسە، ئۇ كىشى مېنىڭ ئەقلىمگە توغرا كەلمىدى دېيىشى كېرەك . ‹ئەقلىگە توغرا كەلمەيدۇ، دېگەن گەپنىڭ مەناسى ئالەمدىكى› پۈتۈن ئەقىل ماگا توپلانغاندا، بۇ ئەقلىگە توغرا كەلمىدى› دېيىشتىن باشقا نەرسە ئەمەس. دەۋرلەرئۆتىشى بىلەن مىزان - ئۆلچەم ئەسۋابى: قاننىڭ بېسىمىنى ئۆلچەش، ھاۋا بېسىمىنى ئۆلچەش، بۇ بىر پەللىگە موھتاج بولمىدى. بىز ئېتىقاد قىلىمىزكى الله سبحانه وتعالا ھەربىر نەرسىنى ئۆلچەيدىغان ئەسۋاب يارىتىدۇ. بۇ ئەھۋالىمىزغا قاراگغۇ، قانداق ئەھۋالدا ئىكەنلىكىنى بىز بىلمەيمىز. لېكىن الله سبحانه وتعالا ئۆلچەم ئەسۋابىنى ئۆزىنىڭ ئادالىتىنى كۆرستىش ئۈچۈن يارىتىدۇكى ئۇنىڭ

قانداق ئەھۋالدا ئىكەنلىكى بىزگە قاراڭغۇ شۇ مىزاننى بىز تەستىق قىلىمىز ئەقىل كەلگۈسى دەۋردە توغرا ھەل قىلىدىغان بولساق قۇرئان ۋە ھەدىسكە ئۇناپ (قوشۇلۇپ)قالىدۇ.

بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ

قەدەرگە ئىمان كەلتۈرىمىز. يەنى **الله** سبحانه وتعالا ھەربىر نەرسىنى مىقدار بىلەن ياراتتى **الله** سبحانه وتعالا ياخشىلىقنى ۋە يامانلىقنى ياراتتى . قەدەرگە ئىمان كەلتۈرىمىز ،قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش بىلەن بىرگە بۇيرۇلغان نەرسىلەرگە ئىمان كەلتۈرىمىز ۋە قىلىشقا بۇيرۇلغان نەرسىلەرنى قىلىمىز.

مىسال قىلىپ ئېيتقىنىمىزدا شۇ ئولتۇرىشىمىزنى مىسال قىلساق، ئىتتىپاق بولۇشقا بۇيرىدى. لېكىن **الله** بىزلەرنىڭ ئىتتىپاق بولماسلىقىمىزنى بىلىپ تۇرسا ھەم ئىتتىپاق بولۇشقا بۇيرىدى. بىز **الله** سبحانه وتعالا ئىمان كەلتۈرۈشكە بۇيرۇغان نەرسىگە ئىمان كەلتۈرىمىز، ۋەشۇنىڭ بىلەن ئىتتىپاق بولۇشقا بۇيرىدى دەپ بۇنەرسىنى بىجىرىشكە ھەرىكەت

قىلىمىز. ھەربىر نەرسىنى بىز شۇنداق چۈشىنىشىمىز كېرەك، يەنى بەزى نەرسىلەرگە الله سبحانه وتعالا ئىمان كەلتۈرۈشكە بۇيرىدى. بەزى نەرسىلەرنى بىجىرىشكە بۇيرىدى. ئىمان كەلتۈرۈشكە بۇيرۇغان نەرسە بىلەن بىجىرىشكە بۇيرۇغان نەرسىلەرنى ئارلاشتۇرۇۋېلىشىمىزدىن بىزدە بەزى نەرسىلەرگە خاتاچۈشەنچە پەيدا بولۇپ قالىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بىز الله سبحانه وتعالا ئىمان كەلتۈرۈشكە بۇيرۇغان نەرسىلەرگە ئىمان كەلتۈرىمىز ۋە بىجىرىشكە بۇيرۇغان نەرسىلەرنى بىجىرىمىز. الله سبحانه وتعالا پەرزەنتىمىزنى ئىلىم ئۆقۇشقا رىغبەتلەندۈرىشىمىزنى بۇيرىدى. ئەگەرچە الله سبحانه وتعالا پەرزەنتىمىزنىڭ ئىلىم ئۆقۇشقا ئۇنىماسلىقىنى بىلسە ھەم ناماز ئۆقۇشقا تەرغىب قىلىشقا بۇيرىدى. ئەگەرچە شۇ پەرزەنتىنىڭ ناماز ئۆقىماسلىقى مۇقەررەر بولسا ھەم.ھىدايەت الله سبحانه وتعالا نىڭ ئۆزىگە خاس لېكىن الله سبحانه وتعالا بىزنى بۇيرۇشقا ،دەۋەتنى يەتكۈزۈشكە بۇيرىدى. ئەگەر ھىدايەت ئىنسانلارنىڭ ئىختىيارىدا بولغىنىدا ھەممە ئۆزى ياخشى كۆرگەن ئادەمنى توغرا يولغا كىرگۈزۈۋالغان بولاتتى.

(إِنَّكَ لا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللهَ يَهْدِي مَن يَشَاء)

(شۈبھىسىزكى سەن خالىغان ئادىمىڭنى ھىدايەت قىلالمايسەن، لېكىن الله ئۆزى خالىغان ئادەمنى ھىدايەت قىلىدۇ)

قاچانكى ئىنساننىڭ قەلبىدە ھىدايەتكە بولغان قىزىقىش بولماسكەن الله سبحانه وتعالا ئۇنى ھىدايەت قىلماسلىقنى خالايدۇ. ئىنساننىڭ ئىنسان بولۇشىنى خالىدى، يەنى ئىنسان ھىدايەتنى ۋە زالالەتنى ئۆز ئىختىيارى ،مېھنىتى بىلەن قوبۇل قىلىپ ئېلىشىنى الله سبحانه وتعالا ا خالىغان. ئىنساننىڭ بىر باسما خانىدىن چىققان بىر كىتاب بولۇشىنى خالىمىدى.

(وَلَوْ شَاء لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ)

(مۇبادا الله خالىسا ئىدى سىلەرنىڭ ھەممىڭلارنى ئەلۋەتتە توغرا يولغا سالغان بولاتتى)

ئەگەر الله خالىغىنىدا ھەممەيلەننى بىرخىل

باسمىخانىدىن چىققان كىتابتەك قىلىپ ھىدايەتلىك قىلىپ ياراتقان بولاتتى. لېكىن ئىنساننىڭ ئىنسان بولۇشىنى خالىدى. ئىنساننى ئىختىيار سۈپىتى بىلەن ھۆرمەتلىك قىلدى. ئىختىيار سۈپىتى ئىنساننىڭ ئەڭ ھۆرمەتلىك بولغان يالغۇز سۈپىتىدۇر. بۇ سۈپەتنى ھېچقايسى بىر مەۋجۇداتقا بەرمىدى. لېكىن ئىنسانغا بەردى.

(وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ)

(شەك شۈبھىسىزكى بىزئادەم بالىللىرىنى ھۆرمەتلىك قىلدۇق.)

مانا مۇشۇ (ئىختىيار) بىلەن ھەقىقىي ھۆرمەتلىك بولۇش دېگەن: ئىنسان بىرنەرسىنى خالىسا قىلالايدىغان بولۇش، خالىمىسا قىلماسلىقى ئەڭ ھۆرمەتلىك ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. لېكىن ئەمدى ئەڭ ھۆرمەتلىكلىكگە سەۋەب بولغان ئىختىيار بىلەن (بەدبەخ) بولۇش ناھايىتى چوڭ شەرمەندىلىكتۇر. ئىمان مەسىلىللىرى ئىچىدە شۇنى تەكرار قىلىمىزكى مۇئمىنلەر بىلەن مۇشرىكلار ئوتتۇرسىدىكى پەرق:

مۇئمىنلەر پەقەت الله قا ئىبادەت قىلىپ باشقا نەرسىدىن ۋاز كېچىدۇ.مۇشرىكلارنىڭ بەزىللىرى الله قا ئىبادەت قىلماي پەقەت الله دىن باشقىغا ئىبادەت قىلسا، بەزىللىرى الله قا ھەم ئىبادەت قىلىپ باشقا نەرسىگە ھەم ئىبادەت قىلىدۇ. مۇشرىكلارنىڭ بەزى تۈرلىرى الله بىلەن ئۆزى ئوتتۇرىسىدا باشقا نەرسىلەرنى ۋاستە قىلىدۇ. يەنى يىگانە الله قا ئىبادەت قىلىشتا ئوتتۇردا ۋاستە قىلغانلىقلىرى ئۈچۈن مۇشرىك بولدى.مانا بۇ ناھايىتى كۆپ ئادەملەر شىرىككە چۈشۈپ قالىدىغان شەكىلدۇر. كىشىلەر ئالدىنىدىغان شەكىل شۇدۇر.

الله سبحانه وتعالا ئۇلۇغ، مەن ئاجىزمەن. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇنداق ئۇلۇغ زاتقا مەندەك ئاجىز كىشى، ئۇلۇغراق بىر پەرىشتىنى ياكى ئۇلۇغراق بىر كىشىنى، ياكى كۆزىگە ئۇلۇغ دەپ كۆرۈنگەن تاغنى، ياكى ئاپتاپنى ياكى دەرەخنى، يا بىرتاشنى ۋاستە قىلىشى. بۇ ناھايەتتە شىرىكنىڭ ئەينى ئۆزى بولىدۇ. الله سبحانه وتعالا مۇشرىكلارنىڭ باھانىللىرىنى بايان قىلغاندا:

(مَا نَعْبُدُهُمْ إِلاَّ لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللهِ زُلْفَى)

(بىزنىڭ ئۇلارغا چوقۇنىشىمىز پەقەت ئۇلارنىڭ بىزنى الله غا يېقىنلاشتۇرۇشى ئۈچۈندۇر)

نېمەئۈچۈن بۇتلارغا ئىبادەت قىلۋاتىسىلەر؟دىگەندە: ئۇ مۇشرىكلار ئۆزلىرى ياسىۋالغان بۇتلىرىنى رىزىق بېرىدۇ دىيىشمەستى. پايدا زىيان يەتكۈزىدۇ دىيىشمەستى، ئۇلار ياخشى بىلەتتى. لېكىن بىز بىلەن الله ئوتتۇرىسىدا ۋاستە بولىدىغان ئۇلۇغ كىشلەرنىڭ سىمۋولى دەپ بىلىشەتتى. ۋەد، سۇۋائ ، يەغۇس، يەئۇق، نەسر، بۇلار ھەممىسى نوھ عليه السلامنىڭ قەۋمىدە ئۆتكەن سالىھ كىشلەر(والله أعلم الله ئالىم)كېيىمدە نىجات تاپقان ئۇلۇغ كىشلەرنى سۆرەتلىرى ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن الله سبحانه وتعالا ئۇلۇغ كىشلەرنىڭ سۆرەتلىرىنى سىمۋول قىلىپ ئۆزلىرى بىلەن الله نىڭ ئوتتۇرىسىدا ۋاستە قىلغانلىقى ئۈچۈن بۇلارنى مۇشرىك دەپ ئاتىدى. ۋە ئۇلارنىڭ ئەمەللىرى بىكار بولدى. ۋەئۇلار بىلەن قىلىنغان جىھادنى ئىسلامى جىھاد دىيىلدى. بۇلارنى ئۆلتۈرگەنلەر غازى(الله يولىدا

جىھادقىلغۇچى) بولدى. بۇلار بىلەن جەڭ قىلىپ ئۆلتۈرۈلگەنلەر شەھىت دەپ ئاتالدى. رسول **الله** صلى الله عليه وسلم نىڭ 23يىل ئاساسى ئەمەللىرى شۇ شىرىك بىلەن كۈرەش قىلىش بولدى. ھازىرقى ئېتقىنىمىز شىرىك مەنالىرىنىڭ بىرىدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن مۇشۇ سائەتتە بىز شىرىكنىڭ بەزى نەرسىللىرىنى كۆرستىپ ئۆتىمىز.ئىسلامنى سۇندۇرىدىغان، مۇسۇلمان كىشىنى ئىسلامنىڭ سىرتىغا چىقىرىپ قويىدىغان بەزى بىر نەرسىلەرنى ئەسلىتىپ ئۆتىمىز(شىرىك بىلىۋېلىشىمىز كېرەككى:

(لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)

(ئەگەر سەن **الله** غاشېرىك كەلتۈرسەڭ،سېنىڭ ئەمەلىڭ ئەلۋەتتە بىكار بولۇپ كېتىدۇ)

شىرىك ئەملى سادىر بولغان ئادەمنىڭ ئەملى بىكار بولۇشىدا شەك .شۈبھە يوق. **الله** سبحانه وتعالا كائىناتتىكى ئەڭ سۆيۈملۈك كىشى ررسول **الله** صلى الله عليه وسلمگە خىتاب قىلىپ:

(ئەگەر سىز شېرىك كەلتۈرسىڭىز، ئەمەلىڭىزنىڭ بىكار بولىشىدا شەك شۈبھە يوق)دېدى

(وَلَوْ أَشْرَكُواْ لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كَانُواْ يَعْمَلُونَ)

(ئەگەرئۇلار(يەنى پەيغەمبەرلەر)شېرىك كەلتۈرسە ئىدى ئۇلارنىڭ قىلغان ياخشى ئەمەللىرى ،ئەلۋەتتە بىكار بولۇپ كېتەتتى.)

ئىسلامنىڭ سېپىدىن چىقىرىپ قويغۇچى ئەمەللەردىن بىرسى مانا الله نىڭ ئىبادىتىدىكى شېرىك. الله سبحانه وتعالا:

(إِنَّ الله لاَ يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاء)

(الله ئۆزىگە بىرەر نەرسىنىڭ شېرىك كەلتۈرۈلىشىنى (يەنى مۇشرىكلىك گۇناھىنى) ئەلۋەتتە مەغفىرەت قىلمايدۇ. بۇنىڭدىن باشقىنى (الله ئۆزى خالىغان ئادەمگە مەغفىرەت قىلىدۇ)

(إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللهُ عَلَيهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ)

(كىمكى الله غا شېرىك كەلتۈرىدىكەن(يەنى الله دىن غەيرىگە ئىلاھ دەپ ئېتىقاد قىلىدىكەن) الله ئۇنىڭغاجەننەتنى هارام قىلىدۇ، ئۇنىڭ جايى دەۋزەخ بولىدۇ. زالىملارغا هېچبىر مەدەتكار(يەنى الله نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلدۇرغۇچى) بولمايدۇ.)

ئىككىنجىسى:شىرىكنىڭ ئىسلامغا زىت بولغان نەرسىلەردىن بىرى ئۆزى بىلەن الله ئوتتورىسىدا ۋاستە قىلغان: دۇئا قىلىدۇ،بىرنەرسە سورايدۇ شاپائەتنى سورايدۇ. ۋەتەۋەككۇل قىلىدۇ. شۇنەرسىلەرگە تەۋەككۇل قىلىدۇ. بىرەر ئىشتىن ئەنسىرەپ قالسا هازىرقى ئېيتىلغان نەرسىلەرنىڭ بىرىگە تەۋەككۇل قىلىپ چىقىپ كېتىۋېرىدۇ. يابىر ئىشنى قىلىۋېرىدۇ ئەگەر ئۆزى بىلەن الله ئوتتورىسىدا دۇئا قىلىدىغان، تەۋەككۇل قىلىدىغان، شاپائەت سورايدىغان، ۋە بىرەر نەرسىنى نەزىر قىلىدىغان ۋە بىرەر نەرسىنى

سويىدىغان،نەرسىنى ۋاستىتە قىلسا بۇئادەمنىڭ مۇشرىك بولۇشىدا شەك شۈبھە يوق.

ئۈچىنچىسى، مۇشرىك ئادەمنى كافىر دىيەلمىسە ياكى مۇشرىكنىڭ مۇشرىكلىكىدە شەك قىلسا بۇنىڭ ھەم كافىر بولۇشىدا شەك شۈبھە يوق. چۈنكى الله سبحانه وتعالا (كافىر بولدى) دېدى. (نعوذ بالله) الله دىن پاناھ تىلەيمىز) الله نىڭ سۆزىنى ئىنكار قىلغان بولىدۇ. بىر ئەمەلنى قىلسا كاپىر بولىدىغان بولسا شۇنى ئېنىق كۆرىشى بىلەن بۇئادەم شۇ ئەمەل بىلەن (كاپىر بولدى)دەيدۇ.شۇنىڭغا شەك قىلىدىغان بولسا ياكى ئىنكار قىلسا بۇنىڭ ھەم الله نىڭ سۆزىنى ئىنكار قىلغانلىقى ئۈچۈن كاپىر بولۇشىدا شەك شۈبھە يوق.

تۆتىنجىسى پەيغەمبەرىمىز رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ يۇلىدىن باشقا يول مۇكەممەلراق دىسە ياكى رسول الله صلى الله عليه وسلم دىن باشقىنىڭ ھۆكمى رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ ھۆكمىدىن ياخشىراق دىسە، الله نىڭ ھۆكمىنى، رسول الله نىڭ ھۆكمىنى باشقىلارنىڭ ھۆكمىدىن تۆۋەن بەلكى قالاقلىق دىسە كاپىر بولۇشىدا شەك شۈبھە يوق.

بەشىنچىسى رسول الله صلى الله عليه وسلم ئېلىپ كەلگەن يولنى يامان كۆرسە، الله چۈشۈرگەن نەرسىنى يامان كۆرسە بۇنىڭ كاپىر بولۇشىدا شەك شۈبھە يوق.

(ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنزَلَ الله فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ)

(بۇ شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى،ئۇلار الله نازىل قىلغان كىتابنى(يەنى قۇرئاننى) يامان كۆرۈش بىلەن ئۆزلىرىنىڭ ئەمەللىرىنى بەربات قىلدى)

چۈشۈرگەن قۇرئاننى يامان كۆرسە، رسول لله صلى لله عليه وسلم ئېلىپ كەلگەن يولنى يامان كۆرسە، بۇ ئادەمنىڭ كاپىر بولۇشىدا شەك شۈبھە يوق. ئەمىلى شۇ سائەتتە بىكار بولىدۇ.

ئالتىنچىسى رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ دىنىدىن بىرەر نەرسىنى الله سبحانه وتعالا موئمىنلەرگە قىلغان ساۋاب ۋەدىسىنى، كاپىرلارنى قورقۇتقان ئازاب ۋەدىسىنى مەسخىرە قىلسا، الله نى الله نىڭ ئايەتلىرىنى، رەسۇلىنى مەسخىرە قىلسا كاپىر بولىشىدا شەك شۈبھە

يوق.

(قُلْ أَبالله وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِؤُونَ لاَ تَعْتَذِرُواْ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ لاَ تَعْتَذِرُواْ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ)

(بۇ مۇناپىقلارغا>سىلەر **الله** نىڭ دىنىنى، **الله** نىڭ ئايەتلىرىنى (يەنى كىتابىنى)ۋە **الله** نىڭ پەيغەمبىرىنى مەسخىرە قىلدىڭلارمۇ؟<دېگىن سىلەر (يالغان قەسەم ئىچىپ)ئۆزرە ئېيتماڭلار،سىلەر ئىمان ئېيتقىنىڭلاردىن كېيىن(پەيغەمبەرنى مەسخىرە قىلىش بىلەن) كافىر بولدۇڭلارمۇ؟)

شۇنىڭ ئۈچۈن سبحانه وتعالا نىڭ سۈننەتلىرىنى مەسخىرە قىلىشتىن ئېھتىيات بولۇشى كېرەك ،بۇرادەرلەر!.ئەگەرچە ئۆزى قىلمىغان بولسا ھەم مەسخىرە قىلىپ قويۇشتىن، ماددى پەلسەپىنىڭ تەسىرى ئاستىدا كۆزىگە رسول **الله** صلى الله عليه وسلم نىڭ سۈننەتلىرى سەت كۆرۈنۈپ قېلىشتىن ئېھتىيات بولماقلىقى كېرەك.بىرەر كىشى مىسۋاك تۇتىۋاتقان بولسا(مىسۋاك تەكىتلەنگەن سۈننەت) ئەگەر شۇ

مىسۋاكنى ئاغزىغا ياغاچ ياكى باشقا نەرسىنى مىسۋاك قىلغاندەك قىلىپ مەسخىرە قىلىشتىن ئېھتىيات قىلماقلىقى كېرەك. باشقا سۈننەتلەرنى ھەم ئۆزىنىڭ سۈننەتلەرنى قىلمايۋاتقانلىق نوقسانى ھەققىدە ئويلانسۇن. باشقا ئادەمنىڭ قىلۋاتقان سۈننىتىنى مەسخىرە قىلىشتىن ئېھتىيات قىلسۇن. پەيغەمبەرىمىز رسول الله صلى الله عليه وسلم بۇيرۇغان سۈننەتلەردىن:

(لولا أن أشق على أمتي لأمرتهم بالسواك عند كل صلاة ولأخرت صلاة العشاء الى ثلث الليل)

(ئۈممىتىمگە ئېغىرچىلىق تۇغدۇرۇپ قويماي دېمىسەم.ئەلۋەتتە ئۇلارنى ھەربىر نامازدا مىسۋاك ئىشلىتىشكە ۋەخۇپتەن نامىزىنى كېچىنىڭ ئۈچتىن بىر قىسمى تۆگگەندە ئۇقۇشقا بۇيرۇيتىم.)

دېگەن. شۇنىڭ ئۈچۈن بەزى ئۆلىمالار (سۈننەتنى مەسخىرە قىلغان كىشىنىڭ كاپىر بولۇشىدا شەك شۈبھە يوق) دەپ تەپسىر قىلىشقان. بەزىلەر ئېھتىيات قىلىپ

(وَرَسُولِهِ)

نى پەيغەمبەر ھەققىدە بولدى دىيىشكەن. شۇنىڭ ئۈچۈن ئېھتىيات قىلماقلىقىمىز كېرەك بۇرادەرلەر، چۈنكى بىز ئىسلامنى مەسخىرە قىلىدىغان تۈزۈمدە ئۆستۇق. بىزدە بۇ زەھەرنىڭ تەسىرى بار بۇرادەرلەر. شۇنىڭ ئۈچۈن پەيغەمبىرىمىزصلى الله عليه وسلم نىڭ بىز ئاتىلىرىمىزدا كۆرمىگەن سۈننەت ياكى باشقا نەرسىنى سەھىھ ھەدىسلەردە كەلتۈرۈلگەن سۈننەتنى مەسخىرە قىلىشتىن ناھايىتى بەك ئېھتىيات قىلماقلىقىمىز كېرەك. ھاياتىمىزنىڭ ھەممىسى خاتادىن تەشكىل تاپقان. ئۆزىمىزنىڭ خاتالىرىمىزنى ھېسابقا ئېلىشىمىز ئۆزى يېتىدۇ. بۇ ئەقىدىۋى مەسىلىدۇر.

يەتتىنچىسى سېھىر- سېھىر قىلغان ئادەمنىڭ كاپىر بولۇشىدا شەك شۈبھە يوق. ۋە شۇنىڭ جۈملىسىدىن ئىسستىما ۋە سوۋۇتما، يامان كۆرگەن نەرسىنى ياخشى كۆرسىتىش ئۈچۈن ھەرىكەت قىلىنىپ جىنكەشلىك ياكى غەيبى يوللار بىلەن ھەرخىل مانا سېھىرگەرلەر قىلىدىغان يوللار بىلەن قىلىش بۇ كۇفرىدۇر.

(وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولاَ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلاَ تَكْفُرْ)

(بۇ ئىككى پەرىشتە)بىزكىشىلەرنى سىنايمىز،كافىر بولمىغىن، دېمىگىچە ھېچ كىشىگە سېھىر ئۆگەتمەيتى)

مانا مۇشۇ ئايەت بىزگە دەلىل بولىدۇكى سېھىرنىڭ كۇفرىلىقىدا شەك شۈبھە يوق.

سەككىزىنچىسى مەجبۇرلانماستىن ئاشكارا ئۆز ئىختىيارى بىلەن مۇسۇلمانىنىڭ زىيىنىغا مۇشرىكلارغا ياردەم بېرىش،مۇسۇلمان كىشى زىيانىغا ئۇچرايدىغان سۈرەتتە مۇشرىكقا، كافىرغا ياردەم بېرىش بۇكۇفۇردۇر. بۇرادەرلەر:

(وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ)

(كىمكى ئۇلارنى دوست تۇتىدىكەن،ئۇمۇ ئەنە شۇلاردىن سانىلىدۇ، الله زالىم قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ)

توققۇزىنجىسى بەزى كىشىلەرگە محمدعليه السلام نىڭ شەرىئىتىدىن چىقىش مومكىن دەپ ئېتىقاد قىلسا (شەرىئەتكە بويسۇنمىسا بولىدۇ دىگەندەك) (نعوذبالله الله دىن پاناھ تىلەيمىز)كافىر بولىدۇ. يەنى بەزى ئادەملەر بىر مۇقامغا يەتسە ئۆزرىسىز ناماز ئۇقىماي تۇرسا بولىۋېرىدۇ. ياكى روزىنى تۇتماي تۇرسا بولىۋېرىدۇ دىسە شۇنىڭدەك ررسول الله صلى الله عليه وسلمنىڭ شەرىئەتىدىن تاشقىرغا چىقىش مومكىن دەپ ئېتىقاد قىلسا بەزى كىشىگە نىسبەتەن مومكىن دىسە، مانا كۆپراق ئۇمۇمى خەلقلەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا بۇكىشى يىتىشكەن ۋەلىيۇللاھ (الله نىڭ دوستى) دەرىجىسىگە بارغان. بۇكىشى ئەمدى شەرىئەتنىڭ بەزى ھۆكۈملىرىنى قىلمىسا بولىۋېرىدۇ. دىسە كاپىر بولىدۇ. رسول الله صلى الله عليه وسلم ۋە ساھابىلەر ئەڭ كاتتا ۋەلىيۇللاھ شۇلار. بۇلارنىڭ دەرىجىسىگە ھېچكىم يېتەلمەيدۇ. كېيىنكى كىشىلەر ئۇ ساھابىلەرنىڭ دەرىجىسىگە يېتەلمەيدۇ. ئۇلارغا مومكىن بولمىغان نەرسە نېمە ئۈچۈن بۇلارغا مۇمكىن بولىدۇ. ئونىنجىسى الله نىڭ دىنىدىن يۈز ئۆرۈش. بۇ ئىسلامغا زىتتۇر، بۇرادەرلەر، الله نىڭ دىنى ئەسكە سېلىنسا باش تارتسا

بۇنى الله سبحانه وتعالا دىنسىز لاردىن دەپ ئاتىدى.

(وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ)

(پەرۋەردىگارىنىڭ ئايەتلىرى بىلەن ۋەز نەسىھەت قىلىنغان، ئاندىن ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرىگەن ئادەمدىنمۇ زالىم ئادەم بارمۇ؟بىز گۇناھكارلارنى چوقۇم جازالايمىز)

الله سبحانه وتعالا كىمدىن ئىنتىقام ئالىدۇ، ئەلبەتتە دىنسىز ئادەمدىن ئىنتىقام ئالىدۇ. ھازىر ئىنسانىنى ئىسلامدىن چىقىرىپ قويغۇچى 10 نەرسىنى ئېيتتۇق. بۇنى بىراۋ چاقچاق قىلىپ دىسەھەم پەرقى يوق جىددى دىسە ھەم پەرقى يوق ،قورقۇپ دىسە ھەم پەرقى يوق، لېكىن مەجبۇرلانغان كىشى ئۇنداق ئەمەس. ئەممار ئىبنى ياسىر ھەققىدىكى ھىكايىنى ۋە بۇ ھەقتە نازىل بولغان ئايەتنى ھەممىمىز بىلىمىز. مەجبۇرلىنىشنىڭ مەناسىنى ھەم بىلىپ قويىشىمىز كېرەك . رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ دىنىنى مەسخىرە

قىلىسەن. مەسخىرە قىلمىغانلار جازالىنىدۇ دىسە ئۇ مەسخىرە قىلسا مەجبۇرلانغان بولمايدۇ. مەسخىرە قىلمىدىڭ دەپ زەربە بېرىپ، كۆپ كالتەكلەر يەپ، بىھوش بولۇپ،شۇنداق ھالەتلەرگە چۈشكەندىلا ئاندىن مەجبۇرلانغان دېيىلىدۇ. ئۇ جازالىمىغان نەرسىنى مەجبۇرلانغان دىيىلمەيدۇ. مەن مەجبۇرلىنىپ قالدىم دەپ مەجبۇرلانغان ئادەم شۇمەجبۇرلىنىش جازاسىنى تارتىپ قاتتىق ئازابنىڭ ئىچىدە قالغاندا مانا ئەممار ئىبنى ياسىرغا رسول الله صلى الله عليه و سلم نى كەمسىتىسەن دەپ ئاتا-ئانىسىنى شەھىت قىلدى. ۋە شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۆزلىرى بىھوش بولۇپ قالىدىغان دەرىجىگە قالدىكى تىلىدىن چىقىۋاتقان سۆزنى ھوشىغا كېلىپ قارسا رسول الله صلى الله عليه وسلم نى كەمسىتىۋاتقان ئىكەن. شۇندا قانداق رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ يۈزىگە قارايمەن دەپ شۇ ھالەت بولغاندا (مەجبۇرلانغان مۇستەسنا) دېگەن ئايەت نازىل بولدى. بىز تېخى بولمىغان، كۆرۈنمىگەن نەرسىنى بۇ ھېلى تۆگىنى شامال ئۇچۇرسا ئۆچكىنى ئاسماندا كۆر دىگەندەك يوق نەرسىنى كۆپتۈرۈپ مەجبۇرلىنىپ قالدىم دەپ بۇنداق قىلىش مەجبۇرلىنىش ئەمەس بۇرادەرلەر. مانا بۇ بىزنىڭ

دەرسىمىزنى ئىماندىن باشلىشىمىزغا سەۋەب بولغان نەرسە: ئىمان الله سبحانه وتعالا نىڭ ھۇزۇرىدا ھۆرمەتكە ئىگە بولۇشقا سەۋەبتۇر.ئىمان ئىسلامنىڭ ئاسا سىدۇر ۋە رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ تەربىيەلىرىدىكى ئاساسى يۆنىلىشىنىڭ بىرىنچى باسقۇچى شۇ بولغان:

(عبد الله بن عمر : تعلّمنا الإيمان، ثم تعلمنا القرآن)

مانا ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەرنىڭ سۆزلىرى:

(ئىماننى ئۆگەندۇق كىين قۇرئاننى ئۆگەندۇق).

ئەگەر كىشىدە ئىمان بولمىسا قۇرئان ئۇنىڭغا ھىدايەت بولالمايدۇ.

(قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاء)

(ئۇ ئىمان كەلتۈرگەنلەرگە ھىدايەتتۇر ۋە(دىللاردىكى شەك شۈبھەگە)شىپادۇر)

كىشى ئىمانغا ئېگە بولغاندىن كېيىن قەلبتىكى نىفاق ،كۇفۇر،شىرىك كېسەللىرىگە **الله** سبحانه وتعالا قۇرئاننى شىپا قىلىدۇ، رسول **الله** صلى الله عليه وسلم نىڭ تەلىملىرىنىڭ ئەۋۋىلى ئىمان بولغانلىقى ئۈچۈن ھەم دەرسىمىزنىڭ ئىخلاس ۋە مۇھەببەت دەرسىدىن كېيىنكى دەرسىمىز ئىماندىن بولغانلىقىنىڭ سىرى شۇدۇر. (**الله** ئالىم) قىسقىچە بولسا ھەم ئىمان ھەققىدە بىر چۈشەندۈرۈش بولدى دەپ بىلىمەن. **الله** نىڭ تەۋفىقى بىلەن: الله سبحانه وتعالا ھەممىمىزنى قۇرئان كەرىمدە:

(يَا أَيّهَا الّذِينَ آمَنُواْ آمِنُواْ باللّه)

(ئەي ئىمان كەلتۈرگەن كىشىلەر **الله** قا ئىمان كەلتۈرۈڭلار)

دىگەننىڭ مەناسى : ئىمان كەلتۈرگەن كىشى ئىماننى زىيادە قىلىشقا مۇھتاجدۇر.

ئۆمەر ئىبنى ئابدۇلئەزىز ئېيتقانىكەنكى:

(اجْلِسْ بِنَا نُؤْمِنْ سَاعَة)

(بىر ئولتۇرىشايلى ئىمانلىشايلى)
بىز ئېيتىمىزكى بىر ئولتۇرىشايلىك ،چايلىشايلىك دەيمىز.

ئۆمەر ئىبنى ئابدۇلئەزىز ئېيتقانىكەنكى : (بىر ئولتۇرىشايلى ئىمانلىشايلى) دىگەنىكەن.
يەنى ئىمان شۇنداق مۇھىم بولۇشى كېرەككى بىر ئولتۇرۇشتا ئىمانلىشايلى دەيلىك. الله سبحانه وتعالا ھەممىمىزگە شۇنى نېسىپ قىلسۇنكى بىراۋلار بىلەن ئولتۇرۇشتا پەقەت تائام ئۈچۈن ئولتۇرۇشمايلىك ، پەقەت بىر نەرسىنى يېيىش ئۈچۈن ياكى ماددى ئادەملەرنىڭ قىلىۋاتقان ئىشلىرى بىلەن ئولتۇرۇشتىن تاشقىرى بۇرادەرلەر بىر ئىمانلىنىش ئۈچۈن ئولتۇرۇشنى الله سبحانه وتعالا ھەممىمىزگە نىسىپ قىلسۇن. مەن دەرسكە قاتنىشىپ تۇرغان كىشىلەردىن شۇنى ئىلتىماس قىلىمەنكى دەرسنىڭ رەقەملىرىنى

ئەستىن چىقارماسلىقى كېرەك. بىرىنجى. دەرس، ئىككىنجى دەرس، ئۈچىنجى دەرس الله خالىسا مانا بۇگۈن تۆتىنجى دەرستە ..

4-دەرس تەقۇرئان كەرىم ۋە رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ سۈننىتى ھەققىدە ئىزدىنىش

قۇرئان كەرىم ۋە رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ سۈننىتى ھەققىدە ئىزدىنىمىز لېكىن قۇرئان كەرىم ھەققىدىكى ئىزدىنىشىمىز، قۇرئان كەرىمنىڭ ئىچىدىكى نوقتىلار ھەققىدە ئەمەس. قۇرئان كەرىم ئۇمۇمى ماۋزۇدا ئىزدىنىمىز. قۇرئان كەرىم الله سبحانه وتعالا نىڭ ھوزورىدىن ئىكەنلىكىدە شەك شۈبھە يوق.

أستعيذ بالله

الم (1) ذَلِكَ الْكِتَابُ لاَ رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ (2)

(ئەلىف،لام،مىم، بۇ كىتابتا(يەنى قۇرئاندا)ھېچ شەك يوق،(ئۇ)تەقۋادارلارغا يېتەكچىدۇر)

الله سبحانه وتعالا قۇرئان كەرىمنىڭ الله سبحانه وتعالا تەرەپتىن ئىكەنلىكىگە شۈبھەدە بولغان كىشىلەرگە خىتاب قىلىپ رەسۇلىغا نازىل قىلدى

(أستعيذ بالله).

(وَإِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُواْ بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِ وَادْعُواْ شُهَدَاءَكُم مِّن دُونِ اللّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ)

(بەندىمىز ‹مۇھەممەد› گەبىز نازىل قىلغان قۇرئاندىن شەكلەنسەڭلار، قۇرئانغائوخشاش بىرەر سۈرىنى مەيدانغا چىقىرىپ بېقىڭلار ‹قۇرئانغا تەئەررۇز قىلىشتا› الله دىن باشقا ياردەمچىڭلارنىڭ ھەممىسىنى ‹ ياردەمگە› چاقىرىڭلار، ‹قۇرئان ئىنسانىنىڭ سۆزى دېگەن گېپىڭلاردا› راستچىل بولساڭلار.)

(قُل لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الإِنسُ وَالْجِنّ عَلَى أَن يَأْتُواْ بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لاَ يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا)

(ئېيتقىنكى، ‹ ‹ئەگەر ئىنسانلا، جىنلار بۇقۇرئاننىڭ ئوخششنى مەيدانغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن يىغىلىپ بىر

بىرىگە يارەدملەشكەن تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭ ئوخشىشىنى مەيدانغا كەلتۈرەلمەيدۇ› ›

رسول الله صلى الله عليه وسلمگە الله سبحانه وتعالا ئېيتىڭ شۇ نەرسىنى دەپ بۇيرىدى. 23يىل دۇنيادا ئەڭ پاساھەتلىك خەلق بولغان ئەرەب خەلقىنىڭ بولۇپمۇ قۇرەيش خەلقىنىڭ ئىچىدەشۇ سۆزنى ئېيتىپ قىچقىرىپ تۇردى. 23 يىل مۇددەتتە بىرەر كىشى قۇرئان كەرىمگە ئوخشايدىغان سۆزنى ئېلىپ كېلەلمىدى. يەنى ئۇدەۋر شۇنداق دەۋر ئىدىكى كىشىلەر جەڭ مەيدانىدا بىر بىرىنى ئۆلتۈرگىدەك دەرىجىدە جەڭ قىلۋاتقاندا ئۆزى ئويلىماستىن تۇقىغان شېئىرىنى بىزنىڭ هازىرقى دەۋردىكى شائىرلا ئىلهام كۈتۈپ تۇرغان سائەتتە ھەم يازالمايدىغان شئېرنى يازاتتى. زامانى جاھىلىيەت دەۋرىدە، پۈتۈن ھەممە ئىسلامغا مەنسۇب ياكى ئىسلامغا مەنسۇب بولمىغان خەلقلەر ئىچىدە بىرلىككە كېلىنگەن (مەسىلە) ئىدىكى ئۇدەۋر ئەڭ پاساھەت راۋاجلانغان دەۋر بولغان، ھەتتاكى ئۇلار كەلتۈرگەن شئېرلارنى ئەرەب قائىدىللىرىگە مىسال قىلىنىدۇ. شۇنداق پاساھەتلىك دەۋردە رسول الله صلى الله عليه وسلم 23 يىل مۇددەتتە ئىنسان

ۋە جىن تائىفىسى ھەممىسى جەملىنىپ شۇ قۇرئان كەرىمگە ئوخشىغان كىچىككىنە سۈرىنى ئېلىپ كېلەلىشسۇن دىگەن خىتابىنى قىلىپ تۇردى. بىرەر كىشى تەرپىدىن بۇ نەرسە ئېلىپ كېلىنگىنى يوق، ۋە قىيامەتكىچە ھەم ئېلىپ كېلىشەلمەيدۇ.

دېمەك بۇ قۇرئان كەرىم الله سبحانه وتعالا تەرپىدىن ئىكەنلىكىدە شەك شۈبھە يوق. قاچانكى ئىنسان ئىماننى دەۋا قىلاركەن، ئۇ ئىختىيارلىق ئەمەس ، خالىسا قۇرئان بىلەن ھىدايەت يولىنى تېپىپ، خالىمىسا باشقا يول بىلەن ھىدايەت يولىنى تېپىشتا ئىختىيارلىقى يوق، قاچانكى ئىماننى دەۋا قىلىدىغانلا بولسا قۇرئان كەرىمدە الله نىڭ ھۆكمى كەلگەندىن كېيىن، ئۇ تامامى شۇ قۇرئاننىڭ ھۆكمىگە بويسۇنىشى كېرەك.

(وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَن يَعْصِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلّ ضَلالاً مّبِينًا)

(الله ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىرەرئىشتا ھۆكۈم چىقارغان چاغدا،ئەر-ئايال مۇئمىنلەرنىڭ ئۆز ئىختىيارلىقى بولمايدۇ‹يەنى الله ۋە الله نىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان ئىكەن. ھېچ ئادەمنىڭ ئۇنىڭغا مۇخالىپپيەتچىلىك قىلىشىغا بولمايدۇ)،كىمكى الله غا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلسا ھەقىقەتەن ئۇ ئۇپئۇچۇق ئازغان بولىدۇ.)

مۇئمىن كىشى ۋە مۇئمىن ئايال ئۈچۈن الله ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىرەرئىشتا ھۆكۈم چىقارغان بولسا، ئۇنىڭ ئىختىيارى بولۇشى مومكىن ئەمەس. دېمەك ئىسلامغا ئەگىشىش، قۇرئانغا ئەگىشىش، ئىنسانغا مىجەزى (ئىنسان تەبىئىتىدىكى) مەسىلە بولماسلىقى كېرەك. خالىسا كۈچى يەتسە ئەگىشىپ،كۈچى يەتمىسە ئەگەشمەيدىغان مەسىلە بولماسلىقى كېرەك. بەلكى رەسۇلنىڭ ھۆكمىگە بويسۇنۇش بۇ ئىمان مەسىلىسى الله سبحانه وتعالا رەسۇلىنى ھاكىم قىلمىغان، كىشىلەردىن ئىماننى چەكلىگەن.

(أستعيذ بالله)

(فَلاَ وَرَبِّكَ لاَ يُؤْمِنُونَ حَتَّىَ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لاَ يَجِدُواْ فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسْلِيمًا)

(‹ئى مۇھەممەد!› پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى ، ئۇلار ‹يەنى مۇناپىقلار› ئۆز ئارىسىدىكى دە-تالاشقا سېنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغىچە،ئاندىن سېنىڭ چىقارغان ھۆكمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغىچە ۋە ئۇلارپۈتۈنلەي بويسۇنمىغىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ .)

بىز بۇنەرسىنى ناھايىتى چوڭقۇر چۈشىنىشىمىز كېرەك. دېمەك ئىنسان الله سبحانه وتعالا چۈشۈرگەن قۇرئانغا ئەگىشىشكە بۇيرۇلغاندۇر.ئەگەشتىمۇ ئەگەشمىدىمۇ قىيامەت كۈنى ھېساب بېرىدۇ. ھەممە ئايەتلەر شۇنىڭغا دالالەت قىلىدۇ.

{(اتَّبِعُواْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلاَ تَتَّبِعُواْ مِن دُونِهِ أَوْلِيَاء قَلِيلاً مَّا تَذَكَّرُونَ)

(‹ئى ئىنسانلار› سىلەر پەرۋەردىگارىڭلار تەرىپىدىن سىلەرگە نازىل قىلىنغان كىتابقا ‹يەنى قۇرئانغا› ئەگىشىڭلار، اللہ نى قويۇپ، ‹جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان، سىلەرنى ئازدۇرىدىغان› دوستلارغا ئەگەشمەڭلار ، سىلەر ۋەز نەسىھەتنى ئاز قۇبۇل قىلىسىلەر.)}

{(وَهَذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُواْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ)

(بۇبىز نازىل قىلغان ‹قۇرئان› مۇبارەك كىتابتۇر، اللہ نىڭ رەھمىتىنى ئۈمۈد قىلغۇچىلاردىن بولۇش ئۈچۈن، ئۇنىڭغا ئەگىشىڭلا ئۇنىڭغا مۇخالىپىيەتچىلىك قىلىشتىن› ساقلىنىڭلار.

{(اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِن رَبِكَ لا إِلَهَ إِلاّ هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ)

(‹ئى مۇھەممەد ساڭا پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ۋەھى قىلىنغان قۇرئانغا ئەمەل قىلغىن؛ اللہ دىن

باشقا مەئبۇد ‹بەرھەق› يوقتۇر،مۇشرىكلار بىلەن تەڭ تەڭ بولمىغىن.)}

{(وَاتَّبِعْ مَا يُوحَى إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَى يَحْكُمَ اللهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ)

(‹ئى مۇھەممەد!› ساڭا نازىل قىلىنغان ۋەھىيگە ئەگەشكىن ‹يەنى ئۇنىڭغا ئۆزەڭ ئەمەل قىلىپ، باشقىلارغا ئۇنى يەتكۈزگىن› . الله ‹سەن بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا› ھۆكۈم چىقارغۇچە ‹دىنىغا دەۋەت قىلىش يولىدىكى مۇشەققەتلەرگە› چىدىغىن الله ئەڭ ھەققانى ھۆكۈم چىقارغۇچىدۇر.)}

مانا بۇ ئايەتلەرنىڭ ھەممىسى الله سبحانه وتعالا تەرپىدىن چۈشكەن قۇرئان كەرىمنىڭ ھۆكمىللىرىگە ئەگەشمەكلىكىمىز ئۈچۈن چۈشكەنلىكىگە دالالەت قىلىدۇ. قاچانىكى ئادەملەر قۇرئان كەرىمگە ئەگىشىدىغان بولسا ئۇلار ‹ئەڭ ھىدايەتلىك يولدا› ۋە ‹ئەڭ توغرا يولدا› ۋە ‹ئەڭ مۇستەھكەم يولدا› ۋە ‹ئەڭ ئالى يولدا› بولىشىدۇ.

أستعيذ بالله

{(إِنَ هَذَا الْقُرْآنَ يِهْدِي لِلّتِي هِيَ أَقْوَمُ)

(بۇ قۇرئان ئەڭ توغرا يولغا باشلايدۇ)}

دېمەك مۇئمىن كىشىلەر قاچانىكى ئىماننى داۋا قىلاركەن. ئۇلانىڭ ئەسلىرىدىن چىقىپ كەتمەسلىكى كېرەككى ئىنسان(يەنى مۇئمىن كىشى) ئۇچۇن ھەقنى مەقسەت قىلىدىغان بولسا پەقەت قۇرئانغا ئەگەشمەكلىكى شەرت. ئۇ قاچانىكى قۇرئانغا ئەگەشمىسە ھەرگىز توغرا يولدا بولمايدۇ. قۇرئان كەرىمدىن باش تارتقان يۈز ئۆرىگەن كىشىلەرنى الله سبحانه وتعالا زالىملار دەپ ئاتىدى.

(أستعيذ بالله)

{(بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلاَّ الظَّالِمُونَ)

(ئۇنداق ئەمەس ‹يەنى ئىش زالىملار گۇمان قىلغاندەك ئەمەس› ،قۇرئان ئىلىم بېرىلگەنلەرنىڭ كۆڭۈللىرىدە ساقلانغا روشەن ئايەتلەردۇر، بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى پەقەت زالىملارلا ئىنكار قىلىدۇ.)}

الله سبحانه وتعالا قۇرئان كەرىمنىڭ ھۆكمىگە ئەگەشكەن كىشىلەرنى ئەھلى ئىلىملەر دەپ ئاتىدى ‹يەنى ئىلىم ئېگىللىرى دەپ› .

{(وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ هُوَ الْحَقَّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ)

(ئىلىم بېرىلگەنلەر ‹يەنى ساھابىلەرۋە كىيىنكى ئەمەل قىلغۇچى ئۆلىمالار› ساڭا پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان قۇرئاننىڭ شۈبھىسىز ھەق ئىكەنلىكىنى، ‹ئىنسانلارنى› غالىپ ،ھەمدۇ-

ساناغالايىق الله نىڭ يولىغا باشلايدىغانلىقىنى بىلىدۇ)}

قۇرئان الْعَزِيزُ الحّمِيدُ بولغان زاتنىڭ يولىغا باشلايدۇ. شۇنى ھەم بىلىشىمىز كېرەككى دىن دۈشمەنلىرى تەرپىدىن قۇرئان كەرىم ئەرەبىستاندىكى سەھرادا ياشىغان بەدەۋى ئەرەبلەرگە چۈشكەن، شۇلارنىڭ ئەخلاقلىرى ئۈچۈن ناھايىتى مەنپەئەت بەرگەن ، ناھايىتى كاتتا بىر بۇرلۇش ياسىغان دەپ قۇرئاننى ماختىماقچى بولۇپ تۇرۇپ قۇرئاننىڭ ئەسلى نازىل بولۇنىش مەقسىتىدىن ساددا ئادەملەرنى بۇراپ تاشلىماقچى بولىدۇ. قۇرئان كەرىم مۇئمىن كىشىنىڭ ئېتقادىدا بىر ئاھالىگە چۈشۈپ بىر ئاھالە بىلەن ئالاقىسى يوق نەرسە ئەمەس.قۇرئان كەرىم بىر ئۈممەتكە چۈشۈپ باشقا ئۈممەت بۇنىڭ سىرتىدا ئەمەس. قۇرئان كەرىم ھەربىر ئىنسانغا،ھەربىر خەلققە، ھەربىر ئۈممەتكە،ھەبىر جامائەگە پۈتۈن ئالەمگە قىيامەت كۈنىگىچە بولغان، ئىنسانىيەتكە نازىل بولغان.

(أستعيذ بالله)

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا

پۈتۈن جاھان ئەھلىنى ‹ الله نىڭ ئازابىدىن› ئاگاھلاندۇرغۇچى بولۇشى ئۈچۈن، بەندىسىگە ‹يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا› ھەق بىلەن باتىلنى ئايرىغۇچى قۇرئاننى نازىل قىلغانالله نىڭ بەركىتى بۈيۈكتۇر)}

{(وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ)

(‹ئى مۇھەممەد!› سېنى بىز پۈتۈن ئەھلى جاھان ئۈچۈن پەقەت رەھمەت قىلىپلا ئەۋەتتۇق.)}

{(قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا)

(‹ئى مۇھەممەد!› ئېيتقىنكى، (‹ئى ئىنسانلار!مەن ھەقىقەتەن سىلەرنىڭ ھەممىڭلارغاالله تەرپىدىن ئەۋەتىلگەن ئەلچىمەن،)}

مانا بۇئايەتلەر شۇنىڭغا دالالەت قىلىدۇكى قۇرئان

كەرىم پۈتۈن ئىنسانىيەتكە،ئۆزىنى ئىنسان دەپ ئاتىغان،قىيامەتكىچە بولغان پۈتۈن ئىنسانىيەتكە نازىل بولغان. الله سبحانه وتعالا قۇرئانغا ئەگەشكەن كىشىگە سائادەتنى(بەخت) ۋەدە قىلدى.قۇرئاندىن باش تارتقان كىشىگەشاقاۋەت(بەدبەخت)لىك بىلەن ئۇنى قورقۇتتى.ھەقىقەتتە ھەم شۇنداق بولىدۇ.

{(فَمَنِ اتّبَعَ هُدَايَ فَلا يَضِلّ وَلا يَشْقَى)

(كىمكى مېنىڭ ھىدايىتىمگە ئەگەشسە،ئۇئازمايدۇ ۋە ئاخىرەتتە شەقى بولمايدۇ)}

{(فَمَن تَبِعَ هُدَايَ فَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ)

(يۇلۇمغا ئەگەشكەنلەرگە ‹ئاخىرەتتە› قورقۇنچ ۋەغەم قايغۇ بولمايدۇ)}

{(وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى قَالَ رَبّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا

(قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنسَى)

(كىمكى مېنىڭ زىكرىمدىن يۈز ئۆرۈيدىكەن ئۇنىڭ هاياتى تار ‹يەنى خاتىرجەمسىز› بولىدۇ. قىيامەت كۈنى ئۇنى بىز كور قوپىرىمىز. ئۇ: ‹ئى پەرۋەردىگارىم! نىمىشقا مېنى كور قوپۇردۇڭ؟ ۋەهالەنكى ، (دۇنيادىكى چاغدا) مېنىڭ كۆزۈم كۆرەتتىغۇ؟› دەيدۇ الله ئېيتىدۇ: ‹شۇنىڭدەك ساڭا روشەن ئايەتلىرىمىز كەلدى.سەن ئۇلارنى تەرك ئەتتىڭ،سەن بۈگۈن شۇنىڭغا ئوخشاش تەرك ئېتىلىسەن› .)}

الله نىڭ زىكرىدىن باش تارتقان ئادەمگە الله سبحانه وتعالا دۇنيانىڭ ئۆزىدەخار بىر هاياتنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرىدۇ.قىيامەت كۈنى كور بولغان هالەتتە(ئۇ كور ئىدى،ئەگەرچە ئۇنىڭ كۆزى هاياتلىقتا ناهايىتى ياخشى كۆرسەهەم كور ئىدى. الله نىڭ يىگانەسائادەت ئۈچۈن چۈشۈرگەن قۇرئاننى كۆرمىگەنىدى، قۇرئاننىڭ نېمە هەققىدە ئىكەنلىكىنى ئويلىمىغانىدى، ئۇ كور ئىدى ئۇكورلىقنى دۇنيادا تەن ئالمىسا قىيامەت كۈنى ئۇنى تىرىلدۈرگەندە الله سبحانه وتعالا ئۇنى

كورقىلىپ قويىدۇ. ئۇ كورلىقنىي شۇندىلا بىلىدۇ.ئۆزى سورايدۇكى(مېنى نىمە ئۈچۈن مەھشەرگە كور قىلىپ قوپۇردۇڭ)دەيدۇ. مېنىڭ ئايەتلىرىم كەلگەن ۋاقىتتا سەن ئەستىن چىقارغان ئىدىڭ. سىنى ھەم بۈگۈن ئەستىن چىقىرىلىدۇ، شۇنداق موھىم بولغان ئايەتلەرنى ئەستىن چىقىرىپ بۇھەقتە باش قاتۇرمىغانىدىڭ، شۇنداق موھىم نەرسە ھەققىدە باش قاتۇرۇلمىغاندىن كيىن ئۇ ئېتبار دىن چىقتى. ئۇ بىرەر كىشىنىڭ ئەسلىشىگە لايىق بولمىغان ئىنساندۇر. الله سبحانه وتعالا قۇرئاندىن باش تارتقان كىشىلەردىن باش تارتىشىمىزغا ھەم بۇيرىدى.

{(فَأَعْرِضْ عَن مَن تَوَلَّى عَن ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلاَّ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

بىزنىڭ زىكرىمىز (يەنى ئىمان بىلەن قۇرئاندىن) باش تارتقان پەقەت دۇنيا تىرىكچىلىكىنىلا كۆزلىگەنلەردىن يۈز ئۆرىگىن)}

{(ذَلِكَ مَبْلَغُهُم مِّنَ الْعِلْمِ)

(ئۇلارنىڭ ئىلىمدىن يەتكەن يېرى ئەنەشۇ)} ئۇلارنىڭ يېتىپ بارغان يېرى شۇ هايات دىيىشتىن باشقىنى چۈشىنىشمەيدۇ. مانا هازىرقى ئادەملەرنىڭ زىيالى تەبىقىسىنى تەكشۈرۈپ كۆرسىڭىز هازىرقى هەممە قىلىنىۋاتقان هەركەتلىرى هەممە نەرسە شۇ هاياتى دۇنيادىن باشقىغا ئەمەس. يېتىپ بارغان نەرسىسى شۇ .ئەگەر شۇ شۇنچىلىك مۇرەككەپ ئالەم،شۇنچىلىك مۇرەككەپ ئىنسان شۇ70ـ80يىل دۇنيا هاياتىغا يارتىلغان بولسا بۇناهايىتى ئېتىبارسىز بىر نەرسە بولغان بولاتتى.

الله سبحانه وتعالا قۇرئان كەرىمدە بىراۋ بىلەن قۇرئان كەرىمنىڭ هۆكمىنى ئۆزگەرتىدىغان بولسا مۇرەسسە قىلىشماسلىققا بۇيرىدى دىن دۈشمەنلىرى سىزنىڭ يولىڭىزدا يۇمشاق بولىشىڭىزنى خالايدۇ. يەنى الله نىڭ هۆكمىنى رايىللىرىغا مۇۋاپىق قىلىپ ئېيتىپ بېرىشىڭىزنى خالايدۇ. هەتتا رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ شۇنداق بولۇشىنى خالايتى.

{(وَدُوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ)

(ئۇلار سېنىڭ ‹ئۆزلىرى بىلەن› كېلىشىم تۈزىشىگنى، شۇنىڭ بىلەن ئۆزلىرىنىڭ ‹سەن بىلەن› كېلىشىم تۈزىشىگنى ئارزۇ قىلىدۇ.) }

ئۇلار رسول **الله** صلى الله عليه وسلم نىڭ ئالدىغا كېلىپ ئاخىرى چارچاشتىدە ئۇكىشىنىڭ مۇستەھكەملىكىنى كۆرۈپ ئەمدى بولمىسا ھەم بىزنىڭ مەئبۇدلىرىمىزغا ئىبادەت قىلىڭ، بىز ھەم كېلىپ مەسجىدىڭىزدە ئىبادەت قىلايلى دېدى.

الله سبحانه وتعالا: قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ

نى نازىل قىلدى. ئەي كاپىرلار دەپ خىتاب قىلىڭ دېدى. ساھابە كىراملارنىڭ ئىمانلىرى شۇدەرىجىدە مۇستەھكەم بولدىكى شەيتان ئەمدى مەئبۇد بولۇشتىن ئۈمۈدى ئۈزىلگەنلىكى بىلەن رسول الله صلى الله عليه و سلم بىشارەت بەردى. لېكىن ساھابە كىراملارنى ئاگاھلاندۇردىكى شەيتان بەزى ئەمەللەرنىڭ كەمرەك بولۇشى ئارزۇسىنىڭ ئۈزۈلمىگەنلىكى بىلەن ئاگاھلاندۇردى.

رسول الله صلى الله عليه وسلم مەرھەمەت قىلدىكى:

(<إن الشيطان قد يئس أن يُعبد بأرضكم ولكن رضي أن يُطاع فيما سوى ذلك مما تحاقرون من أعمالكم فاحذروا، إني قد تركت فيكم ما إن اعتصمتم به فلن تضلوا أبداً، كتاب الله وسنة نبيه...">

>شۈبھىسىزكى شەيتان سىلەرنىڭ زېمىنىڭلاردا مەئبۇد بولۇشتىن ئۈمىدسىزلەندى. لېكىن بۇنىڭدىن باشقا سىلەر يەڭگىل سانىغان ئەمەللەردە ئىتائەت قىلىنىشقا رازى بولدى، ئېھتىيات قىلىڭلار! مەن سىلەرگە مەھكەم يېپىشساڭلار مەڭگۈ ھەرگىز ئېزىپ كەتمەيدىغان نەرسىنى قالدۇردۇم، ئۇ الله نىڭ كىتابى ۋە الله نىڭ پەيغەمبەرىنىڭ سۈننىتى<)دېدى.

شەيتاننىڭ ئىنسانغا مەئبۇد بولۇشىدىن ئۈمىد ئۈزۈلىشى بىزنىڭ ئورنىمىزدا ھەم شۇنداقمۇ بۇرادەرلەر؟! ياق ئۇنداق ئەمەس، شەيتانغا كۆپ ئادەم ئىبادەت قىلىدىغان بولۇپ كەتكەن، قۇرئان

ھەدىستىن تاشقىرىغا چىقىش بىلەن شەيتانغا ئىبادەت قىلىش دەۋرى باشلىنىدۇ.

رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ ساھابىللىرىگە بەرگەن بىشارەتلىرى، شەيتان سىزلەرنىڭ زىمىنىڭلاردا دىدى.. مانا بۇرسول الله صلى الله عليه وسلم قويۇپ كەتكەن يول، بىزنى ئاداشتۇرۇپ قويماسلىقى كېرەككى كۆپچىلىك ئادەملەرنىڭ بىر پىكىردە بولۇشى كۆپچىلىك ئادەم مۇشۇ پىكىردە دىيىش بىلەن ئۇلارنىڭ پىكرىگە قوشۇلۇپ كەتمەسلىكىمىز كېرەك. كۆپچىلىك ھەقنى ئىپادىلەپ بېرەلمەيدۇ بۇرادەرلەر، الله سبحانه وتعالا نىڭ رىسالەت دەۋرىدە پۈتۈن ئۆتكەن پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋرى ھەممىسى شۇنى ئىسپاتلايدۇكى پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرگەن كىشىلەر ئاز بولغان.

بەزى پەيغەمبەرلەر قىيامەتتە مەھشەردە بولىدۇ، ئۇلارنىڭ ئۈممەتلىرى يوق. بەزىلەرنىڭ بىر، بەزىلەرنىڭ ئىككى، بەزىلەرنىڭكى بارماق بىلەن سانىغىلى بولىدىغان، بەزىلەرنىڭ كۆپ، بۇنەرسە پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋەتتە سۇس بولغانلىقىغا دالالەت قىلمايدۇ. الله ساقلىسۇن ئۇلارنى، ئۇلارتىنىمىز

توختىماستىن دەۋەت قىلىشقان، لېكىن خەلق بىلەن مۇتلەق مۇرەسسە قىلمىغان، **الله** سبحانه وتعالا تەرىپىدىن ئېلىپ كەلگەن نەرسىنى ئۆزگەرتمىگەن ھالەتتە يەتكۈزگەن.

نوح عليه السلام 950 يىل دەۋەتلىرىنىڭ نەتىجىسىدە ئاز كىشىلەر ئىمان كەلتۈردى. **الله** سبحانه وتعالا:

[(وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ)

(مېنىڭ بەندىللىرىم دىن (**الله** نىڭ نىئمەتلىرىگە)شۈكرى قىلغۇچى بەك ئاز)]

[(وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِي الأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ اللهِ)

(ئەگەر سەن يەر يۈزىدىكى كۆپچىلىك ئادەملەرگە ئەگەشسەڭ، ئۇلار سىنى **الله** نىڭ يولىدىن ئازدۇرىدۇ)]

كۆپچىلىك ھەقنى ئىپادە قىلمايدۇ.جامائەت دىگەن

نېمە؟ بىركىشى ھەقىقەتتە بولسا شۇ ئەھلى سۈننەت ۋەلجامائە بولىدۇ. مانا ھازىرقى ۋاقتىمىزدا بىزنى ئالداپ قويماسلىقى كېرەككى كۆپچىلىكنىڭ بىرتەرەپتە بولۇشى بىلەن بۇتەرەپ ھەق ئىكەن دېمەسلىكىمىز كېرەك . الله سبحانه وتعالا بىزلەرنى(نېمە قىلىشنى بىلمەيدىغان)ھەيران خەلق قىلىپ قويغىنى يوق. بىزلەرگە الله نىڭ كىتابى ۋە رەسۇلىنىڭ سۈننىتىنى قويۇپ كەتتى. مانا رسول الله صلى الله عليه وسلم ئۆزلىرى مىڭلىغان كىشلەر توپلانغان ۋىدالىشىش ھەججىدە بۇنىڭ بىلەن ئاگاھلاندۇردى. الله سبحانه وتعالا ئۆتكەن ئۈممەتلەر ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرىنىڭ ھۆكمىنى بۇزغانلىقى سەۋەبلىك ئۇلارنىڭ بەدبەخ بولغانلىق خەبىرىنى بەردى. بىزلەرنى ئاگاھلاندۇردى. ئۆتكەن ئۈممەتلەرنىڭ ھەققىدە كۆپ خەبەرلەرنى بەردى. ئەھلى ئىنجىل ھەممىسى ئىنجىلدىن بۇرۇلدى. ئەھلى تەۋرات ئۆزلىرىنىڭ مۇقەددەس كىتابلىرىنى ئۆزگەتتى. الله نىڭ ھۆكمىنى بۇزۇشتى، كاتتا ئادەملەر ئوغۇرلۇق قىلىشسا قولىنى كەسمىدى ، بىرەر ئاجىز ئادەم ئوغۇرلۇق قىلغان بولسا الله نىڭ ھۆكمىنى ئىجرا قىلىپ قولىنى كىسىشتى، خۇددى ھازىرقى زاماندا بولىۋاتقان ئىشلارغا ئوخشاش ، الله سبحانه

وتعالا ئۇلارنى شۇ ئەمەل بىلەن ھالاك قىلدى. ھەقىقەت ئۇمۇمى ئىنسانلار ئوتتۇرىسىدا ئۆزگەرمەس بىر بولمىسا بۇ ئىنسانىيەتكە ھالاكەتتىن باشقا نەرسە يوق. شۇنىڭ ئۈچۈن:

{(أَنّ قُرَيْشًا أَهَمّهُمْ شَأْنُ الْمَرْأَةِ الّتِى سَرَقَتْ فِى عَهْدِ النّبِىّ –صلى الله عليه وسلم– فِى غَزْوَةِ الْفَتْحِ فَقَالُوا مَنْ يُكَلّمُ فِيهَا رَسُولَ الله –صلى الله عليه وسلم– فَقَالُوا وَمَنْ يَجْتَرِئُ عَلَيْهِ إِلاّ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ حِبّ رَسُولِ الله –صلى الله عليه وسلم–. فَأُتِىَ بِهَا رَسُولُ الله –صلى الله عليه وسلم– فَكَلّمَهُ فِيهَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ فَتَلَوّنَ وَجْهُ رَسُولِ الله –صلى الله عليه وسلم– فَقَالَ « أَتَشْفَعُ فِى حَدّ مِنْ حُدُودِ الله ». فَقَالَ لَهُ أُسَامَةُ اسْتَغْفِرْ لِى يَا رَسُولَ الله. فَلَمّا كَانَ الْعَشِىّ قَامَ رَسُولُ الله –صلى الله عليه وسلم– فَاخْتَطَبَ فَأَثْنَى عَلَى الله بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمّ قَالَ « أَمّا بَعْدُ فَإِنّمَا أَهْلَكَ الّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ أَنّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشّرِيفُ تَرَكُوهُ وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضّعِيفُ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَ وَإِنّى

وَالّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ لَوْ أَنّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا ». ثُمّ أَمَرَ بِتِلْكَ الْمَرْأَةِ الّتِي سَرَقَتْ فَقُطِعَتْ يَدُهَا)

مەككىنى پەتھى قىلىش غازىتىدا ئوغرىلىق قىلغان بۇ ئايالنىڭ مەسىلىسى ھەققىدە قۇرەيش قەبىلىسى باش قاتۇرۇپ:كىم بۇھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا گەپ قىلىدۇ؟ دېيىشتى. ئاندىن ئۇلار بۇئىشقا زەيدنىڭ ئوغلى ئۇسامىلا جۈرئەت قىلالايدۇ . چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئامراق دېيىشتى. ئۇ ئايال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كەلتۈرۈلگەندە زەيدنىڭ ئوغلى ئۇسامە ئۇ ئايال ھەققىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا گەپ قىلىۋىدى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چىرايى تاتىرىپ:

« الله سبحانه وتعالا بەلگىلىگەن بىر جازاغا شاپائەت قىلماقچىمۇسەن!» ، دېدى ،بۇنى ئاڭلىغان ئۇسامە دەرھال: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى گۇناھىمنىڭ كەچۈرۈپتىلىشىنى تىلىگىن، دېدى. كەچ بولغاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: سۆز قىلىپ الله سبحانه وتعالا غا لايىق ھەمدۇسانا ئېيتقاندىن كېيىن:

‹ ‹سىلەردىن ئىلگىرىكىلەر،ئۇلارنىڭ ئېسىلزادىللىرى ئوغرىلىق قىلسا، جازالىماي تاشلاپ قويۇپ، ئاجىز بىچارىللىرى ئوغرىلىق قىلسا جازالىغانلىقى ئۈچۈن هالاك بولۇپ كەتكەن، جېنىم ئۇنىڭ ئىلكىدە بولغان الله نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، ئەگەر مۇھەممەدنىڭ قىزى فاتىمە ئوغرىلىق قىلغان بولسىمۇ مەن چوقۇم ئۇنىڭ قولىنى كەسكەن بولاتتىم› › دېدى.ـ دە، ھېلقى ئايالنىڭ قولىنى كېسىشكە بۇيرىدى. ئۇئايالنىڭ قولى كېسىلدى.}

شۇنىڭ ئۈچۈن الله سبحانه وتعالا ئۆتكەن ئۈممەتلەرنىڭ بەدبەخ لىقىنىڭ چېكىگە يەتكەنلىكىنى بايان قىلىپ بىزنى ئاگاھلاندۇردى. مىڭ ئەپسۇس بولسۇنكى:(ھازىرقى ت)ئىسلام مىللىتى ئۆزىنىڭ قۇرئانىغا قىلغان جىنايەتنى ھېچ قايسى ئۆتكەن ئۈممەت قىلغان ئەمەس بۇرادەرلەر، رسول الله صلى الله عليه وسلمدىن قالغان بۇنچىلىك قىممەت باھالىق مىراس ھېچ قايسى مىللەتكە قالمىغان، ئەمما بۇمىراسنى ئاياغ ئاستى قىلغان ھازىرقى ئىسلام مىللىتىدەك مىللەت ھەم يوقتۇر، بۇرادەرلەر. رسول الله صلى الله عليه وسلمئېيتتىلەركى:

{(تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلّوا مَا تَمَسّكْتُمْ بِهِمَا كِتَابَ اللّٰه وَسُنّةَ نَبِيّهِ)

(مەن سىلەرگە مەھكەم تۇتساڭلار، سىلەر ھەرگىز ئېزىپ كەتمەيدىغان ئىككى نەرسىنى قالدۇردۇم، بۇ الله نىڭ كىتابى ۋە الله نىڭ پەيغەمبەرىنىڭ سۈننىتى)} دېدى.

ئىسلام دۈشمەنلىرى ھىيلە بىلەن ئىسلام ئۈممەتىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن قۇرئان بىلەن ھەدىسنى ئېلىۋەتتى. بۇ ساددا ئىسلام مىللىتى قولىدىن قۇرئان بىلەن ھەدىسنى ئېلىپ قويغانلىقىنى ئەستىن چىقاردى.

ئەگەرچە باسمىخانىلاردا چىرايلىق قۇرئانلار، چىرايلىق ھەدىسلەر بېسىلغان بولسا ھەم، ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىدا ھەدىس بىلەن قۇرئان يوق ئىدى. ھەتتا بۇنىڭغا ناھايەت دەرىجىدە ھىيلە ئىشلىتىلدى.

‹قۇرئان الله نىڭ سۆزى، ئۇلۇغ كىتابدۇر بىز ئاجىز بەندىلەر ئۇنەرسىنى بىلەلمەيمىز› دېگەن چۈشەنچىنى ئوتتۇرغا چۈشۈردى.

‹رسول الله صلى الله عليه وسلمتامامى پەيغەمبەرلەرنىڭ خوجىسى ئۇ كىشى ئۇلۇغ زات ئۇكىشىنىڭ سۆزلىرى بەك چوڭقۇر، لېكىن بىز ئاجىزمىز ئۇكىشىنىڭ سۆزلىرىنى بىلەلمەيمىز.› دېگەن سۆز بىلەن يوقىتىلدى. بىز قۇرئانغا مۇراجىئەت قىلايلى:

{(وَلَقَدْ يَسّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِكْرِ فَهَلْ مِن مُدَكِرٍ)

(بىز ھەقىقەتەن قۇرئاننى تەپەككۇر قىلىش ئۈچۈن ناھايىتى ئاسان قىلىپ قويدۇق.تەپەككۇر قىلغۇچى بارمۇ؟)}

{(لَعَلّهُمْ يَتَفَكّرُونَ)

(ئۇلار (بۇقۇرئاننى)پىكىر قىلىپ(ئۇنىڭدىن ۋەز نەسىھەت ئالسۇن)دەپ نازىل قىلدۇق)}

رسول الله صلى الله عليه وسلمنىڭ ھەدىسلىرى ھاياتقا تەتبىقلىنىشى ئۈچۈن بولغان . بەزى ئازغىنا ئىلىمدىن

خەبىرى بولغان كىشلەر ‹قۇرئان بىلەن ھەدىس› ھەققىدە ‹قۇرئان بىلەن ھەدىس› نى بايان قىلىۋاتقان كىشى ۋەھى چۈشمىگەنۇ لېكىن پەيغەمبەرمەن دىگەن داۋادىكى كىشى دەپ شۇنداق جاھىلانە پىكىرنى ئېيتتى. مەن ئۇنىڭغا جاۋاب قىلدىم رسول **الله** صلى الله عليه وسلم نەچچە مىڭلىغان ساھابىلەر توپلانغان ۋىدالىشىش ھەججىدە (مەندىن كۆپ نەسىھەتنى ئاڭلىدىڭلار،مانا مۇشۇ ئۇرۇنلاردا يېڭى يىلدا مېنى تاپالماسلىقىڭلار مومكىن)دەپ ئاگاھلاندۇردى. ھەقىقەتتە ھەم يېڭى يىل كەلمەستىن، رەفىيق ئەئلا غا كەتتى. شۇ ۋىدالىشىش ھەججىدىكى ھەدىسنى تەن ئالامسىز؟

{(تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلّوا مَا تَمَسّكْتُمْ بِهِمَا كِتَابَ اللهِ وَسُنّةَ نَبِيّهِ)

(مەن سىلەرگەمەھكەم تۇتساڭلار، سىلەرھەرگىز ئېزىپ كەتمەيدىغان ئىككى نەرسىنى قالدۇردۇم، بۇ **الله** نىڭ كىتابى ۋە **الله** نىڭ پەيغەمبەرىنىڭ سۈننىتى)}

بۇھەدىسنى سۆزلىگەنلىكىنى تەن ئالامسىز؟ۋتەن ئالىدۇ، تەن ئالماستىن باشقا چارىسى يوق،

دېمەك مەھكەم تۇتساڭلار ھەرگىز ئازمايسىلەر دېدى. مەھكەم تۇتۇشنىڭ مەناسى نېمە؟ بىر قولتۇقىمىزغا قۇرئاننى بىرقولتىقىمىزغا ھەدىسنى قىستۇرۇپ مەھكەم تۇرىشىمىزمۇ؟ ياكى قۇرئاننى كۆكرىكىمىزگە قويۇپ ھەدىسنى يەلكىمىزگە قويۇپ باغلاپ ئاجرىتالمايدىغان قىلىپ باغلاپ قۇيۇۋشمۇ؟ ياكى قۇرئان بىلەن ھەدىسنى مەھكەم باغلاپ ئۆيىمىزنىڭ تورىسىغا ئېسىپ قويۇۋشمۇ؟ بىراۋ تۇتالمايدىغان قىلىپ قۇرئان كەرىمنى مەھكەم تۇتۇشنىڭ مەنىسى نېمە؟

بىركىشى ئوغلىغا: (ئوغلۇم ئالەمدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتىمەن، مېنىڭ ۋەسىيتىمنى مەھكەم تۇتقىن، ئەگەر شۇۋەسىيتىمنى مەھكەم تۇتساڭ ھاياتتا تەمتىرمەيسەن)دىسە. بىز شۇ ۋەسىيەتىنى ئېلىپ چىرايلىق قىلىپ يېزىپ ئۆيگە ئېسىپ قويايلى ياكى دائىم يانچۇقىمىزغا ياكى تۇمار قىلىپ قولتۇقىمىزغا بېسىپ يۈرەيلى شۇ مەھكەم تۇتۇشمۇ بۇ ۋەسىيەتنى ھاياتتا ھېچ ھەم كۆرسەتمىگەن ھالەتتە،

دېمەك مەھكەم تۇتۇشنىڭ مەناسى نېمە؟

قۇرئان بىلەن ھەدىسنى مەھكەم تۇتىشىمىز ياكى

بېشىمىزغا مەھكەم باغلىۋېلىشىمىزمۇ؟

دېمەك قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى ۋەرسول الله صلى الله عليه وسلمنىڭ ھەدىسى مۇبارەكلىرىنى ئۆگىنىپ ھاياتىمىزغا تەتبىق قىلىش بولسا كېرەك. ۋە شۇنىڭدىن زەررىچە ھەم بىر تەرەپكە ئۆتمەستىن مەھكەم تۇرىشىمىز. قۇرئان كەرىم بىلەن ھەدىسنى مەھكەم تۇتۇش بولسا كېرەك.

دېمەك بۇ بىزدىن بىلىشنى تەقەززا قىلىدۇ. ۋە شۇنىڭغا ئەمەل قىلىشنى تەقەززا قىلىدۇ.

رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ ۋەسىيەتى شۇ بولدى.

الله سبحانه وتعالا قۇرئان كەرىمنىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنغان كىشىلەرنى سبحانه وتعالا ساھابىللىرى دەۋرىدە ۋۇجۇدقا كەلتۈردى، قۇرئان كەرىمدە بۇيرۇقلارنى ئۆتەش ئىنسانلارنىڭ ئۆزىگە پايدىلىق ئىكەنلىكىنى بايان قىلدى.

وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ اقْتُلُواْ أَنفُسَكُمْ أَوِ اخْرُجُواْ مِن دِيَارِكُم مَا فَعَلُوهُ إِلاَّ قَلِيلٌ مِّنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُواْ مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَأَشَدَّ تَثْبِيتًا

ئەگەر بىز ئۇلارغا: «ئۆزەڭلارنى ئۆلتۈرۈڭلار ياكى يۇرتۇڭلاردىن چىقىپ كېتىڭلار» دەپ ئەمىر قىلغان بولساق (يەنى ئىلگىرىكىلەرگە يۈكلىگەندەك ئېغىر تەكلىپنى ئۇلارغا يۈكلىسەك) ئىدۇق ئۇلارنىڭ ئازغىنىسىدىن باشقىسى بۇنى ئىجرا قىلمايتتى ئەگەر ئۇلارغا قىلىنغان ۋەز- نەسىھەتكە ئەمەل قىلسا ئىدى ئەلۋەتتە ئۇلارغا ياخشى بولاتتى ۋە ئىمانى مۇستەھكەم بولغان بولاتتى (گۇمراھلىق ۋە نىفاقتىن ئەڭ يىراق بولغان بولاتتى66: 4

ھەقىقەتتە ھەم قۇرئان كەرىم بۇيرۇقلىرىغا بويسۇنۇش، پۈتۈن ئىنسانىيەتكە ياخشى ئىدى، الله سبحانه وتعالا ئەھلى تەۋرات ئەھلى ئىنجىللەرنى ئۆزلىرى تەۋرات ھۆكمىنى بەرپاقىلغاندا ئۇلار دۇنيادا ھەممە تەرەپتىن مەمنۇن بولۇشنى بايان قىلىپ:

{ وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُواْ التَّوْرَاةَ وَالإِنجِيلَ وَمَا أُنزِلَ إِلَيهِم مِّن رَّبِّهِمْ لأَكَلُواْ مِن فَوْقِهِمْ وَمِن تَحْتِ أَرْجُلِهِم مِّنْهُمْ أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ

ئەگەر ئۇلار تەۋراتقا ئىنجىلغا ۋە پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن ئۇلارغا نازىل قىلىنغان باشقا كىتابلارغا ئەمەل قىلسا ئىدى (يەنى ئۇلارغا ئاسمان- زېمىندىن كەڭ رىزق بېرىلەتتى) ئۇلاردىن بىر جامائەنى مۆتىدىل (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتقانلار) توغرا يولدىدۇر. ئۇلارنىڭ نۇرغۇنلىرى نېمىدېگەن يامان ئىش قىلغۇچىلار }

الله سبحانه ئىمان كەلتۈرگەن ياخشى ئەمەل قىلغان كىشىلەرگە قۇرئان كەرىمدە:

{مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً

ئەر- ئايال مۆئمىنلەردىن كىمكى ياخشى ئەمەل قىلىدىكەن بىز ئۇنى ئەلۋەتتە (دۇنيادا قانائەتچانلىق ھالال رىزق ۋە ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىپ) ئوبدان ياشىتىمىز}

دېدى. شۇنىڭ ئۈچۈن بىز بىلمەكلىكىمىز كېرەككى قۇرئان كەرىمنى الله سبحانه وتعالا بىزگە ئەمەل قىلىشىمىز ئۈچۈن چۈشۈرگەنلىكىنى قۇرئان كەرىمنىڭ

الله سبحانه وتعالا تەرىپىدىن ئىكەنلىكىدە شەك شۈبھە يوق، **الله** سبحانه وتعالا نىڭ قۇرئانىغا ئەمەل قىلماستىن گۈزەل شەكىلدە ئۇقۇپلا كۇپايىلىنىپ قالغانلارنى(يەنى گۈزەل شەكىلدە ئۇقۇش ئەلۋەتتە ياخشى ئىش)لېكىن شۇنىڭ بىلەن كۇپايىلىنىپ قالغان كىشىلەرنىڭ مىسالىنى شۇنىڭغا ئوخشتىمەنكى بىرەر بىر كىشى سىزنىڭ قەدىردان ئادىمىڭىز ياكى سىزنىڭ مېھرىبان ئاتىڭىز سىزگەمەكتۇپ (خەت) ئەۋەتتىكى مەلۇم بىر كۈندىن كىيىن كۆرىشىمىز، شۇ كۆرۈشكەن ۋاقتىمىزدا كۆپ كىشىلەربىلەن كۆرىشىمىزدە شۇندا بۇئىشلار بەرپا قىلىنسۇن ۋە بۇئىشلار قىلىنمىسۇن بۇئىشلاردىن ناھايىتى ئېھتىيات قىلىش كېرەك، دېگەندەك كۆپ نەرسىلەرنى بۇيرىغان بولسا ۋە شۇ بۇيرۇقلارنى بىجىرمىگەن كىشىلەرنىڭ ناھايىتى يامان ھالەتتە بولۇپ قالغانلىق خەۋىرىنى بەرگەن بولسا،شۇ مەكتۇپ كەلگەندىن كىيىن سىز شۇمەكتۇپنى گۈزەل شەكىلدە ئوقۇپ ھەتتا بۇنى يادلىۋېلىپ تەييارلاپ ناھايىتى چىرايلىق ئوقۇيدىغان قىلىپ سىز ئۇنىڭدىكى بۇيرۇقلارنىڭ بىرەرسىگە ئېتىبار بەرمىسىڭىز شۇ ئۇچرىشىش ۋاقتىدا مېنىڭ بۇيرۇقلىرىمنى قىلدىڭمۇ دەپ سوئال قىلغان ۋاقتىدا

بۇ بۇيرۇقنى چىرايلىق قىلىپ ئوقۇپ بەرسىڭىز سىزدىن مەمنۇن بولامدۇ؟ ناھايىتى قاتتىق بىر دەشنام قىلىدىكى مېنىڭ بۇيرۇقلىمنى نېمە ئۈچۈن بىجىرمىدىڭ دەيدۇ. نېمە ئۈچۈن قىل دىگەن نەرسىلىرىمنى قىلمىدىڭ ، نېمە ئۈچۈن قايتۇرغان نەرسىللىرىمدىن قايتمىدىڭ؟ نېمە ئۈچۈن ئۆتكەن خەلقلەرنىڭ شۇبۇيرۇقنى بىجىرمىگەن ۋاقتىدا يامان بولغانلىق خەۋىرىنى بەرگەنلىكىمنى ئاڭلاپ ئىبرەت ئالمىدىڭ دىسە ئەلبەتتە ھەقلىق بولىدۇ. مانا قۇرئان كەرىمنى چىرايلىق ئوقۇش بىلەن كۇپايىلىنىپ قالغان ئەمەل قىلمىغان كىشىنىڭ مىسالى شۇنىڭغا ئوخشايدۇ.

ئىخلاس دەرسىمىزدە ھەم بۇھەقتە گەپ قىلىپ ئۆتكەن بولدۇق. ئۇنىڭدىن تاشقىرى الله سبحانه وتعالا بىزگە قاتتىق بىر مىسالنى بەرىدىكى بۇمىسالدىن ھەممىمىز ئىبرەت ئالماقلىقىمىز كېرەك. تەۋراتنىڭ لەبزىللىرىنى (ئۇقۇلىشىنى) ئۆزلىرىگە ياخشى ئۆزلەشتۈرۈپ ئەمەلىنى ئۆزلەشتۈرمىگەن كىشىلەرنى تەمسىل قىلىدىكى:

{« مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ

يَحْمِلُ أَسْفَارًا »

(تەۋراتنى كۆتۈرۈشكە (يەنى ئەمەل قىلىشقا) تەكلىپ قىلىنغان ئاندىن ئۇنى كۆتۈرمىگەنلەر (يەنى تەۋرات بېرىلگەن ۋە ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشقا تەكلىپ قىلىنغان بولسىمۇ ئۇنىڭغا ئەمەل قىلمىغان ۋە ھىدايەتتىن پايدىلانمىغان يەھۇدىيلار) خۇددى كىتاب يۈكلەنگەن ئېشەككە ئوخشايدۇ (يەنى پايدىلىق چوڭ- چوڭ كىتابلارنى ئۈستىگە ئارتىۋالغان چارچاشتىن باشقا ئۇلاردىن ھېچقانداق پايدىلىنالمىغان ئېشەككە ئوخشايدۇ).}

تەۋراتنى يادلاش مۇشەققتى بار، لېكىن بۇمۇشەققەتتىن ئۆزى مەنپەئەتلەنگەن ئەمەس ئەگەر قۇرئان كەرىمدە شۇ ئايەت بولمىغاندا شۇمسالنى بىركىشى ئېيتسا ئۇنىڭ جازاسىغا ئادەملەر ئۇنى قەتلى قىلىپ تاشلىغان بولاتتى. سەن الله تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن مۇقەددەس كىتابنى قۇرۇق لەبزىنى بولسا ھەم يادلىغان ئادەمنى ئەمەل قىلمىغان ئادەمنى ھەقىير(تۆۋەن)بىر ھايۋانغا ئوخشاتتىڭ دەپ ھەرقاندىقى جەڭ قىلغان بولاتتى،لېكىن الله سبحانه

وتعالا ئۆزىنىڭ ئەبەدى كالامىدا ياد قىلدى. ئۇيلاپ كۆرۈڭ كىتابىڭ نېمە دىسە قۇرئان دەيمىز، شۇ سۆزدىن باشقا نەرسە بىزدە قالمىدى بۇرادەرلەر، الله سبحانه وتعالا ئېيتسىكى ساڭا بىر كىتاب ئەۋەتكەنىدىم، سېنى ئەبزەل ئۈممەت قىلىۋېدىم سېنى رسول الله صلى الله عليه و سلمگە ئۈممەت قىلىۋېدىم. سەن شۇكىتابىنىڭ ئىچىدىن خەبەردار بولدۇڭمۇ؟ دېگەن سوئال بولسا نېمە دەپ جاۋاب بېرىمىز بۇرادەرلەر،دۇنيانىڭ ھەممەنەرسىسىدىن خەبىرىمىز بولسا ،ئەمما قۇرئان كەرىمنىڭ بۇيرۇقلىرىدىن خەبىرىمىز بولمىسا بۇ بۇيرۇقلاردىن خەبىرىمىز بولماسلىقى بىرىنجى شۇ سەۋەبنى ئېتماقلىقىمىز كېرەككى دىن دۈشمەنلىرى بىزلەرنىڭ بىلىشىمىزگە ئىمكانىيەت بەرمىدى. مەن مالامىتىمىزنىڭ قاتتىق بولۇشى بىرىنجى ئۆزۈمگە ۋە باشقىلارغا بولۇشى بىلەن بىرگە شۇنى ئەسلىتىپ ئۆتمەكچىمەنكى بىركىشىگە قۇرئاننى بىلمەسلىك ئۆزىمىزنىڭ مۇسۇلمان بۇرادەرلىرى ئارىسىدا بولغانلىقى ئۈچۈن قۇرئاننى بىلمەسلىك ئېغىر ئىكەنلىكىنى گەپ قىلىۋاتقانىدىم. زىيالى تەبىقىسىدىن بىركىشى قۇرئاننىڭ بەزى ئايەتلىرىنى ئېيتىپ بەرسەم، ئۇئېيتتىكى قۇرئان كەرىمنى مەناسىنى بىلمەستىن

ئۇقۇشىدۇ،شۇڭا مەن بۇ مۇسۇلمانلارغا ئۇنىمايمەن دىگەن سۆزنى (يەنى مۇسۇلمانلىقىغا ئۇنىمايمەن دىگەن بولسا كىرەك) ماڭا قىلدى. لېكىن مەن ئۇۋاقتتا مۇسۇلمانلارنى ھىمايە قىلدىم. ئۇنىڭغا ئېيتتىمكى سۆزىڭىزنى سەل ئويلاپ گەپ قىلىڭ. قۇرئان كەرىمنىڭ ئايەتلىرىدىن سوراڭ مەن ئېيتىپ بېرەي لېكىن ئۇ مۆمىن مۇسۇلمانلارنىڭ بىلمەسلىكىنى مەن خاتا دەپ بىلىمەن .لېكىن بۇخاتاغا ئۇلارلا سەۋەبچى ئەمەس ، باشقا سەۋەبلەر بار .بىز تۇغۇلىشىمىز بىلەن، تىلىمىز چىقىشى بىلەن، مەخسۇس بىر تەربىيلىنىبىدىغان جايغا بېرىشقا مەجبۇر بولساق ئەتىگەندىن كەچكىچە ئىسلامنى مەسخىرە قىلىدىغان تەرغىباتلارنى ئاڭلىساق، تىنىمسىز ـ ئاتا ـ ئانىللىرىڭ بۇلۇڭدا دوڭغىيىپ ناماز ئۇقۇيدۇ ،دېگەن مەسخىرىنى ئاڭلىساق، بۇلار قالاق خەلق دىسە شۇگەپتىن باشقىنى ئاڭلىمىساق، گۆدەك ۋاقتتىن باشلاپ دائىم ئىسلامغا قارشى تەرغىباتنى ئاڭلىغان بولساق ،10يىل مەكتەپتە پۈتۈنلەي مانا روزا ئەۋۋەلقى ۋاقتلاردا تۇتقۇزۇلمايتى، مەجبۇر ئاچقۇزىلاتتى ،ناماز ئۇقىسا مەسخىرە ۋە ھەممە ئىبادەتنى قىلسا مەسخىرە بولسا،قۇرئان كەرىمنى، ھەدىسنى مەسخىرە قىلىدىغان نىزامدا ئۆسكەن بولساق

ئەمدى مۇسۇلمانلارغا الله نىڭ مىڭ رەھمىتى بولسۇنكى شۇنىڭدىن ھەم ئاجرىلىپ قۇرئان كەرىمنىڭ لەبزىنى بولسا ھەم ۋاقت ئاجرىتىپ مۆكۆنۆپ يۈرۈپ ئۆگىنىۋېلىشقان ،ھازىر ئىسلام بىلەن ئىسلامغا قارشى كۆرەش قىلۋاتقانلارنىڭ مىسالى شۇنىڭغا ئوخشايدۇكى(بۇجايدىكى لىنتىننىڭ ئازراق ئورنى چىقماي قالغان يەنى بۇ دوئىلنى مىسالغا كەلتۈرگەن) دوئىلنىڭ شەرتى ئىككىلا تەرەپتە ئوخشاش ئەسۋاب بولۇشى كېرەك. شۇھالەتتە بۇ ئادالەتلىك دوئىل دېيىلىدۇ. سىز ئەمدى بىزنى تۈتىشايلى دەۋاتىسىزۇ، ئىككىمىزنىڭ مەيداندا تۇرشىمىزنىڭ مىسالى شۇنىڭغا ئوخشايدۇكى، سىزدە قورال ئەسلىھەنىڭ ھەممە تۈرى بار، قۇلىڭىزدا خەنجەر، قېلىچ، ئوق-دۇرا ھەم تولا، خالىغان قورالنىڭ ھەممىسى سىزنىڭ قولىڭىزدا تۇرۇپتۇ. شۇنىڭ بىلەن بىرگە سىز تۆمۈر ساۋۇت كىيىۋالغانسىزكى كۆزىڭىزدىن باشقا جاي ئۇچۇق ئەمەس. ھەممە جايىڭىز ئېتىك، ئۇزۇن بىرنەيزە ئېلىۋالغانسىزكى ھەرقايسى تەرەپتىن يېنىڭىزغا بېرىشنىڭ ئىلاجى يوق. بىزنىڭ تۇرشىمىزنىڭ مىسالى شۇنىڭغا ئوخشايدۇكى بىر لازىملىق(ئەۋرەتنى

يۈگىگىدەك يېپىنچا)كىيىپ ھەممەيېرى ئۇچۇق ئادەمگە ئوخشايدۇ. نەبىر كۆينىكىمىز يوق،قولىمىزدا ھېچ نەرسە يوق، بېشىمىز يالاڭ، بىر لازىملىق كىيۋالغانىمىز باشقا ھەممە يېرىمىز ئۇچۇق، خالىسىڭىز نەيزىڭىزنى سۇقىسىز، خالىسىڭىز ئاتىسىز، خالىسىڭىز زەھەرلىك دارىڭىزنى سېپىسىز، خالىسىڭىز خالىغان جايىمىزگە خالىغان ئىشىڭىزنى قىلىسىز ، ھوي بۇرادەر بۇ دوئىل بولىدىغان بولسا بىزگە ھېچ بولمىسا كەتمەن سېپى بېرىپ قۇيۇڭ كىيىن بىز بىلەن گەپلىشىڭ دىسەك، ياق سەن مۇشۇ ھالەتتە مەن بىلەن كۆرىشىسەن دىگەنگە ئوخشايدۇ بىزدە ھېچ نەرسە يوق سىزنىڭ ھەممە يېرىڭىز ئىتىك، تۆمۈر ساۋۇتنى كىيۋالغانسىز، كۆزىڭىزدىن باشقا جاي ئوچۇق ئەمەس ،كۆزىڭىزنى ھەم ئەتمەكچىسىزۇ لېكىن بىزنى كۆرمەي قالىسىز شۇنداق تۇرغان ھالىتىڭىزدە ھەم ئىككى قولىنى كۆزۈمگە تىقىۋالىدۇ دەپ قورقۇپ تۇرۇپسىز، مىسالى شۇنىڭغا ئوخشايدۇ. ئىسلام ھەق ئىسلامنىڭ ھەقلىقىدە شەك شۈبھە يوق. قۇرئان كەرىمنىڭ الله سبحانه وتعالا تەرىپىدىن نازىل بولغانلىقىدا شەك شۈبھە يوق،لېكىن بۇنىڭ ھەقلىقىنى ئادەملەرگە بايان قىلىش ئىمكانىيىتى

بولماقلىقى كېرەك. الله خالىسا دەرسىمىزنىڭ كېلەچىكىدە قۇرئان كەرىمنىڭ بەزى ئايەتلىرىنى خۇسۇسى سۈرىتدە بايان قىلىنغان ۋاقتتا قۇرئاننىڭ لەبزى ۋە مەنىۋى مۆجىزىللىرى ھەققىدە ھەم گەپ قىلىمىز. بىز ھازىر شۇنى ئېيتىمىزكى بىز ئادەملەرگە ئىسلامى مەرىفەتنى تارقاتماقچىمىز الله سبحانه وتعالا تەرىپىدىن كەلگەن قۇرئاننىڭ الله نىڭ كالامى ھەققىدە شەك شۈبھە يوق. قۇرئان كەرىمنىڭ خەلقلەرنىڭ ھەممىسىگە قىيامەتكىچە بولغان ئىنسانىيەتنىڭ سائادىتىگە نازىل قىلىنغانلىقىدا شەك شۈبھە يوق. شۇنىڭ ئۈچۈن بىزياخشى بىلمەكلىكىمىز كېرەككى قۇرئان كەرىمنىڭ چۈشەندۈرىلىشىنىڭ ئۆزى، ئادەملەرنىڭ قەلبلىرىنى ئاچىدۇ. ئىسلام تارىخىغا مۇراجىئەت قىلساق. ئىسلام فەتھى قىلىنغان جايلار ، يەنى ئىسلامنىڭ روھى فەتھى قىلغان جايلار، ئىسلام جىھادى بىلەن فەتھ قىلىنغان جايلاردىن كۆپتۇر بۇرادەرلەر. نېمە ئۈچۈن؟ ئىسلامنى چۈشۈرگەن زات قۇرئاننى چۈشۈرگەن زاتتۇر، قۇرئاننى چۈشۈرگەن زات كائىناتنى ياراتقان زاتتۇر، كائىناتنى ياراتقان زات مانا شۇ ئىنساننى يەر يۈزىگە خەلىپە قىلىپ ئەۋەتكەن زاتتۇر. بۇ ياراتقۇچىنىڭ يىگانەلىكىگە دالالەت قىلىدۇ.

ئالەم يىگانە بىر قانۇنىيەتكە بويسۇنىدۇ، ئىنسانلار ھاياتى يىگانە قانۇن بولغان قۇرئانغا بويسۇنغاندىلا بەختلىك بولىدۇ.ئەگەر ئالەم الله ئەۋەتكەن قانۇنىيەتتىن زەررىچە چىقسا ئالەم پارچىلىنىدۇ. خۇددى ئىنسانىيەت ئۆزىگە ئەۋەتىلگەن قۇرئان قانۇنىدىن تاشقىرغا چىقسا ھايات بەدبەختلىك ھاياتىغا ئايلانغاندەك، مانا ماددى قۇۋۋەتلەر ماددى قولايلىقلارئەڭ راۋاجلانغان دۆلەتلەر ئىچىدىن يىمىرلىپ بارماقتا. نېمە ئۈچۈن؟ ئۇلارنىڭ مىسالى شۇنىڭغا ئوخشايدۇكى:بىر قانىتى ناھايىتى كۈچلۈك بولغان قۇش(يەنى ماددى تەرىپى بىرقانات دىسەك بۇناھايىتى كۈچلۈك،يەنەبىرقانىتى (مەنىۋى تەرىپى)ئېرىپ كېتىۋاتقان قۇشنىڭ ئۇچماقچى بولغانىغا ئوخشايدۇ. بۇ قۇش كۆرىنىشىدە ئۇچۇپ كېتىۋاتقان بولسا ھەم، تېز كۈندە يىقىلىپ چۈشىشى مۇقەررەر. ھازىرقى تەرەققىيات، بىر قانىتى ناھىيتى كۈچلۈك بولغان يەنە بىر قانىتى ئېرىپ كېتىۋاتقان قۇشقا ئوخشايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىنسانىيەتكە-قۇرئان كەرىم ھاياتىغا قايتىشتىن باشقا سائادەت يولى يوقتۇر. بۇ بۇرادەرلەر مىزاجى (ئادەم تەبىئىتىدەك)مەسىلە بولۇپ قالماسلىقى كېرەك.

ياخشى چۈشىنەيلى بۇ ئىمان ۋە كۇفۇر مەسىلىسىدۇر. قۇرئان ھايات يولىنى بىلىش ۋە تەن ئېلىش ئىمان، بۇنىڭدىن ۋاز كېچىش(**الله** سېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز)كۇفۇردۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن مۆمىنلەر بۇمەسىلىنى مىزاجى مەسىلە دەپ قالماسلىقى كېرەك. **الله** سبحانه وتعالا قۇرئان كەرىمنىڭ ئايەتلىرىگە ئەمەل قىلىشقا تەۋپىق بەرسۇن. قۇرئان كەرىمنىڭ سائادەت يولى ئىكەنلىكىنى **الله** سبحانه وتعالا خەلقىمىزگە بىلدۈرۈشنى نىسىپ قىلسۇن

5ـ سۈننەت ۋە ئۇنىڭ ئىسلامدىكى ئورنى

ئەۋۋەلقى دەرسىمىزدە قۇرئان كەرىم دەرسى ئۆتكەنىدى. سۈننەتكە ھەم بەزى ئىشارىلەرنى قىلغانىدۇق.
ئىسلام ئاساسلىرىنىڭ بىرىنچىسى قۇرئان كەرىم بولسا ئىككىنچىسى سۈننەت. شۇھەقتە دەرسىمىزنى داۋام قىلىمىز.
سۈننەت دىگەندە نىمىنى چۈشەنمەكلىكىمىز كېرەك.
سۈننەت رسول الله صلى الله عليه و سلم بۇيرىغان سۆزلىرى ھەمدە رسول الله صلى الله عليه و سلمنىڭ قىلغان ئەمەللىرى ۋە رسول الله صلى الله عليه و سلمنىڭ ھوزۇرلىرىدا قىلىنغان ئەمەل قاچانكى رسول الله صلى الله عليه و سلم شۇنى ئىنكار قىلمىغان بولسا، شۇنى سۈننەت دەيمىز.
يەز يۈزدە ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن تا قىيامەتكىچە بولغان ھەرقانداق كىشى (پەيغەمبەرلەر بۇنىڭ سىرتىدا) ئۆزىنىڭ ھوزۇرىدا بىرەر مۇنكەر (يامان-سۆزھەركەت) ئىش بولسا ياكى ئۆزىنىڭ ئابروييغا قۇسۇر يىتىپ قېلىش ياكى شۇ ئادەمنىڭ كۆڭلىنىڭ ئاغرىپ قېلىشى ياكى ئادەملەرنىڭ كۆپلىكىنى ھېسابقا

ئېلىپ ماڭا دۈشمەن بولۇپ قالسا كۈچۈم يەتمەي قالىدۇ، دەپ يول قويۇپ ياكى باشقا سەۋەبلەر بىلەن ئۆزىنىڭ ھوزۇرىدا بولغان مۇنكەرنى قايتۇرماي قويۇشى بۇ تەبىئىيدۇر.

ھەرقانداق ئىلمىگە ئەمەل قىلىدىغان ئالىمنىڭ تارىخنى تەكشۈرسىڭىز ،ھوزۇرىدا بىر مۇنكەر ئىش بولغان ۋاقتىدا بىرنەچچە قېتىم قايتۇرالماي قالغان بولىدۇ.

كۆپراق بىزنىڭ دەۋرىمىزدە ئابروييغا قۇسۇر يېتىپ قېلىش، ياكى بىر فىتنە بولۇپ قېلىشى ياكى باشقا بىر سەۋەبلەردىن شۇنىڭ ئۈچۈن يەر مىقياسىدىكى ھېچكىم مۇنكەر ئىشنى قايتۇرۇشتا ھۆججەت بولالمايدۇ، پەقەت بۇنىڭغا پەيغەمبەرلەر ھۆججەتتۇر. پەيغەمبەرلەردىن بىر پەيغەمبەر ھوزۇرىدا مۇنكەر ئىش بولغان بولسا قايتۇرماي قالغان ئەمەس.

خۇسۇسەن پەيغەمبىرىمىز رسول الله صلى الله عليه و سلم يالغۇز قالغان ۋاقتلاردا ھەم يەر مىقياسىدىكى ھەممە ئادەم قارشى بولغان بولسا ھەم مۇنكەر ئىشقا نارازىلىقىنى بىلدۈرگەن ۋە شۇنىڭدىن قايتۇرغان شۇنىڭ ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھوزۇرىدا بىر ئەمەل بولغان بولسا شۇ ئەمەلنى چەكلىمىگەن بولسا، قىلىدىغان

ئەمەل بولسا قىلىنىشى مۇمكىنلىكىگە، يەيدىغان نەرسە بولسا شۇنەرسىنى يېيىشنىڭ مۇباھلىقىغا، ھۆججەت بولىدۇ.
مەسىلەن خالىد ئىبنى ۋەلىد رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ ھوزۇرىدا ئەرەب تىلىدا «الضَّبّ» دەپ ئاتىلىدىغان(بىزنىڭ ئۆزبېك تىلىدا «**الله** ئالىمراق» پاتمىچۇق دەيدۇ. ئۇيغۇر تىلىدا كېلە دىيىلىدۇ) بۇكالتە كېسەككە ئوخشىغان چوڭراق ھايۋان بۇنى يېگەن. تارىخقا نەزەر قىلىدىغان بولساق بەنى تەمىم قەبىلىسى بۇ ھايۋاننى يېيىش ئادىتى بولغان رسول الله صلى الله عليه و سلم بۇنى يېيىشكە ئادەتلەنمىگەنلىكى ئۈچۈن تەبئەتەن يېمىگەن.
ئەمما خالىد ئىبنى ۋەلىدنىڭ يېگەنلىكىنى توسمىغان. شۇ نەرسە بىزگە ھۆججەت بولىدۇكى ئەرەب تىلىدا ‹دەب› دىيىلىدىغان ھايۋاننى يېيىش مۇباھلىقىغا ھۆججەت بولىدۇ. بىز سۆزلىرى ھەققىدە كۆپىنچىمىز مەلۇماتقا ئېگىمىز، رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ ھوزۇرىدا بولغان ئەمەلگە سۈكۈت قىلغانلىقى بىرھۆججەت بولىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا ھۆججەتلەر ھەم بار ، بىز سۈننەتنىڭ ھۆججەتلىكىنى تەن ئالمايدىغان بولساق(**الله** قاسېغىنىپ پاناھ تىلەيمىز)بىز ناھايىتى

كۆپ ھۆكۈملەرنى بىلمىگەن بولاتتۇق.
مەسىلەن **الله** سبحانه وتعالا بىزلەرنى ناماز ئۇقۇشقا بۇيرىدى.
نامازنىڭ ئەتىگەندىكى، چۈشتىكى، ئەسىر ۋاقتىدىكى ، شامدىكى، خۇپتەندىكى نامازنىڭ نەچچە رەكئەت ئىكەنلىكىنى بىزگە سۈننەت بايان قىلىپ بەردى.
رسول الله صلى الله عليه و سلم شۇنى ئەمەلىي شەكىلدە كۆرسەتتى.
الله سبحانه وتعالا رسول الله صلى الله عليه و سلمگە بولغان ئىتائەت (بويسۇنۇش) نى ئۆزىگە بولغان ئىتائەتكە باراۋەر قىلدى.

{مَّنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ

الله كىمكى پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىدىكەن ئۇ **الله** غا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ (چۈنكى پەيغەمبەر **الله** نىڭ ئەمرىنى يەتكۈزىدۇ)}.

الله سبحانه وتعالا ئۆزىنى بەندىسىنىڭ ياخشى كۆرۈشىنىڭ ئالامىتىنى رەسۇلىغا ئەگىشىشلىك بىلەن ئىسپاتلاشقا بۇيرىدى. (**الله** ساقلىسۇن)

قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبّونَ االله فَاتّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ االله وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاالله غَفُورٌ رّحِيمٌ

(ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى «ئەگەر سىلەر الله نى دوست تۇتساڭلار ماڭا ئەگىشىڭلاركى الله سىلەرنى دوست تۇتىدۇ (ئۆتكەنكى) گۇناھىڭلارنى مەغفىرەت قىلىدۇ الله ناھايىتى مەغفىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر».

دېمەك بىر كىشى الله نىڭ مۇھەببىتىگە سازاۋەر بولۇشى ئۈچۈن، نېمە يول تۇتىشى كېرەك؟

پەقەت بىر يول بار. ئۇ يول رسول الله صلى الله عليه و سلم گە ئەگىشىش پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه و سلمنىڭ ھايات ۋاقتلىرىدىكى ئەگىشىش بۇيرىغان بۇيرۇقلىرى بار.

بەزى بۇيرۇقلار باركى بۇلارنى ئېيتىپ بۇيرىغان بەزىللىرى باركى رسول الله صلى لله عليه و سلم بۇيرىماستىن ئۆزى قىلغان بۇنى بىلىمىزكى پەيغەمبەرىمىز صلى الله عليه و سلمگە شۇ ئەمەلدە ئەگەشسەك بىزگە كاتتا ئەجىر بار.

شۇنىڭ ئۈچۈن الله سبحانه وتعالانىڭ مۇھەببىتى پەقەت

رەسۇلىغا ئەگەشكەن كىشىلەرگىدۇر. الله ۋەدە قىلدى، شەرت مۇكاپات بىلەن ئەگەر پەيغەمبەرگە ئەگەشسەڭلار، الله سىلەرنى ياخشى كۆرىدۇ دېدى.

ئەگەر بىز شۇ ئايەتنى چۈشەنگىنىمىزدە، ئۆزىمىزنىڭ ھەربىر ئەھۋالىنى، رسول الله صلى لله عليه و سلم نىڭ يولىغا مۇۋاپىق قىلغان بولار ئىدۇق.

بىز بۇ ئايەتنى چۈشەنمەيمىز، بۇرادەرلەر مىڭ قېتىم الله نى ياخشى كۆرىمەن دىسەك، الله بىزلەرنى بىر قېتىم ياخشى كۆرىمەن دېمىسە، بۇ بىكار بۇرادەرلەر، ئەگەر بىر قېتىم الله نى ياخشى كۆرىمەن دىسەك ، الله جاۋابىمىزغا بىر قېتىم ياخشى كۆرىمەن دىسە، مانابۇنەرسىنىڭ ئېتىبارى بار. مانا بۇنىڭ يىگانە يولى رسول الله صلى لله عليه و سلم گە ئەگىشىشتۇر.

ئەگەرالله نىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشىشكە بۇنىڭدىن باشقا يول بار دىسە، بۇكىشى ئەلبەتتە خاتا قىلغان كىشى.

الله سبحانه وتعالا رسول الله صلى لله عليه و سلم نىڭ قۇرئان كەرىمنى بايان قىلىپ بېرىش ئۈچۈن،سىزگە قۇرئاننى چۈشۈردۇق. دېگەن ئايەتكە ئاساسەن :

{وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ

يَتَفَكَّرُونَ

- بىز ساڭا قۇرئاننى ئىنسانلارغا چۈشۈرۈلگەن شەرىئەتنى بايان قىلىپ بەرسۇن ئۈلار (بۇ قۇرئاننى) پىكىر قىلىپ (ئۇنىڭدىن ۋەز- نەسىھەت ئالسۇن) دەپ نازىل قىلدۇق.}

دېمەك باياننى **الله** سبحانه وتعالا رسول الله صلى لله عليه و سلمگە بەردى قۇرئاننى چۈشىنىشىمىزدە، بۇكىشىنىڭ ھەدىسى بىلەن چۈشىنىمىز.

بىرىنجى تەفسىر ئەۋۋەلقى دەرسىمىزدە ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، قۇرئاننى- قۇرئان بىلەن تەفسىر قىلىش.

ئىككىنجى قۇرئاننى ھەدىس بىلەن تەفسىر قىلىش. چۈنكى الله سبحانه وتعالا رسول الله صلى االله عليه وسلمگە بايان مۆجىزىسىنى بەردى. پەيغەمبىرىمىزصلى لله عليه و سلم نىڭ ھاياتلىرىنىڭ ھەممىسى قۇرئاننىڭ‹مظهر›يەنى كۆرۈنىشى ئىدى.

أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ أَنْبِئِينِى عَنْ خُلُقِ رَسُولِ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– قَالَتْ أَلَسْتَ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ قُلْتُ بَلَى. قَالَتْ فَإِنَّ

خُلُقَ نَبِيّ الله –صلى الله عليه وسلم– كَانَ الْقُرْآنَ

ئائىشە ئانىمىزدىن پەيغەمبىرىمىزنىڭ خۇلقلىرىدىن سورالغاندا كۆپ مەنىلىك قىسقا جاۋاب بىلەن قۇرئان ئىدى دەپ جاۋاب بەردى.
پەيغەمبىرىمىزصلى الله عليه و سلم قۇرئان نىمىگە بۇيرىغان بولسا قىلغان، قۇرئان نىمىدىن توسقان بولسا قايتقان ئۇنىڭدىن تاشقىرى الله سبحانه وتعالا پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه و سلمنىڭ سۈپەتلىرىدە سىزلەرگە قۇرئاننى كىتابنى تەلىم ۋەھىكمەتنى تەلىم بېرىدىغان پەيغەمبەرنى ئەۋەتتىم دەپ مىننەت قىلدى. (الله ساقلىسۇن)

{ لَقَدْ مَنّ الله عَلَى الْمُؤمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولاً مّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكّيهِمْ وَيُعَلّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُواْ مِن قَبْلُ لَفِي ضَلاَلٍ مّبِينٍ

الله مۇئمىنلەرگە الله نىڭ ئايەتلىرىنى تىلاۋەت قىلىدىغان ئۇلارنى (گۇناھلاردىن) پاك قىلىدىغان ئۇلارغا كىتابنى ۋە ھېكمەتنى (يەنى قۇرئان بىلەن

سۈننەتنى) ئۆگىتىدىغان ئۆزلىرىدىن بولغان بىر پەيغەمبەر ئەۋەتىپ ئۇلارغا چوڭ ئېھسان قىلدى ھالبۇكى ئۇلار بۇرۇن ئوچۇق گۇمراھلىقتا ئىدى}

الله سىزلەرگە مىننەت قىلىدۇكى مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ جىنسىدىن ئۇلارغا الله نىڭ ئايەتلىرىنى تىلاۋەت قىلىپ بېرىدىغان، ئۇلارنىڭ ئەخلاقلىرىنى پاكلايدىغان، ئۇلارغا كىتاب ۋەھيكمەتنى، ئۆگىتىدىغان پەيغەمبەر ئەۋەتتى.

بۇيەردە بىر قانچە نوقتىنى بىلىشىمىز كېرەك. تىلاۋەت قىلىپ بېرىدىغان تىلاۋەت رسول الله صلى الله عليه و سلم دىن بىزلەرگە كەلگەن، شۇ تىلاۋەت قىيامەتكىچە بىز ئۇقىۋاتقان قۇرئان كەرىمدۇر.

دېمەك الله نىڭ ئايەتلىرىنى تىلاۋەت قىلىپ بېرىدۇ. بۇ ئالاھىدە بىر تەلىمدىن باشقا نەرسە ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بەردى.

تىلاۋەت تەلەپپۇز رسول الله صلى الله عليه و سلم گە الله تەرىپىدىن نازىل بولدى، ۋە شۇ ئايەتلەرنى پەيغەمبىرىمىز رسول الله صلى الله عليه و سلم تىلاۋەت قىلىپ بەردى.

مانا شۇ تىلاۋەت قىلىنغان ئايەتلەر قۇرئان كەرىم

كىتابنى تەلىم بېرىدىغان، قۇرئاننى بىزگە ئۆگىتىدىغان ۋە ھېكمەتنى ئۆگىتىدىغان ھېكمەت نېمە؟

بۇ ھەقتە باشقا ئايەتلەر ھەم بار. ھېكمەتنى كۆپراق مۇفەسسىر ئۆلىمالار رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ ھەدىس-لىرىگە تەفسىر قىلغان.

دېمەك ھەدىسلەرنى الله سبحانه وتعالا ھېكمەت دەپ ئاتىدى. ۋە ھېكمەتنى كىتابقا ئەتفە(سۆزنى سۆزگەباغلاپ سۆزلەش)قىلدى. بۇباشقا ئايەتلەردە ھەم بار. }

هُوَ الّذِي بَعَثَ فِي الأُمّيّينَ رَسُولاً مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

الله ئۇممىلەرگە (يەنى يېزىشنى ۋە ئوقۇشنى ئۇقمايدىغان ئەرەبلەرگە) ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىر پەيغەمبەرنى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى) ئەۋەتتى ئۇ (يەنى پەيغەمبەر) ئۇلارغا قۇرئان ئايەتلىرىنى ئوقۇپ بېرىدۇ ئۇلارنى (گۇناھلاردىن) پاك قىلىدۇ ئۇلارغا كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) ۋە ھېكمەتنى

(يەنى پەيغەمبەرنىڭ سۈننىتىنى) ئۆگەتتىدۇ.]
باشقا ئورۇنلاردا:

{كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولاً مِّنكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُواْ تَعْلَمُونَ
شۇنىڭدەك (يەنى سىلەرگە بەرگەن نېمىتىمنى كامالەتكە يەتكۈزگىنىمدەك) ئۆز ئىچىڭلاردىن سىلەرگە بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى تىلاۋەت قىلىپ بېرىدىغان سىلەرنى (مۇشرىكلىك ۋە گۇناھدىن) پاك قىلىدىغان سىلەرگە كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) يەنى ھېكمەتنى (دىنى ئەھكاملارنى) ئۆگىتىدىغان سىلەرگە بىلمىگەنلىرىڭلارنى بىلدۈرىدىغان بىر پەيغەمبەر ئەۋەتتۇق}

الله سبحانه وتعالا رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ ئاياللىرىغا:

{وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ

ئۆيلىرىڭلاردا الله نىڭ ئايەتلىرىدىن ۋە ھېكمەت (يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرى) تىن ئوقۇلۇۋاتقان نەرسىلەرنى ياد ئېتىڭلار}.

مانا بۇنىڭدا ھەم ھېكمەت بىلەن ئىپادىلەندى،شۇنىڭ ئۈچۈن ئەھلى ھېكمەت كىم؟دېگەن سوئالغا ئەھلى ھەدىسلەر دەپ جاۋاب بېرىش توغرا بولىدۇ.
دېمەك ھەدىس ئىلمىنى ئۆگىنىپ بىلگەن كىشىلەر ھېكمەت ئېگىللىرى،

{ومن يؤت الحكمة فقد أوتي خيرا كثيرا

ھېكمەت ئاتا قىلىنغان ئادەمگە كۆپ ياخشىلىق ئاتا قىلىنغان بولىدۇ}
دېمەك بىر كىشى ھەدىس ئىلمىنى ئوقۇپ شۇنىڭغا ماھىر بولغان بولسا، ئۇنىڭغا كۆپ ياخشىلىقلار بېرىلىپتۇ.
ئىنسانلار بىزنىڭ دەۋرىمىزگە كېلىپ سۈننەتنى تەرك ئېتىش شايە بولۇپ قالدى بۇرادەرلەر. يەنى پەيغەمبىرىمىز رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ ھەدىسلىرىگە ۋە ئۇكىشىنىڭ قىلغان ئەمەللىرىگە ۋەئۇكىشىنىڭ

هوزۇرىدا قىلىنغان ئەمەلنىڭ قايتۇرۇلمىغىنىغا .
ئەمەل قىلماسلىق بىزنىڭ دەۋرىمىزدە كۆپ بولۇپ قالدى. لېكىن ئەۋۋەلقى كىشىلەر سۈننەتنى تەرك قىلىشنى ئويلاشماستى لېكىن سۈننەتتىن زىيادە ئەمەل قىلىشنى ئويلىشاتتى. بۇھەقتە بىز نىمە دەپ چۈشىنىشىمىز كېرەك. كۆرسىتىلگەن سۈننەتتىن ئارتۇقچە ئەمەل قىلىشنى نىمە دەپ چۈشىنىشىمىز كېرەك. بۇ سوئالغا بولغان جاۋابنى پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه و سلم نىڭ دەۋرلىرىدە بولغان،ۋەقە بىلەن جاۋاب بېرىمىز.

جَاءَ ثَلاَثَةُ رَهْطٍ إِلَى بُيوتِ أَزْوَاجِ النَّبِيّ صلى الله عليه وسلم يَسْأَلُونَ عَنْ عِبَادَةِ النَبِيِ صلى الله عليه وسلم، فَلَمّا أُخْبِرُوا كَأَنّهُمْ تَقَالّوهَا، فَقَالُوا: وَأَيْنَ نَحْنُ مِنَ النّبِيّ صلى الله عليه وسلم، قَدْ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخرَ؛ قَالَ أَحَدُهُمْ: أَمّا أَنَا فَإِنّي أُصَلّي اللّيْلَ أَبَدًا؛ وَقَالَ آخَرُ: أَنَا أَصُومُ الدّهْرَ وَلاَ أُفْطِرُ؛ وَقَالَ آخَرُ: أَنَا أَعْتَزِلُ النّسَاءَ فَلاَ أَتَزَوّجُ أَبَدًا

ئۈچ كىشى پەيغەمبەر صلى الله عليه و سلم نىڭ ئاياللىرىنىڭ ئۆيلىرىگە كېلىپ، پەيغەمبەر صلى الله عليه و سلم نىڭ ئىبادىتى توغرۇلۇق سورىدى. ئۇلار رەسۇلۇللاھنىڭ ئىبادىتىدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، ئۇنى ئاز ساناپ:‹ الله سبحانه وتعالا رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ ئۆتكەنكى ۋە كېيىنكى گۇناھىنى كەچۈرگەن تۇرسا، بىز قانداقمۇ ئۇنىڭغا يېتىشەلەيتۇق.› .دېيىشتى.

ئۇلارنىڭ بىرى:‹مەن ھەمىشە كېچىچە ئۇخلىماي ناماز ئوقۇپ چىقىمەن.› دېدى.

يەنەبىرسى:‹مەن ھەمىش روزا تۇتىمەن،ھەرگىزمۇ ئېغىزىم ئۇچۇق يۈرمەيمەن.› دېدى.

يەنە بىرسى : ‹ مەن ئاياللاردىن يىراق بولىمەن، ھەرگىز ئۆيلەنمەيمەن.› دېدى.

رەسۇلۇللاھ كېلىپ ئۇلارغا: ‹سىلەر مۇنداق-مۇنداق دەپسىلەر الله قەسەم قىلىمەنكى، مەن سىلەرگە قارىغاندا الله دىن بەكرەك قورقىمەن ۋە ئەڭ تەقۋادارمەن. مەن بەزىدە روزا تۇتىمەن، بەزىدە تۇتمايمەن، كېچىسى ھەم ناماز ئوقۇيمەن، ھەم ئۇخلايمەن، خوتۇنمۇ ئالىمەن. كىمكى مېنىڭ سۈننىتىمنى تەرك ئېتىدىكەن ئۇمېنىڭ سۈننىتىمگە مەنسۇپ ئەمەس.› . دېدى.

دېمەك كۆرسىتىلگەن سۈننەتتىن ئارتۇقچە كۆپراق ئەمەل قىلىمەن، دېگەن مەقسەتتە بولغان ئەمەل ،سۈننەتكە خىلاپتۇر.

خۇددى سۈننەتنىڭ سىرتىدا ئەمەل قىلىپ يۈرگەندىن پەرقى يوق. بۇرادەرلەر، چۈنكى رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ ئېلىپ كەلگەن يولىغا بىرنەرسە قوشۇش بىلەن ئېلىپ تاشلاشنىڭ پەرقى يوق. قوشقان ئادەم، بۇ نوقسانلىق بولۇپ قالغان، مەن قوشۇپ قوياي دېمەيدۇ.

مېنىڭ گۇناھىم كۆپ دەپ تۇرۇپ قوشىدۇ. بۇ شەيتاننىڭ ئىنسان قەلبىگە كىرىدىغان ئېنىق يولىدۇر.

الله سبحانه وتعالا رسول الله صلى الله عليه و سلم گە بۇيرىغاندا:

{فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَن تَابَ مَعَكَ وَلاَ تَطْغَوْا

(ئى مۇھەممەد!) الله سېنى بۇيرۇغاندەك توغرا يولدا بولغىن ساڭا ئىمان ئېيتقانلارمۇ توغرا يولدا بولسۇن. (مەنئى قىلىنغان ئىشلارنى قىلىپ) الله نىڭ چەكلىرىدىن چىقىپ كەتمەڭلارْ}

{ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لاَ تَغْلُواْ فِي دِينِكُمْ

ئى ئەھلى كىتاب! (يەنى ناسارالار جامائەسى) دىنىڭلاردا ھەددىدىن ئاشماڭلار}

يەنى كۆرستىلگەن بۇيرۇقدىن كۆپ ئەمەل قىلىمەن دەپ ئويلىماڭلار. ئىنسان بىر يولدا مېڭىشقا بۇيرۇلغان بولسا، شۇيولدا تۆۋەن تەرەپتە ھەم يوقىرى تەپتە ھەم مېڭىلىك، دىسە چۈشىنەرلىك بولىدۇ.
شۇ يولدا توغرا يۈرۈڭ دېگىنى: پەسكە ھەم چۈشمەڭ،يوقىرغا ھەم چىقماڭ، دېگىنى بولىدۇ. لېكىن الله سبحانه وتعالا بۇيەردە توغرا ئىستىقامەتتە بولۇڭ، يولدىن تۆۋەنلىمەڭ دېمىدى. يولدا يوقىرى ئۆرلىمەڭ(ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتمەڭ)دېدى.
بۇ ئايەت شۇنىڭغا دالالەت قىلىدۇكى، ئىنساننىڭ ئېزىپ كىتىشى تۆۋەنلەپ ئېزىپ كەتمەيدۇ. كۆپراق ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتكەنلىكىدىن ئېزىپ كېتىدۇ. دىنغا بولغان زىيان ھەم كۆرستىلگەن بەلگىلىمەلەردىن ئاشۇرۇۋېتىشتىن بولىدۇ.
دىنىمىز شۇنچە ساددا توغرا دىن ئىدى. ھازىرقى ۋاقتتا كىتاب سۈننەتتە يوق بولغان ئەمەللەرنى

بۇيرۇلغان نەرسىنى قىلماستىن باشقا ئىشلارنى قىلىپ يۈرۈش نەتىجىسىدە دىنىمىز ئاجىزلاشتى.

بۇرادەرلەر، هازىرقى ۋاقىتتىكى كۆپ كىشىلەر تەرىپىدىن ئويلاپ چىقىلغان، بەزىبىر نەپلە ئىبادەتلەر، ئەسلىدە كىتابى سۈننەتدە رسول الله صلى الله عليه و سلم بۇنى قىلمىغان.

مانا بۇنەرسىلەرنى ئويلاپ چىقىشلىك، بىرىپ- بىرىپ ئىنسانىنى شىرىك ئەمەللىرىگە كىرىپ كىتىشكە، مانا شۇ هەددىدىن ئېشىش سەۋەب بولدى.

رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ ئالدىغا بىر ئەئرابيي(سەهرالىق ئەرەب) كىشى كېلىپ. يا رسول الله ! الله ئۆزىنىڭ يەككىلىكىنى تەستىق قىلىپ،سىزنىڭ الله تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن هەقىقيي ئەلچى ئىكەنلىكىڭىزنى تەن ئېلىشىمىزغا بۇيرىدىمۇ ؟ هەئە دېدى.

الله بىر كېچە- كۈندۈزدە بەش ۋاقت ناماز ئۇقۇشقا بۇيرىدىمۇ؟. هەئە دېدى.

الله بىر يىلدا بىر ئاي روزا تۇتۇشقا بۇيرىدىمۇ؟هەئە دېدى.

الله مالىمىز نىسابىغا يەتسە زاكات بىرىشىمىزگە ۋە هەج قىلىشىمىزگە بۇيرىدىمۇ؟ دەپ بىرمۇ بىر سورىدى.

رسول الله صلى الله عليه و سلم هەربىرىگە هەئە دەپ تەكىتلەپ

جاۋاب بەردى.
ئەئرابى سىزنى ئەۋەتكەن زاتقا قەسەمكى دىگىنىڭىزدىن كەم-زىيادە قىلمايمەن، دېدى ۋە چىقىپ كەتتى.
رسول الله صلى الله عليه و سلم كىم ئەھلى جەننەتنى كۆرىمەن دېسە، بۇكىشىگە قارىسۇن دېدى.
بىز الله نىڭ بۇيرىقىنىڭ ئۆزىنى قىلساق شىرىكتىن سالامەت بولۇپ الله نىڭ بۇيرىقىنى قىلىش بىلەن جەننەتكە داخىل بولىمىز. لېكىن ناھايىتى كۆپ كىشىلەر ئۇزىنى قىيناپ ناھايىتى كۆپ ئەمەللەرنى قىلماقچى بولىدۇ.
تەكشۈرۈپ قارىسىڭىز كۆپىنچىسى شىرىك بۇرادەرلەر.
الله بۇيرىمىغان رسول الله قىلمىغان، بۇ ئىشلارنى قىيلىنىپ ئۆزى قىلىدۇ، دە تەكشۈرۈپ كۆرسىڭىز شىرىك بولىدۇ.
ئۇنىڭدىن تاشقىرى پۈتۈن ئادەملەرنىڭ دىنىدىن ۋاز كىچىپ كېتىپ قېلىشىغا، مانا شۇئادەملەر سەۋەبچى بولىدۇ. دىننى ئېغىر قىلىپ كۆرستىدۇ.

[إن الدين يسر ولن يشاد الدين أحد إلا غلبه

ھەقىقەتەن دىن ئاساندۇر.دىندا قاتتىق يول تۇتۇشقا بولمايدۇ. كىمكى دىندا قاتتىق يول تۇتسا ھۆددىسىدىن چىقىپ بولالماي، ئىشلىرىدا يېڭىلىپ قالىدۇ.}

دىن ناھايىتى قولايلىق، سۈننەت ناھايىتى قولايلىق. لېكىن ئىنسان سۈننەتلەرنى تەرك ئېتىش ئۈچۈن پۇل ۋە كۈچ سەرىپ قىلىدۇ. ئۆزىنىڭ باشقىلارنىڭ يولىنى تۇتۇپ مېڭىۋاتقىنى ئۆزى بىلەن الله نىڭ ئوتتۇرىسىدىكى سىر بۇرادەرلەر.
ھەقىقەتتە ئۆزگە سوئال قويۇپ باقسۇن نېمە ئۈچۈن سۈننەتلەرنى تەرك ئېتىپ يۈرۈپتۇ؟بەزى سۈننەتلەرنى قىلىشقا ئىنساندىن مال تەلەپ قىلىنمايدۇ. يا ئۇنىڭدىن كۈچ تەلەپ قىلىنمايدۇ. لېكىن ئۇنى تەرك ئېتىش، مالغا ۋە كۈچكە موھتاج بولىدۇ.
شۇنىڭ ئۈچۈن الله سبحانه وتعالا نىڭ ئازابى قاتتىقتۇر. نېمە ئۈچۈن گۇناھ قىلغان كىشىگە ئازاب شۇنچە قاتتىق؟چۈنكى گۇناھ قىلغان كىشى، گۇناھنى كۈچ ۋە مال سەرىپ قىلىپ قىلدۇ. گۇناھنى قىلماسلىققا ئادەمدە كۈچ سەرىپ بولمايدۇ. ئەمما گۇناھنى قىلىشقا ھەم مال ھەم كۈچ سەرىپ بولىدۇ.

شۇنىڭغا ئوخشىغان سۈننەتلەرنى تەرك ئېتىشكە مال كۈچ ۋە ۋاقت سەرىپ بولىدۇ. مانا بۇنىڭ بىلەن ئازاب قاتتىق بولىدۇ.

{(هازىر تىما سىرتىغا چىقساق) ئېيتايلى مەس قىلغۇچى ئىچىملىكلەر ئىچكىنى، شەرىئەتكە خىلاپ بولغان،كاتتا قولچوماقلارنى چاقىرىپ توي قىلغىنى بۇ گۇناھ بولىدۇ. بۇ گۇناھقا پۇل سەرىپ بولىدۇ. ۋاقت ۋە ناھايىتى كۆپ نەرسلەر سەرىپ بولىدۇ. ئەنە شۇنىڭ ئۈچۈن الله نىڭ ئازابى قاتتىق}

ئەگەر شۇنەرسىگە مالىڭىزنى ۋە كۈچىڭىزنى سەرىپ قىلمىسىڭىز،گۇناھ بولمايدۇ.

ئادەملەر نىمە ئۈچۈن بۇ ئىشلارنى قىيىن دەيدۇ؟ قىيىن ئەمەس. ئۇ قەلبتىكى نەفس،ھاۋايى-ھەۋەس،شەيتان، مانا بۇنەرسلەرنىڭ گېپىگە كىرىپ قالغانلىقىدىن ،ئۇنىڭدىن ئايرىلىش قىيىن بولىدۇ. الله ۋە رەسۇلىغا ئەگىشىلىك، پۇلىڭىز يېنىڭىزدا قالىدۇ. كۈچىڭىز بىھۇدە كەتمەيدۇ. قايسى نەرسە ھاياتىڭىزدا سۈننەتكە خىلاپ بولىدىغان بولسا تەكشۈرۈپ كۆرۈڭ. شۇنىڭغا مال ۋە كۈچىڭىز سەرىپ بولغان بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن الله سبحانه وتعالا نىڭ ئازابىنىڭ

قاتتىقلىقىنىڭ سىرى شۇدۇر.

بىز ئويلايمىزكى بىر ئەئرابى (سەھرادىن كەلگەن كىشىگە) ئاز ۋاقت ئىچىدە دىننى ئۆگىتىپ قويدى. شۇنىڭ بىلەن ئەھلى جەننەت بولۇپ چىقىپ كەتتى دەيمىز.

دىن ناھايىتى ئاسان ھەقىقەتتە ،لېكىن بىزگە ئۇچۇن قىيىن؟ بىز ئىسلام روھى بىلەن سۇغۇرۇلغان دۇنيا قارشى بىلەن ئۆسمىگەنمىز.

شۇنىڭ ئۇچۇن بىزگە قىيىن. ۋە يەنە بىز ياشاۋاتقان جاھىلىيەت ئىسلامنى مەسخىرە قىلغان نىزامدا ياشاۋاتىمىز. ئەنە شۇنىڭ ئۇچۇن بىزگە قىيىن بولىدۇ.

ئۇنىڭدىن تاشقىرى پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم قىلغان نەرسىدىن كۆپراق نەرسىنى قىلىش، كەلگۈسىدە ئۆزۈمنى بۇ ئىشتىن پاكراق ساقلاي، دېگەن تەسەۋۋۇرغا ئاپىرىپ قويىدۇ.(الله دىن پاناھ تىلەيمىز)

دېمەك رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ قىلغان ئەمەللىرى ياخشى ئەمەسكەن. (الله دىن پاناھ تىلەيمىز) ئۇنىڭدىن سىز پاكىزراق ئەمەل قىلماقچى بولغان داۋاغا ئاپىرىپ قويىدۇ.

شۇنىڭ ئۇچۇن سۈننەتنى ئارتۇقچە ئىش قىلىش بۇمۇتلەق سۈننەتكە زىتتۇر. بۇ ھەدىسنىڭ باشقا رىۋايەتلىرىدە، پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه و سلم خۇتبىللىرىدە ھەمدۇ-سانادىن كېيىن مۇنداق دىگەن:

{ ما بال رجال آمرهم بالأمر يرغبون عنه و الله إني لأعلمهم بالله و أشدهم له خشية

ئادەملەرگە نىمە بولدىكى مەن قىلغان ئىشتىن ئۆزىنى چەتكە ئېلىشىپ، بۇنىڭدىن بىز پاكراق بولايلى دىيىشتى. الله قا قەسەمكى مەن ئۇلارنىڭ ئىچىدە الله نى ئەڭ تونۇغۇچىراقىمەن ۋە الله دىن ئەڭ قورققۇچىراقىمەن.دىدى.]

دىمەك پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه و سلمنىڭ ئەمەللىرى الله دىن ئەڭ قورقىدىغان كىشى بولۇشقا يىتەكلەيدۇ. ساھابىلەر ھەممىسى سۈننەتكە قاتتىق ئەمەل قىلىشقانىكەن. چۈنكى قۇرئان كەرىمدىن كېيىنكى ئەڭ مۇراجىئەت قىلىدىغان ئاساسىمىز سۈننەتتۇر. پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه و سلمنىڭ ۋەسىيەتلىرى ھەم شۇبولدى. مانا ۋىدالىشىش ھەججىدە:

{(تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُوا مَا تَمَسّكْتُمْ بِهِمَا كِتَابَ اللهِ وَسُنّةَ نَبِيّهِ)

(مەن سىلەرگە مەھكەم تۇتساڭلار، سىلەرھەرگىز ئېزىپ كەتمەيدىغان ئىككى نەرسىنى قالدۇردۇم،بۇ الله نىڭ كىتابى ۋە الله نىڭ پەيغەمبەرىنىڭ سۈننىتى)}

دەپ ئۆزىنىڭ ئەڭ زۆرۈر بولغان ۋەسىيەتلىرىنى قىلدى. الله سبحانه وتعالا رەسۇلىغا ئەگىشىشكە ئۆزىنىڭ ئەزەلى كىتابىدا كۆپ جايدا بۇيرىدى.

{وَأَطِيعُواْ اللهَ وَالرّسُولَ لَعَلَكُمْ تُرْحَمُونَ

سىلەرگە رەھمەت قىلىنىشى ئۈچۈن الله غا ۋە پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىڭلار}

قۇرئان كەرىمدىكى الله ۋە رەسۇلىغا ئىتائەت قىلىش ھەققىدە بولغان بۇيرۇقتا، بەزى ئورۇنلاردا ئىتائەت تەكرار بولسا ھەم، بەزى ئورۇنلاردا تەكرار بولمايدۇ. نېمە ئۈچۈن؟رەسۇلىغا بولغان ئىتائەت الله

قا بولغان ئىتائەتنىڭ ئەينى ئۆزىدۇر.

وَأَطِيعُواْ اللّهَ وَالرَّسُولَ

ئوتتۇرىدا وَأَطِيعُواْ تەكرار بولمىدى. ئەمما ئۆزلىرىمىزدىن بولغان رەھبەرگە،ئىسلام پېشۋالىرىغا، ئىتائەت قىلىشتىچۇ؟ بۇنىڭدا ئويلاپ كۆرسەك،ئەلبەتتە ئىتائەت تەكرار بولمىغان. مەسىلەن

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ أَطِيعُواْ اللّهَ وَأَطِيعُواْ الرَّسُولَ وَأُوْلِي الأَمْرِ مِنكُمْ

ئى مۇئمىنلەر! الله غا پەيغەمبەرگە ۋە ئۆزەڭلاردىن بولغان رەھبىرىڭلارغا (ئىسلام پېشۋالىرىغا) ئىتائەت قىلىڭلار.}

الله قا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە رەسولىغا ئىتائەت قىلىڭلار ئىتائەت تەكرار بولىدۇ،چۈنكى رەسۇلىغا بولغان ئىتائەت ئەينى الله قابولغان ئىتائەتتۇر.چۈنكى:

{وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَى (3) إِنْ هُوَ إِلاَّ وَحْيٌ يُوحَى

(ئۇ) ئۆز نەفسى- خاھىشى بويىچە سۆزلىمەيدۇ(3) پەقەت ئۇنىڭغا نازىل قىلىنغان ۋەھىنىلا سۆزلەيدۇ}

وَأُوْلِي الأَمْرِ مِنكُمْ

ئۆزەڭلاردىن بولغان رەھبىرىڭلارغا (ئىسلام پېشۋالىرىغا) ئىتائەت قىلىڭلار.
دېگەن ئۇرۇندا أَطِيعُواْ كەلىمىسى تەكرار كەلمەيدۇ. نېمە ئۈچۈن؟ بۇنەرسىدىن بىز بىلىمىزكى،ئىسلام پىشۋاسىغا بولغان ئىتائەت ئەسلى ئەمەس. بۇ ئىتائەت الله ۋە رەسۇلىنىڭ سۆزىگە مۇۋاپىق بولۇشىغا باغلانغان. قارالڭ ئۆزىمىزدىن بولغان، موسۇلمان پېشۋانىڭ بۇيرىقىغا ئىتائەت قىلىش ھەم ،قارايمىز الله ۋە رەسولىنىڭ بۇيرىقىغا مۇۋاپىقمۇ، يوقمۇ، مۇۋاپىق بولسا ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىمىز. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇيەردە ئىتائەت كەلىمىسى تەكرار كەلمىدى.

يەنە ئىنسان أُوْلِي الأَمْرِ مِنكُمْ يەنى ئۆزىدىن بولغان پىشۋاغا

بولغان ئىتائەتنى،ئاساسى نەرسە دەپ چۈشىنىپ قالماسلىقى ئۈچۈن.

أُوْلِي الأَمْرِ مِنكُمْ

دىن كېيىن

{فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدّوهُ إِلَى اللهِ وَالرّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ

ئەگەر سىلەر بىرەر شەيئىدە ئىختىلاپ قىلىشىپ قالساڭلار بۇ توغرىدا الله غا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار! ئەگەر سىلەر الله غا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە (ھەقىقيي) ئىشىنىدىغان بولساڭلار}

ئەگەر بىرەر نەرسىدە كېلىشەلمەي قالساڭلار، ئۆزەڭلاردىن بولغان پېشۋاغا مۇراجىئەت قىلىپ كۆرۈڭلار، دېمەدى الله سبحانه وتعالى الله غا ۋە پەيغەمبەرگە مۇراجىئەت قىلىڭلار، شۇندىلا ھەقىقەتنى تېپىۋالىسىلەر. ئەگەر سىلەر الله قا ۋە ئاخىرەت

كۆڭلىگە ئىمان ئېيتقان بولساڭلار بۇ سىزلەرگە ياخشى ھازىردە ھەم ۋە كەلگۈسىدە ھەم گۈزەلراقتۇر.

رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ سۈننەتلىرىنى تەرك قىلساق، بۇنىڭ ھۆكمى نېمە؟دېگەن سوئال بولىدۇ. بۇيرىغان سۈننەتلىرىنى تەرك قىلساق گۇناھكار بولىمىز. بۇيرىغان سۈننەتلىرىدىن باشقا سۈننەتلەردە، بۇنى قىلىش ئەبزەل ئىكەنلىكىدە، ئەجىرگە ئېرىشىشىمىزدە، شەك شۈبھە يوق.

{ فَلْيَحْذَرِ الّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار (دۇنيادا چوڭ بىر) پىتنىگە يولۇقۇشتىن يا (ئاخىرەتتە) قاتتىق بىر ئازابقا دۇچار بولۇشتىن قورقسۇن.}

مانا بۇئايەتتە الله سبحانه وتعالا بۇيرىغان سۈننەتلىرىنى تەرك قىلىش، ئاخىرەتتىلا جازا بولۇپ قالماستىن دۇنيادا ھەم جازالىنىشتىن خالى قالماسلىقنى ئاگاھلاندۇردى.

يەنە شۇ ئايەتنىڭ تەپسىرىدە،رەسۇلنىڭ بۇيرىغىغا قارمۇ قارشى بولغان كىشىلەر، ھۇشيار بولۇشسۇنكى ئۇلارغا پىتنە يېتىپ قالىدۇ. ياكى قاتتىق بىر ئازاب يېتىپ قېلىشى مومكىن،شۇ ئايەتنىڭ تەپسىرىدە بەزى كىشىلەر، ئېيتىشقانكى فىتنە نىمە؟بەزىلەر ئېيتقانكەنكى رەسۇلنىڭ بۇيرىقىنى قىلمىغان كىشىنىڭ قەلبىدە، ناتوغرا يولغا بولغان مايىللىق پەيدا بولىدۇ-دە: شۇنىڭ بىلەن ھالاك بولىدۇ.

بەزى كىشىلەر ئېيتقانكەنكى كۇفۇر پىتنىسى،نىفاق پىتنىسى، بىدئەت پىتنىسى، مانا بۇفىتنىلەر دىگەنىكەن.

شۇنىڭ ئۈچۈن رسول الله صلى الله عليه و سلم بۇيرىغان سۈننەتلەرنى قىلىشقا ھەركەت قىلماقلىقىمىز كېرەك. كۆپىنچە ئۆلىمالار

{وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا

پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەننى ئېلىڭلار پەيغەمبەر چەكلىگەن نەرسىدىن چەكلىنىڭلار}دىگەن ئايەتلەر

{فَآمِنُواْ بِاللّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

الله غا ۋە ئۇنىڭ سۆزلىرىگە ئىمان كەلتۈرىدىغان ئەلچىسى ئۇممى پەيغەمبەرگە ئىمان كەلتۈرۈڭلار ھىدايەت تېپىشىڭلار ئۈچۈن ئۇنىڭغا ئەگىشىڭلار.}

دېگەن ئايەتلەردىن خۇلاسە چىقىرىشىپ، ئېيتقانلەركى ئەگەر رسول **الله** صلى الله عليه و سلم نىڭ بۇيرىغان سۈننەتلىرىنى ئىنكار قىلسا، كۇفۇر دېگەنىكەن.

شۇنىڭ ئۈچۈن بىز ناھايەتتە ئېھتىيات قىلىشىمىز كېرەك.

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه و سلمُ :

ألا إني أوتيت الكتاب ومثله معه ألا يوشك رجل شبعان على أريكته يقول عليكم بهذا القرآن فما وجدتم فيه من حلال فأحلوه وما وجدتم فيه من حرام فحرموه

ئاگاھ بولۇڭلاركى ماڭا قۇرئان كەرىم بىلەن بىرگە

شۇنچىلىك ئىلىم بېرىلدى.. شۇنداق كىشىلەر بولۇپ قېلىشى مومكىنكى سىزلەرگە قۇرئان بولىدۇ قۇرئاندا تاپقان ھالالنى ھالال دەڭلار،ھارامنى ھارام دەڭلار،دەيدىغان كىشىلەر چىقىپ قېلىشى مومكىن شۇنىڭدىن ئاگاھلاندۇردى.

بىزنىڭ دىيارىمىزدا ھەم شۇنداق كىشىلەر پەيدا بولۇپ قالغان، بۇرادەرلەر، پەقەت بىزگە قۇرئان يېتىدۇ. ھەدىسلەرگە كۆپ گەپلەر قوشۇلۇپ كېتىپ قالغان،دەيدىغان تائىفىلەر بار.

ئەگەر رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ سۈننىتىگە ئەگىشىش لازىم بولمىغاندا الله سبحانه وتعالا بىزگە رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىڭلار دەپ بۇيرىمىغان بولاتتى. پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەننى ئېلىڭلار پەيغەمبەر چەكلىگەن نەرسىدىن چەكلىنىڭلار دېمىگەن بولاتتى.

رسول الله صلى الله عليه و سلم ماڭا قۇرئان قۇرئانچە ئىلىم بېرىلدى. دېدىلەر. شۇنىڭ ئۈچۈن پەقەت قۇرئان ئۆزىلا ھۆججەت بولۇشقا يېتىدۇ. ھەدىسلەرنىڭ (الله دىن پاناھ تىلەيمىز) كېرىكى يوق،دېگەن كىشىنىڭ كۇفۇردا بولۇشى مۇقەررەردۇر. ئەنە شۇ قۇرئاننى ئىنكار قىلغۇاتقىنىدۇر.

مىقدام ئىبنى مەئدى كەرىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ دىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى:

حَرَّمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ خَيْبَرَ أَشْيَاءَ ثُمَّ قَالَ يُوشِكُ أَحَدُكُمْ أَنْ يُكَذِّبَنِي وَهُوَ مُتَّكِئٌ عَلَى أَرِيكَتِهِ يُحَدَّثُ بِحَدِيثِي فَيَقُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كِتَابُ اللهِ فَمَا وَجَدْنَا فِيهِ مِنْ حَلَالٍ اسْتَحْلَلْنَاهُ وَمَا وَجَدْنَا فِيهِ مِنْ حَرَامٍ حَرَّمْنَاهُ أَلَا وَإِنَّ مَا حَرَّمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلُ مَا حَرَّمَ

الله پەيغەمبەرىمىز صلى الله عليه و سلم **خەيبەر كۈنىدە بىرنەچچە نەرسىلەرنى هارام قىلدى. كېيىن ئېيتتىكى، سىلەرنىڭ بىرىڭلار، مېنى يالغانچى قىلىپ قېلىشى مومكىن، كېرىلىپ ئولتۇرۇپ، بىز بىلەن سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا الله نىڭ كىتابى بار. شۇنىڭدا تاپقان هالالنى هالال ،هارامنى هارام دەيمىز، (دېگىنى مېنى يالغانچى دېگىنى، دېدى. مېنىڭ سۆزنىتىم مېنىڭ بۇيرىقىم بىلەن هارام بولغان نەرسىلەرنى، قوبۇل قىلمىسا، قۇرئاننىڭ ئۆزىگە كۇپايىلەنسە، مېنى يالغانچى دېگىنى دېدى.) ۋە**

ئاگاھلاندۇردىكى،رەسۇلۇللاھ ھارام قىلغان نەرسە الله ھارام قىلغان نەرسىگە ئوخشاش دېدى ساھابىلەر ۋەتابىئىنلار پەيغەمبەر صلى الله عليه و سلم نىڭ سۈننەتلىرىنى ناھايەت دەرىجىدە مەھكەم ئۇشلىدى. ۋە ئۇكىشىنىڭ سۈننەتلىرىگە خىلاپ ئىشنى قىلغان ئادەملەرگە، ساھابىلەر ۋە تابىئىنلار ناھايىتى نەپرەت بىلەن تۇرۇشتى.

ئابدۇللا ئىبنى ئاببباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا بەزى ئادەملەر كەلگىنىدە رەسولۇللاھ صلى الله عليه و سلم مۇنداق دىگەن،دەپ تۇرغىنىدا ئۇ كىشلەر ئەبۇبەكرى،ئۆمەر نىڭ سۆزلىرىنى ھۆججەت قىلىشقانىكەن شۇندا ئېيتقانىكەنكى

يوشك أن تنزل عليكم حجارة من السماء أقول: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم وتقولون: قال أبو بكر وعمر.

فكيف لو رأى ابن عباس هؤلاء الناس الذين يعارضون السنة الثابتة

يېقىن كۈندە بېشىڭلارغا تاش ياغىدۇ دېدى .

ولما قال رجل لعمران بن حصين رضي الله عنهما: حدثنا عن كتاب الله. وهو يحدثهم عن السنة، غضب رضي الله عنه وقال: إن السنة هي تفسير كتاب الله، ولولا السنة لم نعرف أن الظهر أربع، والمغرب ثلاث، والفجر ركعتان، ولم نعرف تفصيل أحكام الزكاة إلى غير ذلك، مما جاءت به السنة من تفصيل الأحكام

ئىمرانۇبنۇ ھۇسەين رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەدىس ئوقۇپ بېرىۋاتقىنىدا ، بىركىشى الله نىڭ كىتابىدىن تەپسىر قىلىپ بېرىڭ دېگەندە ، غەزەپلىنىپ : سۈننەت الله نىڭ كىتابىنىڭ تەپسىرىدۇر ، سۈننەت بولمىغىنىدا پېشىننىڭ تۆت رەكئەت ئىكەنلىكىنى بىلمەستۇق ، شامنىڭ ئۈچ رەكئەت ئىكەنلىكىنى بىلمەستۇق ، ئەتىگەنلىك نامازنىڭ ئىككى رەكئەت ئىكەنلىكىنى بىلمەستۇق ، ۋە زاكاتنىڭ ھۆكۈملىرىنى ، ۋەھاكازا سۈننەتلەر بايان قىلىنغان نەرسىلەرنى بىلمەستۇق دېگەن.

بۇرادەرلەر هازىر ماۋزودىن چىقىشلىك بولسا هەم بىرنەرسىنى ئېيتىپ قويماقچىمەن. الله نىڭ كىتابىدىن تەپسىر قىلىپ بەرسىڭىز ، پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ سۈننەتلىرىدىن بايان قىلىپ بەرسىڭىز ، بەزى كىشىلەر بىزگە مەۋلۇت ئوقۇپ بېرىڭ دەيدۇ .

بۇ بۇرادەرلەر هازىر قەلبىمىزنىڭ قارىيىپ قالغانلىقى ، كۆلىدىغان ئىش ئەمەس بۇرادەرلەر .

الله نىڭ كىتابىدىن رەسۇلنىڭ سۈننىتىدىن ئوقۇپ بەرسىڭىز ، توختىستىڭ بۇنى مەۋلۇت ئوقۇپ بېرىڭ دېمەيدىيۇ ، لېكىن ئەمەلدە شۇنداق بولىدۇ ، قىزىقمايدۇ .

ئىمام بەرزەندى رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ تارىخلىرىنى يازغان.

ئۇكىشىنىڭ ئەهۋال ، هالەتلىرىنى يازغان ، بىز ئۇكىشىنىڭ هاياتلىرىنى ئۆگىنىشىمىز كېرەك ، ۋە هاياتىمىزغا تەتبىق قىلىشىمىز كېرەك .

هەربىر گەپ قىلىۋاتقان سۆزىمىزنىڭ هېسابىنى بىلىپ قۇيىشىمىز كېرەك ، بۇرادەرلەر .

عبد الله بن عمر رضي الله عنه **پەيغەمبىرىمىز** صلى الله عليه

وسلم نىڭ

لا تمنعوا إماء الله مساجد الله

الله نىڭ ئايال بەندىللىرىنى **الله** نىڭ مەسجىتلىرىدىن توسماڭلار . دېگەن ھەدىسنى رىۋايەت قىلىپ ئوقۇپ بېرىۋاتقىنىدا . ئوغۇللىرىدىن بىرى ، **والله** لنمنعهن الله قا قەسەم قىلىمەنكى (يەنى كۆندەشلىكدىن ئايالىغا كۆندەشلىك قىلىپ ، ھازىرقىغا ئوخشاش بازارغا چىقسا يول قويۇپ ، ھەممە بىمەنە ئىشقا يول قويۇپ ، مەسجىدكىلا توسۇش ئەمەس بۇرادەرلەر . ئايالىغا كۆندەشلىكدىن ئايالىغا ئەرلىك كۆندەشلىكى كېلىپ) ئاياللارنى توسىمەن دېگىنىدە ، **عبد الله بن عمر** رضي الله عنه غەزىۋى كېلىپ وسبه سبا شديدا ناھايىتى قاتتىق شەكىلدە (يەنى ھايادىن تاشقىرى بولغان سۆز بىلەن سۆككەنىكەن ، ئوغلىنى)

وقال: أقول قال رسول الله وتقول: والله لنمنعهن

رسول **الله** شۇنداق دېگەن دىسەم مەن قايتۇرىمەن

دەيسىنا . بەزى رىۋايەتلەردە بار ساڭا ھەرگىز گەپ قىلمايمەن ، دەپ قەسەم ئىچكەن . الله ئۈچۈن سىنى دۈشمەن تۇتىمەن ، دىگەنىكەن .

ئابدۇللاھ ئىبنى مۇغەففەل مىزەنى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بۇكىشى رسول الله صلى الله عليه و سلم ساھابىللىرىدىن ، بەزى يىقىنلىرى (بۇناتۇنۇش ئادەمگە ئەمەس بۇرادەرلەر)تاشنى ئېتىپ بىراۋغا ئىشارە قىلىدىغان ئىش بار(مەسلەن بىراۋنى چاقىرماستىن ئىشارە بىلەن چاقىرماقچى بولسا شۇ تاشنى ئېتىپ چاقىرىش) تاش ئېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ رسول الله صلى الله عليه و سلم توسقان ۋە ئېيتقانلەركى

إنه لا يصيد صيدا ولا ينكأ عدوا، ولكنه يكسر السن
ويفقأ العين

بۇ كىچىككىنە تاشنى ئېتىپ ئىشارە قىلىش، بىرەر ئوۋنى ئوۋلىمايدۇ ۋە دۈشمەننى ئىزىپ پاچاقلىمايدىيۇ . لېكىن بۇنەرسە بىرەر كىشىگە تېگىپ چىشىنى سۇندۇرۇپ قويىشى مومكىن ۋە كۆزىنى قۇيىۋېتىشى مومكىن . شۇنىڭ ئۈچۈن تاشنى ئاتماڭلار .

ئىشارىنى بۇ سۈرەتتە قىلماڭلار دېگەن رسول **الله** صلى الله عليه و سلم دەپ ئېيتسا بۇنى ئاڭلىغاندىن كيين يەنە تاش ئېتىۋاتقانلىقىنى كۆردى . ۋە ئېيتتىكى

والله لا كلمتك أبدا، أخبرك أن رسول الله صلى الله عليه وسلم ينهى عن الخذف ثم تعود

الله قا قەسەم قىلىمەنكى ساڭا ئەبەدى گەپ قىلمايمەن ، مەن ساڭا رسول **الله** صلى الله عليه و سلم تاش ئېتىپ ئىشارە قىلىشتىن قايتۇرغان دىسەم سەن يەنە قايتىپ قىلىۋاتىسەن . دېگەنىكەن . شۇۋاقىتتا ئەمەس باشقا ۋاقىتتا .

ئەييۇب سەختەيانى بۇكىشى ئۇلۇغ تابىئىنلاردىن ھېسابلىنىدۇ . ئەييۇب سەختەيانى **الله** نىڭ رەھمىتى بولسۇن ، تابىئىنلار ئىچىدە ناھايىتى كاتتا ھۆرمەتكە ئىگە تابىئىنلاردىن ، شۇكىشى ئېيتقانىكەنكى :

أيوب السختياني التابعي الجليل، أنه قال: إذا حدثت الرجل بسنة فقال: دعنا من هذا وأنبئنا عن القرآن فاعلم أنه ضال

بىر كىشىگە سۈننەتنى ئېيتىپ بەرسەڭ ، (سۈننەت چۈشىنىشلىك بولدى، دەرسىمىزنىڭ ئەۋۋىلىدە)قوي بىزگە قۇرئاندىن خەۋەر بەرگىن دىسە بىلگىنكى شۇ ئازغان ئادەم دېگەنىكەن.

بىزنىڭ دەۋرىمىزدە ھەم بىز كىتابى سۈننەتكە قارشى بولغان ئادەمگە مۇتلەق قارشىمىز . شۇنى ياخشى بىلۋېلىشىمىز كېرەك . قۇرئاننىڭ ئۆزىگە كۇپايىلىنىپ قالغان ئادەمگە ھەم قارشىمىز . قۇرئاننىڭ ئۆزىنى مەنالىرىنى مۇتلەق بىلمەستىن قۇرئاننىڭ ئۆزى بىزگە يېتىدۇ دەيدىغان تائىپىلەر باركى مانا بۇ تائىپىلەر شۈبھەسىز ئاداشقان ئادەملەردۇر.

شۇ قۇرئان بىزگە كۇپايە دېگەن گېپىدە يالغانچى بولغان ئادەملەردۇر .چۈنكى قۇرئان كەرىم ئۇلارغا ئېيتىۋاتىدۇكى:

وأنزلنا إليك الذكر لتبين للناس ما نزل إليهم ولعلهم يتفكرون

بىز ساڭا قۇرئاننى ئىنسانلارغا چۈشۈرۈلگەن شەرىئەتنى بايان قىلىپ بەرسۇن ئۈلار (بۇ قۇرئاننى) پىكىر قىلىپ (ئۇنىڭدىن ۋەز- نەسىھەت ئالسۇن) دەپ نازىل قىلدۇق .

رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ بايانى نېمە ؟ ئۇكىشىنىڭ ھەدىسى ۋە ئەمەلي سۈننەتلىرىدۇر . ھەتتا ئىمام ئەھمەد ئىبنى ھەمبەل رەھىمەھۇللاھ ئېيتقانىكەنكى :

لا تقلدني ولا تقلد مالكا ولا الشافعي ، وخذ من حيث أخذنا

ماڭا تەقلىد قىلما(ئەگەشمە) ئىمام مالىك ۋە ئىمام شافىئىغا ھەم ئەگەشمە ، بىز قايەردىن ئالغان بولساق شۇيەردىن ئالغىن.
ئىمام ئەھمەد يەنە مۇنداق دېگەنىكەن:

عجبت لقوم عرفوا الإسناد وصحته عن رسول الله صلى الله عليه وسلم، يذهبون إلى رأي سفيان

مەن رسول **الله** صلى الله عليه و سلم نىڭ ھەدىسلىرىنىڭ ئىسنادىنى ۋە سەھىھ ئىكەنلىكىنى بىلىدىغان سوفيانىنىڭ قارىشىغا ئۆتكەن كىشىلەرگە ھەيران قالدىم (سۇفيان سەۋرى كاتتا مۇھەددىس ئالىملىرىدىن)ئەھمەد ئىبنى ھەمبەل يەنە مۇنداق دەيدۇ ،**الله** سبحانه وتعالا مۇنداق دەيدۇ:

فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار (دۇنيادا چوڭ بىر) پىتنىگە يولۇقۇشتىن يا (ئاخىرەتتە) قاتتىق بىر ئازابقا دۇچار بولۇشتىن قورقسۇن

ثم قال: أتدري ما الفتنة؟ الفتنة: الشرك،

ئاندىن كىيىن بۇ پىتنە نىمە بىلەمسەن ؟ بۇ پىتنە شىرىكدۇر

لعله إذا رد بعض قوله عليه الصلاة والسلام، أن يقع في قلبه شيء من الزيغ فيهلك.

كىم رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ بۇيرۇقلىرى بولغان سۈننەتكە قارمۇ-قارشى ئىش قىلسا ، ئۇنىڭغا شىرىك يېتىپ يېتىپ قىلىشىدىن قورقسۇن دېگەنىكەن .

يۇقىرىدىكى سۆزلەردىن شۇنى بىلەيلىكى ئىمام سۇيۇتى رەھىمەھۇللاھ(مفتاح الجنة في الاحتجاج بالسنة)(سۈننەت بىلەن ھۆججەت تۇتۇشتىكى جەننەتنىڭ ئاچقۇچى)دېگەن كىتابىدا

فاعلموا - رحمكم الله - أن من أنكر كون حديث النبى صلى الله عليه وسلم قولاً كان أو فعلاً بشرطه المعروف فى الأصول حجة ، كفر وخرج عن دائرة الإسلام وحشر مع اليهود والنصارى ، أو مع من شاء الله من فرق الكفرة

ئىمام سۇيۇتى مۇنداق دېگەنىكەن: الله نىڭ

رەھمىتى بولسۇن بىلىڭلاركى ، كىم پەيغەمبەر صلى الله عليه وسلم نىڭ بىر ھەدىسلىرى مەيلى سۆزى بولسۇن مەيلى ھەركىتى بولسۇن ، شۇنىڭ ئاساسىدا مەلۇم بولغان شەرتى بىلەن ھۆججەت بولىشى ئېنىق بولغانلىقىنى بىلسە ، (يەنى پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم دىن رىۋايەت قىلىنغانلىقىنى بىلسە ، ۋە شۇ بۇيرىغىنى ھۆججەت ئىكەنلىكىنى بىلسە) بىلىپ تۇرۇپ ئىنكار قىلىدىغان بولسا كافىر بولىدۇ دە ، ئىسلام دائىرىسىدىن چىقىدۇ دېگەنىكەن. ۋە يەھۇدىلار ۋە ناسارالار بىلەن ياكى الله ئۆزى خالىغان كاپىر تائىپىلەر بىلەن قىيامەتتە مەھشەردە بولىدۇ دېگەنىكەن.

شۇنىڭ ئۈچۈن بىز بۇنى ياخشى ئاڭلىۋېلىشىمىز كېرەككى ، ئەزىز بۇرادەرلەر سۈننەت بىزنىڭ ئىسلامدىكى ھۆججىتىمىز بولماقلىقى كېرەك.

قۇرئان كەرىمدىن كېيىنكى ھۆججىتىمىز سۈننەتتۇر . ئەگەر بۇ سۈننەتنىڭ رىۋايىتى سەھىھ ئىكەنلىكىنى بىلىپ ئېنىق شەرتلىرىنى بىلگەندىن كېيىن پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم دىن رىۋايەت قىلىنغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ، ئىنكار قىلىدىغان بولسا كافىر بولىشىدا شەك ـ شۈبھە يوق دېگەنىكەن.

قايسى بىر كىشى ئۆزىنىڭ سۈننەتكە ، ئەگەشمەيۋاتقان نەرسىسىنى بىر تەكشۈرۈپ كۆرسە ، پەقەت ئۇنىڭ ئەگەشمەيۋاتقانلىقى ھاۋايى ھەۋەسە ، نەپس ، شەيتاندىن باشقا نەرسە ئەمەس . قەلبىدە رسول الله نىڭ مۇھەببىتىدىن باشقىلارنىڭ مۇھەببىتى ئېشىپ كەتكەنلىكىنىڭ بەلگىسىدۇر بۇ .

بۇنەرسىنى ئۆزى بىلەن الله نىڭ ئوتتۇرىسىدا سىر قىلىپ ، ھوي پالانچى كەل ئولتۇرغىن ، ئۆزۈڭگە ئىنساپ بىلەن گەپ قىل . سېنىڭ سۆزۈڭنى ھېچكىم ئاڭلىمايدۇ ، الله سبحانه وتعالا ئۆزى ئاڭلاپ تۇرۇپتۇ . شۇ سۈننەتلەرنى تەرك قىلىشىڭغا سەۋەب نېمە ؟ دەپ ئۆزىڭىزگە ئۆزىڭىز سوئال قىلسىڭىز . ئەلبەتتە ھاۋايى ھەۋەس ، نەپسى ،شەيتان ئىكەنلىكىدىن باشقا جاۋاب بولمايدۇ .

شۇنىڭ ئۈچۈن ھەم شەيتاننىڭ ئاساسى كىرىدىغان ئىنساننىڭ قەلبىگە بولغان يولى شۇدۇر . الله نىڭ مۇھەببىتىدىن قېلىشقا سەۋەب بولۇۋاتقانلىقىنى بىلگەن كىشى ئۆزى ئۈچۈن بۇنى ئېغىر مۇسىبەت دەپ بىلىشى كېرەك .

سۈننەت ئەمەلىنى قىلۋاتقان ۋاقتىڭىزدا ، باشقىلارنىڭ كۆزىگە بۇنەرسە خۇنۇك

كۆرىنىۋاتقانلىقى ئۈچۈن ، قوي بۇ سۈننەت ساقا يارىشاپتۇ دېگەن بولسا ، ھەرقانداق ئەمەللەردىكى سۈننەتنى ئېيتماقچىمەن شۇندا ماقا سۈننەتنىڭ گۈزەللىكى كۆپايە دەڭ .

مەن بۇنىڭ بىلەن ئادەملەرگە ماقۇل بولۇشنى مەقسەت قىلىۋاتقىنىم يوق، مەن بۇنىڭ بىلەن رسول ﷲ قا ئەگىشىۋاتىمەن خالاس .

مەن ھەۋەس قىلىمەنكى بەزى كىشىلەرگە رسول ﷲ نىڭ سۈننەتلىرىگە ئەمەل قىلىشتا بۇنى گۈزەل قىلىپ كۆرەلمەسلىكىمىز ھەم بۇ قەلبىمىزدىكى نوقسانىنىڭ بەلگىسىدۇر.

شۇنى ياخشى بىلىۋالماقلىقىمىز كېرەك بىز ئۆزىمىزنى شۇنچە كاتتا خاتاغا يول قويىۋاتقانلىقىمىزنى بىلەيلىكى ، بىز شۇ ئەمەل بىلەن ئۆزىمىز بىر ئادەم ھاياتىغا رسول ﷲ نىڭ سۈننەتلىرىنى تەتبىق قىلىۋاتقىنىدا ئۇنى خۇنۇك (ئاددى) كۆرۈپ قېلىشىمىز بىز ئۈچۈن ئېغىر مۇسىبەتتۇر .

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان بەزى كىشىلەر ، بۇ ئىسلامغا ئەمەل قىلىش قىيىن بولۇپ قالدىغۇ دېيىش مومكىن . لېكىن بۇنىڭ قىيىن بولۇپ قالغان نەرسە ھېلىقى

هاۋايى ھەۋەس، نەپس ، شەيتاندۇر بۇرادەرلەر، باشقا نەرسە ئەمەس .

بىز سۈننەتلەرگە قارشى چىقىشتا كاتتا كۈچلىرىمىزنى سەرىپ قىلىۋاتىمىز . لېكىن سۈننەتنى تىرىلدۈرۈشكە بىر ئۇرىنىپ بېقىڭ، بىر تەرەپتىن ئۆزىڭىزنىڭ كۈچى كەتمەيدۇ .

شۇنىڭ ئۈچۈن ھەم قەلبىمىزدىكى نوقسانلارنى تۈزىتىۋالماقلىقىمىز كېرەك .

الله سبحانه وتعالا نىڭ رەھمەت سالاۋاتلىرى پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم گە بولسۇن .

من صلى على صلى الله عليه عشرً

ماڭا بىر قېتىم دۇرۇد ئېيتقان كىشىگە الله سبحانه وتعالا 10 رەھمەت ئېلان قىلىدۇ . الله نىڭ رەھمىتى ۋە سالاۋاتلىرى ئۇ زاتقا بولسۇنكى ، قىيامەتكىچە بولغان، ئىنسانىيەتكە الله نىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشمەن دېگەنلەرگە نەمۇنە بولۇپ قالغاندۇر.

رسول الله صلى الله عليه و سلم نى ساھابىلەر شۇنچىلىك ياخشى كۆرۈشكەنكى، ئۇ كىشىلەر جەننەتتە پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ جەننەتتە بۇلىشىنى

ھەم ئۆزلىرىنىڭ ھەم جەننەتتە بولىشىنى ئويلىغاندا . ئۇ كىشىنىڭ مەرتىبىسىنىڭ يوقىرلىقىنى ئۇكىشى بىلەن بىللە بولالماسلىقنى ئويلاپ ، رەڭگىللىرى ئۆزگىرىپ كېتەركەن .

ساھابىلەرنىڭ بىرى رەڭگىللىرى ئۆزگىرىپ كەتكەندە سورىسا سىزنىڭ ئورنىڭىز يوقىرى مىنىڭ ئورنۇم تۆۋەن ، شۇنىڭ ئۈچۈن مەن جەننەتتە سىزسىز بولۇشنى ئويلاپ رەڭگىللىرىم ئۆزگەردى دېگەندە

من أحب قوما حشرة الله في زمرتهم

بىر تائىپىنى ياخشى كۆرگەن كىشى ئۇلارنىڭ جامائىتىدە مەھشەردە بىرگە بولىدۇ دېگەن.

ئۇ شۇندىن كىيىن خۇرسەن بولغان . ساھابىلەر پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نى ئاتىللىرىدىن ، پەرزەنتلىرىدىن ، ۋە ئۆزلىرىنىڭ جانلىرىدىن ھەم بەك ياخشى كۆرىشەتتى.

خۇبەيب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى مۇشرىكلار باغلاپ ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن كامانلار ئېتىپ ئويناپ مەسخىرە قىلىپ ئۆلتۈرۋاتقىنىدا ، شۇنچىلىك نەيزىلەرنىڭ بەدەنلىرىگە سانجىلىۋاتقىنىدا ، بىرەر ئاۋاز

چىقارمىغان كىشى ، مۇشرىكلار تەرىپىدىن : ئەنە مۇھەممەد كە ئەگىششىنىڭ ئاقىۋىتىنى كۆردىڭمۇ؟ ئەمدى سىنىڭ يېنىڭدا مۇھەممەدنىڭ بولىشىنى خالاۋاتامسەن دىگىنىدە محمد عليه السلام نىڭ ئاياقلىرىغا تىكەن كىرگىنىدىن مېنىڭ جانىمنى تەسلىم قىلغانلىقىم ئەبزەل دىگەنىكەن .

شۇنداق مۇھەببەت قىلغان . بىز بەزىبىر ئاددىي سۈننەتلەردە ئەگىشەلمىسەك پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم گە بولغان مۇھەببەتنى دەۋا قىلمىساق ھەم بولىۋېرىدۇ بۇرادەرلەر .

6 ـ دەرس راستچىللىق

قال الله تعالى : يَا أَيّهَا الَذِينَ آمَنُوا اتّقُوا الله وَكُونُوا مَعَ الصّادِقِين

ئى مۇئمىنلەر! الله دىن قورقۇڭلار راستچىللار بىلەن بىللە بولۇڭلار.

و قال الله تعالى: وَالصّادِقِينَ وَالصّادِقَاتِ .....

راستچىل ئەرلەر ۋە راستچىل ئاياللارغا ..... الله تعالى مەغفىرەت ۋە كاتتا ساۋاب تەييارلىدى.

وَقالَ تَعَالَى : { فَلَوْ صَدَقُوا الله لَكَانَ خَيْراً لَهُمْ

ئۇرۇش قارار قىلىنغان چاغدا ، ئۇلار الله تعالى غا سادىق بولۇشسا ، ئەلۋەتتە ئۇلار ئۇچۇن ياخشى ئىدى.]

رسول الله صلى الله عليه و سلم **نىڭ ئېلىپ كەلگەن يوللىرى راستچىللىق ئاساسىغا قۇرۇلغان،**

أن هرقل قال لأبي سفيان : فماذا يأمركم به ؟ قال : يقول : اعبدوا الله وحده ولا تشركوا به شيئاً ، واتركوا ما يقول آباؤكم ، ويأمرنا بالصلاة والصدق والعفاف والصلة

ئەبۇ سۇفيان ئىبن ھەرب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ رۇم پادىشاھى ھىرەقلىنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىپ يازغان مەكتۇبىنى تاپشۇرۇۋالغاندىكى ۋەقەلىكنى بايان قىلغان ، ئۇزۇن ھەدىسدە مۇنداق دەيدۇ: ھىرەقلى مەندىن : ‹سىلەرنىڭ پەيغەمبىرىڭلار سىلەرنى نىمىگە ئۈندەيدۇ . › دەپ سورىدى . مەن ‹ بىرلا الله تعالى غا ئىبادەت قىلىشقا ، ئۇنىڭغا ھىچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىككە ، ئاتا بوۋىللىرىمىزنىڭ دىنىنى تاشلاشقا ، ناماز ئوقۇشقا ، راستچىللىققا ، ئىپپەتلىك بولۇشقا ۋە ئۆز ئارا سىلە رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ› دېدىم .

(ھىرەقلى رۇم ھۆكۈمدارى ، رۇم مەملىكىتىگە

مەككىدىن سودىگەرلەر كەلگەن ۋاقىتتا ، رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ خەۋىرى ئالەمگە تارقالغان ۋاقىتتا ، ھىرەقلى مەككىدىن كەلگەن سودىگەرلەرنى چاقىردى . بۇ سودىگەرلەرنىڭ ئىچىدىن شۇ پەيغەمبەرلىكنى دەۋا قىلغان كىشىگە نەسەبدە قېرىنداش بولغان كىشىنى تەلەپ قىلدى. ئەلۋەتتە بۇكىشى ئەبۇ سۇفيان ئىدى ، ئەبۇ سۇفيان شۇدەردە يەر مىقياسىدا رسول الله صلى الله عليه و سلم گە ئەڭ قاتتىق دۈشمەن بولۇپ تۇرغان ۋاقت ئىدى.

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم گە يالغان تۆھمەتنى نىسبەتلەشكە بولىدىغان بولسا ،خۇسۇسەن (رۇم ھۆكۈمدارى يەر مىقياسىدىكى ئىككى ھۆكۈمدارلىقنىڭ بىرى ۋە كۈچلىكى ئىدى)بۇيەرگە تەسىرى ئۆتۈپ قالماسلىقى ئۈچۈن ھەرقانچە يالغان گەپ قىلىپ تۆھمەت قىلىشقا تەييار ئىدى . لېكىن ئەبۇ سۇفياننىڭ تۆھمەت قىلىشىغا ئىمكانىيەت بەرمەيدىغان تەرتىپ تۈزۈلدى . ھەممە كىشىلەرنى قاتار قىلىپ ، ئەگەر يالغان گەپ قىلىدىغان بولسا ، ئارقىدىكى كىشىلەر بۇنى يالغان سۆزلىدى، دېسۇن دەپ ئۆتكۈزگەن ۋاقىتتا ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل قىلىپ ئۆتكۈزدى .

شۇ ۋاقىتتا بىرنەچچە سوئالنى سورىدى ، شۇ

سوئالنىڭ بىرى سىلەرنى نېمىگە بۇيرىدى ؟ (يەنى بۇ يېڭى پەيغەمبەرلىكنى دەۋاقىلغان كىشى سىلەرنى نېمىگە بۇيرىدى)(ئەبۇ سۇفيان كېيىن ئىسلامنى قوبۇل قىلغان كېيىن بۇنى سۆزلەپ بېرىپ : ئەگەر شۇ ۋاقىتتا رسول الله صلى الله عليه و سلم گە تۆھمەت قىلىشنىڭ ئىلاجىنى تاپسام تۆھمەت قىلاتتىم . پادىشاھنىڭ ھوزۇرىدا يالغانچى ، تۆھمەتخور بولۇپ چىقىشدىن قورقۇپ توغرا گەپ قىلىشقا مەجبۇر بولدۇم .)شۇ سوئالنىڭ بىرى ھىرەقلى : ئۇكىشى نېمىگە بۇيرىدى ؟ دېگەن ۋاقىتتا : بىر الله ئىبادەت قىلىش، ئۇنىڭغا ھىچ بىر نەرسىنى شېرىك قىلماسلىق، ئاتا بوۋاڭلار دېگەن نەرسىنى تاشلاش ، ناماز ئوقۇش ، ۋە راستچىللىقتا ، ئىپپەتلىك بولۇشقا، الله بۇيرىغان قېرىنداش ئورۇق تۇققانلار بىلەن ئالاقىدە بولۇشقا بۇيرىدى ، راستچىللىقنى ھەتتا پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ ئەشەددى دۈشمەنلىرى ھەم بىلىدىغان دەرىجىدە بولدىكى ، ئىسلام دىنى راستچىللىققا بۇيرىغانتى.

راستچىللىق بىزنىڭ دىنىمىزنىڭ ئەڭ كاتتا سىمۋوللىرىدىن بىرىدۇر.

الله سبحانه وتعالا : الله قا تەقۋا بولۇڭلار ۋە راستچىللار

بىلەن بىللە بولۇڭلار . دەپ بۇيرىدى.
هازىرقى دەرسىمىزنىڭ نىمە ئىكەنلىكىنى، ئاڭلىغۇچى كىشىلەر بىلىۋالسا كېرەك . راستچىللىق دەرسىمىزنىڭ مەۋزوسى بولۇپتۇرۇپتۇ .
ئىسلام ئاساسى ساداقەت(راستچىللىق)شۇ ساداقەتكە بويرۇش ، ھەممە ئادەم ئۆزىنىڭ تارىخىنى تەكشۈرۈپ كۆرسۇن ، ئىسلامدىكى ساداقەتتەك ساداقەت بولغان ئەمەس ، بولۇپ ھەم رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ دەۋرىدىكى ساداقەت ، ئوخششى كۆرۈلمگەن ساداقەتتۇر . ساھابىلەردىن كيىن تابىئىنلار ، ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن ئەگەشكەن كىشلەر ئىچىدە ساداقەت تېپىلدى .
« ئى ئىمان كەلتۈگەن كىشىلەر الله قا تەقۋالىق قىلىڭلار ، ۋە راستچىللار بىلەن بىللە بولۇڭلار .»

بۇ يەردە ئېيتىلمىدىكى ئاتا-ئاناڭلار بىلەن بىللە تۇرۇڭلار ، قېرىنداشلىرىڭلار بىلەن بىللە تۇرۇڭلار ، دېگەن سۆز بولمىدى . يەنى راستچىللار بىلەن تۇرۇڭلار ، ھەربىر نەرسىدە سادىقلار سېپىدە بىللە تۇرۇشقا الله سبحانه وتعالا بۇيرىدى . بىرەر سۆز بولسۇن ياكى ئەمەل بولسۇن . شۇ ۋاقىتتا كىشى سادىقلار

بىلەن بىرگە تۇرىشى كېرەك .
 ھەتتا دۈشمىنىدە سادىقلىق بولسا ، دۈشمەن ئەگەر بىر سۆزنى ھەق گەپ قىلغان بولسا مەن بۇنى يامان كۆرىمەن، لېكىن بۇ شۇ دەۋاسىدا راستچىل بۇ توغرا دېدى- دەپ تۇرالىشىمىز كېرەك .

أستعيذ بالله

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُونُواْ قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءِ لِلّهِ وَلَوْ عَلَى أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالأَقْرَبِينَ

« ئى مۇئمىنلەر! خۇدالىق ئۈچۈن گۇۋاھلىق بېرىشتە ئۆزەڭلارنىڭ ياكى ئاتا- ئاناڭلارنىڭ ياكى تۇغقانلىرىڭلارنىڭ زىيىنىغا (گۇۋاھلىق بېرىشكە) توغرا كەلگەن تەقدىردىمۇ ئادالەتنى بەرپا قىلغۇچى بولۇڭلار .»
 سادىقلىقتا تۇرۇش مىساللىرى ئىسلام تارىخىدا ناھايىتى كۆپدۇر . قۇرئان كەرىمدە ئېيتىلىدىكى

فلو صدقوا الله لكان خيرا لهم

ئۇرۇش قارار قىلىنغان چاغدا ، ئۇلار الله تعالى غا سادىق بولۇشسا ، ئەلۋەتتە ئۇلار ئۇچۇن ياخشى ئىدى .

رسول الله صلى الله عليه و سلم ساھابىللىرىگە ئۆتكەن پەيغەمبەرلەر تارىخىدا ئۆتكەن ساداقەت ھەققىدە سۆزلەپ بېرەتتى ۋە ئۆزلىرىنىڭ دەۋرىدە ئوخشىشى يوق شەكىلدە سادىقلىقنىڭ گۇۋاھى بولۇندى .

انطَلَقَ ثَلاثَةُ نَفرٍ مِمّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَتّى آوَاهُمُ المبِيتُ إِلى غَارٍ فَدَخلُوهُ، فانْحَدرَتْ صَخْرَةٌ مِنَ الجَبَلِ فَسَدّتْ عَلَيْهِمُ الغَارَ ، فَقالُوا : إِنّهُ لاَ يُنْجِيكُمْ مِنْ هذِهِ الصّخْرَةِ إِلاَ أَنْ تَدْعُوا الله بِصَالِحِ أَعْمَالِكُم ....

ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رسول الله صلى الله عليه و سلم دىن ئاڭلىغانلىقىنى رىۋايەت قىلىدۇكى:

سىلەردىن ئىلگىركى كىشىلەردىن ئۈچ كىشى سەپەرگە چىقتى. ئۇلار يولدا بىرغاردا يېتىشقا توغرا كەلدى . ئۇلار غارغا كىردى ، ۋە تاغنىڭ ئۇستىدىن بىرتاش

چۈشۈپ ، غارنىڭ ئاغزىنى ئېتىۋالدى . ئۇلار : بۇتاشتىن الله قا سالىھ ئەمەلىڭلار بىلەن دۇئا قىلىشتىن باشقا نەرسە قۇتقازمايدۇ (يەنى بىرەر سالىھ ئەمەلىڭ بارمۇ شۇ ئەمەلىڭنى الله قا ۋاستە قىلىپ تۇرۇپ شۇ ئەمەلنى سېنىڭ رازىلىقىڭ ئۈچۈن قىلغانىدىم، راستچىللىق بىلەن قىلىۋىدىم ، ماڭا نىجات بەر دەپ دۇئا قىلايلى). دېيىشتى . (ئىنسان هاياتىغا بىرنەزەر تاشلىسا سادىق بىر ئەمەل قىلغانلىقنى تاپالمايدۇ . ھەركىم ئۆزىنىڭ ھاياتىغا نەزەر تاشلىسۇن. بىرەر بىر سادىق ئەمەلنى قىلدىممىكىن . بىرەر بىر ئەمەلنى الله نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن مىننەت قىلماي كېلىۋاتىمەنمۇ؟ دېگەن سوئالنى بەرسە ، ھە مانا ئەمەلىم دېگەن كىشلەر كەم تېپىلىدۇ . شۇنچىلىك كېچىسى تۇرۇپ ئىبادەت قىلىپ روزا تۇتۇپ ، ئەمەل قىلغان بىلەن ئىنساننىڭ بىر سادىق ئەمەلنى تېپىش قىيىن بولىدۇ . بۇنى ئۆزى بىلەن الله قا ئىلتىجا قىلىپ ئولتۇرۇپ ، ئېيت بىر سادىق ئەمەلىڭنى دىسە ، ئادەم ئويلىنىپ قالىدۇ .

ئۇلاردىن بىرى بىر سادىق ئەمەلنى تاپتى ، (شۇ ئەملى ئۆزىنىڭ دەۋرىدىن كېيىن ، ئاخىرقى

پەيغەمبەر صلى الله عليه وسلم دەۋرىدە ئۆزىنىڭ ئۇممەتلىرىگە ھىكايە قىلىپ ئېيتىپ بەردى.
بۇ ھەدىسلەردە رىۋايەت قىلىنىپ ، كىتابلاردا قىلىپ بىزنىڭ دەۋرىمىزگىچە 1400 يىلدىن كېيىن شۇ ئەمەل ھىكايە قىلىنىپ شۇ ئەمەل ھەۋەس قىلىندى .
ئىنسان ئەگەر بىر سادىق ئەمەلنى قىلسا بۇنىڭ قىيامەتكىچە تەسىرى قالىدۇ بۇرادەرلەر .
مانا بۇنەرسىنى بىز چۈشىنىۋېلىشىمىز كېرەك . ئىنسان ناھايىتى كۆپ ئەمەللەرنى قىلىدۇ . بىر تەكشۈرۈپ كۆرسە ھەممىسى بىر غەرەز باشقا مەقسەتلەردە بولۇپ قالىدۇ .,)
ئۇلاردىن بىرى : ئۆزىنىڭ قىرى ئاتا-ئانىسى بارلىقىنى ۋە ئۇلاردىن ئىلگىرى ئائىلىسىدىكىلەرنى غىزالاندۇرمايدىغانلىقىنى ھىكايە قىلىدۇ. (يەنى ئائىلىدىكىلىرى پەرزەنتلىرىدىن ئىلگىرى غىزالاندۇرۇپ ئاندىن پەرزەنتلىرىنى غىزالاندۇرىدىغانلىقىنى) بەزى ئىشلار بىلەن ئاۋارە بولۇپ سۈتنى ئېلىپ كەلگەندە ئۇلار ئۇخلاپ قالغانلىقىنى، ئۇلارنى ئويغىتىشنى خالىماستىن، سۈتنى قولىدا تۇتقىنىچە تاڭ ئاتتۇرغانلىقىنى، بالىلىرى پۇتلىرىدا يالۋۇرۇپ تۇرغان ھالەتتە، تاڭ ئاتتۇرغانلىقىنى ھىكايە قىلىدۇ .

شۇ نەرسىنى ھاياتىدا ئاتا-ئانىسى ئۇچۇن بولغان ھۆرمەتنى الله نىڭ رىزاسى ئۇچۇن ئۆتكۈزگەنلىكىنى شۇنى ۋەسىلە قىلىپ تۇرۇپ، ئەگەر شۇ ئەمەلىمنى قوبۇل قىلغان بولساڭ، تۇرغان ھالەتلىرىمىزدىن نىجاد بەرگىن دەپ دۇئا قىلغانلىقىنى ۋە مەلۇم مىقداردا تاشنىڭ ئېچىلغانلىقىنى (تەكشۈرۈپ كۆرسەك ئۆزىنىڭ ئاتا-ئانىسىغا قىلغان ھۆرمەتنىڭ يوقىرى قىسمى، بىز ئويلىشىمىز مومكىنكى، بۇ پەرزەنتلىرىدىن ئاتا-ئانىللىرىن ئىلگىرى قىلىش كۆپ كىشىلەردە تېپىلىشى مومكىن دەپ ئاددىي ئەمەلدەك كۆرىنىدۇ. لېكىن ئۆزىمىزنىڭ ھاياتىمىزغا، ئۆزىمىز ئاتا-ئانىمىزغا قىلىۋاتقان ھۆرمەتكە بىر قارىساق بۇ بىر ئەمەلدە راستچىل بولۇش ناھايىتى ئاز كىشىگە نىسىپ بولىدۇ. بىر ئەمەلنىڭ ئۆزىدە سادىق قېلىش ناھايىتى قىيىن بۇرادەرلەر ، الله سبحانه و تعالى مەدەت بەرگەن كىشىلا شۇنىڭدا سادىق قالىدۇ .

ئىككىنجى كىشى ئۆزىنىڭ تاغىسىنىڭ قىزى بارلىقىنى، ۋە بۇقىزنى ئىنتايىن ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى، ۋە ئۇنىڭدىن ھارام ئىشنى مەقسەت قىلىپ تۇرغانلىقىنى، ئۇ تاغىسىنىڭ قىزىنىڭ بۇنىڭدىن ئۆزىنى تارتقانلىقىنى، قەھەتچىلىك

بولغاندا بىر يۈز يىگىرمە دىنارغا ئۇنىڭ تەلپىگە ماقۇل بولغانلىقى، ئۇنىڭغا يېقىنلاشقىنىدا، الله دىن قورققىن دېگەن سۆزنى تاغىسىنىڭ قىزىدىن ئاڭلىغان ۋاقتتا، بۇ بۇزۇق ئىشتىن يېنىپ كەتكەنلىكىنى، پەقەت الله دىن قوقۇپ سادىقلىق بىلەن، شۇ ئەمەلنى قىلغانلىقىنى، ۋە بۇكىشىنىڭ ئى الله شۇ ئىشنى سېنىڭ رازىلىقىڭ ئۈچۈن سادىقلىق بىلەن قىلغان بولسام، بىزگە شۇ تۇرغان مۇسىبەتتىن نىجاد بەرگىن . دېگىنىدە، تاش كىشى سىغمايدىغان مىقداردا ئېچىلغانلىقى بايان قىلىندى. (مانا بۇ نەرسە ھەم ، ئىنسان ئۆزى بىلەن نەپسى ئوتتۇرسىدىكى، كۆرەشتە ساداقەت بىلەن غەلبە قىلغانلىقىنىڭ مىسالىدۇر . ھاياتتا ئەگەر بىركىشى ئۆزىگە سوئال قىلسا ، نەپسى قاتتىق خالىغان نەرسىدىن ۋاز كەچكەنمۇ يوقمۇ ؟ دېگەن سوئالغا ئىنساننىڭ ھەممە ئىمكانىيتى بار تۇرۇپ شۇنىڭدىن يانالىغانمۇ دەپ سوئال قويسا بۇنىڭغا ھەم ئويلىنىپ قالىدۇ.

ئەۋۋەلقى دەرسلىرىمىزدە ئېيتىپ ئۆتتۇقكى ر رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ دەۋرلىرىدە ،ئۇزاق ۋاقت كېسىلىدىن كىيىن بېلىق يېيىشنى خالىغان ساھابە ، بېلىق يىگۈسى كېلىپ ، نەپسى شۇ بىر بېلىقنى

يىيىش (بۇرادەرلەر بۇنى نەپسى خاھىش دېگىلى ئادەم خىجىل بولىدۇ ، ئىنسانىنىڭ بىر تائامنى يىيىشنى خالىشى شەرىئەتكە مۇۋاپىق نەرسە بۇ. ئەنە بۇ نەرسىنى يېمەكچى بولغىنىدا ، رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ ھەدىس مۇبارەكلىرى ئېسىگە كېلىپ :«ئەگەر بىر كىشى ئۆزلىرىنىڭ نەپسى ئىشتىھا قىلىپ تۇرغان نەرسىنى باشقا بۇرادەرلىرىگە ئەۋەتسە دوزاخ ئۇتى ھارام بولىدۇ »دېگەن ھەدىس ئېسىگە كېلىپ بۇنى مەندىن بەكراق پالانى كىشى مۇھتاج ، شۇنىڭغا ئېلىپ بېرىڭلار دېگىنىنى. شۇ ۋاقىتتا ئائىلىدىكىلىرى بۇنەرسىنى سىز يەڭ، ئۇ كىشىگە ھەم ھازىرلايمىز دېگەندە، ياق مەسىلە بۇنىڭدا ئەمەس، پەيغەمبىرىمىز رسول الله صلى الله عليه و سلم :

«ئۆزىنىڭ نەپسى ئىشتىھا قىلىپ تۇرغان نەرسىنى ، باشقا كىشىگە ئەۋەتسە دوزاخ ئۇتى ھارام بولىدۇ ،»

دېگەن . مۇشۇ ھەدىسكە ئەمەل قىلىش ئىمكانىيىتى ھاياتىمدا ھىچ بولمىغانىدى . مانا مۇشۇ ۋاقىت ئەمەل قىلىشنىڭ ۋاقتىدۇر . ئىنسانغا ھاياتىدا شۇنداق بىر ئىمتىھان دەۋرى كېلىدۇكى ، شۇ ئۆزىنىڭ خالىغان

نەپسى خالاپ تۇرۇپ شۇنەرسىنى باشقىلارغا بېرىدىغان دەۋر ئۆمرىدە بىر قېتىم ياكى ئىككى قېتىم كېلىشى مومكىن . لېكىن بىز شۇ قولاي پۇرسەتتىن پايدىلىنالايمىزمۇ يوق ؟ الله بىلىدۇ .
مانا بۇ ئىنسانىنىڭ نەپسى ئىشتىھا قىلىپ ئارزۇ قىلىپ يۈرگەن نەرسىنىڭ دەۋرلەر ئۆتۈپ ئىمكانىيەت بولۇپ قالغان ۋاقتىدا نەپسىدىن ۋاز كېچىشىنىڭ مىسالىدۇر بۇ ، شۇنداق سادىق كىشىلەرگىلا الله سبحانه وتعالا نىجات بېرىدۇ .)
ئۈچىنجىسى {(بۇ بىزنىڭ دەۋرىمىزدىكى كىشىلەر بۇ ئىنتىھاندىن ئۆتەلمەيدىغان مىسال بولسا كېرەك، لېكىن بۇنى ئوقۇپ بىلدۇرۇپ قويىمىز، بۇ ھازىرقى ئىختىسادى تەڭلىك ۋاقتىدا كىشىلەر تامامى الله ساقلىسۇن . ھازىرقى دەۋردە پەقەت ئىختىسادنى بىرىپ-بىرىپ دىنىسىزلارغا ئوخشىغان ئاساسى مەسىلە قىلىپ كېتىۋاتقان سائەتتە، بۇ ئىنتىھاندىن چىقىدىغان كىشىلەر ناھايىتى كەم بولسا كېرەك .
بۇ بىز ئەڭ مۇھتاج بولغان مىسال ھەم شۇ بولسا كېرەك، بۇ قىيامەتكىچە ئۈچىلا سۈرەت تېپىلىۋېرىدۇ بۇرادەرلەر . ئىشىنىڭ تارىختا شۇنداق سادىق كىشلەر ئۆتكەن . بۇنى رسول الله صلى الله عليه و سلم ھىكايە قىلىپ

بەردى ،
ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رىۋايەت قىلدى .ئىمام بۇخارى ، ئىمام مۇسلىم ئۆزلىرىنىڭ سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا كەلتۈردى . (بىرلىككە كېلىنگەن ھەدىس)

[مەن بىرنەچچە مەدىكارلارنى ئىشلەتكەنىدىم ، ئۇلارنىڭ ھەققىنى بەرگەنىدىم ، لېكىن بىر كىشى ئۆزىنىڭ ھەققىنى ئالماستىن كېتىپ قالغانىدى . ئۇنىڭ خىزمەت ھەققى مەندە قالغانىدى . شۇ قالغان ھەققىنى بۇ زايە بولمىسۇن دەپ كۆپەيتىپ قويدۇم ، (يەنى نېمە قىلدى ؟ بەزى رىۋايەتلەر ھەدىسنىڭ شەرھىدە كېلىدۇ ، بىر بوغاز قوي ياكى مال ئېلىپ قويغانلىقىنى رىۋايەت قىلىدۇ . ماللار كۆپىيىپ كەتتى . مەلۇم بىر دەۋرلەردىن كېيىن كەلدى . ئى الله نىڭ بەندىسى ئىش ھەققىمنى بەرگىن دېدى . (شەرئىي ھۆكۈم شۇكى بىر ئادەمنىڭ مېلى قالغان بولسا شۇ مېلىنى بەرگەن بولسا شەرئەن ھەققىنى ئادا قىلغان بولىدۇ .) بۇ كۆرۈپ تۇرغان تۆگە ، كالا ، قوي ، ۋە قۇللارنىڭ ھەممىسى سېنىڭ ئىش ھەققىڭ دېدى . ئى الله نىڭ بەندىسى مېنى مەسخىرە قىلماڭ دېدى . ئۇ مەن مەسخىرە قىلۋاتقىنىم يوق . بۇ سەۋەبنى

ئېيتتى . سەۋەبىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ماللار ھەممە نەرسىنى بىرەر نەرسىنى قويماستىن ئېلىپ كەتتى . شۇ نەرسىنى سادىقلىق بىلەن سېنىڭ رازىلىقىڭ ئۈچۈن قىلغان بولسام بىزنىڭ بېشىمىزغا چۈشكەن بۇسىبەتتىن نىجاد بەرگىن دېدى .
الله سبحانه وتعالا ئۇلارغا نىجاد بەردى . تاش ئېچىلدى ، ھەممىسى سىغىدىغان سۇرەتتە، ئۇلار چىقىپ كەتتى.»

(ئى ئىمان كەلتۈرگەن كىشىلەر الله قا تەقۋالىق قىلىڭ ۋە سادىقلار بىلەن بىللە بولۇڭ .) بۇ دۇنيا غارىدا قالغىنىڭىزدا بۇ ھازىرقى تۇرغان دۇنيادا پەقەت سادىقلار نىجاد تاپىدۇ . (سادىقلار بىلەن بىرگە بولۇڭ)،سەپەردە سادىقلار بىلەن بىرگە بولۇڭ ، ھاياتتا سادىقلار بىلەن بىرگە بولۇڭ. الله سبحانه وتعالا نىجاد بېرىدۇ. ئۆزىڭىزنىڭ ئىمكانىيىتىڭىز يوق بولغان سائەتتە ، الله سبحانه وتعالا غا سادىق ئەمەلىڭىز بىلەن مۇناجات قىلىڭ ، الله سبحانه وتعالا نىجات بېرىدۇ .
نىجات بەرگەندە ھەم شۇنداق نىجات بېرىدۇكى ، 1400 يىلدىن كېيىن ئادەملەر بۇ ئەمەلگە ھەۋەس قىلىدىغان بولۇپ نىجات بېرىدۇ . بىز ناھايىتى كۆپ

مىساللارنى كەلتۈرۈشىمىز مۇمكىن . بۇ ھەدىس شەرىپ ئۇزۇن بولغانلىقى ئۈچۈن بىز كېرەكلىك جايىنى قىسقىچە قىلىپ ئالىمىز.

« ئابدۇللاھ ئىبنى كەئب ئىبنى مالىك دىن رىۋايەت قىلىنىدۇ. بۇكىشى كەئىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەرزەنتلىرىنىڭ ئىچىدە ، كەئىب ئىبنى مالىك كۆزلىرى ئەما بولۇپ قالغاندا يېتىلەپ يۈرگەن پەرزەنتلىرىدۇر ، بۇ پەرزەنتى دادىسىدىن ھىكايە قىلىپ ئېيتىدۇكى ، دادامدىن ئۇرۇشقا چىقمىغانلىق توغرىسىدىكى ھىكايە سۆزلەپ بەرگەنلىكىنى ئاڭلىدىم. (بۇخەۋەر كۆپچىلىككە ئالدىنقى دەرسلىرىمىزدە ئاڭلىتىلغان قىسقىچە قىلىپ ئېيتىمەن .تەبۇك غازاتىدا رسول الله صلى الله عليه و سلم : كىم الله قا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرگەن بولسا، مەدىنىدە رامىزان ئېيىدا ھازىر بولسۇن دېدى.

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ ئادەت شەرىفلىرى ، بىرەر غازاتقا چىقماقچى بولسا يۇشۇرۇن تۇتاتتى . ئۆزى بۇتەرەپكە ماڭماقچى بولسا ، كۆرىنىشتە يەنە بىرتەرەپكە چىققان بولۇپ كىيىن مەدىنىنىڭ ئېدىرلىرىدىن باشقا تەرەپكە بۇرۇلۇپ كېتەتتى . مۇناپىقلارنىڭ ، دۈشمەنلەرنىڭ كۆپلىكىدىن ،ئەمما

تەبۇك غازىتى بىر ئايلىق ئۇزۇن مۇساپە بولغانلىقى ئۈچۈن ،رامىزان شەرىفىنىڭ ئىغىر كۈنىدە بولغانلىقى ئۈچۈن ،ۋە مەدىنە ئەھلىنىڭ ئاساسى تىرىكچىلىكى خورما بولغانلىقى ئۈچۈن شۇ خورمىنىڭ پىشىپ تۇرغان ۋاقتىدا ماڭىدىغان سەپەر بولغانلىقى ئۈچۈن ئېلان قىلدى . شۇ تەبۇك غازاتىدا مەقسەتلەرنى ئۇچۇق بايان قىلدى .

الله سبحانه وتعالا تەبۇك غازاتىدا ساھابىلارنى قاتتىق ئىمتىھان قىلدى ، رامىزان شەرىف ، ئىسسىق ھاۋا ، ھەممە خورمىسى پىششى، بۇنى ساتسا شۇ سائەتتە پايدىلىنىدىغان يىللىق كىرىمى شۇ ئىدى. مانا شۇ سائەتتە تەبۇكقا چىقىشقا بۇيرىدى . (بۇ بۇرادەرلەر ئاساسى تىرىكچىلىكى شۇ بولغان كىشلەرگە ئىغىر ئىمتىھان. لېكىن ساھابىلەر بۇنىڭدىن مۇۋەپپىقيەتلىك چىقىدىغان كىشلەردۇر . ئەگەر ھەرقانداق سائەتتە كىشلەر ھەپتىدىكى بازىرىدىن قالىدىغان بولۇپ قالغان ۋاقىتتا ئىسلامنىڭ ھۆكمىدىن ۋاز كىچىۋالىدۇ . بىزنىڭ ھازىرقى ۋاقتتىكى مۇسۇلمانچىلىقىمىز ، تىرىكچىلىكىمىز ياخشى بولۇپ تۇرغان بولغانلىقى ئۈچۈن بولسا كىرەك (والله أعلم).

مەن يامان گۇمان قىلىش ئۈچۈن ئەمەس ، ئەگەر

بىرەر كىشىگە مۇسىبەت يېتىپ قالىدىغان بولسا ، مۇسىبەت ئەمەس ، مالىغا مۇسىبەت شۇكىشىنىڭ تىلىدا ئېيتقىنىمىزدا پەقەت ئۇ جەسىدىگە مۇسىبەت بىرەر بىر زەرەر بولسا ئۇكىشىنى تاپالمايسىز . ئەگەر ئادەتتىكى كىرىمىدىن كېمىيىپ قالىدىغان بولسا شۇۋاقىتتا ۋاز كېچىۋالىدۇ . ئۆزىڭىزنى تارىختىكى كىشىلەرگە بىر سېلىشتۇرۇڭ .

ئەھلى جەننەتلەر مانا بۇلار ، مەندە شۇلارغا ئوخشايدىغان ئەمەل سۈپەت بارمۇ دەپ شۇلارغا سېلىشتۇرۇڭ . ئەمما بىز جەننەتنىڭ ئەڭ يوقىرى قىسمى بىزنىڭكى بىزنىڭ روخسىتىمىز بىلەن كىرىدۇ، دېگەن دەۋادەك بۇسۆزنى ئېيتمىساق ھەم شۇنداق دەۋادا كېتىۋاتىمىز .)

كەئىب ئىبنى مالىك مانا بۇتەبۇك غازاتىدىن باشقا بىرەر غازاتتا قالغان ئەمەسمەن دېدى . ھەممە غازاتتا رسول الله صلى الله عليه و سلم بىلەن قاتناشقانىدىم . (كۆردىڭىزمۇ ھەممە ئىشقا قاتناشقان ، ئەمما تەبۇكتا قېلىپ قالغان ، بەدردە ئۆزرى بىلەن قالغانلىقى مەلۇم) رسول الله صلى الله عليه و سلم بىلەن كىشىلەر كېتىشتى . كىم ئۆزرە ئېيتقان بولسا زاھىرىگە كۇپايە قىلىپ ئۆزرىلىرىنى قوبۇل قىلدى . (بەزى ۋاقىتتا مەن

تەسىرلىنىمەن . ئۇمۇمى ئېيتىمەن شۇ نەرسىنى شۇ تەبۇك غازاتىدا

(إن بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ)

دېگەنلەر بار .(ھەقىقەتەن بىزنىڭ ئۆيلىرىمىز ئۇچۇقچىلىقتا)شۇنىڭ ئۈچۈن مەن قېلىپ قالمىسام ، ئۆيىمىزگە ھەرخىل ھۇجۇملار بولۇپ قېلىشى مومكىن ، دېيىشكەن.

الله قۇرئان كەرىمدە:« إن بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنْ يُرِيدُونَ إلافِرَارًا»

(ئۇلارنىڭ ئۆيلىرى ئۇچۇقچىلىقتا ئەمەس ، ئۇلار پەقەت قېچىشنىلا ئويلايدۇ .) دېگەن .
ماڭا بەزىبىر ۋاقىتتا سوئال بولۇپ قالغانكى ئۆزەمنىڭ بېشىدىن ئۆتكەننى ئېيتماقچىمەن .
بىر خىزمەتنى بەزىلەرگە بۇيرىغان ۋاقتىمىزدا ئۆيىمىزنىڭ دىۋارى (تۇسۇق تام)ئۇچۇق دېگەن

ۋاقىتتا شۇ ئايەت ئېسىمگە كېلىدۇ . بەلكىم كىشىلەرنى شۇنداق دەمدىكىن دەپ ئويلايتىم . ئۆيىمىزنىڭ ئارقىسى ئوچۇق شۇنىڭ ئۈچۈن مەن بۇ ئىشنى هازىر قىلالمايمەن . بۇدىنىي خىزمەت غازات ۋە باشقا ئىش ئەمەس بۇرادەرلەر . ئاددى بىر دىنىي خىزمەت بولغىنىدا ، كىشلەر ئۆيىمىزنىڭ ئارقىسى ئوچۇق دەمدىكىن دەپ ئويلايتىم . لېكىن شۇ نەرسىنى الحمد لله هاياتىمدا ئاڭلىدىم.) شۇنداق دېگەنلەرگە پەيغەمبىرىمىزصلى الله عليه وسلم دەرهال رۇخسەت بەردى . بۇكىشى كەئىب ئىبنى مالىك كىم ؟ (ليلة العقبة) گە قاتناشقان كىشى رسول الله صلى الله عليه و سلم بىلەن قىيىنچىلىق ۋاقىتتا بىرگە بولغانلار .

تەبۇك غازاتىدىن ئۈچ كىشى قېلىپ قالدى خالاس . پەيغەمبىرىمىز رسول الله صلى الله عليه و سلم تەبۇكقا كەتتى . كەئىب ئىبنى مالىك قالدى . (بىز بۇيەردە بۇ كىشىنىڭ خەۋەرلىرىنى ئوقۇپ ئېيتىپ يۈرمەيمىز .) لېكىن پەيغەمبىرىمىز رسول الله صلى الله عليه و سلم تەبۇكتىن كاتتا غەنىمەت بىلەن غەلبە بىلەن قايتتى . جەڭ بولمىدى .

الله سبحانه وتعالا مۇشرىك كاپىرلارنىڭ قەلبىگە هەيۋەتنى سالدىدە رسول الله صلى الله عليه و سلم ۋە

ساھابىلەرگە كاتتا ئىنتىھان بولغىنىدا ، ئۇلار ئىنتىھاندىن مۇۋەپپىقىيەت بىلەن چىقتى ۋە مەدىنىگە قايتىپ كەلدى . مەدىنىگە قايتىپ كەلگەندە ، كەئب ئىبنى مالىك رسول الله صلى الله عليه و سلم نىڭ ئالدىغا كەلگىنىدە يالغان ئۆزرە ئېيتسا قۇبۇل قىلاتتى ، ئۇكىشىنىڭ غەزىپىدىن قۇتۇلۇپ قالاتتىم. (بۇكىشى ناھايتى مۇنازىرچى كىشى ئىدى)ئېيتىدىلەركى : مەن ھازىر پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ ئالدىدىن قۇتۇلغىنىم بىلەن الله نىڭ ھۇزۇرىدا قۇتۇلالمايمەن دېدىمدە

(فَأَجْمَعْتُ صِدْقَهُ)

ئۆزۈم ساداقەت بىلەن راستىنى ئېتىمەن دېدىم . ۋە پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ ھوزۇرىغا كەلدىم . (رىۋايەت قىلىنىشىچە 80 دىن كۆپراق كىشى ئۆزرىلىرىنى بايان قىلدى، زاھىرىنى بايام ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك قوبۇل قىلدى . ئۇلارنىڭ ھەقلىرىگە ئىستىغفار ئېيتتىدە ، قەلبىنى الله قا تاپشۇردى .

مەن كەلگەن ۋاقتىدا توغرىسىنى ئېيتىشقا قەسەم قىلدىم . پەيغەمبەر صلى الله عليه وسلم نىڭ ئالدىغا كېلىپ :

ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى الله بىلەن قەسەمكى ئەگەر دۇنيا ئەھلى ئىچىدە سەندىن باشقا بىرەر كىشىنىڭ ئالدىدا ئولتۇرغان بولسام ، ئۇنىڭ غەزىپىدىن سۆزمەنلىك قىلىپ ئۆتۈپ كېتەلەيتىم . لېكىن مەن بۇ يەردە راستىنى ئېيتىمەنكى تەبۇك غازىتىدىن قېلىشقا مەندە ھېچقانداق ئۆزرە بولغان ئەمەس دېدى .

رسول الله صلى الله عليه و سلم :بۇ راست ئېيتتى ، تاكى الله سەن توغرۇلۇق ھۆكۈم چىقارغانغا قەدەر كۈتۈپ تۇرغىن، دېدى. بۇ كىشى ناھايىتى قاتتىق ئازاب تارتتى . 50 كۈن ھېچكىم گەپ قىلمىدى ، 50 كۈن ئائىلىدىكىلىرى گەپ قىلمىدى ، ئائىلىسىنى خىزمەت قىلىشتىن توستى. بىرەر-بىر كىشى ھەتتاكى تاغىسىنىڭ ئوغلىنى ئەڭ ياخشى كۆرەتتى ، ئۇ كىشىگە سالام بەرسە ، جاۋاب قايتۇرمىدى . لېكىن سادىقلىق بىلەن 50 كۈن ناھايىتى قاتتىق ئازاب تارتتى . ھەتتا بۇكىشى كەئب ئىبنى مالىك گەپكە ئۇستا ھۆرمەتلىك كىشى ئىدى .

غەسساننىڭ پادىشاھىدىن بىر پارچە خەت كەلدى (مانابۇسائەت بىز بىلىۋالدىغان سائەت)سېنىڭ بۇرادىرىڭنىڭ جاپا قىلغانلىق خەۋىرى يەتتى . الله سېنى خارلىقتا قالدۇرىغان زىمىندا ياشاشقا

مەجبۇرلىغان ئەمەس ، بىزنىڭ يېنىمىزغا كەلگىن ، بىز كۆڭلىڭگە تەسەللى بېرىمىز دېدى . غەسسان پادىشاھى مۇشرىك ئىدى.

كەئىب ئىبنى مالىك : بۇ ھەم ماڭا ئىنتىھان دەپ تۇنۇرغا سېلىپ كۆيدۈرۈۋەتتىم .(ئىنسان سادىقلىق قىلىپ بىركىشىدىن غەمكىن بولۇپ يۈرگەندە سادىقلىقىنىڭ ئازابىنى تارتىپ يۈرگەندە كاززاپ خېرىدار چىقىدۇ بۇرادەرلەر. بۇ ئىنتىھاندىن ئىبارەت .)

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ ئالدىغا كېلىپ سالام بەرسەم ئىلىك ئالدىمۇ ئالمىدىمۇ بىلمەيمەن . شۇ ھالەتتە قالدۇق ،50 كۈندىن كېيىن پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم گە :

« وَعَلَى الثَّلاَثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُواْ حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّواْ أَن لاَّ مَلْجَأَ مِنَ اللهِ إِلاَّ إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُواْ إِنَّ اللهَ هُوَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ»

(جىھادقا چىقمىغان ئۈچ كىشىنىڭ تەۋبىسىنىمۇ الله

قوبۇل قىلدى. شۇنچە كەڭ زېمىن ئۇلارغا تار تۇيۇلغان ئۇلارنىڭ جانلىرى سىقىلغان ئۇلار الله غا تەۋبە قىلماي تۇرۇپ الله نىڭ غەزىپىدىن قۇتۇلۇش مۇمكىن ئەمەسلىكىگە ئىشەنگەن ئىدى. ئاندىن ئۇلارنىڭ تەۋبە قىلغۇچىلاردىن بولۇشى ئۈچۈن الله ئۇلارنى تەۋبىگە مۇۋەپپەق قىلدى. الله تەۋبىنى بەكمۇ قوبۇل قىلغۇچىدۇر (بەندىلىرىگە) ناھايىتى مېھرىباندۇر.)ئۈچ كىشى سادىق بولغانلىقى ئۈچۈن الله سبحانه وتعالا تەۋبە ئايىتىنى نازىل قىلدى. الله تەۋبىللىرىنى قوبۇل قىلغانلىقىنى بايان قىلغۇچى ئايەتنى ئۈچ كىشى دەپ سانىنى ئېيتىپ بايان قىلغان ئايەت نازىل بولدى . رسول الله صلى الله عليه وسلم بۇ بايانىنى يەتكۈزۈش ئۈچۈن بىر ئادەم ئەۋەتتى كەئىب: ماڭا خوش خەۋەر يەتكۈزگەن ئادەم يېنىمغا كەلگەندە ، ئۇنىڭغا سۆيۈنچە ئۈچۈن ئۇچامدىكى ئىككى كىيىمنى سېلىپ ئۇنىڭغا كىيدۈرۈپ قويدۇم .

الله بىلەن قەسەمكى بۇ كۈنلەردە مېنىڭ ئىلىكىمدە بۇ ئىككى كىيىمدىن باشقا ھېچ نەرسە يوق ئىدى . پەيغەمبەر صلى الله عليه وسلم نىڭ يېنىغا كەلدىم، يۈزلىرى خوشال بولغاندا ئايدەك يورۇپ كېتەتتى . شۇ ۋاقىتتا يا رسول الله بۇ خوش خەۋەر سىز تەرەپتىمۇ ياكى

الله تەرەپتىنمۇ؟دېدىم .الله تەرەپتىن دېدى . ئىنسان سادىقلىق مۇكاپاتىنى ئاسانلىقچە ئالمايدۇ . دەۋرلەر ئۆتىشى مومكىن ، سادىق پىكىردە ،سادىق ئەمەلدە مەھكەم تۇرغان كىشى ۋاقت ئۆتىشى بىلەن الله تەرىپىدىن مۇكاپاتىنى ئالىدۇ. لېكىن ئۇنىڭغىچە بۇ ئىنتىھانغا چۈشكەنلەرنىڭ ئاز بىر قىسمى نىجات تاپىدۇ .

الله سبحانه وتعالا :«ئى ئىمان كەلتۈرگەن كىشىلەر الله قا تەقۋالىق قىلىڭلار ، سادىقلار بىلەن بىللە بولۇڭلار .»

يوقىرقى رىۋايەتتە ئېيتىلغاندەك قېلىپ قالغان كىشى 80 دىن كۆپ ئىدى ، لېكىن ئۈچ كىشى سادىق قالدى . قالغانلىرى ھەممىسى مۇناپىق بولغان ، سادىق قىلىش بىلەن الله سبحانه وتعالا تەۋبە ئايىتىنى نازىل قىلىنغان ، ئۈچىلا كىشىنىڭ تەۋبىسى قوبۇل بولغان . قىيامەتكىچە تىلاۋەت قىلىنىدۇ .

مانا مۇكاپاتىنىڭ بۇتەرىپىنى ئېلىپ كۆرسىڭىز ، 50 كۈندە تاتقان قىيىنچىلىق ھىچقانداق قىيىنچىلىق بولمايدۇ . شۇنىڭ ئۈچۈن ھەربىر ئەمەلدە بىز تەكشۈرۈپ كۆرمەكلىكىمىز كېرەككى ، كۆپچىلىك كىشى قىلۋاتامدۇ ياكى ئازچىلىكمۇ ، بۇ بىزنىڭ

ھېسابىمىزدا بولماسلىقى كېرەك .
قېرىنداشلار شۇ سۆزدىمۇ ؟ ياكى يېقىن بۇرادەرلەر شۇگەپنى قىلۋاتامدۇ؟ بۇنىڭ ھېسابى بولماسلىقى كېرەك .
رسول الله صلى الله عليه و سلم بىلەن (ئەقەبە كېچىسى)گە قاتناشقان كەئىب ئىبنى مالىك، بىرەر غازاتتا قالمىغان كەئىب ئىبنى مالىكنى ئۆزرىسى يوق كەچۈرمىدى . تەۋبىنى الله ئۆزى كەچۈرگەندىن كىيىن تەۋبە ئايىتىنى بايان قىلدى .
دېمەك بۇرۇندىن بۇئادەم دىنى ئىسلامغا خىزمەت قىلىپ مەن بىلەن بىللە ئىدى دېمىدى . سادىقلار بىلەن بىرگە بولدى . ئىنسان 99 كۈن بىرگە بولسا 100 ـ كۈندە ناتۇنۇش بىر ئادەم سادىق سۆزنى ئېيتقان بولسا ، 99 كۈن بىرگە بولغان ئادەم بىلەن يالغانچىقلىق مەسىلىسى بولسا ، سەن مەن بىلەن دائىم بىرگە سەن ، بۇنىڭغا الله ئەجىر بەرسۇن ، لېكىن ھازىر سەن ناھەق سەن دىيەلىشى كېرەك.
چۈنكى الله بىزلەرنى قېرىنداشلىرىڭلار بىلەن ياكى ئاتا ـ ئاناڭلار بىلەن ،ياكى باشقىلار بىلەن بىللە بولۇڭلار دېمىدى . ياكى مەھەللىدىكىلەر بىلەن بىللە بولۇڭلار دېمىدى. ياكى كۆپچىلىك بىلەن بىرگە

بولۇڭلار دېمىدى . ياكى دۇنياسى كۆپ ئادەملەرنىڭ پىكرى بىلەن بولۇڭلار دېمىدى . ياكى كەمبەغەللەر بىلەن بىرگە بولۇڭلار دېمىدى . ياكى ئالىم بولغان كىشلەر بىلەن بىرگە بولۇڭلار دېمىدى . ياكى مەرتىبىسى يۇقىرى بولغان زوراۋانلار بىلەن بىرگە بولۇڭلار دېمىدى . سادىقلار بىلەن بىرگە بولۇڭلار دېدى .

سادىق ئەگەر كىچىككىنە بالا بولسا شۇ سادىق بىلەن بىرگە بولىشىمىز كېرەك . سادىق ئەگەر دۆلەتمەن كىشى بولسا شۇنىڭ بىلەن بىرگە بولىشىمىز كېرەك ،سادىق ئەگەر كەمبەغەل بولسا شۇنىڭ بىلەن بىرگە بولىشىمىز كېرەك . بىزنىڭ دەۋرىمىزدە بىزگە كەمبەغەلپەرۋەرلىك روھى پەيدا بولغان. كەمبەغەلپەرۋەرلىك روھىنى خاتا دەپ بىلىمىز . نېمىگە ؟ نېمە ئۈچۈن كەمبەغەل ھەردائىم ھەقىقەتچى بولۇپ قالىدۇ ؟ نېمە ئۈچۈن دۆلەتمەن ناتوغرا پىكىردە بولىدۇ ؟ بۇبىزگە دىنىمىز پەلسەپىنىڭ تەسىرىدە بولغان ، بىزكەمبەغەلپەرۋەر ھەم بولمايلى ، بايپەرۋەر ھەم بولمايلى ، بىز قېرىنداشپەرۋەر ھەم بولمايلى بىز ھەقپەرۋەر ، سادىقپەرۋەر بولماقلىقىمىز كېرەك .

الله سبحانه وتعالا « الله دىن قورقۇڭلار ، ۋە سادىقلار بىلەن بىرگە بولۇڭلار »دېدى. ئەمدى بۇ سادىقلىقىمىز ئۆزىمىزگە مەنپەئەتتۇر . مانا بىز ئۇزاق تارىختىكى سادىقلىقنىڭ مەنپەئەتىنى بىلدۇق . ۋە پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ دەۋرىدە بولغان كەئىب ئىبنى مالىك ۋە ئۇكىشىنىڭ ئىككى بۇرادىرى بىلەن بولغان سادىقلىقنىڭ مەنپەتىنى.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىس شەرىپتە:

« إِنَ الصّدْقَ يَهْدِى إِلَى الْبِرّ وَإِنّ الْبِرّ يَهْدِى إِلَى الْجَنّةِ وَإِنَ الرّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتّى يُكْتَبَ عِنْدَ الله صِدّيقًا وَإِنَ الْكَذِبَ يَهْدِى إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَ الْفُجُورَ يَهْدِى إِلَى النّارِ وَإِنّ الرّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتّى يُكْتَبَ عِنْدَ الله كَذَابً »

((ھەقىقەتەن راستچىللىق كۆپ ياخشىلىققا باشلايدۇ. كۆپ ياخشىلىق جەننەتكە باشلايدۇ .(تۇيۇقسىز كىشى راستچىل بولۇپ تۇغۇلۇپ قالمايدۇ، قانداق قىلىپ

راستچىل بولىمەن دەپ ئىنسان ھەركەت قىلماقچى بولسا ، تۆيۇقسىز ھەممە ۋۇجۇدى باشقىچە بولۇپ سادىق بولۇپ قالمايدۇ . كىشى بىردىن-بىردىن سادىق بولىدۇ . بىرىنجى سۆزىدە سادىق بولىدۇ ، ئىككىنجى مۇئامىلىدە سادىق بولىدۇ ، ۋە ھەربىر ئەمەلدە ئۆزىنىڭ سادىقلىقىغا ھەركەت قىلىدۇ . ھەتتا الله نىڭ ھۇزۇرىدا سىددىقلار قاتارىدىن دەپ يېزىلىدۇ . يالغانچىلىق ھەم تۇيۇقسىز كاززاپ بولۇپ قالمايدۇ .) يالغانچىلىق گۇناھقا باشلايدۇ . گۇناھ يولى دوزاخقا ئوتۇن بولۇشقا باشلايدۇ . كىشى بىردىن يالغان گەپ قىلىپ باشلايدۇ . ھەتتا الله نىڭ ھۇزۇرىدا كاززابلار سىپىدىن ئورۇن ئالىدۇ .))

شۇنىڭ ئۈچۈن بىز شۇ ساھەدە ھەتتاكى مۇئامىلە ۋە سۆزلەش،ھەربىر نەرسىدە سىددىقنى لازىم تۇتىشىمىز كېرەك .

بىز ھازىرقى ۋاقىتتا مۇھتاج بولغان نەرسىلەرنىڭ بىرى شۇدۇر . ئىسلامى ئەخلاقلارنىڭ ھەممىسىگە مۇھتاجمىز.

رسول الله صلى الله عليه و سلم دەۋرلىرىدە ،كۆپ كىشى شېھىت بولاي دۇئا قىلىسلا دەيتتى .

«من سأل الشهادة بصدق بلغه الله منازل الشهداء وإن مات على فراشه»

الله سبحانه وتعالا دىن بىر كىشى راستچىللىق بىلەن شاھادەتنى سورىغان بولسا ساداقەت بىلەن سورىغان بولسا ، كۆرپىسىدە ۋاپات بولسا ھەم شەھىتلەرنىڭ ئورنىنى ئۇنىڭغا بېرىدۇ . راستچىللىق يەنى ساداقەت بىلەن سورىغاندا شۇ نەرسە ۋۇجۇدقا كېلىدۇ . راستچىللىق شۇنداق ئەمەلكى بۇرادەرلەر قەلبىدىكى ساداقەت شۇنداق ئەمەلكى ،بىر كىشى سادىقلىق بىلەن بىرەر بىر جايدا ياخشى ئەمەل بولغان بولسا سادىقلىق بىلەن نىيەت قىلسا شۇ ئەمەلدە مەن يوقكەنمەن . بولمىسا قىلاتتىم دەپ ئارزۇ قىلىپ ساداقەت بىلەن نىيەت قىلسا شۇ ئەمەللەرنى قىلغانلارنىڭ سىپىدىن ئۇرۇن ئالىدۇ . گۇناھ ھەم شۇنىڭغا ئوخشىغان ، گۇناھ ئىشنى بىر جايدا بولدىيۇ غايىپتا كۆرۈنمەيدىغان جايدا بولدىيۇ ،شۇ گۇناھتا مەن بولماپتىمەن دەپ قەلبىدىن شۇنى ھەۋەس قىلغان بولسا ، شۇ گۇناھ يېزىلمايدۇ، ئەگەرچە

قىلمىغانلا بولسا ، راستچىللىق ئىنساننىڭ ياخشىلىققا يېتىشىگە سەۋەب بولىدۇ.

«يَا أَيّهَا الّذِينَ آمَنُوا اتّقُوا اللّه وَكُونُوا مَعَ الصّادِقِين»

قۇرئان كەرىمدە مانا بۇجايدا شۇ نوقتىنى ھەم بىلىشىمىز كېرەككى سادىقلار بىلەن بىرگە بولۇڭلار دېگەن ئۇرۇندا ،ئاللاھىدە

وَالصّادِقِينَ وَالصَادِقَاتِ

راستچىل ئەرلەر ۋە راستچىل ئاياللار دەپ كەلتۈرۈلگەنلىكى بۇ نەرسە ئاللاھىدە ئاياللارنىڭ ھەم زىكرى قىلىنغانلىقى ، راستچىللىق بۇ ناھايەتتە ئىسلامنىڭ ئاساسى سىمۋولى ئىكەنلىكىگە دالالەت قىلىدۇ ،يەنى راستچىل ئەرلەر ۋە راستچىل ئاياللار ، يەنى ھۆكۈم بىر ئۇرۇندا ئاياللار تابى(ئەگىشىدىغان بولسا)ئەركىشىلەرنىڭ ئۆزى زىكرى قىلىنىدۇ ، لېكىن ئاللاھىدە ئىلغا ئېلىنىشى ،

وَالصّادِقِينَ وَالصّادِقَاتِ

بۇ راستچىللىق ئىسلامنىڭ ئەخلاقلىرى ئىچىدىكى ئەڭ ئەۋۋەلقى ئۇرۇندىن ئۇرۇن ئالغان ئىسلامى ئەخلاقلارنىڭ بىرىدۇر .

الله سبحانه و تعالى ھەممىمىزنى ھەم بۇ ئىسلامى ئەخلاق بولغان سىدىق يولىغا باشلىسۇن.

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم راستچىللىقتا بىر نەرسىنى قانۇن قىلىپ قويىدىكى شۇنەرسە بىلەن دەرسىمىزنى تاماملايمىز .

قايسى سادىقلىق بۇ ئۆزى بىلەن الله نىڭ ئوتتۇرسىدىكى سىر بۇرادەرلەر ،راستچىللىق ئىشنى قىلمىغاندىن كيىن خاتىرجەملىك يوقلىدۇ.

سىزدە ئەگەر راستچىل بولسىڭىز خاتىرجەم بولۇڭلار:

« دع ما يريبك إلى ما لا يريبك فإن الصدق طمأنينة، والكذب ريبة »

سەن) شەكلىنىدىغان نەرسىنى قويۇپ ،

شەكلەنمەيدىغان نەرسىنى تۇتقىن ، چۇقۇم راستچىللىق دىلنىڭ خاتىرجەملىكىدۇر ، يالغانچىلىق دىلغۇللۇقتۇر .)

چۈنكى سىدىق خاتىرجەملىكتۇر ،سادىق بولغان ئادەم خاتىرجەم بولىدۇ . ھەرقانداق قورقماس ئادەم يالغانچى بولغاندىن كېيىن تىتىرقاپ قالىدۇ بۇرادەرلەر ، بىز نېمە ئۈچۈن تىترىقايمىز ؟ ھەقىقىي قەلب بىلەن شاھادەتنى الله دىن سورىمىغانمىز . شەھىت بولۇشنى الله دىن سادىقلىق بىلەن سورىمىغانمىز .

شۇ نەرسە بىزنى توختىدىغان نەرسە ، مۇئامىلىدە سادىق ئەمەسمىز ،گۇۋاھلار ئالدىدا بولۇشتىن قورقىمىز . بۇلار ھەممىسى ئادەمدە سادىقلىق يوقالغاندىن كېيىن ئادەمدە خاتىرجەملىك يوقىلىدۇ . ھەرقانچە جىسمانى قورقماس ئادەم بولسا ھەم ئەگەر جىسمانى ھەرقانچە ئاجىز بولسا ، سادىقلىق بولسا بۇنىڭدىكى خاتىرجەملىك قورقماسلىقنى ئۆلچەپ بولغىلى بولمايدۇ بۇرادەرلەر .

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم :

« فإن الصدق طمأنينة»

راستچىللىق بۇ خاتىرجەملىكتۇر ،

«والكذب ريبة»

يالغانچىلىق دىلغۇللۇقتۇر .

راستچىللىق نېمە ؟ دېگەن سوئالغا ماناشۇ جاۋاب بولىدۇ .

الله سبحانه وتعالا ھەممىمىزنى ئىسلامى ئەخلاقلارغا نىسىپ قىلسۇن. الله سبحانه وتعالا بۈگۈنكى دەرسىمىزدىكى راستچىللىق ئەخلاقىنى پەرۋەردىگار نىسىب قىلسۇن، بۇ بىر نەچچە ساھەدىكى ساداقەتنى قىسقىچە قىلىپ ئېيتىپ ئۆتتۈلدى، ھەممە ساھەنى ئېيتىشقا ناھايىتى كۆپ ۋاقت كېتىدىغانلىقى ئۈچۈن ، بەزىبىر ساھەلەر سۆزلىنىپ ئۆتتۈلدى ، الله سبحانه وتعالا ھەم بىزلەرنى سادىقلار بىلەن بىللە بولۇشقا بۇيرۇپتۇ . بىزنى ھەم الله سبحانه وتعالا سادىقلار بىلەن بىرگە تۇرۇشنى نىسىب قىلسۇن .

7ـ دەرس ئىسلامى ئەخلاقلار

بۈگۈنكى دەرسىمىزدە **الله** خالىسا قىسقىچە بولسا ھەم ئىسلامى ئەخلاقلار ھەققىدە ، بەزىبىر ئىزدىنىشلارنى قىلىمىز.
رسول **الله** صلى الله عليه وسلم ئۆزىنىڭ رىسالەت (ئەلچىلىك) تىن بولغان مەقسەتنى بايان قىلىپ ،

« بعثت لأتمم مكارم الأخلاق.»

(مەن گۈزەل ئەخلاقلارنى ئۇمۇملاشتۇرۇش ئۈچۈن پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلدىم .)

دېمەك ئىسلامدىكى قۇرۇلغان ئىبادەتلەر ، ھەممىسى گۈزەل ئەخلاقلارنىڭ ئۇمۇملىششى بىلەن ئەسلى رىسالەتتىن بولغان مەقسەت ھەم ، گۈزەل ئەخلاقلارنىڭ ئۇمۇملىشىش ئۈچۈن ئىكەنلىكنى بايان قىلدى .
گۈزەل ئەخلاق نېمە؟ گۈزەل ئەخلاق قانداق بولىشى كېرەك ؟ بىرەر كىشى ئۆزىنى ئەخلاقسىز دەپ ئاتىغان

كىشى ، تارىختا ئاڭلانغان ئەمەس ، بىراۋ ئۆزىنى هازىردا هەم ئېيتمايدۇ ، بۇنىڭدىن كېيىن هەم ئېيتمىسا كېرەك. (والله أعلم) هېچكىم ئۆزىنى ئەخلاقسىز دەپ ئاتىمايدۇ .
مەن يامان خۇلۇقلىق دېگەن كىشى ، تارىختا هەم ئۆتكەن ئەمەس ، هازىردا هەم يوق ، بۇنىڭدىن كېيىن قىيامەتكىچە بولمىسا كېرەك .
شۇنىڭ ئۈچۈن دېمەك يەر يۈزىدىكى هەممە ئادەم ئەخلاقلىق ئادەم بولۇپ چىقىدۇ . ئەگەر ئادەملەر ئۆلچىمىگە قويۇپ قويىدىغان بولساق ، بىرەر ئەدەبسىز ، ئەخلاقسىز ئادەم يوق . هەممە ئادەم ئەخلاقلىق ، هەممە ئادەم هەتتا هاياتى بويى، هاياتىنى داۋامىدا ئوغۇرلۇق بىلەن ئۆتكۈزىۋاتقان ئادەم ئۆزىگە پەلسەپە قۇرىۋالغان ، هەممە ئادەم شېرىن ئۇيقىدا ئارام ئېلىۋاتقان ۋاقىتىدا ، مەن ئەجىر قىلىپ قورقۇنچ بىلەن تېپىۋاتقان هەركىتىم نېمە ئۈچۈن ئەخلاقسىزلىق بولىدۇ ـ دەيدۇ، نېمە ئۈچۈن مېنىڭ تاپقان پۇلۇم هارام بولىدىكەن دەيدۇ .
ئۆزى پاھىشە بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقانلار هەم ، بىراۋنى پايدىلاندۇرۋاتقانلىقىنى ، جەسىدىنىڭ راهىتىنى ئۆتەۋاتقانلىقىنى ئېيتىش بىلەن ، بۇ هەم مەن ئەڭ

ئەخلاقلىق ئادەم مەن دەپ دەۋا قىلىشى مۇمكىن ، ئۆزىنى بازاردا ، كوچىلاردا جامالىنى ، نومۇسىنى سېتىپ ، ئۆزىنىڭ پاھىشۋازلىقى بىلەن يۈرگەن ئايال ھەم مەن جەمئىيەتكە زىننەت بولۇپ تۇرۇۋېتىمەن ، نېمىگە ئەخلاقسىز بولىمەن دەپ دەۋا قىلىشى مۇمكىن، مەن ئادەملەرنى پايدىلاندۇرۇۋاتىمەن دەپ دەۋاقىلىشى مۇمكىن ، ۋەھالەنكى ھاياتتا ئەڭ شەرمەندىلىك بولغان ئەخلاق مانا بۇ ئەخلاقتۇر.

شۇنىڭ ئۈچۈن بىزدە بىر ئاساسىي ئۆلچەم بولىشى كېرەك ، بۇ ئۆلچەم ئۆزگەرمەس بولىشى كېرەك . بۇ ئۆلچەم دەۋرلەر ئۆتىشى بىلەن ئۆزگەرمەس بولۇپ قېلىشى كېرەك .

زامانىنىڭ ھاياتىنىڭ ئۆزگىرىشى بىلەن ھازىرقى جاھىلىي ئادەملەرنىڭ ، تەلەپپۈزى بىلەن ئېيتقاندا ، تەرەققىيات راۋاجلانغانسىرى دېگەن سۆزنى ئىشلىتىشىدۇ، بۇنداق نەرسىلەر بىلەن ئۆزگەرمەس بولغان بىر ئۆلچەم بولىشى كېرەك . ئەگەر بۇ ئۆلچەم بولمىسا ، بىر دەۋردە ئەخلاقلىق بولغان ئادەملەر دەۋرلەر ئۆتىشى بىلەن ئەخلاقسىز ئادەملەرگە ئايلىنىشى مۇمكىن .

تارىختا ئۆزلىرىچە ئادەملەرنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن

ئىشلىگەن ئادەملەر ، كىيىنكى دەۋردە بۇلار بىر كىرەكسىز زىيان سالغۇچى ئادەملەر دەپ ئۆلچەپ قۇيىلىشى مومكىن .

نىمە ئۈچۈن ؟ ئۆلچەم ئۆزگىرىش نەتىجىسىدە.

دىمەك بۇ يولغا نە مال ، نە ھەركەت ، نە كۈچ سەرىپ قىلىنىشقا ھاجەت يوق بولۇپ قالىدۇ . شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ ئۆزگەرمەس ئۆلچەم سوئال قىلىمىز نىمە؟ قېنى كىشىلەرگە بىر سوئال قىلايلىكى ، بۇ ئۆزگەرمەس ئۆلچەم كىمدە بار .

تارىخ بىزگە گۇۋاھكى ھازىرقى ھايات ھەم گۇۋاھكى، ئېلىپ مېڭىۋاتقان يوللارنىڭ ھەممىسى ئۆزگىرىۋاتىدۇ . ئادەملەرنىڭ بىر دەۋردە بولغان پاكىزلىقى ، كىيىنكى دەۋردىكى ئادەملەرنىڭ ئۆلچىمىدە قالاقلىق بولۇپ ئۆلچەندى .

دىمەك ئۆزگەرمەس ئۆلچەم ، ھىچقايىسى ئادەملەرنىڭ ئالدىدا يوق ، لېكىن ئەھلى ئىسلام مۇسۇلمانلارنىڭ ئالدىدىلا بۇ ئۆزگەرمەس ئۆلچەم بار. بۇ ئۆلچەم ئىسلام ئۆلچىمىدۇر .

بۇ ئۆلچەم الله تەرەپتىن كەلگەن ئۆلچەمدۇر، بۇ ئۆلچەم ئىنسانىيەتنىڭ بىرىنچى ئاتىسى ۋۇجۇدقا كەلگەن ۋاقىتتا بېرىلگەن ئۆلچەمدۇر ۋە بۇ ئۆلچەم

قىيامەتكىچە ئۆزگەرمەس بولۇپ قالغۇچى ئۆلچەمدۇر .
بۇ ئۆلچەم مۇكەممەللىشىپ بارغان ئۆلچەمدۇر. يەنى ئىنسانىيەت گوياكى ئىلگىركى پەيغەمبەرلەر تارىخىدا گۆدەكلىك باسقۇچىنى بېسىپ ئۆتكەن. بۇ گۆدەكلىك باسقۇچى كامالەت يېشىغا يەتكۈچە الله سبحانه وتعالا ئۇلارنى تەربىيە قىلدى . كامالەت يېشىغا يەتتى . بۇ دەۋر رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ دەۋرى بولدى . بۇ كىشى بىلەن رىسالەتكە (ئەلچىلىك) كە مۆھۈر بېسىلدى . رىسالەت توختىدى .
رسول الله صلى الله عليه وسلم ئۆزلىرىدىن ئىلگىرى كەلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەخلاقنى راۋاجلاندۇرۇپ كېتىۋاتقان بۇرادەرلىرىنىڭ ئەخلاقنى مۇكەممەللەشتۈرگۈچى زات بولۇپ قالدى.
مانابۇ سۆزلەرنىڭ مەناسى ھەم مەن ئەخلاقلارنى بارلىققا كەلتۈرۈش ئۈچۈن دېمىدى.

« بعثت لأتمم مكارم الأخلاق»

(مەن گۈزەل ئەخلاقلارنى مۇكەممەللەشتۈرۈش ئۈچۈن پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلدىم.)دېدى .

دۇنيادىكى قايسىبىر ئىنسانىيەتتە بولغان ئەخلاق بۇ رىسالەت مۆئىسسىدىن يىيىش نەتىجىسىدە شۇ ئەخلاق ۋۇجۇدقا كەلگەن . مەيلى بۇنى تەن ئالسۇن ، مەيلى تەن ئالمىسۇن . ئىنساپلىق تائىپىلەر تەن ئېلىشماقتا . شۇ يەردە بىز باشقا جامائەلەرنى قويىمىزدە ئۇلار بىلەن ئىزدەنمەيمىزدە .

مۇسۇلمانلار ئۈچۈن بولغان ئۇمۇمى ئىسلامى ئاساسى ئەخلاقلار ھەققىدە بىز ئىزدىنىمىز ، بۇ ئىزدىنىش جامى دېگەن سۆزۈمدىن بىلىنسۇنكى ھەممە تەرەپتىن ، ئۆزئىچىگە ئالغۇچى ئەخلاقلار ، بۇ موسۇلمان كىشى بىلىشى زۆرۈر بولغان ۋە ھازىرقى جەمئىيتىمىزدىكى موسۇلمانلىقنى دەۋا قىلغان كىشىلەر ، كەمتۈك قىلىپ قالغان تارماق شۇ بولسا كېرەك.(والله أعلم)

ھەممىمىز يادقا بىلىدىغان سۈرە (أستعيذ بالله)

« والعصر ان الانسان لفي خسر الا الذين امنوا وعملوا الصالحات وتواصوا بالحق وتواصوا بالصبر »

مانا بۇ سۆرە مۇسۇلمان كىشىنىڭ تۆت ئەخلاقىنى ئۆز ئىچىگە ئالدى.

الله سبحانه وتعالا ئەسىر ۋاقىتقا (ھەرخىل مەنالار بار ، شۇ بىرسىنى تاللايمىز ،)قەسەم ئىچىپ ، ۋاقىت قەدىر-قىممەتلىك نەرسە بولغانلىقى ئۈچۈن ئىنساننىڭ قەتئىي زىياندا ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ ، تۆت كىشىنى تۆت ئەخلاق ئېگىسىنى مۇستەسنا (سىرتىدا) قىلدى.

بىرىنجى ئىمان كەلتۈرگەن كىشىلەر.

ياخشى ئىشقىلغۇچىلار ۋە بىر بىرىگە ھەقنى تەۋسىيە قىلغان كىشىلەر ۋە سەبىرنى ۋەسىيەت قىلغان كىشىلەر ، مانا مۇشۇ تۆت سۈپەتنى ئېگەللىمىگەن ، كىشىلەرنىڭ ھەربىرى زىيان ئىچىدە ئىكەنلىكىدە شەك يوق دىدى .

ئەگەر شۇ سۈپەتلەر ئېگەللەنمىگەن بولسا ، بۇ ئادەم زىياندىن باشقا نەرسىدە ئەمەس .

ئەۋۋەلقى ئىككى خۇلق ئىمان ۋە ياخشى ئەمەل ، ئىسلامنى دەۋا قىلغان كىشىلەرنىڭ كۆپىنچىسىدە تېپىلىشى مومكىن ، ئەمما ھەقنى ۋەسىيەت قىلىش ، ھەق يولىدىكى كۆرەشتىكى سەبىرنى ۋەسىيەت قىلىش، بۇ ھەممە مۇسۇلمانلاردا تېپىلىدىغان سۈپەت ئەمەس.

بىز شۇ يەردە ئەۋۋەلقى سۆزىمىزدە ئۇمۇمى ھەممە

نەرسىنى ئۆزئىچىگە ئالغۇچى خۇلقلار دېگەن سۆزىمىزدە توختۇلۇپ ئۆتىمىز.

ئەۋۋەلقى زامانى سائادەتتىكى مۇسۇلمانلارغا بىر نەزەر تاشلايلى.

ئەۋۋەلقى مۇسۇلمان كىشى ئىسلام شەرىئەتىگە ئالىم بولغان ، يەنى ساھابىلار ئىسلامنى مۇكەممەل بىلگەن ۋە شۇنىڭ بىلەن بىرگە زاھىد بولغان ، (يەنى دۇنيانى قەلبىگە جايلىمىغان) دۇنيا قوللىرىدا بولغان.

ئالىم بولۇش بىلەن بىرگە ، عابد (يەنى ئىبادەت قىلغۇچى) سۈپەتكە ئېگە بولغان ، قايسى بىر ئىبادەتنىڭ تارمىقىنى ئالسىڭىز ، شۇنىڭدا كامىل بولغان ، ۋە شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئالىم بولۇپ ، دۇنيانى قەلبىگە ئورۇنلاشتۇرماي ، قولىغا ئورۇنلاشتۇرۇپ ، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئىبادەتتە ، تەھەججۇت ئوقۇغۇچى ، ئىبادەتلەرنى مۇكەممەل بىجىرگۈچى بولۇش بىلەن بىرگە ، جەڭ مەيدانىدا جەڭچى بولغان ، شۇنىڭ بىلەن بىرگە دەۋەت مەيدانىدا كۈچلۈك داھى بولغان ، ھەرقانداق كەمبەغەل ئادەمنىڭ كەمبەغەللىكىگە رەھمى كېلىپ ، ھەقنى ئېيتماي قويمىغان ، دۆلەتمەن ئادەمنىڭ دۆلىتىنى رىئايە قىلىپ ، ھەقنى ئېيتماي قويمىغان ،

زالىمنىڭ زۇلمىنى رىئايە قىلىپ ، ھەقنى ئېيتماي قويمىغان، ھەربىر ئورۇندا ھەققە دەۋەت قىلغۇچى بولغان، جۈرئەتلىك بولغان ، ۋە ئۇچۇق-يورۇق بولغان ، ئۆزىنىڭ كىملىكىنى بايان قىلالىغان ۋە ھېكمەتلىك ھەم بولغان . ۋە يەنە شۇنداق تىللىق ، ناتىق بولغان ، يەنى خەقنىڭ ئالدىدا كىم ناتىق بولسا نۇتۇقنى توختىتىپ قويىدۇ . ئەگەر ھەرقانداق ناتىق ئادەم ئۆزى جىنايەتچى ئەيىبكار ئادەم بولسا، نۇتىقنى يوقىتىپ قويىدۇ ، ۋە ھەمدە پىكىردە سىياسى بولغان ، ھەركىم ئۇنى ئالداپ كېتەلىدىغان كىشى بولمىغان ، ۋە ھەربىرىنى بىر ئىدارە ئورۇنغا قويسا ئىدارە قىلالىغان ، ۋە زىرەك بولغان ناھايەتتە پاراسەتلىك بولغان ، يەنى بىراۋغا ئالدانمايدىغان بولغان ، بىر مۇسۇلمان كىشىنى كەچ ۋاقتى كۆرسىڭىز تەھەججۇدتا سەجدە قىلىپ يىغلاۋاتقان بولسا ، بۇ ئادەم بۇنداق ئىبادەت بىلەن كۈندىزى دەم ئالىدۇ دىسىڭىز ، كۈندىزى جەڭ مەيدانىدا مۇجاھىد بولغان، شۇ ئادەمنىڭ ئۆزى شەرىئەت ئىلمىنى سورىسىڭىز ، ئالىم بولغان ، شۇ ئادەم يەنە بىراۋغا مۇھتاج بولىدىغان تەمەخور بولمىغان ، ئۆزىنىڭ دۆلىتى قولىدا بولغان، ياكى كەمبەغەل بولسا مەنىۋى

جەھەتتىن ناھايىتى باي بولغان ، مەنىۋىي تەرەپتىن قاششاق بولمىغان، ئەگەر بۇنى ھەربىر ساھەدە تەكشۈرۈپ كۆرسىڭىز ئىسلامى ئەخلاق ئېگىسى بولغان.
مانا بۇ زامانىي سائادەتتىكى موسۇلمان كىشىنىڭ ، كېيىنكى دەۋردە پەيدا بولغان مۇسۇلمان كىشىدىن پەرقى شۇدۇر بۇرادەرلەر .
كېيىنكى ۋاقىتتىكى موسۇلمانلارنىڭ پەرقى قەيەردە ؟ ئۇلار شەرئەت ئالىمى بولسا ، مۇتەخەسسىلىك مەيدانىدا ھېچنەرسىدە يوق ، ئەگەر بىرەر زالىمغا خىتاب قىلىشقا توغرا كەلسە ، ئەڭ ئارقىدا تۇرغۇچى كىشى بولغان.
بىرەر -بىر كىشىدە جۇرئەت شۇنداق ھەيبەت بولىدىغان بولسا ، شەرئەت ئىلمىدىن مۇتلەق بىخەۋەر ، ھازىر بىز ئۆزىمىزنىڭ ئەھۋالىدا ئىزدەنسەك مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ، بەزى كىشىلەرگە ئىسلام يولىدا ، ئەگەرچە ئاز بولسا ھەم خۇسۇسەن ھازىرقى دەۋردە ، الله نىڭ يولىدا مېلىڭىزنى سەرىپ قىلىڭ دېسىڭىز ، ناھايىتى كۆپ مىقداردا سەرىپ قىلالايدۇ ، لېكىن پەرزەنتىڭىزنى تەربىيە قىلىڭ دېگەن ۋاقىتتا ، پەرزەنتنى تەربىيە قىلىشتا ھېچنىمە قىلمايدۇ .

بەزى كىشى كېچىسى تۇرۇپ تەھەججۇد ئوقۇيدۇ . نامازنى يىغلاپ ئوقۇيدۇ ، ئەمما ھالال كەسىپ قىلىش مەيدانىدا ھېچنىمە قىلمايدۇ ، ئەگەر شەرئەت جىددىي ھالەتتە بولىدىغان بولسا ، ئۇ شەرئەتكە خىلاپلىق قىلغۇچى كىشىنىڭ بىرىنجىسى بولۇپ قالىدۇ .

ئەمما كېچىسى تۇرۇپ يىغلاپ ئىبادەت قىلىش ، بەش ۋاقت نامازنى جايىدا ئوقۇش ، جامائەت بىلەن بىللە ئوقۇشتا ھەممىسى جايىدا ، لېكىن پەرزەنتلىرىنى تەربىيە قىلىشتا ھېچنىمە قىلمايدۇ.

بەزىبىر كىشى قۇرئان كەرىمنى يادقا بىلىدۇ ، قۇرئان كەرىمنى توغرا ئۇقىيالايدۇ ، ھەرىپلىرىنى جايىدىن چىقىرىپ ئوقۇيدۇ . ئەمما ئىسلامىي ئەخلاقلاردىن بىرەر-بىر جۈرئەت مەيدانىغا سالسىڭىز ، ئۇنىڭدىن قورقۇنچاق ئادەم يوق ، بەزىبىر كىشلەر زاكاتنى شۇنداق بېرىدۇكى ، بىرىنجى كۆنىدە ئادا قىلالايدۇ، لېكىن ئۆزىگە قارىسىڭىز ئۆيىدىكىلىرىگە قارىسىڭىز ، ئىسلامدىن باشقا ھەممە نەرسە بار.

بەزىبىر كىشلەر نەپلە روزا تۇتۇش مەيدانىدا ناھايىتى مۇستەھكەم ، لېكىن ئىلىم تەلەپ قىلىڭ دىسىڭىز ، مۇتلەق ئىلىمدىن بىخەۋەر ، شەرئەتنى ،

قۇرئاننى ئوقۇشنى ھېچقانداق خالىمايدۇ ، ئۇمۇمى قىلىپ ئېيتقاندا مۇسۇلمانلار ئاتالمىش نوقتىنەزەرىدە ھەممىدىن ئارقىدا قالغان ، مۇتەخەسسىس (تەكشۈرۈش) ساھەلىرىدە مۇتلەق ھېچكىم قالمايدۇ .

شۇنداق، مۇكەممەل ئىسلامنى بىلگەن كىشىلەر باركى ، مۇتەخەسسىس مەيدانىنى كۆرسىتىدىغان بولسىڭىز ھېچنىمە بىلمەيدۇ .

مانا بۇ كېيىنكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆزگىرىش ھالىتى مانا بۇيەرگە كېلىپ قالغان ، شۇ يەردە بىر ھېكايىنى ئېيتىشتىن ئىلگىرى شۇنەرسىنى ئېيتىپ ئۆتىشىمىز كېرەككەن ، مۇسۇلمانلار ئوتتۇرىدىكى مۇنازىرلەرگە قارىسىڭىز ، ياخشىلىق تەرەپ بىلەن كۆرمەكچى بولسىڭىز ، ئابايقى ئېيتىپ ئۆتكەن زاكات بېرىدىغان كىشىنى ، زاكاتنى ناھايىتى ۋاقتىدا بېرىدىغان ئۇلۇغ كىشى دەپ ماختىشىڭىز مومكىن ، ئەمما يامانلىماقچى بولسىڭىز ،ئىسلامدا پەرزەنتلىرىنى تەربىيلەشتە ھېچنىمە قىلمايدۇ ، ھەممە پەرزەنتى ناماز ئوقىمايدۇ ، ئىبادەتتە يوق ، لېكىن زاكاتنى بىرىنجى كۈندە بىرىشلىكدىن گەپ قىلسىڭىز تىزلا قۇشىلىدۇ.

پەرزەنتلىرىنى مۇكەممەل تەربىيەلەۋاتقان كىشىگە قارىسىڭىز ئۆزى قۇرئاننى تەجۋىد بىلەن ئۇقىيالمايدۇ،

ياكى شەرىئەت ئىلمىنى ئۆگىنىشكە ئۆزى ھەركەت قىلمايدۇ، پەرزەنتىنى ئوقۇتۇشقا دائىم تەييار .
 مالىنى ھەرقانداق جايغا سەرىپ قىلىڭ دەپ ئۆگەتسىڭىز ، ماقۇل دەپ سەرىپ قىلغان كىشىگە ، ئىسلامنىڭ باشقا مەيدانلىرىدا تۇرۇپ قارىسىڭىز ، ھېچنىمىدە يوق .
 ئوتتۇرىدىكى مۇنازىرلەر مانا بۇنىڭدىن كېلىپ چىقىۋاتىدۇكى ، مۇبادا بىر كىشى ئىسلامغا خىزمەت قىلىۋاتقان بىركىشىدىن يامانلىماقچى بولسا ، بۇ كىمتى قۇرئاننى دۇرۇس ئوقىيالمايدۇ دەيدۇ .
 گېپى توغرا ، ھەقىقەتتە قۇرئاننى دۇرۇس ئوقىيالمايدۇ . قۇرئاننى دۇرۇس ئوقىۋاتقان كىشىنى مالامەت قىلىۋاتقان كىشى ، بۇ كىمتى ئۆزى قۇرئاننى دۇرۇس ئوقىغان بىلەن پەرزەنتلىرى ھەممىسى دىنىدا يوق دەيدۇ.
بىركىشى پەرزەنتلىرىنى ھەم تەربىيە قىلغان بولسا، ئۆزى ئىلمىدىن بىخەۋەر ، ياكى زاكات بېرىشكە بېپەرۋا، ياكى ئىبادەتلەرگە بېپەرۋا، مانا بۇ تەرەپ بىلەن مالامەت قىلىمىز.
مىسالى شۇنىڭغا ئوخشايدۇكى ،بىر ھېكايە بار ، بەزىبىر ئەما كىشىلەر ھىندىستان مەملىكىتىگە بېرىپ،

ھىنداستان مەملىكىتىدە پىل دەيدىغان نەرسىنىڭ بارلىقىنى ئاڭلىغانىدۇق ، شۇ پىلنىڭ ئالدىغا بېرىپ تۇتۇپ كۆرسەك (ئۇلار كۆرەلمەيدۇ) بۇلار پىلنىڭ ئالدىغا بارغاندىن كىيىن پىلنىڭ پۇتىنى تۇتۇپ ، بۇ پىل يوغان بىرنەرسىكەن دېگەنلىكى .

ئىككىنجىسى قۇلىقىنى تۇتۇپ ، ياپىلاق يۇمشاق نەرسىنى ھېس قىلىپ پىل دېگەن شۇنداق نەرسىكەندە.

ئۈچىنجىسىنى پىلنىڭ ئۈستىگە مىندۈرۈپ كۆرۈلگەندىن كىيىن ، ئۇ پىل كەڭرى بىرجايكەندە بۇلار يۇرتلىرىغا كەلگەندىن كىيىن ،بۇلار ھىندىستانغا بېرىپ كەلگەندىن كىيىن ، بۇلار پىل دەيدىغان نەرسىنى تۇتتۇق ، پىل قانداق بولىدىكەن؟ دىسە پۇتىنى تۇتقان ئادەم پىل يوغان بىر نەرسىكەن دىسە ، يالغان ئېيتىۋاتىسەن ، پىل دېگەن ياپىلاق يۇمشاق نەرسە بولىدۇ ، دىسە ئۈچىنجىسى يالغان ئېيتىۋاتىسەن پىل دىگەن نەرسە كەڭ مەيدان بولىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە چىقىپ ئولتۇرسا بولىدىغان دەپ مۇنازىرە قىلغانغا ئوخشايدۇ.

ھازىرقى سوئاللار، ئىسلام نېمە؟ دىسە سىز ئۆزىڭىزدە پەقەت ئىسلامدا بەش ۋاقت ناماز ئوقۇيسىز ، پەرزەنت

تەربىيەسى بىلەن كارىڭىز يوق ، ئىسلام نېمە ؟ دىسە سىز ئىسلامدىن بەش ۋاقت نامازدىن گەپ قىلىسىز ، پەقەت شۇ ئۆزىڭىزنىڭ ئوقىشى ھەققىدە بولغان ساۋابلار ۋەدىلەرنى ئاڭلايسىز خالاس.

پەرزەنت تەربىيەسى ھەققىدە بىر نەرسىنى ئاڭلىمىسىڭىز ، پەرزەنتنى تەربىيە قىلىۋاتقان ئادەم ئۆزىنى تۈزىتىش ھەققىدە بىرنەرسە ئاڭلىمىسا پەرزەنت تەربىيەسى ھەققىدىكى ئەجىرنى ئاڭلىسا ، دىن نېمە ؟ دىسە پەرزەنتنى تەربىيە قىلىش دىسە ، بەزىبىر كىشىلەر زاكاتنى ۋاقتىدا بېرىش ، بۇ مىلك ئەمەل قىلغىنى بىلەن بىكار، زاكات ئىسلامدىكى پەرز، ئۇ ئىسلامدىكى پەرزنى قىلمايدۇ ، ئىسلام زاكات دەيدۇ .

ئەنە شۇنىڭغا ئوخشىغان بىز ئۆزىمىزدىكى كەلتۈگەن نەرسىنى تەكشۈرۈپ كۆرسەك ، ھەممىمىزدە ئىسلامى ئەخلاقنىڭ بىردىن ئايىقى ، قۇلىقى تۆپىسى بار بولغانغا ئوخشايدۇ ، بىز پەقەت ياكى پىلنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرغان ئادەممىز ياكى پىلنىڭ پۇتىنى تۇتقان ئادەممىز ، ياكى پىلنىڭ قۇلىقنى تۇتقان ئادەممىزدە ، پىلنىڭ باشقا جايىنى بىلمەيمىز .

پىل توغرىسىدا شۇ ئادەملەرنىڭ ئېيتقىنى توغرا ھەمدە

خاتا ، توغرىلىقى ئېيتقان قىسمىدا توغرا ، لېكىن خاتالىقى مۇكەممەل ئەمەسلىكىدە خاتا.

بىزنىڭ بەزىبىر ئىسلامىي ئەخلاقلىرىمىز ھەم شۇنداق بولۇپ قالغان ، ۋە شۇ ھەقتە ئاگلاشنى خالايمىز . ئۇنىڭ ئۆزىمىگە قارشى بولغان ، ئۆزىمىزدە يوق بولغان نەرسىنى ئاڭلاشنى خالىمايمىز ، مانا شۇنىڭ بىلەن بىز ئىسلامنى يوقىتىپ قويدۇق بۇرادەرلەر.

دۈشمەنلەر ھەم بىزگە باشقا نەرسىنى چۈشەندۈرىشى ئاسان بولدى . مەسىلەن :

دۈشمەن ئۆزىنىڭ مەخسىدىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئىسلامدىكى نەرسىدىن پايدىلىنىدۇ .

مۇبادا سىزنى ئىشلەتمەكچى بولسا ، بىراۋغا خىزمەت قىلىشىنىڭ سوۋابى كۆپ شۇنداقمۇ دەيدۇ . بىراۋغا خىزمەت قىلىشىنىڭ سوۋابى كۆپ بولسا سىز ماڭا خىزمەت قىلىڭ دەڭ . دۈشمەنگە ئېيتىڭ .

سىز بىلەن بىر دۈشمەن ئۇرىشۋاتقان بولسا ، يېڭىلىپ قالغان ۋاقتىدا ئىسلامدا كەچۈرۈشنىڭ سوۋابى كۆپقۇ دىسە بۇنى سىزگە قويدۇم مېنى سىزكەچۈرۈڭ مەن كەچۈرمەيمەن دەڭ .

ئىسلام حليم(مۇلايىم)لىقنى ياخشى دېگەن . لېكىن سىز بىلەن بىر ئادەم ئۇرۇشۇپ يېڭىلىپ قالغاندىن

كىيىن ھەلىملىقنىڭ ياخشىلىقىنى سىزگە ئېيتسا ، ھەلىملىقنى مەن سىزگە قويدۇم دەڭ .

مۇسۇلمان كىشى ئاڭلىق بولۇپ زىرەك بولىشى شۇكى دۈشمەنگە ئالدانماسلىقى ، دۈشمەن ئىسلامدىكى بار نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۆزىنىڭ پايدىسىغا ئىشلەتمەكچى بولىدۇ .

موسۇلمان كىشى ئەگەر ئەخلاقى جامى بولسا، ھەممە تەرەپتىن كامىل بولسا، ئۇ دۈشمەنىنىڭ ھىيلىسىگە ئالدانمايدۇ .

شۇنىڭ ئۈچۈن بىزنىڭ ھازىرقى ۋاقىتتىكى مۇسۇلمانلار ، ئىسلامي جامى ئەخلاقنىڭ ئېگىسى ئەمەس . لېكىن ئىسلام ئەخلاقلىرى يوق دېمەكچى ئەمەسمەن. ئىسلامى ئەخلاق بار ، ياكى ئايىغى بار ، ياكى قولىقى بار ، ياكى ئۈستى بار . باشقا تەرىپىنى كۆرمەيدۇ . ياكى كۆرمەسكە سالىدۇ. ياكى كۆرۈشنى خالىمايدۇ .

مانا بۇ نەرسە نەتىجىسىدە ، مۇسۇلمان شەخسىيەت بارلىققا كەلمىگەن رسول **الله** صلى الله عليه وسلم نىڭ دەۋرىدە ئاتا-ئانىغا ياخشىلىق قىلىشنى بىلگەن مۇسۇلمانلار بولۇش بىلەن بىرگە دىنىدىن باشقا بولسا، ئاتا-ئانىدىن ۋاز كېچىشنى ھەم بىلگەن.

شۇ ئادەم پەرزەنتىگە ياخشىلىق قىلىشنى ئاتىلار بىلگەن ، شۇنىڭ بىلەن بىرگە پەرزەنتى دىندا بولمىسا ، پەرزەنتى بىلەن ئۆزىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئالاقىنى ئۈزگەن .

دىندا ھەرقانچە مال-دۆلەتنى دىنىنىڭ راۋاجى ئۈچۈن بەرگەن . ئەمما بىرتەڭگىنى دىنغا زىيان بولىدىغان بولسا بەرمىگەن.

ھەتتا زالىم پادىشاھلار، ناماز ئوقۇيدىغان روزا تۇتىدىغان لېكىن زالىم پادىشاھ ،شۇ پادىشاھ بىر ئالىمدىن بىر نەرسە يېزىش ئۈچۈن قەلىمىنى سورىغان ۋاقىتتا ، قەلىمى يوق دىسەم يالغان گەپ قىلغان بولىمەن . قەلىمىم بار بولۇپ ساڭا بەرسەم بىرەر-بىر زۇلۇمنى يازساڭ ، ساڭا شېرىك بولۇشتا الله تىن قورقىمەن . دەيدىغان مۇسۇلمان ھەم بولغان ، ۋە ھەم شۇ مۇسۇلمان جىنىنى ۋە مېلىنى دىن يولىدا بېرەلىگەن ،ئەمما قەلىمىدە زۇلۇمنى يېزىپ قويۇشتىن الله نىڭ ھوزۇرىدا قورققان .

بىز مانا بۇتەرەپتىن نوقسانلىقمىز . بىز قۇرئانغا ھەربىر ھەرپىنى ئوقىسا قانچە سوۋاب بولىشىنى بىلىمىز . ئەمما قۇرئاننىڭ بۇيرۇغىنى مۇتلەق قىلمايمىز .

رسول **الله** صلى الله عليه وسلم گە مۇھەببەت قىلىمىز ، **الله** نى ياخشى كۆرىمىز تىلىمىز بىلەن ، لېكىن **الله** نى ياخشى كۆرگەنلەر رسول **الله** قا ئەگەشسۇن ، دېگەن بۇيرۇققا ئىتائەت قىلمايمىز .

مانا بۇ ئەخلاق بىزدە تېپىلمايدۇ بۇرادەرلەر ، بىزنىڭ كەمتۈك بولغان تەرىپىمىز شۇيەردە ، ھازىرقى ۋاقىتتا بىرەر مەسجىد قۇرۇلىشىدا ، پىداكار بولۇپ خىزمەت قىلىشىمىز مومكىن. لېكىن مەسجىدنى ئاۋات قىلىدىغان كىشىلەرنى تەربىيە قىلىش ھەققىدە بىپەرۋا بولىشىمىز مومكىن .

توغرا بىركىشىنىڭ ئىمكانىيتىدە ھەممە ئىشنى قىلىش مومكىن بولماي قالىدۇ . لېكىن ئاساسى ئىسلامى ئەخلاقلارنى قىلىش تاقەتتىن تاشقىرى نەرسە ئەمەس بۇ .

شۇنىڭ ئۇچۇن مانابۇ ساھەدە بىز ئويلاپ قويىشىمىز كېرەك .

بەزى كىشىلەرنى نامازنى ئوقۇشىدۇ ، روزىنى ھەم تۇتىشىدۇ . ھەممە ئىسلامدىكى ئەمەللەرنى قىلىدۇ . **الله** ئۇچۇن **الله** نىڭ دوستىنى ياخشى كۆرۈش ، **الله** ئۇچۇن **الله** نىڭ دۈشمىنىنى يامان كۆرۈش سۈپىتى يوق .

قەلبىدىن دىندار ئەھلى تەۋھىدنى يامان كۆرۈپ بۇنىڭ بىلەن كىلىشەلمەيدىيۇ ، لېكىن دىننىڭ ئەشەددىي دۈشمىنى بىلەن كىلىشىپ كېتىۋېرىدۇ .
مانا بۇ ساھەلەردە بىزتەكشۈرۈپ قارىساق بىز ئۇممۇمى ئىسلامى ئەخلاقلارنى ئۆزىمىزدە گەۋدىلەندۈرالىغان ئەمەسمىز .
مانا بۇنەرسە بىزنىڭ ئىسلامدىكى نوقسانىمىزنىڭ ئەڭ كاتتىسى شۇدۇر .
الله سبحانه وتعالا رسول **الله** صلى الله عليه وسلم گە شۇنداق زاتلارنى بەردىكى ، ۋە ئۇلارنى ئاگاھلاندۇردىكى ، ئەگەر شۇيولدىن قايتىپ كەتسە ، **الله** باشقا بىر تۈت سۆيەتكە ئىگە بولغان كىشلەرنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرىشىنى (أستعيذ بالله)

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ مَن يَرْتَدَّ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ وَلاَ يَخَافُونَ لَوْمَةَ لآئِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ »

(ئى مۇئمىنلەر! سىلەردىن كىمكى مۇرتەد بولىدىكەن الله (ئۇنىڭ ئورنىغا) الله ئۇلارنى دوست تۇتىدىغان ئۇلارمۇ الله نى دوست تۇتىدىغان مۇئمىنلەرگە كۆيۈنىدىغان كافىرلارغا شەپقەتسىز الله نىڭ يولىدا جىهاد قىلىدىغان ۋە مالامەت قىلغۇچىنىڭ مالامىتىدىن قورقمايدىغان بىر قەۋمنى كەلتۈرىدۇ.) بۇ (يەنى يۇقىرىدىكى سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلىنىش) الله نىڭ پەزلىدۇركى الله ئۇنى (بەندىلىرىدىن) خالىغان كىشىگە بېرىدۇ (الله نىڭ پەزلى) كەڭدۇر الله ھەممىنى بىلگۈچىدۇر.) .

بىرىنجى ئەڭ ئىسلامى ئەخلاق ئېگىسى بولغان جامائەت كىم ؟

الله ياخشى كۆرگەن ۋە الله نى ياخشى كۆرگەن جامائەتتۇر . مانا بۇ سۈپەت بولىشى كېرەك .

بىز ھەممىمىز الله نى ياخشى كۆرىمىز دەيمىز. لېكىن الله نى ياخشى كۆرىمەن دېگەن كىشىنىڭ دەۋاسى نېمە بولىشى كېرەك .

بۇ دەۋاسىنى ئىسپاتلىشى (أستعيذ بالله)

« قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ

ذُنُوبَكُمْ وَاللهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ»

(ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى «ئەگەر سىلەر الله نى دوست تۇتساڭلار ماڭا ئەگىشىڭلاركى الله سىلەرنى دوست تۇتىدۇ (ئۆتكەنكى) گۇناھىڭلارنى مەغفىرەت قىلىدۇ الله ناھايىتى مەغفىرەت قىلغۇچىدۇر ناھايىتى مېھرىباندۇر).

دېمەك الله نىڭ بىزنى ياخشى كۆرىشى ئۈچۈن ، رسول الله صلى الله عليه وسلم گە ئەگىشىشىمىز كېرەك . شۇندىلا الله بىزنى ياخشى كۆرىشىدە شەك-شۈبھە قالمايدۇ . چۈنكى الله : يحببكم الله (الله سىلەرنى دوست تۇتىدۇ) دېدى . ويغفر لكم ذنوبكم ئۆزى ياخشى كۆرگەن بەندىلەرنىڭ گۇناھلىرىنى كەچۈرىدۇ .

بىز بىر ئىشنى قىلىشتىن ئىلگىرى ، رسول الله صلى الله عليه وسلم نېمىگە بۇيرىغان دېگەن مەسىلە ھەققىدە باش قاتۇرىشىمىز كېرەك .

ئۆزىمىزنى ھەممە ساھەدە ئوخشاتماقلىقىمىز كېرەك .

ئىككىنجى سۈپەت: (أذلة على المؤمنين) مۆمىنلەرگە مۇلايىم .
بەزى كىشىلەر ناھايىتى مۇلايىم ، لېكىن ھەممىگە بىرخىل مۇلايىم ، دىنىدارمۇ ، دىنسىزمۇ ھەممىگە بىرخىل مۇلايىم .

ئۈچىنجىسى (أعزة على الكافرين الله)
ياخشى كۆرگەن جامائەت كىم؟ مۆمىنلەرگە مۇلايىم كافىرلارغا شەپقەتسىز بولغان ،كافىرلارنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى ئالى تۇتقۇچى دىنسىز ئادەمنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى چوڭ تۇتقۇچى ،ئەمما مۆمىنلەرگە مۇلايىم بولغىچىدۇر .

تۆتىنجىسى: الله يولىدا مۇجاھىد، ھەممە ئىمكانىيىتىنى الله نىڭ يولىدا سەرىپ قىلىدۇ .
مانا بۇ الله ياخشى كۆرىدىغان جامائەت نىسبەتلىرىدىندۇر .
ۋە يەنە بىر سۈپىتى بەشىنجى سۈپەت دەپ ئېيتساق (ولا يخافون لومة لائم) مالامەتچىنىڭ مالامىتىدىن ھەق يولىدا ھىچقانداق قورقمايدۇ .
ھەربىر ئىشتا مالامەتچىنىڭ مالامىتىدىن قورقمايدۇ .
ئەۋۋەل الله ۋە رسول بۇيرىغانلىقىنى ئېنىق

بىلىۋالغاندىن كېيىن ، ئۇ مالامەتچىنىڭ مالامەتىدىن قورقمايدۇ .
مانا بۇساھابە كىراملارنىڭ سۈپىتى بولغان ، الله سبحانه وتعالا مانا شۇ سۈپەتنى يوقاتساڭلار ، دىندىن قايتقانلىقنىڭ بەلگىسى دېدى .
ئەگەر شۇ سۈپەتلەردىن قايتساڭلار ، الله سىلەرنىڭ ئورنىڭلىغا مانا بۇنداق پاكىز جامائەتنى كەلتۈرىدۇ دەپ ، ساھابىلاردەك پاكىز زاتلارنى قورقۇتتى .
بۇ الله نىڭ پەزلى الله خالىغانغا بېرىدۇ . بىزنىڭ ھازىرقى ۋاقتتىكى ھەربىر كىشى ، ئۆزى بىر ھالىتىنى تەكشۈرۈپ كۆرسە ، شۇ سۈپەتلەرنى بىردىن-بىردىن ، ھەربىر كىشىدە تېپىشىمىز مومكىن ، ئەمما بۇسۈپەتلەرنىڭ كۆپىنى بىر كىشىدە تاپالمايمىز.
مانا بۇنەرسە مۇسۇلمانلار نوقسانلىق بولۇپ قالغان سۈپەتتۇر بۇرادەرلەر.
شۇنىڭ ئۈچۈن رسول الله صلى الله عليه وسلم

« گۈزەل ئەخلاقلارنى مۇكەممەللەشتۈرۈش ئۈچۈن ئەۋەتىلدىم ،» دېدى .
دەرسىمىزنىڭ باش قىسمىغا قايتىمىز ، رسول الله صلى الله عليه وسلم گۈزەل ئەخلاقلارنى مۇكەممەللەشتۈرۈش

ئۇچۇن ئەۋەتىلگەن بولسا ، گۈزەل ئەخلاق نىمە ئىدى؟

رسول الله صلى الله عليه وسلم دە كۆپ شەكىللەنگەنىدى ۋە ئۇ كىشىگە ئەگەشكەن كىشىلەردە شەكىللەنگەنىدى.

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلمنىڭ مانا ئىلىمدىكى سۈپەتلىرى ئەۋەل ۋە ئاخىرنىڭ ئىلمى ماڭا بېرىلدى دېدى .

« أوتيت القرآن ومثله معه »

(قۇرئان ۋە قۇرئانچە ئىلىم ماڭا بېرىلدى) .دېدى

رسول الله صلى الله عليه وسلم ئالىم بولۇش بىلەن بىرگە عابد ئىدى ،(يەنى ئىبادەتتە بۇكىشىنىڭ ئوخشىشى يوق ئىدى ، بۇ كىشىنىڭ كېچە بىدارلىقى مانا ھەممىمىزگە مەلۇمكى كېچىنىڭ ئۇچتىن بىرىدە ھاياتىنىڭ ئاخىرىغىچە ئۇخلىماستىن تەھەججۇدتا بولغان.

تەھەججۇد پەيغەمبەرىمىز صلى الله عليه وسلم گە نىسبەتەن كۆپچىلىك مۇپەسسىرلەرنىڭ پىكرىدە پەرز بولغان ، باشقىلارغا مۇستەھەب بولسا ، ئەمما ر رسول الله صلى الله عليه وسلم گە پەرز بولغان .

«أَقِمِ الصَّلاَةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا (78) وَمِنَ اللَيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودً»

[(ئى مۇھەممەد!) كۈن قايرىلغان ۋاقىتتىن تارتىپ قاراڭغۇ چۈشكەن ۋاقىتقا قەدەر ناماز ئوقۇغىن. بامدات نامىزىنىمۇ ئوقۇغىن (كۈندۈزنىڭ ۋە كېچىنىڭ پەرىشتىلىرى) چوقۇم بامدات نامىزىدا ھازىر بولىدۇ. ساڭا نەپلە (ئىبادەت) بولۇشى ئۈچۈن كېچىنىڭ بىر قىسمىدا (نامازئوقۇشقا قۇرئان ئوقۇشقا)ئويغانغىن (ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭنىڭ سېنى مەدھىيلىنىدىغان ئورۇنغا (يەنى بۈيۈك شاپائەت مەقامىغا) تۇرغۇزۇشى مۇھەققەتتۇر .)]

مانا مۇشۇ ئايەت ئۈكىشىگە تەھەججۇدنىڭ پەرىزلىكىگە دالالەت قىلىدۇ دېيىشىدۇ.
رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ ئابدىلىقى شۇ دەرىجىدىكى، تەھەججۇدتا كۆپ قۇرئاننى تىلاۋەت قىلغانلىقىدىن ،\سۈرە بەقەرە مىقدارىچە رۇكۇ سەجدە

قىلغانلىقى رىۋايەت قىلىنىدۇ.
رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ يېنىغا كەچ ۋاقتى كەلدىم ، ئۇكىشى نامازدا تۇرۇپتۇ . گوياكى قازان قايناۋاتقاندەك ئاۋاز يىغا بىلەن ئىچىدىن چىقىپ تۇرۇپتۇ دېدى .
رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ ئىبادەتلىرىدەك ئىبادەت قىلغان كىشىنىڭ ئىبادىتى بىرەر قېتىم رىۋايەت قىلىنمىغان .
رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ روزىسى ھەققىدە ، بۇكىشى ئۇلاپ روزا تۇتاتتى .يەنى ئۈچ تۆت كۈنگىچە سەھەرلىك يېمەستىن روزا تۇتاتتى . ساھابىلەر بۇكىشىگە ئەگەشمەكچى بولغىنىدا ،، ئۇلاپ روزا تۇتۇشتىن توستى .
شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۇلاپ روزا تۇتقان ئادەم كېچىلىك نامازدىن قالماستى . كەچقۇرۇندا ناماز ئوقۇپ كۈندۈزى روزا تۇتقان كىشى ، جىسماني تەرەپتىن شۇنداق قۇۋۋەتلىك ئىدىكى . ساھابىلەر خەندەكتە كولىشىۋاتقاندا بىر تاش چىقىپ كۆتىرەلمەي قالغاندا ، كۆتۈرۈپ ئېلىپ قويدى.
رسول الله صلى الله عليه وسلم جىھاد مەيدانىدا بۇ كىشىدىن قورقماس ئادەم يوق ئىدى . ئىش ئېغىرلىشىپ كەتسە

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ ئالدىغا كېلىۋالاتتۇق.
ئەڭ جۈرئەتلىك ئۆمەر ئىبنى خەتتاب، خالىد ئىبنى ۋەلىد تەك كىشىلەر ھەم ئىش ئېغىرلاشقاندا پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ ئالدىغا كېلىۋالاتتۇق دەيدۇ .
ھەربىر ئۇرۇندا تەكشۈرۈپ كۆرۈلسە ، پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم ئۇلاپ روزا تۇتقان ،كېچىلىك ئىبادەتتە بولغان كىشى يەر يۈزىنىڭ سىياسى ئەربابلىرىغا خەت يازغىنىدا خەتلىرىنىڭ تەسىرىدىن لەرزىگە كېلەتتى .
ئۇ كىشىنىڭ ئالدىدا ، ئۇكىشىنىڭ ھەيبەتىدە ، ھەرقانداق جۈرئەتلىك كىشى ، ئۆزىنى يوقىتىپ قوياتتى .
پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ كېچىسى ئابىد ، كۈندۈزى زاھىت ، مۇجاھىد ، ھەممە ساھابىلەر پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم گە شۇ ساھەدە ئەگەشكەنىدى .
ئۆزلىرىنىڭ ئىمكانىيىتى بىرىچە، ئەمما بىزچۇ؟ بىز دۇنيا تېپىشقا چۈشسەك پۈتۈن ئىلىمدىن بىخەۋەر بولۇپ تۇرۇپ دۇنيا تاپىمىز .
مۇبادا ئىلىم ئوقۇيدىغان بولساق ، ھاياتتىن پۈتۈنلەي جۇدا بولۇپ قالىمىز .

هاياتتا نېمە بولىۋاتىدۇ ، ئادەملەر نېمە دەرت تارتىۋاتىدۇ بىلمەيمىز .
هاياتتىن ، ئادەملەرنىڭ دەردى بىلەن يۈرسەك ، قۇرئاننى ھەپتىلەپ قولىمىزغا ئالمايمىز .
يېگانە الله سبحانه وتعالا تەرىپىدىن ئىنسانىيەتنى مۇكەررەم قىلىپ چۈشۈرۈلگەن ،قۇرئاننى قولىمىزغا ئالماي ئۆتۈپ كېتىمىز .
نەفلى ناماز ئوقۇيدىغان بولساق ، پۈتۈن كەمبەغەللەرنىڭ ھەققىنى ئەستىن چىقىرىمىز ، قايسىبىر ساھەدە بولساق ، مۇبادا بىر ئىلىم ئوقۇشقا ياشلارنى قىزىقتۇرىدىغان بولسا پەرزەنتلەرنىڭ تەربىيەسىدىن ۋاز كېچىۋالىدۇ .
مانا بۇنەرسە بىزنىڭ كەمتۈكلىكىمىز ۋە ئىسلام ئۈممىتىنىڭ قىممىتىنى چۈشۈرۋاتقان نەرسە مانا شۇدۇر بۇرادەرلەر .
شۇنىڭ ئۈچۈن قانداق قىلىپ بۇنەرسىنى بىز ئېگەللىشىمىز كېرەك .
بىرىنجى بۇ ئەۋۋەلقى دەرسىمىز دە ئېيتقىنىمىزدەك الله سبحانه وتعالا غا ئىمان سۈپىتىگە ئېگە بولىشىمىز كېرەك .
ئىمان قەلبىمىزدە ناھايىتى كۈچلۈك بولىشى كېرەك .

ۋە بىز ھەممە مەيداندا ھەركەت قىلالايدىغان بولىشىمىز كېرەك .

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم نىڭ جۈرئەتلىرى يېرىم كېچىدە قاتتىق بىر ئاۋاز چىققان ۋاقىتتا ، ساھابىلارنىڭ ئىچىدە قورقماسلىق بىلەن، ۋە تېز يۈگۈرۈش بىلەن ، مەشھۇر بولغان سەلەمەتۇبنۇل ئەكۋە : يېرىم كېچىدە بىر ئاۋازنى ئاڭلاپ يۈگۈرۈپ چىقسام ،(ئۇ كىشىنىڭ يۈگۈرىشى شۇ دەرىجىدە بولغانكى بەزى ۋاقىتلاردا ئالدىرغان كىشىلەرگە ئېتىنى بېرىپ ، سېلەر بېرىپ تۇرۇڭلار ئارقاڭلاردىن يېتىپ بارىمەن . دەپ ئاتلاردىن بۇرۇن بېرىپ بولاتتى .)شۇنداق يۈگۈرۈش بىلەن پالۋانلىق بىلەن مەشھۇر بولغان)خاتىرجەم ئارمىڭلىنى ئېلىڭلار ، تىنچلىق دەپ كېلىۋاتقانلىقنى كۆردۇم . شۇنداق جۈرئەتلىك ئىدى . قايسى ساھەنى تەكشۈرۈپ كۆرۈلسە ، ھايا مەنزىلىدە ،«يۈزى ئېچىلمىغان قىزدىن ھايالىق ئىدى » ، دەپ رىۋايەت قىلىنىدۇ . (لېكىن باشقىلارنىڭ پەلسەپىسىدە . ھايالىق كىشىدىن ھېچقانداق ياخشىلىق چىقىشى مومكىن ئەمەس دەپ چۈشەندۈرىدۇ .)

كۆزگە تىكىلىپ قارايدىغان ئاياللاردىن ، ھاياسىز

ئاياللاردىنلا مەدەنىيەت چىقىشى مومكىن دەپ چۈشەندۈرۈلىدۇ .
هايا ئۇ كىشىنىڭ جۈرئەت يولىدىن توسمىغان . جۈرئەت مۇلايىملىق يولىدىن توسمىغان . مۇلايىملىق دۈشمەنلەردىن قىساس ئېلىشتىن توسمىغان ، قىساس ئېلىش ئادالەت يولىنى توسمىغان .
بۇنداق كاتتا هەرىكەت بۇكىشىنىڭ كەمبەغەللەرگە مېهرىبان بولۇشتىن توسمىغان . شۇنچىلىك كۈندۈزدىكى هەرىكەت ، كېچىدە بىدار بولۇشتىن توسمىغان ،كېچىدىكى بىدار بولۇش ، كۈندۈزدىكى هەرىكەتتىن توسمىغان .
بىزچۇ ناۋادا كەچقۇرۇندا بىدار بولۇپ قالساق،كۈندۈزى ئۇيقىغا غەرق بولۇپ كېتىمىز .
مانا بۇساھەدە بىز بۇرادەرلەر مۇۋەپپىقىيەتسىز بولۇپ قالغان نەرسە شۇدۇر .
دۈشمەن شۇنىڭ ئۈچۈن ئادەملەرنىڭ مەقسەتلىرى ئارقىلىق يولغا كىرىشىدۇ-دە ،دىنى ئىسلامدىن باشقا تەرەپكە بۇرۇپ تاشلايدۇ. خۇددى هازىرقى دەۋردە ، كىشىلەرنىڭ هەممىسىنى ئىقتىساد تەرەپكە باغلاپ تۇرۇپ، باشقا تەرەپتىن تارتىۋېلىۋاتقانغا ئوخشىغان .
ئىقتىساد تەرەپتە ماھىر بولۇشۇڭلارنى مەن خالايمەن .

لېكىن بۇنەرسە دىنىدىكى ھەركەت يولىنى توسماسلىق شەرتى بىلەن بولۇشى كېرەك .

بىزنىڭ ئۆتكەن ئەجدادلارنىڭ ھاياتىغا نەزەر تاشلانسا شۇنچە مىڭ-مىڭ كىتاب يازغان زاتلار خەلقلەرنىڭ غېمىدىن بىخەۋەر قالمىغان ، ئۇلارنىڭ مەكتەبلىرىدىكى كىتاب تۈزۈپ يېزىشى ، خەلق بىلەن بىرگە بولۇشتىن توسالمىغان . ۋە شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۇلارنىڭ كىتاب يېزىشى ،جۇرئەتنى ھەم توسالمىغان ، ۋە كەمبەغەللەرنىڭ غېمىدىن خەۋەر ئېلىشتىن توسالمىغان .

ئەبۇ ھەنىفە رەھىمەھۇللاھنىڭ ھاياتىغا نەزەر تاشلايدىغان بولساق، بۇكىشىنىڭ كۆپ دەسمايىسى باركەن شۇنىڭ بىلەن تىجارەت قىلاركەن . بىر يىلدا ئىككى قېتىم ۋە شۇنىڭدىن تاپقان پايدىنى بىرىنجى بۆلىدىغىنى سۇفيان سەۋرى ، سۇفيانۇبنۇ ئۇيەينە ، ئىككى مۇھەددىس كاتتا ئالىملارغا بىرىيىللىق پايدىنى بۆلۈپ قالغىنىنى تالىبلارغا ، ئاجرىتىپ بىرقىسمىنى ئۆزىنىڭ قېرىنداشلىرىغا بېرىپ ، يەنە دەسمايىدە تىجارەت قىلىدىكەن .

ئەبۇ ھەنىفەنى بىر ئادەم سودىگەر دەپ تونمايدۇ . ئۇكىشىنى كاتتا ئالىم دەپ تونۇيدۇ . لېكىن ئۇكىشى

سودا مەيداندا ، مانا بۇنداق يوقىرى قىسمنى ئېگەللەپ تۇرۇپ كۆپ ياخشىلىق قىلالىغان . سودىغا كىرىپ كېتىش بىلەن بىرگە ، تەقۋادىن مەھرۇم بولۇپ قالمىغان . ئەبۇھەنىفەنىڭ ئۆزىنىڭ بىر خىزمەتچىسى بار ئىكەن . كىيىم سودىسى قىلغىنىدا ، ئىككى خىل تونىنىڭ سودىسىدا شۇبھە پەيدا بولۇپ قالغانلىقى ئۈچۈن شۇ سودىدا شۇبھە بولۇپ قالدى دەپ (ئەسلىدە ، مەسىلە شۇكى : بىر ئادەم سودا قىلسا سودىدا شۇبھە قىلسا شۇ سودىدىن بولغان پايدىنى باشقىلارغا ئىتماستىن بېرىۋېتىش كېرەك . هارام مال بولۇپ قالسا . لېكىن دەسمايىگە قوشۇر يەتمەيدۇ . بۇ كىشى دەسمايىسىنى قوشۇپ بېرىۋاتقانىكەن . شۇندا شۇ تونىنى ساتقان ئادەم ئېلىپ ئېيتقانىكەنكى شۇ تونىنى ، مەن بۇنىدىن ئارتۇققا ساتالماستىم ، بىز تەرەپتە بۇنىدىن ئازغا ساتقان بولاتتىم ، مەن رازىمەن دېگىنىدە سەن مەن ئۈچۈن رازى بولساڭ . مەن شۇ مۆمىن بۇرادىرىم ئۈچۈن رازى ئەمەسمەن دېگەنىكەن .

شۇنچە سودىنىڭ كاتتا مەيدانىنى ئېگەللىگەن زاتنى بۇ سودا تەقۋالىقتىن توسالمىغان .

ئەنە شۇنداق، ئەگەر كىشىدە ئىمان توپلىنىدۇ دىسە

، ئەنە شۇنداق مەيدانلارنىڭ ھەممىسىدە ھەركەت قىلالىشى مۇمكىن بۇرادەرلەر .
بىر نەرسە بىر تەرەپكە كېتىپ قالمايدۇ . سودىدىكى يوقىرلىق تەقۋادىن توسالمايدۇ . تەقۋادىكى يوقىرلىق ئادەملەردىن تاما قىلىدىغان ھالەتكە ئېلىپ كەلمەيدۇ .
بىز ئەگەر تەركى دۇنيا قىلىپ تەقۋا قىلىپ ئۆزىمىزنى تۈزىتىدىغان بولساق . كىشىلەرگە قاراڭغۇ ھالەتتە قالىمىز بۇرادەرلەر.
مانا بۇ ساھەلەردىكى نەرسىلەر ، بىزنى ئىسلام مىللىتىنى ئاقىغا چىكىندۇرگەن نەرسىدۇر . شۇنىڭ ئۈچۈن بۇگۈنكى دەرسىمىزدىن ، كۆپچىلىككە چۈشىنىلەگەن بولسا كېرەك . ئىسلامى جامى ئەخلاقلار ئىسلام مىللىتىدە يوقالغاندۇر .
ئىسلامى ئەخلاقتىن بەزىللىرى يوقالدى دېمەكچى ئەمەسمەن ، ئۇمۇمى ئەخلاق بىركىشىدە تېپىلماي قالغان . مانا شۇنداق كىشىلەر كېمىيىپ قالغان . بۇگۈنكى دەرسىمىز چۈشىنىشلىك بولغان بولسا كېرەك (والله اعلم)الله سبحانه وتعالا شۇ دەرسىمىزدىن مەنپەئەتلىنىشنى ھەم ھەممىمىزگە نىسىب قىلسۇن . ئەۋۋەل ئۆزۈمگە مەنپەئەت قىلىشنى سىزلەرگە ھەم مەنپەئەتلىنىشنى ۋە باشقا ئىسلامى بۇرادەرلىرىمىزگە

مەنپەئەتلىنىشنى ھەممىمىزگە نېسىپ قىلسۇن .
شۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ شام بىلەن، ئەزان ۋە تەكبىر ئارىسىدا ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇيمىز .
 بۇنىڭغا ئاساس شۇكى شام نامىزىغا ئەزان ئېيتىلغاندىن كېيىن بەزى ساھابىلەر كېلىشسە گوياكى شام نامىزى ئوقۇلۇپ بولۇپتۇ. كېيىنكى ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇلۇۋېتىپتۇ دەپ خىيال قىلاتتۇق . دەيدۇكى كۆپ كىشى ئوقۇغانلىقىدىن ،لېكىن بۇنى ناھايىتى يەڭگىل ئوقۇلىشى كېرەك .
ئازان تۆگىشى بىلەنلا باشلىنىشى كېرەك . ئەگەر سەل قاراپ كىچىككەن بولسا كىچىكتۈرۈپ ئوقۇشى ياخشى بولمايدۇ . ھەممىمىزگە شۇ دەرسنى داۋام ئېيتىشكە الله سبحانه وتعالا نېسىپ قىلسۇن ۋە شۇ دەرسكە ئەمەل قىلىشنى ھەممىمىزگە نېسىپ قىلسۇن . ۋە دىنى ئىسلامغا خىزمەت قىلىدىغان كىشىلەردىن قىلسۇن .
ئامىن.......

8ـ دەرس الله يامان كۆرگەن بەندىلەر

بۈگۈنكى دەرسىمىز الله سبحانه وتعالا يامان كۆرگەن كىشىلەر كىملەر؟ ۋە الله سبحانه وتعالا ياخشى كۆرگەن كىشىلەر كىملەر ؟ توغرىسىدا .
بۇ ئىككى سۈپەتنى ئەۋۋەلدە الله سبحانه وتعالا يامان كۆرگەن كىشىلەردىن باشلايمىز . چۈنكى كىشى يامانلىقتىن ساقلانمىغۇنچە ، ياخشىلىقنى قىلالمايدۇ ، ئۇنىڭدىن تاشقىرى ياخشىلىق قىلىشتىن ئىلگىرى يامانلىقتىن ساقلىنىشى كېرەك .
شۇنىڭ ئۈچۈن الله سبحانه وتعالا يامان كۆرگەن سۈپەتلەر قايسى بولسا بىز ئۇنىڭدىن ساقلىنىشىمىز كېرەك . ۋە الله سبحانه وتعالا نىڭ يامان كۆرىشىدىن ساقلانغان بولىمىز .
ئەلبەتتە بۇ سۈپەتلەرنىڭ ياخشى ، يامان بولىشى ، كىشىلەرنىڭ ئۆلچىمىدە بولىشى كېرەك ئەمەس . بىرەر ـ بىر يەر يۈزىدىكى كىشى ، ئۆزىنى ياماندېمەيدۇ . ۋە ئۆزىنى يامانلىق قىلىۋاتقان كىشى دەپ بىلمەيدۇ. ۋە ئۆزىنى الله يامان كۆرگەن ،كىشى دېمەيدۇ . قاچانكى الله قا ئىشەنگەنلا بولسا . لېكىن

ئۆزى الله يامان كۆرگەن كىشى ئەمەسمەن دەپ تۇرۇپ ، الله يامان كۆرگەن كىشىلەردىن بولىشى مومكىن . شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ ئۆلچەمنى بىز ئۆزىمىزنىڭ ئۆلچىمىدە ئۆلچىمەسلىكىمىز كېرەك . بەلكى الله سبحانه وتعالا يامان كۆرگەن سۈپەتلەر قايسى ئىكەنلىكىدىن ئېھتىيات قىلماقلىقىمىز كېرەك .

ئىمام بۇخارى ئابدۇللا ئىبنى ئابباسدىن رىۋايەت قىلىدۇكى ئابدۇللا ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رسول الله صلى الله عليه وسلم دىن رىۋايەت قىلىدۇكى : پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم ئېيتتىكى:

« أَبْغَضُ الناسِ إِلَى الله ثلاثة مُلْحِدٌ فِي الْحَرَمِ وَمُبْتَغٍ فِي الإِسْلاَمِ سنَةَ الْجَاهلية وَمطلِبُ دَمِ امْرِئٍ بِغَيْرِ حق لِيُهَرِيقَ دَمَه »

(ئادەملەرنىڭ الله قا يامان كۆرۈلگىنى ئۈچ قىسىمدۇر . بىرىنجى ھەرەمدە الله چەكلىگەن نەرسىنى قىلغۇچى، ۋە قىل دېگەن نەرسىنى قىلمىغۇچى كىشى .

(ھەرەم الله سبحانه وتعالا نىڭ ئەڭ مۇقەددەس قىلغان جايلىرىدىن بىرى مانا كەئبە مۇئەززەمەگە بارغان ئورۇندا«إلحاد» يەنى الله نىڭ بەلگىلىمىلىرىنى

بۇزغان كىشى الله قا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن كىشىدۇر .
شۇنىڭ ئۈچۈن ھەرەمگە بارغان كىشى دائىم ھەم گۇناھتىن ساقلىنىشقا بۇيرۇلغانغا ئوخشىغان ، ھەرەمگە بارغان ۋاقتىدا ئۆزىنى الله نىڭ ھۆكمىگە قاتتىق ئەمەل قىلىشقا ئۈرۈنىشى كېرەك . الله قايتۇرغان نەرسىلەردىن قايتىشتا ئۆزىنى ناھايىتى مەھكەم تۇتىشى كېرەك)
ئىككىنجىسى ئىسلامدا جاھىلىيەت يولىنى تەلەپ قىلغۇچى كىشى ، (ئىسلامنى بىلىپ مۇسۇلمان بولغاندىن كيىن ، خۇسۇسەن جاھىلىيەت باسقۇچىدا ياشىغاندىن كيىن ئىسلامنىڭ سېپىگە ئۆتكەندىن كيىن يەنە جاھىلىيەت يوللىرىنى تەلەپ قىلغۇچى كىشى ، الله قا يامان كۆرۈلگەن كىشىدۇر.
مىسال قىلىپ ئېيتقىنىمىزدا جاھىلىيەت يوللىرىغا قايسى كىرىدۇ؟
ئىسلام يوللىرىغا قارىمۇ-قارشى يوللار ھەممىسى جاھىلىيەت يوللىرىغا كىرىدۇ .
مىسال مىللەتچىلىككە دەۋەت قىلىش ، يەنى مىللەتچىلىك ئىسلامغا ئەمەس . بەلكى مىللەتچىلىككە چاقىرىش ، رسول الله صلى الله عليه وسلم :

«ليس منا من دعا إلى عصبية »

(مىللەتچىلىككە چاقىرغان كىشى بىزدىن ئەمەس .)دېدى.
ياكى ۋەتەنپەرۋەرلىك پىكرىگە چاقىرغۇچى كىشى . يەنى بىرەر بىر جايدا ياشاش بىلەن بىرلىشىش ئىسلامدا بىرلىشىدىغان نەرسە ئەقىدەدۇر.
 توغرا ئەقىدە ئاساسىدا ئىنسانلار بىرلىشىدۇ . ئەگەرچە بىرى زىمىننىڭ مەشرىقىدە بولسا ھەم . ئىككىنجىسى زىمىننىڭ مەغرىبىدە بولسا ،ئەمما ۋەتەنپەرۋەرلىك ، بىر جايدا ياشىغانلىقى بىلەن بىرلىشىش ، بۇخۇددى ھايۋانلارنىڭ بىر قورودا بىرلىشىپ ياشىغانلىقىدىن پەرقى يوقتۇر.
بۇنىڭدىن بىرجايدا ياشاۋاتقان كىشلەرنىڭ بىرلەشمەسلىكى كېلىپ چىقمايدۇ ، بىرجايدا ياشىغان كىشلەر ئەقىدە ئاساسىدا بىرلىشىدۇ . بىرلىشىش ۋاستىسى ئىسلام ئەقىدىسى بولماقلىقى كېرەك.
شېرىككە چاقىرغان كىشى، ئىسلام كەلدى شېرىك كەتتى . شېرىك ئەمەللىرىگە چاقىرغان كىشى جاھىلىيەت يولىغا چاقىرغان كىشىدۇر .
 ئىسلامدا جاھىلىيەت يوللىرىنى تەلەپ قىلغۇچى

كىشىدۇر . الله سبحانه وتعالا غا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئۈچ تۈرلۈك كىشىنىڭ ئىككىنچىسى شۇدۇر .
نىياھە يەنى بىرەر-بىر مۇسىبەت يەتكەن بولسا ئاتىسى-ئانىسى ياكى بىرەر قېرىندىشى ياكى بىرەر يېقىنلىرى ئۆلۈپ كەتكەن بولسا، شۇ ئادەم پۈتۈن سۆپەتلىرىنى ئېيتىپ تۇرۇپ يىغلاش . ئاۋازىنى چىقىرىپ بىرمۇ-بىر سۆپەتلىرىنى بەلكى يوق سۆپەتلىرىنى قوشۇپ ئېيتىپ يىغلاش ، بۇ جاھىلىيەت يوللىرىدىن ،ئىسلامدا شۇنداق جاھىلىيەت يوللىرىنى تەلەپ قىلغۇچى كىشى الله قا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئادەمدۇر .
تىمسال يەنى ئۆيگە ياكى باشقا بىرجايغا ھەرخىل سۈرەت ، شەكىل ، ھەيكەل شۇلارنى قويۇش ، بۇجاھىلىيەت يوللىرىدۇر.
بۇنداق نەرسىلەرنى ئىسلامنى قوبۇل قىلغاندىن كىيىن يەنە، بۇنى تەلەپ قىلىش ،الله قا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن كىشىلەر قاتارىدىندۇر.
مىڭ ئەپسۇسكى بۇنى مۇسۇلمانلارغا قارىغاندا مۇسۇلمانلارنىڭ دۈشمەنلىرى ياخشى ئاڭلايدۇ . شۇنىڭ ئۈچۈن مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆيىگە ھەرخىل جاھىلىيەت يولىغا سەۋەب بولىدىغان نەرسىلەرنى

چىقارغاندا ، ئۇنەرسىلەرنىڭ گۈزەل سۈرەتتە چىقىرلىشى بىلەن ئۇنەرسىلەرنى سېتىۋېلىپ ئۆيىنىڭ ئەڭ تۆرىسىگە قويۇپ قويۇش.
مانا بۇنەرسە جاھىلىيەت يوللىرىكى ھەممىلەر بۇتلىرىنى ئەڭ ياخشى يەرلىرىگە قۇيىۋالغاندەك ، جانلىق نەرسىلەرنىڭ شەكلىنى قويۇش بۇجاھىلىيەت يولىدۇر .
ئەگەرچە ئۇ ھەرقانچە مەدىنىي تەرەپتىن كەلگەن بولسا ھەم . قايسى بىر ئىنسان جاھىلىيەت ئادەتلىرىنى كۈچەيتىشنى مەقسەت قىلىدىغان بولسا الله قا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئادەملەردىندۇر.)
ئۈچىنجى يامان كۆرۈلگەن ئادەم :ناھەق بىر كىشىنىڭ قېنىنى تەلەپ قىلغۇچى كىشى ،ئۇنىڭ ھەم قېنىنى تۆكۈش ئۈچۈن(مۇسۇلمان ئادەمنىڭ قېنىنى تۆكۈش مومكىن ئەمەس . پەقەت ئۈچ خىل ھالەتتە مومكىن بولىدۇ .:"بىرىنجىسى تۇرمۇش قىلغان ئەر ياكى ئايال تۇرمۇش قىلىپ تۇرۇپ پاھىشەلىك قىلغان بولسا، ئىسلام بۇنىڭ قېنىنى تۆكۈشنى ھالال دەيدۇ . ئىسلام جازاسى ئۇنى تاش بوران قىلىپ ئۆلتۈرىلىدۇ . هارام بىلەن لەززەتلەنگەن ھەربىر يېرى تاش بىلەن ئۇرۇلىدۇ . ۋە ھالاك بولغىچە ئۇرۇلىدۇ . شۇ ھۆكۈمنى

پەتىۋا قىلغان كىشى بىرىنجى قېتىم تاشنى ئېتىپ بېرىدۇ . ۋە مۆمىن كىشى شۇجايىدا ھازىر بولغاندا ئىسلامنىڭ بۇيرىقى دەپ تاش ئېتىشى رەھىمدىللىك دەپ ئاتىلىدۇ.

ئىككىنجىسى بىر كىشى مۇسۇلمانلىقنى دەۋا قىلىپ تۇرۇپ بىركىشىنى ناھەق ئۆلتۈرگەن بولسا ، قىساس ئېلىنىپ ئۇنىڭ ھەم قېنى تۆكۈلىشى ھالال بولىدۇ .

ئۈچىنجىسى دىنىدىن ۋاز كەچكەن مۇرتەد(الله ساقلىسۇن)مۇسۇلمان ئائىلىدە بولۇپ مۇسۇلمان بولغاندىن كيىن ئىسلام ھۆكمى بەرپا بولغان ۋاقىتتا، ئىسلامدىن ئۆزىنىڭ قايتقانلىقنى ئېلان قىلغان مۇرتەد بولسا مۇسۇلمان بولۇپ تۇرۇپ دىنىدىن قايتقان مۇرتەدنىڭ قېنى ھالال ھېسابلىنىدۇ .

الله قا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئادەمنىڭ ئۈچ تۈرلۈك ئادەم ئىكەنلىكىنى رسول الله صلى الله عليه وسلم دىن رىۋايەت قىلىندى.

دېمەك ھازىرقى سۈپەتلەر بىرىنجى ئەمدى ئىككىنجى سۈپەتتىكى كىشلەر ئىمام تىرمىزى جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىدۇكى، جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رسول الله صلى الله عليه وسلم دىن رىۋايەت قىلىدۇكى :

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم **ئېيتتىكى :**

« وإن أبغضكم إلي وأبعدكم مني مجلسا يوم القيامة الثرثارون والمتشدقون والمتفيهقون قالوا يا رسول الله قد علمنا الثرثارون والمتشدقون فما المتفيهقون ؟ قال المتكبرون قال الشيخ الألباني : صحيح» —

ماڭا يامان كۆرۈلگىنىڭلار ۋە قىيامەت كۈنى مەندىن ئەڭ يىراق بولغىنىڭلار، الثرثارون **(تولا گەپ قىلىدىغان، كوت-كوت)گەپ قىلىش ئەدەبىدىن چىقىپ كەتكەن كىشىلەر ، ئاغزىغا نېمە كەلسە ، گەپ قىلىۋېرىدىغان كىشىلەر ،بىهۇدە سۆزلەر بىلەن هاياتى تولغان ،** والمتشدقون **(يالغان گەپلەرنى راستقا ئوخشىتىپ گەپ قىلغان كىشىلەر .**
ۋە المتفيهقون **لەر دېدى ساھابىلەر بىز قالغىنىنى بىلدۇق . مۇتەفەيھىقلەر كىم دەپ سورىغىنىدا . رسول الله** صلى الله عليه وسلم **:مۇتەكەببىرلەر(تەكەببۇر) دېدى .**
مانا بۇلار ماڭا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئادەم دېدى . رسول الله صلى الله عليه وسلم **بىر كىشىنى الله يامان**

كۆرگەنلىكى ئۈچۈنلا يامان كۆرىدۇ .
شۇنىڭ ئۈچۈن پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم گە يامان كۆرۈلگەن ئادەملەر ، الله قا يامان كۆرۈلگەن ئادەملەر بولغانلىقى ئۈچۈن يامان كۆرىلىدۇ .

الله سبحانه وتعالا قۇرئان كەرىمدە:

لاَ خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَاهُمْ إِلاَّ مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلاَحٍ بَيْنَ النَّاسِ

ئۇلارنىڭ يوشۇرۇن سۆھبىتىنىڭ تولىسىدا خەيرىيەت يوقتۇر. پەقەت سەدىقىغە ياكى ياخشىلىققا ياكى كىشىلەرنى ئەپلەشتۈرۈشكە ئەمىر قىلغان كىشىلەر (نىڭ يوشۇرۇن سۆھبىتى) بۇنىڭدىن مۇستەسنا ، ئادەملەرنىڭ مەخپى ياكى خاس يىغىلىشلىرىنىڭ كۆپىدە ياخشىلىق يوق . پەقەت شۇ توپلىنىشتا سەدىقىگە بۇيرۇق بولسا ، شۇنىڭدا ياخشىلىق بار. توپلىنىپ بىرەر سەدىقە بىلەن ياخشىلىق قىلايلى دەپ توپلانسا مەنپەئەت بار، ياكى بىر ياخشى ئىشقا بۇيرۇش بولسا ، شۇ توپلىنىشتىكى مەقسەت شەرئەت

بۇيرىغان نەرسىگە بۇيرۇيدىغان سۆھبەت بولسا ، ياكى ئادەملەرنىڭ ئوتتۇرسىنى ئىسلاھ قىلىش ئۈچۈن توپلانغان بولسا ،شۇنىڭدا ياخشىلىق بار ، بۇنىڭدىن باشقا كۆپ توپلىنىشتا ياخشىلىق يوق بۇرادەرلەر.

هاياتتىكى توپلىنىشلارغا بىر نەزەر تاشلىسىڭىز ، كۆپ كىشىلەرنىڭ توپلىنىشى ، يېمەك ئىچمەك ئۈچۈن بولۇپ قالغان .

بىرەر-بىر جايدا خاس توپلىنىش بولىدىغان بولسا پەقەت يېمەك -ئىچمەككە باغلانغان ، مانا بۇنداق توپلىنىشنىڭ كۆپىدە ياخشىلىق يوق ، شۇنىڭ ئۈچۈن بەزىبىر ھەيتلىك توپلىنىشلار ،شۇنىڭغا ئوخشىغان توپلىنىشلاردا ھەم بىز شۇنى خاس توپلىنىش دەپ ئاتايمىز .

شۇنىڭدا بىرەر ياخشىلىققا بۇيرۇيدىغان نەرسىنى تەشكىل قىلىنمىسا ،ئۇنداق توپلىنىشلارنىڭ كۆپىدە ياخشىلىق يوق .

نوھ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە 950 يىل دەۋەت قىلىش نەتىجىسىدە ناھايىتى ئاز كىشى ئىماننى قوبۇل قىلدى .

قۇرئاندا:

« وَمَا آمَنَ مَعَهُ إلا قَلِيلٌ »

(ئۇنىڭ بىلەن پەقەت ئاغزىنىلا كىشىلەر ئىمان كەلتۈردى .)دېيىلدى.

بەزى كىشىلەر بۇنى رىۋايەت ئاساسىدا ،سەھىھمۇ ، سەھىھ ئەمەسمۇ ؟ الله بىلىدۇ . 12 كىشى ئىماننى قوبۇل قىلغان دېيىلىدۇ . شۇ 12 كىشى لا إله إلا الله نى ھەقىقىتى بىلەن تەن ئالغانلىقى ئۈچۈن يەر مىقياسىدا الله پۈتۈن ئىنسانىيەت ئۈچۈن ئاۋات قىلغان يەرنى شۇ 12 كىشىنى سالامەت ساقلاپ تۇرۇپ پۈتۈن ئالەمنى يوقىتىپ تاشلىدى . پاتقاقنىڭ ئاستىدا قويىدى .

لا إله إلا الله كەلىمىسىنى ئىيتقان زاتلار ،الله نىڭ ھوزۇرىدا قەدىرلىكتۇر . الله ئۇلارنى دۈشمىنىگە خار قىلىپ قويمايدۇ . دۈشمىنىگە مەغلۇپ قىلىپ قويمايدۇ.

قاچانكى لا إله إلا الله نى ھەقىقىتى بىلەن ئېيتىپ ھاياتىغا تەتبىق قىلالىسا ئەمما مىڭ ئەپسۇسكى ھازىرقى ۋاقىتتا ھېلى ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك ، رسول الله صلى الله عليه وسلم نىڭ دەۋرىدىكى ، جاھىل ،كاپىر ، مۇشرىكلار چۈشەنگەن لا إله إلا الله نىڭ مەنىسىنى ھازىرقى ۋاقىتتا مۇسۇلمانلار ئەمەس ،ئىلىملىك مۇسۇلمان كىشىلەر ھەم شۇنى چۈشىنەلمەيدۇ .

تەكرار ئېيتىمىز ئۇلار الله نى بار دېيىشەتتى ، الله

نى رىزىق بەرگۈچى دىيىشەتتى ، يىگانە الله رىزىق بېرىدۇ دىيىشەتتى ، يىگانە الله كائىنات يەرنى ياراتقان ۋە بىزنى ياراتقان دىيىشەتتى . يىگانە الله كائىنات يەرنى باشقۇرىدۇ دىيىشەتتى .

مانا شۇنداق دەپ لا إله إلا الله نى ياخشى چۈشىنىشتىدە، رسول الله صلى الله عليه وسلم گە قارشى تۇرۇشتى ، نېمە ئۈچۈن بۇ كەلىمە ئۇلارنىڭ ساختا ئابروىلىرىنى ، ساختا ئەمەللىرىنى ھەممىسىنى بەربات قىلغانىدى .

بۇ كەلىمە ئالى بولسا ھەممە ساختا ئىشلار ھاياتتا يوق بولاتتى .

ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى رسول الله صلى الله عليه وسلم دىن مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم .

« يا بن ادم إنك لو أتيتني بقراب الأرض خطايا ثم لقيتني لا تشرك بي شيئاً لأتيتك بقرابها مغفرة»

الله سبحانه وتعالا ئىنسان پەرزەنتىگە خىتاب قىلىپ :

« ئەي ئىنسان پەرزەنتى ئەگەر زىمىن توشقۇنچە گۇناھ بىلەن كەلسەڭ ماڭا ھىچ نەرسىنى شىرىك

كەلتۈرمىگەن ھالەتتە كەلسەڭ، مەن ساڭازىمىن توشقۇنچە مەغفىرەت بىلەن ئۇچرىشىمەن».
دېگەن . ئەگەر شېرىكتىن سالامەت بولسا الله خالىسا گۇناھلارنى كەچۈرىدۇ .
مانا بۇ ھەدىستە زىمىن توشقۇنچە خاتالىقلار بىلەن ئۇچراشساڭ ، مەن زىمىن تۇشقۇنچە مەغفىرەت بىلەن ئۇچرىشىمەن . دەيدۇ ئەمما الله قا ھىچ نەرسىنى شېرىك قىلماسلىق شەرت قىلىندى .
ئەمما شېرىك بولسا كېچىسى تۇرۇپ ئىبادەت قىلىپ يىغلىغان . كۈندۈزى نەپلە روزا تۇتقان ، بۇ ئەمەللەر ھەممىسى بەربات بولىدۇ . بۇنىڭدا ھەم شەك شۈبھە يوق ، شۇنىڭ ئۇچۈن بىزنىڭ ھاياتىمىزدا بەزى ـ بىر ئاددى شەكىلدە ، شېرىك ئەمەللىرىگە گىرىپتار بولۇنۇپ قالىدىغان ، بەزىبىر نەرسىلەرگە ئەسلىتىپ ئۆتمەكچىمەن . چۈنكى رسول الله صلى الله عليه وسلم رسول الله صلى الله عليه وسلم شېرىكدىن ئۈممەتلىرىگە ناھايىتى قورقتى .
شۇ شېرىكنىڭ قاتتىقلىقى ھەققىدە بىز يەنە شۇنەرسىنى بىلسەك ، شۇھەدىس شەرىپتىن بىز ئۆزىمىزگە خۇلاسە چىقىرۋالساق بولىدۇكى . رسول الله صلى الله عليه وسلم دىن بۇرەيدە رەزىيەللاھۇئەنھۇ رىۋايەت

قىلغان ھەدىسنى

لا رُقية إلا من عين أو حُمَة

ئايىتى شىپا ئوقۇش پەقەت كۆز تېگىشتىن ياكى زەھەردىن ياكى قان كېسىلىدىن دۇرۇس بولىدۇ. ﷲ خالىس بۇ ھەدىسنىڭ شەرھىنى سەل تۇرۇپ قىلىمىز . يەنى رقية دەپ دەم سېلىشنى ئېيتىمىز قۇرئان كەرىم بىلەن دەم سېلىش ھەققىدە ياكى مۇتلەق ئادەملەرنى دۇئاخانلىقى ، ئىسلامدا دەم سېلىش يوق دېگەن مەنانى ئېلىنغاندا پەقەت دۇئاخانلىق بۇنداق نەرسىلەر قىلىنمايدۇ ،

إلا من عين أو حُمَة

كۆزدىن ھەمدە قىزىتما . بۇنەرسىدىن دەم سېلىنىدۇ. شۇ ۋاقىتتا بۇ كىشى ئاڭلىغىنىدا

قد أحسن من انتهى إلى ما سمع

ئاڭلىغان نەرسىسىدە چەكلەنگەن كىشىگە الله نىڭ ياخشىلىقى بولسۇن .
ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم **دىن رىۋايەت قىلىنغان ، بىر ھەدىسنى كەلتۈرۈپ:**

عرضت علي الأمم فرأيت النبي ومعه الرهيط والنبي ومعه الرجل والرجلان والنبي وليس معه أحدٌ إذ رفع لي سوادٌ عظيم فظننت أنهم أمتي فقيل لي هذا موسى وقومه ولكن انظر إلى الأفق فنظرت فإذا سواد عظيم فقيل لي انظر إلى الأفق الآخر فإذا سوادٌ عظيم فقيل لي هذه أمتك ومعهم سبعون ألفاً يدخلون الجنة بغير حساب ولا عذاب ثم نهض فدخل منزله فخاض الناس في أولئك

ماڭا بارلىق ئۈممەتلەر تەڭلەندى، مەن بەزى پەيغەمبەرنى بىر توپ جامائەت بىلەن كۆردۈم، بەزى پەيغەمبەرنى بولسا، بىر ئىككى كىشى بىلەنلا كۆردۈم، بەزى پەيغەمبەر بىلەن ھېچكىشى يوق،ئۇنى يالغۇزلا

كۆردۇم، (يەنى ئۇنىڭ بىلەن بىرمۇ ئىمان ئېيتقان، ئەگەشكەن كىشى يوق ئىكەن) تۇيۇقسىز ماڭا ناھايىتى چوڭ جامائەت كۆلەڭگىسى كۆرۈندى، مەن ئۇلارنى مېنىڭ ئۇممىتىممىكى دەپ گۇمان قىلىپ تۇرسام، ماڭا بۇ مۇسا ۋە ئۇنىڭ قەۋمى دېيىلدى، لېكىن، سەن ئاۋۇ ئۇپۇققا قارا دېيىلدى، مەن قارىسام، ناھايىتى چوڭ جامائەتلەر قارىسى ئىكەن،(قىيامەتكىچە بولغان ئۇممەتنىڭ ئىچىدە ئەگەرچە رسول الله صلى الله عليه وسلم قاتتىق (مۇستەھكەم تۇرۇپ)ئەگەشكەن ئۇممەتلەر ئاز بولسا ھەم قىيامەتكىچە بولغان ۋاقىتنىڭ ئىچىدە ئەلبەتتە كۆپ بولىدۇ) ئاندىن ماڭا مانا بۇ سېنىڭ ئۇممىتىڭ، ئۇلار بىلەن بىرگە جەننەتكە ھېسابسىز، ئازابسىز كىرىدىغان 70000 كىشى باردۇر(قىيامەتتە ھېساب بەرمەيدۇ ،قەبرە ئازابىنى كۆرمەيدۇ)،شۇ ۋاقىتتا پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم ئۆيلىرىگە كىرىپ كەتتى، كىشىلەر بۇ 70 مىڭ كىشى كىمكىن دەپ ئىزدىنىشتى ، بەزىلەر رسول الله صلى الله عليه وسلم بىلەن ھەممە ئىشتا شېرىك بولۇپ بىللە بولغان كىشىلەر بولسا كېرەك ، دېدى.

بەزىلەر بەلكىم ئۇلار ئىسلامدا تۇغۇلۇپ الله قا ھېچنەرسىنى شېرىك كەلتۈرمىگەنلەر بولسا كېرەك ،

ھاياتىدا شېرىك ئەمىلى ئۇلاردىن سادىر بولمىغان كىشىلەر بولسا كېرەك ،(يەنى ئەۋۋەل مۇشرىك بولۇپ كيىن ئىسلام كەلتۈرگەنلەر ئەمەس، تۇغۇلغاندا ئىسلام دەۋردە توغۇلۇپ پاك ھايات كەچۈرگەن كىشىلەر بولسا كېرەك . ۋە بىر نەچچە نەرسىلەرنى ئەسكە ئېلىپ ئېيتىشتى .)

رسول الله صلى الله عليه وسلم چىقتى ، ۋە ساھابىلار سۆزلىرىدىن خەۋەر قىلدى . رسول الله صلى الله عليه وسلم بۇ 70مىڭ كىشى (دۇئاخانلىقنى تەلەپ قىلماستىن ياشىغان كىشى)

فقال هم الذي لا يسترقون و لا يكتوون ولا يتطيرون وعلى ربهم يتوكلون فقام عكاشة بن محصن فقال أدع الله لي أن يجعلني منهم فقال أنت منهم ثم قام رجل آخر فقال ادع الله أن يجعلني منهم فقال سبقك بها عكاشة هذ ا

بۇ كىشلەر ئايىتى شىپا ئوقۇمايدۇ، ھەم ئوقۇتمايدۇ، ئوتتا داغلاپمۇ داۋالاشمايدۇ (و لا يكتوون بەدىنىنى كۆيدۈرۈپ داۋالىمىغانلار ، بۇ كۆيدۈرۈپ داۋالاش ،

ئىسلام كىشىلىرىدە كۆيدۈرۈپ داۋالاش كەم تېپىلغان ، بۇنى شەرىئەت چەكلەۋاتقىنى يوق ،لېكىن كۆيدۈرۈشكە رازى بولمىغان كىشىلەر،بەدىنى كۆيدۈرۈپ داۋالىمىغان كىشىلەر) ولا يتطيرون شۇم پال ئالمايدۇ، پال قالدۇرمايدۇ، (يەنى ھەرخىل نەرسىلەردىن شۇملىنىپ-شۇملىنىش ھەممىزگە مەلۇم ، بۇ تۇرۇپتۇ ئۆيى ۋەيران بولىدۇ ، بۇتۇرۇپتۇ يول يوق بولىدى ، ۋەھاكازا شۇنىڭغا ئوخشاش شۇملانمىغانلار لېكىن بۇ ئىنساننىڭ قەلبىگە كېلىشىگە الله سبحانه وتعالا ھېساب قىلمايدۇ . شۇ نەرسىگە شۇملىنىپ ئەمەل قىلىشى ئىسلامغا زىتتۇر) ئۇلار پەقەت ھەممە ئىشلىرىدا رەببىگىلا تەۋەككۇل قىلىدۇ، شۇ ۋاقىتتا ئۇكاشەتۇبنۇ مىھسان دىگەن ساھابىلەردىن بىر ئورنىدىن تۇرۇپ ادع الله أن يجعلني منهم مەن شۇ 70مىڭ كىشىنىڭ بىرى بولاي دۇئا قىلىڭ دىدى ، پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم :سىز شۇلاردىن دىدى . باشقا بىركىشى تۇردى ، مېنى ھەم 70مىڭ كىشىنىڭ بىرى بولۇشۇمغا دۇ قىلسىلا دىگەندە ، ئۇكاشە سەندىن بۇرۇن بۇ ئورۇننى ئىگەللىۋالدى ، دەپ قويدى . پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلمنىڭ بۇندىن كىيىن جاۋاب قىلمىغىنى بۇنىڭدىن كىيىن يەنە بىركىشى

تۇرىشى مۇمكىن ،ئۇنىڭدىن كېيىن يەنە بىركىشى تۇرىشى مۇمكىن. شۇ نىڭ ئۇچۇن ھەم شۇ سوئالنىڭ ئەۋۋىلىدە توسۇپ قويىدى . بۇ ھەدىستە ھەتتا ساھابىلەر بىرىنجى قېتىم الله قا ھېچ نەرسىنى شېرىك قىلمىغان كىشىلەر بولسا كېرەك دەپ ،شېرىكنىڭ قانچىلىك يامانلىقىنى ، ھەتتا جاھىلىيەت دەۋرىدە بولسا ھەم يامان بولسا كېرەك دەپ چۈشەنگەنلىكىگە دەلالەت قىلىدۇ . بىز بەزىبىر ھاياتىمىزدا بولغان شېرىككە توختىلىپ ئۆتىمىز ، ھېلى ئېيتىپ ئۆتكەن ،ھەدىس شەرىپتە كۆز تېگىش ۋە قىزىتمىدىن دەم سېلىش قۇرئان كەرىم ئايىتى بولسا ساھابىلارنىڭ بەزىلىرى بۇنىڭغا رۇخسەت بەرگەن . بەزىلىرى مۇتلەق رۇخسەت بەرمىگەن .

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رۇخسەت بەرمىگەن ساھابىلەردىن ھېسابلىنىدۇ . ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇدنىڭ رۇخسەت بەرمىگەنلىكى ئۆلىمالار بۇنىڭغا كۆرسەتمە بېرىپ : قۇرئان كەرىم بىلەن دۇئا قىلىپ ، تۇمار ئېسىلىشى بارا-بارا باشقا نەرسىلەرنى قىلىپ كېتىشى مۇمكىن دەپ بۇنىڭدىن ئېھتىيات قىلدۇ لېكىن ئەسلىدە كىتاب ۋە سۈننەتتە كۆپچىلىك ئۆلىمالارنىڭ پىكرىدە كۆز تېگىش ۋە قىزىتمىغا قۇرئان كەرىمدىن

دەم سېلىپ ، ياكى تۇمار قىلىش چەكلەنمىگەن. بەزى ساھابىلا چەكلىگەن. مانا بۇنەرسىنىڭ پەرقىنى بىلىۋېلىشىمىز كېرەك .
شېرىك جۈملىسىدىن

من الشرك لبس الحلقة والخيط ونحوهما لرفع البلاء أو دفعه

ئۈزۈك ۋە يىپ شۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسىنى بالانىڭ كۆتۈرىلىشى ئۈچۈن ياكى بالانىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن ، تاقاش شېرىك جۈملىسىدىندۇر .

الله سبحانه وتعالا قۇرئان كەرىمدە:

« قُلْ أَفَرَأَيْتُم مَّا تَدْعُونَ مِن دُونِ اللهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ»

ئېيتقىنكى «ئەگەر الله ماڭا بىرەر زىيان- زەخمەت يەتكۈزۈشنى ئىرادە قىلسا ئۇنى دەپئى قىلىشقا يا الله

ماڭا رەھمەت قىلىشنى ئىرادە قىلسا ئۇنى توسۇۋېلىشقا الله دىن باشقا سىلەر ئىبادەت قىلىۋاتقان مەبۇدلار قادىر بولالامدۇ¬ ماڭا ئېيتىپ بېرىڭلارچۇ¬»
ئېيتقىنكى «ماڭا الله كۇپايىدۇر تەۋەككۇل قىلغۇچىلار ئۇنىڭغا تەۋەككۇل قىلسۇن (يەنى ھەممە ئىشنى الله غا تاپشۇرسۇن)»

عمران بن حصين : ان النبي صلى الله عليه و سلم أبصر على عضد رجل حلقة أراه قال من صفر فقال ويحك ما هذه قال من الواهنة قال أما انها لا تزيدك الا وهنا انبذها عنك فإنك لو مت وهى عليك ما أفلحت أبدا

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه و سلم بىر كىشىنىڭ قولىغا مىس ئۈزۈك سېلىۋالغانلىقىنى كۆرۈپ ئۇنىڭدىن ئۇنىمە؟ دەپ سورىغۇدى .
بۇ ئادەم ئۇ ئاغرىق پەسەيتكۈچ دىدى (واهنة دەپ كۆپىنچە تىۋپلارنىڭ قارىشىدا بەزى ئاغرىق يەتكەن تۇمۇرنىڭ ئاغرىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشى ئۈچۈن) .

بۇنى ئاڭلىغان پەيغەمبەر صلى الله عليه و سلم **ئۇنى ئېلىۋەت** (واهنة **ئەرەب تىلدا ئاجىزلىق دېگەن مەنىدە) بۇ بەدىنىڭنى ئاجىزلاشتۇرۇشتىن باشقا نەرسىنى زىيادە قىلمايدۇ .**

ئەگەر كىيسەللىنىپ قالسا مەيلى ئەگەر شۇ هالقا سېنىڭ قولىڭدا باغلانغان هالەتتە ئۆلسەڭ ،هەرگىز نىجات تاپالمايسەن . يەنى بۇشېرىككە ئىشارە قىلىدۇ .

دېمەك بىر كىشى ئۆزىنىڭ قولىغا بىرەر بىر نەرسىنى باغلىۋالسا ، هالقا ، ياكى يىپ شۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسىلەرنى بۇ بىر داۋاغا تەۋە بولمىسا شېرىكدۇر . ئەگەر شۇ نەرسە ئۇنىڭ ئۈستىدە تۇرغان هالەتتە ئۆلسە هەرگىزنىجات تاپمايدۇ .

ئۇقبەتۇبنۇ ئامىر رەزىيەللاهۇ ئەنهۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى

من تعلّق تميمة فلا أتمّ الله له ومن تعلّق ودعة فلا ودع الله له

پەيغەمبەر صلى الله عليه و سلم : **ئەگەر بىركىشى تۇمار تاقىۋالغان بولسا، الله ئىشىنى پۈتكۈزمىسۇن ،ئەگەر خاتىرجەم بولۇش ئۈچۈن تاقىغان بولسا الله خاتىرجەم**

قىلمىسۇن ، دېدى.

ئىختىلاپلىق نەرسىنى دەسلەپ ئېيتىپ ئۆتتۇق . شۇ نەرسە بىلەن بىرگە چۈشىنىلىشى كېرەك . بەزى رىۋايەتلەردە

من تعلق تميمة فقد أشرك

كىم تۇمار ئېسىۋالسا مۇشرىك بولۇپتۇ دېگەن .

ھۇزەيفەتۇبنۇل يەمانى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى : بۇ كىشى قولىدا يىپ باغلىۋالغان ئادەمنى كۆردى ، بۇ يىپنى قىزىتمىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن باغلىۋالدىم ، دېگەن(بۇ يەردە ئولتۇرغانلار ھەيران بولىشى مومكىن ، كىشىنىڭ جاھىللىقى شۇيەرگە بارامدۇكى بىرىيىپنى قىزىتمىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن بىرىيىپنى باغلىۋېلىپ ، شۇنداق جاھىل ئادەملەر بولغانكەن دەپ ئويلاپ قېلىشى مومكىن . ھازىرقى ۋاقىتتىكى جاھىللىق ھەم ئۇنىڭدىن كەم ئەمەس بۇرادەرلەر . ھازىرقى ۋاقىتتا كۆز تەگمىسۇن دەپ ئىشىككە قېقىپ قويغان تاقا ، بۇ يىپ باغلاش

بۇنىڭدىن ئارتۇق جاھىللىق ئەمەس .
مەسىلەن كۆز تىكەنى قويۇپ قۇيۇش ، بۇنەرسە مۇبادا بىركىشى كەلگەندە كۆزىگە كىرىپ كەتسۇن ، كۆزى ئۇيۇلۇپ كەتسۇن ،دىسە توغرا بولىشى مومكىن . مەسىلەن شۇ بىركىشى بارغاندا ئەدىبىنى يىسۇن دىسە مومكىن بۇنى توغرا دەپ چۈشەندۈرۈش مومكىن. لېكىن شۇ ئېشەك ، ئاتلار سىيسە زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان يەردە تۇرغان تىكەن ، ئۇستىگە چىقىش بىلەن پۈتۈن ئادەملەرنىڭ كۆز تىگىشىدىن ساقلايدۇ دىيىش ، بۇ يىپ باغلىغاندىن جاھىلراق ئىش،)ئۇزۇپ تاشلىغىن دېدى .

«وما يؤمن أكثرهم بالله إلا وهم مشركون»

«ئۇلارنىڭ تولىسى الله غا شېرىك كەلتۈرۈپ تۇرۇپ ئىشىنىدۇ.»

ۋە الله سبحانه وتعالا بۇئايىتنى ئوقۇدى . كۆپچىلىك بۇرادەرلەر ، كۆپچىلىك الله قا ئىمان كەلتۈردىم دەيدۇ ،ئۆزى مۇشرىكلىكتىن خەۋەرسىز ياكى بىرەر كىشى خەۋەردار قىلسا تەن ئالمايدۇ . دەرسىمىزنىڭ

دەسلىۋىدە دەم سىلىش ۋە تۇمار ھەققىدە. ئالاھىدە توختىلىپ ئۆتىمىز دېدۇق .

تۇمار نىمە ؟ تۇمار قۇرئان كەرىمدە مەئسۇر دۇئالارمۇ ،مەئسۇر ئەمەس دۇئالاردىنمۇ ، ھەممىسىدىن تولپلاپ خالىغان نەرسلەرنى يېزىپ ،ئوقۇلغان دۇئا ياكى يېزىپ شۇنى ئېسىۋېلىنغان نەرسە ، بۇنى تۇمار دەيمىز (دەرسلىك لىنتا ئاخىرى ئۆزۈلك)

9-دەرس الله ياخشى كۆرگەن بەندىلەر

(ئەسكەرتىش) بۇدەرس ئالدىنقى دەرسنىڭ 14 مىنۇتلۇق يېرىگىچە ئوخشاش ..

بۈگۈنكى دەرسىمىز الله سبحانه وتعالا يامان كۆرگەن كىشىلەر كىملەر؟ ۋە الله سبحانه وتعالا ياخشى كۆرگەن كىشىلەر كىملەر ؟ توغرىسىدا .
بۇ ئىككى سۈپەتنى ئەۋۋەلدە الله سبحانه وتعالا يامان كۆرگەن كىشىلەردىن باشلايمىز . چۈنكى كىشى يامانلىقتىن ساقلانمىغۇنچە ، ياخشىلىقنى قىلالمايدۇ ، ئۇنىڭدىن تاشقىرى ياخشىلىق قىلىشتىن ئىلگىرى يامانلىقتىن ساقلىنىشى كېرەك .
شۇنىڭ ئۈچۈن الله سبحانه وتعالا يامان كۆرگەن سۈپەتلەر قايسى بولسا بىز ئۇنىڭدىن ساقلىنىشىمىز كېرەك . ۋە الله سبحانه وتعالا نىڭ يامان كۆرىشىدىن ساقلانغان بولىمىز .
ئەلبەتتە بۇ سۈپەتلەرنىڭ ياخشى ، يامان بولىشى ، كىشىلەرنىڭ ئۆلچىمىدە بولىشى كېرەك ئەمەس . بىرەر-بىر يەر يۈزىدىكى كىشى ، ئۆزىنى يامان

دېمەيدۇ . ۋە ئۆزىنى يامانلىق قىلىشقا ئاتقان كىشى دەپ بىلمەيدۇ. ۋە ئۆزىنى الله يامان كۆرگەن ،كىشى دېمەيدۇ . قاچانكى الله قا ئىشەنگەنلا بولسا . لېكىن ئۆزى الله يامان كۆرگەن كىشى ئەمەسمەن دەپ تۇرۇپ ، الله يامان كۆرگەن كىشىلەردىن بولىشى مومكىن . شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ ئۆلچەمنى بىز ئۆزىمىزنىڭ ئۆلچىمىدە ئۆلچىمەسلىكىمىز كېرەك . بەلكى الله سبحانه وتعالا يامان كۆرگەن سۈپەتلەر قايسى ئىكەنلىكىدىن ئېھتىيات قىلماقلىقىمىز كېرەك .

ئىمام بۇخارى ئابدۇللا ئىبنى ئابباسدىن رىۋايەت قىلىدۇكى ئابدۇللا ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رسول الله صلى الله عليه وسلم دىن رىۋايەت قىلىدۇكى : پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم ئېيتتىكى:

« أَبْغَضُ الناسِ إِلَى الله ثلاثة مُلْحِدٌ فِي الْحَرَمِ وَمُبْتَغٍ فِي الإِسْلاَمِ سنَةَ الْجَاهليةِ وَمطلِبُ دَمِ امْرِئٍ بِغَيْرِ حق لِيُهَرِيقَ دَمَه »

(ئادەملەرنىڭ الله قا يامان كۆرۈلگىنى ئۈچ قىسىمدۇر . بىرىنجى ھەرەمدە الله چەكلىگەن نەرسىنى قىلغۇچى، ۋە قىل دېگەن نەرسىنى قىلمىغۇچى كىشى .

(ھەرەم الله سبحانه وتعالا نىڭ ئەڭ مۇقەددەس قىلغان جايلىرىدىن بىرى مانا كەئبە مۇئەززەمەگە بارغان ئورۇندا«إلحاد» يەنى الله نىڭ بەلگىلىمىلىرىنى بۇزغان كىشى الله قا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن كىشىدۇر . شۇنىڭ ئۈچۈن ھەرەمگە بارغان كىشى دائىم ھەم گۇناھتىن ساقلىنىشقا بۇيرۇلغانغا ئوخشىغان ، ھەرەمگە بارغان ۋاقتىدا ئۆزىنى الله نىڭ ھۆكمىگە قاتتىق ئەمەل قىلىشقا ئۇرۇنىشى كېرەك . الله قايتۇرغان نەرسىلەردىن قايتىشتا ئۆزىنى ناھايىتى مەھكەم تۇتىشى كېرەك)

ئىككىنجىسى ئىسلامدا جاھىلىيەت يولىنى تەلەپ قىلغۇچى كىشى ، (ئىسلامنى بىلىپ مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن ، خۇسۇسەن جاھىلىيەت باسقۇچىدا ياشىغاندىن كېيىن ئىسلامنىڭ سىپىگە ئۆتكەندىن كېيىن يەنە جاھىلىيەت يوللىرىنى تەلەپ قىلغۇچى كىشى ، الله قا يامان كۆرۈلگەن كىشىدۇر.

مىسال قىلىپ ئېيتقىنىمىزدا جاھىلىيەت يوللىرىغا قايسى كىرىدۇ؟

ئىسلام يوللىرىغا قارىمۇ-قارشى يوللار ھەممىسى جاھىلىيەت يوللىرىغا كىرىدۇ .

مىسال مىللەتچىلىككە دەۋەت قىلىش ، يەنى

مىللەتچىلىك ئىسلامغا ئەمەس . بەلكى مىللەتچىلىككە چاقىرىش ، رسول الله صلى الله عليه وسلم :

«ليس منا من دعا إلى عصبية »

(مىللەتچىلىككە چاقىرغان كىشى بىزدىن ئەمەس .)دېدى.
ياكى ۋەتەنپەرۋەرلىك پىكرىگە چاقىرغۇچى كىشى . يەنى بىرەر بىر جايدا ياشاش بىلەن بىرلىشىش ئىسلامدا بىرلىشىدىغان نەرسە ئەقىدەدۇر.
توغرا ئەقىدە ئاساسىدا ئىنسانلار بىرلىشىدۇ . ئەگەرچە بىرى زىمىننىڭ مەشرىقىدە بولسا ھەم . ئىككىنجىسى زىمىننىڭ مەغرىبىدە بولسا ،ئەمما ۋەتەنپەرۋەرلىك ، بىر جايدا ياشىغانلىقى بىلەن بىرلىشىش ، بۇخۇددى ھايۋانلارنىڭ بىر قوروودا بىرلىشىپ ياشىغانلىقىدىن پەرقى يوقتۇر.
بۇنىڭدىن بىرجايدا ياشاۋاتقان كىشلەرنىڭ بىرلەشمەسلىكى كېلىپ چىقمايدۇ ، بىرجايدا ياشىغان كىشلەر ئەقىدە ئاساسىدا بىرلىشىدۇ . بىرلىشىش ۋاستىسى ئىسلام ئەقىدىسى بولماقلىقى كېرەك.

شېرىككە چاقىرغان كىشى، ئىسلام كەلدى شېرىك كەتتى . شېرىك ئەمەللىرىگە چاقىرغان كىشى جاھىلىيەت يولىغا چاقىرغان كىشىدۇر .
ئىسلامدا جاھىلىيەت يوللىرىنى تەلەپ قىلغۇچى كىشىدۇر . الله سبحانه وتعالا غا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئۈچ تۈرلۈك كىشىنىڭ ئىككىنجىسى شۇدۇر .
نىياھە يەنى بىرەر-بىر مۇسىبەت يەتكەن بولسا ئاتىسى-ئانىسى ياكى بىرەر قېرىندىشى ياكى بىرەر يېقىنلىرى ئۆلۈپ كەتكەن بولسا، شۇ ئادەم پۈتۈن سۈپەتلىرىنى ئېيتىپ تۇرۇپ يىغلاش . ئاۋازىنى چىقىرىپ بىرمۇ-بىر سۈپەتلىرىنى بەلكى يوق سۈپەتلىرىنى قوشۇپ ئېيتىپ يىغلاش ، بۇ جاھىلىيەت يوللىرىدىن ،ئىسلامدا شۇنداق جاھىلىيەت يوللىرىنى تەلەپ قىلغۇچى كىشى الله قا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئادەمدۇر .
تىمسال يەنى ئۆيگە ياكى باشقا بىرجايغا ھەرخىل سۈرەت ، شەكىل ، ھەيكەل شۇلارنى قويۇش ، بۇجاھىلىيەت يوللىرىدۇر.
بۇنداق نەرسىلەرنى ئىسلامنى قوبۇل قىلغاندىن كېيىن يەنە، بۇنى تەلەپ قىلىش ،الله قا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن كىشلەر قاتارىدىندۇر.

مىلىك ئەپسۇسكى بۇنى مۇسۇلمانلارغا قارىغاندا مۇسۇلمانلارنىڭ دۈشمەنلىرى ياخشى ئاڭلايدۇ . شۇنىڭ ئۈچۈن مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆيىگە ھەرخىل جاھىلىيەت يولىغا سەۋەب بولىدىغان نەرسىلەرنى چىقارغاندا ، ئۇنەرسىلەرنىڭ گۈزەل سۈرەتتە چىقىرلىشى بىلەن ئۇنەرسىلەرنى سېتىۋېلىپ ئۆيىنىڭ ئەڭ تۆرىسىگە قويۇپ قويۇش.

مانا بۇنەرسە جاھىلىيەت يوللىرىكى ھەممىلەر بۇتلىرىنى ئەڭ ياخشى يەرلىرىگە قويىۋالغاندەك ، جانلىق نەرسىلەرنىڭ شەكلىنى قويۇش بۇجاھىلىيەت يولىدۇر .

ئەگەرچە ئۇ ھەرقانچە مەدىنىي تەرەپتىن كەلگەن بولسا ھەم . قايسى بىر ئىنسان جاھىلىيەت ئادەتلىرىنى كۈچەيتىشنى مەقسەت قىلىدىغان بولسا الله قا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئادەملەردىندۇر.)

ئۈچىنجى يامان كۆرۈلگەن ئادەم :ناھەق بىر كىشىنىڭ قېنىنى تەلەپ قىلغۇچى كىشى ،ئۇنىڭ ھەم قېنىنى تۆكۈش ئۈچۈن(مۇسۇلمان ئادەمنىڭ قېنىنى تۆكۈش مومكىن ئەمەس . پەقەت ئۈچ خىل ھالەتتە مومكىن بولىدۇ .:"بىرىنجىسى تۇرمۇش قىلغان ئەر ياكى ئايال تۇرمۇش قىلىپ تۇرۇپ پاھىشەلىك قىلغان

بولسا، ئىسلام بۇنىڭ قىنىنى تۆكۈشنى ھالال دەيدۇ . ئىسلام جازاسى ئۇنى تاش بوران قىلىپ ئۆلتۈرىلىدۇ . ھارام بىلەن لەززەتلەنگەن ھەربىر يېرى تاش بىلەن ئۇرۇلىدۇ . ۋە ھالاك بولغىچە ئۇرۇلىدۇ . شۇ ھۆكۈمنى پەتىۋا قىلغان كىشى بىرىنجى قېتىم تاشنى ئېتىپ بېرىدۇ . ۋە مۆمىن كىشى شۇجايىدا ھازىر بولغاندا ئىسلامنىڭ بۇيرىقى دەپ تاش ئېتىشى رەھىمدىللىك دەپ ئاتىلىدۇ.

ئىككىنجىسى بىر كىشى مۇسۇلمانلىقنى دەۋا قىلىپ تۇرۇپ بىركىشنى ناھەق ئۆلتۈرگەن بولسا ، قىساس ئېلىنىپ ئۇنىڭ ھەم قېنى تۆكۈلىشى ھالال بولىدۇ .

ئۈچىنجىسى دىندىن ۋاز كەچكەن مۇرتەد(الله ساقلىسۇن)مۇسۇلمان ئائىلىدە بولۇپ مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن ئىسلام ھۆكمى بەرپا بولغان ۋاقىتتا، ئىسلامدىن ئۆزىنىڭ قايتقانلىقنى ئېلان قىلغان مۇرتەد بولسا مۇسۇلمان بولۇپ تۇرۇپ دىندىن قايتقان مۇرتەدنىڭ قېنى ھالال ھېسابلىنىدۇ .

الله قا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئادەمنىڭ ئۈچ تۈرلۈك ئادەم ئىكەنلىكىنى رسول الله صلى الله عليه وسلم دىن رىۋايەت قىلىندى.

دېمەك ھازىرقى سۈپەتلەر بىرىنچى ئەمدى ئىككىنچى سۈپەتتىكى كىشىلەر ئىمام تىرمىزى جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىدۇكى، جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رسول **الله** صلى الله عليه وسلم دىن رىۋايەت قىلىدۇكى :

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم **ئېيتتىكى :**

« وإن أبغضكم إلي وأبعدكم مني مجلسا يوم القيامة الثرثارون والمتشدقون والمتفيهقون قالوا يا رسول الله قد علمنا الثرثارون والمتشدقون فما المتفيهقون ؟ قال المتكبرون قال الشيخ الألباني : صحيح» —

ماڭا يامان كۆرۈلگىنىڭلار ۋە قىيامەت كۈنى مەندىن ئەڭ يىراق بولغىنىڭلار، الثرثارون (تولا گەپ قىلىدىغان، كوت-كوت)گەپ قىلىش ئەدەبىدىن چىقىپ كەتكەن كىشىلەر ، ئاغزىغا نېمە كەلسە ، گەپ قىلىۋېرىدىغان كىشىلەر ،بىھۇدە سۆزلەر بىلەن ھاياتى تولغان ، والمتشدقون (يالغان گەپلەرنى راستقا ئوخشىتىپ گەپ قىلغان كىشىلەر .

ۋە المتفيهقون لەر دېدى ساھابىلەر بىز قالغىنىنى بىلدۇق .

مۇتەفەيھىقلەر كىم دەپ سورىغىنىدا . رسول الله صلى الله عليه وسلم :مۇتەكەببىرلەر(تەكەببۇر) دېدى .
مانا بۇلار ماڭا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئادەم دېدى .
رسول الله صلى الله عليه وسلم بىر كىشىنى الله يامان كۆرگەنلىكى ئۈچۈنلا يامان كۆرىدۇ .
شۇنىڭ ئۈچۈن پەيغەمبىرمىز صلى الله عليه وسلم گە يامان كۆرۈلگەن ئادەملەر ، الله قا يامان كۆرۈلگەن ئادەملەر بولغانلىقى ئۈچۈن يامان كۆرىلىدۇ .

الله سبحانه وتعالا قۇرئان كەرىمدە ، لاّ خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَاهُمْ إِلاَ مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلاَحٍ بَيْنَ النّاسِ

ئۇلارنىڭ يوشۇرۇن سۆھبىتىنىڭ تولىسىدا خەيرىيەت يوقتۇر. پەقەت سەدىقىغە ياكى ياخشىلىققا ياكى كىشىلەرنى ئەپلەشتۈرۈشكە ئەمىر قىلغان كىشىلەر (نىڭ يوشۇرۇن سۆھبىتى) بۇنىڭدىن مۇستەسنا ، ئادەملەرنىڭ مەخپى ياكى خاس يىغىلىشلىرىنىڭ كۆپىدە ياخشىلىق يوق . پەقەت شۇ توپلىنىشتا سەدىقىگە بۇيرۇق بولسا ، شۇنىڭدا ياخشىلىق بار.
توپلىنىپ بىرەر سەدىقە بىلەن ياخشىلىق قىلايلى

دەپ توپلانسا مەنپەئەت بار.
ياكى بىر ياخشى ئىشقا بۇيرۇش بولسا ، شۇ توپلىنىشتىكى مەقسەت شەرئەت بۇيرىغان نەرسگە بۇيرۇيدىغان سۆھبەت بولسا .
ياكى ئادەملەرنىڭ ئوتتۇرسىنى ئىسلاھ قىلىش ئۈچۈن توپلانغان بولسا ،شۇنىڭدا ياخشىلىق بار ، بۇنىڭدىن باشقا كۆپ توپلىنىشتا ياخشىلىق يوق بۇرادەرلەر، ھاياتتىكى توپلىنىشلارغا بىر نەزەر تاشلىسىڭىز ، كۆپ كىشىلەرنىڭ توپلىنىشى ، يېمەك ئىچمەك ئۈچۈن بولۇپ قالغان .
بىرەر-بىر جايدا خاس توپلىنىش بولىدىغان بولسا پەقەت يېمەك -ئىچمەككە باغلانغان ، مانا بۇنداق توپلىنىشنىڭ كۆپىدە ياخشىلىق يوق ، شۇنىڭ ئۈچۈن بەزىبىر ھەپتىلىك توپلىنىشلار ،شۇنىڭغا ئوخشىغان توپلىنىشلاردا ھەم بىز شۇنى خاس توپلىنىش دەپ ئاتايمىز . شۇنىڭدا بىرەر ياخشىلىققا بۇيرۇيدىغان نەرسنى تەشكىل قىلىنمىسا ،ئۇنداق توپلىنىشلارنىڭ كۆپىدە ياخشىلىق يوق، بۇ ﴿ﺮﺜﺛ﴾ قۇرۇق گەپ قىلىشتامەنپەئەت يوق دېدى . بەلكى ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئادەملەر ﴿ﺮﺜﺛ﴾ لار كۆپ گەپ قىلىپ ، مەناسىز سۆزلەرنى كۆپ قىلغان كىشلەر ، ئەمدى ئۇنىڭ

ئورنىغا بەزى تويلىنىشلار تەشكىل بولغانكى ئىسلامدىن تاشقىرى تويلىنىشلار بۇلار ،لېكىن شۇ هازىرقى كۆپ تويلىنىشلار پەقەت تويلىنىشتىن مەقسەت كۆلكە بولۇش ئۈچۈن تويلاندى .

بىر كۆلدۈرىدىغان ئادەم پۇل ئالىدىغان ياكى شۇنىڭغا ئوخشىغان تويلىنىش ، ئۇنىڭدىن تاشقىرى كۆپ تويلىنىش باركى **الله** چەكلىگەن نەرسلەرنى ئىستىمال قىلىدىغان تويلىنىشتۇر . بۇلارنىڭ هەممىسى گۇناه ئىشلارغا تويلىنىشتۇر .

كىبىر هەققىدە بىز ئازراق توختىلىپ ئۆتىشىمىز كېرەككى ، **الله** سبحانه وتعالا كىبىرنى، مۇتەكەببىر بولغان كىشىلەرنى يامان كۆرىدۇ . رسول **الله** صلى الله عليه وسلم يامان كۆرىدۇ . ئۆزىدىن ئەڭ يىراق بولغان ئادەملەر، ئۆزگە ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئادەملەر ، شۇلار دىدى .

رسول **الله** صلى الله عليه وسلم كىبىرنى ئۆزلىرىنىڭ هەدىس شەرىپلەرىدە شۇنداق تەرىپلىدى ،

لا يدْخُلُ الجنةَ مَنّ كان في قلبه مثقالُ حبة من كِبْر

قەلبىدە ئۇرۇق مىقدارىچە كىبىر بولغان ئادەم

جەننەتكە كىرمەيدۇ (قايسى ئۇرۇق بولسا ھەم ، بىر ئۇرۇق ھەممە نەرسىنىڭ ئۇرىقى كىچىك بولىدۇ . چوڭ دەرەخلەرنىڭ ئۇرىقى ھەم كىچىك بولىدۇ .)بىر ئۇرۇق مىقداردا كىبىر قەلبىدە بولغان ئادەم ،(قەلبكە باغلاۋاتىدۇ ، دېمەك كىبىر قەلبتە بولىدىغان نەرسىكەن ،) دېدى .
شۇ ۋاقىتتا بىر كىشى ئېيتتىكى ،

إن الرجلَ يحب أن يكون ثوبُه حَسَنا ، ونعلُه حسنة

بىر كىشى ھەقىقەتەن ئۆزىنىڭ كىيىمى ۋە ئايىغىنىڭ چىرايلىق بولىشىنى ياخشى كۆرىدۇ،دېدى . (ساھابىلار بىر سۆزنى ئاڭلىسا تەسىرلىنەتتى ،)

قال: إن الله جميل يحب الجمال ، الكِبرْ : بطَرُ الحق وغمطُ الناس

الله گۈزەلدۇر گۈزەللىكنى ياخشى كۆرىدۇ . يەنى بۇ كىبىر ئەمەس دېدى . كىبىر ھەق گەپكە ئۇنىماسلىق

، كىشىلەرنى كۆزگە ئىلماسلىقتۇر .

ئەگەر بىركىشى ھەقنى كۆرسە ئەگەشمىسە تەكەببۇر بولىدۇ ، ئەگەر ئۇنىڭغا ھۆججەت ئاشكارا بولسا ئۇنىڭغا تەسلىم بولمىساتەكەببۇر بولىدۇ.

دېمەك مۇتەكەببىر بولغاندىن كىيىن **الله** سبحانه وتعالا غا يامان كۆرۈلگەن ئادەمگە ئايلىنىدۇ . ئەگەر ئادەملەرنى كەمستسە ھازىر ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك بەزى ئۆزىنى ئەقىللىق سانايدىغان نادانلار باركى ، **الله** نىڭ ھۇزۇرىدا ئالى مەرتىبىدە بولغان ئىنسانلارنى كەمستىدۇ ، رسول **الله** صلى الله عليه وسلم ھەدىس مۇبارەكلىرىدە،

رُبّ أَشْعَثَ أغبر ذي طمرين مَدْفُوعٍ بِالْأَبْوَابِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى الله لَأبرهُ ،

چاچلىرى چۇۋۇق، توپا ـ چاڭ باسقان، ذي طمرين يازلىق ۋە قىشلىق ئىككى كىيمى بار، بەكمۇ كونىراپ كەتكەن، ياماق كىيىملەرنى كىيىۋالىدىغان، كەلسە قارشى ئېلىنماي يىراققا ئىتتىرىلىدىغان بىر تۈركۈم

كىشىلەر بار بولۇپ، ئەگەر ئۇ،الله قا قەسەم قىلسا، الله ئۇنىڭ دۇئاسىنى دەرھال ئىجابەت قىلىپ، قەسىمىگە ۋاپا قىلدۇرىدۇ. يەنى بىركىشىنى كىيىمىنىڭ ئاددىيلىقى بىلەن كەمسىتىش كىبىردۇر . ياكى ئۆزىنىڭ ئىختىيارىدىن ئارتۇق سۈپەت بىلەن كەمسىتىش كىبىردۇر .

دېمەك ئىسلام ئەدەبى شۇكى بىز بىرەر كىشىنى بىرەر سۈپەت بىلەن ئەيىپلىمەسلىكىمىز كېرەك . پەقەت الله شۇ سۈپەت بىلەن بىركىشىنى يامان كۆرگەن بولسا ،بىز ھەم شۇ سۈپەت بىلەن ئۇنى ئەيىپلىمەكلىكىمىز كېرەك . (يەنى شەرىئەتنىڭ بۇيرىقىنى قىلمىغان كىشىنى الله سبحانه وتعالا يامان كۆرىدۇ . بىز ھەم يامان كۆرمەكلىكىمىز كېرەك . ئەمما مەسىلەن الله نىڭ مەخلۇقاتىدىن بىركىشىنى ھازىرقى ئېيتىلغان سۈپەتلەر بىلەن ياكى دۇنيا ئىشىنى بىلمىگەنلىك ئاددىي- ساددا لىقى بىلەن ياكى ئۇنىڭ مەرتىبىسىنىڭ ئۇستۈن بولمىغانلىقى بىلەن كەمسىتىش . بۇ الله سبحانه وتعالا مۇتلەق يېقىنلىق ھاسىل بولمايدىغان ئەمەلدۇر . بۇنداق سۈپەت باركىشىگە الله سبحانه وتعالا غا يېقىنلىق ھاسىل بولمايدۇ ، بۇرادەرلەر .

ئۇچىنجى. واللە لا يحب الظالمين الله

الله زالىملارنى دوست تۇتمايدۇ .

دېمەك الله سبحانه وتعالا زالىملارنى دوست تۇتمايدۇ .

زالىم نېمە؟ إن الشرك لظلم عظيم

شېرىك كەلتۈرۈش ھەقىقەتەن زور گۇناھتۇر . شېرىك ئەڭ چوڭ زۇلۇم شېرىك ئەمەلىنى قىلغان ئادەمنى الله ياخشى كۆرمەيدۇ . بۇنىڭدا شەك - شۈبھە يوق. الله نىڭ پەيغەمبەرلىرىنى قوبۇل قىلماسلىق ، الله تەرەپكە دەۋەت قىلغان كىشىلەرنى قوبۇل قىلماسلىق ، ئۇلارغا قارشى جەڭ قىلىش ، ئۇلارغا دۈشمەنلىكنى تىكلەش ، الله تەرەپكە دەۋەت قىلغان كىشىلەرگە ، مانا بۇلارنى الله سبحانه وتعالا زالىم دېدى .

أستعيذ بالله :

وَقَالَ الذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجنكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُودن

فِي ملتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ ربُهُمْ لَنُهْلِكن الظالِمِينَ

كافىرلار پەيغەمبەرلىرىگە:«سىلەرنى زېمىنىمىزدىن چوقۇم ھەيدەپ چىقىرىمىز ياكى چوقۇم بىزنىڭ دىنىمىزغا قايتىشىڭلار كېرەك»دېدى. ئۇلارغا پەرۋەردىگارى (مۇنداق) ۋەھى قىلدى:«زالىملارنى چوقۇم ھالاك قىلىمىز .»

دېمەك پەيغەمبەرلەرنىڭ يولىنى قوبۇل قىلماسلىق زۇلۇمدۇر .شەيتانغا بويسۇنۇش زۇلۇمدۇر ،

قۇرئان كەرىمدە:

وَقَالَ الشيْطَانُ لما قُضِيَ الأَمْرُ إن الله وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحق وَوَعَدتكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُم من سُلْطَانٍ إلا أَن دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلاَ تَلُومُونِي وَلُومُواْ أَنفُسَكُم ما أَنَاْ بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنتُمْ بِمُصْرِخي إني كَفَرْتُ بِمَآ أَشْرَكْتُمُونِ مِن قَبْلُ إن الظالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ئىش پۈتكەندە (يەنى ھېساب تۈگەپ جەننەتلەر بىلەن دەۋزىخلار ئايرىلىپ بولغاندا) شەيتان: «الله ھەقىقەتەن سىلەرگە (ئىتائەت قىلغۇچىنى مۇكاپاتلاش ئاسىيلىق قىلغۇچىنى جازالاشتىن ئىبارەت) راست ۋەدىنى قىلغان ئىدى (ۋەدىسىگە ۋاپا قىلدى). مەن سىلەرگە (ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىش ساۋاب جازا دېگەنلەر يوق دەپ يالغان) ۋەدە قىلغان ئىدىم، (ۋەدەمگە) خىلاپلىق قىلدىم. سىلەرگە مېنىڭ (كۇفرىغا گۇناھقا زورلىغۇدەك) ھۆكۈمرانلىقىم بولغىنى يوق. مەن سىلەرنى پەقەت (گۇمراھلىققىلا) دەۋەت قىلدىم. سىلەر (دەۋىتىمنى) قوبۇل قىلدىڭلار . شۇنىڭ ئۈچۈن مېنى ئەيىبلىمەڭلار ئۆزەڭلارنى ئەيىبلەڭلار. مەن سىلەرگە ياردەم بېرىپ قۇتقۇزالمايمەن. سىلەرمۇ ماڭا ياردەم بېرىپ قۇتقۇزالمايسىلەر. مەن سىلەرنىڭ بۇرۇن مېنى الله غا (ئىبادەتتە) شېرىك قىلغانلىقىڭلارنى ئېتىراپ قىلمايمەن. شۈبھىسىزكى زالىملار چوقۇم قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ» دەيدۇ.

الله نىڭ ئايەتلىرىنى يالغان دېيىش(نعوذبالله)

فَمَنْ أَظْلَمُ ممن كذبَ بِآيَاتِ الله وَصدَفَ عَنْهَا

الله نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغان ۋە ئۇلاردىن يۈز ئۆرۈگەن كىشىدىنمۇ زالىم ئادەم بارمۇ . الله چۈشۈرگەن ھۆكۈمدىن باشقا ھۆكۈم بىلەن ھۆكۈم قىلىش زۇلۇمدۇر. قايسى بىر كىشى الله نىڭ ھۆكمىدىن باشقا ھۆكۈم بىلەن ھۆكۈم قىلسا ئۇنىڭ كۆرىنىشى قانداق بولىشىدىن قەتئىي نەزەر زۇلۇمدۇر . الله زالىملارنى ياخشى كۆرمەيدۇ . الله يامان كۆرىدىغان سۈپەت الله چۈشۈرگەن ھۆكۈم بىلەن قىلىلماسلىقتۇر.

قۇرئان كەرىمدە : وَمَن لَمْ يَحْكُم بِمَا أنزَلَ الله فَأُوْلَئِكَ هُمُ الظالِمُونَ

الله نازىل قىلغان ئايەتلەر بۇيىچە ھۆكۈم قىلمايدىغان كىشلەر زالىملاردۇر.

والله لا يحب الظالمين الله زالىملارنى دوست تۇتمايدۇ.

بىز بۇنى ياخشى بىلىۋېلىشىمىز كېرەك . الله قا يالغاننى نىسبەتلەش ،

وَمَنْ أ ظْلَمُ ممنِ افْتَرَى عَلَى الله كَذِبًا أَوْ كذب بِآيَاتِهِ .

الله غا يالغان چاپلىغان ياكى الله نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغانلاردىنمۇ زالىم ئادەملەر بارمۇ؟
الله هارام دېگەن نەرسىنى هالال دېيىش ، هالال دېگەن نەرسىنى هارام دېيىش الله سبحانه وتعالا غا يالغاننى نىسبەتلەشكە كىرىدۇ . . مانا قۇرئان كەرىمدە

وَلاَ تَقُولُواْ لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلاَلٌ وَهَذَا حَرَام لِتَفْتَرُواْ عَلَى الله الْكَذِبَ

ئاغزىڭلارغا كەلگەن يالغاننى سۆزلەش ئۈچۈن (هېچقانداق دەلىلسىز) «بۇ هالال بۇ هارام»دېمەڭلار چۈنكى (مۇنداقتا) الله نامىدىن يالغاننى ئويدۇرغان بولىسىلەر.
الله قا يالغاننى ئويدۇرۇش دەپ ياد قىلىندى .الله

سبحانه وتعالا غا (الله ساقلىسۇن) خۇسۇسەن ئەھلى ئىلىملەرنى ، ئايەت ھەدىستىن ئازغىنە بىلگەن كىشىلەرنى ،الله نىڭ ئايەتلىرىنى مەنىسىدىن باشقا مەنا بېرىش ، مانا بۇنەرسە ھەم الله سبحانه وتعالا غا يالغاننى بۆھتان قىلىش جۈملىسىگە كىرىدۇ .

وَلاَ تَشْتَرُواْ بِآيَاتِي ثَمَناً قَلِيلاً

ئايەتلىرىمنى ئازراق پۇلغا سېتىۋەتمەڭلار .

دېگەن ئايەتنىڭ تەپسىرىدە ئەھلى كىتابلار تەۋرات ، ئىنجىلنى ئۆزلىرىنىڭ رەيىگە (قارىشىغا) بۇراپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن ، ۋە سۇلتانلار ئالدىدا ۋە باشقىلار ئالدىدا مەرتىبىگە ئېرىشىۋېلىش ئۈچۈن، ئىنچىكىرەك قىلىپ ئېيتقىنىمىزدا سۇلتانچە تەپسىر قىلىپ بەرگەنلىكى ئۈچۈن ،الله سبحانه وتعالا مېنىڭ ئايەتلىرىمنى ئازراق پۇلغا ساتماڭلار دېدى .

الله سبحانه وتعالا چىگىرلەپ قويغان بەلگىلىمەرگە تاجاۋۇز قىلىش زۇلۇمدۇر .

ئەقىدە ، ئىبادەت ، شەرىئەت قانۇنى ،ئەخلاق بۇساھەدە الله سبحانه وتعالا بىر چىگىر قويىدىكى

ئۈچىگىردىن ئۆتۈشكە بىزنىڭ ھەققىمىز يوق . كىم بۇنىڭدىن تاجاۋۇز قىلىدىغان بولسا زۇلۇم قىلىپتۇ . الله زۇلۇم قىلغانلارنى ياخش كۆرمەيدۇ .

تِلْكَ حُدُودُ

الله مانا بۇئايەت تالاق ھەققىدە كەلگەن

الطلاَقُ مرَتَانِ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَان

(قايتا يارىششىقا بولىدىغان) تالاق ئىككى قېتىمدۇر ئۇنىڭدىن كېيىن (خوتۇننى) چىرايلىقچە تۇتۇش ياكى ياخشىلىق بىلەن (يەنى زۇلۇم قىلماي يامان گېپىنى قىلماي كىشلەرنى ئۇنىڭدىن يىراقلاشتۇرماي) قۇيۇۋېتىش لازىم.

يەنى حدود(بەلگىلمە)ھەممە نەرسىنىڭ بەلگىلمىسى بار . ئائىلىۋى ھاياتتا بىر بەلگىلمە بار.
الله سبحانه وتعالا مەھرىنى ئاجراشقان ۋاقىتتا ئېلىۋالماسلىققا بەلگىلمە چىقاردى .

مانا شۇ ئايەتنىڭ ئۆزىدە :

وَلاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَأْخُذُواْ مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا

الله نىڭ بەلگىلىمىلىرىگە رىئايە قىلالماسلىق خەۋپى (يەنى ياخشى ئۆتەلمەسلىك الله بەلگىلىگەن ئەر- خوتۇنلۇق ھوقۇقلىرىغا رىئايە قىلالماسلىق خەۋپى) بولمىسىلا ئۆزەڭلارنىڭ ئاياللىرىڭلارغا (مەھرى ئۈچۈن) بەرگەن مال- مۈلۈكتىن ھېچقانداق نەرسىنى قايتۇرۇۋېلىش دۇرۇس بولمايدۇ. مانا شۇ ئايەتتىن كېيىن كېلىدۇ . بەلگىلىمە قىلىپ قويىدى . ئائىلىۋى بىرگە نىكاھلىنىشتا بەلگىلىمە بار ، ئاجرىشىشتا بەلگىلىمە بار ، مانا شۇ بەلگىلىمىلەردىن زىكرى قىلىنغان ئۇرۇندا ،

تِلْكَ حُدُودُ اللّهِ فَلاَ تَعْتَدُوهَا وَمَن يَتَعد حُدُودَ اللّهِ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

ئەنە شۇلار الله نىڭ بەلگىلىمىلىرىدۇر. ئۇنىڭغا

خىلاپلىق قىلماڭلار. الله نىڭ بەلگىلىمىلىرىگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار زالىملاردۇر .

ئائىلىۋى بەلگىلىمىنىڭ ئۆزىدە باشقا بەلگىلىمىلەرنى قويىۇڭ . سىز ھاكىم بولغان سىز ئۆيدە زوراۋان بولغان . ئائىلىۋى ھوقۇقلاردىكى شۇ يەردە سىزنىڭ گېپىڭىز گەپ بولىدىغان ئۇرۇنلاردا

وَمَن يَتَعد حُدُودَ الله فَأُوْلَئِكَ هُمُ الظالِمُونَ

الله نىڭ بەلگىلىمىلىرىگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار زالىملاردۇر . مانا بۇجايدا ئېيتىلغانلىقى ، باشقا بەلگىلىمىلەردە قارشىلىق ھەم بولىدۇ . لېكىن ئائىلىۋى بەلگىلىمىدىچۇ . سىز ئۆيدە ھاكىمسىز ، مانا بۇنداق ئۇرۇندا

تِلْكَ حُدُودُ الله فَلاَ تَعْتَدُوهَا وَمَن يَتَعد حُدُودَ الله فَأُوْلَئِكَ

هُمُ الظالِمُونَ

ئەنە شۇلار الله نىڭ بەلگىلىمىلىرىدۇر ئۇنىڭغا خىلاپلىق قىلماڭلار الله نىڭ بەلگىلىمىلىرىگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار زالىملاردۇر دېدى.

الله سبحانه وتعالا سىز ئۆيدە قېرىنداشلار ئوتتۇرىسىدا سۆيۈملۈك بولۇشىڭىز مومكىن . بەلگىلىمىلەردىن بىسىپ ئۆتكەن ھالىتىڭىزدە ، سىزدىن قورققانلىقىدىن ، لېكىن الله سبحانه وتعالا والله لا يحب الظالمين الله زالىملارنى دوست تۇتمايدۇ؛ دېدى .

مانا بۇجايدا ئىنساننى تەقۋا ساقلىمىسا باشقا ھىچ نەرسە ساقلىيالمايدۇ .

باشقا جايدا قارشىلىق كۈچ بىلەن يېڭىلىش مومكىن . ئەمما سىزھاكىم بولغان ئائىلىدە بەلگىلىمىلەرگە بويسۇنۇش،الله قەلبىگە تەقۋالىق بەرگەن كىشىگىلا نېسىپ بولىدۇ . ھەۋاغا ئەگىشىش زۇلۇمدۇر ، الله نىڭ شەرىئىتىنى قويۇپ ھەۋاغا ئەگىشىش ،

فَإِن لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أنمَا يتبِعُونَ أَهْوَاءهُمْ وَمَنْ أَضل ممنِ اتبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِنَ الله إنَ الله لا يَهْدِي الْقَوْمَ الظالِمِينَ

ئەگەر ئۇلار ساڭا جاۋاب بەرمىسە بىلگىنكى ئۇلار پەقەت ئۆزلىرىنىڭ نەفسى خاھىشىغىلا ئەگىشىدۇ. الله ۋەھى قىلغان توغرا يولنى قويۇپ نەفسى خاھىشىغا ئەگەشكەن كىشىدىنمۇ ئازغۇن ئادەم بارمۇ¬؟ الله ھەقىقەتەن زالىم قەۋنى ھىدايەت قىلمايدۇ.

زۇلۇم جۇملىسىدىندۇر يەنە ئىنسانىغا الله سبحانه وتعالا نىڭ ئايەتلىرى ئەسلىتىلسە بۇ ئەسلەشنى خالىمىسا ،

وَمَنْ أَظْلَمُ ممن ذكرَ بِآيَاتِ ربِهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا

قدمَتْ يَدَاه

پەرۋەردىگارىنىڭ ئايەتلىرى بىلەن پەند- نەسىھەت قىلىنىغان ئۇ ئايەتلەردىن يۈز ئۆرىگەن ۋە ئۆزىنىڭ قىلغان گۇناھلىرىنى ئونۇتقان كىشىدىنمۇ زالىم كىشى بارمۇ؟.

مانا بۇنەرسە ھەم زۇلۇم جۇملىسىدىندۇر . مۇسۇلمان كىشىنى مەسخىرە قىلىپ كۇلۇش زۇلۇمدۇر . ئۇنىڭ

ئىختىيارىدىن سىرت بولغان سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەپ مەسخىرە قىلىپ كۈلۈش . ھەممىمىزگە مەلۇم الله سبحانه وتعالا

ياأيها الذِينَ آمَنُوا لا يَسْخَرْ قَوم من قَوْمٍ عَسَى أَن يَكُونُوا خَيْرامنْهُمْ وَلا نِسَاء من نسَاء عَسَى أَن يَكُون خَيْرًامنْهُن وَلا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلا تَنَابَزُوا بِالأَلْقَابِ بِئْسَ الاِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الإِيمَانِ وَمَن لمْ يَتُبْ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الظالِمُونَ

ئى مۇئمىنلەر! بىر قەۋم يەنە بىر قەۋمنى (يەنى بىر جامائە يەنە بىر جامائەنى بىر ئادەم يەنە بىر ئادەمنى) مەسخىرە قىلمىسۇن مەسخىرە قىلىنغان قەۋم (الله نىڭ نەزىرىدە) مەسخىرە قىلغۇچى قەۋمدىن ياخشىراق بولۇشى مۇمكىن. سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى ئاياللارمۇ ئۆزئارا مەسخىرە قىلىشمىسۇن مەسخىرە قىلىنغۇچى ئاياللار (الله نىڭ دەرگاھىدا) مەسخىرە قىلغۇچى ئاياللاردىن ياخشىراق بولۇشى مۇمكىن. بىر- بىرىڭلارنى ئەيىپلىمەڭلار بىر- بىرىڭلارنى يامان لەقەم بىلەن چاقىرىشماڭلار. ئىماندىن كېيىن فىسقى

بىلەن ئاتاش (يەنى مۇئمىننى پاسىق) دەپ ئاتاش نىمدېگەن يامان! (بۇنداق نەھيى قىلىنغان ئىشلاردىن) تەۋبە قىلمىغانلار زالىملاردۇر.

الله سبحانه وتعالا يامان كۆرگەن سۈپەتلەردىن بىرى كۇفۇر.

واللهُ لاَ يُحِب كل كفارٍ أَثِيمٍ

الله ھەر بىر ناشۈكرى (يەنى جازانىنى ھالال سانىغۇچى) گۇناھكارنى دوست تۇتمايدۇ .

فإِن تَولَوْاْ فَإِن اللهَ لاَ يُحِب الْكَافِرِينَ

ئەگەر ئۇلار (ئىتائەت قىلىشتىن) يۈز ئۆرۈسە **الله** كافىرلارنى (يەنى **الله** نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغان ۋە پەيغەمبەرلىرىگە ئاسىيلىق قىلغانلارنى) دوست تۇتمايدۇ. **الله** سبحانه وتعالا كۇفۇرنى ۋە كاپىرلارنى ياخشى كۆرمەيدۇ . كۇفۇر ئىنسانىنى جىنايەتكە ئېلىپ بارىدۇ .

رسول الله صلى الله عليه وسلم : لاَ تَرْجِعُوا بَعْدِي كفارًا

يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ

(يەنى مىلك ئەپسۇسكى مانا شۇسۆزنى ئېيتىش ھەممىمىزگە قىيىن ۋە ئېچىنارلىقكى) مەندىن كىيىن بەزىڭلار بەزىڭلارنىڭ بويىنىغا قىلىچ ئۇرۇش بىلەن ئۆزئارا جەڭ قىلىشىپ، كاپىرلىققا قايتىپ كەتمەڭلار . كىملەرگە؟ ساھابىلارغا ئېيتتى . شۇ ساھابىلارنىڭ ئۈستىدىن شۇنىڭدىن غەم قىلدى. پۈتۈن ئىختىلاپ كۆز ـ قاراش،ئىجتىھادتىكى ئىختىلاپ ئەمەس،بۇ مەزھەبلەردىكى ئىختىلاپ ئەمەس،بۇ ئىختىلاپ ئۈممەتكە رەھمەتتۇر . ئەمما بىر ـ بىرىگە پۈتۈنلەي قارىمۇ ـ قارشى بولۇپ كېتىدىغان ئىختىلاپ رسول الله صلى الله عليه وسلم ئۇنىڭ كۇفۇرغا باشلاپ بارىدىغان يولنىڭ باشلانمىسى ئىكەنلىكىگە ئىشارە قىلىپ :

لاَ تَرْجِعُوا بَعْدِي كفارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ

مەندىن كىيىن بەزىڭلار بەزىڭلارنىڭ بويىنىغا قىلىچ ئۇرۇش بىلەن ئۆزئارا جەڭ قىلىشىپ، كاپىرلىققا

قايتىپ كەتمەڭلار؛ دېدى .

هازىرقى ئېيتقان ئىختىلاپقا گىرىپتار بولغان خەلقلەر الله سبحانه وتعالا نىڭ رەھمىتىدىن مەھرۇم ئىكەنلىكىگە ئىشارە قىلدى .

وَلا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ إِلا مَنْ رَحِمَ ربكَ

ئۇلار (دىن توغرىسىدا) داۋاملىق ئىختىلاپ قىلىشقۇچىلاردۇر. پەقەت پەرۋەردىگارىڭنىڭ رەھمىتىگە ئېرىشكەنلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنا .

دېمەك ئىختىلاپتا قالغان كىشىلەر ھەممىسى الله نىڭ رەھمىتىدىن مەھرۇم ئىكەنلىكىگە ئىشارە قىلىندى . الله سبحانه وتعالا تاجاۋۇزچىلارنى ھەم ياخشى كۆرمەسلىكىنى بايان قىلدى.

إنّ الله لاَ يُحِب الْمُعْتَدِينَ

الله ھەقىقەتەن ھەددىدىن ئاشقۇچى قەۋمنى دوست

تۇتمايدۇ . تاجاۋۇز(ھەددىدىن ئېشىش)نىڭ شەكلى كۆپتۇر ، بىرىنچى تاجاۋۇز ئىسلام جىھادىدا ھەم **الله** سبحانه وتعالا جىھادنى پەرز قىلغان بولسا ، شۇ پەرز قىلغان جىھادتىكى تاجاۋۇزنى ھەم چەكلىدى . تاجاۋۇز قايسى؟ **الله** ئۆزىنىڭ يولىدا جەڭ قىلىشقا بۇيرۇلغان ئۇرۇندا ھەم

وَقَاتِلُواْ فِي سَبِيلِ اللهِ الذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلاَ تَعْتَدُواْ إِن اللهَ لاَ يُحِب الْمُعْتَدِينَ

سىلەرگە ئۇرۇش ئاچقان ئادەملەرگە قارشى **الله** يولىدا جىھاد قىلىڭلار، تاجاۋۇز قىلماڭلار، تاجاۋۇز قىلغۇچىلارنى **الله** ھەقىقەتەن دوست تۇتمايدۇ .

مۇسۇلمانلار بىلەن جەڭ قىلغان كىشىلەر بىلەن **الله** يولىدا جەڭ قىلىشقا بۇيرۇلغان ئۇرۇندا ھەم تاجاۋۇز قىلىشتىن توستى .

تاجاۋۇز بۇ نەرسە جىھاد قىلماسلىق دېگىنى ئەمەس بۇرادەرلەر . جىھاد **الله** سبحانه وتعالا نىڭ پەرزى شۇ جىھادتا ھەم مۇسۇلمانلارنىڭ تارىخىغا نەزەر تاشلانسا

، خۇسۇسەن ساھابىلار ، تابىئىنلار ، جىھادنىغا نەزەر تاشلانسا ، بىرەرسى تاجاۋۇز قىلمىدى .
مشروع (ئىسلامدا بەلگىلەنگەن ،قانۇن)ھەربىر ئەمەلدە ئىسلام بەلگىلىگەن نەرسىنى ھەددىدىن ئاشۇرۇۋېتىش ، ھەم تاجاۋۇز جۈملىسىگە كىرىدۇ .
رسول الله صلى الله عليه وسلم :دۇئادا ۋە تاھارەتتە ھەددىدىن ئاشۇرۇۋېتىدىغان كىشىلەرنىڭ خەۋىرىنى بەردى . يەنى شۇنداق ئادەملەر كېلىدۇكى ، دۇئادا ۋە تاھارەتتە ھەددىدىن ئاشۇرۇۋېتىدىغان كىشىلەر كېلىدۇ ، دېدى .
مىسال قىلىپ ئېيتقىنىمىزدا دۇئادىكى تاجاۋۇز ،ھەددىدىن تاشقىرى ئۇزۇن دۇئا قىلىش ، يامغۇرتەلەپ قىلىشقا ئوخشاش چوڭ يىغىلىشلاردا ، ئۇزۇن دۇئا قىلىش مەشرو بولغان ، لېكىن داۋاملىق شەكىلدە ئۇزۇن دۇئا قىلىش ، بولۇپمۇ بىزنىڭ تەرەپلەردە كۆپ يولغا قويۇلۇپ كەتكەن ،ھەربىر ئادەمنىڭ بىردىن دۇئا قىلىپ چىقىش ، بۇ دۇئادا تاجاۋۇز قىلىش.
رسول الله صلى الله عليه وسلم :دۇئادا ھەددىدىن ئاشۇرۇۋېتىدىغان بىر قەۋم كېلىدۇ دېدى . تاھارەتتىكى تاجاۋۇز شۇكى بەلگىلەنگەن نەرسىدىن ئۆتۈپ

كىيتىش،قولنى ئۈچ قېتىم يۇيۇش سۈننەت ، ئۈچ قېتىمدىن كۆپ يۇيۇش سۈننەتكە خىلاپتۇر .بۇ تاجاۋۇزغا كىرىدۇ . ھەتتا مەسىلىلەردە شۇ باركى ؛بىر كىشى قولىنى يۇغان ۋاقتتا بىر قېتىم بېغىش بىلەن قوشۇپ يۇيۇش پەرز بولىدىغان بولسا.ئۈچ قېتىم يۇيۇش سۈننەت ، ئەمدى ئىككى قېتىم يۇدۇممۇ ؟ ئۈچ قېتىم يۇدۇممۇ دەپ ئىككىلىنىپ قالسا ، ئۈچ قېتىم يۇغانىنىڭ پىكرىنى ئېلىپ توختاتسۇن . ئىككى قېتىم بولسا بولسۇنكى تۆت قېتىم بولمىسۇن . چۈنكى تۆت قېتىم يۇيۇش بىدئەت . شۇنىڭ ئۈچۈن فىقھى ئالىملىرى تاجاۋۇزدىن ساقلىنىشقا شۇ مەسىلىلەرنى چىقارغانكى شۇ ئىسلام روھى ئاساسىدا رسول الله صلى الله عليه وسلمتاجاۋۇزدىن توسقا دەپ شۇنداق ھۆكۈم چىقارغان .

الله سبحانه وتعالا ھالال قىلغان پاك نەرسىلەرنى ھارام قىلىش ، بۇ ھەم تاجاۋۇز

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تُحَرِّمُواْ طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللّهُ لَكُمْ وَلاَ تَعْتَدُواْ إِنَّ اللّهَ لاَ يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

ئى مۇئمىنلەر! الله سىلەرگە ھالال قىلغان پاك نەرسىلەرنى (تەركى دۇنيا بولۇش يۈزىسىدىن ئۆزەڭلارغا) ھارام قىلماڭلار (الله بەلگىلەپ بەرگەن) چەكتىن ئاشماڭلار. الله چەكتىن ئاشقۇچىلارنى ھەقىقەتەن دوست تۇتمايدۇ. بىزنىڭ دىنىمىزدەك پاك نەرسىلەرنى ھالال قىلغان دىن يوق بۇرادەرلەر . ناسارالارنىڭ دىنىدە تەركىي دۇنيالىق قىلىپ پۈتۈن دۇنيادىن ۋاز كېچىپ ، ياخشى شېرىن تائاملارنى يېمەسلىك بىلەن كاتتا دەرىجە ھاسىل قىلىدۇدەپ چۈشەندۈرىلىدۇ .

ناسارالارنىڭ يىراق-يېقىن تارىخدا ئۇلارنىڭ پېشۋالىرىنىڭ 10يىل يۈيۈنمىغانلىقى تىلغا ئېلىنىدۇ . خۇداغا يېقىنلىق ھاسىل قىلىمەن دەپ 10 يىل يۈيۈنمىغان .

ئۇلارنىڭ تاللىغان يوللىرىدا(ئەيسا ئەلەيھىسسالام بۇنداق يولنى ئېلىپ كەلگەن ئەمەس . ئۇ كىشى الله سبحانه وتعالا تەرىپىدىن ئىسلامنى ئېلىپ كەلگەن .) قانچىلىك يۈيۈنمىسا قانچىلىك ناپاك بولۇپ قانچىلىك شېرىن يېمەكلىكلەردىن ئۆزىنى چەكلىگەنسىرى شۇنچىلىك يېقىنلىق ھاسىل بولىدۇ دەپ چۈشەندۈرۈلىدۇ .

الله سبحانه وتعالا مانا بۇيەردە الله سىلەرگە هالال قىلغان پاك يېمەكلىكلەرنى هارام قىلماڭلار . هەددىڭلاردىن ئاشماڭلار. الله هەددىن ئاشقان كىشىلەرنى دوست تۇتمايدۇ . دېدى

إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

هەقىقەتەن الله ئىسراپ قىلغۇچىلارنى دوست تۇتمايدۇ . الله يامان كۆرگەن سۈپەتنىڭ بىرى ئىسراپتۇر بۇرادەرلەر .

يَا بَنِي آدَمَ خُذُواْ زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وكُلُواْ وَاشْرَبُواْ وَلاَ تُسْرِفُوا إنه لاَ يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

ئى ئادەم بالىلىرى! هەر ناماز ۋاقتىدا (ياكى تاۋاپ ۋاقتىدا ئەۋرىتىڭلارنى سەترى قىلىپ تۇرىدىغان) كىيىمىڭلارنى كىيىڭلار، يەڭلار، ئىچىڭلار، ئىسراپ قىلماڭلار. الله ئىسراپ قىلغۇچىلارنى هەقىقەتەن ياقتۇرمايدۇ.

الله سبحانه وتعالا يېيىشكە ئىچىشكە بۇيرۇش بىلەن بىرگە ئىسراپ قىلىشتىن توستى .
قۇرئان ئىستىلاھىدا ئىسراپ قىلىش سۆزىنى سۆزىنى بۇزغۇنچىلىق سۆزى بىلەن باراۋەرلەشتۈردى

وَلا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ الَذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الأَرْضِ وَلا يُصْلِحُونَ

زېمىندا بۇزغۇنچىلىق قىلىدىغان ئىسلاھ قىلمايدىغان ھەددىدىن ئاشقۇچىلارنىڭ ئەمرىگە ئىتائەت قىلماڭلار .
الله سبحانه وتعالا قۇرئان كەرىمدە ئىسراپ سۆزىنى تبذير مەنىسى بىلەن ھەم ئىپادىلىدى . ۋە ئىسراپ قىلغۇچىلارنى شەيتاننىڭ بۇرادەرلىرى دېدى.

وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حقَهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَبِيلِ وَلاَ تُبذِرْ تَبْذِيرًا
إن الْمُبذِرِينَ كَانُواْ إِخْوَانَ الشَيَاطِينِ وَكَانَ الشَيْطَانُ لِربهِ كَفُورًا

تۇغقانغا مىسكىنگە ئىبنى سەبىلگە (خەيىر-ساخاۋەتتىن) ھەققىنى بەرگىن (پۇل- مىلىڭنى ناتۇغرا

يوللارغا) ئىسراپ قىلمىغىن. ئىسراپ قىلغۇچىلار ھەقىقەتەن شەيتانلارنىڭ قېرىنداشلىرىدۇر. شەيتان پەرۋەردىگارىغا تولىمۇ كۇفرا نى نىئمەت قىلغان ئىدى.

ھەتتا ھەقنى ئۆتەۋاتقان ۋاقىتتا ئىسراپتىن توستى . ھەتتاكى ئىسلام ئۆزىدىكى بار نەرسىنى بېرىشنى ئىسراپ دېدى . ئۆزىدىكى بارنەرسىنى رسول الله قا ئېلىپ كەلگەن. ئىمكانىيتى يەتكەنلىكى نەرسىنى ئېلىپ كەلگەن كىشىنى ئىسراپ دېدى ،لېكىن مەلۇم ئۇرۇنلاردىن باشقا ئۇرۇندا .
ئەبۇ داۋۇد جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىدۇكى رسول الله صلى الله عليه وسلمنىڭ ئالدىدا ئولتۇرغانىدۇق ،

إذ جاء رجل بمثل البيضة من ذهب

بىر كىشى تۇخۇمچىلىك ئالتۇننى ئېلىپ كەلدى ،

يا رسولَ الله ، أصبتُ هذه من مَعْدِن ، فخذها فهي صدقة

، ما أملك غيرَها ، فأعرضَ عنه رسولُ الله –صلى الله عليه

وسلم- ، فأتاه من قِبَل رُكْنه الأيمن ، فقال مثل ذلك...

يا رسول الله مەن بۇنەرسىنى كاندىن تاپتىم . بۇنى ئېلىك سەدىقە بۇنىڭدىن باشقا نەرسەم يوق، بار بولغان نەرسەم شۇ دەپ بەردى.
شۇ ۋاقىتتا رسول الله صلى الله عليه وسلم يۈزىنى ئۆرىۋالدى، بۇنىڭدىن باشقا نەرسەم يوق دەپ بەردى. ئوڭ تەرەپتىن كېلىپ ھەم شۇنداق دېدى . سول تەرەپتىن كېلىپ شۇنداق دېدى ، ھەممىسىدە يۈزىنى ئۆرىۋالدى.
بۇنى ئېلىڭ بۇنىڭدىن باشقا نەرسەم يوق دەپ بەردى . رسول الله صلى الله عليه وسلم ئۇنى ئېلىپ غەزەپ بىلەن ئاتتى ۋە ئېيتتىكى سىلەرنىڭ بىرىڭلار بار نەرسىسىنى ئېلىپ كېلىپ بۇ سەدىقە دەيدۇ-دە ھېچنەرسىسى قالمىغاندىن كېيىن مۇھتاج بولۇپ ئادەملەردىن سوراپ ئولتۇرىدۇ . ھەتتاكى رسول الله صلى الله عليه وسلم مانا بۇ ئورۇندا ئۆزىنىڭ بارنەرسىسىنى بېرىشنى ھەم ئىسراپ دېدى .
بۇنى چۈشىنىش ئۈچۈن بىر كىشى بار نەرسىسىنىڭ ھەممىسىنى بىرىپ كۆرۈپ بېقىشى كېرەك . ھەممىنى بەرگەندىن كېيىن ئۆزى مۇھتاج بولىدۇ -دە ئۇنى

كۆتىرەلمەيدۇ . ئاندىن باشقىلاردىن سوراشقا مۇھتاج بولۇپ قالىدۇ . ئۇ موھتاجلىقتىن كۆرە- بار نەرسىسىنىڭ ئازراق قىسمىنى بېرىپ، مۇھتاجلىقىنى بىلدۈرمىگىنى ئەبزەل ، بىرەر كىشى ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ تەبۇك غازاتىدا ھەممە نەرسىنى ئېلىپ كەلدىغۇ؟ دەپ ئېتراز بىلدۈرىشى مومكىن . رسول الله صلى الله عليه وسلم : ئەگەر ئەبۇبەكرىنىڭ ئىمانىنى زىمىن ئەھلىنىڭ ئىمانىغا سېلىشتۇرۇلسا ئەبۇبەكرىنىڭ ئىمانى يوقىرى تۇرىدۇ ، دېگەن ئۇ كىشى بەرسە ھەم موھتاجلىقىنى بىلدۈرۈپ سورايدىغان كىشى ئەمەستى ،(دەپ شۇنداق جاۋاب بەرسەك توغرا بولسا كېرەك والله أعلم)

إِن الله لا يُحِبُ كُلَ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

كىشىلەردىن مەنستمەسلىك بىلەن يۈز ئۆرۈمىگىن زېمىندا غادىيىپ ماڭمىغىن الله ھەقىقەتەن ھاكاۋۇر ئۆزىنى چوڭ تۇتقۇچىلارنى دوست تۇتمايدۇ .

وَعِبَادُ الرحْمَنِ الَذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الأَرْضِ هَوْنًا

مەرھەمەتلىك الله نىڭ (ياخشى كۆرىدىغان) بەندىلىرى زېمىندا ئۆزلىرىنى تۆۋەن تۇتۇپ تەمكىنلىك بىلەن ماڭىدۇ.

يەنى ئۆزىدە تەكەببۇرلۇق بەلگىسىنى كۆرسەتمەستىن يۇرۇشكە ھەركەت قىلىش كېرەك .
الله سبحانه وتعالا ھاياتىي دۇنيانى ئويۇن كۆلكە، زىننەت ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ ئوتتۇرىدا پەخىرلىنىدىغان نەرسە ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ ،الله سبحانه وتعالا بۇنداق پەخىرلەنگۈچى سۈپەتتىكى كىشلەرنى ياخشى كۆرمەيدىغانلىقىنى بايان قىلدى .

عَن أَبِي هُرَيْرَةَ ، عَن النبِيّ صلَى الله عَلَيْهِ وَسلمَ ، قَالَ : لينتهين أقوام يفتخرون بآبائهم الّذين ماتوا إنما هُم فحم مِن جهنم ، أو ليكونن أهون عَلَى الله مِن الجعل الَذِي يدهده الخرء بأنفه ، إن الله قد أذهب عنكم عبية الجاهلية إنما هُوَ مؤمن تقي ، أو فاجر شقي ، الناس كلهم بنو آدم ، وآدم

مِن تراب

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن: كىشىلەر بۇرۇن ئۆلۈپ كەتكەن ئاتا - بوۋىلىرى بىلەن پەخىرلىنىشىدىن دەرھال يانسۇن،(دىنسىز ئۆتكەن بوۋىللىرى بىلەن پەخىرلىنىشنىڭ مومكىن ئەمەسلىكىگە ئىشارەبولدى) ھەقىقەتەن ئۇلار جەھەننەمنىڭ كۆمۈرلىرىدۇر، ياكى ئۇلار پەخىرلىنىشىدىن يانمىسا، ئەلۋەتتە ﷲ تائالاغا، نىجاسەتنى بۇرنى بىلەن ئىتتىرىدىغان سىپسىق، قارا قۇرىتتىنمۇ ھاقارەتلىكتۇر،ﷲ جاھالىيەتنىڭ كىبىرلىرىنى ناچار ئادەتلىرىنى ئاتا بوۋىلار بىلەن پەخىرلىنىشنى پاك - پاكىز تازىلاپ يوق قىلىۋەتتى. مانا ئەمدى كىشىلەر ئىككىلا تائىپە بولىدۇ، بىرى تەقۋادار مۆئمىن، يەنە بىرى بولسا، فاجىر، پاسىق شەقىيدۇر، ھەممىسى ئادەم باللىرى، ئادەم تۇپراقتىن يارىتىلغان، (سىلەر نېمىگە پەخىرلىنىسلەر؟) تىرمىزى توپلىغان، سەھىھ .

بىز ئوبدانىراق ئويلاپ كۆرىشىمىز كېرەككى ئابدۇللاھ

ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇئەنھۇ دىن رىۋايەقىلىدۇكى:

بينما رجل ممن كان قبلَكم يجرُ إزاره من الخيلاءُ خُسِفَ به ، فهو يتجلجل في الأرض إلى يوم القيامة

ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن :
بىر چاغدا بىر كىشى كىبىر قىلىپ كۆرەڭلەپ، تەكەببۇرلۇقتىن ئىشتان، رىدالىرىنى سۆرەپ كېتىۋاتاتتى، ئۇنى يەر يۇتىۋەتتى، ئۇ تا قىيامەت كۈنىگىچە يەر ئىچىگە ھەرىكەتلىنىپ كىرىپ كېتىۋاتىدۇ، ئەھمەد، بۇخارى، نەسەئى توپلىغان، سەھىھ .

يەنى كىيىملىرىنى يەردە سۆرىلىپ تۇرىدىغان دەرىجىدە كىيىش تەكەببۇرلۇقتىن بولسا بەزىلەر شۇ ھەدىسنىڭ شەرھىدە تەكەببۇرلۇقتىن بولسا دېگەن ، بەزىلەر بولسا مۇتلەق ئېيتقان ،شۇنىڭ ئۈچۈن كىيىمنىڭ يەرگە سۆرىلىپ يۈرىدىغان بولىشىدىن

ئىھتىيات قىلىش كېرەك .
بىزنىڭ بۇيەردە ئۇزۇن لىباسلار كىيىلمىگەنلىكى ئۈچۈن ، باشقا كىيىملەرنىڭ ھەم يەرگە تېگىدىغان بولىشىدىن ئېھتىيات قىلىشى كېرەك .چۈنكى ھەدىسلەرنىڭ زاھىرى(كۆرنىشى)شۇنى كۆرسىتىدۇكى:

قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ وَرَأَى رَجُلاً يجر إِزَارَهُ فَجَعَلَ يَضْرِبُ الأَرْضَ بِرِجْلِهِ وَهُوَ أَمِيرٌ عَلَى الْبَحْرَيْنِ وَهُوَ يَقُولُ جَاءَ الأَمِيرُ جَاءَ الأَمِيرُ. قَالَ رَسُولُ اللهِ –صلى الله عليه وسلم– « إِنَ اللهَ لاَ يَنْظُرُ إِلَى مَنْ يجر إِزَارَهُ بَطَرًا

ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇبىر كىشىنىڭ كىيىمنى يەرگە سۆرەپ يۈرگەنلىكىنى كۆرگەندە رسول **الله** صلى الله عليه وسلم دىن ھەدىس رىۋايەت قىلىپ: كىبىر قىلىپ كۆرەڭلەپ ئىشتىنىنى ئۇزۇن سۆرەپ يۈرگەن كىشىگە ئىككى ئوشۇقىدىن ئۇزۇن كىيگەن كىشىگە قىيامەت كۈنى **الله** تائالا رەھمەت نەزىرى بىلەن قارىمايدۇ، يەنى ئازاب قىلىدۇ. ئەھمەد ، بۇخارى توپلىغان، سەھىھ

دېگەن ھەدىسنى ئوقۇدى . كۆپراق قەيت قىلىنغىنى كىبىر سۆزى بولغانلىقى ئۈچۈن بەزىلەر كىبىر سۆزى بولمىغان ھەدىسلەرنى ھەم كىبىرگە قەيت قىلىپ كىبىر مەقستى بولغانلىقىغا تەئۋىل قىلىشىدۇ . شۇنىڭ ئۈچۈن قەلبدە كىبىر بولمىسا ھەم ئېھتىيات قىلىشقا ھەركەت قىلىش كېرەك .

بۇيەردە يەنەبىر نەرسىنى ئېيتىپ ئۆتىشىمىز كېرەككى، پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم ساھابىلىرىنىڭ بىرى جەڭدە كىبىر بىلەن مېڭىۋاتقاندا مۇنداق دېدى :

إن هذه مشية يُبْغِضُهَا الله إلا في هذا الموطن

بۇ مېڭىش الله غەزەپ قىلىدىغان مېڭىشتۇر ، لېكىن بۇئورۇنداق ئەمەس. كاپىرلار بىلەن بولغان جەڭدە ئادەم ئۆزىنى ناھايىتى كىبىرلىك تۇتۇش كىبىر ئەمەس دېدى .

الله سبحانه وتعالا ياخشى كۆرمەيدىغان سۈپەتتىن بىرى خىيانەتتۇر

إِن الله لاَ يُحِبُ الخَائِنِينَ

الله خائىنلارنى دوست تۇتمايدۇ . خىيانەتنى بىز كۆپراق مال ـ دۆلەتكە خىيانەت قىلىش دەپ چۈشىمىز .چۈنكى هاياتىمىزنىڭ كۆپرەگى ما ـ دۆلەتكە باغلىنىپ قالغانلىقى ئۈچۈن .بىرەركىشى ئامانەت قويغان بولسا شۇنىڭغا خىيانەت قىلىش ـ خيانەت دەپ چۈشىنىمىز . توغرا بۇ هەم خىيانەت ، لېكىن خىيانەت مەناسىنىڭ هەممىسى ئەمەس . خىيانەت مەنىسىنىڭ بىرىدۇر . ئەگەر بىر كىشىگە ئامانەت قويۇلغان بولسا، شۇ ئامانەتكە خىيانەت قىلغان بولسا ، هەقىقەتتە الله سبحانه وتعالا بۇنداق خىيانەتچىنى ياخشى كۆرمەيدۇ . خىيانەتلەردىن يەنە بىرى ، الله سبحانه وتعالا ساقلىسۇن! هەممىمىزگە شۇۋاقتى كەلگەندە هەممىمىزگە ئىنساپ قىلىشنى نىسىپ قىلسۇن .

پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم :

مَن اسْتَعْمَلَ رَجُلاً عَلَى عِصَابَةٍ وَفِيهم مَن هُوَ أَرْضَى للهِ مِنْهُ فَقَدْ خَانَ الله وَرَسُولَهُ والْمُؤْمِنين

ئەگەر بىركىشى بىرجامائەگە بىركىشىنى خىزمەتچى قىلىپ قويسا ، لېكىن شۇجامائەنىڭ ئىچىدە ئۇنىڭغا قارىغاندا الله رازى بولغۇچىراق كىشىنىڭ بارلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ شۇنداق قىلسا ، (قېرىنداشلىقى سەۋەبلىكمۇ؟ياكى بىرەر تونۇشى سەۋەبلىكمۇ؟ياكى مال دۆلىتىنىڭ كۆپلىكى سەۋەبلىكمۇ؟ مەيلى. الله رازى بولىدىغانراق بىر ئادەم تۇرۇپ بىر جامائەگە بىركىشىنى رەھبەر قىلىپ قويسا ،)الله قا ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا ۋە مۇسۇلمانلارغا خىيانەت قىلىپتۇ . دېدى . ئىسلام ئەمىرلىرى(باشلىقلىرى)مانا بۇ خىيانەتتىن ئېھتىيات قىلىشقان .

بىرەر-بىرخەلق تەرىپىدىن شىكايەت بىر ئەمىردىن بولۇپ قالسا ، خۇسۇسەن ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ شۇ يەرگە تېز بىر كىشىنى ئەۋەتىپ تەكشۈرتەتتى . بىرەرسى قىلغان ئەمەللىرىدە ئۆزلىرىنىڭ نەپسىنى ئويلاپ قىلىشقان ئەمەس .

ھەتتا ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر- ئۆمە ئىبنى خەتتابنىڭ ئوغلى ، ئۆمەر ئىبنى خەتتاب يەر مىقياسىدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ خەلىپىسى ، شۇ ۋاقىتتا ئوسامەتۇبنۇ زەيد بۇ كىشىگە مائاش ئاجراتقان ۋاقىتتا(ئايلىق ياكى يىللىق مائاشنى ئاجراتقان ۋاقىتتا)ئوسامەتۇبنۇ زەيدكە

كۆپراق ئاجراتتى.
شۇۋاقىتتا ئوغلى ئابدۇللاھ نېمە سەۋەبتىن بۇكىشىنى مەندىن ئارتۇق كۆرۈپ مائاش ئاجراتتىڭ دېدى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: سېنىڭ داداڭ بۇكىشىنىڭ دادىسىغا قارىغاندا رسول الله قا سۆيۈملۈك ئەمەستى دېدى . بۇ ئوسامە ساڭا قارىغاندا رسول الله قا سۆيۈملۈك ئىدى دېدى . مەن سېنى ھەممىدىن ياخشى كۆرىمەن ،(ئاتا ئەلۋەتتە پەرزەنتىنى ياخشى كۆرىدۇ)لېكىن رسول الله نىڭ مۇھەببىتىنى ئۆزەمنىڭ مۇھەببىتىدىن ئارتۇق كۆرۈپ ئوسامەگە ئارتۇق مائاش ئاجراتتىم دېدى .
مانا ساھابىلەرنىڭ ھەربىر ساھلىرىنى تەكشۈرۈپ كۆرۈلسە، مانا شۇنىڭغا ئەمەل قىلىشقان ، چۈنكى الله رازى بولىدىغانراق ئەدەم تۇرۇپ باشقا ئادەمنى رەھبەر قىلىشنى الله قا ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا ۋە مۇسۇلمانلارغا خىيانەت دەپ بىلگەن .
مانا شۇ ئامانەت بىلەن ئاسمان-يەر بەرپا بولۇپ تۇرىدۇ . مانا شۇ ئامانەتنى ئاسمان-يەر كۆتۈرۈشتىن قورقتى. ئەمما ئىنسان كۆتۈردى . بۇنى مۆمىن قەلبىدە ئىمانى پۈتۈن بولغان ئىنسان شۇ ئامانەتنى كۆتىرەلەيدۇ . ئاسمان-يەر كۆتۈرۈشتىن قورقتى. مانا

گەدىنىمىزدە ئىبادەت ئامانىتى بار .

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَ وَالإِنسَ إِلاَ لِيَعْبُدُونِ

جىنلارنى ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم . كۆپچىلىك مۇپەسسىرلەرنىڭ تەپسىرى تەۋھىدتۇر . مانا شۇ تەۋھىد ئامانىتى بار . مانامۇشۇ تەۋھىد ئامانىتىنى بۇزۇشقانلار خائىن ، الله سبحانه وتعالا بۇ خائىنلارنى ياخشى كۆرمەيدۇ .

وَالله لاَ يُحِبُ الْمُفْسِدِينَ

الله بۇزغۇنچىلىق قىلغۇچىلارنى ياخشى كۆرمەيدۇ .

بۇزغۇنچىلىقنىڭ ئەڭ چوڭى الله نىڭ يولىنى تۇسۇشتۇر. بۇرادەرلەر چۈنكى الله نىڭ يولى بىلەن سالاھىيەت (كىشىنىڭ جەمئىيەتتىكى قانۇني ئورنى) بەرپا بولىدۇ .الله نىڭ يولىنى توسقان ئادەم يوللارنى تەكشىلىسۇن ، دەرەخلەرنى كۆكەرتسۇن ، بۇ ئادەمنى بىز بۇزغۇنچى دەپ ئاتايمىز.

بىلىۋېلىشىمىز كېرەككى الله نىڭ يولىنى تۇسۇپ تۇرۇپ ھەممەجايىنى تىللا بىلەن توشتۇرسا ھەم بۇنداق كىشىلەرنى بىز بۇزغۇنچى دەيمىز . الله ياخشى كۆرمەيدىغان كىشىلەر دەيمىز . مانا شۇ سۈپەتتىن بىز يىراق بولىشىمىز كېرەك . چۈنكى الله نىڭ يولىنى تۇسۇپ تۇرۇپ كۆركەم ئالەم قۇرۇلمايدۇ . قۇرۇلغاندا ھەم ئىسلام يوق بولغانلىقى ئۈچۈن مەلۇم بىر ۋاقىتقىچە قۇرۇلىدۇ. ئۇ قۇرۇلغانلىقى ئىچى چىرىپ كەتكەن نەرسىنىڭ ئۈستىنى بوياپ قويغاندىن باشقا نەرسە ئەمەس . الله بۇزغۇنچىلارنى ياخشى كۆرمەيدۇ . مصلح ئىسلاھ قىلغۇچى دەپ شۇنى بىلىمىزكى الله نىڭ كىتابىنى مەھكەم تۇتۇپ ئەمەل قىلغانلار ، نامازنى بەرپا قىلغانلارنى ئىسلاھ قىلغۇچى دەيمىز. الله سبحانه وتعالا :

والَذِينَ يُمَسِكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُواْ الصلاَةَ إِنا لاَ نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ

كىتابىنى مەھكەم تۇتىدىغانلارناماز ئوقۇيدىغانلار(يەنى نامازنى بەرپا قىلغانلار (ساۋابقا ئېرىشىدۇ) بىز ياخشى

ئىش قىلغۇچىلارنىڭ ئەجرىنى ھەقىقەتەن زايا قىلىۋەتمەيمىز .بۇز غۇنچىلىق قىلغۇچىلارنىڭ يەنە بىر تۈرى باركى كۆرىنىشىدە ئىناۋەتلىك كۆرىنىدۇ . ۋە ئىناۋەتنى دەۋا قىلىدۇ ، پەقەت ئىناۋەتنىلا ئەمەس ، بەلكى بىز ئادەملەرنى ئىسلاھ قىلىۋاتىمىز دەپ دەۋا قىلىدۇ . بۇلار بۇزغۇنچىلاردۇر .الله سبحانه وتعالا شۇلاردىن قىلىپ قويۇشتىن ساقلىسۇن .

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لاَ تُفْسِدُواْ فِي الأَرْضِ قَالُواْ إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ

أَلا إِنَهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لا يَشْعُرُونَ

ئۇلارغا: «يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلماڭلار» دېيىلسە «بىز ئىسلاھ قىلغۇچىلارمىز» دەيدۇ . بىلىڭلاركى ئۇلار ھەقىقەتەن بۇزغۇنچىلاردۇر لېكىن بۇنى ئۆزلىرى تۇيمايدۇ. ھەۋايى-نەپسىگە ئەگىشىش بۇزغۇنچىلىقنىڭ بەلگىسىدۇر .

وَلَوِ اتَبَعَ الْحَق أَهْوَاءهُمْ لَفَسَدَتِ السمَاوَاتُ وَالأَرْضُ وَمَن

فِيهِنَ

ئەگەر ھەقىقەت (يەنى قۇرئان) ئۇلارنىڭ نەفسى-خاھىشلىرىغا بويسۇنىدىغان بولسا ئەلۋەتتە ئاسمانلار زېمىن ۋە ئۇلاردىكى مەخلۇقاتلار خاراپ بولغان بولاتتى .

وَاعْلَمُوا أنَ فِيكُمْ رَسُولَ الله لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرمنَ الأَمْرِ لَعَنِتّمْ

بىلىڭلاركى ئىچىڭلاردا رەسۇلۇللا (الله نىڭ پەيغەمبىرى) بار ئەگەر ئۇ نۇرغۇن ئىشلاردا سىلەرگە ئىتائەت قىلىدىغان بولسا چۇقۇم قىيىن ئەھۋالدا قالاتتىڭلار .

الله سبحانه وتعالا يامىن كۆرگەن سۆپەتلەرنىڭ بىرى .

حديث عَائِشَةَ عَنِ النَبِي صلى الله عليه وسلم، قَالَ: إِنّ أَبْغَضَ الرِجَالِ إِلَى الله، الأَلَدُ الْخَصِمُ

كىشىلەرنىڭ الله قا ئەڭ ئۆچمەنرەكى داۋالىشىشتا قاتتىق چىڭ تۇرغۇچىراقى .(يەنى ﷲ قاتتىق تالاش تارتىش قىلغۇچى كىشى بىرنەرسىدە تالاش-تارتىشنى ناھايىتى قاتتىق قىلىدۇ .الله سبحانه وتعالا غا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئادەم تالاش-تارتىشى قاتتىق بولغان ئادەم،ناھايىتى تالاش-تارتىش قىلغۇچى ، ئۆزەمنىڭ دېگىنى قىلىمەن دەپ تالاش-تارتىشنى كۆپ قىلغان ئادەم الله سبحانه وتعالا غا ئەڭ يامان كۆرۈلگەن ئادەمدۇر . بەزىبىر تالاش-تارتىشلاردا ئىنسان ھەقنى ئېسىدىن چىقىرىپ قويۇپ ، ئۆزىنىڭ ئېيتقىنىدا چىڭ تۇرۇپ قاتتىق تالاش تارتىش قىلىدۇ . تالاش-تارتىشتا يېڭىپ چىقىش ئۈچۈن ،

ئەبۇ ئۇمامە رسول الله صلى الله عليه وسلم دىن رىۋايەت قىلغان ھەدىستە :

مَنْ ترك المِراءَ وهو مُبْطِلٌ، بُني له بَيْتٌ في رَبَضِ الجنة ، ومَنْ تركَهُ وهو مُحِقٌ، بُني له في وسَطِهِا، ومَنْ حَسُنَ خُلُقُهُ بني له في أعلاها

بىركىشى ئۆزىنىڭ مۇنازىرسىنىڭ باتىللىقىنى بىلىپ تالاش -تارتىشنى توختاتسا جەننەتنىڭ تۆۋەن تەرىپىدە ئۇنىڭغا بىر ئۆي بىنا قىلىنىدۇ.
بىركىشى ئۆزىنىڭ ھەق تۇرۇپ (قارشى تەرەپ ھەققە ئۇنىمايدىغان ئادەم)تالاش- تارتىشنى توختاتسا جەننەتنىڭ ئوتتۇرسىدا بىر ئۆي بىنا قىلىنىدۇ .
كىمنىڭ ئەخلاقى گۈزەل بولسا جەننەتنىڭ يوقىرى قىسمىدا بىر ئۆي بىنا قىلىنىدۇ .

يەنى بۇنىڭدىكى مەقسەت باشقا ئەخلاقلار ئىسلامغا مۇۋاپىق بولغان بولسا

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما ضَلّ قَوْمٌ بعدَ هُدى كانوا عليه إلا أُ وتُوا الجَدَال

ھەرقانداق بىر قەۋم ھىدايەت تاپقاندىن كىيىن زالالەتتە ئېزىپ كەتسە ، ئۇلارغا جىدەل-ماجرا ، ئىختىلاپ بېرىلىدۇ .
پەيغەمبىرىمىز صلى الله عليه وسلم ئەيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىنى رىۋايەت قىلىپ ئېيتىدۇكى

إنما الأمور ثلاثة

ئىشلار ئۈچ خىل بولىدۇ

أمر تبين لكم رشده فاتبعوه

بەزى ئىشلار باركى ئۇنىڭ توغرىلىقى سىلەرگە ئېنىق شەك-شۈبھە قىلمايسىز، بۇنىڭغا ئەگىشىڭ

وأمر تبين لكم غيه فاجتنبوه

بەزى نەرسىلەر باركى ئۇنىڭ خاتالىقى ئېنىق بۇنىڭدىن ئۆزىڭىزنى تارتىڭ

وأمر اختلف فيه فَرُدُوه إلى عالمه

بەزى كېلىشەلمىگەن نەرسىنى ئۇنى بىلىدىغان كىشىدىن سورىغىن

إِنّ اللهَ لا يُحِبُ الْفَرِحِينَ

ھەقىقەتەن الله كۆرەڭلەپ كەتكۈچىلەرنى دوست تۇتمايدۇ

10 ـ تەۋبە قىلغۇچىلار ھەققىدە

ئالدىنقى دەرسىمىزدە الله ياخشى كۆرىدىغان سۈپەتلەر ھەققىدە توختالغان ئىدۇق، الله ياخشى كۆرىدىغان شۇ سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەنسەك الله سۇبھانى ۋە تەئالا بىزنى ياخشى كۆرىدۇ.
بۇ سۈپەتلەرنىڭ بىرىنچىسىنىڭ ئىھسان سۈپىتى ئىكەنلىكىنى يۇقۇردا بىز بايان قىلىپ ئۆتتۇق، ئىھسان سۈپىتى رەب تەئالاغا كۆرۈپ تۇرغاندەك سىغىنىش، ئەگەر ئىنسان رەب تەئالانى كۆرۈپ تۇرغانىنى تەساۋۇر قىلالمىسا، رەب تەئالا مىنى كۆرۈپ تۇرىدۇ دىگەندەك ئىبادەت قىلىش ئىكەنلىكىنى ئىزاھلاپ ئۆتكەن بولدۇق.
الله سۇبھانى ۋە تەئالا ياخشى كۆرىدىغان كىشلەرنىڭ ئىككىنچىسى الله قۇرئاندا بايان قىلىنغاندەك:

« وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُواْ النِّسَاءِ فِي

الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ»

يەنى،« (ئى مۇھەممەد!) ئۇلار سەندىن ھەيز توغرۇلۇق (يەنى ھەيزدار ئايال بىلەن جىنسىي ئالاقە قىلىشنىڭ دۇرۇسلۇقى ياكى دۇرۇس ئەمەسلىكى توغرۇلۇق) سورايدۇ. ئېيتقىنكى،ھەيز زىيانلىقتۇر (يەنى ھەيز مەزگىلىدە جىنسىي ئالاقە قىلىش ئەر ـ خوتۇن ھەر ئىككىسىگە زىيانلىقتۇر)، ھەيز مەزگىلىدە ئاياللىرىڭلاردىن نېرى تۇرۇڭلار، (ھەيزدىن) پاك بولغۇچە ئۇلارغا يېقىنچىلىق قىلماڭلار، پاك بولغاندا، ئۇلارغا الله بۇيرۇغان جايدىن يېقىنچىلىق قىلىڭلار. الله ھەقىقەتەن تەۋبە قىلغۇچىلارنى دوست تۇتىدۇ. (ھارامدىن ۋە نىجاسەتتىن) پاك بولغۇچىلارنى ھەقىقەتەن دوست تۇتىدۇ [222].»(سۈرە بەقەرە)

تەۋبە قىلغۇچى ۋە پاك كىشىلەر بولغاچقا،بىز الله ياخشى كۆرىدىغان سۈپەتلەرنىڭ ئىككىنچىسى سۈپىتىدە مۇشۇ ھەقتە توختىلىمىز.

ئىنسان ئەۋلادى كۆپ خاتالىق ئۆتكۈزگىچىدۇر،

خاتالىق ئۆتكۈزگۈچى بولمايدىكەن ئۇ سالامەت بولمايدۇ،لېكىن خاتالىق ئۆتكۈزگۈچىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىلىرى كۆپ تەۋبە قىلغۇچىلاردۇر.

ئىمامى مۇسلىم رەسۇلۇللاھتىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسلەردە:

«جېنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى،ئەگەر گۇناھ قىلمىساڭلار الله سىلەرنى دۇنيادىن يوق قىلىپ،ئورنۇڭلارغا گۇناھ ئۆتكۈزىدىغان،ئاندىن تەۋبە قىلىدىغان قەۋمنى كەلتۈرىدۇ.»دەيدۇ.

شۇڭا گۇناھ قىلماسلىق ئىنساننىڭ سۈپىتى ئەمەس،ئىنسان گۇناھ ئۆتكۈزگىچىدۇر،لېكىن كۆپ تەۋبە قىلغۇچىلار الله قا سۆيۈملۈك كىشىلەردۇر.

بىز گۇناھلار توغرىسىدا الله خالىسا كېيىنكى دەرسلىرىمىزدە مەخسۇس توختىلىمىز.

خاتالىقتىن ساقلىنىش،يەنى مەسۇملىك پەقەت پەيغەمبەرلەرگە خاس،شۇنىڭ ئۈچۈن كۆپ تەۋبە قىلىش سۈپىتىگە ئىگە كىشىلەرنى الله تەئالا ياخشى كۆرىدۇ.

ھەدىس قۇددۇستا الله سۇبھانى تەئالا:«ئەي ئىنسان بالىسى،سەن قاچانكى مېنىڭ رەھمىتىمنى ئۈمىت قىلىپ،ئىستىغفار ئېيتىپ دۇئا قىلىدىكەنسەن،سېنىڭ

گۇناھلىرىڭنى مەغپىرەت قىلىمەن،ئەگەر ئاسمان-زېمىن ئارلىقى توشقىچىلىك گۇناھ بىلەن ماڭا ھېچنىمىنى شېرىك كەلتۈرمەي يۈزلەنسەڭ،مەن ساڭا ھەم ئاسمان-زېمىن ئارلىقى توشقىچىلىك مەغپىرەت بىلەن يۈزلىنىمەن»دەيدۇ.

بۇ بايانلاردىن شۇنى بىلىمىزكى،ئىنسان پەرزەنتىنىڭ ھەممىسى گۇناھكاردۇر.ﷲ بىزنىڭ كۆپ تەۋبە قىلىشىمىزنى ياخشى كۆرىدۇ.

ﷲ تەئالا قۇرئانى كەرىمدە ماختىغان كىشىلەرنى گۇناھ قىلمىغان بەندىلەر دەپ ماختىمىدى،چۈنكى ﷲ تەئالا بىزنىڭ گۇناھ قىلىشتەك تەبىئىتىمىزنى بىلىدۇ،ﷲ قۇرئاندا:

«وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُواْ فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُواْ أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُواْ اللّهَ فَاسْتَغْفَرُواْ لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ اللّهُ وَلَمْ يُصِرُّواْ عَلَى مَا فَعَلُواْ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ، أُوْلَئِكَ جَزَآؤُهُم مَّغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ»

يەنى،«تەقۋادارلار يامان بىر گۇناھ قىلىپ قالسا ياكى ئۆزلىرىگە زۇلۇم قىلسا الله نى ياد ئېتىدۇ، گۇناھلىرى ئۈچۈن مەغپىرەت تەلەپ قىلىدۇ، گۇناھنى كەچۈرىدىغان الله تىن باشقا كىم بار؟ ئۇلار قىلمىشلىرىنى بىلىپ تۇرۇپ داۋاملاشتۇرمايدۇ [135]. ئۇلارنىڭ (يەنى يۇقىرىقى خىسلەتلەرگە ئىگە كىشلەرنىڭ) مۇكاپاتى پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن بولغان مەغپىرەت ۋە ئاستىدىن ئۆستەڭلار ئېقىپ تۇرىدىغان جەننەتلەردۇر. بۇ يەرلەردە ئۇلار مەڭگۈ قالىدۇ. ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنىڭ ئېرىشىدىغان ساۋابى نېمىدېگەن ياخشى! [136].»(سۈرە ئال ئىمران)دەيدۇ.

بۇ ئايەتتە جەننەت ۋەدە قىلىنغان كىشلەر گۇناھتىن پاك كىشلەر دېيىلىۋاتقىنى يوق،بەلكى گۇناھنى بىلىپ تۇرۇپ داۋام ئەتمىگەن كىشلەر دېيىلىۋاتىدۇ.

ئەمدى مەن بۇ يەردە« گۇناھنى كەچۈرىدىغان الله تىن باشقا كىم بار؟»دىگەن ئايەت ئۈستىدە توختىلىپ ئۆتمەكچىمەن.

ئۆتكۈزگەن گۇناھنى الله تىن باشقا كەچۈرمەيدۇ بۇرادەرلەر. ئادەملەر ھەم بىرلىرىنىڭ ئۆتكۈزگەن خاتالىقلىرنى قەلبىدە ساقلىپ قويىدۇ،ئىسلامدىن

باشقا تۈزۈملەر ھەم گۇناھلارنى كەچۈرمەيدۇ، 90 يىل ئۆمۈر كۆرۈپ 89يىل خاتا قىلماستىن توغرا ئىشلەپ،بىر كۈن خاتا قىلسىڭىز ھەم كەچۈرمەيدۇ،سىزنى پەقەت رەزىل ئادەم دەپ تونۇيدۇ،89يىل قىلغان بارلىق خىزمەتلىرىڭىزنى بىر تىيىنگە ئالمايدۇ.خاتا قىلغان كۈنىڭىز سىزنى كەچۈرمەيدۇ.

يەر كۆررەسىدىكى ھەممە نىزامنى تەكشۈرۈڭ،جانى-مالىنى قۇربان قىلغان ئادەملەر بىر مەرتە خاتاسى بىلەن كەچۈرۈلمەيدۇ.ئەمما پۈتۈن ھاياتىدا الله نىڭ يولىغا قارشى بولۇپ،الله نىڭ دوستلىرىنى قەتلى قىلىپ ياشىغان كىشىنى خاتالىقىنى بىلىپ الله قا قاتتىق تەۋبە قىلسا الله كەچۈرىدۇ.

مانا ئىسلام نىزامىنىا گۇناھلانى كەچۈرىدۇ بۇرادەرلەر.

«گۇناھنى كەچۈرىدىغان الله تىن باشقا كىم بار؟»

سىزنى ياخشى كۆرىدىغان ئاتا-ئانىڭىزغا ھەم داۋام ياخشىلىق قىلىپ،بىر مەرتە خاتا قىلسىڭىز ئاتا-ئانىڭىزنىڭ قەلبى رەنجىيدۇ، پەرزەنت، قېرىنداش، دوست ھەممىسى شۇنداق، ئىنسانلارنىڭ كۆپىنچە ياخشىلىقى زىكىر قىلىنماستىن خاتالىقلىرىلا زىكىر قىلىنىدۇ، ئەمما الله سۇبھانى تەئەلانىڭ مەرھەمىتىگە

قاراڭكى، الله گۇناھ قىلمىغانلارنى ياخشى كۆرمەن دىمەستىن، گۇناھ ئۆتكۈزسىمۇ كۆپ تەۋبە قىلغۇچىلانى ياخشى كۆرمەن دەيدۇ.
بىز الله نىڭ ئالدىدا گۇناھتىن ساقلىنالمايمىز، سۈرۈشتۈرۈپ كەلسە گۇناھلىرىمىز ناھايتى كۆپ، ئەمما الله گۇناھلىرىغا تەۋبە قىلغۇچى كىشىنى ياخشى كۆرىدۇ، بىلىپ تۇرغان ھالەتتە گۇناھلاردىن ساقلانغان كىشىلەرنى ياخشى كۆرىدۇ. ئەمما باشقا تۈزۈملەرچۇ؟مۇتلەق خاتا قىلمىغان ئادەملەرنى ياخشى كۆرىدۇ،لىكىن ئەمەلىيەتتە ئۇ ئادەملەرنىڭ ھەممىسى خاتالىقتىن ساقلىنالمايدىغان ئادەملەر.
ھاياتتىكى ھەممە نىزامنى تەكشۈرۈپ كۆرىدىغان بولسىڭىز،ئۇلارنىڭ ھەممىسى ھاياتىڭىزدا قىلغان ياخشىلىقلىرىڭىزنى كۆرە خاتالىقلىرىڭىزنى كۆپ زىكرى قىلىدۇ. ئەمما الله تەئالا ئىنساننىڭ كىچىككىنە ياخشىلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ بارلىق گۇناھلىرىنى كەچۈرىدۇ.
ھەدىس شەرىفلەر مانا شۇنىڭغا دالالەت قىلىدۇ.الله تەئالا بىزنىڭ ياخشىلىقلىرىمىزغا ھېرىس،ئەمما باشقا نىزاملار بولسا يامانلىقا ھېرىس،ئۇلار ئىنساننىڭ خاتالىقلىرنى تېپىپ چىقىپ شۇنى سۆكۈشكە ھېرىس.

الله تەئالا شىرىكنى كەچۈرمەيدۇ،بۇ سۆزنى ياخشى چۈشىنىشىمىز كېرەك،شىرىك،كۇفىر ئەمىلىنى قىلغان ئادەم ئىسلام سېپىدە بولمايدۇ،ئىسلام دىگىنى قانداقتۇر ئۆزبېك، تاجىك، تاتار مىللىتىنى، كۇفىر دىگەنلىك باشقا ئەجنەبى ياۋرۇپا مىللەتلىرىنى كۆرسەتمەيدۇ، بىر ئادەم مۇشرىك، كافىر بۇلۇپ ياشاپ، شىرىكنىڭ گۇناھ ئىكەنلىكىنى بىلىپ ئۇنىڭدىن يانسا، ئىسلام ئەقىدىسىنى قۇبۇل قىلىپ، ئىسلام ئەمەللىرىنى تەن ئالسا، ئۇ قايسى مىللەتتىن بۇلۇشتىن قەتئىنەزەر مۇسۇلماندۇر. ئەمما ئىسلام ئەقىدىسىنى تەن ئالمىغان ئادەملەر ئەرەپ بولسىمۇ، ئۇ كافىردۇر.

ئەبۇجەھىل، ئەبۇ لەھەپ ئەرەپتۇر،لىكىن ئۇلارنىڭ ھەممىسى كافىر بۇلۇپ ئۆلگەن.

شۇنىڭ ئۈچۈن كىشى شىرىكنى بىلىپ،كۇفىرنى بىلىپ ئۇنىڭدىن يېنىپ،ئىسلام سېپىگە ئۆتسە،الله تەئالا ئۆتكەن بارلىق گۇناھلارنى كەچۈرىدۇ.ئەمما بىر مۇسۇلمان كىشى شىرىك ئەمىلىنى قىلسا،الله تەئالا ئۇنى كەچۈرمەيدۇ، ئەملى بىكار بۇلۇپ كىتىدۇ. باشقىدىن ئىمان ئېيتمىسا بولمايدۇ، ئىسلام سېپىدىكى كىشى شىرىك ئەمىلىنى قىلسا، ئىسلامدىن

چىقىپ كىتىدۇ، لىكىن شىرىك بىلەن ياشىغان، پۈتۈن ھاياتىدا كۇفىر ئىچىدە ئۆتكەن كىشى شىرىكتىن يېنىپ ئىسلام سىپىگە ئۆتسە، ئىسلام ئۇنىڭ ئۆتكەن گۇناھلىرىنى كەچۈرىدۇ.
شۇڭا الله شىرىكنى كەچۈرمەيدۇ دىگەن گەپ بىلەن , خاتالىقى الله شىرىك بولسا كەچۈرىدۇ دىگەن گەپنىڭ پەرقىنى چۈشەندۈرۈپ قويماقچىمەن.
الله تەئالا بىزنىڭ توغرا ئەمەللىرىمىزگە ھەم ئىنتايىن ھىرىس، بۇ توغرىدا رەسۇللاھ بەنى ئىسرائىل توغرىسىدىكى بىر ۋەقەلىكنى ئەسلىتىدۇ.
ئەبۇ داۋۇت شۇنى رىۋايەت قىلىدۇكى،

«بەنى ئىسرائىلدا ئىككى كىشى بار ئىدى،ئۇلارنىڭ بىرى داۋام خاتالىق ئىچىدە يۈرەتتى،ئىككىنچىسى ئىبادەتتە ئىنتايىن ئىجتىھات قىلاتتى،ھىلىقى ئىبادەتكار كىشى قاچانكى بۇرادىرىنى كۆرسە،خاتالىقلىرىڭنى توختات دەپ قۇياتتى،بىر كۈنى ئۇ بۇرادىرىنىڭ گۇناھ قىلىۋاتقانلىغىنى كۆرۈپ گۇناھىڭنى توختات دىگەندە،ئۇ مىنى رەببىم بىلەن قۇيۇپ قويغىن،سەن ماڭا نازارەتچى قىلىپ ئىبەرتىلگەنمىدىڭ دىدى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ﷲ قا قەسەمكى،ﷲ سىنى جەننەتكە كىرگۈزمەيدۇ دىدى.
شۇ دەقىقتە ﷲ تەئالا ئۇ ئىككىسىنى قەبزى روھ قىلدى،ئۇلارنىڭ روھلىرى الله تەئالانىڭ ھوزۇرلىرىدا جەم بولدى،ﷲ ھېلىقى ئىجتىھات بىلەن ئىبادەت قىلغۇچىغا،سەن قولۇمدىن رەھمەتنى تارتىۋېلىشقا قادىرمىدىڭ؟دىدى.
ھەم گۇناھ بىلەن ياشىغان كىشىگە بارغىن رەھمىتىم بىلەن جەننەتكە كىرگىن دىدى ۋە ھېلىقى ئىبادەتكار كىشىنى دۇزاخقا تاشلىدى.»بۇ ھەدىسنى رىۋايەت قىلغۇچى ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئېيتتىكى،بۇ كىشى دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىكنى كۆيدۈرىدىغان شۇنداق بىر يامان سۆزنى ئېيتتى.
يەنى، ئىنسان ﷲ نىڭ ھۇقۇقلىرنى تارتىۋېلىشقا قانداق قادىر بولسۇن؟ ھەدىسلەردە شۇنداق دىيىلىدۇ، ئىنسان ھاياتىدا شۇنداق ياشايدۇ،جەننەتكە كىرىشكە بىر غېرىچ قالىدۇ،شۇندا شۇنداق بىر يامان سۆز قىلىدۇ، ئۇجەننەتتىن مەغرىب بىلەن مەشرىقنىڭ ئارلىقىدەك يىراقلاشتۇرلىدۇ.
يەنە بەزىلەر شۇنداق ياشايدۇكى، دۇزاخقا كىرىشكە بىر غېرىچ قالىدۇ، شۇندا ئۇ شۇنداق بىر سۆزنى

ئېيتىدۇكى، دوزاختىن مەغرىپ بىلەن مەشرىقنىڭ ئارلىقىدەك يىراقلاشتۇرلىدۇ.

يەنى ئىنسان الله نىڭ جەننىتىگە ئۆزىنىڭ قىلغان ئەملى بىلەن كىرەلمەيدۇ.

رەسۇللاھ :«بىر كىشى جەننەتكە ئەملى بىلەن كىرەلمەيدۇ دىگەندە، ساھابىلەر رەسۇللاھتىن سورىدى: يا رەسۇللاھ سىزمۇ جەننەتكە ئەملىڭىز بىلەن كىرمەمسىز؟

رەسۇللاھ ئېيتتى: الله نىڭ رەھمىتى بولمىسا مەنمۇ جەننەتكە كىرەلمەيمەن.»

دىمەك، بىز بۇ ھەدىسلەردىن شۇنى بىلىشىمىز كېرەككى،الله كۆپ تەۋبە قىلغۇچى كىشىلەرنى ياخشى كۆرىدۇ.

شۇڭا ئىنسان قانچىلىك گۇناھ قىلغانلىقىدىن قەتئىنەزەر الله نىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىتسىز بولماسلىقى كېرەك، الله نىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىتسىز بولماسلىققا الله تەئالا چاقىردى.

دۇنيادا ھېچقايسى بىر نىزام بۇ سۇئالغا جاۋاپ بىرەلمىدى،ئەمما ئىسلام جاۋاپ بەردى.

ئىسلامنى بىلمەستىن پۈتۈن ھاياتىنى گۇناھ بىلەن ئۆتكۈزگەن كىشى،ئىسلامنى بىركۈن بىلدى ھەم شۇ

بويىچە ياشاپ ئۆتتى،شۇچاغدا ئىنسان دەيدۇكى،مەن ئەگەر كامىل ئىنسان بولالىغان بولسام ئۆزەمنى ئوڭشار ئىدىم.

دۇنيادىكى ھەممە نىزامدا كامىل ئىنسان بۇلۇش مۇمكىن ئەمەس،ئەمما ئىسلامدا مۇمكىن.

ھاياتىدا ئىسلام كەلتۈرۈپ ئەڭ قىسقا ياشىغان كىشلەر تارىختا زىكىر قىلىنىدۇ.

خالىد ئىبنى ۋەلىد لەشكەرلىرنى توغرىلاپ تۇرغان ۋاقتىدا،كافىرلار سېپىدىن بىر كىشى چىقتى،ئۇ خالىد ئىبنى ۋەلىد بىلەن يەكمۇ-يەك ئېلىشىدىغان قىياپەتتە ئىدى،ئەمما ئۇ خالىد ئىبنى ۋەلىدتىن بىر سۇئال سورماقچى ئىدى،خالىد ئىبنى ۋەلىد سەپنىڭ ئالدىغا چىقتى،ئۇ كىشى خالىدتىن الله تەئالا پەيغەمبىرىڭلارغا ئاسماندىن بىر قىلىچ چۈشۈرۈپ،سىز شۇ قىلىچنى ئالغاچقا الله نىڭ شەمشىرى دەپ ئاتالدىڭىزمۇ؟دەپ سوردى،خالىد ئىبنى ۋەلىد: ياق ئۇنداق ئەمەس،پەيغەمبەرىمىزگە پەيغەمبەرلىك كەلگەندە كىشلەر ئىككىگە بۆلۈندى،بەزىلەر ئۇ كىشنى قوللىسا،بەزىلەر ئۇ كىشىگە قارشى چىقتى،شۇ قارشى چىققۇچىلارنىڭ ئەڭ قاتتىقى مەن ئىدىم،لىكىن ئىسلامنىڭ ھەقىقىتىنى چۈشىنىپ پەيغەمبىرىمىزنىڭ

ئالدىغا كىلىپ ئىمان كەلتۈردۈم،شۇ چاغدا رەسۇللاھ مەندىن بىر نەرسە تەلەپ قىل دىدى،مەن سىلىگە قارشى تۇرغان دەۋرىمدىكى گۇناھلىرىمنى الله كەچۈرسىكەن دىدىم،رەسۇللاھ الله ئۆتكەن گۇناھلارنى كەچۈرىدۇ دىدى.

شۇندا سىزنىڭ قارشىڭىزغا بولغان بۇ قېلىچنىڭ ئەمدى سىزنىڭ پايدىڭىزغا بۇلىشىنى الله تىن تىلەيمەن دىدىم.

شۇنىڭ بىلەن رەسۇللاھ مېنى«سەيفۇللاھ» الله نىڭ قلىچى دەپ ئاتىدى،شۇنىڭ بىلەن قايەرگە بارسام مەغلۇپ بولمىدىم دىدى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشى ،مەن ھازىر مۇسۇلمان بولسام ھەم سىزلەرنىڭ دەرىجەڭلارغا يىتەلەيمەنمۇ؟دەپ سوردى،شۇندا خالىد ئىبنى ۋەلىد:ئەگەر سەن ھازىر ئىسلامنى قۇبۇل قىلساڭ بىزدىن ئەبزەل بۇلىسەن،چۈنكى بىز ئىسلام كەلتۈرگەندىن كيىن قانچىلىك گۇناھ ئۆتكۈزدۇق الله بىلىدۇ،لىكىن سەن ئىسلامغا كىرىشىڭ بىلەن گۇناھتىن پاك بۇلىسەن دىدى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىسلامنى قۇبۇل قىلىپ ئىسلام سېپىگە ئۆتۈپ شۇ جەڭدە شېھىد بولدى. سەھىھمۇ

ئەمەسمۇ،بەزى رىۋايەتلەردە ئۇ كىشىنى ئىككى رەكەت ناماز ئوقىدى دېيىلىدۇ.ئىسلامغا ئىمان كەلتۈرۈپ ئەڭ قىسقا ياشىغان كىشى شۇ بولدى.ئىسلام كىشىلەرنى ھەق يولغا چاقىرىدۇ ھەم ئىسلامنى قوبۇل قىلىش بىلەن باشقىلاردىن كامىل ئەڭ ئالىي كىشىلەردىن بولىدىغانلىقى بىلەن بىشارەت بېرىدۇ.تارىختا بۇنداق يول بولمىغان ھەم بۇندىن كېيىن بولمايدۇ،ئەمما ئىسلامدا بولىدۇ.الله تەئالا مانا شۇنداق كۆپ تەۋبە قىلغۇچىلارنى ياخشى كۆرىمەن دىدى.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلامغا كىرگەن كىشى ئۆز ئەتراپىدىكى كىشىلەردىن ئەۋزەل بولۇپ تۇرىدۇ،پۈتۈن ھاياتىدا ئىسلامغا قارشى ياشىغان،گۇناھكار كىشىلەرنى الله تەئالا ئۆزىگە ئىزافە قىلىپ چاقىرىپ:

«قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ »

يەنى،« (ئى مۇھەممەد! مېنىڭ تىلىمدىن) ئېيتقىنكى، «(گۇناھلارنى قىلىۋېرىپ) ئۆزلىرىگە جىنايەت قىلغان

بەندىلىرىم! اﷲ نىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىدسىزلەنمەڭلار. اﷲ ھەقىقەتەن (خالىغان ئادەمنىڭ) جىمى گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىدۇ، شۈبھىسىزكى، اﷲ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر [53].»(سۈرە زۇمەر)دەيدۇ.

اﷲ نىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىتسىز بولۇش كۇفرىغا ئېلىپ بارغۇچى نەرسە دەپ قارىلىدۇ،چۈنكى ئىنسان اﷲ نىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىتسىز بولسا،قالغان ھاياتىنى پۈتۈنلەي جىنايەت بىلەن ئۆتكۈزىدۇ. ئەگەر ئۇ اﷲ نىڭ رەھمىتىنىڭ مۇمكىنلىكىنى بىلسە،شۇندا ئوڭشىلىشى مۇمكىن. مەيلى ئۆتكەنكى ياكى ھازىرقى تارىخ بولسۇن ھەممىسىگە نەزەر تاشلىسىڭىز،بۇ ھال ئىسلامدىن باشقا نىزامدا بولمىغان.
ھېچقانداق بىر نىزام تارىخىدا پۈتۈن ھاياتىدا شۇ نىزامغا قارشى ياشاپ،يەنە شۇ نىزامدا ئۇلۇغ ئاتىلىپ ئىتىبارغا ئېلىنىپ ياشاپ ئۆتكەن كىشىلەر يوق،ئەمما ئىسلامدا بار،ئىسلام تارىخىدا بۇنداق كىشىلەر نۇرغۇن بولغان،مانا يۇقۇردا بىز تىلغا ئالغان خالىد ئىبنى ۋەلىد شۇنداق كىشىلەردىن ئىدى.
ۋەھشى ھەمزە ئابدۇل مۇتەللىپتەك زاتلارنى قەتلى

قىلدى،لېكىن ئۇ يەنە ئەڭ ئۇلۇغ ساھابىلەردىن بولالدى، ئۆمەر ئىبنى خەتتاب دىنغا كىرمىگەن ۋاقتىدا باشقا كىشى ئەمەس ئۆز سىڭلىسى ھىجرەت قىلىپ ماڭغاندا،«يول بولسۇن»دېگەندە،«سىلەر ئازار بەرمەيدىغان يەرگە كۆچمەكتىمىز» دېگەندە، ئۆمەر:«سەپىرىڭلار بىخەتەر بولسۇن»دېگەندەك بىر سۆزنى ئېيتتى،سىڭلىسى بۇ سۆزدىن تەسىرلىنىپ،بىر كىشىگە ئۆمەردىن بىر ياخشى سۆز ئىشىتتىم،ئۇ ھىدايەت تېپىپ قالسا كېرەك دېگەندە،ئۇ كىشى:«ئۆمەرنىڭ ئېشىكى مۇسۇلمان بولسىمۇ،ئۆزى مۇسۇلمان بولمايدۇ»دېدى.

ئۆمەر ئىبنى خەتتاب دىنغا ناھايىتى قارشىلىقىدىن، كىشىلەر شۇنداق گۇمان قىلىشاتتى،ئەمما ئۆمەر ئىبنى خەتتابنى پۈتۈن مۇسۇلمانلار قىيامەتكىچە ئۆزلىرىگە ئۇستاز دەپ بىلىشدۇ.

ئۆمەر ئىبنى خەتتاب مانا ئىسلامغا قارشى بولغان ئىدى،ئەمما ئۇ شۇ ئىسلامدا ئۆمەر ئادىل ئاتىلىپ، خەلىپىلىك مەرتىبىسىگە چىقالدى.

بۇنداق ئىش ئىسلامدىن باشقا قايسى نىزامدا بار؟ھېچقانداق بىر نىزامدا شۇنىڭغا قارشى ياشاپ،تەۋبە قىلغاندىن كېيىن يەنە شۇ نىزامدا ئەڭ

ئالىي مەرتىبىگە ئېرىشكەن ئىش تارىختا يوق بۇرادەرلەر.
شۇنىڭ ئۈچۈن ھاياتىدا باشقىلارنىڭ ئالدىدا تىلغا ئېلىشتىن خىجىل بولغىدەك دەرىجىدە بىرەر بىر خاتالارنى ئۆتكۈزگەن مۇسۇلمانلار سېپىگە ئۆتكەن بۇرادەرلەرگە،بۇرادەر سەن ئىسلامغا كىرگەندىن كېيىن ئىسلامدىكى ئەڭ ئۇلۇغ كىشىلەردىن بولالايسەن،ئىسلام سېپىگە ئۆتۈش بىلەن ﷲ ھەممە خاتىلىقلىرىڭنى كەچۈرىدۇ دەپ ئەسكەرتىپ قويىشىمىز كېرەك.
بۇ ھەممىمىزگە ئامانەت. نۇرغۇن كىشى مەن ئىسلامغا قارشى كۆپ سۆزلەرنى ئېيتقان مەن،ئەمدى ئىسلامغا كىرىپ ياخشى بولالمايمەن دەپ ئويلايدۇ،ئۇ بۇنداق خىيالنى قىلمىسۇن،ﷲ ئۇلارنى «ئى بەندىلىرىم» دەپ ئۆزىگە ئىزافە قىلىپ چاقىرىۋاتىدۇ، شۇنداقلا قاتتىق تەۋبە قىلسا ئۇلارنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى جاكارلاپ تۇرۇپتۇ.

« قَالَ وَمَن يَقْنَطُ مِن رَّحْمَةِ رَبِّهِ إِلاَّ الضَّآلُّونَ»

يەنى،« ئىبراھىم: پەرۋەردىگارىڭنىڭ رەھمىتىدىن

گۇمراھلاردىن باشقا كىممۇ نائۇمىد بولار؟ دېدى [56].»(سۈرە ھىجىر)

ئەگەر بىز الله نىڭ رەھمىتى بىلەن جەننەتكە كىرمىسەك،ھاياتىمىزنى تەكشۈرۈپ كۆرىدىغان بولساق،ھېچنەرسە يوق بۇرادەرلەر،ھاياتىمىزنىڭ 15ـ16يىلى ھاياتنىڭ نىمىلىكىنى چۈشەنمەيدىغان باللىق بىلەن ئۆتۈپ كىتىدۇ،15ياشتىن25ياشقىچە بولغان ھاياتىمىز ياشلىقنىڭ ئويۇن كۈلكىسى بىلەن ئۆتۈپ كىتىدۇ،بۇ چاغلاردا پەقەت ئاتا ـ ئانىمىز ياكى ئۇستازلىرىمىزدىن قورققانلىقىمىز ئۈچۈن كىتاپ كۆرۈپ قويىمىز،25ياشتىن ئۆتۈپ باللىق بولغاندىن كيىن،ھايات يەنە باشقا ئىش بىلەن ئۆتىدۇ،35ـ 40ياشتىن باشلاپ بەدەندە كىسەللىك باشلىنىدۇ، ئادەم ئەمدى ئەقىل تىپىپ بىر ياخشى ياشاي دىسە،تەن بۇنىڭغا باقمايدۇ،45ياشتىن كيىن الله قا تەۋبە قىلماقتىن باشقا چارە يوق.

تارىختىكى بىز ئەڭ ھەۋەس قىلىدىغان كىشىلەرنى تەكشۈرۈپ كۆرىدىغان بولساق،ھاياتىدا ئىككى يىل يا ئۈچ يىل پايدىلىقراق ياشاپ ئۆتكەن،ئەمما بىز شۇ ئادەملەرنى ھاياتىدا بىر دەقىقنى بىكار ئۆتكۈزمىگەن

ئادەملەر دەپ گۇمان قىلىمىز،ئەمما تەكشۈرۈپ كۆرسەك ئۇلار ياشلىق دەۋرىنىڭ بىر ئىككى يىلىنى غەنىمەت بىلگەن كىشىلەر بولۇپ چىقىدۇ خالاس.
بىز مۇشۇ قىلغان ئەمەللىرىمىز بىلەن يەرۇ-ئاسمانچە كىلىدىغان،ئىنساننىڭ كۆزى كۆرمىگەن،قۇلاقى ئىشتمىگەن،خىيالىغا كەلمىگەن لەززەتلەر بولغان زىياپەتخانا جەننەتكە سازاۋەرمەن دەپ ئويلىيالامدۇق؟ بۇرادەرلەر.
جەننەتكە الله تەئالا ئۆز رەھمىتىنى بىلەن ئەكىرمىسە،ئىنساننىڭ ھەممە ھاياتى ھېچنىمىگە ئەرزىمەيدۇ.
شۇڭا الله قەلبىمىزدىن ئىخلاس تىپىلىشىنى ھەم گۇناھلىرىمىزغا تەۋبە قىلغۇچى بولىشىمىزنى ياخشى كۆرىدۇ.
ئىنسان الله نىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىتسىز بولماسلىق بىلەن بىرگە،يەنە دائىم الله نىڭ كۆرۈپ تۇرىدىغانلىقىنى ھىس قىلىپ،الله نىڭ ئازابىدىن بىپەرۋا بولماستىن الله تىن قورقۇپ ياشىشى كىرەك.

« فَلاَ يَأْمَنُ مَكْرَ اللهِ إِلاَّ الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ»

يەنى،«پەقەت زىيان تارتقۇچى قەۋملا الله نىڭ مەكرىدىن قورقمايدۇ.»(سۈرە ئەئراف99-ئايەت)
شۇڭا ئىنسان دائىم قورقۇش،تەشۋىش بىلەن بولماقلىقى كېرەك.
مۇھەممەد سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسسەلەمنىڭ ھەمىشە الله تىن قورقۇدىغانلىقىنى كۆپ دەرسلىرىمىزدە ئېيتىپ ئۆتكەنمىز. الله تەئالا:

« إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ»

يەنى،« الله ھەقىقەتەن تەۋبە قىلغۇچىلارنى دوست تۇتىدۇ. (ھارامدىن ۋە نىجاسەتتىن) پاك بولغۇچىلارنى ھەقىقەتەن دوست تۇتىدۇ [222].»(سۈرە بەقەرە)دەيدۇ.
شۇڭا تەۋبە ھەققىدە توختىلىپ ئۆتمەكچىمىز. تەۋبە، ئىستىغفارنىڭ ئەڭ ياخشى سائەتلىرىدىن بىرى سەھەر ۋاقتىدۇر،الله قۇرئاندا:

« الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ

بِالأَسْحَارِ»

يەنى،« ئۇلار (يەنى تەقۋادارلار) سەۋر قىلغۇچىلاردۇر، راستچىللاردۇر، (الله قا) ئىتائەت قىلغۇچىلاردۇر، (ياخشىلىق يوللىرىغا پۇل ـ ماللىرىنى) سەرپ قىلغۇچىلاردۇر ۋە سەھەرلەردە ئىستىغپار ئېيتقۇچىلاردۇر [17].»(سۈرە ئال ئىمران)
دەپ سەھەردە ئىستىغفار ئېيتقۇچىلارنى ماختىدى ھەم ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى بىر يەردە كەلتۈردى.
تەكشۈرسەك بەزىلىرىمىزدە مۇسىبەتلەرگە سەبىر قىلىدىغان قۇۋۋەت بار، ئەمما راستچىل ئەمەسمىز،بەزىلىرىمىز نەفلى ئىبادەتلەرنى كۆپ قىلىمىز،لىكىن پۇل ـ ماللىرىمىزنى ياخشىلىق يوللىرىغا سەرىپ قىلمايمىز،بەزلىرىمىز پۇل ـ ماللىرىمىزنى ياخشىلىق يوللىرىغا سەرىپ قىلىمىز،ئەمما سەھەردە ئىستىغفار ئېيتقۇچى ئەمەسمىز.الله تەئالا مانا شۇ بەش سۈپەتنى يانمۇ ـ يان زىكىر قىلدى،بىرەر نەرسىنى قەيت قىلمىدى ھەم ياخشى كىشىلەرنى سەھەردە ئىستىغفار ئېيتقۇچى دەپ ماختىدى.سەھەر سۈبھىدىن ئىلگىرىكى ياكى سۈبھىنىڭ ئەۋۋىلىدىكى

ۋاقىتتۇر،رەسۇللاھ مۇنداق دەيدۇ:

«رەببىمىز ھەر كۈنى كېچىنىڭ ئاخىرىدا دۇنيا ئاسمىنىغا چۈشىدۇ ھەم كىم ماڭا دۇئا قىلسا دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىمەن،كىم مەندىن تىلىسە بېرىمەن،كىم گۇناھلىرىغا ئىستىغفار ئېيتسا،گۇناھلىرىنى كەچۈرىمەن دەيدۇ» .

بۇ ھەدىس ئىمامى نەسائىدىن باشقا بەش ھەدىسلەر توپلىمىنىڭ ھەممىسىدە رىۋايەت قىلىنغان. ئەگەر بازاردا بىرەر بىر ئاددى نەرسىنى بىكارغا بېرىپتۇ دىسە ھەممىمىز بارىمىز،ئەمما بىزنى چاقىرۋاتقىنى بىر ئاددى ئادەم بولۇپ،بەلكى بىزنى ئالداش مەقسىتىدە چاقىرۋاتقان بولىشى مۇمكىن،ياخشى كىشى چاقىرغان تەقدىردىمۇ ئۇنىڭ بىرىدىغىنى پەقەت بىر ئاددى دۇنياۋى نەرسە بولىشى مۇمكىن،ئەمما بىز شۇ نەرسىنى بىكارغا بەرگىنى ئۈچۈنلا ئۇنىڭ ئالدىغا چاپىمىز.

بۇ يەردە بولسا ئالەملەرنىڭ رەببى كىم ماڭا دۇئا قىلسا دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىمەن،كىم مەندىن تىلىسە بېرىمەن، كىم گۇناھلىرىغا ئىستىغفار ئېيتسا،

گۇناھلىرىنى كەچۈرىمەن دەيدۇ ھەم ئۇنىڭ ۋاقتىنى سەھەر دەۋاتىدۇ.

ھەدىسلەردە رەسۇلۇللاھنىڭ ھەر كۈنى 100قېتىم ئىستىغفار ئېيتىدىغانلىقى دېيىلىدۇ،رەسۇللاھ:

«الله قا ئىستىغفار ئېيتىڭلار،الله بىلەن قەسەمكى مەن ھەر كۈنى 100قېتىم ئىستىغفار ئېيتىمەن»دەيدۇ.

بۇ ھەقتە نۇرغۇن ھەدىسلەر بار. ئىمامى بۇخارى كىم«سەيدۇل ئىستىغفار»نى كۈندۈزى ئوقۇپ،شۇ كۈندە ۋاپات تاپسا ئەھلى جەننەتتىن بولىدۇ،ئەگەر كەچقۇرۇن ئوقۇپ،تاڭ ئاتقۇچە ۋاپات تاپسا يەنە ئەھلى جەننەتتىن بولىدۇ دەپ رىۋايەت قىلغان.

سەۋبان رىۋايەت قىلىدۇكى،رەسۇللاھ نامازدا سالام بەرگەندە كېيىن ئۈچ قېتىم ئىستىغفار ئېيتار ئىكەن ۋە ئىستىغفاردىن كېيىن«الله ۇممە ئەنتەسسالام ۋە مىنكەسسالام تابارەكتە يا زەل جالالى ۋەل ئىكرام»دەر ئىكەنلەر.

نامازدىن كېيىن ئىستىغفار ئېيتىلىشىنىڭ ھىكمىتى نامازدىكى نوقسانلار ئۈچۈن ئېيتىلسا كېرەك،بۇنى الله بىلگۈچىدۇر.باشقىلار ئەۋزائىدىن بۇ ئۈچ قېتىم ئىستىغفار ئېيتىش قانداق بولىدۇ؟دەپ سورىغاندا، ئۇ: «ئەستەغفىرۇللاھ» ئۈچ قېتىم دېيىلىدۇ دىگەن ئىكەن.

ئىمامى تىرمىزى ئەبۇ ھۇرەيرىدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىستە رەسۇللاھ:

«بىر كىشى بىر سورۇندا ئولتۇرۇپ،شۇ سورۇندىن قوپقاندا ‹سۇبھانىكە اللهۇممە ۋەبى ھەمدىكە، ئەشھەدۇئەنلائىلاھە ئىللائەنتە ئەستەغفىرۇكە ۋەئەتۇبى ئىلەيك› دىگەن دۇئانى قىلسا شۇ سورۇندا قىلغان خاتالىقلىرىغا كاپارەت بۇلىدۇ»دىگەن.
خۇلاسە بىز رەسۇللاھنىڭ ئېيتقىنىدەك تەۋبە سۈپىتىگە ئىگە بولساق،الله ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەردىن بۇلىمىز.

الله :« وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ »

يەنى«(ھارامدىن ۋە نىجاسەتتىن) پاك بولغۇچىلارنى ھەقىقەتەن دوست تۇتىدۇ.[222].»(سۈرە بەقەرە)دەيدۇ.

الله يەنە قۇرئاندا:« فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَن يَتَطَهَّرُواْ وَاللّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ»

يەنى« ئۇنىڭدا (گۇناھلاردىن) پاك بولۇشنى سۆيىدىغان كىشىلەر بار، الله (ئىچكى ۋە تاشقى جەھەتتىن) پاك بولغۇچىلارنى دوست تۇتىدۇ [108].»(سۈرە تەۋبە)دەيدۇ.
ھەجگە بارغان بۇرادەرلىرىمىز بىلىدۇ،الله مانا شۇ مەسجىدى قۇبادا پاك بولۇشنى سۆيىدىغان كىشىلەر تۇرىدۇ، الله پاك بولغۇچىلارنى دوست تۇتىدۇ دەپ بەرگەن.
رەسۇللاھ پاكىزلىق توغرىسىدا: «الله پاكتۇر پاكىزلىقنى ياخشى كۆرىدۇ، الله ئازادىدۇر ئازادىلىكنى ياخشى كۆرىدۇ، الله كەرىمدۇر، كەرىملىكنى ياخشى كۆرىدۇ، الله سخىيدۇر ساخاۋەتنى ياخشى كۆرىدۇ، ئۆيىڭلارنىڭ ئالدىنى پاكىزە تۇتۇڭلار، يەھۇدىيلارغا ئوخشىماڭلار»دەيدۇ.
سىز يەھۇدىيلارنىڭ يۈزىنى سۈيۈن بىلەن يۇيۇپ يۈرگەنلىكىگە قارىماڭ ،ئۇلارنىڭ ئادىتىنى بىلىدىغانلارغا مەلۇم ئۇلار ئىسلام پاكىزلىقنى ياخشى كۆرىدۇ دەپ پاكىزە بولماسلىققا ھەركەت قىلىدۇ ھەم تامامى ئەخلەتلەرنى ئۆيىنىڭ ئالدىغا تۆكىدۇ، رەسۇللاھنىڭ يەنە خۇشپۇراق نەرسىلەرنى كۆپ

ئىشلىتىدىغانلىقى توغرىسىدا كۆپ ھەدىسلەر بار.
ئىمامى تىرمىزى رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە:«ئۈچ نەرسە قايتۇرۇلمايدۇ، يەنە سىلىنچا-تۈشەك، ئىككىنچىسى مايغا ئوخشىغان سۈرتىلىدىغان خۇشبۇي نەرسە، ئۈچۈنچىسى پۈركىلىدىغان خۇشبۇي نەرسە، بۇ نەرسىلەر سۇنۇلسا قايتۇرۇلمايدۇ.» دىگەن.
«ئەرلەر ئۈچۈن ئۈزى رەڭسىز ئەمما خۇشبۇي ھىدى بار نەرسىلەر ياخشىراق، ئاياللار ئۈچۈن رەڭگى كۈرنىدىغان ئەمما ھىدى تارقىمايدىغان نەرسىلەر ياخشىراق.»،«پاكىزلىق بەش ئىش بىلەن بۇلىدۇ، خەتنە قىلىش، ناپاك تۈكلەرنى ئېلىش، مويلارنى ئېلىش، تىرناقنى ئېلىش، قولتۇقنىڭ ئاستىنى تازلاش»
مانا بۇ نەرسە ھەم ئىسلامنىڭ كۆرسەتمىسىدىندۇر، ئىبراھىم خېلىلۇلاھنىڭ كۆرسەتمىلىرى ھەم رەسۇللاھقا سۈننەت بولدى،بۇ كۆرسەتمىلەر بولمىغىنچە تارىختا بىرەر كىم قولتىغىنىڭ تۈكىنى تازلىمىغان،بۇ ياۋرۇپادىن كىرمىگەن، ياۋرۇپالىقلار تازلىنىشنى بىلمىگەن، بۇ نەرسىنى ئىسلام ئۈگەتكەن.
مانا تارىخقا مۇراجەت قىلىنسا، بۇنى ئىسلام ئۈگەتكەن.
ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىپ

مۇنداق دەيدۇ:

«رەسۇلۇللاھ بىزلەرگە مويلارنى ئېلىش،تىرناقنى ئېلىش،قولتۇقنى تازلاش،ناپاك تۇكلەرنى تازلاشنى 40 كۈندىن ئۆتكۈزۈۋەتمەسلىكنى تەيىن قىلىپ بەردى.»

يەنى ئىنسان 40كۈن مۇددەتتە بىر تازلىنىشى كېرەك،سالمان فارىسىدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە رەسۇللاھ مۇنداق دەيدۇ:

«تائامنىڭ بەركىتى تائامدىن بۇرۇن ھەم تائامدىن كيىن قول يۇيۇشتا.»

تارىختا ئادەملەر قول يۇيۇشنى بىلمىگەن،بۇنى ھەم بىزگە ئىسلام ئۆگەتتى.
رەسۇللاھ شۇ دەرىجىدە پاكىز ئىدىكى،ئۇ زات شام نامىزىدىن ئىلگىرى سۈت ئىچتىلەر ھەم ئىچىپ بولغاندىن كيىن مەز-مەزە قىلدىلەر،بۇ مەز-مەزە قىلىشنىڭ سەۋەبىنى سۈتتە ياغ بار دەپ ئېيتىپ قويدىلەر. لىكىن بۇ يەردە ئەسكەرتىپ قۇيۇش

كىرەككى،بۇ خىل پاكىزلىق ۋە ئازادىلىك كىبىرگە سەۋەپ بۇلۇپ قالماسلىق كېرەك،چۈنكى رەسۇللاھ: «قەلبىدە زەررە چاغلىق كىبىر بولغان ئادەم جەننەتكە كىرەلمەيدۇ» دىگەن.

كىبىر ئىنساننىڭ جىسمىدا ئەمەس بەلكى قەلبىدە بۇلىدۇ،ئۇ ئىنسان بىلەن الله نىڭ ئوتتۇرسىدىكى سىر،رەسۇللاھ شۇنداق دىگەندە، بىر كىشى تۇرۇپ، «بىر كىشى كىيىمىنىڭ ناھايتى چىرايلىق بۇلىشىنى ھەم ئاياغ كىيىمىنىڭ چىرايلىق بۇلىشىنى ياخشى كۆرىدۇ،بۇ كىبىرمۇ؟ » دەپ سوردىلەر.

يەنە بىر رىۋايەتتە ،ماڭا الله تەئالا شۇنداق بىر خۇي بەرگەن،مانا كۇرۇپ تۇرۇپسىلەر مۇشۇ كىيىپ تۇرغان لىباسىمنى،بىرەر كىشىنىڭ لىباسىنىڭ مۇشۇ لىباسىمدىن ئارتۇق بۇلىشىنى خالىمايمەن،مانا مۇشۇ كىبىرمۇ يا رەسۇللاھ دەپ سوردىلەر،شۇندا رەسۇللاھ ئېيتىلەركى،

«الله چىرايلىق چىرايلىقلىقنى ياخشى كۆرىدۇ» ،

يەنى بۇ كىبىر ئەمەس دىدىلەر ھەم «كىبىر ھەققە ئۇنىماسلىق، يەنى ھەق زاھىر بولغاندا ئۇنى رەت

قىلىش، بىرۋانى ئۆزىنىڭ يارالمىش سۈپىتى بىلەن كەمسىتىش بۇ كىبىردۇر»دىدىلەر،بىراۋنى ئىبادەت قىلمىغىنى ئۈچۈن،شەرىئەتنىڭ ھۆكمىنى قىلمىغىنى ئۈچۈن كەمسىتىشكە بۇلىدۇ،لىكىن بىراۋنى ئۆز ئىختىيارى بىلەن بولمىغان سۈپەت بىلەن كەمسىتىشكە بىزنىڭ ھەققىمىز يوق،بولمىسا كىبىر پەيدا بۇلۇپ قالىدۇ .

الله كەرىمدۇر،كەرىملىكىنى ياخشى كۆرىدۇ،الله سىخيدۇر ساخاۋەتنى ياخشى كۆرىدۇ،رەسۇللاھتىن بىرەر نەرسە سۇرالسا يوق دىمىگەن ئىكەنلەر،

«شوھ پەزىلەت ھەم مالغا بىخىللىق قىلىشتىن چەكلىنىڭلار،سىلەردىن ئىلگىرىكىلەر پەزىلەت ھەم مالغا بىخىللىق قىلغىنى سەۋەپلىك ھالەك بولغان.»

بىر كىشى ئىلىمگە بىخىللىق قىلسا ھەم بىخىللىق قىلغان بۇلىدۇ،لىكىن شۇنى بىلىشىمىز كېرەككى، كەرەمنى باھانە قىلىپ دۇنياغا ھەددىدىن زىيادە بىرىلىپ كىتىش ھەم دۇرۇس ئەمەس.

رەسۇللاھ :«ئابدۇ دىرھەم،يەنى پۇلغا قۇل بۇلۇپ قالغانلار ھالاك بولدى،ئابدۇ خەمىسە،يەنى لىباسقا قۇل بۇلۇپ كەتكەنلەر ھالاك بولدى»دىدىلەر.

شۇنداق ئادەملەر باركى قايسى لىباس كۆزگە

چىرايلىق كۆرۈنسە ئۇنى كىيمەستىن چىدىيالمايدۇ، الله نىئمەت بىرىپتۇ،ئۇنى كۆرسىتىپ يۈرۈپتۇ دىيىش بۇ باشقا ئىش.

شەرئى پاكىزلىق ھاسىل بولماي تۇرۇپ،ئىنسانغا تازلىق ھاسىل بولمايدۇ بۇرادەرلەر،ئۇنداقتا شەرئى پاكىزلىق نىمە؟

شەرئى پاكىزلىق غۇسۇل ۋە تاھارەت،شەرئىەت بۇيرىغان فىترەت.

بۇ پاكىزلىقلار ھاسىل بولماي تۇرۇپ ئىنسان ھەر قانچە پاكىزلىقنى دەۋا قىلسا ئۇ ئادەم پاكىزە ھىساپلانمايدۇ، رەسۇللاھ بۇيرىغان خەتنە قىلىش،قولتۇق تۈكىنى تازلاش دىگەندەك بەش فىترەتنى ئادا قىلماي تۇرۇپ كىشىنىڭ پاكىزلىقىنى دەۋا قىلىشىغا ئورۇن يوق.

يەنە بىر شەرئى پاكىزلىق باركى بۇ مەجبۇرى ئەمەس، يەنى دائىم تاھارەت بىلەن يۈرۈش.

رەسۇللاھ:«ھەقىقى مۆئمىن كىشلەرغىنا دائىم تاھارەت بىلەن يۈرىيدۇ»دىگەن.

الله تەئالا تەۋبە قىلغۇچىلارنى ۋە پاكىزە كىشلەرنى ياخشى كۆرىدۇ دىگەن دەرىسىمىزنىڭ مەزمۇنى مۇشۇنىڭدىن ئىبارەت.

بىز الله ياخشى كۆرىدىغان سۈپەتلەردىن ئۈچىنى

ئۇگەنگەن بولدۇق،بىرىنچىسى ئىھسان،ئىككىنچىسى تەۋبە قىلغۇچى بولۇش،ئۇچۇنچىسى پاكىزلىق.
الله ياخشى كۆرىدىغان سۈپەتلەردىن يەنە بىرسى رەسۇللاھقا ئەگىشىشتۇر.

الله قۇرئاندا:« قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ»

يەنى،« (ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، «ئەگەر سىلەر الله نى دوست تۇتساڭلار، ماڭا ئەگىشىڭلاركى، الله سىلەرنى دوست تۇتىدۇ، (ئۆتكەنكى) گۇناھىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ. الله ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر» [31].»(سۈرە نىسا)دەيدۇ.

بىز الله نى ياخشى كۆرىدىغانلىقىمىزنى ھەرقانچە دەۋا قىلساقمۇ، الله بىزنى ياخشى كۆرمەيدۇ،ئەمما الله نى ياخشى كۆرىمەن دىگەن سۆز خىيالىمىزغا كەلمىسىمۇ، تىلىمىز بىلەن الله نى ياخشى كۆرىمەن دىگەن سۆزنى ئېيتمىساقمۇ،رەسۇللاھ سەللاھى ئەلەيھى ۋەسسەلەمگە ئەگەشسەك، الله بىزنى ياخشى كۆرىدۇ،

گۇناھلىرىمىزنى مەغپىرەت قىلدۇ، كېيىنكى دەرسىمىزدە رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىش ئۈستىدە توختىلىمىز، رەسۇلۇللاھقا ئەگىشىش ﷲ نىڭ مۇھابىتىگە ئېرىشىشكە سەۋەپ بولىدۇ،ھەممىمىزدە سۈس بولۇۋاتقان سۈپەت مۇشۇدۇر بۇرادەرلەر.
رەسۇلۇللاھ سەللاھى ئەلەيھى ۋەسسەلەمگە ئەگىشىشكە ھەركەت قىلىش ھەرخىل ناتوغرا پەلسەپىلەر بىلەن ئىسلام ئۈممىتىدىن كۆتۈرلىپ كەتتى،بۇ سۈپەت ئەرلەرگىلا خاس ئەمەس،ئۇ ئەر-ئاياللار مۇسۇلمانلارغا ئورتاق،بۈگۈنكى مۇسۇلمان ئاياللار ناماز ئوقۇپ،روزا تۇتسىمۇ رەسۇلۇللاھنىڭ بۇيرۇقلىرىغا بويسۇنغان ئانىلارغا ئەگىشمەستىن، باشقا دىنسىز ئاياللارغا ئەرگىشىپ كىتىپ قالدى،ھاياتتىكى بەزى نەرسىلەرنىڭ بۇزۇلىشىدا ناماز ئوقۇپ يۈرگەن ئاياللار، ھەتتا دىنسىز ئاياللاردىن ئېشىپ كەتكەن.
بەزى سۈپەتلەردە مۇسۇلمانلىرىمىز ھەم ئۆزىنى مۇسۇلمانمەن دەپ تۇرۇپ، مۇسۇلمان ئەمەس دىنسىزلاردىن ئېشىپ كەتكەن،ئىسلام ئاجىزلىشىپ كىتىۋاتقان مۇشۇ سائەتتە مۇشۇنداق بولۇش ناھايتى بىر ئېچىنارلىق ئىشتۇر.
ئەبۇ سۇفىيان بەدىر غازىتىدە سان جەھەتتە

مۇشرىكلاردىن نەچچە ھەسسە ئاز ھەم ئاجىز بولغان مۇسۇلمانلارغا مەغلۇپ بولغاندىن كېيىن، مۇسۇلمانلاردىن قىساس ئالمىغۇچە ياخشى تائام يېمەسلىك ھەم ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن بىللە بولماسلىققا قەسەم ئىچتى، ئۇھۇد غازىتىدا قىساس ئالغاندىن كېيىن ئاندىن قەسىمىنى بۇزدى، مۇسۇلمانلار زەئىپ بولۇپ، ئىسلامنى ھېچقىلىپ چۈشەنمەي تۇرغان مۇشۇنداق ئەھۋالدا، مۇسۇلمانلارنىڭ بەزى خۇسۇستىكى خاتالىقلىرىنىڭ ھەدىددىن تاشقىرى بولىشى تولىمۇ ئېچىنىشلىق ئىشتۇر.

رەسۇلۇللاھا ئەگىششنى مالامەتچىنىڭ مالامىتىدىن قورقماستىن يەتكۈزۈش ھەممىمىزنىڭ ۋەزىپىسىدۇر.

رەسۇلۇللاھقا ھەممە جەھەتتە ئەرگىشەلمىسەكمۇ،لېكىن شۇنىڭ ئۈچۈن ھەركەت قىلىش بىزنى الله نىڭ ياخشى كۆرىشىگە ئېرىشتۈرىدىغان سەۋەبلەردىندۇر. الله سۇبھانى ۋە تەئالا ئىسلامغا قۇۋۋەت بەرسۇن،بىزنى تەۋبە قىلغۇچى، پاكىزلىقنى ياخشى كۆرگۈچى كىشىلەردىن قىلسۇن، الله سۇبھانى ۋە تەئالا بىزنى ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان سەۋەبلەرگە يېقىن قىلسۇن،يامان كۆرىدىغان سەۋەبلەردىن يىراق

قىلسۇن، ئەجدادلىرىمىزغا الله رەھمەت قىلسۇن، ئەۋلادلىرىمىزنى سالىھلاردىن قىلسۇن.

11-رەسۇللاھقا ئەگىشىش ھەققىدە

ئالدىنقى دەرسلىرىمىزدە الله ياخشى كۆرىدىغان سۈپەتلەر ۋە شۇ خىل سۈپەتتىكى كىشىلەر ئۈستىدە توختالدۇق ھەم الله ياخشى كۆرىدىغان سۈپەتلەردىن ئىھسان سۈپىتى ھەققىدە ئۆگەندۇ.

بۈگۈنكى دەرسىمىزدە الله ياخشى كۆرىدىغان سۈپەتلەردىن يەنە رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ئەگىشىش ئۈستىدە توختىلىمىز.

الله سۇبھانە ۋە تەئالا رەسۇلىغا ئەگەشكەن كىشىنى ئۆزى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ۋە ئۇلارنىڭ گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىدىغانلىقىنى ۋە ئۇلارغا ئۆزىنىڭ رەھمىتىنى نازىل قىلىدىغانلىقىنى ۋەدە قىلدى.

سادىق (ھەقىقى) يەنى، رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نى ياخشى كۆرگەنلەر بىلەن كازىب بولغان (رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ)نى تىلىدا ياخشى كۆرىمەن دەپ ئۆزى ياخشى كۆرمىگەن) كىشىلەر ئۈچۈن، ياخشىراق قىلىپ ئېيتقىنىمىزدا ھەر كىشىگە بۇ دەۋاسىدا ئۆزىنىڭ ھەق

ياكى ناھەق ئىكەنلىكىنى باشقا ئادەمدىن سوراپ ئۆگىنىشنىڭ ئورنىغا ئۆزىنىڭ قولىغا بۇ تارازىنى بېرىپ قويىدى.
بۇ تارازا بىلەن ئۆزىنى ئۆلچەش ۋە رەسۇلىنى ياخشى كۆرۈش ئېغىز بىلەنلا ئېيتىپ قۇتۇلۇپ كېتىدىغان ئىش ئەمەس ئىكەنلىكىنى، رەسۇلىنى ياخشى كۆرۈشنىڭ جىددى (مۇھىم) ئىش ئىكەنلىكىنى ۋە الله تەرىپىدىن ئەڭ كاتتا ۋەدە بولغان الله نىڭ مۇھەببىتى، مەغپىرىتى ۋە رەھمىتىنى ۋەدە قىلغانلىقىنى بايان قىلدى.
بۇ تارازا سۈرە ئال ئىمراندىكى:

«قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ»

يەنى،« (ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، ئەگەر سىلەر الله نى دوست تۇتساڭلار، ماڭا ئەگىشىڭلاركى، الله سىلەرنى دوست تۇتىدۇ، (ئۆتكەنكى) گۇناھىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ. الله ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر

[31].»دىگەن مۇشۇ ئايىتى كەلمىدۇر.

مانا بۇ بۇرادەرلەر،ھەممىمىزنىڭ قۇلىمىزدىكى ئادىل، ئېنىق، رۇشەن تارازىدۇر.
ھەر كىشى بۇ تارازىدا ھەر كۈنىدىكى ھاياتىنى بىر قېتىم قۇيۇپ ئۆلچىسۇن، ئۆزىنى تارازىنىڭ بىر پەللىسىگە قويسۇن، الله نىڭ مۇھەببىتىنى دەۋا قىلغان بولسا ئىككىنجى پەللىسىدىن الله نىڭ ياخشى كۆرۈشلىگى ۋە مەغپىرىتىنى كۆرۈۋالسۇن.
ئەگەر ئۆزىنىڭ رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ئەگەشكەنلىكىنى تارازىنىڭ بىر پەللىسىدىن تاپالمىسا، ئىككىنجى پەللىسىدىن الله نىڭ مۇھەببىتى، مەغپىرىتى ۋە رەھمىتىنى ئۈمىد قىلمىسۇن، بۇرادەرلەر!
شۇنىڭ ئۈچۈن الله نىڭ مۇھەببىتىنىڭ بىر جىددى مەسىلە ئىكەنلىكىنى ھەممىمىز مۇلاھىزە قىلىپ قويىشىمىز كېرەك. بۇ سىلەر ئۈچۈن ۋە ياكى باشقا ئادەملەر ئۈچۈنلا ئەمەس، بۇ ئەۋۋەل ئۆزىمىز ئاندىن ئۆزگىلەر ئۈچۈندۇر.
الله سۇبھانە ۋە تەئالا مانا بۇ ئايەتنى بىز ئۈچۈن ئىنتايىن كاتتا بىشارەت ھەمدە ئىنتايىن ئېغىر بىر

مەسئۇلىيەت قىلدى.

« لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا»

يەنى،« سىلەرگە ـ الله نى، ئاخىرەت كۈنىنى ئۈمىد قىلغان ۋە الله نى كۆپ ياد ئەتكەنلەرگە ـ رەسۇلۇللاھ ئەلۋەتتە ياخشى ئۈلگىدۇر [21].»(سۈرە ئەھزاب)

كىمگە؟ الله ۋە رەسۇلىنى ئۈمىد قىلغان، الله نى كۆپ ياد قىلغان كىشىلەرگە.
دېمەك الله نىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشىش يولى بۇ «ئىتتىبائ»رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ئەگىشىشتۇر. لېكىن ئەگىشىش الله نى ئۈمىد قىلماي تۇرۇپ بولمايدۇ .
«رەجا» ئۈمىدنى بۇ يەردە بىر ئىزاھلاپ ئۆتىمىز،بىزدىكى تۈرلۈك غەرەزلەر قاتارىدا ئۈمىد غەرىزى بار. غەرەزلەر قاتارىدا يەنە يېمەك، ئىچمەك غەرىزى، جىنسى غەرەز، قورقۇش ۋە ئۈمىد غەرىزەسى بار.

مانا بۇ غەرەزلەر ئىسلام كۆرسەتمىسى ئاساسىدا قاندۇرۇلسا (يەنى ھالال توغرا يول بىلەن) ئىنساندىكى غەرەزلەر راھەتلىنىدۇ. ئەگەر ئىسلام كۆرسەتمىسى ئاساسىدا قاندۇرۇلمىسا بۇ غەرەزلەرنىڭ بىقارارلىقى كۈچىيىدۇ، ئاۋۋالقى ۋاقىتتا زاھىرىدە قانغانغا ئوخشايدۇ، لېكىن بىقارارلىق ۋۇجۇتقا كېلىدۇ، ئۇنىدىن كىلىپ چىققان زەرەردىن تاشقىرى.

مىسال قىلىپ ئالغىنىمىزدا، يېمەك غەرىزىنى ئەگەر يەيدىغان تائام بىلەن قاندۇرمىساق باشقا نەرسە بىلەن قانمايدۇ، ئەتتىگەندىن-كەچكىچە ئۇنى قاندۇرۇش ئۈچۈن ھەرخىل كۈيلەرنى چېلىپ بەرسە ياكى ھەرخىل قىزىقارلىق سۆزلەرنى ئېيتىپ بەرسە، ھەتتاكى تىنىمسىز ئايەت ھەدىسلەرنى ئۇنىڭ قۇلىقىغا ئاڭلاتسا ھەم بەرىبىر ئۇ غەرىزە يېيىش ئۈچۈن تەلپۈنۈپ تۇرىۋېرىدۇ، بىر نەرسە يېمىگۈچە باشقا نەرسە بىلەن قانمايدۇ، بۇ يا ھالال يول بىلەن ئىسلام كۆرسەتمىسى ئاساسىدا قاندۇرىلىدۇ ۋە ياكى ھارام يول بىلەن قاندۇرۇلىدۇ.

ئىنسان مانا شۇ غەرىزەنى ھارام يول بىلەن قاندۇرۇپ جاۋاپكار بۇلۇپ قالىدۇ. باشقا غەرىزەلەر ھەم شۇنىڭغا ئوخشايدۇ. الله سۇبھانە ۋە تەئالا بىزگە ئۈمىد قىلىش

غەرىزەسىنى بەردى ۋە بۇ غەرىزەنى ئۆزىدىنلا ئۈمىد قىلىش بىلەن قاندۇردى.

ئەگەر بىز الله تىن ئۈمىد قىلمايدىغان بولساق، قانداقتۇر بىر نەرسىدىن ئۈمىد قىلىمىزكى بىزگە ھېچ بىر پايدا ھەم بەرمەيدىغان نەرسىدىن ئۈمىد قىلىشقا باشلايمىز.

مانا ھازىر مۇتلەق دىنغا ئۇنىمىغان،دىننى ئاشكارا ئىنكار قىلغان،الله نىڭ ھۇجۇدىنى ئىنكار قىلغانلار بىر نەرسىدىن ئۈمىد قىلماي ياشاۋاتامدۇ؟

ياق! ئۇلار ھەم ئۈمىد قىلىپ ياشاۋاتىدۇ، ئەمما ئۇلار پايدا-زەرەر بىرەلمەيدىغان نەرسلەردىن ئۈمىد قىلىپ ياشىشىۋاتىدۇ.

ئۇلار قورقماي ياشاۋاتامدۇ؟ ياق! ئۇلار ھەتتا كۆلەڭگىلىرىدىن ھەم قورقۇپ ياشاۋاتىدۇ. ئۇلارغا ھېچقانداق زەرەر يەتكۈزەلمەيدىغان نەرسلەردىن قورقۇپ ياشاۋاتىدۇ، ئەمما مۆئمىنلەر ئۆزلىرىنىڭ قورقۇش غەرىزەسىنى الله تىن قورقۇپ قاندۇرۇپ ياشايدۇ.

بۇ قورقۇش ئۇلارنىڭ ھاياتىنى ئىجابى پايدىلىق ھاياتقا ئايلاندۇرىدۇ، باشقا غەرىزەلەر ھەم بۇرادەرلەر شۇنىڭغا ئوخشايدۇ.

ئەلھەمدۇلىللاھ، ئەنە بىز بۇ ئۆمىد غەرىزەمىزنى الله تىن ئۆمىد قىلىپ قاندۇرىمىز. ئەگىشىش غەرىزەسى بار، بۇ غەرىزەنى الله سۇبھانە ۋە تەئالا رەسۇلىگە ئەگىشىش بىلەن قاندۇردى.

بۇ ئەگىشىشىمىز دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە بىزگە مەنپەئەت بېرىدۇ. الله ۋە رەسۇلىنى ئىنكار قىلغانلار بىراۋگە ئەگەشمەستىن ياشاۋاتامدۇ؟

ئۇلار تۈرلۈك نەرسىلەرگە ئەگىشىپ ياشاۋاتىدۇ. ئۇلار دەۋىرلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن شەخسلەردىن ئۆزگەرتىپ ئالغان ئادەملەرگە ئەگىشىۋاتىدۇ.

ئۇلارنىڭ ئەگىششى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە لەنەتكە سازاۋەر بولۇپ قالدى. مۆئمىنلەرنىڭ بەخت-سائادىتى شۇ يەردىكى الله سۇبھانە ۋە تەئالا ئۇلاردا ياراتقان غەرىزەنى قاندۇرۇش يولىنى ھەم ئۆزى كۆرسىتىپ قويدى.

بۇ بىزدىكى «ئىتتىباﺋ» ئەگىشىش غەرىزەسى. پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ شۇنى ھەم ئېيتىپ قويىمەنكى، ﷲ قەلبىمىزدە يامان كۆرۈش يەنى، ئاداۋەت غەرىزەسىنى ھەم يارىتىپ قويدى، ئەگەر بىر نەرسىنى يامان كۆرمىسەك بۇ غەرىزەمىز قانمايدۇ، قانداقتۇر بىر نەرسىنى يامان كۆرىشىمىز كېرەك، الله

سۇبھانە ۋە تەئالا ئۇنىڭغا شەيتاننى يامان كۆرۈشنى بۇيرىدى، مانا بۇ غەرىزەنى شۇنىڭ بىلەن قاندۇرىمىز، الله نىڭ دۈشمەنلىرىنى يامان كۆرۈش بىلەن قاندۇرىمىز، ئەگەر بۇ غەرىزەمىزنى الله نىڭ كۆرسەتمىسى ئاساسىدا قاندۇرمىساق، بىز ئۇنداقتا الله نىڭ دوستىنى يامان كۆرۈپ قۇيىمىز. الله بىزگە مۇھەببەت غەرىزەسىنى بەردى، بۇ مۇھەببەت غەرىزەسى بىلەن الله قا مۇھەببەت قىلىمىز، رەسۇلىغا مۇھەببەت قىلىمىز، رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نىڭ ئەھلى بەيتىگە مۇھەببەت قىلىمىز، ساھابىلەرگە مۇھەببەت قىلىمىز، تابىئىنلەرگە مۇھەببەت قىلىمىز، ئۇلارغا ئەگەشكەن كىشىلەرگە مۇھەببەت قىلىمىز، خۇلاسە الله نىڭ دوستلىرىغا مۇھەببەت قىلىمىز. ئەگەر بۇ غەرىزەمىزنى الله نىڭ كۆرسەتمىسى ئاساسىدا قاندۇرمىساق، الله نىڭ دۈشمىنىنى مۇھەببەت قىلىپ ياشايمىز.

مانا ھازىرقى ۋاقىتتا كۆپ كىشىلەر بۇ غەرىزەلەرنى توغرا قاندۇرمىغانلىقى ئۈچۈن باشقا بىر يول بىلەن قاندۇرىۋاتىدۇ.

تېخىمۇ ئېنىقراق چۈشىنىش ئۈچۈن ئېيتىمىزكى، جىنسى غەرىزەنى شەرئى نىكاھ كۆرسەتمىسى ئاساسىدا

قاندۇرۇشنى الله كۆرسەتمە بەردى، بۇ غەرىزەنى شۇ ئاساستا قاندۇرمىغانلار ئۇ غەرىزەسىنى قاندۇرماستىن ياشاۋاتامدۇ؟

هارام يول بىلەن يەنى، ئۇلار باشقا بىر رەسمىيەتچىلىك يوللىرىغا ئۆتۈپ بەرىبىر قاندۇرۇشۇپ ياشاۋاتىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن مۇسۇلمانلارنىڭ بەخت-سائادىتىنىڭ كەڭلىكى شۇكى،الله سۇبهانە ۋە تەئالا ياراتقان بۇ غەرىزەلەرنى هېچكىم ئۆزگەرتەلمەيدۇ، ئۇنى ئالدىيالمايدۇ، بۇنى يا هالال يول ئىسلام كۆرسەتمىسى ئاساسىدا قاندۇرىدۇ، ياكى ئادەملەر تەرىپىدىن بولغان هارام يول بىلەن قاندۇرىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن بىز ئەسلىدە هەر بىر نەرسىنى الله سۇبهانە ۋە تەئالا دىن ئۈمىد قىلىشىمىز كېرەك. رىزىقنى الله تىن ئۈمىد قىلىمىز، ياخشىلىقنى الله تىن ئۈمىد قىلىمىز، پەرزەنتنى الله تىن ئۈمىد قىلىمىز، ئوغۇلنى الله تىن ئۈمىد قىلىمىز، قىزنى الله تىن ئۈمىد قىلىمىز، هەر بىر نەرسىنى الله تىن ئۈمىد قىلىمىز. مۇسۇلمانلار تاشتىن ئۈمىد قىلمايدۇ، دەرەختىن ئۈمىد قىلمايدۇ. مۇسۇلمانلار هەر بىر ساهەدە ئۆزىنىڭ هەرىكەت يۆنىلىشلىرىدە ئۆزىنىڭ ئۈمىد قىلىش

غەرىزەسىنى الله تىن ئۈمىد قىلىش بىلەن قاندۇرىدۇ. بايلىقنى الله تىن ئۈمىد قىلىمىز، قانائەتنى الله تىن ئۈمىد قىلىمىز.

خۇلاسە ھەممە ئىسلامى ئەخلاقلارنى الله تىن ئۈمىد قىلىمىز. رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ئەگەشمەكچى بولغان كىشىلەرگە، قىيامەت كۈننى ئۈمىد قىلغان ئادەمگە بۇ نەرسە شەرتتۇر. يەنى بىز قىيامەت كۈننى ئۈمىد قىلىمىز، الله سۇبھانە ۋە تەئالا نىڭ رەھمىتىنى ئۈمىد قىلىمىز، قىيامەت كۈندىكى ئازاپلاردىن الله نىڭ ساقلىشىنى ئۈمىد قىلىمىز، مانا بۇ بىزنىڭ ئۈمىدىمىز قىيامەت كۈننى ئۈمىد قىلىشتۇر.

مانا بۇ جايدا بىر نوقتىنى ئېيتىپ ئۆتمەكچىمەنكى، جۇدە كۆپىمىز الله تىن ئۈمىدىم كاتتا دەيمىز، ۋە قىيامەت كۈندە ئۈمىدىم كاتتا دەيمىز، ئىسلام مانا بۇ ئايەتتە

« وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا »

يەنى،«الله نى كۆپ ياد ئەتكەنلەر»دەپ شۇ نەرسىنى ئەسكەرتىدۇ، بىز قۇرۇقتىن-قۇرۇق ئۈمىد قىلىش بىلەن قۇتۇلۇپ قالمايمىز، الله سۇبھانە ۋە

تەئالا نى كۆپ يادىغا ئالغان كىشلەرگە دېدى، ھەر بىر ھەرىكىتىمىزدە مۇئامىلىمىزدە الله نى يادقا ئالىمىز، بىراۋ بىلەن گەپلىشىۋاتقىنىمىزدا (يەنى توغرا گەپ قىلىشىم كېرەك دەپ) الله نى يادىمىزغا ئالىمىز، كېزىبتىن توسقان دەپ الله نى يادىمىزغا ئالىمىز، سودا ـ سېتىق مۇئامىلىلەردە ھارام بەيدىن توسقان دەپ الله نى يادىمىزغا ئالىمىز، ھالال سودا ـ سېتىقا بۇيرىغان دەپ الله نى يادىمىزغا ئالىمىز، رىبا دىن توسقان دەپ الله نى يادىمىزغا ئالىمىز، پەرزەنتلىرىمىزنى تەربىيە قىلىشتا الله نى يادىمىزغا ئالىمىز، ئۆزىمىزنى ئىسلاھ قىلىشتا الله نى يادىمىزغا ئالىمىز، ھەر بىر ئىشىمىزدا الله نى يادىمىزغا ئالىمىز.

دېمەك الله نى كۆپ يادىغا ئالغان كىشلەرگە رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ئەگىشىش زۆرۈردۇر. الله نى ئۈمىد قىلغان، قىيامەت كۈنىنى ئۈمىد قىلغان، ۋە ئەمەلى سۈرەتتە اللەنى كۆپ يادقا ئالغان كىشلەر ئۈچۈن رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ئەگىشىش زۆرۈردۇر.

شۇڭا، بىز رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ئەگىشىشنى دەۋا قىلىشتىن ئىلگىرى مانا بۇ ئۈچ سۈپەتنى ئۆزىمىزگە مۇجەسسەم قىلىشىمىز كېرەك. ئەنە ئۇندىن

كىيىن بىز رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ئەگىشىشنى ئۆزىمىزگە لازىم كۆرىشىمىز كېرەك. ....

بىرىنجى ئۇ كىشىنىڭ شەخسى ھاياتلىرىنى ئۆگىنىمىز.

ئۇ كىشىگە ئەگىشىشىمىز ۋە شۇ ئۆگەنگەن نەرسىنى ئۆزىمىزنىڭ ھاياتىغا تەتبىق قىلىشىمىز كېرەك. ئۇ كىشى ئۆزىنىڭ شەخسى ھاياتىدا نېمىلەر قىلغان؟ ئۇ كىشىنىڭ ئەمەللىرى نېمىدىن ئىبارەت بولغان؟ ئۇ كىشىنىڭ ھاياتتىكى ئەھۋاللىرى قانداق بولغان؟

ئۇ كىشى الله تەرىپىدىن مەمۇر بولغان ۋە ئۆزىنىڭ شەخسىيىتىدە مەمۇر بولغان نەرسىلەر بار. مانا بۇ نەرسىلەردە بەزى ئەھۋاللىرى باركى خالىساق ئەگىشىمىز، خالىمىساق ئەگەشمەيمىز، لېكىن ئەگەشسەك ئەلۋەتتە ياخشىلىق بار.

مەسىلەن رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) بەزى تائاملارنى ياخشى كۆرگەن، بۇنىڭدا خالىساق بىز ھەم ياخشى كۆرۈپ يەيمىز، خالىمىساق باشقا تائام يەيمىز، لېكىن ئۇ كىشى ياخشى كۆرگەن دەپ يېسەك بىزگە ئەجىر بولىدۇ، بۇ ئۇ كىشىنىڭ ئۆزىنىڭ شەخسىيىتىدۇر. بەزى نەرسىلەرگە بۇيرىغان، بۇيرىغان نەرسىلىرىگە

ئەگىشىشىمىز كېرەك.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا رىۋايەت قىلدىلەر: «رەسۇلۇللاھ (س.ئە.ۋ) ئېيتتىلەركى، بىزنىڭ بۇ شەرىئەت يەنى ئىسلام يولىمىزدا يوق بولغان نەرسىنى ئېلىپ پەيدا قىلغان بولسا بۇ مەردۇد دىدىلەر» يەنى، بىدئەتلەر مەردۇد نەرسىلەر.

خۇسۇسەن ئىبادەتلەردىكى بىدئەتلەرنى بىز مەردۇد دەپ بىلىشىمىز كېرەك. ئىسلام كۆرسەتمىسىدە بىز مۇجتەھىدلەر ئوتتۇرىسىدىكى ئىختىلاپلارغا ئارلاشمايمىز. مۇجتەھىدلەر ئايەت ھەدىسلەردىن بەزىبىر پىكىرلەرنى ئالغان بولسا، باشقىلار ئۇنىڭدىن باشقىچە پىكىر ئالغان بولسا بىز بۇ ساھەگە ئارلاشمايمىز.

بىر مۇجتەھىد بىر نەرسىنى ئەمەل قىلغان بولسا، ئىككىنجى مۇجتەھىد ئۇنىڭ ئەكسىنى ئەمەل قىلغان بولسا بىز بۇ نەرسىلەردىكى ئىختىلاپلارغا ئارلاشمايمىز.

رەسۇلۇللاھ (س.ئە.ۋ) نىڭ شەخسى ھاياتىدا كۆپ ئېتىبار بەرگەن نەرسىلەردىن بىرسى تەھەججۇد نامىزى.

رەسۇلۇللاھ (س.ئە.ۋ) ۋە ئەسھابى كىراملار

ئىسلامنىڭ بېشىدا تەھەججۇد نامىزى ئوقۇغان ئىدى. پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) گە سۈبھى ۋاقتىدىن ئىلگىرىكى ۋاقىتتا تەھەججۇد نامىزى ئوقۇش پەرز بولغان، ئەسھابلار ئەگەشكەن،الله سۇبھانە ۋە تەئالا بۇنى كېيىن ئەسھابلاردىن كۆتۈرگەن.

رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) ئۆمرىنىڭ ئاخىرىغىچە ئوقۇغان ئىدى، ھەتتا پۇتلىرى قاپىرىپ كەتكەن ۋاقىتتا، سىزنىڭ گۇناھىڭىز كەچۈرۈلدىغۇ دېگەندە، گۇناھىمنىڭ كەچۈرۈلگەنلىكىگە شۈكۈر قىلغۇچى بەندە بولمايمەنمۇ دەپ تەھەججۇدنى داۋام ئەتكەن ئىدى. لېكىن بۇنى جامائەت بىلەن كېيىنكى رامىزان ئايلىرىدا خۇسۇسەن پەرز بولۇپ قالمىسۇن دەپ ئوقۇشتىن قورقتى، پەرز بولۇپ قالسا كېيىنكى ئۈممەتلەرگە (خۇسۇسەن بىزگە ئوخشىغان) جۇدە قىيىن بولۇپ قالاتتى.

پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) نىڭ شەخسي ئەھۋاللىرىدىكى ھالەتلىرىدە شۇ نەرسىلەرنى ھەم ئەسلەپ ئۆتىشىمىز كېرەككى، پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) نىڭ شەمائىللەرى،كۆرۈنىشلىرى قانداق بولغانلىقى ھەققىدە مۇسۇلمان كىشلەر ئۆزلىرى مۇلاھىزە قىلىشى كېرەك.

جانابى رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نىڭ كۆرۈنىشلىرى قانداق بولغان، بۇ كۆرۈنىشلەردىن قايسى ئەمەللەرگە بۇيرىغان، قايسى ئەمەللەرنى ئۆز ھالىچە قويغان؟

مىسال قىلىپ ئېيتساق رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نىڭ چېچى بولغان،لېكىن چاچ قويۇشقا بۇيرىمىغان، رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نىڭ ساقىلى بولغان ساقال قويۇشقا بۇيرىغان، رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) تۈكلەرنى قىسقارتىشقا بۇيرىغان.

مانا بۇ نەرسە دەۋرلەرنىڭ ئۆتىشى بىلەن رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نىڭ شەكلىدىكى بۇ بۇيرىغان بۇيرۇقلىرىنى (بۇيرىمىغانلىرىنى ئەمەس) دەۋرلەر ئۆتىشى بىلەن ئۆزگەرتمەي، ئۇ كىشىنىڭ ئەڭ كامىل ھالەتتە دەپ تەن ئېلىشىمىز كېرەك.

باشقا بىر پەلسەپىلەرنىڭ تەسىرىدە بۇ نەرسىلەرگە زىت يۈرۈش، بۇ ناھايىتى خەتەر مەنھەجدۇر. بىر كىشىنىڭ ئۆزىنى ئوخشاتماسلىقى بۇ خاتا بۇلىدىغان بولسا، لېكىن ئوخشاتماسلىققا تەرغىپ قىلىشى بۇ خەتەردۇر.

مانا بۇ نەرسىدىن بىز ئېھتىيات قىلىشىمىز كېرەك. بىزنىڭ ئىمانىمىز شۇنداق بولىشى

كېرەككى، پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) نىڭ ئەخلاقلىرى، هايا، خۇلقلىرى، كىلىنچەكلەردىن هەم هايالىق دەپ تەرىپلىنىدۇ.

هايا باشقىلارنىڭ پەلسەپىسىدە ئادەمنىڭ نوقسانىغا دالالەت قىلىدۇ دەيدۇ، خۇسۇسەن دىنسىز پەلسەپىدە. هايا ئىسلامدا ئىماننىڭ ئاساسى هىساپلىنىدۇ.

مۆئمىن كىشى بىراۋنىڭ يۈزىگە قاراپ سەن پالانچى خاتالىقنى قىلدىڭ دەپ ئېيتىشتىن هايا قىلىشى كېرەك.

پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) نىڭ ئادەت شەرىپلەرى بىرەر خاتانى بىر كىشىدە كۆرسە ئادەملەرگە نېمە بولدى؟ دەيىتىكى، بىراۋنىڭ ئىسمىلىرنى ئاتاپ ئەيىپلىمەيتتى .....

دەۋىر تەرەققى تاپتى، ئەمدى ئادەملەر هاياسىز بۇلۇش كېرەك، دېگەن نەرسە بۇ ناهايىتى خاتادۇر. بىزنىڭ دەۋرىمىزدە بىراۋ ئېيتمىسا كېرەك، چۈنكى هازىر هاياسىزلىقنىڭ زىيىنىنى هەربىر ئىنسان كۆرمەكتە.

شۇ يەردە بىز پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) گە ئەگىشىدىغان ئاساسى سۈپەتلەرنى بىلىشىمىز كېرەك.

بۇ سۈپەتلەرنى كۆپىنچە تەۋھىد ئۆلىمالىرى تۇتكە بۆلىشكەن.

بىرىنجىسى «سىددىق» ساداقەت، يەنى ساداقەتتىن مەقسەت شۇكى، پەيغەمبەرلەر ئەبەدى يالغان سۆزلەرنى ئېيتمىغان، پەيغەمبەرلەر يالغان سۆز سۆزلەشتىن پاك بولغان، چۈنكى رىسالەتنىڭ ئاساسى ئۆزى ساداقەت ئاساسىغا قۇرۇلغان.

ھەتتا بەشەرىئەت ئىچىدىكى ئەڭ قاتتىق دۈشمەنلىرى ھەم پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) نىڭ بىرەر ساھەدە يالغان ئېيتقانلىقنى ئىزدەپ ھەم تېپىشالمىغان.

ھەتتا بىراۋلەر بۇ كىشى يالغان ئېيتامدۇ دەپ سورىغان ۋاقتىدا، بىر دەۋالايلى دېگۈدەك دەرىجىدە ھەم يالغان ئېيتقانلىقنى تېپىشالمىغان، پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) ۋە ئۆتكەن پەيغەمبەرلەرنىڭ يالغان ئېيتقانلىقنى ھېچقايسى تارىخ ياد قىلالمايدۇ .

«ئامانەتدار» ئامانەتنىڭ بىر نەچچە مەناسى بار، الله تەرىپىدىن بۇيرۇلغان نەرسىنى ھېچ ئۆزگەرتمەستىن ئۆتەش، مانا بۇ ئامانەت پەيغەمبەرلەردە بولغان، خۇلاسە جانابى رەسۇلۇللاھ

(س،ئە،ۋ) ۋە ئۆتكەن پەيغەمبەرلەر تاغلار ئاسمانلار كۆتۈرۈشتىن قورققان شۇ دەۋەت ئامانىتىنى دائىم كۆتۈرۈپ يۈرگەن.

بىز خىيانەت دىگەندە بىرەر كىشىنىڭ مېلىغا خىيانەت قىلغانلىقىنى چۈشىنىمىز، توغرا بۇنى ھەم ئامانەت، خىيانەت دېسەك بولىدۇ، ئەمما بۇ ئامانەت ۋە خىيانەت مەناسىنىڭ ھەممىسى ئەمەس.

بۇ ساھەدە رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە باراۋەر مىسالنى ئوخشاتقىلى بولمايدۇ.

ھەتتا رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نى ئۆلتۈرىمەن دەپ يۈرگەن ئەشەددىي دۈشمەنلەر ھەم ئۆزلىرىنىڭ ئامانىتىنى قېرىنداشلىرى ئۇياقتا تۇرسۇن، ئۆزلىرىدە تۇرۇشتىن كۆرە پەيغەمبىرىمىزدە تۇرۇشىنى ئەۋزەل كۆرگەن.

رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) ھىجرەتكە (يەنى مەككىدىن مەدىنىگە بولغان سەپىرىگە) كېتىۋاتقاندا ئۆزى بىلەن بىرگە بولغان، ئەبۇجەھىلگە ئوخشىغان ئادەملەرنىڭ ئامانىتىنى ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى ئورنىغا ياتقۇزۇپ، شۇ ئامانەتنى ئىگىلىرىگە ئۆتەپ قويۇشنى تاپشۇرۇپ قويغانىدى.

تارىختا بۇنىڭ مىسلى بولمايدۇ، بۇرادەرلەر!

بۇندىن باشقا مىسال كەلتۈرۈشكە ھاجەت يوق.
«فەتانەت» يەنى، زېرەكلىك پەيغەمبەرلەردىكى زېرەكلىكتەك زېرەكلىك بولغان ئەمەس.

الله سۇبھانە ۋە تەئالا پەيغەمبەرلىرىگە ئۆزىنىڭ مۇقەددەس كىتابىنى ئەۋەتتى، بەزىلىرىگە سەھىپىنى، بەزىلىرىگە ۋەھيىنىڭ ئۆزىنى چۈشۈردى، رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە مانا قۇرئانى كەرىمنى ۋەھيي قىلدى.

قۇرئاننى ۋە شۇ قۇرئانچە ئىلىمنى قۇشۇپ بەردى، شۇنچە ئىلىمنى باشقۇرىدىغان زېرەك ئەقىلنى ئۇندىن ھەم كۈپراق قىلىپ بەردى. چۈنكى ئەقىل ئىنساننىڭ ئىلمىنى باشقۇرىدۇ. قايسى بىر كىشىدە ئىلمى كۆپ بولۇپ ئەقلى پەس بولسا، ئەقىل ئۇ ئادەمنى خالىغان كوچىغا باشلاپ يۈرىشى مۇمكىن.

ئەمما ئەقلى ئىلمىگە ھاكىم بولۇپ تۇرىدىغان بولسا، ئەقىل زېرەكلىكى بىلەن ئۇ ئىلىمنى قەيەرگە ئىشلىتىشنى بىلىدۇ.

مەسىلەن: بىرەر دۈشمىنىڭىز، سىزگە كەمبەغەللىكنى ماختايدۇ، كەمبەغەللىكنىڭ قىيامەت كۈنى ھىساپ-كىتابى ئاسان بولىدۇ، دەپ سىزگە چۈشەندۈرىدۇ.

بۇ گەپ ھەق، مال-دۇنياسى ئاز بولسا ھساپ-كىتابى ئاز بولىدۇ. لېكىن دۈشمەن بايلىقنى سىزدىن تارتىۋېلىش ئۈچۈن سىزگە شۇ ئىلمنى ئىشلىتىدۇ. ئەگەر سىز زېرەك بولمىسىڭىز، بۇ ئىلمنى شۇنداق قوبۇل قىلىدىغان بولسىڭىز، دۈشمىنىڭىزگە ئالدىنىسىز. ئۇ ئۆزى باي بولۇپ سىزنى مۇستەملىكە قىلماقچى بولىدۇ.

زېرەك بولمىسا ئىلىم ئىنسانغا پايدا بەرمەيدۇ. بايلىق ھەم يامان ئەمەس، باي ئادەمدە تەقۋا بولسا بايلىق بىلەن ھەممە ياخشىلىقلارنى قىلالىشى مۇمكىن، لېكىن بۇ نەرسىنى دۈشمەن سىزگە پەردىلەپ تۇرىدۇ. شۇنىڭغا ئوخشىغان بىراۋ سىزنى ناھايىتى قاتتىق ئۇرۇش ئۈچۈن كالتەكلىگەندىن كېيىن، سىز ئۆزىڭىزنى ئوڭشىۋېلىپ ئۇنى ئەدەپلەش ئۈچۈن جۈرئەت قىلىپ تۇرغىنىڭىزدا سىزگە ھەلىملىكتىن سۆزلەپ، بۇرادەر بۇ كەچۈرۈمنىڭ ئۇلۇغلىقىنى بىلىسەنغۇ، بىراۋنى ئەپۇ قىلغانلىقنىڭ ساۋابى كۆپقۇ، ھەلىملىكنىڭ ساۋابى كۆپقۇ دىسە، بۇ نەرسە توغرا ئىلىم ھەقىقەتتۇر. لېكىن سىز زېرەك بولمىسىڭىز، سىز كەچۈرگەندىن كېيىن ئۇ كۈچ توپلاپ سىزنى ئۆلتۈرىشى مۇمكىن.

زېرەك بولمىغان كىشى ئازغىنا بىر جەمئىيەتنى ۋە ئائىلىنى باشقۇرالمايدۇ. پەيغەمبەرلەرنىڭ يەلكىسىدە تامامى بەشەرىيەتنىڭ يۈكى بولغان، قىيامەتكىچە بولغان بەشەرىيەتنىڭ يۈكى پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) نىڭ يەلكىسىدە بولغان، بۇ زاتتىكى زېرەكلىككە شەك-شۈبھە يوق. پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) نىڭ تارىخىنى ئوقىغان كىشىلەر بۇ كىشىدىكى زېرەكلىكنىڭ ھەددىدىن تاشقىرى يۇقىرى بولغانلىقىنى بىلىدۇ

.

«تەبلىغ» دەۋەتنى يەتكۈزۈش.

رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نىڭ بۇ سۈپىتى مىسلى كۆرۈلمىگەن دەرىجىدە بولغان. دەۋەتنى يەتكۈزۈشتە 23 يىل مۇددەتتە بەشەرىيەت ئىچىدە،قىيامەتكىچە ئۇنداق دۈشمەنلىرى بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ئادەملەرنىڭ ئىچىدە ياشىدىلەر.

ھېچكىشىنىڭ رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ئۆمۈر بويى قىلغان خىزمىتى ۋە ياخشىلىقلىرى ئۇ ئادەمنى دىنغا چاقىرىشتىن بىرەر قېتىممۇ توسۇيالمىدى، ياكى ئۆمۈر بويى رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نى ئۆلتۈرىمەن دەپ

يۈرگەن ئادەمنى دىنغا دەۋەت قىلىشتىن بىر قورقۇتۇش توسۇيالمىدى. بىر ئادەمنى قورقماستىن دىنغا دەۋەت قىلىش مۇمكىن، قاتتىق قول ئادەملەرنىڭ ئالدىدا ھەم ئىنسانىنىڭ ئىچىدىكى بېكىنىپ ياتقان شىجائىتى قوزغىلىپ ئادەملەرنى ھەققە دەۋەت قىلىشى مۇمكىن. ئەمما سىزگە ئۆمۈر بويى خىزمەت قىلىپ ياخشىلىق قىلغان ئادەم خاتا قىلغان ۋاقىتتا خاتاسىنى ئېيتىش قىيىن، بۇرادەرلەر!
ئەبۇ تالىب رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نى ئوغۇللىرىدىن بەك ياخشى كۆرۈپ كەلگەن، رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نىكاھ قىلغان ۋاقىتتا نىكاھىنى ئەبۇ تالىب ئوقىغان، ئۆمۈرىدە بارلىق ياخشىلىقلارنى رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە قىلغان، رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نى يەر يۈزىدە ھىمايە قىلىدىغان بىرەر ئادەم قالمىغاندا، ئەبۇ تالىب ھىمايە قىلغان.
ئەمما ئەبۇ تالىبنى ھەققە چاقىرىشتىن بۇ ياخشىلىقلىرى توسۇيالمىغان، بۇرادەرلەر!
رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) ئەبۇ تالىبنى دەۋەت قىلغان، ئەبۇ تالىب ئىمان كەلتۈرمەستىن ئۆتۈپ كەتكەن. تەبلىغ ساھەسىدە مىسلى كۆرۈلمىگەن، ھەتتا الله سۇبھانە ۋە تەئالا قاتتىق ئايەت نازىل قىلغان،

«يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللّهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ»

يەنى،« ئى پەيغەمبەر! پەرۋەردىگارىڭ تەرىپىدىن ساڭا نازىل قىلىنغان ئەھكاملارغا ھەممىسىنى يەتكۈزگىن، ئەگەر تولۇق يەتكۈزمىسەڭ، ﷲ تاپشۇرغان ۋەزىپىنى ئادا قىلمىغان بولىسەن. ﷲ سېنى كىشىلەرنىڭ زىيانكەشلىكىدىن ساقلايدۇ. ﷲ ھەقىقەتەن كاپىر قەۋمنى ھىدايەت قىلمايدۇ [67].»(سۈرە مائىدە67ـ ئايەت)

رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) نىڭ قوغدىغۇچىسى مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمە ئىدى، شۇ ئايەت چۈشۈشى بىلەن مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمەگە مېنى ھېچ كىشى قوغدىمىسۇن، الله مېنى ئۆز ھىمايىسىگە ئالدى دېدىلەر.

ئەڭ ئەشەددىي دۈشمەنلەر ئارىسىدا، كىم مۇھەممەدنى ئۆلتۈرسە 100 تۆگە مۇكاپات دەپ شۇئار تووۋلانغان،

ھەممە ئادەم مۇھەممەد (س،ئە،ۋ) نىڭ كاللىسىنى ئېلىش ھېرىسلىكىدە بولغان جەمئىيەتنىڭ ئىچىدە الله ئۇ كىشىنى23 يىل ساقلىدى.

يۇقارقى ھالەتلەردە مۇھەممەد (س،ئە،ۋ)ھەم بىرەر قېتىم تەبلىغ قىلىشنى توختاتقىنى يوق، بىز مانا بۇ تۆت سۈپەتتە ئەگىششنى بىلىشىمىز كېرەك.

بىرىنچى «ساداقەت» مۇئامىلىلەردە ھەممىسىدە بىز سىدىقنى ئۆزىمىزگە لازىم كۆرىشىمىز كېرەك.

ئىككىنچى «ئامانەت» الله تەرىپىدىن بۇيرۇلغان ئامانەتنى ئۆزىمىزگە تولۇق تەتبىق قىلىشتا رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ئەگىششىمىز كېرەك.

ئۈچىنچى«فەتانەت» زېرەك بولىشىمىز كېرەك، ئۆيىمىزدىكى پەرزەنتلەرنى تەربىيە قىلىشتا، بۇرادەرلەر بىلەن گەپلەشكەندە، دۈشمەنلەرنىڭ ھىلە-مىكىرلىرىنىڭ ئالدىدا تۇرغاندا، زېرەك بولۇشتا رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ئەگىششىمىز كېرەك.

تۆتىنچى «تەبلىغ» يەتكۈزۈشتە الله نىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئېلان قىلىپ ئېيتىشتا، رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ئەگىششىمىز كېرەك.

تەۋھىد ئۆلىمالىرى رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) دىكى ئاساسى سۈپەتلەرنى تۆت دېيىشىدىلەر.

بەزىبىرىمىز باركى ناھايىتى سادىقمىز، لېكىن ئامانەتدار ئەمەسمىز.

بەزىبىر كىشىلەرنىڭ ئامانەتدارلىقىغا ھەۋەس قىلىمىز، لېكىن ئۇلاردا ھېچقانداق زېرەكلىك يوق، دۈشمەنلەر ھەم خالىغان كۈچىسىغا يېتىلەپ كېتىۋېرىدۇ.

بەزىبىر كىشىلەر ناھايىتى زېرەك، ئۇلاردىكى ئەقىلگە ھەۋەس قىلىمىز، خۇسۇسەن دۇنيا تېپىشقا ناھايىتى ئەقىللىق، ئەمما الله نىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئۆزىنىڭ پەرزەنتىگە ھەم يەتكۈزمەيدۇ، تەبلىغ سۈپىتى مۇتلەق يوق. الله نىڭ ھۆكمىنى ھېچبىر كىشىگە ئېيتمايدۇ، بۇ ساھەدە سىنىڭ مەن بىلەن كارىڭ بولمىسۇن، مېنىڭ ھەم سەن بىلەن دەپ قويۇپ قويىدۇ.

ئۇلارنىڭ ئامانەتدارلىقىنى كۆرۈپ ھەۋىسىڭىز كېلىدۇ. بەزى ئادەملەر الله نىڭ يولىدا دەۋەت قىلىپ يەتكۈزىدۇ، بىراۋلەرنى تەربىيە قىلىپ ئۇقتايلى، ۋەھاكازا دەپ تەرغىب قىلىدىيۇ، ھېچبىر ئامانەتدارلىق سۈپىتى يوق، قايسى خىيانەتنى ئىزدىسىڭىز شۇ ئادەمدىن تېپىلىشى مۇمكىن.

شۇنىڭ ئۈچۈن يا سادىقلىق يوق، ھەممە ئىشىمىز ھىلە-مىكىر بىلەن تولۇپ كەتكەن، بىزنى ھەم شۇ

مۇھىت كۆپ ھىلە-مىكىرلەرگە مەجبۇر قىلغان.
الله سۇبھانە ۋە تەئالا نىڭ رەسۇلىغا ئەگەشمەكچى بولساق، مانا شۇ توت سۈپەت ھەممىمىزنىڭ يادىمىزدا بولسۇن، بۇرادەرلەر!
شۇ توت سۈپەتنى ئۆزىمىزدە جارى قىلدۇرساق، بىزدىكى باشقا رەزىل ئەخلاقلار يوقىلىدۇ .
تەبلىغ دىگەندە،بىر ئازغىنا توختىلىپ ئۆتىشىمىز كېرەك.
الله نىڭ ھۆكۈملىرىنى يەتكۈزۈشتە بەزىلىرىمىز بار، ئىلھامىمىز كىلىپ تۇرغاندا، ساغلام تۇرغاندا، كەسپلىرىمىز يۈرۈشكەندە باللارنى ئوقۇتۇپ، بىراۋلارغا تەلىم بىرىپ ھەقنى چۈشەندۈرىمىز.
ئەمما مىلىمىزغا بىر زىيان يىتىپ قالسا، ياكى كېسەل بۇلۇپ قالساق، ياكى گېپىمىز تەسىر قىلماي ئۇندىن ئازار كۆرسەك، ئۇ ۋاقىتتا بىزنى بۇ مەيداندىن ئىزدەپ ھەم تاپقىلى بولمايدىغان ئادەم بولۇپ قالىمىز.
پەيغەمبەرلەر ھەممىسى الله سۇبھانە ۋە تەئالا نىڭ يولىدا بېشىغا يەتكەن مۇسىبەتلەرگە سۇسلۇشۇپ، زەئىپلىشىپ ۋە روھسىزلىنىپ قالمىدى.
الله سۇبھانە ۋە تەئالا سابىرلارنى(يەنى دەۋەت يولىدا سەۋىر قىلغۇچىلارنى)ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى بايان

قىلدى .
ئىسلام ئۈممىتىدىكى ھەربىر كىشى پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) نىڭ نۇسخىسى، شەكلى بولۇشقا ھەرىكەت قىلىشى كېرەك.
بابىاندا، اللە نىڭ يولىدىكى جىھادتا، ھېكمەتلىك بولۇشتا، تەجرىبىلىك بولۇشتا، ئىبادەتتە، دۇنيانى دوست تۇتماسلىقتا، جۈرئەتتە، ساباتتا، كەرەملىك بولۇشتا، خۇسۇسەن بىراۋلەرگە مەرھەمەتلىك بولۇشتا، مۇلايىم بولۇشتا، ھۇشيار بولۇشتا، ئىلىمدە، ئەمەلدە، ۋە ھەتتا ئۆزىنىڭ ھالىتىدە، پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) بۇيرىغان بۇيرۇقلارنىڭ ھالىتىدە، شۇ نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىدە پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) نىڭ شەمائىللەرى قانداق بولغانلىقىنى سۈرۈشتۈرۈپ، ئۆزىنى شۇنىڭغا سېلىشقا ھەرىكەت قىلىشى كېرەك.
شۇندىلا اللە سۇبھانە ۋە تەئالا بۇ كىشىنىڭ ھەرىكىتىگە (ئەگەركى بىر كىچىككىنە ھەرىكىتى بولسا ھەم) نىجاد بېرىدۇ، نۇسرەت بېرىدۇ، ئەگەر شۇ يولدا ۋاپات بۇلۇپ كەتسە، كاتتا ئەجىر بىلەن ئۆتىدۇ .
اللە ياخشى كۆرگەن سۈپەتلەردىن بەشىنجىسى، مانا ھەدىسى قۇددۇسدا بايان قىلىنغان.

«اللە تەئالا دەيدۇكى مېنىڭ مۇھەببىتىم،مېنىڭ يولۇمدا مۇھەببەتلەشكەنلەرگە، مېنىڭ يولۇمدا زىيارەتلەشكەنلەرگە ۋە مېنىڭ يولۇمدا بىر-بىرىگە مەرھەممەت قىلىشالىغانلارغا لازىمدۇر.»

ھەتتا مېنىڭ يولۇمدا دەپ يول كەلمىسى ھەم يوق، بۇرادەرلەر! مەن ئۈچۈن ياخشى كۆرگەنلەرگە دەيدۇ اللە تەئالا، بىر-بىرلىرىنى اللە ئۈچۈن ياخشى كۆرگەنلەر، اللە ئۈچۈن باردى-كەلدى قىلغانلار، اللە ئۈچۈن بىر-بىرلىرىگە مۇرۇۋۋەت قىلغانلارغا مېنىڭ مۇھەببىتىم ۋاجىپ دېگەنلەر.
پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ) دىن بۇ ھەدىسى مۇبارەك رىۋايەت قىلىنغانكى،
«اللە نىڭ شۇنداق بەندىلىرى بار، ئۇلار پەيغەمبەر ئەمەس، شەھىد ئەمەس، ئەمما اللە سۇبھانە ۋە تەئالا تەرىپىدىن ئۇلارغا بېرىلگەن مەرتىۋىنى كۆرۈپ ئۇلارنى پەيغەمبەرلەر، شەھىدلەر ھەم ئارزۇ قىلىدۇ. شۇندە ئەسھابلار ئۇلارنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى سوراشتى. ئۇلار اللە نىڭ مۇھەببىتى بىلەن مۇھەببەتلەشكەنلەر، ئوتتۇرىسىدا قېرىنداشلىق يوق، ئالدى- بەردىسى

يوق، بىرەر مەنپەئەت ياكى مۇناسىۋەت بىلەن باغلىنىپ قالغان ئەمەس. الله قا قەسەم ئىچىپ ئېيتىمەنكى دېدى رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) ئۇلارنىڭ يۈزلىرى ھەم نۇر بولۇپ تۇرىدۇ، ئۇلار نۇرنىڭ ئۈستىدە. ئادەملەر قورققاندا، بۇلار قورقمايدۇ، ئادەملەر غەمكىن بولغاندا، بۇلار غەمكىن بولمايدۇ، ۋە شۇ ئايەتنى ئوقۇپ قويدى، الله نىڭ دوستلىرى ئۇلارغا قورقۇش ھەم يوق، ئۇلار غەمكىن ھەم ئەمەس دىگەن ئايەتنى ئۇقىدى.»

«ئۈچ نەرسە باركى، كىمدە شۇ ئۈچ نەرسە بولسا، ئىماننىڭ تەمنى تېتىيدۇ.

(بىز دۇنيادا كۆپ نەرسلەرنىڭ تەمنى بىلىمىز، شىرىن نەرسلەرنىڭ تەمنى بىلىمىز، ئاچچىق نەرسلەرنىڭ تەمنى بىلىمىز، ئىماننىڭ تەمى بار، بۇ تەمنى پەقەت ئۈچ سۈپەتى بار كىشلا بىلىدۇ.)

بىرىنجىسى الله ۋە رەسۇلى ئۇنىڭغا ھەممە نەرسىدىن سۈيۈملۈك بولسا.

ئىككىنجىسى بىراۋنى پەقەت الله ئۈچۈن ياخشى كۆرسە.

ئۈچىنجىسى كۇفرغا قايتىشنى (يەنى ئىسلامدىن يېنىشنى) ئوتقا تاشلىنىشنى يامان كۆرگەندەك يامان

كۆرسە.
مانا شۇ ئادەم ئىماننىڭ تەمىنى تېتىيدۇ.»

ئەبۇ زەررىل غىفارى پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) نى ناھايىتى ياخشى كۆرەتتى. پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) نى ئەبۇ زەررىل غىفارىدىك ياخشى كۆرگەن ساھابىلەر كەم بولغان، بۇرادەرلەر! ھەتتاكى خەلىلىم دەپ خىتاپ قىلاتتى.
پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) ئەبۇ زەررىل غىفارىگە خاس ۋەسىيەتلەرنى قىلغانىدى، ئەبۇزەر شۇنىڭغا ئەمەل قىلىپ ئۆتۈپ كەتتى.
ئەبۇ زەررىل غىفارى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى،
«ئەبۇ زەررىل غىفارى پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) دىن ئۆزىنى بىرەر ۋىلايەتكە ئەمىرلىككە تەيىن قىلىپ قويۇشنى سورىغانىدى، پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) يا ئەبۇزەر مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن، بىر ئىككى ئادەمگە ئەمىر بولماڭ دېدىلەر. ياخشى كۆرگەنلىكى سەۋەبلىك ئەبۇزەرگە بىرەر مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگىزگە ئالماڭ دېدىلەر.»
بەزى رىۋايەتلەردە ۋالىلىقنى سورىغاندا، سىز

زەئىپسىز، بۇ ئامانەتتۇر، ۋالىلىقنىڭ قىيامەت كۈنىدىكى ھەسرىتى كۆپتۇر دېدىلەر.
بۇ كىشى پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) نى ياخشى كۆرەتتى، قىيامەتتە پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) نىڭ مەرتىۋىسىدىن ئۆزىنىڭ مەرتىۋىسىنىڭ تۆۋەن ئىكەنلىكىنى ئېنىق بىلەتتى، مانا بۇ ھەدىستە ئىشارە قىلىپ سورىدىكى،
«يا رەسۇلۇللاھ بەزى ئادەم بەزى كىشىلەرنى ياخشى كۆرىدۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ ئەمىلىنى قىلالمىسا، قىيامەتتىكى ئەھۋالى قانداق بولىدۇ دەپ سورىدى، پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) چۈشەندى-دە،ئي ئەبۇزەر قىيامەتتە سىز ياخشى كۆرگەن ئادىمىڭىز بىلەن بولىسىز دېدى، ئەبۇزەر ئۇنداق بولسا مەن الله ۋە رەسۇلىنى ياخشى كۆرىمەن دېدى، پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) سىز ياخشى كۆرگىنىڭىز بىلەن بولىسىز دېدى. »
كىشى ئۆزىنىڭ ياخشى كۆرگىنى بىلەن دېدىلەر.
الله نىڭ دۈشمىنىنى ياخشى كۆرۈشتىن ھەزەر قىلىش كېرەك، چۈنكى قىيامەتتە شۇنىڭ بىلەن بىرگە بولۇپ قالىدۇ.
الله ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش ھەققىدە، مىقدام

رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى،بۇ كىشى رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) دىن رىۋايەت قىلىدۇ
« پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) ئېيتىدۇكى،بىر كىشى بىر بۇرادىرىنى ياخشى كۆرسە، مەن سىزنى الله ئۈچۈن ياخشى كۆرىمەن دەپ ئۇنى خەۋەردار قىلىپ قويسۇن»
بولمىسا ئۇنىڭغا بىپەرۋا بولۇپ قېلىشى مۇمكىن، قەلبىنىڭ ئىشىنى بىراۋ بىلمەيدۇ، ئۇنىڭغا بىپەرۋا بولۇشىنىڭ نەتىجىسىدە، مەسلەن: مەن بىر ئادەمنى الله ئۈچۈن ياخشى كۆرسەم ئۇنى خەۋەردار قىلمىسام، مەن بىر كېسەل بۇلۇپ ياتقىنىمدا،باشقا ئادەم مېنى كۆرگىلى كەلمىسە خاپا بولماسلىقىم مۇمكىن، لېكىن ئۇنى مەن ياخشى كۆرگەچكە كەلمىسە خاپا بولۇشۇم مۇمكىن، شۇنىڭ ئۈچۈن مەن سىزنى الله ئۈچۈن ياخشى كۆرىمەن دەپ خەۋەردار قىلىپ قويۇشۇم كىرەك. چۈنكى مېنىڭ قەلبىم ئۇنىڭغا نىسبەتەن باشقىچە بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنىڭ قەلبى ھەم ماڭا نىسبەتەن باشقىچە بولىشى كېرەك، ئەگەر باشقىلاردىن بولغان خاتاغا خاپا بولمىسام ھەم، ئۇنىڭدىن بولغان خاتاغا خاپا بولۇشۇم مۇمكىن.
شۇنىڭ ئۈچۈن خەۋەردار قىلىپ قويىلىشى كېرەك

.

ئالتىنچى سۈپەت الله سۇبهانە ۋە تەئالا ئىسلام ئەۋۋەلىدە جەڭنى پەرىز قىلمىدى، بەلكى رۇخسەت بەرمىدى.

 ھەمزەتىبنى ئابدۇلمۇتەللىبدەك شاھابەتلىك كىشلەر ھەم رەسۇلۇللاھ (س،ئە،ۋ) گە ۋە ئۇ كىشگە ئەگەشكەن كىشلەرگە كۆپ ئازارلار بولىشغا ۋە ئۇلارنىڭ ئۆلتۈرىلىشگە قاراپ تۇرۇپ، كەچۇرىشتىن باشقا ئىش قىلالمىدى، الله تەرىپىدىن قىتال ئايىتى نازىل بولمىدى، بىرىنجى ئايەت رۇخسەت بىرىلدى،

« أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ»

يەنى، «ھۇجۇم قىلىنغۇچىلارغا، زۇلۇمغا ئۇچرىغانلىقلىرى ئۈچۈن، (قارشىلىق كۆرستىشكە) رۇخسەت قىلىنىدى، الله ئۇلارغا ياردەم بىرىشكە ئەلۋەتتە قادىر [39].» (سۈرە ھەج)

مانا بۇ ئايەتتە الله يۇلىدا مۇستەھكەم بىناغا ئوخشاش سەپ بۇلۇپ تۇرۇپ جاڭ قىلغان مۇجاھىدلارنى

ﷲ نىڭ دوستى دەپ ئاتىدى.

بىز شۇنى بىلىشىمىز كېرەككى،شۇ ئايەتتە چۈشۈرۈلگەن بىر نوقتا باركى، بىرەر ئادەم كاتتا بىر ھەرسەك تاشنى، يەككە ھالەتتە سىلجىتىشقا قادىر بولىدۇ. ئەمما تاش بىلەن قۇرۇلغان بىر-بىرىگە كىرىشكەن بىنانىڭ بىر كىچىككىنە تېشىنى چىقىرىۋېلىشقا قادىر بولالمايدۇ، بۇرادەرلەر!ﷲ :

« إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُم بُنيَانٌ مَّرْصُوصٌ»

يەنى،« شۈبھىسىزكى، ﷲ ئۆزىنىڭ يولىدا مۇستەھكەم بىنادەك سەپ بولۇپ جىھاد قىلغانلارنى (يەنى ئۇرۇش مەيدانىدا دۈشمەنلەرگە ئۇچراشقان چاغدا مەۋقەسىدە ساباتلىق تۇرۇپ غازات قىلغانلارنى) دوست تۇتىدۇ [4].»(سۈرە سەپ)دەيدۇ.

الله ياخشى كۆرگەن سۇپەتلەرنىڭ بىرسى الله يولىدا خۇددى بىر-بىرىگە يېپىشقان بىنا بولۇپ تۇرۇپ، مۇجاھىد بولۇشتۇر.

مانا بۇ سۈپەتنى ئىگەللىگەن زاتلار ئەسھابلار ئىدى. ئۇلارنىڭ سانى ناھايىتى ئاز ئىدى، الله سۇبھانە ۋە تەئالا ئۇلارغا نۇسرەت بەردى. ئۇلار شۇ سۈپەتنى ئىگەللىگەنلىكى ئۈچۈن الله سۇبھانە ۋە تەئالا ئۇلارغا مىسلى كۆرۈلمىگەن غەلبىنى بەردى.
پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) كىشىلەرنى ياشلىق ۋاقتىدىن باشلاپ جۈرئەتلىك بولۇشقا ئادەتلەندۈردى.

سەھىھ ھەدىسلەردە « الله قا ئاجىز مۆئمىندىن كۈچلۈك مۆئمىن سۆيۈملۈكراقتۇر» دېيىلگەن.

مۆئمىن بولغاندىن كېيىن ئىككىلىسىدە ھەم ياخشىلىق بار، لېكىن الله كۈچلۈك مۆئمىننى ياخشى كۆرىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئەسھابلارنىڭ پەرزەنتلىرى گۆدەكلىكىدىن باشلاپ شۇنداق جىھاد روھى بىلەن ئۆسىدۇ.
پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) جىھادقا ئەۋەتكەندە ساھابىلارنى ئىككى سەپ قىلىپ قوياتتى. شۇ سەپ بولغان ساھابىلارنىڭ ئىچىدە كىچىك باللار سەپنىڭ ئارقىسىغا بېكىنىپ تۇرۇۋالاتتى. چۈنكى پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) سەپلەرنىڭ ئارىلىرىنى تەكشۈرۈپ

كىچىكلىرىنى قايتۇرۇۋېتەتتى.
شۇندا بەزى كىچىك، گۇدەك، 10ـ11 ياشلىق ساھابىلار الله سۇبھانە ۋە تەئالا نىڭ شۇ ئەجرىدىن مەھرۇم بولۇشتىن ئەنسىرەپ، ئېگىز كۆرۈنۈش ئۈچۈن پۇتىنىڭ ئۇچى بىلەن دەسسەپ تۇرۇۋالاتتى. پەيغەمبەرىمىز (س،ئە،ۋ،) بالا ساھابىلەردىن ئىككىسىنى قايتۇرۇۋەتتى.
قايتۇرۇۋەتكەندىن كېيىن ئۇلارنىڭ بىرى دادىسىغا (دادىسى ئوغلىنى ئېلىپ قېلىش ئۈچۈن ھەرىكەت قىلغان ئەمەس، ئىسلامدا مۇجاھىدلارنىڭ مەلۇم دەپتىرى بولغان ئەمەس، ئۇلار رويخەتكە ئېلىنمىغان، ئۇلارنىڭ قەلبىدىكى روھ ئۆزى كۇپايە قىلغان، بۇرادەرلەر!) شىكايەت قىلىپ مەن مەرگەن ئىدىم دېدى، مەرگەن دەپ ئېيتىلغاندىن كېيىن قۇبۇل قىلىندى.
شۇندا يەنە بىر بالا پەيغەمبىرىمىز (س،ئە،ۋ،) شېرىكىمگە رۇخسەت بەردى، ماڭا رۇخسەت بەرمىدى، ئەگەر چېلىشسام ئۇنى يېقىتاتتىم دېدى. پەيغەمبىرىمىز (س،ئە،ۋ،) ناھايىتى خەسساس ئىدى. ئۇ ئىككىسىنى چاقىرىپ چېلىشتۇردى، ھەقىقەتتە ئۇ يېقىتتى، يېقىتقاندىن كېيىن ئۇ بالىغىمۇ رۇخسەت

بەردى.

مانا بۇ نەرسە شۇنىڭغا دالالەت قىلىدۇكى، ئىسلام ئەۋلادلىرى ھەممىسى كىچىكىدىن باشلاپ جىسمانى جەھەتتە چېنىقىپ چوڭ بولغان. ئۇلار اللەقا ئاجىز مۆئمىندىن كۈچلۈك مۆئمىن سۆيۈملۈكلىكىنى بىلگەن. ئۇلار زۇلۇم ئۈچۈن قۇۋۋەتلىك بۇلۇشقا ھەرىكەت قىلمىغان، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ دوست-دۈشمەنلىرىنى ئايرىماستىن دوستلىرىنى جازالاش ئۈچۈن كۈچلۈك بولغان ئەمەس.

ئۇلار اللەقا سۆيۈملۈك بولىمىز دەپ كۈچلۈك بۇلۇشقا ھەرىكەت قىلغان. اللە بىزنىڭ جىسمانەن كۈچلۈك بولىشىمىزنى ياخشى كۆرىدۇ، دەپ تۇرۇپ شۇنىڭغا ھەرىكەت قىلغان.

مانا ھازىر بىزدە مۆئمىنلەر زەئىپ، ناۋادا كۈچلۈك بولسا، كۈچىنى مۆئمىن بۇرادىرىگە ئۆزىنى كۆرستىش ئۈچۈن ئىشلىتىدۇ. ئەمما بىز پەقەت اللەقا سۆيۈملۈك بولۇش ئۈچۈنلا كۈچلۈك بۇلۇشقا ھەرىك..

12 ـ تەقۋادارلىق ھەققىدە

الله سۇبھانى ۋە تەئالا تەقۋانى ئۆز مۇھەببىتىگە ئېرىشىشنىڭ يولى قىلدى ۋە ئۆز كىتابىدا تەقۋا سۆيپىتىنى كۆپ ياد قىلدى ھەم شۇنىڭغا تەرغىب قىلدى، الله سۇبھانى ۋە تەئالانىڭ تەقۋا سۆيپىتىنى كۆپ ياد قىلىشى ئۇنىڭ ئۆز مۇھەببىتىگە ئېرىشىشتىكى يوللاردىن بىرى بولغانلىقىدىن بولسا كېرەك ، ۋەالله ئەئلەم.
الله بۇ سۆپەتنى كۆپ ياد قىلغانلىقى ئۈچۈن بىز بۇ سۆپەت ئۈستىدە كۆپ توختالماقچىمىز.
دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ سائادىتى تەقۋا سۆپىتىگە باغلىق بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ سۆپەتنى بايان قىلىشتا، بىز تەقۋانىڭ الله نىڭ دىنىدا تۇتقان ئورنى، تەقۋانىڭ ماھىيىتى ۋە ئۇنىڭ ھەقىقىتى، تەقۋاغا ئېرىشىش يوللىرى دەپ ئۈچ قىسىمغا بۆلۈپ سۆزلىمەكچىمىز.
ھازىرقى دەرسىمىزدە ۋاقىت يار بەرسە،تەقۋانىڭ الله نىڭ دىنىدىكى ئورنى ۋە ئۇنىڭ ماھىيىتى ھەققىدە بەھس يۈرگۈزمەكچىمىز.

ئەگەر تاماملاشقا ئىمكانىيىتىمىز يار بەرسە تاماملايمىز، بولمىسا ئىنشائاللا كېيىنكى دەرسلىرىمىزدە داۋاملىق ئۆگىنىمىز

.

الله قۇرئانى كەرىمدە:

« وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُواْ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنِ اتَّقُواْ اللّهَ »

يەنى،« سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەنلەرگە (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغا) ۋە سىلەرگە الله قا تەقۋادارلىق قىلىشنى تەۋسىيە قىلدۇق،»(سۈرە نىسا131ـ ئايەت)دەيدۇ.
دىمەك تەقۋا سۈپىتى الله سۇبھانى ۋە تەئالا پەيغەمبەر ئىبەرتكەن ئۈممەتنىڭ ھەممىسىگە بولغان، بەشەرىيەت باشلانغاندىن تارتىپ تاكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغىچە بولغان پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە، ئۈممەتلىرى بىلەن بىرگە بولغان تەۋسىيە تەقۋا تەۋسىيىسىدۇر.
شۇنىڭ ئۈچۈن ھەر جۈمئەدە ئىمام خەتىپ ئاۋۋال

ئۆزى ئاندىن باشقىلارنى تەقۋاغا چاقىرىدۇ.
خۇتبىنىڭ سۈننەتلىرىدىن بىرىمۇ ئاۋۋال ئۆزى ئاندىن باشقىلارنى تەقۋالىق قىلىشقا تەۋسىيە قىلىشتۇر.
ھەتتا رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا ساھابىلەر مەن بىر سەپەرگە كىتىۋاتىمەن، ماڭا بىر ۋەسىيەت قىلىڭ دىگەندە رەسۇللاھ:
«الله سىزگە تەقۋانى زاد-راھىلە قىلسۇن»دىدىلەر.
يەنى سەپەردە يىمەك-ئىچمەك ۋە باشقا نەرسىلەرنى ئېلىشتىن كۆرە تەقۋا زاد-راھىلەسىنى ئېلىشنىڭ ئەۋزەل ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.
مانا بۇ سۆپەتنى ئالغاندىن كىين
«الله قا تەقۋادارلىق قىلغان ئادەمگە ئۆزى خىيال قىلمىغان جايدىن رىزىق بىرىدۇ.»
شۇڭا،بىر كىشى سەپەرگە ماڭغاندا ئۇ تەقۋا زاد-راھىلەسىنى ئالغان بولسا، باشقا نەرسىدىن غەم قىلمىسۇن،رەسۇللاھ ئۈممەتكە مانا مۇشۇنداق تەلىم بەردىلەر ۋە شۇنىڭ بىلەن بىرگە ھەج سەپىرىگە كىتىۋاتقان كىشىگە الله تەئالا ھەجدە فىسقى-فۇجۇر ۋە پەس گەپلەرنى قىلماسلىقنى تەۋسىيە قىلغاندىن كىين

«مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللّهُ وَتَزَوَّدُواْ فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى »

يەنى،« زاد ـ راھىلە ئېلىۋېلىڭلار، ئەڭ ياخشى زاد ـ راھىلە تەقۋادارلىقتۇر.»(سۈرە بەقەرە 197ـ ئايەت)دەيدۇ.

كىيىملەرنىڭ باياندا الله تەئالا كىيىملەرنىڭ ئەڭ زىننەتلىكىنى مەسجىدتە نامازغا تۇرغاندا كىيىشنى بۇيرۇش بىلەن بىرگە ھەممە كىيىمدىن ئەڭ ئالىي بولغان لىباسنى مۇنداق بايان قىلدى

« يَا بَنِي آدَمَ خُذُواْ زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ »

يەنى،« ئى ئادەم باللىرى! ھەر ناماز ۋاقتىدا (ياكى تاۋاپ ۋاقتىدا ئەۋرەتىڭلارنى سەترى قىلىپ تۇرىدىغان) كىيىمڭلارنى كىيىڭلار،»(سۈرە ئەئراف31ـ ئايەت)

الله تەئالا يەنە ئادەم ئەۋلادىغا ئۆز ئەۋرىتىنى ياپىدىغان لىباسنى بەرگەنلىكىنى مىننەت قىلىپ

« يُوَارِي سَوْءَاتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىَ ذَلِكَ خَيْرٌ»

يەنى،« سىلەرگە بىز ھەقىقەتەن ئەۋرىتىڭلارنى ياپىدىغان لىباسنى ۋە زىننەتلىنىدىغان لىباسنى چۈشۈردۇق، تەقۋادارلىق لىباسى ئەڭ ياخشىدۇر،»(سۈرە ئەئراف26ـئايەت)دەيدۇ.

سەلەف ـ سالىھلارنىڭ ھەممىسى شۇ لىباس بىلەن پەخىرلەندى ھەم شۇنىڭ بىلەن ئىبرەتلەندى.
ھەسەن بەسرى رەھىمۇللاھ بىر قەبرىستاندىن ئۆتۈپ كىتىۋاتقاندا يىغلاپ تۇرغان بىر ئايالنى كۆردى،ئۇ ئايال ئۇچىسىغا يېڭى لىباس كىيىۋالغان ئىدى،ئۇ بۇ ئايالنىڭ قەبرىستاندا يېڭى لىباس كىيىپ يىغلاپ تۇرىشىدىن ئەجەپلەندى ـ دە،ئۇنىڭغا بۇ قەبرىستاندا يىغلاپ تۇرۇشىڭ بىرىنچى خاتا بولسا،بۇ لىباس بىلەن تۇرۇشۇڭ ئىككىنچى خاتا دىدى.
ئۇ ئايال بۇ قەبرىدە ياتقان مىنىڭ ئېرىم بۇلىدۇ، ئېرىمنىڭ تۆگەپ كەتكەنلىكىگە سەبرى قىلالماي يىغلاۋاتىمەن، ئىرىم مىنى مۇشۇ كىيىمىم بىلەن كۆرۈشنى ياخشى كۆرەتتى،شۇڭا بۇ كىيىمنى كىيىپ كەلدىم دىدى.
ھەسەن بەسرى بۇ ئىبرەتتىن ئەقلىنى يوقاتتىلەر ھەم

ئەقلىگە كىلىپ ئەتراپتىكىلەر نىمە بولغانلىقىن سۇراشقاندا:بۇ بىر ئۇلۇك ئۇچۇن ئۇنىڭ ھەببى ئۇ ئەڭ ياخشى كۆرگەن كىيىمنى كىيشنى تاللاپتۇ-يۇ، مەن نىمە ئۇچۇن ئەبدى تىرىك بولغان الله نىڭ ھۇزۇرىغا الله ئەڭ ياخشى كۆرگەن تەقۋالىق لىباسىنى كىيىپ بارمايمەن دەپ ئىبرەتلەندىم دىگەن ئىكەنلەر. شۇنىڭ ئۇچۇن الله تەئالانىڭ كىتابىغا بىر مۇراجەت قىلىدىغان بولساق،ئەڭ كۆپ زىكرى قىلىنغان كەلىمە تەقۋا كەلىمىسىدۇر.

الله مۇسا ئەلەيھىسسالامغا نىدا قىلىپ:

« وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى أَنِ ائْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ، قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ»

يەنى، «ئۆز ۋاقتىدا پەرۋەردىگارىڭ مۇساغا نىدا قىلدى: سەن زالىم قەۋمگە بارغىن [10]. (ئۇلار) پىرئەۋننىڭ قەۋمىدۇر، ئۇلار (االله نىڭ جازالىشىدىن) قورقمامدۇ؟» [11].»(سۇرە شۇئەرا)

نۇھ ئەلەيھىسسالام قەۋمگە قاراپ:

« أَلَا تَتَّقُونَ»

يەنى،«سىلەر الله تىن قورقمامسىلەر؟»

(الله قا تەقۋا قىلمايسىلەرمۇ؟)دېدى.
ئاد قەۋمى پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلدى،هۇد ئەلەيھىسسالام ئاد قەۋمىگە پەيغەمبەر ئىدى ئۇ ئاد قەۋمىگە:

« أَلَا تَتَّقُونَ»

يەنى،«سىلەر الله تىن قورقمامسىلەر؟» (الله قا تەقۋا قىلمايسىلەرمۇ؟) دەپ خىتاپ قىلدى.
لۇت ئەلەيھىسسالام، شۇ ئەييۇپ ئەلەيھىسسالام،ئىلياس ئەلەيھىسسالام ھەم قەۋمىگە:

« أَلَا تَتَّقُونَ»

يەنى،«سىلەر الله تىن قورقمامسىلەر؟»(الله قا تەقۋا

قىلمايسىلەرمۇ؟)دەپ خىتاپ قىلدى.

رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇزىگە نازىل قىلىنغان قۇرئاندا تامامى ئىنسانىيەتكە خىتاپ قىلىپ:

« يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُواْ رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ»

يەنى،« ئى ئىنسانلار! تەقۋادارلاردىن بولۇشۇڭلار ئۇچۇن، سىلەرنى ۋە سىلەردىن بۇرۇنقىلار (يەنى ئۆتكەنكى ئۇممەتلەر) نى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلارغا ئىبادەت قىلىڭلار [21].»(سۈرە بەقەرە)دەيدۇ.

خۇلاسە رۇزىنىڭ پەرز قىلىنغانلىقى توغرىسىدىكى ئايەتتە ھەم الله رۇزىنىڭ تەقۋا قىلىشلىك ئۇچۇن ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ:

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى

الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ»

يەنى،« ئى مۆمىنلەر! (گۇناھلاردىن) ساقلىنىشىڭلار ئۈچۈن، سىلەردىن ئىلگىرىكىلەرگە (يەنى ئىلگىرىكى ئۈممەتلەرگە) روزا پەرز قىلىنغاندەك، سىلەرگىمۇ (رامىزان روزىسى) پەرز قىلىندى [183].»(سۈرە بەقەرە)دەيدۇ.

رامىزانى شەرىفنىڭ پەرىز قىلىنىشى ھەم ئۈزىمىزدە تەقۋا سۈپىتىنى بەرپا قىلىش ئۈچۈن.
الله تەئالا ئايەتلىرنى بايان قىلىشلىكنى:

«كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ»

يەنى،« كىشىلەرنىڭ (ھارام قىلىنغان ئىشلاردىن) ساقلىنىشلىرى ئۈچۈن، الله ئايەتلىرىنى ئۇلارغا مۇشۇنداق بايان قىلىدۇ [187].»(سۈرە بەقەرە)

ھەربىر ئايەت ھەر بىر سۈرىگە قارالسا،تەقۋا سۈپىتىگە دالالەت قىلىنغانلىقى چىقىدۇ.

مۇھەممەد سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئىمان ئېيتقان كىشىلەرگە خىتاپ قىلىپ:

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ»

يەنى،« ئى مۆمىنلەر! الله قا لايىق رەۋىشتە تەقۋادارلىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار [102].»(سۈرە ئال ئىمران)دەيدۇ.
الله سۇبھانى تائالا تەقۋانى ئۆز ھۇزۇرۇدىكى ئەڭ مۇكەررەملىكىنىڭ ئۆلچىمى قىلىپ قويدى،الله نىڭ ھۇزۇرىدىكى ئەڭ مۇكەررەم ئادەم ئەڭ تەقۋا كىشىدۇر.الله قۇرئاندا:

« إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ »

يەنى،«ھەقىقەتەن ئەڭ تەقۋادار بولغىنىڭلار الله نىڭ دەرگاھىدا ئەڭ ھۆرمەتلىك ھىساپلىنىسلەر»(سۈرە

ھۇجۇرات13ـ ئايەت)دەيدۇ.
ئادەملەر نەزىرىدە دۆلەتمەن كىشى ھۆرمەتلىك بۇلىشى مۇمكىن، قەددى ـ قامىتى كېلىشكەن ئادەم ھۆرمەتلىك بۇلىشى مۇمكىن،ئەڭ زالىم،مەرەز ئادەم ھەم ھۆرمەتلىك بۇلىشى مۇمكىن،كىشىلەر ئۇلاردىن قورققانلىقى ئۇچۇن ھۆرمەت قىلىدۇ،ئەمما الله نىڭ ھۇزۇرىدا مەيلى دۆلەتمەن بولسۇن، كەمبەغەل بولسۇن، مەيلى ئالىم بولسۇن، ھافىزى قۇرئان بولسۇن ياكى بولمىسۇن پەقەت تەقۋا بولسا شۇ كىشى الله نىڭ ھۇزۇرىدا مۇكەررەم بۇلىدۇ.
الله نىڭ ھۇزۇرىدا قارىلەر، ئالىملار، پۇلدارلار، تۆرىلەر ياكى قەددى قامىتى كېلىشكەن كىشىلەر ئەمەس، بەلكى الله قا ئەڭ تەقۋالىق قىلغۇچى كىشى مۇكەررەمدۇر.
الله ئۆز دوستلىرىنىڭ تەقۋا كىشىلەر ئىكەنلىكىنى ئېيتتى،

« إِنْ أَوْلِيَآؤُهُ إِلاَّ الْمُتَّقُونَ »

يەنى،«الله نىڭ دوستلىرى پەقەت تەقۋالىق

كىشىلەردۇر»(سۈرە ئەنفال34ـ ئايەت).

الله سۇبھانى ۋە تەئالا ئۆز دوستلىرىغا قىيامەت كۈنى قورقۇنچ يوقلىقىنى ئېلان قىلىپ:

« أَلا إِنَّ أَوْلِيَاء اللّهِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ»

يەنى،« راستلا الله نىڭ دوستلىرىغا (ئاخىرەتتە الله نىڭ ئازابىدىن) قورقۇش، (دۇنيادا قولدىن كەتكۈزۈپ قويغانغا) قايغۇرۇش يوقتۇر [62].»(سۈرە يۇنۇس62ـ ئايەت)دەيدۇ.

ئۇ كىشىلەرنىڭ تەقۋا كىشىلەر ئىكەنلىكىنى تىلغا ئېلىپ:

« الَّذِينَ آمَنُواْ وَكَانُواْ يَتَّقُونَ»

يەنى،« ئۇلار ئىمان ئېيتقان ۋە تەقۋادارلىق قىلغانلاردۇر [63].»(سۈرە يۇنۇس63ـ ئايەت)دەيدۇ.

ھەتتا ئەمەل مۇتتەقىن، تەقۋا كىشىلەردىن قوبۇل بولىدۇ بۇرادەرلەر، ﷲ بۇ ھەقتە:

«إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ»

يەنى،«ﷲ پەقەت تەقۋادارلارنىڭ (قۇربانلىقىنى) قوبۇل قىلىدۇ»(سۈرە مائىدە27ـ ئايەت).

ھەتتا قۇرئانى كەرىمنى باشتىن-ئاياققىچە ئوقۇغان كىشى تەقۋا سۈپىتى بولمىسا ئۇنىڭدىن پايدا ئالالمايدۇ،

« هَذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ»

يەنى،« بۇ (قۇرئان) (ئومۇمي) ئىنسانلارغا باياندۇر (يەنى ھالال بىلەن ھارامنى ئوچۇق بايان قىلىدۇ)، تەقۋادارلارغا توغرا يول كۆرسەتكۈچىدۇر ۋە ۋەز - نەسىھەتتۇر [138].»(سۈرە ئال ئىمران).

قۇرئانى كەرىمدىكى سۈرە فاتىھەدىن كېيىنكى سۈرە

بەقەردە:

« الم ، ذَلِكَ الْكِتَابُ لاَ رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ»

يەنى« ئەلىف، لام، مىم [1]. بۇ كىتابتا (يەنى قۇرئاندا) ھېچ شەك يوق، (ئۇ) تەقۋادارلارغا يېتەكچىدۇر [2].»دېيىلىدۇ.

خۇلاسە،تەقۋا ئاساسىغا قۇرۇلمىغان ھەرقانداق ئەمەل ئىگىسىنى جەھەننەمگە سۆرەيدۇ:

« أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَى مِنَ اللهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَم مَّنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىَ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ »

يەنى،« (دىنىنىڭ) بىناسىنى الله نىڭ تەقۋادارلىقى ۋە رازىلىقى ئاساسىغا قۇرغان ئادەم ياخشىمۇ ياكى يىقىلاي دەپ قالغان يارنىڭ گىرۋىكىگە قۇرۇپ، ئۆزىمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىللە دوزاخ ئوتىغا ئۆرۈلۈپ چۈشكەن ئادەم ياخشىمۇ؟»(سۈرە تەۋبە109-ئايەت).

ئىقتىسادى قۇلايلىقىنى ۋۇجۇتقا كەلتۈرۈشنى ھەم الله تائالا ئۇممەتنىڭ تەقۋا ئاساسىغا قۇرىدۇ،ئەگەر ئىقتىسادى قۇلايلىق كىشلەرگە زۇلۇم قىلىش ئاساسىغا قۇرۇلغاندا،مانا شۇ دىيارلاردا ياشىغان ئادەملەر ئەڭ ئىقتىسادى قۇلايلىقتا ياشىغان بۇلار ئىدى،تەقۋا سۈپىتى يوقالغانلىقى ئۈچۈن تامامى بەرىكەتنى الله تائالا كۆتىرۋەتتى. بىز بۇنى ۋاقىئىدىن ئەمەس كىتابىمىز قۇرئانى كەرىمدىن بىلىمىز:

« وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُواْ وَاتَّقَواْ لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ وَلَكِن كَذَّبُواْ فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُواْ يَكْسِبُونَ»

يەنى،«(پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلغانلىقتىن ھالاك قىلىنغان) شەھەرلەرنىڭ ئاھالىسى ئىمان ئېيتقان ۋە (كۇفرىدىن، گۇناھلاردىن) ساقلانغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە، ئۇلارنى ئاسمان-زېمىننىڭ پاراۋانلىقلىرىغا مۇيەسسەر قىلاتتۇق، لېكىن ئۇلار (پەيغەمبەرلەرنى) ئىنكار قىلدى، شۇ ئۇلارنى ئۆز قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن ھالاك قىلدۇق [96].»(سۈرە ئەئراف).

ﷲ ئۆز نۇسرىتى،ياردىمى ۋە مۇھابىتىنى تەقۋالىق كىشىلەرگە ۋەدە قىلدى:

« إِنَّ اللّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَواْ وَّالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ»

يەنى،« ﷲ ھەقىقەتەن تەقۋادارلىق قىلغۇچىلار ۋە ياخشى ئىش قىلغۇچىلار بىلەن بىللىدۇر [128].»(سۈرە نەھل).

ﷲ ھەم ئۆزىنىڭ تەقۋا كىشىلەر بىلەن بىرگە ئىكەنلىكىنى ئىلان قىلدى:

« وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ»

يەنى،«بىلىڭلاركى،ﷲ تەقۋادارلار بىلەن بىللىدۇر»(سۈرە بەقەرە 194ـئايەت).

ئاقىبەت ئوتتۇردا ھەرخىل ۋاقىئەلەر بولىۋېرىدۇ، بەزىدە باتىل يەڭگەندەك كۆرىنىدۇ،لېكىن كۆپ دەرسلىرىمىزدا ئېيتقىنىمىزدەك باتىلنىڭ كۆركەملىكى

بەئەينى پۈۋلىنىپ چوڭىيىپ بېرىۋاتقان شارغا ئوخشايدۇ، نادان ئادەم شارنىڭ چوڭىيىپ بېرىۋاتقانلىقىدىن خۇرسەن بولىدۇ، لىكىن ئۇ ھالاكەتكە يېقىنلىشىپ بېرىۋېرىدۇ.
ئاقىبەتنىڭ يەنىلا تەقۋالارغا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى الله قۇرئاندا كۆپ تىلغا ئېلىپ:

« وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى»

يەنى،«ياخشى ئاقىبەت پەقەت تەقۋادارلارغا خاستۇر» ،

« وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ»

يەنى،«ياخشى ئاقىبەت پەقەت تەقۋادارلارغا خاستۇر»دەيدۇ.

تەڭلىك، بالالاردىن قۇتۇلۇشنىڭ يولىنى الله ھەم تەقۋا دىدى:

« وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا»

يەنى،«كىمكى الله تىن قورقىدىكەن،الله ئۇنىڭغا چىقىش يولى بىرىدۇ.»(سۈرە تەلاق2ـ ئايەت)

باشتا ئېيتقىنىمىزدەك:

« وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ »

يەنى،«الله ئۇنىڭغا ئويلىمىغان يەردىن رىزىق بىرىدۇ.»(3ـ ئايەت).

ئىنسان پىتنە دەۋرىدە ھەق قايسى ـ ناھەق قايسى شۇنى پەرقلەندۈرۈشكە تەقۋا سۈپىتىنى شەرت قىلدى:

« يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ إَن تَتَّقُواْ اللّهَ يَجْعَل لَّكُمْ فُرْقَاناً وَيُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ »

يەنى،« ئى مۆمىنلەر! ئەگەر الله تىن قورقساڭلار، الله

سىلەرگە ھەق بىلەن باتىلنى ئايرىيدىغان ھىدايەت ئاتا قىلىدۇ، گۇناھىڭلارنى كەچۈرىدۇ، سىلەرگە مەغپىرەت قىلىدۇ.»(سۈرە ئەنفال29ـ ئايەت).

تەقۋا قىلىشنى ئەمەللەرنىڭ ناتوغرىلىقتىن توغرىلىنىپ قېلىشى، گۇناھلارنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشى ۋە قىيىن ئىشلارنىڭ ئاسانلاشتۇرۇلىشىغا ھەم ۋەدە قىلدى،

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ، يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ »

يەنى،« ئى مۆمىنلەر! الله تىن قورقۇڭلار، توغرا سۆزنى قىلىڭلار [70]. الله سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارنى تۈزەيدۇ (يەنى سىلەرنى ياخشى ئەمەللەرگە مۇۋەپپەق قىلىدۇ)، گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ،»(سۈرە ئەھزاب10ـ 71ـ ئايەت).

« وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا»

يەنى،«كىمكى الله دىن قورقىدىكەن،الله ئۇنىڭ ئىشلىرنى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىدۇ»(سۈرە تەلاق4ـ ئايەت).

خۇلاسە،تەقۋا الله نىڭ رىزاسىغا ئېرىشىشكە سەۋەپ بولىدۇ.بىز الله يولىدا قۇربانلىق قىلغىنىمىزدا الله قا قېنى،گۆشى يەتمەيدۇ،قېنى يەرگە تۆكىلىدۇ،گۆشىنى ئۆزىمىز يەيمىز،الله قا يېتىپ بارىدىغىنى پەقەت تەقۋا،

«لَن يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِن يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنكُمْ»

يەنى،« الله قا ئۇلارنىڭ گۆشلىرى ۋە قانلىرى يېتىپ بارمايدۇ، الله قا يېتىدىغىنى پەقەت سىلەرنىڭ تەقۋادارلىقىڭلاردۇر،»(سۈرە ھەج37ـ ئايەت).

شۇنىڭ ئۈچۈن ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ قۇربانلىق ئۈچۈن بىر تۆگە ئالغاندىن كېيىن، ئۇنىڭدىن سىمىزراق بىر تۆگىنى كۆرۈپ،الله نىڭ شۇئارىنى ئۇلۇغلاش مەقسىتىدە،شۇنى سېتىۋېلىپ قۇربانلىق قىلىشنى نىيەت قىلىپ رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن سورىغاندا، رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام:

ـ ياق،الله قا ئۇنىڭ گۆشى،قېنى يەتمەيدۇ،بەلكى تەقۋالىق يېتىدۇ،شۇڭا سەن باشتا ئالغىنىڭنى سوي دېدى.

بىزدە بۇ خىل سۈرەت تېپىلمايدۇ،بىز ياخشىراقىنى تاپقان بولساق، ئۇنىڭدىن ناچارراقى ئۇچراپ قالسا،ياخشىراقىنى قويۇپ،شۇ ناچارراقىنى سويۇشقا ئۇرىنىمىز.

رەسۇللاھ ئەلەيھى ۋەسەللەم شۇ ياخشىراقىنى سويۇشتىن ھەم توستى.

تەقۋانىڭ بۇ دۇنيادىكى مۇكاپاتلىرىنى ئۆگەنگەن بولدۇق،تەقۋانىڭ ئاخىرەتتىكى مۇكاپاتلىرى كەڭلىكى ئاسمان زېمىنچىلىك كېلىدىغان،ئۇزۇنلىقى الله نىڭ ئۆزىگىلا مەلۇم بولغان جەننەتتۇر.الله تەئالا بۇ جەننەتنى دۆلەتمەنلەرگە يا قەددى ـ قامەتلىك كىشىلەرگە، ئەرلەرگە يا ئاياللارغا ۋەدە قىلمىدى، ھاپىز قۇرئانلارغا يا ئالىملارغا ۋەدە قىلمىدى،بەلكى تەقۋا سۈپىتىگە ئىگە بولغان كىشىلەرگە ۋەدە قىلدى.

« زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُواْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُواْ وَالَّذِينَ اتَّقَواْ فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

يەنى،« كاپىرلارغا دۇنيا تىرىكچىلىكى چىرايلىق كۆرسىتىلدى (يەنى ئۇلار دۇنيانىڭ شەھۋەتلىرىگە، نېمەتلىرىگە مەپتۇن بولىدۇ)، مۆمىنلەرنى مەسخىرە قىلىدۇ، ھالبۇكى قىيامەت كۈنى تەقۋادارلار ئۇلاردىن (دەرىجە جەھەتتە) ئۈستۈن تۇرىدۇ؛»(سۈرە بەقەرە212ـ ئايەت)

كاپىرلار موئمىنلەرنى مال ـ دۆلەت تېپىشنىڭ ئورنىغا ناماز ئوقۇپ،روزا تۇتۇپ ۋاقتىنى ئۆتكۈزىدۇ،مال ـ دۆلەتنىڭ قەدرىگە يەتمەستىن ئۇنىڭ قىرىقتىن بىرىنى زاكات بىرىپ يۈرىشىپتۇ دەپ مەسخىرە قىلىدۇ.
بۇ ھاياتى دۇنيا مانا مۇشۇنداق كاپىرلارغا زىننەتلىك قىلىپ كۆرسىتىلگەن،ئەمما مىڭ ئەپسۇسلار بولسۇنكى،كاپىرلاردىكى شۇ شۇئار بىزگە ئۆتۈپ بارماقتا ھازىر، ئۆزىمىز قىلالمىساقمۇ قىلالىغانلارنى مەسخىرە قىلغانلارنى بىر تەكشۈرۈپ كۆرىدىغان بولساق، ئۇلار مۇسۇلمان بولۇپ چىقىدۇ، مانا بۇ بىزگە ئۆتۈپ بىرىۋاتقان كاپىرلارنىڭ شۇئارىدۇر.
الله بۇ يەردە تەقۋا قىلغان كىشىلەرنى قىيامەتتە ئۇلاردىن ئۈستۈن دەۋاتىدۇ.

« إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ»

يەنى،« شۈبھىسىزكى، تەقۋادارلار جەننەتلەردە ۋە (ئېقىپ تۇرغان) بۇلاقلارنىڭ ئارىسىدا بولىدۇ [15] »(سۈرە زارىيات15ـ ئايەت)

يەنى، ئۇلار جەننەتتە ئەمەس

« جَنَّاتٍ »

جەننەتلەردە بۇلىدۇ، چەشمىلەردە يۈيىنىدۇ،

« آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ»

يەنى،« ئۇلار پەرۋەردىگارى ئاتا قىلغان نەرسىلەرنى قوبۇل قىلىدۇ، ئۇلار بۇنىڭدىن ئىلگىرى (يەنى دۇنيادىكى چاغدا) ياخشى ئىش قىلغۇچىلار

ئىدى [16].»(سۈرە زارىيات16ـ ئايەت).
يەنى ئۇلار هاياتى دۇنيادا مۇهسىن الله نى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئىبادەت قىلغۇچىلار ئىدى.

« إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ»

يەنى،« تەقۋادارلار هەقىقەتەن بىخەتەر جايدا بولىدۇ [51]»(سۈرە دۇخان51ـ ئايەت)

قورقۇنچ بۇلىۋاتقان قىيامەتتە مۇتتەقىنلەر خاتىرجەم جايدا بۇلىدۇ.

« إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ»

يەنى،« شۈبهىسىزكى، تەقۋادارلار جەننەتلەردە بولىدۇ، (سۇ، مەي، هەسەل، سۈت) ئۆستەڭلىرىدىن بەهرىمەن بولىدۇ [54].»(سۈرە قەمەر54ـ ئايەت).

« إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ، حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا»

يەنى،« شۈبھىسىزكى، تەقۋادارلار نېمەتكە ئېرىشىدۇ [31]. (ئۇ نېمەت) باغلار، ئۈزۈملەردۇر [32].»(سۈرە نەبە31ـ32ـ ئايەت)

« إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ»

يەنى،«شۈبھىسىزكى، تەقۋادارلار سايىلەردىن، بۇلاقلاردىن ۋە كۆڭلى تارتقان مېۋىلەردىن بەھرىمەن بولىدۇ [41ـ42].»(سۈرە مۇرسەلات).

الله سۇبھانى ۋە تائالا مانا بۇ تەقۋا سۈپىتىنى ئۆز كىتابىدا كۆپ ياد قىلدى ھەم تەقۋا سۈپىتىگە ئىگە كىشىگە ھەممە ياخشىلىقنى ۋەدە قىلدى.لېكىن تەقۋا كىشىلەر دەپ اللا تائالا كىتابىدا دىن يولىدا كۆپ ھەركەت قىلغان، قىينىلىپ يۈرگەن كىشىلەرنى كۆرسەتتى ھەم:

«أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُواْ الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُم مَّثَلُ الَّذِينَ خَلَوْاْ مِن قَبْلِكُم مَّسَّتْهُمُ الْبَأْسَاء وَالضَّرَّاء وَزُلْزِلُواْ حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ

وَالَّذِينَ آمَنُواْ مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللّهِ أَلا إِنَّ نَصْرَ اللّهِ قَرِيبٌ»

يەنى،« سىلەر تېخى ئىلگىرىكىلەر ئۇچرىغان كۈلپەتلەرگە ئۇچرىماي تۇرۇپ جەننەتكە كىرىشنى ئويلامسىلەر؟ سىلەردىن ئىلگىرى ئۆتكەن (مۆمىن) لەر ئېغىرچىلىقلارغا، كۈلپەتلەرگە ئۇچرىغان ۋە چۆچۈتۈۋېتىلگەن ئىدى، ھەتتا پەيغەمبەر ۋە مۆمىنلەر: ‹الله نىڭ (بىزگە ۋەدە قىلغان) ياردىمى قاچان كېلىدۇ؟› دېگەن ئىدى. بىلىڭلاركى، الله نىڭ ياردىمى ھەقىقەتەن يېقىندۇر [214].»(سۈرە بەقەرە)دەيدۇ.

مۇتتەقىنلەر چۇقۇم الله نىڭ ئىمتاھان باسقۇچىنى مۇۋاپىقىيەتلىك بىسىپ ئۆتىشى شەرتتۇر،چۈنكى ئۇلار كەلگۈسىدە الله نىڭ ئامانىتى يۈكلىنىدىغان كىشىلەر بولغىنى ئۈچۈن،تەقۋا سۈپىتىگە ئىگە بولماي تۇرۇپ الله ئۇلارنى« ئەمىن كىشىلەر»ئامانەتلىك كىشىلەر دەپ ئاتىمىدى.

بىز ئەمدى تەقۋانىڭ ماھىيىتىگە كۆچىمىز،رەسۇللاھ سەللاھى ئەلايھى ۋەسەللەم تەقۋانىڭ نىملىكى ھەققىدە بىزگە بەزى بىر خەۋەرلەرنى بەرگەن.

تەقۋا نىمە؟دەپ سورغانلاردا «تەقۋا مانا مۇشۇ يەردە» دەپ ئۆز كۆكسىگە ئىشارە قىلىپ ئۈچ قېتىم ئېيتتىلەر.
رەسۇلۇللاھ سەللاھى ئەلايھى ۋەسەللەم «ئادەمنىڭ تىنىدە بىر پارچە گوش باركى،ئۇ ئوڭلانسا ھەممە ئوڭشىلىدۇ،ئۇ بۇزۇلسا ھەممە بۇزۇلىدۇ،بۇ بىر پارچە گوش قەلبتۇر»دىدى.
شۇنىڭ ئۈچۈن بىز تەقۋا ماھىيتىنى ئۆگەنگەن ۋاقتىمىزدا، ھەر بىر ئەمەلنىڭ زاھىرى كۆرنىشىگە قاراپ تەقۋا دىلدا بۇلىدۇ دەپ،ئەمەلدە نىمە خالىساق شۇنى قىلىش ئەمەس،بەلكى قىلىۋاتقان ئەمىلىمىز ئالدى بىلەن زاھىرىدە شەرئەتكە ئۇيغۇن بولغاندىن كىيىن، ئۇنىڭ قوبۇل بۇلۇش-بولماسلىقى قەلبىمىزدىكى تەقۋاغا باغلىنىدۇ.
زاھىرىدە شەرئەتكە ئۇيغۇن بولمىغان ئەمەلنى قىلىپ تۇرۇپ،دىلىمدا تەقۋا بار دىيىش ئۇ ئۆتمەيدۇ بۇرادەرلەر.
ئەۋۋەل ئەمەل شەرئەتكە مۇۋاپىق بۇلىشى كېرەك.
ئەمەل شەرئەتكە ئۇيغۇن بولغاندىن كىيىن ئۇنىڭ زاھىرى ئىتىبارغا ئېلىنمايدۇ، ئۇنى تەقۋا بىلەن قىلغاندىن كىيىن

« إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ»

يەنى،«ﷲ پەقەت تەقۋادارلارنىڭ (قۇربانلىقىنى) قوبۇل قىلىدۇ»(سۈرە مائىدە27ـ ئايەت).

بىز تەقۋا سۈپىتىنى تەكشۈرىشىمىز كېرەك،ﷲ سۈرە بەقەردە:

« الم ، ذَلِكَ الْكِتَابُ لاَ رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ»

يەنى،« ئەلىف، لام، مىم [1]. بۇ كىتابتا (يەنى قۇرئاندا) ھېچ شەك يوق، (ئۇ) تەقۋادارلارغا يېتەكچىدۇر [2].»(سۈرە بەقەرە)

دىگەندىن كىيىن، مۇتتەقىلەرنىڭ سۈپىتىنى بايان قىلدى:

« الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ

، والَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ وَبِالآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ، أُوْلَئِكَ عَلَى هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»

يەنى،« ئۇلار غەيبكە ئىشىنىدۇ، نامازنى ئادا قىلىدۇ، ئۇلار بىز بەرگەن مال ـ مۈلۈكتىن (خۇدا يولىغا) سەرپ قىلىدۇ [3]. ئۇلار ساڭا نازىل قىلىنغان كىتابقا، سەندىن ئىلگىرىكى (پەيغەمبەرلەرگە) نازىل قىلىنغان كىتابلارغا ئىشىنىدۇ ۋە ئاخىرەتكە شەكسىز ئىشىنىدۇ [4]. ئەنە شۇلار پەرۋەردىگارىنىڭ توغرا يولىدا بولغۇچىلاردۇر، ئەنە شۇلار بەختكە ئېرىشكۈچىلەردۇر [5].»(سۈرە بەقەرە).

بىز مۇشۇ ئايەتكە ئاساسەن تەقۋانىڭ بەزى سۈپەتلىرىنى بايان قىلىمىز.
بىرىنچى، غەيىپكە ئىمان كەلتۈرۈش، ناماز، ئىنفاق (ئىنفاققا زاكات ئەلۋەتتە كىرىدۇ،مالنىڭ زاكاتتىن باشقا ھەم ھەققى بار،ئۇمۇ ئىنفاققا كىرىدۇ) ۋە الله نىڭ كىتابلىرغا ئەگىشىش.
مانا بۇ مۇتتەقىنلەرنىڭ قۇرئانى كەرىمدە كەلگەن

بىرىنچى سۈپىتىدۇر.
دىمەك، غەيىپكە ئىمان كەلتۈرىشىمىز كېرەك، يەنى
الله سۇبهانى تائالا ئۆز كىتابىدا رەسۇللاھ
ئەلەيهىسسالام ھەدىسلىرىدە خەبەر بەرگەن كۆزىمىز
كۆرمىگەن خەبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرشىمىز كېرەك.
بىز مانا شۇ غەيىپكە ئىمان ئېيتىش بىلەن كافىلار ۋە
هايۋانلاردىن پەرقلىنىمىز. كافىلار ھەم هايۋانلار
كۆرگەن نەرسىسىدىن باشقىغا ئىشەنمەيدۇ، مۇئمىنلەر
كۆرگەن نەرسىسى ھەم الله خەبەر بەرگەن كۆرمىگەن
ئالەمگە ئىشىنىدۇ.
الله تائالا قەيەردە ئىماننى زىكرى قىلسا شۇ يەردە
نامازنى شەرت قىلغان،شۇڭا ناماز ئوقۇماي تۇرۇپ
ئادەم تەقۋا سۈپىتىنىڭ ھىچنى ھىدلىيالمايدۇ.
الله يولىدا ئىنفاق تەبىئىدە بولۇش كېرەك.
بىرىنچى زاكات، زاكات بەرمەي تۇرۇپ مالىدىن
هەرقانچە سەرىپ قىلغان بولسىمۇ، بىز ئۇنى هاياتىدا
مۇتلەق ئىنفاق قىلمىغان ئادەم دەپ بىلىمىز، زاكات
بەرگەندىن كىيىن مۇهتاجلارنى كۆرگەندە قەلبىدە
ئىنفاق مىھىر پەيدا بولىشى كېرەك،بۇ تەقۋالىق
كىشىنىڭ سۈپىتىدۇر،الله تائالا بۇنى شەرت
قىلدى،بەزى كىشىلەر باركى نامازنى ناهايىتى كاتتا

سۈپەتلەردە چىرايلىق ئوقۇيدۇ، غەيىپكە ئىمان كەلتۈرىشىدۇ ئەمما ئۇلاردىن مالىيىۋى ئىنفاق سۈپىتى تېپىلمايدۇ، مالىيىۋى ئىنفاق تېپىلسا، قۇرئانغا ئەگىششش سۈپىتى تېپىلمايدۇ، رەببىمىز بۇ ھەقتە نىمە دىگەن دەپ ئىزدەنمەيدۇ.

بۇ مۇتتەقىنلەرنىڭ بىرىنچى سۈپىتى، بۇ ھەقتە ھەدىسلەرنى كەلتۈرمەكچىمىز، غەيىپكە ئىمان كەلتۈرۈش ھەققىدە رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن ئىمامى بەيھەققى رىۋايەت قىلىدۇكى:

«ئىمان نىمە؟دىگەندە، ئىمان ئىخلاس يەنى، ئەمەلنى الله ئۈچۈن قىلىش دىدىلەر.»

بەزىدە يەنە ئىمان نىمە؟ دەپ سورغاندا:«ساڭا الله ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ باشقا ھەممە نەرسىدىن سۆيۈملۈك بۇلىشى ئىمان دىدىلەر.»

يەنە بەزى ئورۇنلاردا ئىمان نىمە؟ دەپ سورالغاندا: «الله ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش،الله ئۈچۈن يامان كۆرۈش، الله ئۈچۈن بەرمەسلىك مانا بۇ ئىمان دىدىلەر.»

مۇلايىملىق بىلەن مەشھۇر كىشلەردە ياخشىلىق سۈپىتى كۆپ تېپىلىدۇ، مۇسۇلمانمۇ، كافىرمۇ، مۇنافىقمۇ،

ئوغرىمۇ، كاززاپمۇ ھەممىنى پەرىقلەندۈرمەستىن ياخشى كۆرىدۇ.
بۇ ئىمان ئەمەس بۇرادەرلەر، ئىمان الله ئۈچۈن، الله نىڭ دوستى، الله نىڭ بۇيرىقىنى ئىجرا قىلىۋتىپتۇ دەپ ياخشى كۆرۈش ھەم ئۇنىڭغا قوشۇلۇپ الله ئۈچۈن يامان كۆرۈشلىكتۇر.
الله ئۈچۈن يامان كۆرۈش الله نىڭ بۇيرىقىنى قىلمىغانلىقى ئۈچۈن يامان كۆرۈشتۇر.
بەزى كىشلەردىن بۇ سۈپەت تېپىلىدۇ، بەزى كىشلەردىن ئىنفاق سۈپىتى تېپىلىدۇ، مۇھتاج كىشلەرنى كۆرگەندە قەلبلىرى ئىرىيدۇ، مۇھتاج كىشى ۋە مۇھتاج ئورۇنلارغا بىرىدۇ، مالىنى چېچىۋەتكەندەك ھەممىگە بىرىۋېرىدۇ، ئەمما ھەدىسنىڭ روھى بويىچە بولغاندا الله ئۈچۈن ھەم بەرمايدىغان بولىشى كېرەك.
مەسلەن :مالىم بار يوق دىسەم يالغان ئېيتقان بولىمەن، ئەمما ساڭا بەرسەم شەرىئەتكە خىلاپ، شەرىئەت چەكلىگەن ئىچىملىك، مۇزىكا دىگەندەك ئورۇنلارغا سەرىپ قىلسەن، شۇڭا بىرەلمەيمەن دىيەلەيدىغان بۇلۇشنىڭ ئۆزى ئىماننى كامىل قىلىدىغان نەرسىدۇر.

بۇ ھەممە كىشىدىن تېپىلمايدۇ، پەرزەنتىڭىز ياكى قېرىنداشىڭىز مانا مۇشۇنداق ئورۇنلارغا سەرىپ قىلىش ئۈچۈن سىزدىن سورىغاندا بەرمىسىڭىز بېخىل ئاتىلىسىز، ئۇلار سىزدىن ئاغرىنىدۇ. الله ئۈچۈن بەرمەسلىك ھەم ئىماننى كامىل قىلىدىغان ئىشتۇر.

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىستە مۇنداق دېيىلىدۇ:

«ئىمان يەتمىش نەچچە شاخچىدىن تۈزۈلگەن،ئۇنىڭ ئەڭ يوقۇرىسى لا اله الا الله بولسا،ئۇنىڭ ئەڭ تۆۋىنى مۇسۇلمانلارنىڭ يولدىن ئازارنى ئېلىپ تاشلاشتۇر.»

يولدىكى نەرسىلەرنى تازلاش ئىماندىن دەپ ھەدىستە ئومۇمى كەلگەن.

ئەمما بىز بۇنى مۇكەممەل چۈشىنىشىمىز كېرەك،دىنىسىزلارنىڭ يولنى تازلاش ئىماندىن دەپ قارىمايلى،پەقەت مۇسۇلماننىڭ يۇلنى تازلاش ئىماندىن ھىساپلىنىدۇ.

ھايا ئىماننىڭ جۈملىسىدىن،يەنى ئىماننىڭ ئاساسى شاخچىلىدىن بىرى ھايا دىدىلەر،ھەق نەرسىلەردىن ھايا قىلغان كىشىنى ھەتتا رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام بەزى ئورۇنلاردا ماختىدىلەر مەسىلەن:

بىر كىشى ئاچ ئىدىلەر، يولدا كىتىۋاتقاندا بىر يىمەكلىكنىڭ تۇرغانلىقىنى بايقىدىلەر،ئۇنى ئەمدى ئېلىپ تۇرىۋىدى بىر كىشى كېلىپ قالدىلەر،شۇنىڭ بىلەن ئۇنى قويۇپ قويماقچى بولۇۋىدى،بۇ چاغدا ھېلىقى كىشى قاتتىق قىلىپ سەن نىمە ئۈچۈن مېنى كۆرۈپ ئۆزگىرىۋالىسەن،بۇ ھەق ئىش تۇرسا،نىمە قىلماقچى بولساڭ شۇنى قىل دىگەندەك گەپلەرنى قىلىۋاتقاندا،پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇ يەردىن ئۆتۈپ قالدىلەر ھەم بۇنى ئىشتىپ قوي،ھايا ھەم ئىماندىن دىدىلەر.

ئىنسان بىر نەرسىنى ھېچكىم كۆرمىگەندە،مەسىلەن ئېيتساق ئۆزى يالغۇز ھالەتتە ئېچىلىپ بىمالال ئوقەتلىنىشى مۇمكىن،ئەمما باشقا ئادەم بار ھالەتتە سەل تارتىنىپ ئوقەتلىنىشى مۇمكىن،مانا بۇ نەرسە ھايادىن، ئۇنى ھەم ئىماندىن دەيمىز.

ھېلىقى كىشى قورسىقى ئاچ ھالاتتە بولغاندىن كيىن بىمالال يىيىشى كېرەك ئىدى،ئەمما ئۇنىڭ باشقا كىشىنى كۆرۈپ تارتىنىشى ئىمان جۈملىسىدىندۇر.

الله قۇرئانغا ئەگىشىشنى ئىماننىڭ قىسمىدىن ھىساپلىدى.

تەقۋانىڭ ئىككىنچى سۈپەتلىرى توغرىسىدا الله

سۇبھانى ۋە تەئالا سۈرە بەقەرەدە:

« لَّيْسَ الْبِرَّ أَن تُوَلُّواْ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَالْمَلآئِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّآئِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُواْ وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاء والضَّرَّاء وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ»

يەنى،« سىلەرنىڭ كۈن چىققان ۋە كۈن پاتقان تەرەپكە يۈزكەلتۈرۈشۈڭلارنىڭ ئۆزىلا ياخشى ئەمەلگە ياتمايدۇ. بەلكى الله قا، ئاخىرەت كۈنىگە، پەرىشتىلەرگە، كىتابقا (يەنى الله نازىل قىلغان كىتابلارغا)، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش، الله نى سۆيۈش يۈزىسىدىن خىش - ئەقرىبالارغا، يېتىملەرگە، مىسكىنلەرگە، ئىبنى سەبىللەرگە (يەنى پۇل - مېلىدىن ئالاقىسى ئۈزۈلۈپ قالغان مۇساپىرلارغا)، سائىللارغا ۋە قۇللارنىڭ ئازادلىقىقا

ئېرىشىشكە پۇل - مال ياردەم بېرىش، ناماز ئوقۇش، زاكات بېرىش، ئەھدىگە ۋاپا قىلىش، يوقسۇزلۇقتا، كېسەللىكتە ۋە (الله نىڭ يولىدا قىلىنغان) ئۇرۇشتا بەرداشلىق بېرىش ياخشى ئەمەلگە كىرىدۇ. ئەنە شۇلار (يەنى يۇقىرىقى سۈپەتلەرگە ئىگە كىشىلەر) (ئىمانىدا) راستچىل ئادەملەردۇر، ئەنە شۇلار تەقۋادار ئادەملەردۇر [177]»دەيدۇ.

يەنى مالنى ياخشى كۆرۈپ تۇرۇپ بىرىش تەقۋادۇر، مالنى ياخشى كۆرۈپ تۇرۇپ بىرىش دىگىنى ئۆزىدىن ئېشىپ قالغاننى ئەمەس،بەلكى ئۆزى مۇھتاج تۇرۇپ بىرىشتۇر.
تەقۋا نىمە؟ ئۆزىگە كىرەك تۇرۇپ،ئۆزى ياخشى كۆرۈپ تۇرۇپ بىرىش تەقۋادۇر،بىزدە بولسا ئۆزىدىن ئېشىپ قالغان نەرسىنى بىرش كاتتا ئىش بۇلۇپ قالغان. ئەمدى بۇ ماللار كىمگە بىرىلىدۇ،

« ذَوِي الْقُرْبَى »لەر،يەنە قىرىنداشلارغا، يېتىملەرگە، مىسكىنلەرگە(مىسكىن بىلەن پىقىرنىڭ پەرقى: پىقىر زاكاتقا قادىر ئەمەس كىشىلەر،مىسكىن بولسا بىر كۈنلۈك تائامدىن باشقا ئوقىتى يوق كىشلەردۇر) ئىبن

سەبىللەرگە، سائىللارغا ۋە قۇللارنىڭ ئازادلىقىقا ئېرىشىشىگە ۋە نامازنى بەرپا قىلىشقا بىرىلىدۇ.
قۇرئانى كېرەم ناماز ئوقۇشنى ئەمەس، نامازنى بەرپا قىلىشنى دائىم زىكىر قىلىدۇ.
بىز مەسىللەرنى ئايرىپ چۈشەنمەسلىكىمىز كېرەك،بىز دائىم پالانچى يېتىملەرگە ياخشىلىق قىلىدۇ دەيمىز، ئەمما تەقۋا ئۈچۈن نامازنى بەرپا قىلىش شەرت. زاكات بېرىش، ئەھدىگە ۋاپا قىلىش، يوقسۇزلۇققا، كېسەللىككە ۋە (الله نىڭ يولىدا قىلىنغان) ئۇرۇشقا بەرداشلىق بېرىش ياخشى ئەمەلگە كىرىدۇ.
بىز بۇ ھەقتە قىسقىچە توختۇلۇپ ئۆتىمىز،يۇقۇردا مالنى ياخشى كۆرۈپ تۇرۇپ بىرىش ھەققىدە توختالغان بولدۇق،پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

«مالنىڭ زاكاتتىن باشقا ھەققى بار دىدىلەر».

ئەبۇ تەلھە مەدىنىدىكى ئەنسارلارنىڭ ئەڭ كاتتىسى، مالدار كىشىلەردىن ئىدى، ئۇنىڭ خورمىزار باغلىرى كۆپ ئىدى، ئۇ كىشىگە ئەڭ ياخشى كۆرىلىدىغان باغلىرىدىن«بىرىھا»دەپ ئاتىلىدىغان بوستانلىقى بار ئىدى، بۇ بوستانلىقى مەسجىدىن نەبىگە قاراپ

تۇراتتى،پەيغەمبەر ئەلەيهسسالام بامدات نامازلىرىنى ئوقۇغاندىن كېيىن،شۇ باغقا كىرىپ سۇ ئىچەتتى،بۇ باغ ئەبۇ تەلھە ئۈچۈن شۇڭا سۆيۈملۈك بىلىنەتتى،ئەبۇ تەلھە:

«لَن تَنَالُواْ الْبِرَّ حَتَّى تُنفِقُواْ مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنفِقُواْ مِن شَيْءٍ فَإِنَّ اللّهَ بِهِ عَلِيمٌ»

يەنى،« ياخشى كۆرگەن نەرسەڭلاردىن سەرپ قىلمىغۇچە (يەنى ماللىرىڭلارنىڭ ياخشىسىنى سەدىقە قىلمىغۇچە) ھەرگىز ياخشىلىققا (يەنى جەننەتكە) ئېرىشەلمەيسىلەر، (الله نىڭ يولىدا) نېمىنى سەرپ قىلماڭلار. الله ئۇنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر [92].»(سۈرە ئال ئىمران)

دىگەن ئايەت نازىل بولغاندا،الله قۇرئاندا شۇنداق دەپتۇ، مىنىڭ ياخشى كۆرگەن نەرسەم «بىرىھا» ،ئۇ الله يۇلىدا سەدىقات، مەن ئۇنىڭ ياخشىلىقىنى الله نىڭ ھوزۇرىدا كۆرۈشنى خالايمەن، مېنى خالىغان ئورۇنغا قويۇڭ دىدى.

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام:«ۋاھ،ۋاھ»دېدىلەر،...بەزى كىشىلەر سېتىۋالغاندا 800مىڭ دەرھەم بولغان دېگەن رىۋايەت بار.

بۇ يەردە يەنە شۇ نەرسىنى ئېيتىپ ئۆتىشىمىز كېرەككى، رەسۇلۇللاھ ئاياللارغا:

«ئى ئاياللار جامائەسى،زىننەت بۇيۇملىرىڭلار بولسىمۇ الله يۇلىدا سەدىقە قىلىڭلار»دېدى.

ئايال كىشى ھەممە نەرسىدىن مەھرۇم بولسىمۇ، زىننەت بۇيۇملىرىدىن مەھرۇم بولمايدۇ، زىننەت بۇيۇمى ئاياللارنىڭ تەبىئىتىگە خاس، شۇنداقلا ئىسلام ئاياللارنى شۇ نەرسە بىلەن زىننەتلىنىشنى ئۇچۇن ياخشى دېدى ھەم شۇ نەرسىلەرنىڭ قولىغا ئايلىنىپ قالماسلىقىنى تەرغىپ قىلدى.

شۇندا،ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئايالى ئېرىگە ئېيتتىكى:ـ سىز ناھايىتى نامرات،قولىڭىز قىسقا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام سەدىقىگە بۇيرۇپ تۇرۇپتۇ، مەن شۇ زىننەتلىرىمنى سىزگە بەرسەم سەدىقىگە ھىساپ بولسا،سىزگە بولمىسا باشقىلارغا بېرىمەن،دېدى.

ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:ـ بۇنى رەسۇلۇللاھدىن ئۆزەڭ سورا، مەن سورمايمەن،دېدى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ باردىم، بارسام ئەنسارلارنىڭ ئاياللىرىمۇ ماڭا ئوخشاش مەسىلىنى سوراش ئۈچۈن ساقلاپ تۇرۇشقان ئىكەن،شۇ چاغدا بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ چىقىپ كەلدىلەر،شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭغا مەسىلىمىزنى ئېيتىپ،زىننەتلىرىمىزنى ئۆز ئېرىمىزگە بەرسەك توغرا بولامدۇ ياكى يىتىملەرگە بەرسەكمۇ؟شۇنى رەسۇللاتىن سوراپ بىرىڭ،ئەمما ئىسىملىرىمىزنى ئېيتماڭ دىدۇق.

بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇللاھتىن سوردىلەر، رەسۇللاھ ئۇلار كىم؟ دەپ سوردىلەر، بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:ـئەنسارلاردىن بىر ئايال ۋە زەينەپ،دىدى،رەسۇللاھ:ـ قايسى زەينەپ؟ دەپ سوردى، بىلال رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:ـ ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇدنىڭ ئايالى،دىدى.

رەسۇللاھ:ـئۇنىڭغا يېقىنلىق ئەجرى ۋە سەدىقات ئەجرىدىن ئىبارەت ئىككى ئەجىر بولىدۇ،دىدى.

شۇنىڭ ئۈچۈن بەزى ئۆلىمالار ئايال كىشى باي بولۇپ، ئېرى نامرات بولسا، ئۆز ئېرىگە بايلىقىدىن زاكات بەرسە بولامدۇ، بولامدۇ؟دىگەن مەسىلىدە ئىختىلاپلىشىپ قالدى.

ئېرى ئايالىغا زاكات بەرسە مۇتلەق بولمايدۇ،لىكىن

ئايالىنىڭ مۇستەقىل مالى كۆپ بولۇپ، ئېرىگە زاكات بەرسە بولىدىغان-بولمايدىغانلىقىدا ئىختىلاپ بار، بەزى ئۇلىمالار يۇقۇقى رىۋايەتكە ئاساسەن بولىدۇ، دېگەن. ئەمما ئەرنىڭ ئايالىغا زاكات بېرىشى مۇتلەق بولمايدۇ.
خۇلاسە، بىز يۇقۇردا مالنى ياخشى كۆرۈپ تۇرۇپ بېرىش دېگەن سۈپەت ئۈستىدە توختالدۇق، مالنى ياخشى كۆرۈپ تۇرۇپ بېرەلەيدىغان جەمئىيەت بەختىيار جەمئىيەت، بۇنداق جەمئىيەت كىشىلەرنىڭ قەلبىدە بېخىللىق بولمىغان جەمئىيەتتۇر.
ئەھدىگە ۋاپا قىلىشتا، ئەسھابىلەر نۇرغۇن نەمۇنىلەرنى ياراتتى، ئەھدىگە ۋاپا قىلىشتا ئىنسان ئالدى بىلەن الله بىلەن بولغان ئەھدىگە ۋاپا قىلىشى كېرەك. ئىمان الله بىلەن بەندە ئوتتۇرىسىدىكى ئەھدىدۇر، ئىبادەتتە الله قا باشقىنى شېرىك قىلماسلىق ئەھدىدۇر، شېرىك قىلىش الله بىلەن بەندە ئوتتۇرىسىدىكى ئەڭ كاتتا ئەھدىگە خىيانەت قىلىشتۇر، الله ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار دەپ بۇيرىسا، الله قا ھەم باشقىغا تەڭ ئىبادەت قىلىش بۇ ئەڭ چوڭ خىيانەتتۇر.
ساھابىلەر قىينچىلىق ۋە ئاچلىققا سەبرى قىلىش

بىلەن مەشھۇر بولغان، ئۇتبە ئىبنى غەزۋان رىۋايەت قىلىدۇكى،
«رەسۇللاھ بىلەن مەن يەتتىنچى مۇسۇلمان بولغان ئىدىم،بىزگە ھېچقانداق يىمەكلىك يوق ئىدى،بىر تۈپ دەرەخ بار ئىدى،ھەتتا ئاچلىقتىن شۇ دەرەخنىڭ قوۋزاقلىرىنى يېيىشكە مەجبۇر بولدۇق».
ئابدۇللا ئىبنى ئابباستىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى:

«رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام ھەم ئۇنىڭ ئەھلىلىرى كەچقۇرۇننى ئاچ ئۆتكۈزىشەتتى،ئۇلارنىڭ يەيدىغان نانلىرىنىڭ كۆپراقى ھەم ئارپا ئىدى.»

ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى،
«رەسۇللاھنىڭ ئاچلىقتىن ئېگىشىپ يۈرگەنلىكىنى، قۇرسىقىنى تويغۇزغىدەك خورما تاپالماستىن كۈنلىرىنى ئاچ ئۆتكۈزگەنلىكىنى كۆردۈم.»
رەسۇللاھ سەللاللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەلەمنىڭ ئالدىغا ئەبۇ تەلھە قاتارلىق ساھابىلەر ئاچلىقتىن شىكايەت قىلىپ كەلدىلەر(بۇ ساھابىلەر ئانچە-مۇنچە ئاچ قالغىنىغا ئەمەس،ئاچلىق جانلىرىدىن ئۆتۈپ كەتكەچكە

شىكايەت قىلىشاتتى)، ئۇلار ئاچلىقتىن قۇساقلىرىغا تېڭىۋالغان تاشلارنى رەسۇللاھقا كۆرسىتىشتى(تاش سوغۇق بولغانلىقتىن ئېچىشقان ئورۇنغا راھەت بولاتتى)،رەسۇللاھمۇ قارنىنى ئېچىپ كۆرسەتتى،ئۇمۇ قورسىقىغا تاش تېڭىۋالغان ئىدى.

مانا ئىنسان ئۆز تىنىگە كەلگەن قىيىنچىلىققا مۇشۇنداق سەبرى قىلالىشى كېرەك بۇرادەرلەر،مانا بۇ تەقۋادا كىشىلەرنىڭ سۈپىتى.

كىسەلگە سەبرى قىلىشمۇ تەقۋا سۈپىتىدىندۇر، رەسۇللاھ سەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەلەم مۇندا دەيدۇ:

«بەندە كىسەل بولسا الله تائالا پەرىشتىلەرنى ئەۋەتىدۇ،بەندەم كەلگەن كىشىلەرگە نىمە دەۋاتىدۇ ئاڭلاڭلار دەيدۇ،ئەگەر ئۇ الله قا ھەمدە-سانا ئېيتىۋاتقان بولسا،الله پەرىشتىلەردىن سورايدۇ،ئۇ ساقىيسا ھەمدى-سانا ئېيتىۋېتىپتۇ دىسە،بەندەمگە ئېيتىڭلاركى،ئەگەر ۋاپات تاپتۇرسام ئۇنى جەننەتكە كىرگۈزىمەن،ئەگەر شىپا بەرسەم،تىنىنى تېخىمۇ ساق قىلىمەن،خاتالىرنى كەچۈرىمەن،دىدى»

پەيغەمبىرىمىز ئۆزىگە كەلگەن كىسەللەرگە ھەم كۆپ سەبرى قىلاتتى،ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ

ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ:مەن رەسۇللاھنىڭ بېشى ئاغرىپ قالغاندا ئۇنىڭ يېنىغا كىردىم،ئۇنىڭدىن بېشىڭ قاتتىق ئاغرىۋاتامدۇ ئى رەسۇللاھ دەپ سورسام،ـ «ھە،مېنىڭ بېشىم سىلەردىن ئىككى ئادەمنىڭ بېشى ئاغرىغاندەك ئاغرىۋاتىدۇ،»دىدى.

مەن:ـ سىلىگە ئىككى ئەجىر بار،شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ؟دىسەم،ـ«ھە شۇنىڭ ئۈچۈن دىدى ھەم مۇسۇلمان كىشىگە بىرەر ئازار يەتكەن بولسا،الله تائالا شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ خاتالىرنى كەچۈرىدۇ،ئۇنىڭ گۇناھلىرى خۇددى كۆزدە دەرەخ غازاڭلىرى تۆكۈلگەندەك تۆكىلىدۇ» دىدى.

ئەنەس ئىبنى نەزىر ئۆز ئاتىسىدىن رىۋايەت قىلىدۇكى،بۇ كىشى بەدىر غازىتىغا قاتنىشالمىغان ئىدى،شۇڭا رەسۇللاھنىڭ مۇشرىكلار بىلەن بولغان تۇنجى غازىتىغا قاتنىشالمىدىم دەپ كۆپ ھەسرەتلىنەتتى ھەم ئەگەر رەسۇللاھ بىلەن جەڭلەردە بىرگە بولسام،رەسۇللاھ خۇشال بۇلىدىغان ئىشنى قىلىمەن دەيتتى،ئۇھۇد جىڭىدە مۇشرىكلار قاتتىق ھۇجۇم قىلىش نەتىجىسىدە،رەسۇللاھنىڭ ئەتراپىدا ساناقلىق كىشىلەر قېلىپ باشقىلىرى كىتىپ قالدى،شۇندا ئەنەس ئىبنى نەزىر:ـئى الله ئۇلارنىڭ

رەسۇلىنى تاشلاپ كىتىپ قالغىنىغا مەن ئۆزىرە ئېيتىمەن دىدى ۋە ئۆزى مۇشرىكلارغا قارشى ئىلگىرلەپ ماڭدى،سەئىد ئىبنى مۇئاز ئۇنى كۆرۈپ نەگە ماڭدىڭ دەپ سوردى،ئۇ:ـئى سەئىد ئىبنى مۇئاز،الله قا قەسەمكى،مەن جەننەتنىڭ ھىدىنى ھىدلاپ تۇرۇپتىمەن دىدى. سەئىد ئىبنى مۇئاز مۇنداق دەيدۇ:جەڭدىن كىيىن بىز ئەنەس ئىبنى نەزىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى بەدىنىنىڭ80دىن كۆپرەك يىرىگە قىلىچ ۋە نەيزە ئۇرۇلغان ھالەتتە تاپتۇق،ئۇ كىشنى ياردار ھالەتتە تۇنوغىلى بولمىدى،بۇ كىشنى ئاكىسى ئۇنىڭ بەلگىسگە ئاساسەن تۇنىدى، الله سۇبھانى ۋە تائالا مانا مۇشۇنداق ئېغىر ھالەتتە سەبىر قىلغۇچى كىشنى ھەقىقى سادىق كىشلەر ۋە ھەقىقى تەقۋادارلار دىدى.

ئەسھابىلەرنىڭ جىھاد مەيدانىدىكى پىداكارلىقلىرى ئۈستىدە توختايدىغان بولساق بۇ تۇلىمۇ ئۇزۇن تىما بۇلۇپ كىتىدۇ.

يەنە شۇنداق بىر سەبىر باركى،ئۇ بەلكىم جەڭدىكى سەبىردىن ھەم قاتتىقراق بولسا كېرەك،يەنى ھەق يولدا ئەتراپىڭىزدىكى ھەممە ئادەمنىڭ سىزگە قارىشى بۇلىشى، بۇ جەڭدىكى سەبردىن ھەم قاتتىقراق بولسا

كېرەك،بۇلۇپمۇ كىتابى سۈننەتنى بىلىدىغان كىشلەرنىڭ قارشى بولۇپ تۇرىشى مانا بۇ تولىمۇ ئېغىردۇر،مۇشۇنىڭغا سەبرى قىلىش مانا بۇ ھەقىقى تەقۋادارلارنىڭ سۈپىتىدۇر،سىز ھەق يولدا تۇرغىنىڭىزدا سىزنى بېقىپ چوڭ قىلغان ئاتىڭىز،ياكى سىز بېقىپ چوڭ قىلغان پەرزەنتىڭىز،ياكى سىزگە مۇرۋەت قىلغان تامامى قېرىنداشلىرىڭىز سىزگە قارشى بولۇپ تۇرسا،بۇنىڭغا سەبرى قىلىش ھەم ئېغىردۇر بۇرادەرلەر.

بۇنداق چاغدا الله سەبرى ئاتا قىلمىسا ئادەم ئاسان تېيىپ كىتىدۇ،بۇ پەيغەمبەرلەر سەبرى قىلغان سەبرىدۇر،مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە فىئەۋننى بىر ئوغۇل بالىنىڭ قولىدا جان بېرىدۇ دىگەن گەپ بولدى،شۇنى بىلەن فىرئەۋىن يېڭى تۇغۇلغان بارلىق بوۋاقلارنى ئۆلتۈردى،شۇندا مۇسا ئەلەيھىسسالام تۇغۇلغاندا الله تائالا ئۇنىڭ قەلبىگە ئۇنى دەرياغا تاشلاشنى ئىلھام قىلدى، الله تائالا مۇسا ئەلەيھىسسالامنى ئۆز دۈشمىنى بولغان فىرئەۋىننىڭ قولىدا چوڭ قىلىشنى ئىرادە قىلدى،الله نىڭ ئىرادىسىنىڭ سىرىنى ئىنسان بىلمەيدۇ، مۇسا ئەلەيھىسسالام كىچىكىدىن باشلاپ فىرئەۋىننىڭ

ئالدىدا، شۇنىڭ قەسرىدە چوڭ بولدى.

ﷲ تائالا مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەڭ زىننەتلىك ئورۇندا چوڭ بۇلۇپ،يەنە شۇ زىننەتكە ئالدانماسلىقنى ئىرادە قىلدى،شۇنداقلا ئەڭ كاتتا زالىمنىڭ ئالدىدا ئەڭ مېھرىبان بۇلىشىنى ئىرادە قىلدى ۋە ئەڭ كاتتا مەرھەمەتلەرنى ئېلىپ تۇرۇپ،شۇ مەرھەمەتلەرنى قىلغان كىشىنى ھەققە دەۋەت قىلىشىنى ئىرادە قىلدى،ﷲ مۇسا ئەلەيھىسسالامنى ھەقنى يەتكۈزۈشكە بۇيرىدى،فىرئەۋن:ھەممە باللارنى ئۆلتۈرۈپ سىنى قالدۇرغان ئىدىم،سېنى ھەممە باللار كۆرمىگەن ھاياتتا چوڭ قىلغان ئىدىم.

«أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ»

يەنى،« سېنى بىز ئۆيىمىزدە كىچىكىڭدىن تەربىيلەپ چوڭ قىلمىدۇقمۇ؟ ئارىمىزدا كۆپ يىللار تۇرمىدىڭمۇ؟ [18].»(سۈرە شۇئەرا)دىدى.

بۇ بۇرادەرلەر ئىنتايىن ئېغىر ئىش بۇ،بۇنىڭغا سەبرى قىلىش، ھەقنى يەتكۈزۈش ھەممە ئادەمگە مۇمكىن بۇلىدىغان ئىش ئەمەس،ياخشىلىق قىلغان

كىشىگە ھەقنى يەتكۈزۈش ھەم ئۇنىڭغا سەبرى قىلىش پەيغەمبەرلەر ھەم پەيغەمبەرلەرگە ئەگەشكەن كىشىلەرگىلا نىسىپ بۇلىدۇ،مانا مۇشۇنىڭغا سەبرى قىلىش ھەقىقى تەقۋا كىشىنىڭ سۈپىتىدۇر،ﷲ بىر كىشىنى بىر مەقسەت ئۈچۈن تاللىسا،ئۇنىڭغا مانا شۇنداق سەبىر باسقۇچلىرنى كۆرسىتىدۇ،چۈنكى ئۇ كەلگۈسىدە مۇشۇ باسقۇچلارنى بېسىپ ئۆتكەن ئامانەتلىك كىشى بۇلىشى كېرەك.

مانا مۇسا ئەلەيھىسسالام مۇشۇنداق سىنالدى، رەسۇللاھنى ئەبۇ تالىپ ئۆز ئوغۇللىرىدىن چارە كۆرۈپ تەربىيە قىلغان ئىدى،ئەمما رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئەبۇ تالىپنىڭ ناتوغرا سۆزىگە كىرمىدى ھەم ئۇنى ھەققە دەۋەت قىلدى،ھەتتا ئوڭ قۇلۇمغا ئاينى،سول قۇلۇمغا كۈننى بەرسەڭلارمۇ بۇ يولدىن يانمايمەن،يا مۇشۇ ئىش غەلبە قىلىدۇ يا مەن مۇشۇ يولدا ئۆلىمەن دىدى.

ئىمان،تەقۋا مەسلىسى مانا مۇشۇنداق بۇلىشى كېرەك، ئۇ خالىساق قىلىدىغان، خالىمىساق قىلمايدىغان مىزاجى مەسىلە بۇلۇپ قالماسلىقى كېرەك.

ﷲ سۇبھانى تائالا ئەنەس ئىبنى نەزىر ھەققىدە:

« مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُم مَّن قَضَى نَحْبَهُ وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا»

يەنى،« مۆمىنلەرنىڭ ئىچىدە (رەسۇلۇللاھ بىلەن غازاتقا چىققاندا ساباتلىق بولۇپ، شېھىت بولغانغا قەدەر دادىللىق بىلەن جەڭ قىلىش توغرۇلۇق) الله قا بەرگەن ئەھدىنى ئىشقا ئاشۇرغان نۇرغۇن كىشىلەر بار. ئۇلارنىڭ بەزىسى (ئەھدىگە ۋاپا قىلىپ) شېھىت بولدى، بەزىسى (شېھىت بولۇشنى) كۈتمەكتە، ئۇلار (پەرۋەردىگارىغا بەرگەن ئەھدىسىنى) ھەرگىز ئۆزگەرتكىنى يوق [23].»(سۈرە ئەھزاب)

دىگەن ئايەتنى نازىل قىلدى،بىزدىن ئەھدىنى بۇزغانلار ئۆتۈپ كەتتى،ئەمدى قالغانلار ئەھدىنى بۇزامدۇ-يوق،بۇلار الله تائالانىڭ ئىمتىھانىدا،

« بەزىسى (شېھىت بولۇشنى) كۈتمەكتە»

دىگەن ئايەت تىرىكلەرگە ئىشارە.

ﷲ «غەرىبلەرگە ﷲ نىڭ مۇبارەكلىرى بولسۇن» دېگەنلەر.

ھەقىقى غەرىب كىم؟غەرىبنىڭ بىر قانچە مەناسى بار،غەرىب شۇكى،ياش،ھەۋەسمەن،ئويۇن-كۈلكىگە قىززىققان،نىمە دىسە قىلاي شۇنى قىلالايدىغان مەزگىلدە،ﷲ مېنى نىمىگە بۇيرۇپتۇ؟ شۇنى بىلىۋالاي، قايتۇرغاندىن قايتاي دېگەن ياش يىگىتلەر ھەقىقى غەرىبلەردۇر.

ﷲ نىڭ مۇبارەكلىرى شۇنداق يىگىتلەرگىدۇر. ئەتراپىدىكى ھەممە ناھەق يولدا تۇرۇپ،ئۇ خاتا يولدا دەپ تۆھمەت قىلىنغان،ئەمما ﷲ يۇلىدا ھەممىنى كۆتۈرۈپ،ھەقتىن سىلجىماي تۇرغانلار ھەقىقى غەرىبلەردۇر.

ﷲ مانا مۇشۇنداق غەرىبلىككە رەسۇلۇللاھنىڭ تىلى بىلەن «مۇبارەك بولسۇن» دەيدۇ.

تەقۋا مانا شۇدۇر. ئەبۇ ۋاقىدىللەسى رىۋايەت قىلدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زىكىر قىلىپ ساھابىلەرگە بەزى نەرسىلەرنى ئەسلىتىپ:

«كىلىچەكتە فىتنە بۇلىدۇ»دىدى،ساھابىلەر:-شۇ

فىتنىگە دۇچكەلگەندە نىمە قىلىمىز؟ دەپ سوردى، رەسۇللاھ:ـ شۇ دەۋىرگە مۇراجەت قىلىسىلەر،شۇ ۋاقىتتا توغرا دىيىلگەننى ئالىسىلەر،تەرك قىلىنىغاننى تەرك قىلىسىلەر،دىدى.

ئىمامى تىرمىزى رەسۇللاھنىڭ مۇنداق بىر ھەدىسىنى رىۋايەت قىلغان:

ئادەملەرگە بىر زامان كىلىدۇكى،ئۈممىتىمدە ئىختىلاپ كۆچەيگەندە،مېنىڭ سۈننىتىمنى تۇتقان ئادەم چوغنى تۇتقاندەك تۇتۇپ تۇرىدۇ.

ھەقىقەتتە سۈننەت ئەمەلنى قىلىسىڭىز كۆلكە بۇلىسىز،فىتنە ھەممە ئىش بۇلىدۇ،شۇڭا سۈننەتنى تۇتۇش ناھايىتى ئېغىردۇر بۇرادەرلەر.

«تەقۋا كىشلەر پەرزەنتلىرىدىن،ئەھلىلىرىدىن مەھرۇم بولغانلىقىغا سەبرى قىلىشىدۇ.»

ئەگەر رەسۇللاھنىڭ ئوغۇل پەرزەنتلىرى بولغاندا كىشلەر ئەرگىشىپ كىتەتتى، شۇڭا الله رەسۇلىغا ئوغۇل پەرزەنت ئاتا قىلىپ ئاندىن ئۇنى ۋاپات تاپتۇردى.

مانا شىئە مەزھىپىدىكىلەر ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەققىدە تامامى باتىل ئەقىدىلەرنى توقۇشۇپ يۈرىشىدۇ، ئەسھابىلەردىن ئەبۇ تەلھە، يەنى

جەننەتنىڭ ھىدىنى ھىدلاۋاتىمەن دەپ شېھىد بولغان، مالىنىڭ ئەڭ ياخشىسىنى الله نىڭ يولىدا بەرگەن ئەبۇ تەلھە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ سىرتقا چىقىپ كەتكەندە، ئۇنىڭ كىچىك بالىسى ۋاپات تاپتى، ئەبۇ تەلھە قايتىپ كەلدى ھەم ئوغلۇمغا نىمە بولدى؟ دەپ سورىدىلەر، ئايالى ئۇممۇ سەلىم: ـئەۋۋەلقى ھالىتىدىن تىنچراق بۇلۇپ قالدى،دىدى.

ئەبۇ تەلھە بۇنى ئۇخلاپ قالدى دەپ چۈشەندى، ئاندىن ئۇلار غىزالاندى ھەم شۇ كىچىدە ئۇلار بىرگە بولدى، شۇندىن كىيىن ئايالى ئەمدى بالىنى ئوراپ قويايلى دىدى، بۇ يەردە ئايال كىشى ئەر كىشىنى قانداق كۈتىۋېلىشىنى ئىسلام بىزگە تەلىم بېرىۋاتىدۇ، يەنى تەشۋىشىنى خاتىرجەم قىلىشىنى بايان ئېتىۋاتىدۇ.

ئەبۇ تەلھە ئەتىسى بالىنى رەسۇللاھنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىپ دەپنە قىلدى،رەسۇللاھ ئەبۇ تەلھەگە:ـ ئىككىڭلار مۇبارەك كىچىنى ئۆتكۈزدىڭلار دىدى.

ئەبۇ تەلھە:ـ ھەئە،دىدى.

رەسۇللاھ:ـ الله سۇبھانى تائالا ئىككىڭلارغا بەرىكەت بەردى،دىدى.

كىيىن ئەبۇ تەلھە بىر پەرزەنتلىك بولدى ھەم ئۇنى

رەسۇللاھنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى،رەسۇللاھ ئۇنى خورما بىلەن ئېغىزلاندۇرۇپ بەردى ھەم :ـ اللە سىلەرگە پەرزەنت بەركاتىنى بەردى دىدى.

ئەنسارلاردىن بىر كىشى،مەن ئەبۇ تەلھەنىڭ توققۇز ئوغلىنى كۆردۇم،ئۇلارنىڭ ھەممىسى ھافىزى قۇرئان ئىدى،دەيدۇ.

ئەسھابىلەرنىڭ ھەممىسى مانا شۇنداق ئىدى، مال سەرىپ قىلسا ئەڭ ياخشىسىنى بىرەتتى، پەرزەنتلىرىدىن ئايرىلىپ قالسا سەبرى قىلاتتى، جەڭ مەيدانىدا تەنلىرى پارە-پارە بولۇپ كەتسمۇ، جەڭدىن قايتمايتتى، قايسى مەيداندا ياخشى سۈپەت بولسا شۇنى ئىگىلەيتتى

بىز بۇ دەرسىمىزدە اللە سۇبھانى تائالانىڭ كىتابىدىكى تەقۋا سۈپىتىنىڭ ئورنىنى ئۈگىنىپ ئۆتتۇق ھەم مۇتتەقىنلەرنىڭ تارىخىدىن ئىككى تەقۋا سۈپىتىنى ئۆگەندۇق،اللە سۇبھانى تائالانىڭ بۇ سۈپەتلەرنى ئۆز ھاياتىمىزغا تەدبىق قىلىشقا ھەم بىزنى شۇ سۈپەتتىكى كىشلەردىن بۇلۇشقا نىسىپ قىلسۇن.

مۆئمىن ئادەم ئەگەر ئۆزىدە بۇ ئىسلامى ئەخلاقلارنى مۇجەسسەم قىلاسا،تەۋرەنمەس تاغقا ئوخشاش ئۇنى ھېچقانداق مۇسىبەت تەۋرىتەلمەيدۇ،ئۇ مۆئمىن ھەم

ھەممە مۇسىبەتتىن ئۇزىگە خۇلاسە چىقىرۋالىدۇ، بۇ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك سائادەتنىڭ ئىگىسى بۇلىدۇ، تەقۋا سۇپىتى بۇگۇنكى ھاياتىمىز ئۇچۇن زۆرۈر بولغاچقا ئۇ ھەقتە كۆپرەك توختۇلۇپ ئۆتكىنىمىز مۇۋاپىق بولسا كېرەك.

13.تەقۋانىڭ ماھىيتى ھەققىدە

ئالدىنقى دەرسىمىزدە الله تائالا ياخشى كۆرگەن سۈپەتلەردىن تەقۋا سۈپىتىنى ئۆگەنگەن ئىدۇق ھەم ئۇنىڭ ئىككىنچى تەئرىپىنى تاماملىغان ئىدۇق.
بۈگۈنكى دەرسىمىزدە ئۈچۈنچى، تۆتىنچى ۋە بەشىنچى تەئرىپلەرنى ئۆگىنىمىز.
الله سۇبھانى تائالا قۇرئاندا مۇتتەقىنلەرگە قىيامەتتە بېرىلىدىغان مۇكاپاتلىرنى بايان قىلغاندىن كېيىن،

«الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ، الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالأَسْحَارِ»

يەنى،« ئۇلار (يەنى تەقۋادارلار): «پەرۋەردىگارىمىز! بىز شۈبھىسىز ئىمان ئېيتتۇق، بىزنىڭ گۇناھلىرىمىزنى مەغپىرەت قىلغىن، بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن» دەيدۇ [16]. ئۇلار (يەنى

تەقۋادارلار) سەۋر قىلغۇچىلاردۇر، راستچىللاردۇر، (الله قا) ئىتائەت قىلغۇچىلاردۇر، (ياخشىلىق يوللىرىغا پۇل - ماللىرىنى) سەرپ قىلغۇچىلاردۇر ۋە سەھەرلەردە ئىستىغپار ئېيتقۇچىلاردۇر [17].»(سۈرە ئال ئىمران)

دەپ مۇتتەقىنلەرنىڭ شۇ سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەنگەنلىكىنى بايان قىلدى، ئالدىنقى تەئرىپلەردە بۇ تىلغا ئېلىنغان بولدى-يۇ، ئەمما بۇ يەردە تەپسىلى بايان قىلىنغان بولدى.
بىرىنچى، الله سۇبھانى تائالا مۇتتەقىن بەندىلىرىنى

« الصَّابِرِينَ »

بەندىلەر دەپ سۈپەتلىدى،بۇ سەبىر ئالدى بىلەن مۆئمىن كىشىنىڭ ئىسلام يۇلىدا قىلىۋاتقان ئەمىلىگە بولغان سەبىر، جىسمىغا يەتكەن ئازاپ، ئازارلارغا بولغان سەبىر، مالىغا يەتكەن ئازارلارغا سەبىر ۋە روھى قىينچىلىقلارغا بولغان سەبىردۇر.
خۇلاسە شۇكى،الله تائالا بۇ سەبىرنى ئىماننىڭ ئاساسلىرىدىن قىلدى، سەبىر ئىمانىغا نىسبەتەن

ئىنسانىنىڭ جىسمىدا مۇھىم ئورۇندا تۇرىدۇ، خۇددى بىر باشسىز ئىنسانىنى تەساۋۇرۇ قىلغىلى بولمىغاندەك، سەبىرسىز ئىمانىنى تەساۋۇر قىلغىلى بولمايدۇ، رەسۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسسەلەمنىڭ ھەدىسلىرىدە شۇنداق دېيىلگەن.

«وَالصَّادِقِينَ»

بىرىنچىدىن الله قا سادىق بۇلۇش،الله نىڭ بۇيرىقىنى ئۆزى قىلىش ۋە بايان قىلىش، مانا بۇ الله قا سادىقلىقتۇر.

ئىككىنچى تىلدىكى سادىقلىق، رەسۇللاھ سەللاھى ئەلەيھى ۋەسسەلەمنىڭ ھەدىسلىرىدە:

«ساداقەت(راستچىللىق) ئىنسانىنى كۆپ ياخشىلىققا ئېلىپ بارىدۇ،كۆپ ياخشىلىق ئىنسانىنى جەننەتكە كىرگۈزىدۇ،كىشى بىردەملىك راستچىللىقى بىلەن سادىق بۇلۇپ قالمايدۇ، كىشى ھەر بىر مۇئامىلىسى، تىلىدە سادىق بۇلۇپ بېرىۋېرىدۇ، ھەتتا الله تائالانىڭ

هۇزۇرىدا سىددىقلار سېپىدىن ئورۇن ئالىدۇ.»دەيدۇ.
مۇسا ئىبنى ئۆمەير ۋە ھەمزە ئىبنى ئابدۇل مۇتەللىب رەزىيەللاھۇ ئەنهۇلار ئۇھۇد جېڭىدە شېھىد بولدى،ھەممىمىزگە مەلۇم ھەمزە ئىبنى ئابدۇل مۇتەللىب رەسۇللاھ سەللەلاھى ئەلەيھى ۋەسسەلەمنىڭ تاغىلىرىدىن ئىدى، مۇسا ئىبنى ئۆمەير ئىمان كەلتۈرۈشتىن ئىلگىرى ھازىرقى تىل بىلەن ئېيتقاندا، مەككىنىڭ كاتتا بايۋەتچىلىرىدىن ئىدى، ئۇ ئىسلامنى قوبۇل قىلغاندىن كىيىن، ھېچكىمگە يىگۈزمىگەن تائامنى يىگۈزۈپ، ھېچكىم كىيمىگەننى كىگۈزۈپ تۇرغان ئانىسى ھەممە ئازارلارنى قىلىشقا باشلىدى، مانا مۇسا ئىبنى ئۆمەيردەك مەككىنىڭ بايۋەتچىسى بولۇپ يۈرگەن يىگىت ئۇھۇد جېڭىدە رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ بايراقلىرىنى كۆتۈرۈپ،شۇ جەڭدە شېھىت بولدى،دەپنە قىلغاندا باشلىرىنى يۆگىسە ئاياقلىرى ئېچىلىپ قالدى،ئاياقلىرىنى يۆگىسە باشلىرى ئېچىلىپ قالدى،شۇندا رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئىزخىر دىگەن دەرەختىن ئېلىپ كەلدى ـ دە،شۇنىڭ بىلەن ئاياقلىرىنى يۆگەپ قويىدى،

«مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُم

مَّن قَضَى نَحْبَهُ وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا»

يەنى،« مۆمىنلەرنىڭ ئىچىدە (رەسۇلۇللاھ بىلەن غازاتقا چىققاندا ساباتلىق بولۇپ، شېھىت بولغانغا قەدەر دادىللىق بىلەن جەڭ قىلىش توغرۇلۇق) الله قا بەرگەن ئەھدىنى ئىشقا ئاشۇرغان نۇرغۇن كىشىلەر بار. ئۇلارنىڭ بەزىسى (ئەھدىگە ۋاپا قىلىپ) شېھىت بولدى، بەزىسى (شېھىت بولۇشنى) كۈتمەكتە، ئۇلار (پەرۋەردىگارىغا بەرگەن ئەھدىسىنى) ھەرگىز ئۆزگەرتكىنى يوق [23].»

دىگەن بۇ ئايەت كۆپلىگەن مۇپەسسىرلەرنىڭ دىگىنىگە ئاساسلانغاندا،ھەمزە ئىبنى ئابدۇل مۇتەللىپ،مۇسا ئىبنى ئۆمەير ۋە شۇنىڭغا ئوخشىغان ساھابە ئىكراملار ھەققىدە نازىل بولغان،الله بىلەن بولغان ئەھدىدە سادىق بۇلۇش ساھابىلەردە كۆپ تېپىلاتتى،الله ۋە رەسۇللاھقا ئىمان كەلتۈرۈپ،شۇ ئىماندىن شۈبھىلەنمىگەن،ماللىرى ۋە جانلىرى بىلەن الله يۇلىدا جىھاد قىلغان كىشىلەرنى الله سادىقلەر دىدى:

«إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُوْلَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ»

يەنى،« شۈبھىسىزكى، (ھەقىقىي) مۆمىنلەر الله قا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىمان كەلتۈرگەن، ئاندىن (ئىمانىدا) شەك كەلتۈرمىگەن، ماللىرى بىلەن، جانلىرى بىلەن الله نىڭ يولىدا جىھاد قىلغانلاردۇر، ئەنە شۇلار (ئىمان دەۋاسىدا) راستچىللاردۇر» [15].»(سۈرە ھۇجۇرات15ـ ئايەت)

ھەم سادىقلەرنى الله تائالا مۇتتەقىنلەر دەپ سۈپەتلىدى،

« أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ»

يەنى،«ئەنە شۇلار راستچىل ئادەملەردۇر،ئەنە شۇلار تەقۋادار ئادەملەردۇر»(سۈرە بەقەرە177ـ ئايەت)

دىمەك،ئىنسان الله بىلەن بولغان ئەھدىگە سادىق بولماي تۇرۇپ، نامە-ئەمەللىرىدە سادىق بولماي تۇرۇپ تەقۋا دەرىجىسىگە يىتەلمەيدۇ،

«وَالْقَانِتِينَ»

بۇ الله قا قەلبىدىكى لەززەت بىلەن ئىتائەت قىلىشتۇر،الله نىڭ بۇيرىقىغا «خۇزۇئ» ، يەنى لەززەت بىلەن ئىتائەت قىلىش«قانىت»دىيىلىدۇ، تەقۋا سۈپىتىگە ئىگە بولغان كىشلەر«خۇزۇئ»سۈپىتىگە ئىگە بولماي تۇرۇپ، تەقۋا سۈپىتىگە ئىگە بۇلالمايدۇ، الله نىڭ بۇيرۇقلىرىغا ھەۋا بىلەن ئەمەس،ئۇنى لەززەت بىلىپ ئىتائەت قىلىش تەقۋا سۈپىتىگە ئىگە كىشلەرنىڭ سۈپەتلىرىدىندۇر،

«وَالْمُنفِقِينَ»،

يەنى ئىنفاق بۇ ھەقتە بىز بۇرۇن توختالغىنىمىز ئۈچۈن بۇ يەردە قىسقىچە توختىلىمىز،الله يۇلىدا ماللىرىنى ئىنفاق قىلالغان كىشلەرگىنە تەقۋا بۇلىشى

مۇمكىن،بەزى كىشىلەر ئىلىم ئوقۇشقا تولىمۇ مۇستەھكەم، كەچقۇرۇن ئىبادەت قىلىشتا ھەم مۇستەھكەم، الله يولىدا جانلىرىنى ئايىماسلىققا ھەم تەييار، لېكىن مالى بىلەن بولغاندا ئۇ مەيداندا تېپىلمايدۇ.

« وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالأَسْحَارِ »

الله تائالا تەقۋا كىشىلەرنى سەھەرلەردە ئىستىغفار ئېيتقۇچى دەپ سۈپەتلىدى، ھازىر ھەم يەنى تەكرار ئېيتىمىز، كىشىلەردە ھەر خىل سۈپەتلەر تېپىلىدۇ، بەزى كىشىلەر مالىنى ھەم ئىنفاق قىلىدۇ،لېكىن سەھەرلەردە ئىستىغفار ئېيتىش سۈپىتى ئۇلاردا تېپىلمايدۇ، بۇ سۈپەتلەرنى الله تائالا بىر قاتار ئورۇندا كەلتۈرىدىكى، كىشى بۇ سۈپەتلەرنى ئۆزىدە مۇجەسسەملىمىگىچە تەقۋا سۈپىتىگە ئىگە بولمايدۇ.

«الله تائالا ھەر كېچىدە،كېچىنىڭ ئۈچتىن بىر قالغاندا دۇنيا ئاسمىنىغا چۈشىدۇ،كىم دۇئا قىلسا دۇئالىرىنى ئىجابەت قىلىمەن،كىم ئىستىغفار ئېيتسا گۇناھلىرىنى مەغفىرەت قىلىمەن دەپ» .

ئەگەر ھۆكۈمەت رەھبەرلىرىدىن بىرەر ئادەم مۇشۇ يەرگە كىلىدىكەن دىسە، مالۇ دۆلەتتىن ئەرزىمەس بىرەر نەرسە بىرىدىكەن دىسە ھەممە ئادەم شۇ يەرگە ھازىر بۇلىدۇ،مۇشۇ ئىش بىر يىلدا بىر بولسا ھەم شۇنداق.

ئەمما الله سۇبھانى تائالا ھەر كىچىدە كىم دۇئا قىلسا ئىجابەت قىلىمەن،كىم ئىستىغفار ئېيتسا مەغفىرەت قىلىمەن دەيدۇ،ئىنسان نۇرغۇن ساھەلەردە غەپلەتتە قالىدۇ،كىشىگە مالۇ دۆلەت ۋەدە قىلغان شۇ كىشى ئۇنى تۇنمايدۇ، ئەمما الله تائالا ئۇنى تۇنىيدۇ، ئۇ كىم، ئۇنىڭ نەسەبى ھەممىنى بىلىدۇ، مانا شۇنداق بىلىدىغان زات، كىچىنىڭ ئۈچتىن بىرى قالغاندا، ئۇيقۇنىڭ شىرىن ۋاقتىدا نىدا قىلىدۇ.

« وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلاَّ عَلَى الْخَاشِعِينَ »

يەنى، «نامازالله تىن قورققۇچىلاردىن (يەنى،كەمتەرلىك بىلەن الله قا بويسۇنغۇچىلار) باشقىلارغا ھەقىقەتەن مۇشەققەتلىك ئىشتۇر.»(سۈرە

بەقەرە 45ـ ئايەت)

بەزى سۈپەتلەر تەكرار بولسا ھەم بىز داۋاملىق ئېيتىمىز، تۆتىنچى سۈپەت

«الَّذِينَ يُنفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ»

يەنى،«تەقۋادارلار كەڭچىلىكتىمۇ، قىيىنچىلىقتىمۇ الله يولىدا (پۇل-مال) سەرىپ قىلىدىغانلار، (ئۆچ ئېلىشقا قادىر تۇرۇپ) ئاچچىقىنى يۇتىدىغانلار، (يامانلىق قىلغان ياكى بوزەك قىلغان) كىشىلەرنى كەچۈرىدىغانلاردۇر» (سۈرە ئال ئىمران134ـ ئايەت)

ھاياتىڭىزدا نۇرغۇن خاتالىقلارنى تەكشۈرۈپ كۆرسىڭىز ئاچچىقنى يۇتالماسلىقتىن كېلىپ چىققۇدۇ،ئاچچىقىنى يۇتۇش پەيغەمبەرلەرنىڭ سۈپەتلىرىدىن بىرى، بۇ يەردە دېيىلۋاتقان ئاچچىقىنى يۇتۇش ئۆچ ئېلىشقا قادىر، ھەر نەرسە قىلالايدىغان تۇرۇپ ئاچچىقىنى يۇتۇشتۇر.

رەسۇللاھ سەللەھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ تارىخىغا قارايدىغان بولساق، ئۇنىڭ ھاياتىنىڭ ھەممىسى مۆئمىنلەرگە نىسبەتەن ئىنتايىن ئاچچىقىنى يۇتقۇچى كىشى بولغان، بۇنداق مىساللار تارىختا ئىنتايىن كۆپ، رەسۇللاھ سەللەھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يۈزلىرنى قانغا بۇياپ،ئۇنىڭغا شۇنچىلىك قاتتىق ئازار بەرگەن ۋاقىتتا، رەسۇللاھ يۈزلىرىدىن قاننى سۈرتىۋېتىپ:

«ئى الله خەلقىمنى كەچۈرگىن،ئۇلار بىلمەستىن ماڭا ئازار قىلىشۋاتىدۇ»دەپ دۇئا قىلدى.
پەيغەمبىرىمىز سەللەھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىدۇكى:
«رەسۇلۇللاھ سەللەھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىلەن بىللە كىتىۋاتاتتىم،ئۈستىدە نەجرانى بىر تون بار ئىدى،بىر ئەئرابى ئۇچراپ،ئۇنىڭ تونىدىن شۇنداق قاتتىق تارتتىكى،مەن تون ياقىسىنىڭ ئۇنىڭ بويۇنلىرىنى قىزاتىۋەتكەنلىكىنى كۆردۈم،ئۇ:- ئى مۇھەممەد ئالدىڭدىكى الله نىڭ مالىدىن ماڭا بەر دىدى. پەيغەمبىرىمىز سەللەھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم قاراپ كۈلدى-دە،بۇنىڭغا بۇ ماللاردىن بىر مەرھەمەت

قىلىڭلار دېدى.»
بۇنداق مىساللار ناھايىتى كۆپ،پەيغەمبىرىمىز سەللەھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ئەپۇ قىلىش،ئاچچىقىنى يۇتۇش ھەققىدە ئەڭ ئالىي ئەخلاق بىرىلگەن ئىدى،ھەتتا باشقىلارنى ئەپۇ قىلىشقا بۇيرۇپ،الله نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىپ ئېيتىلەركى:
«سەدىقات مالنى كەمەيتىۋەتمەيدۇ، الله تائالا ئەپۇ بىلەن ئىنسانغا ئىززەتنى زىيادە قىلىدۇ، بىر كىشى الله ئۈچۈن تەۋەززۇ قىلسا، الله ئۇنى كۆتىرىدۇ»
دەپ بۇ ئۈچ سۈپەتنى ئىنساننىڭ كامالىتىگە سەۋەپ بۇلىدۇ دەپ بايان قىلدىلەر.
مۇتتەقىنلەرنىڭ يەنە بىر سۈپىتى:

«وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ»

يەنى«الله ياخشىلىق قىلغۇچىلارنى(مۇھسىنلەر) دوست تۇتىدۇ»مۇھسىنلەر كىم؟بىرىنچى،الله قا بولغان ئىبادەتتە مۇھسىن بولغانلار،ئىھساننىڭ نىمىلىكى ھەممىمىزگە مەلۇم،بۇ ھەقتە رەسۇلۇللاھتىن سورالغاندا:«ئىھسان الله نى كۆرۈپ تۇرغانداك ئىبادەت قىلىشىڭىز،ئەگەر الله نى كۆرۈپ تۇرغاندەك

ئىبادەت قىلالمىسىڭىز، الله مېنى كۆرۈپ تۇرىدۇ دەپ
الله قا سېغىنىشىڭىزدۇر دېدىلەر.»
پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم
ھەدىسلەردە ئېيتىلەركى،
«الله ھەر بىر نەرسىگە ئېھسان قىلىشنى پەرز
قىلدى، ھەتتا جەڭ مەيدانىدا كافىرلارنى
ئۆلتۈرگەندە ھەم ئېھسان قىلىشنى كىتابەت قىلدى.»
ئىسلامدا جەڭ مەيدانىدا دۈشمىنىنىڭ بۇرۇن،
قۇلاقىنى كىسىشكە يول قويۇلمايدۇ، ئەمما باشقا
مىللەتلەر ئۆز دۈشمىنىگە نىمە خارلىق بولسا،
ھەممىسىنى قىلىدۇ.
«كىم بىرەر ھايۋاننى سويسا ھەم ئۇنى چىرايلىق
سويسۇن، سويىدىغان سايمىنىنى ئىتتىك قىلسۇن،
سويىلىدىغان ھايۋاننى راھەتلەندۇرسۇن.»
ئېھسان مانا مۇشۇ ئەمەللەردىمۇ بولىشى كېرەك.
دىمەك ئىنسان ئۆزىنىڭ ھايۋانلار، ئۆسۈملۈكلەر،
ھەتتا دەرەخلەر بىلەن بولغان مۇئامىلىسىدە ئېھسان
سۈپىتىنى قىلمىسا، مۇھسىن، تەقۋا بۇلۇش مۇقامىغا
يىتەلمەيدۇ.
ئېھسان ھەتتا ئالدى-ساتتىدا ھەم بولمىقى كېرەك،
رەسۇلۇللاھ:

«ساتقاندا،ئالغاندا ھەم قەرزىنى تەلەپ قىلغاندا كەڭ مۇئامىلدە بولغان كىشىگە الله نىڭ رەھمىتى بولسۇن» دىدى.

تەقۋا سۈپەتلىرىدىن يەنە بىرسى شۇكى:

«ئادەم ئەلەيھىسالامنىڭ ئەۋلادى كۆپ خاتا ئۆتكۈزگۈچىدۇر،خاتادا داۋام ئەتمەسلىك تەقۋا سۈپىتىدىندۇر.»

خاتادىن خالىي بولۇش تەقۋادارلىق ئەمەس بۇرادەرلەر،قۇرئانى كەرىمدە الله تائالا ماختىغان بەندىلەرنى خاتادىن خالىي بەندىلەر دەپ ماختىغىنى يوق،

«وَلَمْ يُصِرُّواْ عَلَى مَا فَعَلُواْ وَهُمْ يَعْلَمُونَ»

يەنى،«ئۇلار قىلمىشلىرىنى بىلىپ تۇرۇپ داۋاملاشتۇرمايدۇ»(سۈرە ئال ئىمران135ـ ئايەت)

بىر خاتانى داۋاملاشتۇرمىغان كىشلەر ئۆزىدە تەقۋا سۈپىتىنى مۇجەسسەملىگەن كىشلەردۇر.

ئالتىنچى تەقۋا سۈپىتى غەيبىتە الله تائالادىن قورقۇش ۋە قىيامەتتىن قورقۇش،يەنى قىيامەتتىكى

ئەھۋاللارنى ئىسگە ئېلىپ قورقۇش بۇ ھەم تەقۋا سۈپىتىدىندۇر.

الله تائالا قۇرئاندا:

« وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاء وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ ، الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُم مِّنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ»

يەنى،« بىز ھەقىقەتەن موسا بىلەن ھارۇنغا فۇرقاننى (يەنى ھەق بىلەن باتىلنى، ھالال بىلەن ھارامنى، ھىدايەت بىلەن گۇمراھلىقنى ئايرىغۇچى تەۋراتنى)، نۇرنى، تەقۋادارلارغا (پايدىلىنىدىغان) ۋەز- نەسىھەتنى بەردۇق [48]. تەقۋادارلار پەرۋەردىگارىنى كۆرمەي تۇرۇپ، ئۇنىڭدىن قورقىدۇ ھەمدە ئۇلار قىيامەتنىڭ (دەھشىتىدىن) تىترىگۈچىلەردۇر [49].» (سۈرە ئەنبىيا)دەيدۇ.

مۇسۇلمان كىشىنىڭ قورقىشى الله تائالادىن بۇلىشى كېرەك، مۇسۇلمان كىشى الله تىن باشقىدىن قورقمايدۇ. يەنى،ئۆزىنىڭ سەلىم ئىماندا تۇرغاندا الله تىن باشقىدىن قورقمايدۇ.

ئەمما،سەلىم ئىماندىن تاشقىردا تۇرغاندا قورقىشى مۇمكىن. ئىنساندىكى غەيپتىن قورقۇش بۇ غەرىزدۇر،ئەگەر ئىنسان بۇ غەرىزەسىنى توغرا يول بىلەن قاندۇرمىسا،ئۇنى باشقا بىر خاتا يۆنىلىش بىلەن قاندۇرىدۇ.

هېچكىم كۆرمەيدىغان ئورۇندا الله تىن قورقماي يۈرگەن كىشىلەر كۆلەڭگىلەردىن، ئۆزىدىن تۆۋەن تۇرىدىغان پەس، رەزىل كىشىلەردىن هەم قورقۇپ ياشايدۇ بۇرادەرلەر.

بۇ قورقۇشتىن ئىنسان قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ، هېچكىم كۆرمەيدىغان ئورۇندا الله تىن قورقۇش ئىنساننىڭ هەركىتىنى توغرا يۆنىلىشكە سالىدۇ، ئىنسان ئەگەر قورقۇشتىن ئىبارەت شۇ غەرىزەسىنى توغرا يول بىلەن قاندۇرمىسا،هېچ قورقۇشقا تېگىشلىك بولمىغان نەرسىلەردىن قورقۇپ ياشايدۇ.

« إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ »

يەنى،« پەرۋەردىگارىدىن كۆرمەي تۇرۇپ قورققانلار مەغپىرەتكە ۋە كاتتا ساۋابقا ئېرىشىدۇ».(سۈرە مۇلك [12].)

الله تائالادىن يالغۇز قالغاندا قورقۇش، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەڭ ئىمتىيازلىق سۈپەتلىرىدىن بولغان،

«الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا»

يەنى،« ئۇلار (يەنى پەيغەمبەرلەر) الله نىڭ ئەمر ـ پەرمانلىرىنى يەتكۈزىدۇ، الله تىن قورقىدۇ، الله تىن باشقا ھېچ كىشىدىن قورقمايدۇ (ئى مۇھەممەد! سەنمۇ الله تىن غەيرىيدىن قورقماسلىقتا شۇ پەيغەمبەرلەرگە ئەگەشكىن)، الله (ھەممە ئىشلاردىن) ھىساب ئېلىشقا يېتەرلىكتۇر [39].»(سۈرە ئەھزاب)

ھەقىقى ئىسلام ئۆلىمالىرى الله تىن قورقىدۇ،

« إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاء »

يەنى،« الله نىڭ بەندىلىرى ئىچىدە الله تىن

پەقەت ئالىملارلا قورقىدۇ،»(سۈرە فاتىر28ـئايەت)

ئەگەر ئالىم بولۇپ، الله تىن قورقۇش ھاسىل بولمىسا، بىلىڭكى ئۇ يۈزەكى ئالىم ئىكەن.
الله تىن ھەقىقى قورقۇش الله نىڭ بەندىلىرى ئىچىدە ئۇلىمالارغا نىسىپ بولغان. ئۇلىمالىق سۈپىتىنى دەۋا قىلغان ئادەمدە ئەگەر الله تىن قورقۇش ھاسىل بولمىسا، ئۇنىڭدىكى ئىلىم يۈزەكى ئىلىم بولىدۇ.
خوپ. ھەممىمىز الله تىن قورقىمىز دەپ دەۋا قىلىمىز،ئەمما الله تائالا ئۆزىنىڭ كالامىدا قورقۇشنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىغا بىر ئۆلچەم بىكىتتى،

« اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ... »

يەنى،« الله سۆزلەرنىڭ ئەڭ چىرايلىقى بولغان قۇرئاننى نازىل قىلدى. (پاساھەتتە، بالاغەتتە) ئۇنىڭ بەزىسى بەزىسگە ئوخشاپ كېتىدۇ، (ۋەز -

نەسىھەتلەر، ئەھكاملار، قىسسىلەر ئۇنىڭدا) تەكرارلىنىدۇ، (قۇرئاندىكى ئازاب ئايەتلىرى تىلاۋەت قىلىنغان چاغدا) پەرۋەردىگارىدىن قورقىدىغان كىشىلەرنىڭ بەدەنلىرى تىترەيدۇ، ئاندىن الله نىڭ زىكرى ئۈچۈن (يەنى الله نىڭ رەھمىتى، مەغپىرىتىگە دائىر ئايەتلەر تىلاۋەت قىلىنغان چاغدا)، ئۇلارنىڭ بەدەنلىرى ۋە دىللىرى يۇمشاپ (ئارام تاپىدۇ)... [23].»(سۈرە زۇمەر)

« لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ »

يەنى،« ئەگەر بىز قۇرئاننى بىرەر تاغقا نازىل قىلساق، چوقۇم سەن ئۇنىڭ الله تىن قورققانلىقتىن باش ئەگكەنلىكىنى، يېرىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرەتتىڭ،»(سۈرە ھەشر21ـ ئايەت)

مانا بۇ ئايەتلەر الله تائالانىڭ ئەڭ گۈزەل بىر خەبەرنى چۈشۈرگەنلىكىنى بايان قىلىپ بېرىدۇ، قۇرئان تىلاۋەت قىلىنسا الله تىن قورققان كىشىلەرنىڭ

تەنلىرى تىترەپ كىتىدۇ،قەلبى الله تەرەپكە مايىل بۇلىدۇ، قۇرئان تىلاۋەت قىلىنغاندا بۇنىڭدىن بىر تەسىرلىنىش، ئۇنىڭ بۇيرۇملىرىنى ئادا قىلىش ئۇچۇن مايىللىق پەيدا بۇلىشى الله تىن قورقۇشنىڭ بەلگىلىرىدىندۇر.

مۇتتەقىنلەرنىڭ قىيامەتتىن قورقىدىغانلىقى توغرىسىدا ئەنەس ئىبنى مالىك مۇنداق دەيدۇ:

بىرگە رەسۇللاھ بىر خۇتبە ئوقىدىلەر، مەن بۇنداق خۇتبىنى بۇرۇن ئاڭلىمىغان ئىدىم، رەسۇللاھ مۇنداق دىدى:

«ئەگەر مەن بىلگەن نەرسىنى بىلگىنىڭلاردا ئاز كۈلۈپ،كۆپ يىغلىغان بۇلاتتىڭلار»

شۇندا ئەسھابىلەر يۈزلىرىنى تۇسىۋالدى-دە، ئىسەدەپ يىغلاشتى. ئەسھابىلەرنىڭ ھەممىسى كەچقۇرۇنلىقى كۆپ يىغلىشاتتى، ئابدۇللا ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، رەسۇللاھنىڭ ئىچىدىن قازان قايناۋاتقاندەك تاۋۇش چىقىپ تۇرغان ھالەتتە نامازدا تۇرغانلىقىنى كۆردۇم،دەيدۇ.

ئەسھابىلەرنىڭ ھەممىسى قۇرئان تىلاۋەت قىلىنغاندا كۆپ يىغلىشاتتى، رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام:

«الله تىن قورقۇپ يىغلىغان كىشى دوُزاخقا كىرمەيدۇ.»دىدىلەر.

«الله يوُلىدا چىققان توُزان بىلەن جەھەننەمنىڭ تۈتىنى جەملەنمەيدۇ»دىدىلەر.

توُزان الله يوُلىدا سەپەرگە چىقىپ،شۇ سەپەردە قونغان توُپا-چاڭدۇر،رەسۇللاھ ئەنە شۇ توُزان بىلەن بىلەن جەھەننەمنىڭ تۈتىنى جەملەنمەيدۇ دىدىلەر.
الله تائالا يەنە قىيامەتتە ئۆز ئەرشىنىڭ سايىسىدا سايىلاندۇرىدىغان يەتتە تائىپەنىڭ بىرىنى خالىي جايدا الله تىن قورقۇپ كۆز يېشى قىلغان كىشى دىدىلەر.
الله تائالا ئۈچۈن ئىككى قەتىر ۋە ئىككى ئىزدىن سۆيۈملىكراق نەرسە يوق،
بىرسى الله تىن قورقۇپ يىغلاپ تۆكۈلگەن ياش،
ئىككىنچىسى الله يوُلىدا تۆكۈلگەن شېھىدلىك قېنى، بىرسى الله يوُلىدا يۈرگەن ئىز،
يەنە بىرسى الله نىڭ پەرزىنى بىجىرش ئۈچۈن يۈرگەن ئىز .

مۇتتەقىنلەرنىڭ ئالتىنچى تەئرىپى توغرىسىدا الله سۈرە زارىياتتا مۇتتەقىنلەرنىڭ جەننەتلەردە ۋە ئېقىپ تۇرىدىغان چەشمىلەر ئارىسىدا بولىدىغانلىقىنى بايان قىلغاندىن كېيىن:

« إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ مُحْسِنِينَ»

يەنى،«ئۇلار بۇندىن ئىلگىرى (دۇنيادىكى ۋاقتىدا) ياخشى ئىش قىلغۇچىلار ئىدى.» دەيدۇ.
مۇھسىنلەرنىڭ تەئرىپىنى ئېيتىپ ئۆتتۇق،ئۇلار:

«كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ، وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ، وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ»

يەنى،« ئۇلار كېچىسى ئاز ئۇخلايتتى [17]. ئۇلار سەھەرلەردە (پەرۋەردىگارىدىن) مەغپىرەت تىلەيتتى [18]. ئۇلارنىڭ پۇل ـ ماللىرىدا سائىللار ۋە (ئېيپەتلىكىدىن سائىللىق قىلمايدىغان) موھتاجلار ھوقۇقى ئىگە ئىدى (يەنى ئۇلار سائىللارغا ۋە موھتاجلارغا سەدىقە قىلاتتى) [19].»(سۈرە زارىيات)

بەزى ئايەتلەردە:

« وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ»:« وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ»

يەنى،«ئۇلار ماللىرىدىن تىلەيدىغان پېقىر ۋە تىلىمەيدىغان پېقىرلارغا مۇئەييەن ھەق (يەنى زاكات)بىرىدۇ»(سۈرە مائارىج24ـ ئايەت)

دەپ كىلىدۇ، بۇنىڭدىن مەلۇمكى، كىشى تاپقان مۈلكىدىن مەلۇم نىسبەتتە ئايرىپ ياشىماقلىقى كېرەك بۇرادەرلەر، ئۆزى سودا، ھۈنەر ياكى باشقا ئىش قىلىدىغان بولسا،شۇنىڭدىن تاپقان نەرسىسىدىن سائىل(سورغۇچى) ياكى سوراشتىن ئويلىنىدىغان كىشىلەرگە مەلۇم نىسبەتتە ئايرىپ ياشىماقلىقى كېرەك.

مانا بۇ مۇتتەقىنلەرنىڭ سۈپىتى،رەسۇللاھ سەللەھى ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ كەچقۇرۇندا ناھايىتى ئاز ئۇخلىغانلىقى توغرىسىدىكى تەئرىپلەر كۆپ،ئەگەر بۇ

ھەقتە توختىلىدىغان بولسا ئىنسان خىجىل بۇلىدۇ،ھۇزەيفە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئېيتىدۇكى:

«بىر كېچىسى رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن ناماز ئوقۇدۇم،سۈرە بەقەرەنى باشلىدى،يۈز ئايەت ئۇقۇپ بولغاندىن كىيىن ئەمدى رۇكۇ قىلسا كېرەك دەپ كۈتۈپ تۇردۇم، ئۇنىڭدىن ئۆتۈپ كەتتى، سۈرە بەقەرەنى بىر رەكەتكە ئوقۇسا كېرەك دەپ تۇردۇم، يەنە داۋام ئېتىپ سۈرە نىساغا ئۆتتىلەر، سۈرە نىسا تۈگەپ سۈرە ئال ئىمراننى باشلىدى، ئۇ تۈگىسە يەنە بىر سۈرە باشلىدى تەسبىھ ئايەتلىرىدە تەسبىھ ئوقۇدى، تىلەش توغرىسىدىكى ئايەتلەردە الله تىن رەھمەت تىلىدى، ئازاپ ئايىتى كەلسە ئازاپتىن پاناھ تىلىدى، كىيىن رۇكۇ قىلدى، رۇكۇدا ھەم قىيامدا تۇرغان مۇددەتتە تۇردى، رۇكۇدىن تۇرۇپ يەنە قىيامدا تۇرغانچىلىك تۇردى، ئاندىن سەجدە قىلدى، سەجدىدە ھەم قىيامدا تۇرغانچىلىك ئۇزۇن تۇردى.»بۇنى ئىمامى مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

مانا بۇ كېچىلىرى قىيامدا تۇرغۇچى مۇتتەقىنلەرنىڭ كامىل سۈپىتى، رەسۇللاھ سەللەھى ئەلىيھى

ۋەسەللەمنىڭ كەچقۇرۇندىكى بۇ ھالىتى ئۇنى كۈندۈزىدىكى جىھاتتىن توسمايتتى، ماللىرىدىن ئاجىزلارغا ئىنفاق قىلىشتىن توسمايتتى، پۈتۈن دۇنياغا مەكتۇپ يوللاش ھالىتىنى بۇزمايتتى، ساھابىلەر رەسۇللاھنى جىھات مەيدانىدا شىجائەتلىك، كەچقۇرۇنلىقى روھلۇق، ماللىرىدىن ئاجىزلار بەھرىمەن بولىدىغان كىشى ئىدى دەپ سۈپەتلىشەتتى.

رەسۇللاھ مانا بىزگە ئوخشاش زەئىپ، ئاجىز كىشىلەرگە ئېيتتىكى، ئەبۇ سەئىد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئېيتىدۇ:
«ئەگەر بىر كىشى ئۆز ئايالىنى ئويغىتىپ ئىككى رەكەت ناماز ئوقۇسا ياكى نامازنى جامائەت بىلەن ئوقۇسا الله نى زىكىر قىلىپ تۇرىدىغان كىشىلەر قاتارىغا كىرىدۇ» (ئەبۇ داۋۇد رىۋايەت قىلغان).

ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى:
«بىر كىشى سۈبھىگىچە ئۇخلاپ قالغان كىشى توغرىسىدا سورغاندا،بۇ كىشى شەيتان ئىككى قۇلىقىغا ياكى بىر قۇلىقىغا بەۋل قىلىپ (سىيىپ)قويغان

كىشىدۇر دىدىلەر.»
ئەگەر بىر ئادەم شەيتانىنىڭ قۇلىقىغا بەۋىل قىلىپ قۇيىدىغانلىقىنى بىلسە، شۇ كىشى كىچىسى ئۇخلىمايدۇ، قۇلىقىغا ئەمەس بىرەر كىيىمگە بەۋىل قىلىپ قۇيىشىنى بىلگەن كىشى ئۇخلىمايدۇ.
رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام مانا سۈبھىگىچە ئۇخلاپ قالغان كىشىنى شەيتان قۇلىقىغا بەۋىل قىلىپ قويغان ئادەم دىدىلەر.
بىز بۇنىڭ كەيپىياتىنى بىلمەيمىز بۇرادەرلەر،بۇ قۇلاقنى تازلاش تىۋىپنىڭ ئالدىغا بېرىپ تازلاش ئەمەس،بەلكى سۈبھىدىن ئىلگىرى تۇرۇشتۇر بۇرادەرلەر.
رەسۇللا ئەلەيھىسسالام شۇنداق بىر ۋاقىئى ھالەتنى سۆپەتلىدىلەركى،
«سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۇخلىغان ۋاقىتتا شەيتان ئۈچ تۈگىنچە بىلەن باغلاپ قۇيىدۇ،تۇرماقچى بولسا ئۇخلا تېخى كىچە ئۇزۇن دەپ كىشىنى بىخۇتلاشتۇرىدۇ.
كىمكى تۇرۇپ الله نى زىكرى قىلسا بىر تۈگىنچە يىشىلىدۇ،تاھارەت ئېلىش بىلەن ئىككىنچى تۈگىنچە يىشىلىدۇ،ناماز ئوقۇش بىلەن ئۈچىنچى تۈگىنچە يىشىلىدۇ.

تۇرسا تەبئىتى تازا بولۇپ ئورنىدىن تۇرىدۇ.تۇرمىسا تەبئىتى كىر بولۇپ تۇرىدۇ.»
ئۇنىدىن كېيىن ھەر كۈنى شۇ ئەھۋال داۋاملىشىدۇ بۇرادەرلەر.
الله مانا سۈرە فۇرقاندا ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان بەندىلىرنى كۆپ سۈپەتلىدى،بۇنى تەكرار بولسىمۇ يەنە ئېيتىمىز،

«وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا»

يەنى،«مەرھەمەتلىك الله نىڭ (ياخشى كۆرىدىغان) بەندىلىرى زېمىندا ئۆزلىرىنى تۆۋەن تۇتۇپ تەمكىنلىك بىلەن ماڭىدۇ»

يەنى قاتىرمايدۇ. ھەتتا رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئېيتىدۇكى،
«نامازغا كەلسەڭلار ئالدىرىماي كىلىڭلار، تاپقىنىڭلارنى ئوقۇڭلار، تاپالمىغىنىڭلارنى تامام قىلىڭلار.»
شۇڭا نامازغا ئالدىرىماي كىلىش بۇ سۈننەت بۇرادەرلەر.

« وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا »

يەنى،« نادانلار ئۇلارغا (ياقتۇرمايدىغان) سۆز قىلسا، ئۇلار: ‹سىلەرگە ئامانلىق تىلەيمىز› دەيدۇ (يەنى گۇناھ بولمايدىغان سۆزلەرنى قىلىدۇ) [63].»

نادان كىشىلەر بىلەن گەپ تالىشىش ھەم بىر نادانلىق بۇرادەرلەر،شۇنداق بىر ھىكايەت بار،بىر دانىشمەن كىشى كېتىۋاتقاندا بىر جاھىل كىشىنىڭ ئۇنىڭ ياقىسىنى تارتىپ جاڭجاللىشىۋاتقانلىقىنى كىشىلەر كۆرگەن،شۇنىڭ بىلەن كىشىلەر بۇ بىر دانىشمەن كىشى ئىدى،جاھىل ئۇنى شۇ ئەھۋالغا قويۇپتۇ دىگەنلەردە: ئۇ كىشى دانىشمەن بولغاندا شۇ جاھىل بىلەن تەڭ بولۇپ ئۆزىنى شۇ ھالغا كەلتۈرمەستى دىگەن ئىكەنلەر.

« وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا»

يەنى،«ئۇلار كېچىلەرنى پەرۋەردىگارىغا سەجدە قىلىش ۋە قىيامدا تۇرۇش بىلەن(يەنى ناماز ئوقۇش

بىلەن) ئۆتكۈزىدۇ [64].»

« وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا»

يەنى،«ئۇلار (يەنى الله ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر) ئېيتىدۇ: «پەرۋەردىگارىمىز! بىزدىن جەھەننەم ئازابىنى دەپئى قىلغىن، جەھەننەمنىڭ ئازابى ھەقىقەتەن (سىنىڭ دۈشمەنلىرىڭدىن) ئايرىلمايدۇ [65].»،

« إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا»

يەنى،« جەھەننەم ھەقىقەتەن يامان قارارگاھتۇر، يامان جايدۇر» [66].»،

«وَالَّذِينَ إِذَا أَنفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا»

يەنى،«ئۇلار (يەنى الله ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر)

خىراجەت قىلغاندا، ئىسراپچىلىقمۇ قىلمايدۇ، بېخىللىقمۇ قىلمايدۇ، ئوت ئوتتۇراھال خىراجەت قىلىدۇ [67]».

«وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا»

يەنى،« ئۇلار الله قا ئىككىنچى بىر مەبۇدنى شېرىك قىلمايدۇ، الله هارام قىلغان ناهەق ئادەم ئۆلتۈرۈش ئىشىنى قىلمايدۇ، زىنا قىلمايدۇ، كىمكى بۇ (گۇناهلار) نى قىلىدىكەن، (ئاخىرەتتە) ئۇ جازاغا ئۇچرايدۇ [68].».

قىيامەتتە ئۇ خارلانغان هالەتتە جەهەننەمدە ئەبەدى قالىدۇ،تەۋبە قىلىپ،ئىمان ئېيتىپ،ياخشى ئەمەل قىلغانلارنىڭ خاتالىقلىرىنى الله تائالا ياخشىلىققا ئالماشتۇرۇپ بېرىدۇ.

«وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ »

يەنى،«ئۇلار (يەنى الله ياخشى كۆرىدىغان بەندىلەر) يالغان گۇۋاھلىق بەرمەيدۇ،» (سۈرە فۇرقان72ـ ئايەت)

«الزُّورَ »نىڭ نىمىلكى توغرىسىدا ئۆلىمالار بىر قانچە مەنا بەرگەن بولۇپ،بۇنى بۇ يەردە ئېيتىپ ئۇتۇشنى مۇۋاپىق دەپ قارايمەن.

«الزُّورَ »نىڭ بىرىنچى مەنىسى «غىنا» ،يەنى ئۇلار مۇزىكا چېلىنغان سورۇنلاردا ھازىر بولمايدۇ دىيىلگەن،يەنى ئۇنى پۇلغا سېتىۋېلىپ ئاڭلاش ئەمەس،بار جايغا ھازىر بولمايدۇ.

بۈگۈن قارىسىڭىز ناخشا ـ مۇزىكا ئېيتقۇچىلارغا كىشىلەر مال ـ دۆلەت ئېلىپ كىلىپ،ئۇلارغا تازىم قىلىپ،ئۆمرىدە ھېچكىمگە قىلمىغان، الله نىڭ بىرەر بىر دوستىغا كۆرسەتمىگەن ئىھتىرامنى قىلىشىپ يۈرىشىدۇ،توي ـ تۈكۈنلەردە رۇخسەت قىلىنغان دىگەن كىچەككە كىرىۋېلىپ،ھاياتىدا بىرەر پەرىز ئەمەلگە قىلمىغان ئىھتىمامنى قىلىشىپ يۈرىشكىنىنى كۆرىمىز بۇرادەرلەر،ئەمما مۇئمىن،تەقۋا سۈپىتىگە ئىگە

بولغان كىشى شۇ مەجلىسلەرگە ھازىر بولمايدۇ.

ئىككىنچىسى،شىرىك بولغان مەجلىسلەردە ھازىر بولمايدۇ، ئۇنىڭغا مال-دۆلەت سەرىپ قىلمايدۇ ئەمەس، بەلكى ھازىر بولمايدۇ.
ئويۇن-تاماشالارغا پۇل سەرىپ قىلىپ قاتنىشىدۇ ئەمەس،بەلكى ئۇنىڭ روبۇ-روسىدىن چىقىپ قالمايدۇ.
تەقۋا سۈپىتىدىكى كىشلەرنىڭ ھاياتى ئەنە شۇنداق بۇلىدۇ، ئۇلار ھاياتىنىڭ جىددى نەرسە ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ.
ئۇلار كىزىب مەجلىسلىرىدە ھازىر بولمايدۇ،ئۇلاردا مۇشرىكلەرنىڭ ئەيىپلىرى ھازىر بولمايدۇ، ئۇلار پاھىشە سورۇنلىرىدا ھازىر بولمايدۇ.

مانا مۇشۇلارنىڭ ھەممىسى«الزُّورَ»دۇر.

مۆئمىن كىشى مانا مۇشۇ «الزُّورِ»لارغا ھازىر بولمايدۇ.
ئىمامى بۇخارى ۋە ئىمامى مۇسلىمنىڭ ھەدىسلىرىدە مۇتتەفقۇن ئەلەي سۈرەتتە ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغانكى،رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام مۇنداق دىگەن:
« گۇناھلارنىڭ ئەڭ چوڭىنى ئېيتىپ بىرەيمۇ؟ئېيتىپ

بىرەيمۇ دەپ ئۈچ مەرتە دېدىلەر،ئېيتىپ بېرىڭ ئى رەسۇلىللاھ دېدىلەر،الله قا شېرىك كەلتۈرۈش،ئاتا ـ ئانىغا ئاقىيلىق قىلىش(ئاتا ـ ئانىنى قاقشىتىش) دېدى. ۋە يانپاشلاپ ياتقان يېرىدىن تۇرۇپ،يالغان گۇۋاھلىق بېرىش دەپ الزُّور سۆزىنى رەسۇللاھ تەكرارلاۋەردىكى، رەسۇللاھنىڭ سۆزىگە مۇشتاق ساھابىلەر، ئەمدى توختاپ قالسىكەن دېگەن دەرىجىدە كۆپ دېدىلەر.»

يەنى،شاھەدەتى زۇرنى رەسۇللاھ چوڭ گۇناھلاردىن سانىدى. كىمنىڭ قەلبىدە مەئسىيەتكە رىغبىتى بولسا، ئۇنى ئۇندىمەي قىلسۇن،ئۇنىڭ گۇناھى ئۆزىگە بولسۇن، ئۇنى باشقىلارغا تەرغىپ قىلماي قىلسۇن بۇرادەرلەر...
مەن دۇنيادىن كىتىپ قالىمەن،ئەمما سىلەرگە ئىككى ئېغىر نەرسىنى قويۇپ كىتىۋاتىمەن،ئۇنىڭ بىرى الله نىڭ كىتاۋى بۇنىڭدا ھىدايەت،نۇر بار ئۇنى مەھكەم تۇتۇڭلار دەپ الله نىڭ كىتابىغا تەرغىپ قىلدى ۋە كىيىن مەن ئەھلى بەيتىمنى سىزلەرگە ئەسلىتىمەن، مېنىڭ ئەھلى بەيتىمدىن ئېھتىيات بۇلۇڭلار دېدىلەر.
زەيد ئىبنى ئەرقەمدىن ھۇسەيىن سوردىلەركى:

رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەھلى بەيتلىرى كىملەر؟ ئۇنىڭ ئاياللىرى ھەم ئەھلى بەيتلىرىدىنمۇ؟ زەيد ئېيتتىكى:

ئاياللىرىنىڭ ھەممىسى ھەم ئەھلى بەيتلىرىدىندۇر،لېكىن ئۇنىڭ ئەھلى بەيتلىرى رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن سەدىقە، زاكات، ئۆشرىدىن مەھرۇم بولغان كىشىلەردۇر. ئۇلار كىملەر؟ ئۇلار: ئەلى ئەبۇ ئىبنى تالىبنىڭ نەسەبلىرى، ئەقى،جەئفەر ۋە ئابباسنىڭ ئەمەكەلىرى مانا مۇشۇ كىشىلەرنىڭ ئەۋلاتلىرىنىڭ ھەممىسى رەسۇللاھنىڭ ئەھلى بەيتلىرى دىدىلەر، بۇلارنىڭ ھەممىسى سەدىقاتتىن مەھرۇم بولغان كىشىلەرمۇ؟ زەيد ئىبنى ئەرقەم: ھەئە دىدىلەر.

بەزى رىۋايەتلەردە،مەن سىلەرگە ئىككى نەرسىنى قۇيۇپ كىتىۋاتىمەن،ئۇنىڭ بىر الله نىڭ كىتابى،ئۇ الله نىڭ بەندىلىرى بىلەن ئوتتۇرىسىدا تارتقان ئارقانى كىم ئۇنى چىڭ تۇتسا ھىدايەت ئۈستىدە بۇلىدۇ،كىم تەرك قىلسا شۇ زالالەتلەر ئۈستىدە بۇلىدۇ دىيىلگەن.

ئىككىنچىسى رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننەتلىرى،بۇ ئىككىلا نەرسە ھىدايەت يۇلىدۇر.

رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن زەيىد ئىبنى ئەرقەم مانا شۇ نەرسىنى رىۋايەت قىلغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆمرىنىڭ ئاخىردىكى كۆپ نەسىھەتلىرى تەكشۈرۈپ كۆرۈلسە،پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ الله نىڭ كىتابى ۋە ئۆزىنىڭ سۈننەتلىرىدىن ئىبارەت ئىككى نەرسىنى قويۇپ كىتىۋاتىمەن،دىگەنلىكى ئايان بۇلىدۇ.

سۈننەت بىلەن ھەدىسنىڭ پەرقى شۇكى،ھەدىس رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېيتقان سۆزلىرى،سۈننەت تۇتقان يوللىرىدۇر. سۈننەت رەسۇللاھنىڭ ئېيتقان سۆزلىرى ۋە قىلغان ئەمەللىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۆمرىنىڭ ئاخىرىدا ۋەسىيەت قىلغان يول مانا شۇدۇر.

كۈرنىشلىگىدە قانداق يول بۇلىشتىن قەتئىنەزەر، بۇنىڭدىن باشقىنى تەلەپ قىلىش زالالەت بۇلىدۇ،پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىلغان ئەمەللىرى ۋە كۆرسەتمىلىرى بۈگۈنكىدەك دۇنيادا ئەجنەبىلەرنىڭ مەدەنىيتى تەسىرىدە غەلەت كۆرنۈپ قالغان بولسا، ئۇنىڭ قەلبىتە غەلەت كۆرنۈپ قېلىشىدىن ئېھتىيات قىلىش كېرەك،

«قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ»

يەنى،«(ئى مۇھەممەد! ئۇلارغا) ئېيتقىنكى، ‹ئەگەر سىلەر الله نى دوست تۇتساڭلار، ماڭا ئەگىشىڭلاركى، الله سىلەرنى دوست تۇتىدۇ، (ئۆتكەنكى) گۇناھىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ. الله ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر› [31]»(سۈرە ئال ئىمران).

رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىش الله نىڭ ياخشى كۆرىشى ۋە گۇناھلارنىڭ مەغپىرەت بولىشىغا سازاۋەر بولۇشنىڭ يولىدۇر،بۇنىڭ ئۇچۇن بۇنىدىن باشقا يول يوقتۇر بۇرادەرلەر.

رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا ئەگەشكەن كىشى الله مىنى ياخشى كۆرىدۇ،گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلىدۇ دەپ ئىشەنسە خاتا بولمىسا كېرەك.

ئەمما قىلغان ئىش قانچە گۆزەل ھەم ياخشى بولسۇن الله نىڭ ياخشى كۆرىشى،گۇناھلارنىڭ مەغپىرەت قىلىنىشى رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىشتىن باشقا

يول بىلەن بولمايدۇ،بۇرادەرلەر.
الله نىڭ كىتابى ۋە رەسۇللاھنىڭ يۇلىدىن باشقا يوللارنىڭ ھەممىسى زالالەتتۇر. الله ھەممىمىزنى الله نىڭ كىتابى ۋە رەسۇللاھنىڭ يۇلىنى چىڭ تۇتۇشقا نىسىپ قىلسۇن.
ئەمدى بۇ يەردە يەنە شۇ نەرسىنى ئېيتىپ ئۆتۈپ كەتمەكچىمەن،بەزىلەر ئۆزىنىڭ تۇتقان يۇلىنى پۈتۈنلەي توغرا دەپ قالمىسۇن،چۈنكى بىزنىڭ تۇتقان يۇلىمىز،قىلغان ئىشىمىز ھەم دىگەن سۆزىمىز كىتابە سۈننەتكە تەققاسلىنىدۇ،توغرا بولسا ئېلىنىدۇ،ناتوغرا بولسا تاشلىنىدۇ،بىز ئەمەس ھەتتا تارىختا ئۆتكەن ئەڭ كاتتا زاتلارنىڭ ئىشى ھەم شۇدۇر.

ئىمامى مالىك رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەبرىسىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ مۇنداق دىگەن:
«پەقەت مۇشۇ قەبرە ئىگىسىدىن باشقا،ھەممىنىڭ سۆزى ئېلىنىدۇ ھەم تاشلىنىدۇ.»شۇڭا،بىر دەۋىرلەر كىلىپ پالانىچى مۇنداق دىگەن دىيىلسە،بۇ ھۆججەت بۇلالمايدۇ بۇرادەرلەر.ھېچكىم ھېچكىمگە ھۆججەت ئەمەس.

14 ـ دەرس ئىسلام شەرىئىتىدىكى تۆت مەسىلە توغرىسىدا

ئاۋالقى دەرسلىرىمىزدە ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك دەرسلەر تەرتىپ بويىچە ئۆگىنىلىشى شەرتتۇر.چۈنكى كېيىنكى دەرسلىرىمىزنى ئاۋۋالقى دەرسلىرىمىز ئاساسىدا سۆزلەۋاتىمىز.

شۇنىڭ ئۈچۈن دەرسنى تۇساتتىن ئاڭلىغان كىشى ئاۋالقى دەرسلەرنى ئۆگەنگەن بولىشى كېرەك. شۇڭا بىز دەرسلىرىمىزنى بۇرۇنقى دەرسلەرگە ئىشارە قىلغان هالدا داۋام ئىتىۋاتىمىز.

بۈگۈنكى دەرسىمىزنى باشقىچىراق بىر ماۋزۇ بىلەن باشلايمىز.

بىرىنچىسى ئىنسان ئۈچۈن ۋاجىپ بولىدىغان ئىشلار ھەققىدە، يەنى ئىسلام شەرىئىتىدىكى ئۈچ ئاساس ھەققىدە بەھس يۈرگۈزىمىز.

ۋاقتىمىز يەتسە يەنە «فىك»ھەققىدە بىرئاز توختىلىمىز.

ھەر بىر ئىنسانغا بىلىش زۆرۈر بولغان تۆت مەسىلىنىڭ بىرىنچىسى ئىلىم.

يەنى ئىلىم دىگەندە بىز الله نىڭ مەئرىفتى، الله نىڭ پەيغەمبىرىنىڭ مەئرىفتى ۋە دىنى ئىسلامنىڭ مەئرىفتىنى مەقسەت قىلىمىز.

يەنى ئىلىم الله نى تۇنۇش،الله نىڭ پەيغەمبىرىنى تۇنۇش ۋە دىنى ئىسلامنى تۇنۇشتۇر.

ئىككىنچىسى بۇ ئىلىمگە ئەمەل قىلىش.

الله نى، پەيغەمبەرنى ۋە دىنى ئىسلامنى تۇنۇغاندىن كيىن بۇنىڭغا ئەمەل قىلىش كېرەك.

ئەھلى ئىسلاملار باشقا مىللەتتىن ئالدى بىلەن ئىلىم بىلەن پەرىق قىلىشىدۇ،باشقا مىللەتلەر الله نى تۇنۇش،الله نىڭ پەيغەمبىرىنى تۇنۇش ۋە دىنى ئىسلامنى تۇنۇشنى ئاساسى ئىلىم دەپ چۈشەنمەيدۇ.

ئىسلام ئىستىلاھىدا باشقا ئىلىملەر مۇشۇ ئىلىملەرگە ئەگىشىپ كىلىدۇ. ئۇلار ئىلىمنى ماددى نەرسىلەرنى بىلىش دەپ چۈشىنىدۇ.

ماددى نەرسىلەرنى ئۈگىنىش بۇ ئىسلامدا ئەيىپ ئەمەس،بەلكى ئۇ ئىسلام بۇيرىغان نەرسە،پۈتۈن ماددى ئىلىملەرنىڭ راۋاجلىنىشى ئىسلام كەلگەندىن كيىن بارلىققا كەلگەن،تارىخ راستچىل ئۇستاز، ئۇ ھېچقاچان يالغان سۆزلىمەيدۇ.

تارىخنى بۇرمىلاش مۇمكىن ئەمەس،مەلۇم بىر

مۇدەتتە بۇرمىلانسا ھەم ئۆزىنىڭ توغرىلىقىنى ئېيتىپ تۇرىۋېرىدۇ.

ئىسلام كەلگەندىن كېيىن باشقا ئىلىملەر راۋاجلانغان.

دىمەك الله نى تۇنۇش، الله نىڭ پەيغەمبىرىنى تۇنۇش ۋە دىنى ئىسلامنى تۇنۇش ئىلىمنىڭ ئاساسى بولىشى كېرەك،باشقا ئىلملەر شۇنىڭ ئاساسىغا قۇرۇلغاندىلا ئىلىم ئىنسانىيەتنىڭ مەنپەتىگە خىزمەت قىلىدۇ.بولمىسا ئىلىم ئىنسانىيەت ئۈستىدىكى بىر قاتتىق ۋاباغا ئايلىنىدۇ،ھازىقى تارىخ بۇنى ئىسپاتلاپ تۇرۇۋېتۇ مانا.

ئىنساننىڭ ئۆزى ئىختىرا قىلغان نەرسىلەر ئىنسانغا ۋەھشى بىر ھايۋاندىن بەتتەر جىنايەت قىلىپ تۇرۇۋېتۇ مانا ھازىر.

ئىككىنچى مەسىلە ئەمەل قىلىش.

ئىسلام دۇنيادىكى ھەممە يوللاردىن ۋاقىئى ئىكەنلىكى بىلەن،يەنى ئىلىمگە ئەمەل قىلىشلىگى بىلەن پەرق قىلىدۇ.

ئىلىم ئىسلام ئىستىلاھىدا خىيالى نەزىرىيۋى نەرسە بولۇپ قالمايدۇ. ئىسلام ئىلىمگە ئەمەل قىلىش بىلەن باشقا يوللاردىن پەرقلىنىدۇ.

شۇنىڭ ئۇچۇن باشقا يوللاردىكى ئىلىم ھېچقانداق پايدا بەرمەيدۇ. ماددى جەھەتتىن پايدا بەرگەن بولسا ھەم مەنىۋى جەھەتتىن قاششاق بولۇپ قېلىۋېرىدۇ.

ئىلىمگە ئەمەل قىلىش توغرىسىدا بىر ئاددى مىسال كەلتۈرىدىغان بولساق، مەس قىلىغۇچى ئىچىملىك ئىچكەن كىشىنىڭ كۆلكىلىك ھالىتىنى سۈرەتكە ئېلىپ،ئۇنى خەلققە كۆرسەتكەن رەسسام، شۇ رەسىمنىڭ پۇلىغا مەس قىلىغۇچى ئىچىملىك ئېلىپ ئۆزى مەس بولۇپ يۈرىۋېرىدۇ.

ئىلىمگە ئەمەل قىلماسلىق ئىلىمنى مانا مۇشۇنداق بىر مەسخىرلىك نەرسىگە ئايلاندۇرۇپ قويىدۇ. كەشەندەلىكنى مەسخىرە قىلغان رەسسام، كەشەندىلىكنىڭ زەرەرىنى بىلدۈرىدىغان بىر رەسىمنى كەشەندەلىك قىلغان ھالەتتە رەسىمگە چىقىرىدۇ.

مانا مۇشۇنداق ئىلىمگە ئەمەل قىلماسلىق ئىلىمنى ھەقىر،خار بىر نەرسىگە ئايلاندۇرۇپ قۇيىدۇ،شۇنىڭ ئۇچۇن ئەمەل قىلىش ئىلىمنى بىلگەندىن كېيىنكى ئاساسى مەسىلە بۇلىشى كېرەك.

مىڭ ئەپسۇسلار بولسۇنكى بۆگۈنكى مۇسۇلمانلار ئىلىمگە ئەمەل قىلمايۋاتقان كىشىلەرنىڭ ئۆلگىسى

بولۇپ قالدى،ئىلىمگە ئەمەل قىلماسلىق نەتىجىسىدە بىز مۇسۇلمانلار باشقىلارغا ئىسلامنىڭ زەرەرىگە ھۆججەت بولۇپ قالدۇق.چۈنكى ئۇلار ئىسلامنى بىزنىڭ ئەمەلىمىزگە قاراپ بىلىشىدۇ،بىزنىڭ ئەمەلىمىز ئىسلامغا زىت بولغاچقا، مۇسۇلمانلار ئىسلامنىڭ زەرەرىگە ئۆزىمىز ھۆججەت بولۇپ قالغان.

ئۈچۈنچى مەسىلە دەۋەت قىلىشتۇر. يەنى ئىلىمگە ئۆزى ئەمەل قىلغاندىن كىيىن باشقىلارنى بۇ ئىلىمگە چاقىرىشتۇر.

بۇ مەسىلە مىزاجى ئىختىيارى مەسىلە بولماسلىقى كېرەك. ئىسلامغا چاقىرىش،دەۋەت قىلىش ئىنسانىنىڭ ئىختىيارلىقىدىكى ئىش ئەمەس. بۇ يول ئازار يولى، مۇشەققەت يولىدۇر«جەننەت نەفسكە يېقىمسىز بولغان نەرسىلەر بىلەن،دوزاخ بولسا نەفس خالايدىغان نەرسىلەر بىلەن ئوراپ قويۇلغان.»نەفس خالىغان ئىشلارنى قىلىۋەرسىڭىز (الله ساقلىسۇنكى)دوزاخ ئوتىغا كىرىپ قالىسىز.

نەفسىمىز خالىمىغان ئىشلارنى قىلىپ ياشىساق جەننەت ئىشىكى ئالدىدىن چىقىمىز.

بىلىش زۆرۈر بولغان تۆتىنچى نەرسە ئىلىمگە

دەۋەت قىلىنغان ۋاقتىمىزدا بىزگە ئازار يېتىدۇ،تۆھمەت ،مۇسىبەت يېتىدۇ. خۇددى پەيغەمبەرلەر،ئۇ كىشىلەرگە ئەگەشكەن سەھابىلەر، ساھابىلەرگە ئەگەشكەن پىداكار تابىئىنلار ۋە قىيامەتكىچە ھەق يۇلىدا چىڭ تۇرغان ئەھلى ئىسلامغا شۇ يولغا دەۋەت قىلىش بىلەن ئازار يەتكەنگە ئوخشاش. چۈنكى ئۇلار ھېچقانداق كىشىگە ياللانما خىزمەتكار بولمايدۇ.

الله نىڭ، ھەقنىڭ ياللانما خىزمەتكارى بۇلىدۇ. ئۇ ھەق قىيامەتكىچە ئۆزگەرمەيدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن تۆتىنچى قىلىپ بىلىشكە تېگىشلىك نەرسە ئازارلارغا سەبىر قىلىشتۇر.

بۇ نەرسىلەرنى ئىسپاتلايدىغان قۇرئاندا ئۈچ ئايەتلىك قىسقا بىر سۈرە بار، ئۇ سۈرە «ئەسىر»دۇر، شۇ بىزگە دەلىل بۇلىدۇ .

« وَالْعَصْرِ ، إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ»

يەنى:« زامان بىلەن قەسەمكى [1]، ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان، بىر - بىرىگە

ھەقنى تەۋسىيە قىلىشقان، بىر - بىرىگە سەۋرنى تەۋسىيە قىلىشقان كىشىلەردىن باشقا ھەممە ئادەم چوقۇم زىيان ئىچىدىدۇر [2 - 3].»

الله تائالا تۆت مەسىلىنىڭ ئىگىلىرىدىن باشقا، ئىنسانىنىڭ ھەممىسىنىڭ زىيان ئىچىدە ئىكەنلىكىدە شەك-شۈبھە يوق دەيدۇ، بۇ مەسىلىنىڭ بىرىنچىسى بايا ئېيتقان مەسىلىمىز ، يەنى

«الَّذِينَ آمَنُوا »

«ئىمان مەسىلىسى»دۇر.

بۇ دەرسىمىزدە بىز ئىلىمنى الله نى تونۇش، الله نىڭ پەيغەمبىرىنى تونۇش ۋە دىنى ئىسلامنى تونۇش دىدۇق، بۇ دەل ئىمان مەسىلىسىدۇر.

«الَّذِينَ آمَنُوا»

بىز بىلىشكە تېگىشلىك تۆت مەسىلىنىڭ ئىچىدىكى«ئىمان»مەسىلىسىدۇر.

ئىككىنچىسىنى «ئەمەل»دىدۇق،

«وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ»

يەنى«ياخشى ئەمەل قىلغان كىشىلەر»

دىمەك ئىلىمدىن كىيىن ئەمەل كىلىدۇ،بۇيەردىكى ئەمەل سالىھ ئەمەلنى قىلىشنى كۆرسىتىدۇ. سالىھ ئەمەل-شەرئەت سالىھ دەپ كۆرسەتكەن ئەمەلنى كۆرسىتىدۇ.
ئىلىم ۋە ئەمەلدىن كىيىن الله ھەققە دەۋەت قىلىپ چاقىرشنى تىلغا ئالدى،يەنى

« وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ »

«ئورتىلاردا ھەقنى ۋەسىيەتلەشكەن، ھەققە چاقىرغان»

مانا بۇ ئىلمگە بولغان دەۋەتنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. تۆتىنچى مەسىلىنى ئازارلارغا سەبىر قىلىش

دىدۇق ،يەنى

« وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ »،

«بىر- بىرلىرىگە سەبىرنى تەۋسىيە قىلغان كىشىلەر» .

مانا مۇشۇ تۆت سۈپەتتىكى كىشىلەرگىنا زىياندىن مۇستەسنا بولىدۇ، ئۇندىن باشقا ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن تارتىپ زىمىندىكى ھەممە ئىنسان زىيان ئىچىدىدۇر.

مانا بۇ نەرسىنى بىلىشىمىز كېرەك. بىز ئىسلامنى ئوتتۇراھال يول دەپ ئويلىماسلىقىمىز كېرەك، ئىسلام ئۆزگەرمەس بىر پۈتۈن نەرسىدۇر.

مانا بۇ تۆت مەسىلىنى ھەر بىر مۇسۇلمان كىشى بىلىشى كېرەك ۋە شۇندىن باشقا ئادەمنى شۈبھىلەنمەستىن زىيان ئىچىدە دەپ ئېيتىشى كېرەك.

ئىمامى شافى رەھمەتۇللاھ ئەلايھى:

«ئەگەر الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا ئۆزىنىڭ مەخلۇقاتىگە، ئىنسانلارغا، بەشەرىيەتكە ‹سۈرە

ئەسىر» دىن باشقا سۈرىنى نازىل قىلمىغان بولسا، شۇ ھىدايەتكە كۇپايە بولغان بولاتتى» دىگەن ئىكەنلەر.

الله سۇبھانەھۇ ۋەتائالانى بىلىشتىن ئىبارەت بۇ مەسىلىنىڭ ۋاجىپ ئىكەنلىكىگە دەلىل:

«فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ»

يەنى« بىلگىنكى، الله تىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، گۇناھىڭ ئۈچۈن، ئەر ـ ئايال مۆمىنلەر ئۈچۈن مەغپىرەت تىلىگىن،»(سۈرە مۇھەممەد19ـ ئايەت)

دىمەك، ئەۋۋەل الله نى يىگانە دەپ بىلىشىمىز كېرەك، تەكرار ئېيتىمىزكى، مەككە مۇشرىكلىرى الله نى ئىنكار قىلمايتتى، الله نىڭ كائىنات ۋە يەرنى ياراتقانلىقىنى، ئۇنىڭ زىرىق بەرگۈچى زات ئىكەنلىكىنى، ئۆلتۈرىدىغان ـ تىرىلدۈرىدىغان زات ، كائىنات ۋە يەرنى باشقۇرىدىغان زات ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلمايتتى، لىكىن الله نىڭ يىگانە مەئبۇد ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىشاتتى. ئۇلار ئېغىزىدىلا ئەمەس ئەمەللىرىدىمۇ ئىنكار قىلىشاتتى. ئۇلار سېغىنىلىدىغان

زاتنى يىگانە الله دەپ بىلەتتى، لېكىن الله سۇبھانەھۇ ۋە تەئالاغا ئىبادەتتە باشقا نەرسىلەرنى شېرىك قىلىشاتتى، ئۇلار شۇ سەۋەپلىك مۇشرىك بولىشتىلەر، پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇلار بىلەن 23 يىل كېلىشمىدى، شۇلار بىلەن جىھاد قىلىدى ھەم شۇلار بىلەن بولغان جەڭدە ئۆلگەن كىشىلەرنى شەھىد، شۇلارنى ئۆلتۈرگەن كىشىلەرنى غازى دەپ ئاتىدى. ئۇلارنىڭ الله نىڭ يەككىلىكىنى تەن ئېلىشى، الله نىڭ كائىنات ۋە يەرنى ياراتقۇچى، رىزىق بەرگۈچى زات ئىكەنلىكى، ئۆلتۈرىدىغان- تىرىلدۈرىدىغان ، كائىنات ۋە يەرنى باشقۇرىدىغان زات ئىكەنلىكىنى تەن ئېلىشى ئۇلارنى جەننەتكە كىرگۈزەلمىدى، ئۇلارنى ئىسلام سېپىگە كىرگۈزەلمىدى.شۇنىڭ ئۈچۈن

« فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ »

دىگەن بۇ ئايەتتە الله نىڭ رىزىق بەرگۈچى ئىكەنلىكىنى بىلىڭ دىگىنى يوق،« الله »كەلىمىسى ئەرەپ ئىستىلاھىدا مەئبۇد دىگەن مەنىدە،الله بۇ ئايەتى كەلىمىدە«سېغىنىلىدىغان زاتنىڭ يەككە-

يىگانىلىقىنى بىلىلىك»دەيدۇ.
يۇقۇردا ئېيتقىنىمىزدەك ئىلىم ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىش بىلەن بۇلىدۇ.
دىمەك ئىبادەتىنى الله قا ھەم باشقا نەرسىگە تەڭ قىلىدىغان بولساق ھېلىقى تۆت مەسىلىنىڭ ئىككىنچىسى يۇقىلىدۇ.
بىز بۇ ئۇرۇندا بىلىپ ئەمەل قىلىشىمىز كېرەك بولغان تۆت نەرسىنى ئېيتىپ ئۆتىمىز.
بىرىنچى الله سۇباھانەھۇ تەئالا بىزنى ياراتتى،بىزگە رىزىق بەردى،بىزنى يارىتىپ رىزىق بىرىپ خالىغىنىمىزنى قىلىدىغان ھالەتتە قۇيۇپ قويمىدى،بەلكى بىزلەرگە ئەلچى ئىبەرتتى، ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن تارتىپ جانابى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەلەمغىچە ئەلچى ئىبەرتتى، ئاخىرقى ئەلچى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەلەم بولدى، بۇ كىشىدىن كيىن الله بىلەن ئىنسانىيەت ئوتتۇرىسىدا ئەلچى يوق، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەلەم ئاخىرىقى پەيغەمبەردۇر. ئىنسانىيەت قىيامەتكىچە بۇ كىشىگە ئەگىشىشى كېرەك. كىم ئەگەشسە جەننەتكە كىرىدۇ، كىم ئەگەشمىسە دۇزاخقا كىرىدۇ.بۇنىڭغا دەلىل:

« إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ رَسُولًا فَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا»

يەنى،« شۈبھىسىزكى، بىز پىرئەۋنگە بىر پەيغەمبەرنى ئەۋەتكەندەك، سىلەرگە (ئەمەلىڭلارغا) گۇۋاھلىق بەرگۈچى بىر پەيغەمبەرنى ئەۋەتتۇق [15]. پىرئەۋن پەيغەمبەرگە (يەنى مۇسا ئەلەيھىسسالامغا) ئاسىيلىق قىلدى (يەنى پىرئەۋن مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتماي، ئۇنى يالغانغا چىقاردى، ئى قۇرەيش جامائەسى! سىلەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئاسىيلىق قىلغاندەك، پىرئەۋنمۇ مۇسا ئەلەيھىسسالامغا ئاسىيلىق قىلغان ئىدى)، شۇنىڭ بىلەن ئۇنى قاتتىق جازالىدۇق [16]»(سۈرە مۇززەممىل)

الله سىلەرگە ئەلچى ئىبەرتتىم دىدى، بۇ ئەلچى شاھىد يەنى، بۇ كىشىنىڭ قىلغان ئىشى،ئېيتقان سۆزى ھەق، ھەققە گۇۋاھ.

بىلىش زۆرۈر بولغان ئىككىنچى نەرسە، الله تائالا ئۆزىگە قىلىنىدىغان ئىبادەتتە بىراۋنىڭ شىرىك

قىلىنىشىغا رازى بولمايدۇ،يەنى بۇ ئەمەلنى قۇبۇل قىلمايدۇ،شىرىك قىلىنغان نەرسە مەيلى بىر ئۇلۇغ ئادەم بۇلسۇن، بىر پەيغەمبەر بولسۇن ياكى ۋەھيي ئېلىپ كىلىدىغان پەرشتە بولسۇن،الله تائالا ئۆزىگە قىلىنىدىغان ئىبادەتتە بىراۋنىڭ شىرىك قىلىنىشىنى قۇبۇل قىلمايدۇ. بۇنى ياخشى بىلىشىمىز كېرەك. بۇنىڭغا دەلىل:

« وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا »،

يەنى« مەسجىدلەر الله قا خاستۇر، الله قا قوشۇپ ھېچكىمگە ئىبادەت قىلماڭلار [18]. »(سۈرە جىن)

بىلىشىمىز زۆرۈر بولغان ئۈچۈنچى مەسىلە،كىم رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا ئىتائەت قىلسا، الله نىڭ ۋەھدانىيىتىنى،يەنى بارلىغى ۋە يەككە-يىگانىلىقىنى تەن ئالسا، ئۇ ئادەمنىڭ الله ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا قارشى بولغان ئادەمنى دوست تۇتۇشى مۇمكىن ئەمەس. ئىمان« الله ئۈچۈن ياخشى كۆرۈش،الله ئۈچۈن يامان كۆرۈشتۇر.»

بۇ ئورۇندا يەنە غەرىزە مەسىلىسىنى تەكرارلاپ

ئۆتىمىز،بىزدە كۆپ غەرىزىلەر بولغان ئوخشاش ئاداۋەت غەرەزەسى بار، الله بۇنى تەبىئىتىمىزدە بار قىلدى. غەرەزەلەرنى چۈشىنىش ئۈچۈن بەزى غەرەزەلەرنى تەكرارلايمىز، يىمەك غەرەزەسى بولىدۇ، ئىسلام بۇ غەرەزەنى ھالال يىمەك-ئىچمەك بىلەن قاندۇرۇشنى بۇيرىدى، ئەگەر بۇ غەرزەنى ھالال بىلەن قاندۇرمىساق، ئۇ تەشنا بولۇپ ھارامغا مەجبۇر بولىدۇ.

شۇنىڭغا ئوخشاش بىزدە ئاداۋەت ھەم مۇھەببەت غەرەزەسى بار. بىز مۇھەببەت غەرەزەسى بىلەن الله نى ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى،پەيغەمبەرلەرگە ئەگەشكەن ساھابىلەر،تابىنلارنى ياخشى كۆرىمىز.
خۇلاسە الله نىڭ دوستلىرىنى ياخشى كۆرىمىز.
ئاداۋەت غەرىزىسى ئۈچۈن الله شەيتاننى ئىبەرتتى،بۇ غەرىزە بىلەن شەيتاننى يامان كۆرىمىز ۋە شەيتانغا ئەگەشكەن شەيتانىسمان ئادەملەرنى يامان كۆرىمىز، بۇلارنى الله ۋە رەسۇلۇللاغا قارشى بولغان كىشىلەر دەپ بىلىمىز.
الله ۋە رەسۇلۇللاغا قارشى بولغان كىشىلەرنى دوست تۇتماسلىقنى بىلىش كېرەك، مانا بۇ ئۈچۈنچى مەسىلە.دەلىل:

« لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءهُمْ أَوْ أَبْنَاءهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُوْلَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ »

يەنى،« الله قا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىغان بىر قەۋمنىڭ الله بىلەن ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىلەن قارشىلاشقانلارنى ـ ئۇلارنىڭ ئاتىلىرى، ئوغۇللىرى، يا قېرىنداشلىرى، يا ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرى بولغان تەقدىردىمۇ ـ دوست تۇتقانلىقىنى كۆرمەيسەن (يەنى ئۇلارنى دوست تۇتۇشى مۇمكىن ئەمەس)، ئەنە شۇلارنىڭ دىللىرىدا الله ئىماننى مەھكەم قىلدى ۋە ئۆز دەرگاھىدىن بولغان روھ بىلەن ئۇلارنى كۈچەيتتى،»(سۈرە مۇجادەلە22ـ سۈرە)

الله تائالا قۇرئانى كەرىمدە رەسۇلۇللاھنىڭ مىللىتى ئىبراھىمغا ئەگەشكەنلىكنى ئىلان قىلىشنى بۇيرىدى. مىللىتى ئىبراھىم دىگەندە بىز نىمىنى چۈشىنىمىز؟ دىنىنى الله سۇبھانەھۇ تەئالانىڭ ئۆزىگە خالىس

قىلىش بىلەن ئىبادەت قىلىش- بۇ مىللىتى ئىبراھىمدۇر. بۇنىڭغا قۇرئانى كەرىمدىن دەلىل:

« وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ »

يەنى،«جىنلارنى ۋە ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم»(سۈرە زارىيات56-ئايەت).

ئىبادەت قىلىش دىگەن نىمە؟

ئىبادەت قىلىش بىرىنچىدىن الله نى يەككە مەئبۇد دەپ تەن ئېلىشتۇر. تەۋھىد- ئىبادەتتە الله نى يەككە دەپ بىلىش ۋە الله سۇبھانەھۇ ۋە تەئالانى الله ئۆزى ۋە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام سۈپەتلىگەن سۈپەت بىلەن سۈپەتلەش، ئۇنى مەخلۇقاتقا ئوخشاشتىن پاك دەپ بىلىشتۇر.
الله بۇيرىغان نەرسە تەۋھىدۇر، يەنە تەكرار ئېيتىمىزكى، تەۋھىد- ئىبادەتتە الله نى يەككە دەپ بىلىش ۋە الله سۇبھانەھۇ ۋە تەئالانى الله ئۆزى ۋە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام سۈپەتلىگەن سۈپەت بىلەن سۈپەتلەش، ئۇنى مەخلۇقاتقا ئوخشاشتىن پاك دەپ

بىلىشتۇر. الله قايتۇرغان نەرسىلەرنىڭ ئەڭ كاتتىسى هازىرقى نەرسىنىڭ دەل ئەكسى بولۇپ شىرىكتۇر.

شىرىك نىمە؟

شىرىك۔ الله قا سېغىنىش بىلەن بىرگە،باشقىغا سېغىنىش، ئىبادەتتە الله قا شىرىك ئىسبات قىلىشتۇر. الله قۇرئاندا نۇرغۇن يەردە:

« وَاعْبُدُواْ اللّهَ وَلاَ تُشْرِكُواْ بِهِ شَيْئًا »

يەنى،«الله قا ئىبادەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا هېچ نەرسىنى شىرىك كەلتۈرمەڭلار»،

« فَلاَ تَجْعَلُواْ لِلّهِ أَندَاداً »

يەنى،«الله قا شىرىك كەلتۈرمەڭلار»دەيدۇ.

بىز ئەۋۋالقى بىلىشىمىز كېرەك بولغان ئۈچ نەرسىنى كىڭەيتىمىز.

بىرىنچىدىن الله نى تونۇش، دىنىنى تونۇش ۋە اللەنىڭ پەيغەمبىرى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى تونۇش.

رەب تەئالنى تونۇشنىڭ مەنىسى- رەببىڭ كىم دىگەن ۋاقىتتا، مېنى ۋە پۈتۈن ئالەمنى ياراتقان الله سۇبھانەھۇ تەئالا مېنىڭ رەببىمدۇر، بۇ رەببىم يىگانە مەئبۇددۇر، مەن ئۇچۇن سىغىنىلىدىغان باشقا زات يوق دەپ تەن ئېلىشتۇر.

بۇنىڭغا دەلىللەر كۆپ، بۇنىڭدىن ھەممىمىزنىڭ بىلىدىغىنى

«الْحَمْدُ للّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»

ھەمدە ئېيتىش ئىبادەت، بۇنى پەقەت الله سۇبھانەھۇ تەئالانىڭ ئۆزىگىغىنا،پۈتۈن ئالەمنىڭ تەربىيىچىسى رەببىل ئالەمىنگە ئېيتىش كېرەكتۇر.

ئالەم دىگەندە،الله تىن باشقا نەرسىنى ئالەم دەپ چۈشىنىمىز، يەنى الله تىن باشقا نەرسە ئالەم بولسا، الله پۈتۈن ئالەمدىكى نەرسىنى تەربىيە قىلغۇچى زاتتۇر.

الله سۇبھانەھۇ ۋە تەئالانى الله نىڭ مەخلۇقاتلىرى ۋە

ﷲ نىڭ ئايەتلىرى بىلەن تونىيمىز.
ﷲ نى كىچە ۋە كۈندۈز، ئاپتاپ، ئاي، ئاسمان، زىمىن، زىمىندىكى تىرىك ۋە جانسىز مەۋجۇداتلار بىلەن تونۇيمىز. بۇ ئالامەتلەرنىڭ ھەممىسى ﷲ نىڭ ئەسىرى بولۇپ،بۇلار ﷲ نىڭ بارلىقى ۋە يەككە-يېگانىلىقىغا دالالەت قىلىدۇ.
ﷲ تەئالىنىڭ ئالەمدىكى ئىسپاتلىرى، كۆرۈنۈپ تۇرغان بۇ ئالەم ﷲ قا دالالەت بولۇپ، بۇ ئالەم ئۆزلىكىدىن مەۋجۇت بولغان ئەمەس.
ھېچكىم دۇنيادىكى بىرەر نەرسىنى ئۆزى مەۋجۇت بولىدۇ دەپ ئېيتمايدۇ. ئەلۋەتتە بىز كۆرۈپ تۇرۋاتقان بۇ ئالەم بىر ياراتقۇچىنىڭ بارلىقى ھەم بۇ ئالەمنىڭ بىر ياراتقۇچىنىڭ تەربىيىسىگە مۇھتاج ئىكەنلىكىگە، ياراتقۇچىنىڭ قانۇنىغا بويسۇنىۋاتقانلىقىغا دالالەت قىلىدۇ،بۇلاردىن بۇ زاتنىڭ يەككە سېغىنىلىۋاتقان زات ئىكەنلىكى مەلۇم بولىدۇ.
شۇنىڭ ئۈچۈن ئىنسانىنىڭ بۇ يەككە زاتقا تەن ئېلىشى زۆرۈردۇر. مەئبۇد يېگانە بولسا، ئۇنداقتا ئىبادەتنىڭ مەنىسى نىمە؟
ئىبادەت بويسۇنۇش، مۇھەببەت قىلىش، ئىنقىراق قىلىپ ئېيتساق،ﷲ رازى بولىدىغان ۋە ياخشى

كۆرىدىغان ئەمەللەرنى قىلىش ئىبادەتتۇر.
الله تائالا بۇيرىغان بەزى ئىبادەت تۈرلىرى ھەققىدە توختىلىپ ئۆتىمىز.
ئىسلام(بويسۇنۇش)، ئىمان (ئىشىنىش)، ئىھسان (ئاللانى كۆرۈپ تۇرغاندەك سىغىنىش)، دۇئا (تىلەش)، خەۋپ (تەشۋىش بىلەن قورقۇش)، رىجا (ئۈمىد قىلىش)، تەۋەككۇل (سۈيۈنىش)، رىغبەت (مايىل بولۇش)، ھەيۋەتلىنىش، خۇشۇئ (قەلبى بىلەن ئېگىلىش)، خەششيەت (تەزەررۇ بىلەن قورقۇش)، ئىنابەت (الله قا قايتىش)، ئىستىئانەت (يامانلىقتىن پاناھ ئىزلەپ،ياخشىلىقتىن ياردەم سوراش)، ۋەلئىستىئازە (يۈز بەرمىگەن ئىشلاردىن پاناھ تىلەش)، ئىسغافە (بېشىغا چۈشكەن ئېغىر مۇسىبەتتىن پەرياد قىلىپ،الله تىن ياردەم سوراش)، زەبھە (قۇربانلىق قىلىش)، نەزىر قاتارلىقلار، بولار الله تائالا بۇيرىغان ئىبادەت جۈملىسىدىندۇر، بولارنىڭ ھەر بىرىگە دەلىل كەلتۈرىمىز:

بىرىنچىسى پۈتۈن ئىبادەت الله ئۈچۈن بولۇش كېرەك

«وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُواْ إِلاَّ إِيَّاهُ »

يەنى،« پەرۋەردىگارىڭ پەقەت ئۇنىڭ ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشىڭلارنى... تەۋسىيە قىلدى» (سۈرە بەنى ئىسرائىل23ـ ئايەت)

يۇقۇردا دەپ ئۆتكەن ئىبادەتلەرنىڭ بىرەرسىنىڭ الله تىن باشقىغا بۇلىشى شىرىك بۇلىدۇ.

شىرىك ئەمىلىنى قىلغان ئادەم مەيلى ناماز ئوقۇسۇن، روزا تۇتسۇن، ھەج قىلسۇن ۋە ياكى مۇسۇلمانلىق دەۋاسى قىلسۇن ئۇ مۇشرىك، كافىر ئاتىلىدۇ.

بۇنى ياخشى بىلىشىمىز كېرەك. شىرىك ئەمەلىنىڭ ھېچكىمدىن ئەپۇ قىلىنمايدىغانلىقىغا دەلىل شۇكى،الله تەئالا ئۆز پەيغەمبىرىگە:

« لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ»

يەنى،«ئەگەر سەن ئالله قا شىرىك كەلتۈرسەڭ، سېنىڭ ئەمىلىڭ ئەلۋەتتە بىكار بۇلۇپ كېتىدۇ.»(سۈرە زۇمەر65ـ ئايەت) دىدى.

الله تائالا ئۆزى بىلەن بىرگە قوشۇپ باشقا نەرسىگە سېغىنغۇچىنى «كافىر»دەپ ئاتىدى ۋە ئۇلارنىڭ

شەك ـ شۈبھىسىز نىجات تاپمايدىغانلىقىنى ئېيتتى

«وَمَن يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِندَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ»

يەنى،« كىمكى ھېچقانداق دەلىلى بولمىغان ھالدا الله قا قوشۇپ يەنە بىر مەبۇدقا ئىبادەت قىلىدىكەن، پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا ھېساب بېرىدۇ، كاپىرلار ھەقىقەتەن نىجات تاپمايدۇ [117].»(سۈرە مۆئمىنۇن)

بەزى كىشىلەر الله تىن باشقىغا دۇئا قىلىۋاتقاندا،بىز ئىبادەت قىلىۋاتمايمىز دۇئا قىلىۋاتىمىز دېيىشىدۇ ياكى نەزىر قىلىۋاتقاندا بىز الله تىن باشقىغا ئىبادەت قىلىۋاتقىنىمىز يوق،نەزىر قىلىۋاتىمىز دېيىشىدۇ.
بەزى كىشىلەر قۇربانلىق قىلىۋاتقاندا بىز الله قا ئىبادەت قىلىۋاتقىنىمىز يوق، قوي سوۋىۋاتىمىز دېيىشىدۇ، لېكىن شۇلاردىن بۇ ئىبادەت بولمىسا مۇشۇ ئىشلارنى نىمىگە قىلىۋاتىسىز؟نىمىگە ئىرىشمەكچىسىز دەپ سورالسا، ئۇلار ساۋاپقا ئىرىشمەكچى بولغانلىقىنى ئېيتىشىدۇ، ھەتتا مۇشۇ ئارقىلىق گۇناھلىرىنىڭ

يۈيۈلۈپ جەننەتكە كىرىدىغان دەرىجىگە ئېرىشىدىغانلىقىنى دەۋا قىلىدۇ. بۇ ئىبادەت بولماي نىمە؟دۇئا ئىبادەتتۇر، الله سۇبھانەھۇ تەئالا :

« وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ»

يەنى،« پەرۋەردىگارىڭلار ئېيتىدۇ: ‹ماڭا دۇئا قىلىڭلار، مەن (دۇئايىڭلارنى) قوبۇل قىلىمەن (تىلىگىنىڭلارنى بېرىمەن)، شۈبھىسىزكى، مېنىڭ ئىبادىتىمدىن چوڭچىلىق قىلىپ باش تارتىدىغانلار خار ھالدا جەھەننەمگە كىرىدۇ› [60]. »(سۈرە غافىر60ـ ئايەت)دەيدۇ،

دىمەك الله تائالا بۇ يەردە دۇئانى ئىبادەت دەۋاتىدۇ. ئۇندىن باشقا سەرىھ ئىبارە شۇكى، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام :

«دۇئا ئىبادەتنىڭ مېغىزىدۇر»دىگەن.

بەزى رىۋايەتلەردە «دۇئا ھەقىقى

ئىبادەتتۇر» دېيىلگەن.

قۇرقۇش ئىبادەت، بىز ۋەھشى ھايۋانلاردىن قورقىمىز،زالىملاردىن قورقىمىز،بۇنىڭ بىلەن ئىبادەتنى باشقىلارغا قىلغان بولىمىزمۇ؟
ياق،ئەگەر قورقۇش الله نىڭ بۇيرىقىنى تەرك قىلىشقا سەۋەپ بولسا،بۇ ئىبادەتنى باشقىغا قىلغان بولىدۇ.
الله سۇبھانەھۇ تەئالا:

« فَلاَ تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ»

يەنى،«ئەگەر مۆئمىن بولساڭلار ،ئۇلاردىن قورقماڭلار، مەندىن قورقۇڭلار»(سۈرە ئالئىمران175ـ ئايەت)دەيدۇ.
دىمەك بىراۋ شەرىئەتنىڭ بۇيرىقىنى قىلىش يولىنى توسسا،شۇ توسۇق شەرىئەتنىڭ بۇيرىقىنى قىلىشىمىزغا سەۋەپ بولسا،ئىبادەتنى باشقىغا قىلغان بولىمىز.
ئەگەر ئەسھابىلەر «خەۋف»ئىبادىتىنى الله نىڭ ئۆزىگە قىلمىغان بولسا، دەۋەت، دىنى ئىسلام بۇ يەرگە يەتمىگەن بولاتتى بۇرادەرلەر.

ئۇلار«قورقۇش» ئىبادىتىنى پەقەت الله قا قىلىشتىلەر، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلار ئۆز سەپلىرىدە شىپھىت بولسا ھەم توختىتىغىنى يوق. ئۈمىد ئىبادەت، ئىنسانىنى ھەقىقى ئىسلام دەۋەت يۇلىدىن تۇسىدىغان نەرسە قورقۇش ۋە ئۈمىدتۇر.

دىن دۈشمەنلىرى ئۈمىدتىن ئىلگىرى قورقۇتۇشنى ئىشقا سالىدۇ، ئۇ پايدا بەرمىگەندىن كىيىن، قايسى نەرسىگە مۇھتاج ئىكەنلىكىڭىزدىن پايدىلىنىپ «ئۈمىدنى مەندىن قىل»دەيدۇ. ئۈمىد ئىبادەتتۇر، الله :

« فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاء رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا»

يەنى،«كىمكى، پەرۋەردىگارىغا مۇلاقات بولۇشنى ئۈمىد قىلىدىكەن (ساۋابىنى ئۈمىد قىلىپ ئازابىدىن قورقىدىكەن)، ياخشى ئىش قىلسۇن. پەرۋەردىگارىغا قىلىدىغان ئىبادەتكە ھېچكىمنى شېرىك كەلتۈرمىسۇن .[110]»دەيدۇ.

ئىبادەتىنى يەككە الله قا قىلىشقا بىز مەجبۇرمىز،ئەگەر بىز ئۈمىدنى الله قا قىلساق ئىبادەت قىلغان بۇلىمىز،

ئەگەر باشقىغا قىلساق ئىبادەتنى باشقىغا قىلغان بۇلىمىز، بۇ يەردە بىرەر ئىشتا ئۇمىدنى بىرەر ئادەمگە قىلساق،ئۇنداقتا ئىبادەتنى باشقىغا قىلغان بۇلىمىزمۇ ؟دىگەن سۇئال تۇغىلىدۇ، ئەگەر بىزنىڭ ئۇمىدىمىز شەرئەت ھۆكمىنى قىلماسلىقىمىزغا سەۋەپ بولسا، بۇ ئۇنداقتا ئىبادەتنى باشقىغا قىلغان بۇلىدۇ.
شۇنداق ئۇمىدلەر باركى،كىشىلەر مەرتىۋە، مال-دۇنيانى قولغا كەلتۈرۈش ئۇمىدى بىلەن ياكى باشقىچە بىرەر ئۇمىدلەر بىلەن الله نىڭ بۇيرىقىنى تاشلىشىدۇ. مانا بۇ ئىبادەتنى باشقىغا قىلىش ھەم شىرىك ئەمەلدۇر، بۇنىڭ بىلەن ئەمەل بىكارچى بۇلىدۇ.

تەۋەككۇل ئىبادەتتۇر،الله سۇبھانەھۇ تەئالا:

« وَعَلَى اللّهِ فَتَوَكَّلُواْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ»

يەنى،«ئەگەر الله نىڭ ۋەدە قىلغان ياردىمىگە ئىشەنسەڭلار، الله قا تەۋەككۇل قىلىڭلار»(سۈرە مائىدە23-ئايەت)،

« وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ

حَسْبُهُ »

يەنى،«كىمكى الله قا تەۋەككۇل قىلسا، الله ئۇنىڭغا كۇپايە قىلىدۇ.» (سۈرە تەلاق3ـ ئايەت)دەيدۇ.

تەۋەككۇل سۈپىتى بولمىسا ئىنسان ھاياتتا ھېچنىمە قىلالمايدۇ. بىرەر ئىشنى قىلىش ئۈچۈن الله قا سۈيۈنۈش كېرەك، ئۇ نەرسىنى قىلىش غەيىب بۇرادەرلەر ، ئۇ ئىش بۇلامدۇ بولمامدۇ ھېچقايسىمىز بىلمەيمىز.

ئەگەر ئىنساندا تەۋەككۇل سۈپىتى بولمىسا ھەممە ئىشنى قىلمايدۇ،

مەسىلەن ئىلىم ئۆگەنمەكچى بولسا مەن بۇنى قىلالمايمەن دەيدۇ،ئەمما الله قا تەۋەككۇل قىلىپ ھەركەت قىلسا ئىلىمنى ئىگەللەيدۇ،سەپەرگە چىقىشتىن بۇرۇن ھەممە ئادەم ئەنسىرەيدۇ،قورقىدۇ، قايسى بىر ئىشنى قىلماقچى بولساق ھەممىسىدە توسالغۇ بۇلىدۇ، ئۆي ئىچىدە ئولتۇرسا ھەم تام بېسىۋالىدۇ دىگەن تەشۋىش بۇلىدۇ. ھاياتتا تەۋەككۇل سۈپىتى بولمىغان ئادەم ئۆزگە ھەم مەنپەئەت يەتكۈزەلمەيدۇ.

دىمەك بىز ھاياتتا ياشاش،ياخشى ئىشلارنى قىلىش ئۈچۈن تەۋەككۇلغا ھەم تەۋەككۇلدىن ئىبارەت مۇشۇ ئىبادەتكە مۇھتاجمىز، بىز يا الله قا تەۋەككۇل قىلمىسا مۆئمىن بولمىز ياكى ھەم ھېچكىمگە پايدا ياكى زەرەر يەتكۈزەلمەيدىغان باشقا بىر نەرسىگە سۈيۈنۈپ شۇنىڭغا تايىنىپ ياشايمىز.

شۇنىڭ ئۈچۈن دىن دۈشمەنلىرى الله نى ئىنكار قىلىپ تۇرۇپ، بەرىبىر يەنە باشقا نەرسىگە سۈيۈنۈپ ياشايدۇ، يا پۇلىغا سۈيىنىدۇ، يا بىرەر بىر مەرتىۋىلىك ئادەمگە سۈيۈنۈپ تۇرۇپ ئىش قىلىدۇ ۋەياكى بىرەر مازارغا سۈيۈنۈپ تۇرۇپ ئىش قىلىدۇ، ئىشقىلىپ ھەر قەلىپ بىر غەرىزىگە سۈيىنىدۇ، الله نى ئىنكار قىلغان ئادەملەر ھەم بۇ تەۋەككۇل غەرىزەسىدىن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ،

الله سۇبھانەھۇ تەئالا بۇ غەرىزەنى يېگانە ئۇزىگە سۈيۈنۈش بىلەن تەمىنلىدى، رىغبەت،قەلبىتىكى ھەيۋەت ۋە مايىللىق، خۇشۇئ بۇ نەرسىلەر ھەم ئىبادەتتۇر.

الله سۇبھانەھۇ تەئالا ئۇزىگە ھەيۋەتلەنگەن، ئۇزىگە مايىل بولغان، ئۇزىگە تەزەررۇ قىلغان بەندىلەرنى ماختاپ:

« إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ»

يەنى،«(يۇقىرىقى پەيغەمبەرلەرنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىشىمىز) شۇنىڭ ئۈچۈن ئىدىكى، ئۇلار ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا ئالدىرايتتى، (رەھمىتىمىزنى) ئۈمىد قىلىپ، (ئازابىمىزدىن) قورقۇپ بىزگە دۇئا قىلاتتى، بىزگە كەمتەرلىك بىلەن ئىبادەت قىلاتتى [90].»دىدى.

«خاشىيەت»،يەنى تەزەررۇ بىلەن قورقۇش، «خەۋف» تىن پەرقلىنىدۇ، ئۇمۇ ئىبادەتتۇر.
ئىنابەت، رۇجۇئ، قايتىش، بىر نەرسىگە رۇجۇئ قىلىپ مۇراجەت قىلىش ئىبادەتتۇر،

«وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ »

يەنى،«پەرۋەردىگارىڭلار تەرەپكە قايتىڭلار ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار»(سۈرە زۇمەر54-ئايەت)

ئىستىئانەت ئىبادەتتۇر،

«إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ»

يەنى، «(رەببىمىز) ساڭىلا ئىبادەت قىلىمىز، سەندىنلا ياردەم سۇرايمىز.» ،

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ھەدىسى مۇبارەكلىرىدە:

«ياردەم سورماقچى بولساڭ الله تىن ياردەم سورا» دېدىلەر.

ئىستىئازە،يەنى پاناھ ئىزلەش ئىبادەتتۇر.

الله سۇبھانەھۇ تەئالا مانا رەسۇلۇللاھقا «فەلەق،ناس سۈرىلىرى»نى نازىل قىلىپ،الله تىنلا پاناھ ئىستەشنى بۇيرىدى .

ئىستىزافە، يەنى الله تىن پەرياد چېكىپ تۇرۇپ،

ياردەم سوراش.

« إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ »

يەنى،«ئۆز ۋاقتىدا (دۇئا قىلىپ)پەرۋەردىگارىڭلاردىن ياردەم تىلىدىڭلار»

بۇ ئايەت شۇنىڭغا دەلىل بولىدۇ.

بىرەر نەرسىنى قۇربان قىلىش ئىبادەت،دەلىل الله سۇبھانەھۇ تەئالا مانا رەسۇلۇللاھقا بۇيرۇپ:

« قُلْ إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ »

يەنى،« (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، ھاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت - ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى الله ئۈچۈندۇر [162].»(سۈرە ئەنئام)دەيدۇ.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ھەدىسلىرىدە:

«الله تىن باشقىغا ئاتاپ قۇربانلىقلا قىلغانغا الله نىڭ لەنىتى بولسۇن»دىگەن.

الله تىن باشقىغا قۇربانلىق قىلغانلار مانا پۇل تېپىپ، مېھنەت قىلىپ يەنە الله نىڭ لەنىتىگە ئىرىشىدۇ.

نەزىر ئىبادەتتۇر، الله تائالا نەزىرىگە ۋاپا قىلغانلارنى قۇرئاندا ماختىدى:

«يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا »

يەنى،« ئۇلار ئۆز ئۈستىگە قەسەم ئىچىپ ئالغان ئىشنى ئورۇنلايدۇ ۋە دەھشىتى كەڭ دائىرىلىك بولغان كۈندىن (يەنى قىيامەت كۈنىدىن) قورقىدۇ [7]. » (سۈرە ئىنسان).
بىلىشىمىز كېرەك بولغان ئۈچ ئاساسنىڭ بىرىنچىسى الله سۇبھانەھۇ تەئالانىڭ مەرىپىتى (الله نى تۇنۇش)،

ئىككىنچى ئاساس دىنى ئىسلامنى بىلىش، دىنى ئىسلامنى بىلىش الله سۇبهانەهۇ تەئالاغا تەسلىم بولۇش، ئىتائەت بىلەن بويسۇنۇش، شىرىك ۋە ئەهلى شىرىكتىن جۇدا بولۇشتۇر.

ئىسلام دىنىنىڭ مەرتىبىلىرى: ئىسلام، ئىمان، ئىهساندۇر.

ئىسلامنىڭ رۇكنى بەش بولۇپ،لا ئىلاهە ئىللەللاھ مۇهەممەدۇن رەسۇلۇللاھ دەپ شاهادەت ئېيتىش، نامازنى بەرپا قىلىش، زاكات بىرىش، رامازان ئېيىدا رۇزا تۇتۇش ۋە بەيتۇللاهنى هەج قىلىشتۇر.

«لا ئىلاهە ئىللەللاھ» شاهادىتى: الله تەئالانىڭ يىگانە مەئبۇد ئىكەنلىكىگە گۇۋاهلىق بىرىش بولۇپ،دىنى ئىسلامنىڭ مەناسىنى بىلىش بىلەن گۇۋاهلىق مەناسىنى بىلىش كېرەك. پەيغەمبىرىمىز مۇهەممەد ئەلەيهىسسالام بۇنى:

«الله نىڭ يىگانە مەئبۇد ئىكەنلىكىگە گۇۋاهلىق بىرىش» دەيدۇ.

بىر ئادەمنىڭ گۇۋاهلىقى ئۇنىڭ تىلى هەم ئەمىلى بىلەن بولىدۇ. قىلىۋاتقان ئىشى ئۇنىڭ نىمە ئىكەنلىكىگە گۇۋاه بولىدۇ.

دىمەك سىغىنىلىۋاتقان زاتنىڭ يىگانە مەئبۇد

ئىكەنلىكى ئۇنىڭ ئەملى ۋە تىلىدىن بىلىنىشى كېرەك.
شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلام دىمەك بۇنى بىلىش دىمەكتۇر.

«مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللاھ» شاھادىتى، پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم الله تەرىپىدىن ئىبەترىلگەن ئەلچىدۇر، الله تائالا ئۇ كىشنى رەسۇل،نەبى قىلىپ ئىبەرتتى، مۇھەممەد ئەلەيھىسساللامنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بىرىش ئۇ بۇيرىغان نەرسىلەرگە ئىتائەت قىلىش، خەبەر بەرگەن نەرسىلىرىنى تەستىقلاش، چەكلىگەن نەرسىلەردىن چەكلىنىش.
الله قا بۇ پەيغەمبەرنىڭ قىلغىنىدىن باشقىچە ئىبادەت قىلىش مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى الله نىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بىرشكە زىتتۇر.
كىم الله نىڭ يىگانە مەئبۇد، رۇسۇلۇللاھنىڭ الله نىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بەرسە جەننەتكە كىرىدۇ دىگەن مەنانى مۇشۇنداق چۈشەنسەك ھىچ قىينالمايمىز بۇرادەرلەر. ئاللا سۇبھانەھۇ تەئالانىڭ مانا:

« وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا

الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ»

يەنى،« ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى الله قا خالىس قىلغان، ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) الله غىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى. نامازنى ئادا قىلىشقا، زاكاتنى بېرىشكە (بۇيرۇلدى)، ئەنە شۇلار (يەنى ئىبادەت، ئىخلاس ناماز، زاكاتلار) توغرا دىندۇر [5].» دىگەن

بۇ ئايىتىدىن ناماز ۋە زاكاتنىڭ ئىسلامنىڭ بەش رۇكۇننىڭ ئىككىسى ئىكەنلىكىنى بىلىمىز. الله تائالا مانا:

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ»

يەنى،« ئى مۆمىنلەر! (گۇناھلاردىن) ساقلىنىشىڭلار ئۈچۈن، سىلەردىن ئىلگىرىكىلەرگە (يەنى ئىلگىرىكى ئۈممەتلەرگە) روزا پەرز قىلىنغاندەك، سىلەرگىمۇ (رامىزان روزىسى) پەرز قىلىندى [183].»(سۈرە

بەقەرە) سۈرىسى بىلەن رامىزاننى بىزگە پەرز قىلدى.

ھەجنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنىڭ دەلىلى:

« وَلِلّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ الله غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ»

يەنى،« قادىر بولالىغان كىشىلەرنىڭ الله ئۈچۈن كەبىنى زىيارەت قىلىشى ئۇلارغا پەرز قىلىندى. كىمكى ئىنكار قىلىدىكەن (يەنى ھەجنى تەرك ئېتىدىكەن، زىيىنى ئۆزىگە)، شۈبھىسىزكى، الله ئەھلى جاھاندىن (يەنى ئۇلارنىڭ ئىبادىتىدىن) بىھاجەتتۇر [97].»(سۈرە ئال ئىمران)

بۇلار ئىسلام...

ئىمان نىمە؟

ئىمان دىگەندە بىز ئىماننىڭ بىر تارماقلىرىنى چۈشىنىمىز،ئىمان بىر دەرەخ ،رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ

ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۆز ھەدىسلىرىدە شۇنداق دىگەن:

«ئىماننىڭ 72دىن كۆپ شاخچىسى بار،ئۇنىڭ ئەڭ ئالىيسى لائىلاھە ئىللەللاھ، ئەڭ كىچىكى مۇسۇلمانلارنىڭ يولىدىن مۇسۇلمانغا ئازار بېرىدىغان نەرسىنى تازلاشتۇر.»

ئىسلامنىڭ مۇسۇلمانلارنىڭ يولىنى تازلاش ئۈچۈن ئالاھىدە بىر ھەيئەتلەرنى قۇرۇشقا،بىرەر بىر ئۇل مۇئەسسەلەرنى قۇرۇشقا ھاجىتى چۈشمىدى، ھازىرقى مەدەنىيەتنى داۋا قىلغان تائىپىلەر پەخرلىنىپ يۈرگەندەك مۇئەسسەلەرگە ھاجىتى چۈشمىدى،مۇئمىن كىشىلەر ئىماننىڭ ئەڭ كىچىك شاخچىسىنى ۋۇجۇتقا كەلتۈرۈش ئۈچۈن، مۇسۇلمانلارنىڭ يولىدىن مۇسۇلمانلارغا ئازار بېرىدىغان نەرسىنى تازلاشقا بۈيرىلدى. لىكىن ھازىرقى مۇئمىنلەرگە ھەم ھازىرقى كافىرلەرنىڭ تەسىرى ئۆتكەچكە، بىزدىكى بۇ سۈپەتلەر يوقۇلۇپ كەتتى.

ئىماننىڭ رۇكنى ئالتە: الله قا ئىمان كەلتۈرۈش، پەرشتىلەرگە ،كىتاپلارغا، پەيغەمبەرلەرگە ،قىيامەت

كۆڭگە ۋە ياخشىلىق، يامانلىقنىڭ الله نىڭ قەدىرى بىلەن بولىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش.

ئۈچۈنچى مەرتىبە يەنى،ئىهسان. بۇنى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھى ۋەسەللەم:

«الله نى كۆرۈپ تۇرغاندەك سېغىنماقلىقىڭ، ئەگەر روھىڭدا الله نى كۆرۈپ تۇرغاندەك سېغىنىشلىككە قۇۋۋەت يېتىشمىسە، الله مېنى كۆرۈپ تۇرۇپتۇ دىگەندەك سېغىنماقلىقىڭ»دەپ چۈشەندۈردى.

الله قۇرئانى كەرىمدە يەنە:

« إِنَّ اللّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَواْ وَّالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ »

يەنى،« الله ھەقىقەتەن تەقۋادارلىق قىلغۇچىلار ۋە ياخشى ئىش قىلغۇچىلار بىلەن بىللىدۇر [128].»(سۈرە نەھل)دىدى.
مانا يۇقۇردا دىننىڭ ئۈچ مەرتىبىسىنى ئېيتىپ ئۆتتۇق، بۇنىڭ دەلىلى ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنغان مەشھۇر

ھەدىس:

«پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئالدىدا ئولتۇرغان ئىدۇق، كىيملىرى ئىنتايىن ئاق(پاكىزە) ،چاچلىرى قاپ ـ قارا بىر كىشى كىرىپ كەلدى، بۇ كىشىدە سەپەرنىڭ ئالامەتلىرى كۆرۈنمەيتتى، بۇ كىشىنى ھېچكىم تونمايتتى، ئۇ پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئالدىغا كىلىپ، تىزلىرىنى ئۇنىڭ تىزلىرىغا تىرەپ، قوللىرىنى ئۇنىڭ يۇتىسىغا قويۇپ تۇرۇپ، ئى مۇھەممەد ئىسلامنىڭ نىملىكىنى ئېيتىپ بىرىڭ دىدى.

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام الله نىڭ يىگانە مەئبۇد ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بىرىش، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ الله نىڭ پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بىرىش، نامازنى بەرپا قىلىش، زاكات بىرىش، روزا تۇتۇش، بەيتۇللاھنى ھەج قىلىش دىدى. ئۇ كىشى توغرا ئېيتتىڭ دىدى، بىز ئۇنىڭ بۇ سۆزىدىن ئەجەپلەندۇق، ئاندىن ئۇ ئىمان نىمە؟ ئېيتىپ بىرىڭ دىدى.

رەسۇلۇللاھ الله قا، پەرىشتىلەرگە، الله نىڭ كىتاپلىرى ۋە پەيغەمبەرلىرىگە، قىيامەتكە ۋە ياخشىلىق ـ يامانلىقنىڭ الله نىڭ قەدەرى بىلەن

بولىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈشىڭ دىدى.
ئاندىن ئىھسان نىمە؟ ئېيتىپ بىرىڭ دىدى، رەسۇلۇللاھ الله نى كۆرۈپ تۇرغاندەك سېغىنماقلىق، ئەگەر الله نىڭ كۆرۈپ تۇرغاندەك تەسەۋۋۇر قىلالمىسىڭىز، الله مىنى كۆرۈپ تۇرۇپتۇ دەپ سېغىنماقلىقىڭىز دىدى.
قىيامەتتىن خەبەر بىرىڭ دىگەندە، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام سۇرالغۇچى سورغۇچىدىن ئالىمراق ئەمەس دىدىلەر.
ئۇنداقتا قىيامەتنىڭ ئالامەتلىرىنى ئېيتىپ بىرىڭ دىگەندە، چۆرىلەرنىڭ ئۆز خوجىلىرىنى تۇغىشى (بەزى مۇپەسسىرلەر بۇنى ئاتا-ئانىلارنىڭ ئۆز پەرزەنتلىرىنىڭ خىزمەتكارىغا ئايلىنىپ قېلىشى دەپ كۆرسەتتىلەر، ھازىرقى ئاز ساندىكى ئائىلىلەردىن باشقىلارنى شۇنداق دىسەك خاتالاشماسلىقىمىز مۇمكىن، ئاتا-ئانىلار ئۆز پەرزەنتلىرىنىڭ خىزمەتكارىغا ئايلىنىپ قالغان بۇرادەرلەر)، يالاڭئاياق كەمبەغەللەرنىڭ كاتتا بىنالاردا پەخىرلىنىپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆرسىڭىز قىيامەتنى كۈتۈڭ دىدى (بۇ يەردە ئىسلام ئۇنداق بىنالارنى سىلىپ ئولتۇرۇشنى گۇناھ دىگەن ئەمەس،لىكىن پەخىرنى شۇ

نەرسلەرنىڭ ئۈستىگە قۇرۇپ قويغان ئادەملەرنى قىيامەتنىڭ بەلگىسى دېگەن. الله :

« قُلْ بِفَضْلِ اللّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُواْ هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ»

يەنى،« ئېيتقىنكى، ‹ئۇلار الله نىڭ پەزلى ۋە رەھمىتىدىن خۇشال بولسۇن، بۇ ئۇلارنىڭ يىغقان (دۇنيا ـ ماللىرىدىن) ياخشىدۇر› [58]. »(سۈرە يۇنۇس)دەيدۇ.
دىمەك بىز الله نىڭ پەزلى، رەھمى بىلەن پەخىرلىنىمىز. لىكىن ئۆزى سېلىپ قويغان بىنالىرى بىلەن پەخىرلىنىپ ياشاشلىك ئىنسانىيەتنى زالالەتكە باشلايدۇ.) شۇندا بۇ كىشى كەتتى، ئازغىنا تۇردۇق، رەسۇلۇللاھ ئى ئۆمەر بۇ سۇئال سورغان كىشىنىڭ كىملىكىنى بىلەمسەن؟دەپ سورىدى،الله نىڭ رەسۇلى بىلگۈچىراقتۇر دىدۇق.
رەسۇلۇللاھ : ئۇ جىبرىل ئەلەيھىسسالام،ئۇ سىلەرگە دىنى ئىشىڭلاردىن تەلىم بىرىش ئۈچۈن كەلدى۔ دىدى» .

دىمەك دىنى ئىسلام دىگەندە بىز ئىمان، ئىسلام، ئىھساننى چۈشىنىشىمىز كېرەك.

مانا مۇشۇنى بىلدۇرۇش ئۈچۈن جىبرىل ئەلەيھىسسالام الله نىڭ بۇيرىقى بىلەن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كەلدىلەر. بۇ ئىككىنچى ئاساس.

ئۈچۈنچى ئاساسىمىز پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھنى تونۇشتۇر.

بۇ كىشى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللا ئىبنى ئابدۇل مۇتەللىپ ئىبنى ھاشىم،ئۇ ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبلىرىدىن،ئۇنىڭ ئۆلىمالار بىرلىككە كەلگەن نەسەبلىرى ئەدنانغە تۇتىشىدۇ،بۇ جەھەتتە شەك۔شۈبھە يوق، پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئۆمرى63 ياش بولدى،40 ياشتا پەيغەمبەرلىك نازىل بولدى،23يىل نەبى ۋە رەسۇل بولدى، «ئىقرائ سۈرىسى»نازىل بولغاندا نەبى بولدى،«مۇددەسسىر سۈرىسى»نازىل بولغاندا رەسۇل بولدى، رەسۇلىمىز توغرىسىدا بىلىدىغان قىسقىچە مەلۇماتلار مانا مۇشۇنداق بۇلىشى كېرەك.

الله تائالا ئۇ كىشىنى شىرىكتىن ئاگاھلاندۇرۇش ۋە تەۋھىدكە چاقىرىش ئۈچۈن ئىبەرتتى، قۇرئانى

كەرىمدىكى «مۇددەسسىر سۈرىسى»دە مانا:

« يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ، قُمْ فَأَنذِرْ»

يەنى،«ئى (ۋەھى نازىل بولغاندا)كىيىمگە چۈمكىلىۋالغۇچى (پەيغەمبەر!)، تۇر ئىنسانلارنى الله نىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇر!» ،

« وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ»،

«پەرۋەردىگارىڭنى ئۇلۇغلا [3].»

« وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ»،

« كىيىمىڭنى پاك تۇت [4].»

«وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ »،

«ئازابتىن (يەنى ئازابقا قالدۇرىدىغان ئىشلاردىن)

يىراق بول [5].»

« وَلَا تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ »

« كۆپ ئېلىش نىيىتىدە بەرمە (يەنى بىر كىشىگە بىرەر سوۋغا بەرسەڭ، ئۇنىڭدىن بەرگەن نەرسەڭدىن كۆپرەك نەرسە ئېلىشنى تەمە قىلما) [6]،»،

«وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ »،

«پەرۋەردىگارىڭنىڭ (رازىلىقى) ئۈچۈن (قەۋمىڭدىن يەتكەن ئەزىيەتكە) سەۋر قىل [7].»

ئادەملەر مالى يولىدا سەبىر قىلىدۇ،مالغا ئېرىشىش ئۈچۈن ھەممە خارلىقلارغا سەبىر قىلىدۇ،بىرەر يەر ئېلىپ، شۇ يەرگە ئىمارەت قىلىۋالسام دەپ شۇنىڭ يولىدا سەبىر قىلىدۇ.ئادەملەر ھەر خىل ئىشلار ئۈچۈن سەبىر قىلىشىدۇ،ھەتتە خارلىق يولىدا ھەم سەبىر قىلىشىدۇ. ئەمما الله تائالا:

« وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ»

يەنى، «پەرۋەردىگارىڭنىڭ (رازىلىقى) ئۈچۈن (قەۋمىڭدىن يەتكەن ئەزىيەتكە) سەۋر قىل [7].» دەيدۇ.

پەيغەمبىرىمىزنىڭ مانا بۇ سۈپەتلىرىنى بىلىشىمىز كېرەك، پەيغەمبىرىمىزنى تۇنۇش مۇشۇنداق بولىشى كېرەك، بۇ كىشى مەككە مۇھىتىدا ئون يىل بۇتلاردىن ۋاز كىچىشكە دەۋەت قىلدى،مىراج كىچىسى بەش ۋاخ ناماز پەرز قىلىندى، مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشقا مەئمۇر بولدى ھەم مەدىنىگە ھىجىرەت قىلدى.
بۇئەسلى شىرىك دىيارىدىن ئىسلام دىيارىغا قىلىنغان ھىجرەت ئىدى. بۇ يەردە توختىلىشقا توغرا كىلىدۇ،رەسۇلۇللاھنى تاشلاپ كىتىشكە ھىچ كىشى رازى ئەمەس ئىدى،ئۇلار ھەممە نىمىسدىن ۋاز كەچكەنلەر ئىدى، ئۇلار پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا ئازار يىتىپ قېلىشتىن ئەنسىرىشەتتى، ئەمما الله ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ بۇيرىقى ئۇلارنىڭ قەلبىگە شۇنداق ئورنىغان ئىدىكى،ھەتتا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يالغۇز قېلىپ،

مەدىنىگە ھىجرەت قىلغىلار دىگەن بۇيرۇقنى ئۆز جىسمىدىن ئەۋزەل كۆرۈشتى. ئۇلار پەقەت الله ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ بۇيرىقى بىلەن ھىجرەت قىلىپ كەتتى،رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم ھىجرەتتە ئون يىلدىن كۆپرەك تۇرۇپ الله نىڭ دەرگاھىغا كەتتىلەر،دۇنيادا قانداق ياخشىلىق بولسا ئۈممەتنى شۇ ياخشىلىققا بۇيرىدىلەر،قانداق يامانلىق بولسا شۇ يامانلىقتىن ئاگاھلاندۇردى.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۈممەتىنى بۇيرىغان ئەڭ كاتتا ياخشىلىق تەۋھىدتۇر، يەككە الله نى مەئبۇد دەپ، ئىبادىتىنى پەقەت الله قا قىلىشتۇر. ئۇ كىشى ئاگاھلاندۇرغان يامانلىقنىڭ ئەڭ كاتتىسى شىرىكتۇر.

الله سۇبھانەھۇ تائالا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى بىر قەبىلىگە، يات بىر تائىپىگە، يات بىر ئەسىردە ياشىغان ئىنسانغا ئەۋەتكىنى يوق، بەلكى قىيامەتكىچە بولغان پۈتۈن ئىنسانىيەتكە ئىبەرتتى، ئىسلام ئىستىلاھىدا ئۆزبەك، تاجىك، قىرغىز، قازاق، تۈركمەن دىگەندەك مىللەت يوق، ئىسلام ئىستىلاھىدا ئىسلام مىللىتى ۋە كۇفىر مىللىتىدىن ئىبارەت ئىككىلا مىللەت بار.

ھازىرىقى ھەممە قەۋملەر ئىچىدىكى ھەر تائىپە ئادەملەردىن ئىسلامنى قوبۇل قىلغان كىشىلەر ئۇنىڭ رەڭگى، قېنى، مىللىتى قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئىسلام مىللىتى سېپىگە كىرىدۇ، جەننەتكە داخىل بولىدۇ. ئەمما ئىسلام ئېتىقادىنى قوبۇل قىلمىسا، ئىسلامنىڭ بۇيرىقىنى بىجا كەلتۈرمىسە، قانداق ئادەم بولىشىدىن قەتئىينەزەر ئۇ مەيلى ئۆزبەك، ھەتتا ئەرەپ بولسۇن، دوزاخقا كىرىدۇ. بۇنى شۇنداق بىلىشىمىز كېرەك.

ئىسلامنى الله سۇبھانەھۇ ۋە تەئالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاستىسى بىلەن بىزگە چۈشۈردى، ئۇ كىشى ئىنسان تائىپىسىگىلا ئەمەس جىنلارغا ھەم پەيغەمبەردۇر.

الله سۇبھانەھۇ ۋە تەئالا پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم بىلەن دىنى ئىسلامنى كامىل قىلدى، ئۇنىڭغا بىرەر نەرسە قوشۇشقا ھاجەت قويمىدى، بىر كىشىنىڭ ياخشى نىيەت بىلەن دىنى ئىسلامغا بىر نەرسىنى قوشۇشى ھەم ئېلىپ تاشلىشى گۇناھ زالالەتتۇر.

الله سۇبھانەھۇ ۋە تەئالا كالامىدا:

« الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِينًا »

يەنى،« بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم»(سۈرە مائىدە3ـ ئايەت)دېدى،
شۇنىڭ ئۈچۈن ھېچقانداق كىشىنىڭ دىنى ئىسلامغا بىر نەرسىنى قوشۇشقا ھەققى يوق، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋاپات تاپتى،ئەمما ئۇ كىشىنىڭ دىنى باقىيدۇر،الله قۇرئانى كەرىمدە:

« إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ ، ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِندَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ »

يەنى،« سەن ھەقىقەتەن ئۆلىسەن، ئۇلارمۇ ھەقىقەتەن ئۆلىدۇ [30]. ئاندىن كېيىن سىلەر قىيامەت كۈنى پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ دەرگاھىدا بىر ـ بىرىڭلار بىلەن دەۋا قىلىشىسىلەر [31].»(سۈرە

زۇمەر)دەيدۇ.

 بىز ئىسلام دىنىدا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئېلىپ كەلگەن خەبەرلەرنىڭ ھەممىسىنى تەسدىقلايمىز، الله قۇرئانى كەرىمدە:

« وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا »

يەنى،« پەيغەمبەر سىلەرگە بەرگەننى ئېلىڭلار، پەيغەمبەر چەكلىگەن نەرسىدىن چەكلىنىڭلار» (سۈرە ھەشىر)دەيدۇ.

بىز ئىسلام شەرىئىتىنى قوبۇل قىلغاندا، ئۇنىڭ ئەقلىمىزگە مۇۋاپىق بولىشى بىلەن قوبۇل قىلمايمىز، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم تەرىپىدىن كەلگەن دىنى ھۆكۈمنى شەرتسىز قوبۇل قىلىمىز، مانا بۇ «مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللاھ»دەپ شاھادەت ئېيتقان ئىمانىمىزنىڭ ئىسپاتى بولىدۇ.

 پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن كېيىن كىم پەيغەمبەرلىكنى دەۋا قىلسا،ئۇنى كاززاپ دەپ بىلىمىز.

پۈتۈن ئىماملارنىڭ ھۆكمىدە شەرئى جەھەتتىن بۇنداق

كىشى قەتلى قىلىنىدۇ. بۇ جەھەتتە ئىماملارنىڭ قارىشى بىردەك بولۇپ، پەيغەمبەرلىكىنى دەۋا قىلغۇچى قەتلى قىلىنىدۇ.
يۇقۇردا دىنى ئىسلامدىكى تۆت مەسىلە ۋە ئۈچ ئاساس ھەققىدە قىسقىچە سۆزلەپ ئۆتتۇق،بۇلار ئىسلامدىكى بىلىش زۆرۈر بولغان مەسىلىدۇر. بۇنى بىلىش ياكى بىلمەسلىك ئوتتۇرىسىدا ئىختىيارلىق يوق بۇرادەرلەر،شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ دەرسىمىزنىڭ قەدرىگە يىتىش كېرەككى، ھەر بىر كىشى ئۇنى كۆپ تەكرارلاپ، بۇ ھۆكۈملەرنى قەلبىگە ئورۇنلاشتۇرۇپ، ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشى كېرەك.
باشقا مىللەتلەر بىلەن ئەھلى ئىسلامنىڭ پەرقى ئىلىمگە ئەمەل قىلىشتۇر،ئەھلى ئىسلام ئىلىمگە ئەمەل قىلىدۇ، باشقىلار ئىلىمگە ئەمەل قىلماسلىق بىلەن ئۇلاردىن پەرقلىنىپ تۇرىدۇ.
مۇسۇلمانلار ئىبادەتتە رەسۇلۇللاھ تۈزۈپ بەرگەن يول بويىچە ئىبادەت قىلىش بىلەن يەھۇدى، ناسارالار ۋە باشقىلاردىن پەرقلىنىدۇ، بولمىسا مۇتلەق ئىبادەت قىلىش بىلەن پەرىقلەنمەيدۇ بۇرادەرلەر.
ئىبادەتنى ھەممە مىللەتلەر قىلىدۇ،ئەمما ئۇلار يەككە الله قا قىلمايدۇ. ئەھلى ئىسلام بولسا يەككە الله قا

ئىبادەت قىلىدۇ ۋە الله نىڭ رەسۇلى تۈزۈپ بەرگەن بۇيىچە ئىبادەت قىلىدۇ،مانا بۇ ئىبادەتنىڭ تۈپ مەنىسىدۇر. الله سۇبھانەھۇ تەئالا دەرسىمىزنى قەلبىمىزگە ئورناتسۇن.

پەتىۋا:

س: الله نىڭ ئىرادىسى بىلەن قەرز ئالغۇچى ھەم قەرز بەرگۈچى ئالەمدىن ئۆتكەن، ئورتىدا بولسا قەرز قالغان، قەرزدارنىڭ پەرزەنتلىرى بار، ئەمما ھەقدارنىڭ ھېچكىمى يوق، بۇ يازمىدىن قەرزدارنىڭ پەرزەنتلىرى بار، ئەمما ھەقدارنىڭ ھېچكىمى يوق دەپ چۈشەندىم. ئەمدى شۇ قەرز ئالغۇچىنىڭ پەرزەنتلىرى نىمە قىلىشى كېرەك؟

ج: ھەقدارنىڭ ھېچكىمىسى بولمىسا، ئالدى بىلەن ئۇنىڭ بارلىق نەسەپ قېرىنداشلىرىنى سۈرۈشتۈرۈش كېرەك، ناۋادا ھېچقانداق بىر نەسەپ قېرىندىشى تېپىلمىسا،بۇ مال مۇسۇلمانلارنىڭ مالى بۇلۇپ،بەيتۇل مالغا بېرىلىدۇ. شۇنىڭ ئەكسى ھەم قەرز بەرگۈچىنىڭ قېرىنداشلىرى بار، ئەمما قەرز ئالغۇچى ئادەمنىڭ ھېچكىمى يوق، مالى ھەم يوق بولسا،ئۇنىڭ قەرز مۇسۇلمانلارنىڭ بەيتۇل مالدىن تۆلىنىدۇ. پايدا-

زەرەر بەيتۇل مالغا بۇلىدۇ.
مىراستا ھەم شۇنداق بۇلىدۇ، بىر كىشىنىڭ مىراسخورى يوق مالى قالغان بولسا،بۇ مىراس ھەم بەيتۇل مالغا تاپشۇرىلىدۇ.
قەرزدار ئادەم قەرزدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن مانا شۇنداق قىلىش كېرەك. ئەمدى مۇسۇلمانلارنىڭ بەيتۇل مالى قەيەردە بۇلىدۇ؟ شۇنى بىلىۋالساق دىگەن سۇئال تۇغىلىشى مۇمكىن. مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆزىنىڭ ھۆكۈمىتى بولمىغان ئىكەن،ئۇلارنىڭ بەيتۇل مالى ھەم بولمايدۇ. ئۇ مەلۇم بىر ئۆلىمالاردىن بولغان شۇرالارغا تاپشۇرۇلسا بۇلىشى مۇمكىن. بۇ مېنىڭ قارىشىم، ۋالله ئەئلەم
توغرا بولسا الله تىن، خاتا بولسا ئۆزۈمدىن.

17.گۇناھى كەبىرلەر توغرىسىدا

الله تائالا قۇرئانى كەرىمدە :

« إِن تَجْتَنِبُواْ كَبَآئِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُم مُّدْخَلاً كَرِيمًا»

يەنى،« ئەگەر سىلەر مەنئى قىلىنغان چوڭ گۇناھلاردىن ساقلانساڭلار، (كەرىمىمىزگە ئېلىپ كىچىك گۇناھلىرىڭلارنى يوققا چىقىرىمىز ۋە سىلەرنى ئېسىل ماكانغا (يەنى جەننەتكە) كىرگۈزىمىز [31].» (سۈرە نىسا) دەيدۇ .

ئىنسان نۇرغۇن گۇناھلاردىن قايتۇرۇلغان ، لىكىن شۇ گۇناھلارنىڭ چوڭلىرى ، يەنى گۇناھى كەبىرلەر بار ، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ھەدىسى مۇبارەكلىرىدە ئاشۇ گۇناھلارنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ كاتتىلىرىغا ئىشارە قىلىپ شۇنداق دەيدۇ ، بۇ ھەدىس

سەھىھ ھەدىسلەردىن بولۇپ ئىمامى بۇخارى ،ئىمامى مۇسلىمنىڭ ھەدىسلىرىدە كەلتۈرۈلگەن :

«گۇناھى كەبىرلەرنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ چوڭى، الله قا شىرىك كەلتۈرۈش(بۇ يەردە شىرىك گۇناھى كەبىر دېيىلمىگەن،گۇناھى كەبىرلەرنىڭ كاتتىسى الله كەچۈرمەيدىغان گۇناھتۇر)، ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش(الله تائالا بۇنى ھەم كەچۈرمەيدۇ،چۈنكى الله قۇرئاندا مۇنداق دىگەن:

« وَمَن يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا»

يەنى،« كىمكى بىر مۆمىننى قەستەن ئۆلتۈرىدىكەن، ئۇنىڭ جازاسى جەھەننەم بولىدۇ، ئۇ جەھەننەمدە مەڭگۈ قالىدۇ، الله نىڭ غەزىپىگە ۋە لەنىتىگە دۇچار بولىدۇ. الله ئۇنىڭغا (ئاخىرەتتە) قاتتىق ئازاب تەييارلايدۇ[93»

ئاتا-ئانىغا ئاسىي بولۇش (يەنى ئاتا-ئانىنىڭ

شەرىئەتكە مۇۋاپىق بولغان بۇيرۇقلىرىغا ئىتائەت قىلماسلىق،كاتتا گۇناھ بۇلىدۇ)، يالغان گۇۋاھلىق بىرىش(يالغانچىلىق ئورۇنلىرىدا گۇۋاھچى بۇلۇپ تۇرۇش، بىرەر ئادەمنىڭ زەرەرىگە يالغان گۇۋاھلىق بىرىش)»

مانا بۇلار گۇناھى كەبىرلەرنىڭ كاتتىسى ھىساپلىنىدۇ.
گۇناھى كەبىر دىگەندە فۇقاھالار: الله ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا ئاسيي بولغان ، دۇنيادا ھەد يۈرگۈزلىدىغان ۋە ئاخىرەتتە ئازاپ بۇلىدىغانلىقى ئايەت-ھەدىسلەر بىلەن ئاگاھلاندۇرۇلغان گۇناھلارنى كۆرستىدۇ دەپ تەبىر بىرىشكەن. گۇناھى كەبىرلەرنىڭ سانى ھەققىدە ئابدۇللا ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ :
«يەتتە ھالاك قىلغۇچى نەرسىدىن چەكلىنىڭلار»دىگەن ھەدىسكە ئىشارە قىلىپ، «گۇناھى كەبىرلەر يەتتىدىن كۆرە يەتتە يۈزگە يېقىنراق»دىگەن ئىكەنلەر.
گۇناھى كەبىرلەر كۆپ، لىكىن گۇناھى كەبىرلەر «ئىستىغفار بىلەن كىتىدۇ.» يەنى، بىر ئادەم گۇناھى كەبىرنى قىلىدى ھەم ئۇنى سادىر قىلغانلىقىنى بىلىپ ئىستىغفار ئېيتسا، ئۇ گۇناھى كەبىرە بولمايدۇ. گۇناھى كەبىرلەردىن باشقا گۇناھى سەغىرىلەر،

يەنى كىچىك گۇناھلار بار،گۇناھى سەغىرلەرنى داۋاملىق قىلغاندا ئۇ گۇناھى سەغىرە بولماي، گۇناھى كەبىرىگە ئايلىنىپ كىتىدۇ.

دىمەك گۇناھى كەبىرنى سادىر قىلىپ ئىستىغفار ئېيتسا ئۇ يوق بۇلىدۇ،لىكىن گۇناھى سەغىرنى كىچىك ساناپ ئۇنى داۋاملىق قىلسا، ئۇ گۇناھى كەبىرىگە ئايلىنىپ كىتىدۇ.

گۇناھى كەبىرنىڭ دەرىجىلىرىدە پەرقلەر بار، شۇلارنىڭ بەزىلىرى ھەققىدە توختىلىپ ئۆتمەكچىمەن.

ئۆتكەنكى دەرىسلىرىمىزدە بىز ئۇلارنىڭ بەزىلىرىنى ساناپ ئۆتكەن، لىكىن بىز بۇ يەردە دەلىللەرنى كەلتۈرمەستىن، گۇناھى كەبىرلەرنىڭ بەزىلىرىگە ئىشارە قىلىپ ئۆتىمىز.

ئۇلارنىڭ ھەممىسى دەلىللەر بىلەن ئىسپاتلانغىنى ئۈچۈن گۇناھى كەبىرلەر قاتارىدا كەلگەن.

گۇناھى كەبىرلەرنىڭ بەزىلىرى ئەقىدىدە، بەزىلىرى ئىنسانىنىڭ ئەقلىدە، بەزىلىرى مالدا، بەزىلىرى ئىبادەتتە، بەزىلىرى نەسەپكە تەئەللۇق بولغان ئىشلاردا يۈز بىرىدۇ.

ئەقىدىدىكى گۇناھى كەبىرلەر، باشتا گۇناھى كەبىرلەر ئىستىغفار بىلەن كەچۈرلىدۇ دىدۇق، ئەمما

كەچۈرۈلمەيدىغان گۇناھى كەبىرلەر باشتا زىكىر قىلىنىغان. ئۇ الله قا شىرىك كەلتۈرۈش.الله قا شىرىك كەلتۈرۈش ئەڭ كاتتا گۇناھلاردىن بولۇپ، ئۇ كەچۈرۈلمەيدۇ.الله قۇرئاندا:

« إِنَّ اللّهَ لاَ يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاء وَمَن يُشْرِكْ بِاللّهِ فَقَدِ افْتَرَى إِثْمًا عَظِيمًا»

يەنى،« الله ھەقىقەتەن الله قا شېرىك كەلتۈرۈش گۇناھىنى مەغپىرەت قىلمايدۇ، خالىغان ئادەمنىڭ ئۇنىڭدىن باشقا گۇناھىنى مەغپىرەت قىلىدۇ. كىمكى الله قا شېرىك كەلتۈرىدىكەن، چوڭ گۇناھ قىلغان بولىدۇ [48].»(سۈرە نىسا)دىگەن.
«دۇئا ئىبادەتنىڭ مېغىزىدۇر»(ئىمامى مۇسلىم رىۋايەت قىلغان).
دىمەك دۇئانى الله تىن باشقىغا قىلىش بۇ شىرىكتۇر،الله ئۇنى كەچۈرمەيدۇ.
ئەقىدىگە تەئەللۇق بولغان بەزى گۇناھى كەبىرلەر ئۈستىدە توختىلىپ ئۆتىمىز. ئىلىمنى بىكىتىش،يەنى شەرئى ئىلىملەرنى بىكىتىش گۇناھى كەبىرلەردىندۇر.

ئىلىمگە،مالغا،ئەھدىگە خىيانەت قىلىش،ئومۇمەن خىيانەت قىلىش بۇگۇناھى كەبىرلەردىندۇر .

بۇنىڭ ھەربىرىگە ھۆججەت كەلتۈرۈشكە ۋاقىت يەتمەيدۇ بۇرادەرلەر، الله سۇبھانەھۇ تائالا ئەھلى ئىلىملەردىن ئىلمنى بىكىتمەيسلەر، بايان قىلىسلەر دەپ سۈرە ئال ئىمراندا ئەھدى-پەيمان ئالدى ۋە خىيانەت توغرىسىدا قۇرئانى كەرىمدە:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تَخُونُواْ اللّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُواْ أَمَانَاتِكُمْ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ»

يەنى،« ئى مۆمىنلەر! الله قا، پەيغەمبەرگە خىيانەت قىلماڭلار، سىلەرگە قويۇلغان ئامانەتلەرگە بىلىپ تۇرۇپ خىيانەت قىلماڭلار [27].»(سۈرە ئەنفال)دىدى.

ھەممىسىگە ھۆججەت بار، ئەمما ھەممە ھۆججەتلەرنى كەلتۈرمەيمىز بۇرادەرلەر. كاھىننى تەسدىقلاش ، سىھىرگەرنى تەسدىقلاش، مۇنەججىملەرنى يەنى يۇلتۇزغا قاراپ خەبەر بەرگۈچىلەرنى تەسدىقلاش، الله تىن باشقىنىڭ نامىگە بىرەر ھايۋاننى

سويۇش، الله تىن باشقىغا نەزىر قىلىش، سىھرىنى ئۆگىنىش ۋە ئۇنىڭ بىلەن شۇغۇللىنىش، الله نىڭ نامىدىن باشقا نەرسە بىلەن قەسەم ئىچىش بۇلارنىڭ ھەممىسى گۇناھى كەبىرىدۇر، ئىسلامنىڭ سىرتىدىكى ئادەملەر بۇنىڭ سىرتىدا، قايسى بىر مۇسۇلمان الله نىڭ نامىدىن باشقا نەرسە بىلەن قەسەم ئىچسە بۇ گۇناھى كەبىرىدۇر.

ئۆزىنىڭ شەرىپى، پەرزەنتى، پەرشتىلەر، ئۇلۇغ كىشىلەرنىڭ نامى ياكى بىرەر تاغ، دەرەخنىڭ نامى بىلەن قەسەم ئىچىشنىڭ ھەممىسى گۇناھى كەبىرىدۇر. مۇسۇلمان كىشىگە لەنەت ئېيتىش، مۇسۇلمان كىشىنى دەلىلسىز كافىر دېيىش، كافىرلىقى ئېنىق ئادەمنى كافىر ئەمەس دېيىش ھەم گۇناھى كەبىرىدۇر. چۈنكى الله ۋە رەسۇللاھ كافىر دېگەننى كافىر دېيىشتە شەك-شۈبھە قىلماسلىق كېرەك.

الله ۋە رەسۇللاھنىڭ نامىدىن يالغان سۆزلەش، مەۋزۇئ ھەدىسلەرنى يەنى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەللەم تەرىپىدىن سەھىھ بولمىغان بىرەر سۆزنى ئېيتىش بۇ يالغانچىلىقتۇر، گۇناھى كەبىردۇر. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسسەللەم مانا ھەدىسىدە :

«مەن ئېيتمىغان سۆزنى دەۋا قىلغان ئادەم ئۆزىگە دوزاختىن بىر كىشلىك ئورۇن هازىرلايدۇ» دىگەن.

شۇنىڭ ئۈچۈن بۇرادەرلەرگە بۇ ئورۇندا شۇنى تەۋسىيە قىلىمەنكى، ھەدىس شەرىف ئوقۇپ بىرىلگەندە ھەدىسنى رىۋايەت قىلىنغان كىتاپنى تۇتۇپ تۇرۇپ ھەم ئۇنىڭ رىۋايەت قىلغۇچىسىنى دەپ تۇرۇپ سۆزلەشنى ئادەت قىلىش كېرەك.
بىزنىڭ دەرسلىرىمىزدە ئوتتۇرغا قويۇلغان ھەدىسلەرنىڭ ھەربىرىنى كىتاپقا قاراپ دىققەت بىلەن ئېيتىپ بىرىۋاتقانلىقىمىز، دەل رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەقلىرىدىن بىرەر ھەرپىنى ئۆزگەرتىپ قويمايلى دىگەننى مەقسەت قىلغانلىقتىندۇر.
ھەممىمىز ھەم ھەدىس رىۋايەت قىلغاندا شۇ ھەدىسنى كىم رىۋايەت قىلغان،قايسى كىتاپتا كەلتۈرۈلگەن،ھەدىس سەھىھمۇ شۇنىڭغا دىققەت قىلىشىمىز كېرەك.
الله نىڭ ئازابىدىن خاتىرجەم بولۇش گۇناھى كەبىرىدۇر. ئۆلگەن كىشى ئۈچۈن يىغلىغاندا ئۆزىنى

شاپىلاقلاپ ئۇرۇش، ئاۋاز سېلىپ يىغلاپ الله رازى بولمايدىغان سۆزلەرنى ئېيتىش گۇناھى كەبىرىدۇر، خەبەرنى ئىنكار قىلىش، ھەر خىل تۇرمارلار، كۆزمۇنچاقلارنى ساقلىغۇچى دەپ ئېتقاد قىلىپ، ئۆيىگە، پەرزەنتىگە ئېسىپ قويۇش بۇ گۇناھى كەبىرىدۇر.

بىرگە رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم كىم بىرەر نەرسىدىن ئەجەپلەنسە ياكى ئۇيىگە كىرىپ خۇرسەن بولسا:

«ماشاالله ، لاھەۋلە ۋەلا قۇۋۋەتە ئىللا بىللا»دىسۇن دەپ تەلىم بەرگەن.

قۇرئانى كەرىم سۇرە كەفتە مانا:

« وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ »

يەنى،« سەن بېغىڭغا كىرگەن چېغىڭدا: الله نىڭ خالىغىنى بولىدۇ، الله نىڭ ياردىمى بولمىسا قولۇمدىن ھېچ ئىش كەلمەيدۇ. دېسەڭچۇ!»(39-ئايەت)

دەپ،بېغى ياكى ئۈيى ئەجەپلەندۇرسە مۇشۇ كەلىمنى

ئېيتىشنى بۇيرىيدۇ.

خۇلاسە شۇكى بۇرادەرلەر ، رەسۇلۇللاھ قايسى ئىشقا بۇيرىسا بىز شۇنى تاشلىغانمىز، قايسى ئىش گۇناھ بولسا شۇنى ئالغانمىز .
كىشىنىڭ جىسمى ۋە ئەقلىگە تەئەللۇق بولغان گۇناھى كەبىرلەر:
ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش، ئىنسانىنى ۋە ياكى بىرەر ھايۋاننى كۆيدۈرۈپ ئازاپلاش، ئاجىز كىشىلەرگە زوراۋانلىق قىلىش مانا بۇ ئىنساننىڭ جىسمى ۋە ئەقلىگە تەئەللۇق بولغان گۇناھلاردۇر.
ئاجىزلارغا كىملەر كىرىدۇ؟ يېتىملەر، ئۆز ئائىلىسى، خىزمەتچىلىرىگە ھېچنەرسە دېيەلمەيدۇ دەپ ئۇلارغا زوراۋانلىق قىلىش،زۇلۇم قىلىش گۇناھى كەبىرىدۇر.

ھەتتا مىنىدىغان ھايۋانلارغا ھەم زوراۋانلىق، زۇلۇم قىلىشقا بولمايدۇ.
غەيۋەت، چېقىمچىلىق، پىتنە تېرىش بۇلار گۇناھى كەبىرلەردىندۇر.
نامىنىڭ نىمە بۇلىشىدىن قەتئىنەزەر مەس قىلىغۇچى ئىچىملىكلەرنى ئىچىش، ھاياتتىن بىزار بۇلۇپ زەھەر

ئىچىش، زۆرۈرىيەتسىز ھالەتتە توڭغۇز گۆشى يېيىش(بۇنى دەرسلىرىمىزدە ئەسكەرتتۇق، ئىنسان ئاچلىقتىن ئۆلىدىغان ھالەتكە كەلگەندە، ھاياتىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن مەلۇم مىقداردا توڭغۇز گۆشى يېيىش ھالال بولىدۇ) بولار گۇناھى كەبىرىدۇر.

بۇ گۇناھى كەبىرلەرنىڭ ئىچىگە ئەپيۇن، دۇخار قاتارلىق ھەممە كەشەندىلىكلەر كىرىدۇ،بولارنىڭ ئىنسانغا زىيانلىق ئىكەنلىكىنى مۇسۇلمان،كافىر تېۋىپلارنىڭ ھەممىسى تەن ئېلىشقان.

ئۆمۈر بويى كەشەندىلىك قىلىۋاتقان ئادەم ھەم بۇنىڭ زەررىنى بىلىپ تۇرۇپ كەشەندىلىك قىلىدۇ. خۇسۇسەن بولارنى گۇناھى سەغىرە دەپ دەۋام قىلىش بىلەن گۇناھى سەغىرىلەر ھەم گۇناھى كەبىرىگە ئايلىنىدۇ.

باتىل بىلەن جىدەل-جاڭجال قىلىش، ئۆز رەيىنى ئۈستۈن قىلىش ئۈچۈن ھەققە ناھەق بىلەن قارشى چىقىش، ئادەملەرگە زۇلۇم قىلىش، ھەقنى ئىنكار قىلىش، ھەققە غەزەپلىنىش گۇناھى كەبىرىدۇر. مۇسۇلمانلارغا لەنەت ئېيتىش، ساھابىلەرنى سۆكۈش،

تەكەببۇرلۇق قىلىش، ھاكىم ئالدىدا بىرەر مۇسۇلمانغا ئازار بىرىش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئۈستىدىن يامان گەپ قىلىش، تىمسال ۋە سۈرەتلەر بۇلارنىڭ زۈرۈرىيەت بولغانلىرىدىن باشقىلىرىنىڭ ھەممىسى گۇناھى كەبىرىدۇر، بۇرادەرلەر.

مالدىكى گۇناھى كەبىرلەر: يېتىمنىڭ مالىنى يېيىش، قىمار (مەيلى ئۇنىڭ ناملىرى قايسى تىلدا بولسۇن)،ئوغۇرلۇق، يول تۇسۇش، مالنى زوراۋانلىق بىلەن تارتىۋېلىش، پارىخورلۇق، ئۆلچەمدە كەم بىرىش، بىرەر مال ياكى مەرتىۋىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن الله نىڭ نامىدىن يالغان قەسەم ئىچىش، بەيئى ئالدى-ساتتىدا ئالداش، ئەھدىلەرگە ۋاپا قىلماسلىق، يالغان گۇۋاھلىق بىرىش، ھەددىدىن تاشقىرى ئىسراپ قىلىش بۇلارنىڭ ھەممىسى مالغا تەئەللۇق بۇلغان گۇناھى كەبىرىدۇر.

ۋەسىيەت بىلەن زەرەرلەندۈرۈش، مەسىلەن: ئۆزىنىڭ بىر قەرزى يوق تۇرۇپ، قەرز بار دەپ ۋەسىيەت قالدۇرۇش بۇ ۋەسىيەت بىلەن زەرەرلەندۈرۈشكە كىرىدۇ.

گۇۋاھلىقنى بىكىتىشلىك، ئەرلەرنىڭ ئالتۇندىن يۈزۈك تېپىدىكى نەرسىلەرنىڭ تاقىشى، كىيىم-

كىچەكنى ئۇشۇقىدىن ئاشقان دەرىجىدە سۆرەپ كىيىش بۇلار گۇناھى كەبىرىدۇر.
ئىبادەتلەردىكى گۇناھى كەبىرلەر: نامازنى تەك ئېتىش، ئۆزۈرسىز نامازنىڭ ۋاقتىنى ئۆتكۈزۋېتىش، زاكات بەرمەسلىك، رامازاندا ئۆزۈرسىز روزا تۇتماسلىق، ھەجكە قادىر تۇرۇپ ھەج قىلماسلىق، الله يۇلىدىكى جىھادتىن قېچىش (يەنى مال بىلەن،جان بىلەن ۋە تىل بۇلىدىغان جىھاتتىن قېچىش) جۇمە نامىزىنى تەرك ئېتىش،ئەمىر-مەئرۇپ،نەھى-مۇنكەرگە قادىر بولغان ئادەمنىڭ تەرك ئېتىشى، بەۋلىدىن ئېھتىيات قىلماسلىق (بەۋلىنىڭ تۇرى كۆپ،بىر ئادەمنىڭ تازلانماسلىقى ھەم شۇنىڭ ئىچىگە كىرىدۇ)، جامائەت نامىزىنى ئۆزرىسىز تەرك ئېتىش (چۈنكى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام: بىر كىشىنى ئىماملىققا تەينلەپ، ئاندىن جامائەتكە چىقمىغانلارنىڭ ئۆيىگە ئوت قۇيۋەتسەم دىگەن). بۇلارنىڭ ھەممىسىگە دەلىل كەلتۈرسەك ۋاقىت ئۇزۇن كىتىدىغان بولغىنى ئۈچۈن، بەزىلىرىگە دەلىل كەلتۈرۈش بىلەن كۇپايىلەندۇق.

ئائىلە،نەسەپكە تەئەللۇق گۇناھى كەبىرلەر: زىنا

(ئۆزىنىڭ شەرئى نىكاھىدا بولمىغان ئايال بىلەن جىنسى ئالاقىدە بولۇشتۇر)، لىۋات (نەئۇزۇبىللاھ، بۇ ئەركەكلەرنىڭ ئۆز-ئارا جىنسى ئالاقىدە بولىشىدۇر)، پاكىزە مۇئمىن ئاياللارنى ناپاكلىقتا نىسبەتلەش (يەنى، پاك ئايالنى زىنا بىلەن تۆھمەتلەش)، ئايال كىشىنىڭ زىنىنەتلىرىنى مەھرەملەردىن باشقىلارغا كۆرسىتىپ يۈرىشى، ئايال كىشىنىڭ ئەر كىشىگە ئوخشىۋېلىشى، ئەر كىشىنىڭ ئايال كىشىگە ئوخشىۋېلىشى، ئاتا-ئانىغا ئاقىيلىق قىلىش (گۇناھ بولمايدىغان ئىشلاردا، ئەگەر ئاتا-ئانانىڭ بۇيرىقى گۇناھ ئىش بولىدىغان بولسا، ئىتائەر قىلىنمايدۇ)، الله بۇيرىغان يېقىن قېرىنداشلىرىدىن ۋاز كېچىش، ئايال كىشىنىڭ ئۆزرىسىز ئۆز ئېرىگە ئىتائەت قىلماسلىقى، شەرئىەت ھۆكۈملىرىگە ھىلە-نەيرەڭ ئىشلىتىش بۇلار گۇناھى كەبىرىلەردۇر.

مىسالغا ئالساق: ئايال كىشى ئۈچ تالاق قىلىنغاندىن كېيىن،ئۇ باشقا تۇرمۇشلۇق بولمىغىچە ئۇنىڭ بىلەن تۇرمۇش قىلىش مۇمكىن بولمايدۇ، بۇنى ھەممىمىز بىلىمىز، مانا شۇنىڭغا ھىلە ئىشلىتىش يا كى شەرئىەتنى ئۇيۇن قىلىپ ھىلە-نەيرەڭ ئىشلىتىش مانا بۇ گۇناھى كەبىرىدىندۇر.

ئايال كىشىنىڭ تۇرمۇش ئورتىقى، يەنى ئۆز ئىرىنىڭ ياخشىلىقلىرىنى ئىنكار قىلىشى گۇناھى كەبىرىدۇر.

بۇنى بىر ئېيتىپ ئۆتىشىمىز كېرەك، ناھايەت بىر ئايال كىشى بۇ قانداق گۇناھى كەبىرە بولسۇن؟ دەپ قېلىشى مۇمكىن، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئېيتىلەركى:

«سەدىقە قىلىڭلار، چۈنكى دۇزاخ ئەھلىنىڭ كۆپرەكىنى ئاياللاردىن كۆردۈم دىگەندە، بۇنىڭ سەۋەبى نىمە؟ دەپ سورالغاندا، كۇفرىلىق قىلىدۇ دىدىلەر، يا رەسۇلۇللاھ ﷲ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا كۇفرىلىق قىلىشامدۇ؟ دەپ سورالغاندا، - ياق ئەرلىرىگە كۇفرىلىق قىلىشىدۇ، دىدىلەر، بۇنىڭ مەنىسى نىمە ؟ دەپ سورالغاندا، ئۇلارغا ئۆمۈر بويى ياخشىلىق قىلساڭ، ياخشىلىقىڭنى ئىنكار قىلىشىدۇ، - دىدى.»

بۇ جەھەننەمگە سەۋەپ بولىدىغان گۇناھلاردىن بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنى گۇناھى كەبىرىلەردىن سانايمىز.

بىلىپ تۇرۇپ ئۆزىنى ئاتىسىدىن باشقىغا نىسبەتلەش (شۇنداق ئادەملەر بولىدۇكى بۇرادەرلەر، بىرەر

دۆلەتمەن ئادەمنىڭ مىلىنى مىراس ئېلىش ئۈچۈن ، ئۇنى دادام بولىدۇ داۋا قىلىشىدۇ. بۇنىڭ ئەجەپلىنىش بىھاجەت، بۈگۈنكى كۈندە دۇنيا ئۈچۈن قىلىنىۋاتقان ئىشلار ئۇنىڭدىن كەم ئەمەس بۇرادەرلەر)، ئۆز ئەھلىنىڭ زىنا بىلەن يۈرىشىگە رازى بولۇش، قوشنىغا ئازار بېرىش، ئاياللارنىڭ قاشلىرىنى تېرىشى، چاچ ئۇلىشى، چىشلىرىنىڭ ئارىسىنى ئېچىپ زىننەتلەش مانا بۇ گۇناھى كەبىرىلەردىندۇر .

يۇقۇردا بەزى گۇناھى كەبىرلەرنى ئەسلىتىپ ئۆتتۇق، بۇ گۇناھى كەبىرلەردىن ئىشتىراپ قىلىش بىلەن الله سۇبھانەھۇ تەئالا باشقا گۇناھلارنى مەغپىرەت قىلىدىغانلىقىنى ۋەدە قىلدى.

بۇ يەردە تىلغا ئالغانلىرىمىز گۇناھى كەبىرىلەرنىڭ ھەممىسى ئەمەس، ۋاقتىنىڭ قىسلىقى سەۋەپلىك بۇ يەردە بەزى گۇناھى كەبىرىلەرنى تىلغا ئالمىدۇق. بەزىلىرىدە ئاۋۋالقى دەرسلىرىمىزدە سۆزلىگەنلىرىمىز بىلەن كۆپايىلەندۇق،

مەسىلەن غىنا ۋە مۇزىكا گۇناھى كەبىرىلەردىندۇر. الله سۇبھانەھۇ تەئالا سۈرە لوقماندا:

« وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ

بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ»

يەنى،« بەزى كىشلەر بىلمىسزلىكتىن، (كىشلەرنى) **الله** نىڭ يولىدىن ئازدۇرۇش ئۈچۈن بىھۇدە گەپلەرنى سېتىۋالىدۇ ۋە **الله** نىڭ يولىنى مەسخىرە قىلىدۇ، ئەنە شۇلار خار قىلغۇچى ئازابقا دۇچار بولىدۇ [6].»دەيدۇ.

مۇفەسسىرلەرنىڭ كۆپلىرى:

« لَهْوَ الْحَدِيثِ »

تىن مۇراد غىنا ۋە مۇزىكىدۇر دېيىشكەنلەر.

ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد ئۇنى غىنا دىگەن، ھەسەن بەسرى بۇ ئايەتنى غىنا ھەققىدە نازىل بولغان دىگەن.

الله قۇرئاندا يەنە شەيتانغا خىتاپ قىلىپ:

« وَاسْتَفْزِزْ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ »

يەنى،« ئۇلارنىڭ ئىچىدىن قوزغىتالايدىغانلىكى ئادىمىڭنى ئاۋازىڭ بىلەن (يەنى گۇناھقا چاقىرىشىڭ بىلەن) قوزغاتقىن،»(سۈرە بەنى ئىسرائىل64ـ ئايەت) دىگەن.

مۇجاھىد مۇشۇ ئايەتنىڭ تەپسىرىگە ئىشارە قىلىپ، بۇنىڭدىن مۇراد «غىنا»دىگەن ئىكەنلەر.
مەست قىلغۇچى ئىچىملىك ئىنساننىڭ جىسمىنى كاردىن چىقارسا، غىنا ۋە مۇزىكا ئىنساننىڭ روھىنى كاردىن چىقىرىدۇ.
ھاياتنى بىر ھەزەلى نەرسىگە ئايلاندۇرۇپ قويىدۇ،ھاياتتىكى ھەممە نەرسىنى ئەستىن چىقىرىدۇ.
غىنا مۇتلەق مۇمكىن ئەمەسمۇ؟ياكى ئۇنىڭ مۇمكىنچىلىك يىرى بارمۇ؟ بەزى ئىلىم ئوقۇغان كىشىلەرنىڭ غىنا، مۇزىكىنى ياخشى كۆرگەنلىكى سەۋەپلىك، ئۇنىڭغا كىچە ـ كۈندۈز دەلىل ئىزدەپ، بىلمەستىن ئۇنىڭغا ھۆججەت بار دەپ قويماسلىقى ئۈچۈن مەن بۇ يەردە شۇ ھەقتە بىر نەرسە ئوقۇپ بەرمەكچىمەن.
غىنانى مۇمكىن دىگەن كىشىلەر ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنهادىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىسنى دەلىل قىلىشىدۇ :

«رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھوجۇرىسىغا كىردىم،ئۇ كىشىنىڭ ئالدىدا ئىككى جارىيە بار ئىدى (ئەرەپ تىلىدا بالاغەت يېشىغا يەتمىگەن بالا جارىيە دېيىلىدۇ)، ئۇ ئىككىسى دۇپ-دۇپ دەپ چىلدىرما ئۇرۇپ تۇرۇۋاتقان ئىدى،ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كىردى-دە،مالامەت قىلدى، شۇندا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: ئۇلارنى ئۆز ھالىغا قوي. ھەر بىر قەۋمنىڭ ھېيتى بايرىمى بولىدۇ ،بىزنىڭ بايرىمىمىز شۇ كۈن-دېدى».

بۇ ھەدىس ئىمامى بۇخارىينىڭ جامئى سەھىھلىرىدە كەلتۈرۈلگەن، ئىمامى ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل رىۋايەت قىلغان بىر سەھىھ ھەدىس باركى:

«ھالال بىلەن ھارامنى ئاجرىتىپ تۇرغۇچى نەرسە دۇپ(يەنى يۇقۇردا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك)چېلىش ۋە نىكاھ ۋاقتىدا بەزى ناۋۇشلارنى چىقىرىپ(يەنى شەرىئەتكە خىلاپ بولمىغان بەزى شېئىرلارنى ئېيتىپ تۇرۇش)تۇرۇشتۇر».

جاپالىق ئىش ئۇستىدە بەزى ئىسلامى نەشىدلەر ۋە ئىسلامى روھنى ئىپادىلىگۈچى شېئىرلارنى ئوقۇش

شەرىئەتكە مۇۋاپىق ئىشتۇر.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بۇنى قىلغان. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم خەندەك كولىۋاتقاندا ئىشلىگەن كىشىلەرنىڭ روھىنى كۆتۈرۈش ئۈچۈن ئابدۇللا ئىبنى راۋاھىنىڭ «ئى الله ياشاش، ھايات پەقەت ئاخىرەت ھاياتىدۇر، ئاخىرەتتىكى ياشاش ھەقىقى ياشاشتۇر، ئەنسارلار ۋە مۇھاجىرلارنىڭ گۇناھىنى ئۆزۈڭ مەغپىرەت قىلغىن»دىگەن شېئىرنى ئوقىدىلەر، ئەنسارلار بۇنى ئىشتىنشىپ

«مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن جىھادقا بەيئەت قىلغانلار بىزمىز، قاچانكى ھاياتتا تىرىك بولساق»

دەپ شېئىر بىلەن جاۋاپ قىلىشتى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم خەندەك كولىۋاتقاندا يەنە ئابدۇللا ئىبنى راۋاھىنىڭ بۇ شېئىرىنى ئوقىدى:

«الله قا قەسەمكى،الله نىڭ ھىدايىتى بولمىسا بىز ھىدايەتلەنمەستۇق، رۇزا ھەم تۇتمىغان بۇلاردۇق، ناماز ھەم ئوقۇماستۇق، بىزگە ئاراملىق چۈشۈرگىن، دۈشمەنلەر بىلەن روبىرو بولغىنىمىزدا، قەدەملىرىمىزنى مۇستەھكەم قىلغىن، مۇشرىكلار بىزگە

تاجاۋۇز قىلىشتى، ئەگەر دىنىمىزدىن بىزنى ئالدىماقچى بولسا بىز باش تارتىمىز »، رەسۇلۇللاھ «باش تارتىمىز»دىگەنلىرىدە ساھابىلەر« باش تارتىمىز ، باش تارتىمىز »دىيىشەتتى (مۇتتەفەقۇن ئەلەي).

مانا بۇ بىزگە بەزى جاپالىق ئىشلاردا الله ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى زىكرى قىلىدىغان بەزى شېئىرلارنى ئوقۇشقا رۇخسەتنىڭ بارلىقىنى بىلدۈرىدۇ. چۈنكى ئۇ ئىشلەۋاتقان كىشىلەرنىڭ ئىشىنى يەڭگىللىتىدۇ. رۇخسەت بىرىلگەنلىكى توغرىسىدىكى گەپلەر مانا مۇشۇلاردۇر.

بۇنى پۈتۈن شەيتانى يىغلىشلارغا ئاساس قىلىش توغرا ئەمەس بۇرادەرلەر. بىر كىشى بۇنى ياخشى كۆرۈپ قىلماقچى بولسا، ئۇنى شەرىئەتكە باغلىماستىن مېنىڭ تەبىئىتىم شۇ قىلىۋەرسۇن، بىزنىڭ شۇنى قىلىۋاتقان ئادەم بىلەن ئىشىمىز يوق، ئەمما ئۇ ئىسلامنىڭ شۇ ھەققىدىكى جاۋابىنى بىلمەكچى بولسا، جاۋاپ مانا شۇ.

تەسۋىر ۋە تىمساللار ھەققىدە(يەنى سۈرەت ۋە جانلىق نەرسىلەرنىڭ شەكىللىرى ھەققىدە): ئىبىتىپ ئۆتكىنىمىزدەك سۈرە نۇھتا تىلغا ئېلىنغان بۇتلارنىڭ

ھەممىسى نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمىدىكى سالىھ كىشىلەرنىڭ نامى بولۇپ، ئۇلار ئالەمدىن ئۆتكەندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ شەكىللىرى قىلىنىپ، ئۇلارغا ئىبادەت قىلىنغانلىقىنى ئالدىنقى دەرسلىرىمىزدە ئېيتىپ ئۆتكەنىمىز.

« وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا »

يەنى،« ئۇلار: ‹مەبۇدلىرىڭلارنى ھەرگىز تەرك ئەتمەڭلار، ۋەدنى، سۇۋائنى، يەغۇسنى، يەئۇقنى ۋە نەسرىنى ھەرگىز تەرك ئەتمەڭلار› دېدى [23].»(سۈرە نۇھ)

ۋەد، سۇۋائ، يەغۇس، يەئۇق ۋە نەسر بولارنىڭ ھەممىسى نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمىدە ئۆتكەن سالىھ كىشىلەرنىڭناملىرى بولۇپ، كېيىنكى ئەۋلاتلار بولارغا ئىبادەت قىلىشقالغان.
بۇ يەردە سۈرەت ھەققىدە شۇنى ئېيتىمىزكى، ھەدىس شەرىفلەردە پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ

ئەلەيھى ۋەسەللەم ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىپقا بىرەر بىر جانلىق نەرسىنىڭ شەكلىنى كۆرسىڭىز تىكىسلەپ كېتىڭ ۋە قەبرىلەرنى پەسلەپ يەرگە يېقىن قىلىپ كېتىڭ دەپ بۇيرىدىلەر.

يەنە بىر رىۋايەتتە بىرەر سۈرەت كۆرسىڭىز بۇيىۋىتىپ كېتىڭ دىدىلەر. چۈنكى بۇ سۈرەتلەرنىڭ ھەممىسى بىزلەرنى شىرىككە ئېلىپ بارىدۇ.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن ئايىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا رىۋايەت قىلىدۇلەركى:

ئايىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا بىر رەخىت سېتىۋالدى، بۇنىڭدا سۈرەتلەر بار ئىدىلەر،رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بۇنى كۆرگەنلىرىدە دەرۋازا ئالدىدا تۇرۇپ ، ئۆيگە كىرمىدى ھەم چىرايىدا يېقىمسىزلىق كۆرۈلدى، ئايىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: ﷲ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىغا تەۋبە قىلىمەن نىمە گۇناھ قىلدىم؟دەپ سورىدى،

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بۇنىمە ماتا؟ دەپ سورىدى،

ئايىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: ئۇنى سىزگە تۆشەك قىلىپ بىرىش ئۈچۈن سېتىۋالدىم- دىدى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم: شۇ سۈرەت ئىگىلىرى

قىيامەت كۈنى ئۆزەڭلار ياراتقان شۇ نەرسىگە جان كىرگۈزۈڭلار دەپ ئازاپلىنىدۇ، سۈرەت بولغان ئۆيگە پەرىشتىلەر كىرمەيدۇ دىدى(مۇتتەفەقۇن ئەلەي).

ئىمامى بۇخارى كەلتۈرگەن باشقا ھەدىسلەردە : رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۆيدە سۈرەتلەرنى كۆرگەندە،شۇ سۈرەت يوقىتىلمىغىچە ئۆيگە كىرمىگەن. بۇندىن باشقا ھەدىسلەر يەنە بار.

بۇ سۈرەتلەر يەنى،بۇ يەردە تىلغا ئېلىنىۋاتقان سۈرەتلەر ھاياسىز سۈرەتلەر ئەمەس ئىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مانا مۇشۇنداق سۈرەتلەر بولغان ئۆيگە پەرىشتىلەر كىرمەيدۇ دىگەن.
ھازىر بولسا تارقىلىۋاتقىنى ھاياسىز سۈرەتلەردۇر. بۇ نەرسىلەر بۇرادەرلەر ئەۋۋەلدە جىنايەت ئىدى، مۇبادا بىر كىشىنىڭ ھاياسىز سۈرەتلەرنى كۆتۈرۈپ كىلىۋاتقانلىقى بىلىنسە جىنايى جاۋاپكارلىققا تارتىلاتتى.
ھاياسىز ئويۇنلار ھەم جىنايى جاۋاپكارلىققا تارتىلاتتى، بۇ نەرسىلەرنىڭ دىنىغا بولغان قاتتىق زەرەرنى ھېچكىم بىلمىگەچكە، بىزگە قارشىلىق

بولمىغان، بۇ نەرسىلەرنىڭ دىنىنىڭ ئاساسىنى يۇقىتىدىغانلىقى بىلىنگەندىن كېيىن، بىزگە كۆپ جايلاردا رۇخسەت بۇلۇپ كەتتى بۇرادەرلەر.
سەھۇنىيە مانا مۇشۇنداق سۇرەتلەر ئارقىلىق دىنىنى ئادەملەرنىڭ قەلبىدىن يوق قىلىپ تاشلىدى، ھاياسىز سۇرەتلەرنى كۆرۈش بىلەن زوقلانغان قەلبىتە الله نىڭ مۇھابىتى بولمايدۇ بۇرادەرلەر.
سۇرەت بار ئۆيگە رەسۇلۇللاھ كىرمىسە، ئەمدى ئۇ سۇرەتلەر بۆگۈنكى كۈندىكىگە ئوخشاش پۇلغا سېتىۋېلىنسا ھەم ئۆيگە ئۆز ئىختىيارى بىلەن ئېلىپ كىرىلسە ۋە تاماشا قىلىش ئۈچۈن سائەتلەپ كۆرۈلسە، ئۇنداق ئۆيدە پەرىشتە بولماسلىقىدا شەك-شۈبھە يوق بۇرادەرلەر.
ئۇ يەردە پەقەت سۇرەت ۋە شۇ سۇرەتكە ئوخشىغان مەخلۇقلار بۇلىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ھاياسىز سۇرەتلەرنى شەرئى جەھەتتىن چەكلەنگەن دەپ بىلىشىمىز كېرەك.
ھەم بۇجەھەتتە رەسۇلۇللاھتىن ئۈگىنىشىمىز كېرەككى، رەسۇلۇللاھ سۇرەت يۇقىتىلمىغىچە سۇرەت بار ئۆيگە كىرمىگەن.
ئۆلىمالار ئادەملەر نامازدا بەش مەرتىۋىلىك بۇلىدۇ

دىگەن ئىكەنلەر،ئۆزىمىزنى تەربىيلەيدىغان نامازنى بىلىش ئۈچۈن شۇ نەرسىنى ئوقۇپ بەرمەكچىمەن. بىرىنچى مەرتىۋە ئۇزىگە زۇلۇم قىلغان نامازخانىنىڭ مەرتىبىسىدۇر.
 قۇرئانى كەرىمدە الله تائالا:

« فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ، الَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ، الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ»

يەنى،« شۇنداق ناماز ئوقۇغۇچىلارغا ۋايكى، ئۇلار نامازنى غەپلەت بىلەن ئوقۇيدۇ [5-4]. نامازنى رىيا بىلەن ئوقۇيدۇ [6].»(سۈرە مائۇن)دەيدۇ..

بۇنداق كىشلەر نامازنىڭ پۈتۈن رۇكۇنلىرىغا رىئايە قىلىدۇ، تاھارەتكە ھەم رىئايە قىلىدۇ، لىكىن ئۆزىنىڭ قەلبىدىكى ۋەسۋەسە بىلەن كۈرەشمەيدۇ،نىمە خىيال بولسا ئۆزىنى قۇيۇپ بىرىدۇ، بۇندىن مۇراد خىيالىغا بىر نەرسە كەلمەيدۇ دىگەنلىك ئەمەس،ئىنسانلا بۇلىدىكەن قەلبىگە بىر نەرسە كىلىشكە شەيتان ۋەسۋەسە قىلىدۇ،لىكىن بۇنداق كىشلەر دەل شۇ

خىل ۋەسۋەسە بىلەن كۈرەشمەيدۇ،خىيالىغا نېمە كەلسە قويۇپ بېرىدۇ.
مانا بۇ ئىككىنچى ئادەم بىرىنچى ئادەم ئازاپلىنىدۇ بۇرادەرلەر،ئىككىنچى ئادەم ئۆزىدىكى ۋەسۋەسە بىلەن كۈرەشمىگەنلىكى ئۈچۈن ھىساپ بېرىدۇ.

ئۈچۈنچىسى نامازنىڭ ھۇدۇدلىرى، رۇكۇنلىرى ۋە ۋاقتىغا رىئايە قىلغان، ۋەسۋەسىنى دەپئى قىلىش ئۈچۈن شەيتان بىلەن كۈرەشكەن ئادەم بولۇپ،شەيتان ۋەسۋەسىنى توختاتمايدۇ،ئۇ كىشى شەيتانغا قارشى مۇجادىلىنى توختاتمايدۇ،بۇ ئادەم ئۆزىنىڭ ئەشەددى دۈشمىنى شەيتان بىلەن دائىم مۇجادىلە قىلغاچقا، ئۇ ھەم نامازدا ھەم جىھاتتىدۇر.

تۆتىنچى ئادەم نامازنىڭ ھۇدۇدلىرى ۋە رۇكۇنلىرىنى كامىل قىلغان ھالەتتە نامازغا تۇرىدۇ، قەلبىنى پۈتۈن ھۇدۇدلارغا رىئايە قىلىش ئۈچۈن بېغىشلايدۇ،بىرەر بىر نەرسىنى زايە قىلىپ قويمايدۇ،پۈتۈن مەقسىتى بىلەن نامازنى بەرپا قىلىش ئۈچۈن تىرىشىدۇ،مانا بۇنداق ئادەم رەب تەئالاغا ھەقىقى ئەب بولىۋاتقان كىشىدۇر،بۇ ئادەم ئەلۋەتتە ساۋاپلىنىدۇ.

بەشىنچى تائىپە نامازغا تۇرىدۇ،ئۆزىنى گۇياكى الله نىڭ ھوزۇرىدىكىدەك ھىس قىلىدۇ، الله سۇبھانەھۇ تەئالانى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئىبادەت قىلىدۇ، الله نىڭ مۇھابىتى ۋە ئەزىمىتىنى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئىبادەت قىلىدۇ، ئۇنىڭدا ۋەسۋەسە بولمايدۇ، مانا بۇ ئادەم الله قا مۇقەررەپ (يېقىن) بولغان ئادەم ھىساپلىنىدۇ.

ئاۋۋالقى ئىككى نامازخان بىلەن ئاخىرىقى ئىككى نامازخان بىر سەپتە تۇرۇپ ناماز ئوقۇغىنى بىلەن ئىككىسى ئوتتۇرىسىدا مەشرق بىلەن مەغرىپچە پەرق بار بۇرادەرلەر،كىمكى ئاخىرىقى ئىككى ھالەتنى ئۆزىدە پەيدا قىلالىسا،نامازدا قۇۋانچ پەيدا بۇلىدۇ. خوددى الله بىلەن مۇلاقەت بولغاندەك بىر لەززەت،خۇشاللىق بىلەن نامازدىن چىقىدۇ. شۇڭا بۇرادەرلەر بىز ئۆمرىمىزنى ھەرخىل سەپسەتە بىلەن ئۆتكۈزىشنىڭ ئورنىغا شۇ بەش ۋاخ ناماز بىلەن ئۆزىمىزنى تەربىيلەشنى غەنىمەت بىلىشىمىز كېرەككى ئۇ ھاياتىمىزنىڭ ھەممىسىنى ئىبادەتكە ئايلاندۇرىدۇ. ئەگەر نامازغا رىئايە قىلىنسا،ئادەم ھاياتىنىڭ ھەممىسىنى ئىبادەتكە ئايلاندۇرالايدۇ.

سۇرالغان سۇئاللارغا جاۋاپ:

بۇ يەردە بىر كىشى ئىماننىڭ ھەقىقىتى ھەققىدە سۇراپ بىر خەت يېزىپتۇ. ئىماننىڭ ھەقىقىتى توغرىسىدا بەزى كىشىلەر ئاڭ،تەپەككۇر ھەققىدە بەھىس يۈرگۈزىشكەنلەر، شۇڭا ئۇلار ئىماننىڭ ھەقىقىتىنى ئارلاشتۇرۇپ سۆزلەيدۇ.
بىز تۆۋەندە ئىماننىڭ ھەقىقىتىنىڭ نىمە ئىكەنلىكىنى ھەققىدە رەيىمىز بۇيىچە ئەمەس،كىتابى سۈننەتكە قاراپ تۇرۇپ چۈشەنچە بەرمەكچىمىز.
رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ھارىق ئىسىملىك ساھابىگە:«قانداق تاڭ ئاتتۇردىڭىز؟ ئى ھارىق»دىگەندە،ئۇ:«ھەقىقى مۇئمىن بولۇپ تاڭ ئاتتۇردۇم»دىدىلەر.
شۇندا رەسۇلۇللاھ: «ئىمانىڭىزنىڭ ھەقىقىتى نىمە؟»دەپ سوردى، ھارىق ئېيتتىكى: «ئەگەر مەئسىيەت ئۈستىدە بولسام، جەھەننەم ئەھلى ئارىسىدا ئىكەنلىكىمنى تەسەۋۋۇر قىلماقچى بولسام ئۇنى تەساۋۋۇر قىلالايمەن،يەنى خۇددى جەھەننەم ئىچىدە ئازاپلىنىۋاتقاندەك ھالەتنى تەساۋۋۇر قىلالايمەن،

ﷲ نىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئىجرا قىلغىنىمدا جەننەتتە تۇرغىنىمنى تەساۋۋۇر قىلماقچى بولسام،جەننەتنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرۈپ تەساۋۋۇر قىلالايمەن»دىدى. رەسۇلۇللاھ:«ئىمانىنىڭ ھەقىقىتىنى تېپىپسىز مەھكەم تۇتۇڭ»دىدىلەر.

ئىمانىنىڭ ھەقىقىتىنى كېڭەيتىپ ئولتۇرۇشىنىڭ ھاجىتى يوق، ئىمانىنىڭ ھەقىقىتىنى ئاڭ، تەپەككۇر دىگەندەك بەزى بىر پەلسەپىۋى پىكىرلەر ئارقىلىق چۈشەندۈرۈش توغرا بولمىسا كېرەك. چۈنكى بۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم بىلەن بىر ئۇلۇغ ساھابە ئوتتۇرىسىدا ئۆتكەن بىر سۆھبەتتۇر (بۇ كىشى ھەققىدە كۆرگەنلەر ئېيتىدۇكى: بۇ كىشىنى كۆردۈم، ئۇنىڭ پىشانىسى ئۇزاق سەجدىلەردە تۇرغاچقا تۆگىنىڭ كۈزەسىگە ئوخشاپ كەتكەن ئىدى).

ساھابىلەرنى- رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ دەيمىز، تابىئىنلارنى- رەھمىتۇللاھى ئەلەيھى دەيمىز. چۈنكى ساھابىلەر قۇرئانى كەرىمدە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ دەپ ئاتالغان.

بۇ يەردە ئەزان بىلەن تەكبىر ئوتتۇرىسىدىكى ناماز توغرىسىدا سۇرىلىپتۇ، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھى ۋەسەللەم :

«ئىككى ئەزان(ئەزان بىلەن تەكبىر)نىڭ ئوتتۇرىسىدا ناماز بار دەپ ئۈچ مەرتە ئېيتىپ بولۇپ، ئاخىرىدا خالىغان كىشىگە دىدىلەر.»

بىر ئادەم خالىسا ئەزان بىلەن تەكبىرنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئىككى رەكەت ناماز ئوقۇسا بولىدۇ، بۇ مەجبۇرى ئەمەس. شۇڭا ئوقۇغانلار،ئوقۇمىغانلارغا غەلىتە نەزەر بىلەن قارىمايلى،ئەمدى بەزى كىشىلەر شام نامىزىنىڭ پەرز،سۈننەتلىرى ئوقۇلۇپ بولغاندىن كيين يەنە ئىككى رەكەت ناماز ئوقۇيدۇ، ئەمما بۇ ھەقتە بىرەر ھەدىس كۆرگىنىمىز يوق،بۇنى ئوقۇغانلاردىن سوراپ بېقىش كېرەك.

بىرسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمى تىلغان ئېلىنغاندا ئىگىلىپ تازىم قىلىش توغرىمۇ؟ دەپ سوراپتۇ. بۇرادەلەر بۇ نەرسىنى بىز توغرا چۈشىنىشىمىز، دەرسلىرىمىزدىن پايدىلىنىشىمىز كېرەك. بەزى نەرسىلەرنىڭ روھىنى چۈشەنمىسەك كۆپۈنچە ھالدا خاتا چۈشىنىپ قالىمىز.

ئىمامى مالىك بىرەر ھەدىس رىۋايەت قىلغاندا، رەسۇلۇللاھنى تىلغا ئالغاندىن باشلاپ چىرايى ئۆزگىرىشكە باشلايدىكەن،ياكى بىرەر كىشى ھەدىس سۆزلەپ رەسۇللاھنىڭ ئىسمى تىلغا ئېلىنسا چىرايى

ئۆزگىرىپ،ھالىتى باشقىچە بۇلىدىكەن، ھەتتا بۇ كىشىنىڭ ئالدىدا ھەدىس رىۋايەت قىلغاندا،باشقىلار ئۇنى رەسۇللاھنىڭ نامىنى ئاڭلىسا ئۆزگىرىپ قالىدۇ دەپ ناھايتى ئىھتىيات قىلىشىدىكەنلەر،باشقىلار ئۇنىڭدىن ئىمشقا مۇشۇنداق بۇلىدىغانلىقىنى سورغاندا، ئۇ مەن كۆرگەن ئەرسىنى كۆرگىنىڭلاردا بۇنىڭدىن ئەجەپلەنمىگەن بۇلاتتىڭلار دىگەن ئىكەنلەر.

سەئىد ئىبنى مۇنزىر بولسا كېرەك، ئۇ كىشى ھەدىس رىۋايەت قىلغاندا رەسۇللاھقا بولغان مۇھابىتىدىن يىغلاپ ئېگىشىپ قالاركەنلەر،مۇشۇنىڭغا ئوخشاش بەزى مۇھابەتلەر باشقىچە روھتا بۇلىدۇ، شۇڭا ھەربىر ئەرسىنىڭ زاھىرىغا قاراپ باھا بىرىشكە بولمايدۇ بۇرادەرلەر.

ئىمامى مالىك بىر ھەدىس رىۋايەت قىلسا تاھارەتلىك بۇلۇپ،قىلبىگە قاراپ، ئۇستى باشلىرىنى ئوڭشاپ، خۇشبويلىنىپ تۇرۇپ ئاندىن ھەدىس رىۋايەت قىلىدىكەنلەر،يەنى پەيغەمبىرىمىزنىڭ سۆزلىرىگە شۇنچىلىك ھۆرمەت كۆرسەتكەن ئىكەنلەر.

ئەمدى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بولغان ھۆرمەت ئالدى بىلەن ئۇ كىشىگە ئەگىشىش بىلەن بۇلىدۇ، ئۇ

زاتلار ھەممە جەھەتتە رەسۇلۇللاھقا ئەگەشكەنلەر، ئەمدى ئۇلارنىڭ ئۇ ھالىتى قەلبىدىكى مۇھەببەتنىڭ نەتىجىسىدە ئىختىيارسىز يۈسۈندا بولغان، شۇڭا بىز مۇئمىن ھەققىدە ياخشى گۇماندا بۇلىمىز،ئۇ كىشى بەلكى رەسۇلۇللاھقا بولغان مۇھابىتى سەۋەپلىك شۇنداق ئىگىلگەن بۇلىشى مۇمكىن. خەتنى ئوقۇيالمىغاچقا بەزى سۇئاللارغا جاۋاپ بەرمىدۇق.(داۋامى بار)

18.ئىلىم توغرىسىدا

الله سۇبھانەھۇ تائالا ئىنسانىنى زىمىندا ياراتتى ۋە ئىنسانىنى ئۆز ھالىغا قويىۋەتمەي،ئۆزى بىلەن ئىنسان ئوتتۇرىسىدا الله نىڭ بۇيرۇقلىرىنى يەتكۈزىدىغان ئەلچى قىلىپ پەيغەمبەرلەرنى ئىنسانلىنىڭ جىنسىدىن تاللىدى، بۇ ئەلچىلەرگە دىننى ۋەھى بىلەن چۈشۈردى، بۇ دىن ئىسلام دىنىدۇر

«إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللّهِ الإِسْلاَمُ »

يەنى،«ھەقىقەتەن الله نىڭ نەزىرىدە مەقبۇل دىن ئىسلام دىنىدۇر» .

ئادەم ئەلەيھىسسالام ئۆز دەۋرىدىكى ساناقلىق كىشىلەرگە ئېلىپ كەلگەن دىن ئىسلام دىنى ئىدى، ئىنسانىيەت ئەينى دەۋرىدە گۆدەكلىك باسقۇچىدا بولۇپ، ئۇمۇمى ئىنسانىيەتنىڭ گۆدەكلىكىنى ئىتىبارغا ئالساق،شۇ زاماندا ئۇلارنىڭ ئەقىل ۋە ئىدراكلىرىغا مۇۋاپىق بولغان ھەق ئىبەرتىلگەن، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام دەۋرىدە ئىنسانىيەت خۇددى ئىنسان

كامالەت يېشىغا يەتكەندەك كامال تاپقان، شۇنىڭ بىلەن بۇ ئىسلام ھەم كامال تاپقان.الله قۇرئاندا:

« الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِينًا »

يەنى،« بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم»(سۈرە مائىدە3ـ ئايەت)دەيدۇ.
دېمەك ئىسلام دىنى رەسۇلۇللاھ دەۋرىدە كامال تاپتى ۋە كامال تاپقانلىقى ئۈچۈن قىيامەتكىچە باقى قالدى، الله سۇبھانەھۇ تائالا ئۆزى زىمىنغا مىراسخور بولغىچە بۇ ئىسلام دىنى كامىل سۈرەتتە باقىي قالىدۇ. پەيغەمبەرلەر ئىنسانلارغا:

«ئى ئادەملەر لائىلاھە ئىللەللاھ»دەڭلار دەپ خىتاپ قىلدى،«لائىلاھە ئىللەللاھ»دىنىمىزنىڭ ئاساسى، يەنى الله تىن باشقا مەئبۇدنى ئىنكار قىلىش،پەقەت الله نىڭ يىگانى مەئبۇدلىقىنى ئىسپات قىلىشنى ئۆز

ئىچىگە ئالىدۇ.
شۇنىڭ ئۈچۈن بولسا كېرەك،سۇفيان ئىبنى ئۇيەينە ئېيتقانكەنكى:

«الله سۇبھانەھۇ تەئالا بەندىلەرگە ‹لا ئىلاھە ئىللەللاھ› نى تونۇتۇپ قويۇشتىن ئارتۇق نىئمەتنى بەرمىدى، ئەگەر بىركىشى ‹لا ئىلاھە ئىللەللاھ› كەلىمىسىنى تونۇش نىئمىتىگە سازاۋەر بولغان بولسا، شۇ ئادەم ئەڭ كاتتا نىئمەت ئىگىسى بولغان بولىدۇ، چۈنكى ‹لا ئىلاھە ئىللەللاھ› كەلىمىسىنى تونۇش بىلەن ئىنسان الله ئىنسانىيەتنى قايتۇرغان نەرسىلەرنىڭ ئەڭ كاتتىسى بولغان شىرىكتىن ئازاد بولىدۇ ۋە ‹لا ئىلاھە ئىللەللاھ› كەلىمىسىنى كىم ئېيتسا، شاھادەتكە يەتسە جەننەتكە سازاۋەت بولىدۇ.»
شۇنىڭ ئۈچۈن بىز ‹لا ئىلاھە ئىللەللاھ› كەلىمىسىنى بىلىشلىككە مەئمۇرمىزكى، ئۆتكەن دەرسلىرىمىزنىڭ كۆپى مانا شۇ نەرسىلەر ئۈستىدە بولدى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە شۇ كەلىمنى بىلىش ئاساسىدا بىلىشىمىز زۆرۈر بولغان مەسىلە تۆت بولۇپ،
بىرىنچىسى ئىلىمدۇر. بۇ ئىلىم- الله نى تونۇش،

الله نىڭ پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى تونۇش ،دىنى ئىسلامنى دەلىللىرى بىلەن تونۇشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

ئىككىنچى مەسىلە بىز ئىلىمگە ئەمەل قىلىش بىلەن باشقا مىللەتلەردىن پەرقلىنىمىز،ئىلىم ئەلۋەتتە پەرقلىنىدۇ، باشقىلار ئىلىمنىڭ ھەممە ساھەسىدە ھەركەت قىلغان بىلەن بۇ ئىلىمنىڭ مەركىزى بولغان الله سۇبھانەھۇ تەئالانى تونۇشتىن بىبەھىر بولۇپ ياشايدۇ. يەنى ئىلىمنىڭ مەقستىنى بىلمىگەن ھالەتتە ئىلىم دەرياسىغا كىرمەكچى بولىدۇ. ياراتقۇچى بولغان زاتنى تونىمايدۇ، ئۆزىنىڭ سېغىنىدىغان مەئبۇدىنى تونىمايدۇ، شۇ مەئبۇدىن تەرپىدىن بولغان ئەلچىنى تونىمايدۇ ۋە ئۆزىگە ئىبەرتىلگەن دىنى ئىسلامنى تونىماستىن ياشايدۇ.

ئىسلامنىڭ ئەسلى مەناسى بويسۇنۇش، ئىككىنچى جەھەتتە ئىسلامغا ئەمەل قىلىش بىلەن پەرقلىنىمىز،شۇڭا ئىككىنچى نەرسە ئەمەلدۇر بۇرادەرلەر.

ئۈچۈنچىسى ئىلىم ۋە ئەمەلگە چاقىرىش،

تۆتىنچىسى بۇ شەرىئەت ئىلمىگە، ئەمەلگە چاقىرىش يولىدا كۆپ ئازار بولىدىغانلىقىنى ئىنىق بىلىشىمىز كېرەك ھەم بۇنى پەرزەنتلىرىمىزنىڭ ياش ۋاقتىدا ئاگاھلاندۇرۇپ قويىشىمىز كېرەك. خۇددى لوقمان ھېكىم ئۆز پەرزەنتىگە ئاگاھلاندۇرغاندەك:

« يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنكَرِ وَاصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ»

يەنى،« ئى ئوغۇلچىقىم! نامازنى (ۋاقتىدا تەئدىل ئەركان بىلەن) ئوقۇغىن، (كىشىلەرنى) ياخشىلىققا بۇيرۇغىن، يامانلىقتىن توسقىن، ساڭا يەتكەن كۆلپەتلەرگە سەۋر قىلغىن (چۈنكى ھەقىقەتكە دەۋەت قىلغۇچى ئەزىيەتلەرگە ئۇچرايدۇ)، بۇ ھەقىقەتەن قىلىشقا ئىرادە تىكلەشكە تېگىشلىك ئىشلاردىندۇر [17]. »

لوقمان ھېكىم ئۆز ئوغلىغا ناماز ئوقۇسىڭىز،ياخشىلىققا بۇيرۇپ،يامانلىقتىن توسسىڭىز ئىشىڭىز پۈتىدۇ،

ئادەملەر ئوتتۇرىسىدا ئابرويلۇق بولۇپ ياشايسىز ياكى سىزگە ياخشى بىر دۇنيالار نىسىپ بولىدۇ دىمىدى، بەلكى

« وَاصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ»

يەنى،«ساڭا يەتكەن كۆلپەتلەرگە سەۋر قىلغىن (چۈنكى ھەقىقەتكە دەۋەت قىلغۇچى ئەزىيەتلەرگە ئۇچرايدۇ)» دىدى.

لوقمان ھېكىم ئوغلىغا مانا مۇشۇنداق نامازنى بەرپا قىلىش، ياخشىلىققا بۇيرۇپ، يامانلىقتىن توسۇش ۋە ئۇنىڭغا سەبىر قىلىش بۇ مىجازى مەسىلە ئەمەس، بۇ بىر قايتىش مۇمكىن بولمىغان جىددى ئىش دەپ تەلىم بەردىلەر.
بىزگە ئوخشاش ئىلىمنى مۇكاپات ئۈچۈن ئۆگەنمەسلىك كېرەك، مەن بۇيەردە مۇكاپات تەيىن قىلماسلىقنى تەرغىب قىلماقچى ئەمەسمەن، ھايات پەقەت مۇكاپات ئۈچۈن بولۇپ قالماسلىقى كېرەك.
مۇكاپات ئۇ بىر دۇنياۋى نەرسە، مەسىلەن:
بىزنىڭ پەرزەنتلىرىمىزنىڭ ھەممىسى ئىلىمنى مەلۇم

بىر دۇنياۋى نەرسە ئۈچۈن ئوقۇشىدۇ. لوقمان ھېكىم بۇ يولدا كىلىچەكتە بولىدىغان ئىشلارنى ھەم بايان قىلىپ قويىدۇ، ئازارغا سەبىر قىلىش بىز بىلىشكە تېگىشلىك تۆت نەرسىنىڭ بىرىدۇر، بۇ تۆت مەسىلىنىڭ ھەممىسى سۈرە ئەسىردە جەملەنگەن بولۇپ:

« وَالْعَصْرِ ، إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ»

يەنى،« زامان بىلەن قەسەمكى [1]، ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان، بىر - بىرىگە ھەقنى تەۋسىيە قىلىشقان، بىر - بىرىگە سەۋرىنى تەۋسىيە قىلىشقان كىشىلەردىن باشقا ھەممە ئادەم چوقۇم زىيان ئىچىدىدۇر [2 - 3].».

الله تائالا زامانغا قەسەم قىلىپ تۇرۇپ، تۆت نەرسىنىڭ ئىگىلىرىدىن باشقا بارلىق ئىنسانلارنىڭ زىيان ئىچىدە ئىكەنلىكىنى ئېيتىدۇ، ئىمان- بۇ ئىلىم مەسىلىسىدۇر. ئىمان نىسىپ بولمىغان ئادەمنى بىز ئىككىلەنمەستىن

جاھىل دەپ ئېيتىمىز. چۈنكى ئەۋۋەلدە ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك ئۇ ئىلمدىن بىبەھرى ئادەمدۇر.

«وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ»

بۇ ئەمەل، يەنى ھەققە ۋەسىيەتلەش بۇ دەئۋەت ۋە مۇشۇ يولدا ئەرزىيەتلەرگە سەبىر قىلىشتۇر.

ئىمامى شافى رەھمەتۇللاھ ئەلەي:«ﷲ سۇبھانەھۇ تەئالا خەلقىگە شۇ سۈرىدىن باشقا ھۆججەت چۈشۈرمىگەندە شۇ سۈرە كۇپايە قىلار ئىدى» دىگەنلەر.
بۇ سۈرە ھۆججەتلىكتە بىزگە كۇپايە قىلىدۇ،مەن شەرئەتنى بىلمەيتىمەن، ﷲ نىڭ بۇيرىقلىرىنى بىلمەيتىمەن دىمەسلىكىمىزگە شۇ سۈرە كۇپايە قىلىدۇ، چۈنكى ﷲ قەسەميات قىلىپ تۇرۇپ:

«ئىنسانلا بۇلىدىكەن زىيان ئىچىدىدۇر»دەيدۇ. بۇرادەرلەر، زىيان مەنىسىنىڭ نىملىكىنى بىلىپ قالايلىكى، زىيان- ھازىرقى ئەسىرنىڭ پىكرىدە پەقەت ئىقتىسادى زىيان دەپ ئويلىنىدۇ،چۈنكى بىز

ئىقتىساد ئىلاھ سۈپىتىدە سىغىنىلىدىغان پەلسەپىدە ئۆسكەنمىز،شۇنىڭ ئۈچۈن زىيان دېيىلسە بىز ئىقتىسادى زىياننى چۈشىنىمىز، پايدا دېسە ھەم ئىقتىسادى پايدىنى چۈشىنىمىز.

الله تائالا قەتئى قىلىپ ئىنسانلا بۇلىدىكەن ئۇنىڭدا يۇقىرىدىكى تۆت سۈپەت تېپىلمىسا ئۇ مەيلى ئەر بولسۇن،ئايال بولسۇن، ياش بولسۇن ياكى قېرى بولسۇن،ئالىم ياكى جاھىل بولسۇن ھەممىسى زىيان ئىچىدە دەيدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن **الله** سۇبھانەھۇ تەئالا سۈرە ئەسىر بىلەن ئۈستىمىزدە كۈچلۈك بىر ھۆججەتنى بەرپا قىلدى.

الله سۇبھانەھۇ تەئالا ئىسلام ئاساسلىرىدىن ئۈچ نەرسىنى بىلىشىمىزنى لازىم قىلدى، بىرىنچى ئاساس **الله** سۇبھانەھۇ تائالانى تونۇشتۇر.

بىز **الله** نى قىسقا سۈرەتتە، ئىجمالى سۈرەتتە تونىماقلىمىز كېرەك، رەببىم **الله** سۇبھانەھۇ تائالا، مېنى پۈتۈن مەخلۇقاتلارنى ئۆز نېمەتلىرى بىلەن تەربىيە قىلغان زاتتۇر، مېنى ۋە پۈتۈن ئالەمنى تەربىيە قىلغان زات مېنىڭ بەئبۇدۇمدۇر، بۇ مەئبۇدتىن باشقا مەئبۇد يوق دەپ ئىتىقاد قىلىشىمىز كېرەك.

رەببىمنى رەببىمگە دالالەت قىلغۇچى ئالامەتلەر بىلەن تونىيمەن. الله سۇبھانەھۇ تائالا قۇرئاندا:

« وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ »

يەنى،« كېچە بىلەن كۈندۈز، كۈن بىلەن ئاي الله نىڭ (بىرلىكىنى ۋە قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىندۇر،»(سۈرە فۇسسىلەت37ـ ئايەت) دېگەنگە ئوخشاش ئايەتلەر بىلەن دەلىل كەلتۈرىدۇ.

الله سۇبھانەھۇ تەئالانى الله نىڭ مۇشۇ ئالامەتلىرىدىن تونۇيمەن دەپ ئېتىقاد قىلىش كېرەك. الله ئۆز ئايەتلىرىدە كۆپ ئىشارە قىلدى،

« إِنَّ رَبَّكُمُ اللهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلاَ لَهُ الْخَلْقُ وَالأَمْرُ تَبَارَكَ اللهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ»

يەنى،« شۈبھىسىزكى، پەرۋەردىگارىڭلار الله ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئالتە كۈندە (يەنى ئالتە دەۋردە) ياراتتى، ئاندىن (ئۆزىنىڭ ئۇلۇغلۇقىغا لايىق رەۋىشتە) ئەرش ئۈستىدە قارار ئالدى، الله كېچە بىلەن (كېچىنىڭ قاراڭغۇلۇقى بىلەن) كۈندۈزنى ياپىدۇ، كېچە بىلەن كۈندۈز بىر - بىرىنى قوغلىشىدۇ (يەنى داۋاملىق ئورۇن ئالمىشىپ تۇرىدۇ): الله قۇياش، ئاي ۋە يۇلتۇزلارنى الله نىڭ ئەمرىگە بويسۇندۇرۇلغۇچى قىلىپ ياراتتى، يارىتىش ۋە ئەمر قىلىش (يەنى كائىناتنى تەسەررۇپ قىلىش) راستىنلا الله نىڭ ئىلكىدىدۇر. ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى الله نىڭ دەرىجىسى كاتتىدۇر [54].»(سۈرە ئەئراف)

مانا بۇ ئايەتلەر الله سۇبھانەھۇ تەئالانى ئالامەتلەر، بىشارەتلەر بىلەن ھەقىقى رەب تەئالا دەپ تونۇشقا دالالەت قىلىدۇ. رەب تەئالانى كۆرىدىغان كۆز زىمىندا يارىتىلمىغان، مۇسا ئەلەيھىسسالام الله تائالىغا:

« رَبِّ أَرِنِي»

يەنى، «ماڭا ئۆزەڭنى كۆرسەتكىن» دېدى، الله سۇبھانەھۇ تائالا:

« لَن تَرَانِي»

يەنى، «ھەرگىز كۆرەلمەيسەن» دېدى.

زىمىندا الله تائالانى كۆرىدىغان كۆز يارىتىلمىغان،لېكىن قىيامەت كۈنى الله سۇبھانەھۇ تائالانى الله خالىغان بەندىلەر كۆرىدۇ.

« وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ، إِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ»

يەنى، «بۇ كۈندە(سائادەتمەنلەرنىڭ)يۈزلىرى نۇرلۇق بولىدۇ، (ئۇلار)پەرۋەردىگارىغا قاراپ تۇرىدۇ»(سۈرە قىيامەت22ـ23ـ ئايەت).

الله سۇبھانەھۇ تائالا مانا بۇ سۈرىدە الله نى كۆرۈشلىكنى ئىشارە قىلدى.
دېمەك، الله خالىغان بەندىلەر قىيامەتتە الله نى

كۆرىدۇ.
ئىنسان هاياتتا رەببىنى ئايەتلىرى بىلەن تونۇيدۇ. رەب سۇبهانەهۇ تائالا پۈتۈن ئالەمنىڭ تەربىيەت كۈنىدىغىنا مەئبۇد بولۇشنى لايىق كۆردى،

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُواْ رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ»

يەنى،« ئى ئىنسانلار! تەقۋادارلاردىن بولۇشۇڭلار ئۈچۈن، سىلەرنى ۋە سىلەردىن بۇرۇنقىلار (يەنى ئۆتكەنكى ئۈممەتلەر) نى ياراتقان پەرۋەردىگارىڭلارغا ئىبادەت قىلىڭلار [21].»

الله تائالا تامامى ئىنسانلارنى ئىبادەتكە بۇيرىغان ۋاقتىدا، رەببىڭلارغا ئىبادەت قىلىڭلار دەپ تەربىيەت كۈنەندىنىڭ سۈپەتلىرنى بايان قىلدى، هېچقانداق يەردە الله نىڭ يارىتىشىدىن مۇستەسنا هېچبىر مەۋجۇدات يوقتۇر.
الله سۇبهانەهۇ تەئالا ياراتتى، يارىتىش مەناسى بۇرادەرلەر، هازىرقى كۈندە ئىلمنى دەۋا قىلغان

بەزى تائىپىلەر يارىتىش كەلىمىسىنى ئىستىمال قىلىدۇ، ئۇلار يارىتىش كەلىمىسىنى بىلمىگەنلىكتىن ئۇلارنى جاھىل دېيىشكە بولىدۇ. يارىتىش ئەسلىدە يوق بولغان نەرسىنى ۋۇجۇتقا كەلتۈرۈش دېگەنلىكتۇر.
بىر ماددىنى باشقا بىر ماددىغا قوشۇش ئارقىلىق يېڭى بىر ماددىنى پەيدا قىلىش مۇمكىن، بىر دەرەخنى بىر دەرەخكە ئۇلاپ مېۋىگە كىرگۈزۈشنى يارىتىش دېگىلى بولمايدۇ بۇرادەرلەر.
ﷲ تائالا ئىنسانغا بەرگەن بۇ ئىمكانىيەت، يەر خىلاپەتلىكىنى ئۆتەش قابىلىيىتىدىن باشقا نەرسە ئەمەس. يارىتىش يوق نەرسىنى بار قىلىشلىكتۇر. ﷲ سۇبھانەھۇ تائالا ئىبادەتكە بۇيرۇپ
«رەببىڭلارغا ئىبادەت قىلىڭلار»دېگەندە «ياراتقۇچى بولغان رەببىڭلارغا ئىبادەت قىلىڭلار»دېدى.
دېمەك ياراتقۇچى ﷲ سۇبھانەھۇ تائالادۇر. زېمىندىكى ھەممە مەۋجۇدات جەملەنسە ھەم پاشىنى يارىتالمايدۇ بۇرادەرلەر.
بىز بۇيەردە ئىبادەت كەلىمىسى ئۈستىدە قىسقىچە توختۇلۇپ ئۆتىمىز.
ﷲ سۇبھانەھۇ تائالا بۇيرىغان ئىبادەتلەردىن ئىسلام، يەنى بويسۇنۇش، ئىمان-ئىشىنىش، ئىھسان-

ئىخلاس، دۇئا، تىلەش، خەۋپ- قورقۇش، رىجا- ئۈمىد، تەۋەككۈل، سۆيىنىش، رىغبەت، مايىل بولۇش، خۇشۇئ، قورقۇپ يالۋۇرۇش، ئىنابەت- الله قا قايتىش،ئىستىئانەت- ياردەم سوراش، ئىستىئازە- بىرەر مۇسىبەتتىن پاناھ ئىستەش، ئىستىغافە- پەرياد چېكىپ ياردەم سوراش،زەبھ - قۇربانلىق قىلىش، نەزىر- بىر نەرسىنى ئاتاش ئىبادەتنىڭ تۈرلىرى مانا مۇشۇلاردىن ئىبارەت.

بۇ ئىبادەتلەر پەقەت الله سۇبھانەھۇ تائالاغا بولىشى كېرەك. كىمدە-كىم بۇ ئىبادەتلەرنى الله سۇبھانەھۇ تەئالادىن باشقىغا قىلسا مۇشرىك بولىدۇ، يەنى الله قا قىلىدىغان ئىبادەتنى باشقىنى شېرىك قىلىپ تۇرۇپ قىلغان بولسا، ئۇنىڭ ئەملى بىكار بولۇپ كېتىدۇ. ھەج قىلغان بولسا ھەجى بىكار بولىدۇ.

يەنە تەكرار ئېيتىمىزكى،ناماز ئوقۇش ئىبادەت بىر ئادەم بىرەر نەرسىگە مەيلى دەرەخ،مازار ياكى تاغقا سېغىنىۋاتقان ۋاقتىمدا ياكى شۇنىڭغا ئاتاپ قۇربانلىق قىلىۋاتقان ۋاقتىمدا مەن ناماز ئوقۇۋاتقان ئەمەس دىمىسۇن.

قۇربانلىق قىلىش ئىبادەت بۇرادەرلەر،ئەگەر ئۇ شۇنداق دىسە سورايمىزكى، ئۇ قۇرئانى كەرىمدە:

« قُلْ إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ، لاَ شَرِيكَ لَهُ »

يەنى،« (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «مېنىڭ نامىزىم، قۇربانلىقىم، هاياتىم ۋە ماماتىم (دۇنيادا قىلغان ياخشىلىقلىرىم ۋە تائەت - ئىبادەتلىرىم) ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى الله ئۈچۈندۇر [162]. الله نىڭ شېرىكى يوقتۇر، »(سۈرە ئەنئام)

دەپ ئېيتىۋاتىدۇ ئەمەسمۇ؟ ئۇندىن تاشقىرى يەنە سۇرايمىزكى،قۇربانلىق قىلىشنى ئىبادەت ئەمەس دىگەن ئادەمنىڭ قۇربانلىقىدىن مەقسەت نىمە؟ ئۇ ساۋاپ، ئۈمىد قىلىش ۋە بىرەر زەرەرگە كافارەت قاتارلىق شۇنىڭغا ئوخشىغان نەرسە دەپ جاۋاپ بىرىدۇ.
شۇنداق كىشىدىن سىنىڭ شۇ قىلىۋاتقان ئىشىڭدىن بىر ساۋاپ ئۈمىد قىلىشىنىڭ ئىبادەت بولماي نىمە؟دەپ سوراش كىرەك.
ئۇنىڭ ساۋاپ ئۈمىد قىلىشىنىڭ ئۆزى ئىبادەت تۇرسا،

ئۇ شۇ قۇربانلىق قىلىش بىلەن ئەمدى گۇناھلىرىم تۆكىدى، جەننەتنىڭ ھەممە دەرۋازىدىن كىرىشكە ماڭا رۇخسەت بولدى دەپ قارىسا ئۇلار ئىبادەتتە يوق بولغان جاھىل كىشىلەردۇر.

قىلغان ئىشىڭ ئىبادەت ئەمەس،شىرىك بولدى دىسە، ياق دەپ تۇرۇپ ئاندىن يەنە يەر-زىمىنىدىكى ئىنسان،جىن تاپالمايدىغان ساۋاپنى تاپتىم دىسە مۇشۇ گەپلىرىنىڭ ئۆزى ئۇنىڭ زەرەرىگە ھۆججەت بولىدۇ.

بۇنىڭ ھۆججەتلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئاۋۋالقى دەرسىمىزدە ئېيتقانىمىز، «ئىبادەتنىڭ ھەممىسىنىڭ پەقەت الله تائالاغىلا بولۇش كېرەكلىكى»،«دۇئا ئىبادەتنىڭ مېغىزى»ئىكەنلىكى،الله تائالا خەۋق ھەققىدە

«فَلاَ تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ»

يەنى،«ئەگەر مۆمىن بولساڭلار، ئۇلاردىن قورقماڭلار، مەندىن قورقۇڭلار [175]»(سۈرە ئال ئىمران)

ئۈمىد ھەققىدە

« فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءِ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا »

يەنى،« كىمكى، پەرۋەردىگارىغا مۇلاقات بولۇشنى ئۈمىد قىلىدىكەن (ساۋابىنى ئۈمىد قىلىپ ئازابىدىن قورقىدىكەن)، ياخشى ئىش قىلسۇن. »(سۈرە كەھف110 ـ ئايەت)

تەۋەككۇل ھەققىدە:

«وَعَلَى اللّهِ فَتَوَكَّلُواْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ»

يەنى،« ئەگەر (الله نىڭ ۋەدە قىلغان ياردىمىگە) ئىشەنسەڭلار، الله قا تەۋەككۇل قىلىڭلار»(سۈرە مائىدە 23 ـ ئايەت)

« وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ »

يەنى،« كىمكى الله قا تەۋەككۇل قىلسا، الله ئۇنىڭغا كۇپايە قىلىدۇ،»(سۈرە تەلاق3 ـ ئايەت)

رىغبەت، رەھبەت، خۇشۇئ ھەققىدە

« إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ»

يەنى،« ئۇلار ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا ئالدىرايتتى، (رەھمىتىمىزنى) ئۈمىد قىلىپ، (ئازابىمىزدىن) قورقۇپ بىزگە دۇئا قىلاتتى، بىزگە كەمتەرلىك بىلەن ئىبادەت قىلاتتى [90].» (سۈرە ئەنبىيا90ـ ئايەت)دىگەن.
الله تائالا ئىبادەت قىلغۇچى بەندىلەرنى مانا مۇشۇ سۈپەتلەر بىلەن زىكرى قىلغان. الله نىڭ بۇيرىقىنى قىلىش بىلەن ئىنسان ئىبادەت قىلىدۇ،ئىبادەتنىڭ يۇقۇردا ئېيتىپ ئۆتىلگەن تۆرلىرى پەقەت الله تائالاغا بۇلىشى كېرەك.
ئىككىنچى ئاساس ئىسلامدۇر. ئىسلام دىنىنى دەلىل بىلەن بىلىش، بىرىنچىدىن الله سۇبھانەھۇ تەئالاغا تەۋھىد بىلەن بويسۇنۇش، ئىتائەت بىلەن بويسۇنۇش، شىرىكتىن بىزار بۇلۇش بىلەن

بويسۇنۇش. ئىككىنچى ئاساس بولغان بۇ ئىسلام ئىمان، ئىسلام ۋە ئىھساننى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

ئىسلامنىڭ رۇكۇنلىرى بەش.

بىرىنچى «ئەشھەدۇئەن لا ئىلاھە ئىللەللاھ ۋە ئەشھەدۇئەننە مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللاھ» دەپ شاھادەت ئېيتىش، نامازنى بەرپا قىلىش، زاكات بىرىش، رامىزاندا روزى تۇتۇش ۋە بەيتۇللاھنى ھەج قىلىش.

بىز ئادەم ئۆزىنى مۇسۇلمان دىيىشى ئۈچۈن بۇ بەش رۇكۇن ئۈستىدا تېپىلىشى كېرەك، بۇ بەش رۇكۇن تېپىلمىغان ئادەمنىڭ ئىسلامنى دەۋا قىلىش ھەققى يوق.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئابابەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ناماز بىلەن زاكاتىنىڭ پەرقىنى قىلغانلارغا جەڭ ئىلان قىلغان. يەنى كىشلەر زاكات بىرىشنى رەت قىلغاندا، ئابابەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ زاكاتىنى رەت قىلغان كىشلەرگە جىھاد ئاچقاندا، ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ ئۇ كىشىگە ھۆججەت كەلتۈرۈپ:

«نىھايەتكى، سىز زاكات بەرمىگەنلەر بىلەن جىھاد قىلامسىز؟» دېگەندە ئابابەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: «ئەگەركى بىر ئايال كىشى يېتىلەپ يۈرگەن بىر ئۆچكىسىنى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە مەن قىلمىغۇچىلىك جەڭ قىلىمەن»دىدى. بۇيەردە ئابابەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇ كىشلەرنى ئىسلامدىن قايتقان كىشلەر دەپ قارىدىلەر. بۇندىن كېيىن زاكات ھەققىدە ئويلاپ قويىشىمىز كېرەك.

ئىمان، بۇ ھەقتىكى دەلىللەر مانا بىرىنچىسى شاھادەت كەلىمىسى توغرىسىدا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن نۇرغۇن ھەدىسلەر كەلگەن، نامازنى بەرپا قىلىش ۋە زاكاتنى بىرىشلىككە دەلىل :

« وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ »

يەنى،« ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى الله قا خالىس قىلغان، ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) الله غىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى. نامازنى ئادا قىلىشقا، زاكاتنى بېرىشكە (بۇيرۇلدى)، ئەنە شۇلار (يەنى

ئىبادەت، ئىخلاس ناماز، زاكاتلار) توغرا دىندۇر [5].»(سۈرە بەيىينە)
رامازان رۇزىسى ھەققىدە دەلىل:

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ »

يەنى،« ئى مۆمىنلەر! (گۇناھلاردىن) ساقلىنىشىڭلار ئۈچۈن، سىلەردىن ئىلگىرىكىلەرگە (يەنى ئىلگىرىكى ئۈممەتلەرگە) روزا پەرز قىلىنغاندەك، سىلەرگىمۇ (رامىزان روزىسى) پەرز قىلىندى [183].»(سۈرە بەقەرە)
ھەج توغرىسىدا (الله ھەجگە ماڭغان كىشىلەرنى پەرزلەرنى ئۆتەپ كېلىشكە نېسىپ قىلسۇن)

« وَلِلّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ الله غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ»

يەنى،« قادىر بولالىغان كىشىلەرنىڭ الله ئۈچۈن

كەبىنى زىيارەت قىلىشى ئۇلارغا پەرز قىلىندى. كىمكى ئىنكار قىلىدىكەن (يەنى ھەجنى تەرك ئېتىدىكەن، زىيىنى ئۆزىگە)، شۈبھىسىزكى، الله ئەھلى جاھاندىن (يەنى ئۇلارنىڭ ئىبادىتىدىن) بىھاجەتتۇر [97].»(سۈرە ئال ئىمران).

ئىماننىڭ رۇكنى ئالتە بولۇپ، ئۇلار: الله قا ئىمان كەلتۈرۈش، پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش، كىتاپلارغا ئىمان كەلتۈرۈش (الله ئۆتكەن پەيغەمبەرلەرگە مۇقەددەس كىتاپلارنى نازىل قىلغان)، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش، قىيامەتكە ئىمان كەلتۈرۈش ۋە ياخشىلىق- يامانلىقنىڭ قەدەردىن بولىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرۈش،بۇنىڭ دەلىلى:

« لَّيْسَ الْبِرَّ أَن تُوَلُّواْ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَالْمَلآئِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ»

يەنى،« سىلەرنىڭ كۈن چىققان ۋە كۈن پاتقان تەرەپكە يۈزكەلتۈرۈشۈڭلارنىڭ ئۆزىلا ياخشى ئەمەلگە

ياتمايدۇ. بەلكى الله قا، ئاخىرەت كۈنىگە، پەرىشتىلەرگە، كىتابقا (يەنى الله نازىل قىلغان كىتابلارغا)، پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش.... يا خشى ئەمەلگە كىرىدۇ.»(سۈرە بەقەرە177ـ ئايەت)

قەدەرنىڭ دەلىلى:

«إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ»

يەنى،« بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق [49]»(سۈرە قەمەر).

ئۈچۈنچى مەرتىبىنى ئېيتىشتىن ئىلگىرى، ئىماننىڭ شاخچىلىرىنى بىلىشىمىز كېرەك،رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم «ئىماننىڭ 72دىن كۆپ تارمىقى بار دىدىلەر، يەنى ئىمان بىر دەرەخ بولسا ئۇنىڭ 72 دىن كۆپرەك تارمىقى بار،ئۇنىڭ ئەڭ ئالىيسى لا ئىلاھە ئىللەللاھ بولسا ئەڭ كىچىكى، مۇسۇلمانلارنىڭ يولىدىن ئازار بېرىدىغان نەرسىنى يوق قىلىشتۇر.»

دىمەك، ئىمانلىق كىشىدىن بۇ نەردىلەر تېپىلىشى

كېرەك.

ئۈچۈنچى مەرتىبە ئىھساندۇر. ئىھساننىڭ رۇكنى بىردۇر، يەنى«الله سۇبھانەھۇ تەئالانى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئىبادەت قىلىش، ئەگەر كۆرۈپ تۇرغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلالمىساق، الله سۇبھانەھۇ تەئالا مېنى كۆرۈپ تۇرىدۇ دىگەن ماقامدا تۇرۇپ ئىبادەت قىلىش ئىھساندۇر».

دىن دىگەندە ئىسلام، ئىمان، ئىھساننى باراۋەر چۈشىنىشكە ئېتىبار بېرىشىمىز كېرەك،چۈنكى:

« وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ»

يەنى،« ئۇلار پەقەت ئىبادەتنى الله قا خالىس قىلغان، ھەق دىنغا ئېتىقاد قىلغان ھالدا (يالغۇز) الله غىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇلدى.»

بىزدىكى ئىسلامنىڭ ناۋادا قالغىنى بولسا پەقەت بىرلا رۇكنى قالدى بۇرادەرلەر،ئىماننىڭ ئالتە رۇكۇنىنى بىلدۇق،لىكىن بۇ ئەمەللەرنى بېجىرىشتىكى ئىھسان، يەنى ئىخلاس يوقالغان بۇرادەرلەر، شۇنىڭ ئۈچۈن قىلىۋاتقان ئەمەللىرىمىز بىزگە نۇر بولالمايۋاتىدۇ.

رەسۇلۇللاھ سەللەلاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رىۋايەت قىلىدۇلەركى:

«بىز رەسۇلۇللاھ سەللەلاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئالدىدا ئولتۇراتتۇق، كىيىملىرى ئاپئاق، ساچلىرى قاپ-قارا ئۇستى-بېشىدا سەپەر ئالامتى يوق،ئارىمىزدىن ھېچكىم تونۇمايدىغان بىر كىشى كىرىپ كەلدى، رەسۇلۇللاھ سەللەلاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئالدىغا كىلىپ تىزلىرىنى رەسۇلۇللاھنىڭ تىزلىرىغا تەككۈزۈپ، ئىككى قولىنى رەسۇلۇللاھنىڭ يوتىسىغا قويۇپ تۇرۇپ،ئى مۇھەممەد ئىسلامنىڭ نىملىكىنى ئېيتىپ بىرىڭ،- دىدى،
رەسۇلۇللاھ ئىسلامنىڭ بەش رۇكنىنى ئېيتتى،توغرا ئېيتتىڭىز دىدىلەر، شۇندا بىز ئۆزى سوراپ، يەنە توغرا ئېيتتىڭىز دەپ قويدىغۇ دەپ ئەجەپلەندۇق (چۈنكى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن بىراۋ سوئال سوراپ، توغرا ئېيتتىڭىز دىمەيتتى)، مىنى ئىماندىن خەبەردار قىلىڭ- دىدىلەر،
شۇندا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئىماننىڭ ئالتە رۇكنىنى ئېيتتىلەر، ئىھسان نىمە؟ ئېيتىڭ دىدىلەر(بۇ يەردە شۇنى ئېيتىپ ئۆتەيلىكى، كىشلەر ئىھساننى

بىر كىشىنىڭ داستۇرخاننى مول تەييارلىشى دەپ چۈشەنگەن بولۇپ،بىراۋدىن ئىھسان نىمە؟ دەپ سورالسا،شۇ داستۇرخاننى مول تەييارلىغان ئادەمنى ئىھسان قىلدى،ھاتەم ساھىپ دەپ ئاتايدۇ،مانا بۇ يەردە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئىھسان نىمە؟ دەپ سورالغاندا) الله قا الله نى كۆرۈپ تۇرغاندەك ئىبادەت قىلماقلىقىڭ، كۆرۈپ تۇرۇپتۇ دەپ ئىبادەت قىلالمىساڭ،الله مېنى كۆرۈپ تۇرىدۇ دەپ ئىبادەت قىلىشىڭ دەپ جاۋاپ بەردىلەر، (دىمەك ئىھسان بىز يۇقاردا چۈشەنگەندەك نەرسە ئەمەس) شۇندا يەنە قىيامەتتىن خەبەر بىرىڭ دىدىلەر،

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام: سورالغۇچى سورغۇچىدىن ئالىمراق ئەمەس دىدىلەر.

بەلگىلىرنى ئېيتىپ بىرىڭ دىدىلەر،

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام: چۆرىنىڭ ئۆز خوجىسىنى تۇغىشى(بۇ ھەدىسنى شەرھىيلىگەنلەر، بۇنىڭغا ھەر خىل مەنە ئېيتقانلەر،بۇنىڭ بىر مەنىسى شۇكى، دەۋىرلەر كىلىپ ئانىلار ئۆزى پەرزەنتلىرگە چۆرىگە ئوخشاش خىزمەتكار بولۇپ قالىدۇ، ھازىرقى ۋاقتىنى شۇ دەۋىر دىسەك بەلكىم خاتالاشمىغان بولىمىز، مانا ھازىرقى ئانىلار-ئاتىلار ئەڭ كاتتا خىزمەتتە، يەنە

ئۇلارنىڭ زىممىسىگە نەۋرىلىرىنى بېقىش ۋەزىپىسى چۈشكەن، مانا بۇنەرسىلەرنى ئويلاپ كۆرسەك، ئاتا-ئانىلار ئۆز خۇجىسىنى تۇققىنى بىلمىگەن)، هاياتىدا چوپان بولۇپ ياشىغان يالاڭئاياقلارنىڭ بىنالاردا زاباندارلىق قىلىپ كىرىلىپ يۈرىشىنى كۆرىشىڭ (يەنى، چوپانلىق قىلغان، يالاڭئاياق ئادەمنىڭ بىنالاردا كېرلىپ يۈرىشى بىهاجەت ئىدى، چۈنكى چوپانلار كۆچمەن يۈرىيدىغان بولغاچقا، ئۇلارغا مۇنداق زاباندارلىق قىلىشقا ئۇرۇن يوق ئىدى) مانا بۇلار قىيامەتنىڭ ئالامەتلىرىدىن دىدىلەر.

شۇنىڭ بىلەن بۇ ئادەم چىقىپ كەتتىلەر، بىز خامۇش هالەتتە ئولتۇراتتۇق، شۇندا رەسۇلۇللاھ: ئى ئۆمەر، ئۇ كىشىنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بىلەمسىلەر؟ دەپ سوردىلەر،

الله نىڭ رەسۇلى بىلگۈچىراقتۇر دەپ جاۋاپ بەردۇق، رەسۇلۇللاھ: ئۇ جىبرىئىل، سىلەرگە دىنىڭلاردىن تەلىم بىرىش ئۈچۈن كەلدى دىدىلەر».

دىمەك، بۇ يەردە ئىمان، ئىسلام، ئىهسان ۋە قىيامەتنىڭ غەيىپ ئىكەنلىكىنى بىلىشنى دىن دىدىلەر. دىننى ئۆگەنمەكچى بولغان كىشى مانا مۇشۇ نەرسىلەرنى ئۆگىنىشى كېرەك.

ئۈچۈنچى ئاساس رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەمنى تونۇماقلىق.

بۇنى قىسقىچە بايان قىلىپ ئۆتىمىز. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تولۇق ئىسمى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللا ئىبنى ئابدۇل مۇتەللىپ ئىبنى ھاشىم بولۇپ،بۇ كىشىنىڭ ئاتا-ئانىلىرنى ھەم قىسمەن بىلىشىمىز كېرەك، بۇنىڭ سەۋەبى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاتا-ئانىدىن تۇغۇلغان دىگەن ئېتىقادتا بولىشىمىز كېرەك.

شۇنىڭ ئۈچۈن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبلىرى ھەم ئىلان قىلىنىدۇ، ئۇ كىشى 63 يىل ئۆمۈر كۆرگەن،40 يېشىغىچە پەيغەمبەرلىكتىن ئىلگىرىكى ئۆمۈرى ھىساپلانسا،23 يىل نەبى ۋە رەسۇل بولۇپ ياشىدىلەر.

ئۆلىمالار شۇنداق دەيدۇكى، پەقەت ۋەھيي نازىل بولغان، ئەمما كىتاپ نازىل بولمىغان كىشى نەبىي دىيىلىدۇ، ۋەھيي ھەم كىتاپ نازىل بولغان كىشى رەسۇل دىيىلىدۇ.

خۇلاسە الله رەسۇلۇللاھقا

«اقْرَأْ»

يەنى،«ئوقۇ»دەپ بۇيرىدىلەر، نەبىي بولدىلەر،

«يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ، قُمْ فَأَنذِرْ»

يەنى،«ئى(ۋەھيي نازىل بولغاندا) كىيىمگە چۈمكىلىۋالغۇچى (پەيغەمبەر)، تۇر ئىنسانلارنى ئاللاھنىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇر»دەپ بۇيرىدىلەر ئەلچى رەسۇل بولدىلەر،

«اقْرَأْ»

دىگەن بۇيرۇقىنى ئۆزى ئوقۇشقا مەئمۇر بولدى.

دىمەك نەبىي بولدىلەر،

«يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ، قُمْ فَأَنذِرْ، وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ، وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ، وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ»

يەنى،«ئى(ۋەھيي نازىل بولغاندا) كىيىمگە چۈمكىلىۋالغۇچى (پەيغەمبەر)، تۇر ئىنسانلارنى الله نىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇر،پەرۋەردىگارىڭنى ئۇلۇغلا،كىيىمىڭنى پاك تۇت،ئازابتىن(يەنى ئازاپقا قالدۇرىدىغان ئىشلاردىن)يىراق بول»دەپ بۇيرىدىلەر، رەسۇل بولدىلەر.

پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مەككى مۇكەررەمەدە 13 يىل ياشىدى، مۇشۇ 13 يىلنىڭ 10 يىلىدا تەۋھىدكە چاقىردىلەر،10 يىلدىن كىيىن الله تائالا ئۆزىنىڭ مىراج مۆجىزىسىنى كۆرسەتتى، شۇ مىراج مۆجىزىسى نىسىپ بولغان سائەتتە بەش ۋاق ناماز پەرز قىلىندى.

شۇندىن باشلاپ بەش ۋاق ناماز ئوقۇلدى، بەش ۋاق ناماز پەرز قىلىنىشتىن ئىلگىرى رەسۇلۇللاھ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ئوقۇغان نامازنى ئوقۇپ يۈردى،ئۇندىن كىيىن مەدىنىگە ھىجرەت قىلدى ھەم مەدىنىدە 10 يىل ياشىدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مەدىنىدە ئورۇنلاشقاندىن كىيىن، ئىسلام شەرىئىتىنىڭ قالغانلىرىغا بۇيرىدى .

زاكات،رۇزا،ھەج، مەدىنىدە پەرز بولدى،ئەزاننىڭ

مەشرۇر بۇلىشى مەدىنىدە بولدى،مەسجىد مەدىنىدە قۇرۇلدى،جىهاد، ئەمىر-مەئرۇپ، نەھىي مۇنكەر ۋە شەرىئەتنىڭ باشقا بۇيرۇقلىرىنىڭ ھەممىسى مەدىنىدە بولدى.

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام 23 يىل پەيغەمبەر بولغاندىن كىيىن، بۇرۇنقى پەيغەمبەر بۇرادەرلىرى ۋاپات بولغانغا ئوخشاش ۋاپات بولدى. ﷲ تائالا رەسۇلۇللاغا:

«إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ ، ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِندَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ»

يەنى،«سەن ھەقىقەتەن ئۆلىسەن، ئۇلارمۇ ھەقىقەتەن ئۆلىدۇ [30]. ئاندىن كېيىن سىلەر قىيامەت كۈنى پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ دەرگاھىدا بىر-بىرىڭلار بىلەن دەۋا قىلىشىسىلەر [31].»(سۈرە زۇمەر)

دەپ خەبەر بەرگەن ئىدى. ئۇ كىشىدىن دىن باقى قالدى، قۇرئاننىڭ دۈشمەنلىرى كۆپ بولۇشقا قارىماستىن، ﷲ قۇرئانى كەرىمنى قىيامەتكىچە

ساقلاش توغرىسىدا ۋەدە قىلدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۈممەتىنى قانداق ياخشىلىق بولسا شۇنىڭغا يوللىدى ۋە قانداق يامانلىق بولسا شۇنىڭدىن ئاگاھلاندۇردى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم يوللىغان ياخشىلىقلارنىڭ ئەڭ كاتتىسى تەۋھىدتۇر ۋە الله سۇبھانەھۇ تائالا ياخشى كۆرىدىغان نەرسىلەردۇر.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم ياندۇرغان نەرسە شېرىكتۇر، الله ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى يامان كۆرىدىغان نەرسىدۇر.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ دىنلىرى كامىل بولدى، بىرەر كىشىنىڭ بۇ دىنغا بىر نەرسە قوشۇپ قويىشى بىلەن ئۇنىڭدىن بىر نەرسىنى ئېلىپ تاشلىشىنىڭ پەرقى يوقتۇر.

دىنغا بىر نەرسە قوشۇش بۇ دىن كامىل ئەمەس دىگەننى دەۋا قىلىشتىن باشقا نەرسە ئەمەس، خۇددى دىندا بىر نەرسىنى ئارتۇقكەن دەپ ئېلىپ تاشلاشنى دەۋا قىلغاندەك.

شۇڭا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم:

«دىنىمىزدا يوق نەرسىنى كىم ۋۇجۇتقا كەلتۈرسە،ئۇ قوبۇل قىلىنمايدۇ»دەپ ئاگاھلاندۇردى
هازىرىقى دەرسىمىز ئىجمالى سۈرەتتە قىسقا بولغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ دىنىنىڭ مېغىزلىرىدىندۇر، شۇنداقلا دىننى دەۋا قىلغان كىشىنىڭ بىلمەسلىكىگە ئۆزرە يوق بولغان نەرسىلەردۇر.
شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ بايان قىلىنغان نەرسىلەر ئاددى بايان قىلىنغان بولسا هەم ئۇنى مۇكەممەل بىلىشىمىز كېرەك. پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋاپات تاپقاندىن كېيىن ئابابەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ خەلىپە بولدى، بۇ كىشىنىڭ پەزىلەتلىرى ھەققىدە ئۆتكەن دەرسلىرىمىزدە توختالدۇق، ئىككىنچى خەلىپە ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدۇر.
ئابابەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ساھابىلەرنىڭ كېڭىشىشى بىلەن خەلىپە بولۇپ سايلاندى،ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئابابەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ تەيىنلىشى بىلەن خەلىپە بولدى،ساھابىلەر بۇنى قوبۇل قىلىشتى.
دىمەك ئىسلامدىكى خىلافەت كېڭىشىش ئاساسىدا بولىشى مۇمكىن هەم ئەۋۋەلقى خەلىپە ئۆزى مۇناسىپ

كۆرگەن كىشىنى تەيىنلىسە مۇسۇلمانلارنىڭ قۇبۇل قىلىشى بىلەن ھەم بۇلىشى مۇمكىن.
پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزيەللاھۇ ئەنھۇ توغرىسىدا نۇرغۇن سۆزلەرنى ئېيتتى،جابىر ئىبنى ئابدۇللا رەزيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىندۇكى،رەسۇلۇللاھ ئەلەيھى ۋەسەللەم:
«مەن چۈشۈمدە جەننەتكە كىرگەنلىكىمنى كۆردۈم،چۈشۈمدە رۇمەيزانى كۆردۈم (رۇمەيزا ئەبۇ تەلھەنىڭ ئايالى ئىدى)،شۇندا بىر ئاياق تاۋۇشىنى ئىشتتىم، كىم بۇ؟ دىسەم بۇ بىلال دىدى،بەزى رىۋايەتلەردە دىيىلدۇكى، ئى بىلال ئەڭ ئۈمىدلىك ئەمىلىڭنى ئېيتقىن، چۈنكى مەن جەننەتتە ئاياق تاۋۇشۇڭنى ئىشتتىم دىدىلەر،بىلال ئېيتتىكى: يا رەسۇلۇللاھ مىنىڭ بىر ئۈمىدلىك ئەمىلىم يوق، ئەمما بىر داۋام قىلىدىغان بىر ئەمىلىم باركى قاچانكى بىر تاھارەت ئالسام ئىككى رەكەت ناماز ئوقۇيمەن- دىدى. رەسۇلۇللاھ شۇ بولسا كېرەك دەپ قويدى.
بىر قەسىرنى كۆردۈم ئۇ قەسىرنىڭ ئالدىدا بىر ياش ۋە قىز تۇرۇپتىكى،بۇ قەسىر كىمنىڭ؟ دەپ سورسام ئۆمەر ئىبنى خەتتاپنىڭ دىيىشتى، بۇ قەسىرنى

چىرايلىقلىقىدىن كۆرمەكچى بولدۇم-يۇ، ئۆمەرنىڭ غەيۇرلىكىنى ئەسكە ئېلىپ كىرمىدىم-دېدىلەر،بەزى رىۋايەتلەردە كېلىدۇ، شۇندا ئۆمەر : ئاتا-ئانام ساڭا پىدا بولسۇن ئى رەسۇلۇللاھ، ساڭا غەيۇرلىك قىلارمىدىم؟دەپ يىغلىدىلەر.

پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم ئېيتتىلەركى،چۈشۈمدە سۈت ئىچتىم، بۇ سۈتنى شۇنداق ئىچتىمكى، بۇنىڭدىن مەمنۇن بولغانلىقىم ھەتتا، تىرناقلىرىمدىن كۆرۈنۈپ تۇراتتى، كېيىن سۈتنى ئۆمەرگە بەردىم- دېدى، شۇندا ئۆمەر يا رەسۇلۇللاھ بۇ چۈشنى نىمگە تەۋىل قىلدىڭىز؟ دەپ سوردى. رەسۇلۇللاھ: ئىلىمگە -دېدى،يەنى، شەرئەت ئىلمىنى مەندىن كېيىن ئۆمەرگە بەرگەنمەن- دېدى.

پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم يەنە ئېيتتىلەركى، چۈشۈمدە مەن بىر قۇدۇق بېشىدا پەقىر بىلەن سۇ تارتىپ تۇرۇپتىمەن،شۇندا ئابابەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كەلدى، ئۇ كىشى ھەم پەقىردە سۇ تارتتى،بىر-ئىككى پەقىر ئېلىپ توختاپ قالدى،الله ئۇنىڭ گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلسۇن، كېيىن ئۆمەر ئىبنى

خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ كەلدى، شۇندا پەقىر بىردىن كاتتا سەتىرگە ئايلاندى، ھاياتىمدا بۇنداق جۈرئەت بىلەن قۇدۇقتىن سۇ تارتقان ئادەمنى ھېچ كۆرمىگەنمەن- دىدى، پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم بەزى تەئۋىللىرىدە بۇنىڭ ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ خىلاپەتلىرىنىڭ ئۇزۇن بولىدىغانلىقىغا ئىشارە قىلغانلىقى زىكرە قىلىنىدۇ.»

سەئىد ئىبنى ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى،

« ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن قۇرەيش ئاياللىرى يۇقىرى ئاۋازلار بىلەن پەتىۋا سوراپ ئولتۇرغاندا، كىرىشكە رۇخسەت سوردى، ئۆمەر ئىبنى خەتتاپنىڭ كىرىشكە رۇخسەت سورىغانلىقىنى ئاڭلىغان قۇرەيش ئاياللىرى چۆچۈشۈپ، ھىجاپلىرىغا ئورىنىپ ئاۋازىنى ئۆچۈرۈپ جىملىشىپ قالدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۆمەر ئىبنى خەتتاپنىڭ كىرىشكە رۇخسەت قىلدى، ئۇكىردى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم كۈلۈپ ئولتۇراتتى،شۇندا ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ

رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:
ﷲ سىزنى ياشارتتىرسۇن، كۆلۈشلىرىدىن خۇرسەن بولدۇم، كۆلۈشلىرىنىڭ سەۋەبى نىمە؟ دەپ سورىغاندا، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم:
مەندىن سۇئال سوراۋاتقان بۇ ئاياللاردىن تەئەججۈپلەندىم، مېنىڭ ئالدىمدا يوقىرى ئاۋاز بىلەن سۆزلەۋاتاتتى، سىزنىڭ ئاۋازىڭىزنى ئاڭلاپلا، ھەممىسىنىڭ ئۈنى ئىچىگە چۈشۈپ ھىجاپلىرىغا ئۈرنىشىۋالدى- دىدى.
ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ھەيبەتلىنىشكە سىز ھەقلىقسىز يا رەسۇلۇللاھ -دىدى. ئاندىن ئايالالارغا قاراپ: ھەي ئۆزلىرىنىڭ دۈشمەنلىرى، مەندىن ھەيبەت قىلىسىلەرۇ، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن ھەيۋەت قىلماماسىلەر-دىدى، ئايالار شۇندا:
سىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن قاتتىق قول،قوپالراق سىز، شۇنىڭ ئۈچۈن سىزدىن قورقىمىز - دىدى.
رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم ئېيتتكى:
ئۇ ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ جېنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى،شەيتان سىزگە بىر يولدا روبىرو

ھالەتتە ئۇچراشسا، شەيتان سىزنىڭ كىلىشىڭىز بىلەن باشقا يولغا چىقىپ كېتىدۇ.»

ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم يەنە:

«سىلەردىن بۇرۇن ئۆتكەن ئۇممەتلەر ئىچىدە ئىلھاملىك كىشىلەر بولغان(يەنى الله سۇبھانەھۇ تائالا بىر نەرسىنى ئىرادە قىلسا،شۇ كىشىلەرگە ئىلھام قىلىپ،شۇ ئارقىلىق ئۆزى ئىرادە قىلغان نەرسىنى جارى قىلغان)، ئەگەر ئۇممىتىمدىن ئاشۇنداق ئىلھاملىنىدىغان كىشى بولسا، ئۇ ئۆمەردۇر»دىگەن. چۈنكى ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ ئۇزى ھەم رەببىم ماڭا تۆت نەرسىدە مۇۋاپىقەت قىلدى دەپ پەخىرلىنەركەن. بۇلارنىڭ بىرى، ئۇ كىشى ماقامى ئىبراھىمدا تۇرۇپ«يا رەسۇلۇللاھ، مۇشۇ ماقامى ئىبراھىمنى نامازگاھ قىلىپ ئىككى رەك ناما ئوقۇمايلىمۇ؟»دىگەندە، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم:

«مەن بۇنىڭغا بۇيرۇلمىدىم»دەپ تۇردى،شۇندا:

«وَاتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى»

يەنى،«(كىشلەرگە) ماقامى ئىبراھىمنى نامازگاھ قىلىڭلار (يەنى شۇ يەردە ناماز ئوقۇڭلار دېدۇق).»(سۈرە بەقەرە125ـ ئايەت)ئايىتى نازىل بولدى.

ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ئاياللىرىنىڭ ھىجاپلىنىشنى، ھەيۋەتتە بۇلىشنى ئاررزۇ قىلار ئىكەنلەر ھەم رەسۇلۇللاھنىڭ غەيۇرلىكى تۇتۇپ ھەم ئاياللىرنى ھىجاپقا بۇيرىسا دەپ سەۋدا ئانىمىز كىتىۋاتقاندا: «سەۋدا سىنى كۆردۇق ھەم تۇنىۋالدۇق»دىگەن ئىكەنلەر، نەتىجىدە الله تائالا ھىجاپنى نازىل قىلدى.

مانا مۇشۇنىڭغا ئوخشاش كۆپ نەرسىلەردە بۇ كىشى رەببىم تۆت نەرسىدە مەن بىلەن مۇاپىقەت قىلدى دەپ پەخىرلەنگەن.

بۇلار ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئىلھاملىق كىشلەردىن ئىكەنلىكىگە دەلىلدۇر.

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئېيتتىلەركى:

«بىر چوپان ئۆزىنىڭ قويى بىلەن تۇرغان ۋاقتتا، بۆرە ھۇجۇم قىلدى ھەم ئۇنىڭدىن بىر قوينى ئېلىپ

قاچتى، چوپان بۆرىنى تۇتۇش ئۇچۇن ئۇنى قوغلاپ ماڭدى ھەم ئۇنىڭغا يېتىشىۋالدى،بۆرە چوپانغا قاراپ ‹مەن چوپان بولۇپ، باشقا يىرتقۇچلارنى ئېلىپ قاچىدىغان چاغدا بۇ قوينى كىم قۇتقۇزۇۋالاركىن؟› دېدى، بۇنى ئاڭلىغان كىشىلەر ‹ئاجايىپ ئىش تە› دەپ ھەيران بولدىلەر، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام:

‹مەن، ئەبۇبەكرى ھەم ئۆمەر بۇنىڭغا ئىمان كەلتۈرىمىز، مەگەركى ئابابەكرى ھەم ئۆمەر ئاشۇ ۋاقىتئەنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرمىسە ھەم› دېدى.»

يەنى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسسەللەم ئابۇبەكرى ۋە ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئىمانىنى ئۆز ئىمانى بىلەن يانمۇ-يان زىكرى قىلدى بۇرادەرلەر، بۇ يەردە ئىماننى بىر شەرھىيلىشىمىز كېرەك، ئىمان ئالدى بىلەن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسسەللەم يەتكۈزگەن خەبەرنى ئەقلىنى بىر يانغا ئېلىپ قويۇپ، ئەقىللىقلىق قىلماي تۇرۇپ تەستىق قىلىشتۇر.

مانا بۇ ئاقىلنىڭ بىرىنچى مەرتىبىسى، بۇنىڭدىن شەرىئەت ھۆكۈملىرى ئەقىلگە زىت دېگەن نەرسە كېلىپ چىقمايدۇ،لېكىن ئۇنىڭ ئەقىلگە توغرا

كەلىمەسىنىكى بىلەن ئۇنى ئەقىلگە زىت دېيىش بىئەقىللىقتۇر. چۈنكى دېيىلگەن بىر كەلىمە سۆزنى ئەقلىمگە ئۇيغۇن كەلمەيدۇ دېيىشىڭىز، يەركۈررەسىدىكى تامامى ئەقىل مەندە بار دەپ دەۋا قىلغىنىڭىزدىن باشقا نەرسە ئەمەس ئۇ.

پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا ئىسرا نېئمىتى بېرىلىپ بىر كېچىدىلا مەسجىدىل ھەرەمدىن مەسجىدىل ئەقساغا بېرىپ قايتىپ كېلىشۋېتىپ، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامغا :

«ئى جىبرىئىل بۇ خەبەرنى ئېيتسام كىشىلەر تەسدىق قىلمايدۇ» دېگەندە، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام:

«ئابۇبەكرى تەسدىق قىلىدۇ »دېگەن ئىكەنلەر.

شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سابىت بولغان خەبەرنى ئەقىلگە توغرا كېلىش ـ كەلمەسلىكىنى تەكشۈرمەستىن تەسدىقلاش ئىمانىنىڭ بىرىنچى مەرتىبىسىدۇر.

ئەبۇ سەئىدىل خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن رىۋايەت قىلىپ مۇنداق دەيدۇ:

«چۈشۈمدە ئۈممەتلىرىمنىڭ ھەممىسى ماڭا روبىرو بولۇپ كەلدى، ئۇلارنىڭ ئۈستىدە قەمىس (يەنى

ياقىلىق،كۆكرەكلىرى ئېتىلگەن ئۇزۇن كىيىم)بار ئىدى، بەزىلەرنىڭ سىدىيىسى كۆكرەكلىرىگە چۈشەتتى، ئۇنىڭدىن ئۇزۇن كىيىنگەن ئۈممەتلىرىم ھەم كۆرسىتىلدى، ئۆمەر ماڭا روبىرو ئېلىپ كېلىندى، ئۇنىڭ ئۈستىدە سۆدرە كەبى ئۇزۇن كىيىم تۇرۇپتۇ دېگەنلىرىدە، بۇ چۈشنى نىمىگە تەئۋىل قىلدىڭىز؟ دەپ سورالغاندا، رەسۇلۇللاھ: دىنغا دەپ جاۋاپ بەردى.»

بۇ ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ دىيانەتلىك ئىنسان ئىدى دېگەن مەنانى بىلدۈرىدۇ.

ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۆمۈرنىڭ ئاخىرىدا شېھىت بولدى،ئۇ ناماز ئوقۇۋاتقاندا بىر مەلئۇن ئۇنىڭغا خەنجەر ئۇردى،ئۇنىڭغا خەنجەر ئۇرۇلغان ھالەتتە تىۋىپلار ئۇنىڭغا سۈت ئۈچۈردى،سۈت خەنجەر ئۇرۇلغان جايدىن چىقىپ كەتتى،بۇنىڭدىن ئۇنىڭ ۋاپات بولىدىغانلىقى مەلۇم بولدى، ئابدۇللا ئىبنى ئاببباس ئۇ كىشىنى سەبىرلەندۈرۈپ:

«ئۇ ئەمرۇل مۇئمىنىن بۇ ئىش سىزنىڭ بېشىڭىزغا ھازىر كەلگەن بولسا،رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن سۆھبەتداش بولدىڭىز ھەم ئۇنىڭ بىلەن ھەقىقى

دوست بۇلۇپ ياشىدىڭىز،رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام سىزدىن رازى بولغان ھالدا دۇنيادىن كەتتى،كېيىن ئابابەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلەن سۆھبەتداش بولدىڭىز ھەم سۆھبەتداشلىقنى خوپ جايىغا كەلتۈردىڭىز،ئۇ كىشى ھەم سىزدىن رازى بولغان ھالدا دۇنيادىن كەتتى. تابىئىنلار بىلەن سۆھبەتداش بولدىڭىز ئۇلار بىلەن ھەم سۆھبەتداشلىقنى خوپ جايىغا كەلتۈردىڭىز،ئۇلاردىن جۇدا بۇلىۋاتقان شۇ سائىتىڭىزدە ھەممە ساھابىلەر سىزدىن رازى بۇلۇپ تۇرۇشىپتۇ-دىدى ، شۇ سۆزلەرنى ئېيتىۋاتقاندا ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ:

رەسۇلۇللاھ بىلەن سۆھبەتداش بولغانلىقىم ھەم ئۇنىڭ مەندىن رازى بولغانلىقى، الله نىڭ ماڭا بەرگەن مەرھەمىتى(يەنى بۇ ئىختىيارىم بىلەن بولغان ئەمەس بۇ الله نىڭ ماڭا بەرگەن نىئمىتى دىدى)،ئابابەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلەن سۆھبەتداش بولغىنىم ھەم الله نىڭ مەرھەمىتى، شۇ سائەتتە دۇنيادىن بىرەر ساۋابىم ھەم گۇناھىم بولماستىن كەتكىنىمدە ئۆزۈمنى بەختلىك دەپ بىلەر ئىدىم دىگەن ئىكەنلەر.»

ھاياتىدا شۇنچە ئەمەللەرنى قىلىپ ياشىغان زات

شۇنداق دىگەن ئىكەنلەر.
 ھەتتا بەزى رىۋايەتلەردە كىلىدۇكى، ئابدۇللا ئىبنى ئابباس ئۇنىڭ ياخشىلىقلىرنى زىكرى قىلىۋاتقانلىرىدا :

«ئى ئابدۇللا ئىبنى ئاببلس مېنىڭ ئالدىمدا قىيامەتتە الله نىڭ ھوزۇرىدا ئېيتالمايدىغان سۆزنى ئېيتمىغىن، يەنى مېنى ماختىما (قىيامەت كۈنى ھازىر ئېيتىۋاتقان سۆزلىرىڭنى ئېيتالايدىغان بولساڭ ئېيتقىن)،شۇ تاپتا ئەگەر زىمىن توشقىدەك ئالتۇنۇم بولغاندا شۇنىڭ ھەممىسىنى سەدىقە بىرىپ الله نىڭ ئازابىدىن قۇتۇلار ئىدىم دىگەن ئىكەنلەر.»
 ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھاياتىدا خەسساس بۇلۇپ ياشىغان ئۇلۇغ ساھابىلەردىن ئىدى، ئۇ ھاياتىدا شۇنچىلىك كۆپ ئەمەل قىلىش بىلەن بىرگە يەنە دائىم نىفاقتىن تەشۋىشلەنگەن ئىكەنلەر، ھۇزەيفەتۇل يەمانى پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ كۆپ سىرلىرىنى بىلەر ئىكەنلەر،شۇنداقلا مۇنافىقلارنىڭ كىملىكىنى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ھۇزەيفەتۇل يەمانىغا ئېيتىپ بەرگەن ئىكەنلەر،بىركۈنى ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ ئۇنىڭدىن:

«ﷲ بىلەن قەسەمكى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مىنى مۇنافىقلار قاتارىدا سانىدىمۇ يوق ئېيتقىن»دىگەن ئىكەنلەر،ھۇزەيفەتۇل يەمانى: «ئەلھەمدۇلىللاھ ،يەنى ياق»دەپ جاۋاپ بەرگەن ئىكەن.

ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ شۇنچە كۆپ ئەمەللىرى بىلەن نىفاقتىن قورققان ئىكەنلەر.

فىتنە ھەققىدە ئېيتقىن دىگەندە، فىتنە كىشىنىڭ دىنىدىكى فىتنىسى، مالىدىكى فىتنىسى دەپ ھۇزەيفەتۇل يەمانى فىتنىلەرنى سانىغاندا،ئۇنى سورىغىنىم يوق،ئۇنىڭدىن ئېشىپ چۇشىدىغان فىتنە ھەققىدە رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن نىمىلەرنى ئاڭلىغان ئىدىڭ شۇنى ئېيتىپ بەر دىگەندە،«فىتنىنىڭ دەرۋازىسى بار»دىگەن ئىكەن، شۇندا ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ:

« فىتنىنىڭ دەرۋازىسى سۇندۇرۇلامدۇ، يېقىلامدۇ؟» دەپ سورىغاندا: «سۇندۇرىلىدۇ»دەپ جاۋاپ بەرگەن ئىكەنلەر.

بەزى ساھابىلەر ھۇزەيفەتۇل يەمانىدىن شۇ سۆزنى ئاڭلىغاندا ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۆزىنىڭ فىتنىنىڭ دەرۋازىسى ئىكەنلىكىنى شۇندىن

ئىلگىرى بىلەمتى؟ دەپ سورىغاندا، ھۇزەيفەتۇل يەمانى كۆڭلىنىڭ يۇرۇقلىقىدا بىر نەرسىنى ئېنىق كۆرۈپ بىلگەندەك بىلەتتى دەپ جاۋاپ بەرگەن.

«فىتنىنىڭ دەرۋازىسى»دىگەنلىك «فىتنىنى توسۇپ تۇرغۇچى» دىگەنلىك بۇلۇپ،«فىتنىنىڭ دەرۋازىسى سۇندۇرۇلىدۇ»دىگىنى ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ شېھىد بۇلىدىغانلىقىغا ئىشارە قىلىنغان ئىدى.

ھۇزەيفەتۇل يەمانى مانا مۇشۇنداق سىرلارنى ھەم قەلبىگە سىغدۇرۇپ ساقلاپ كەلگەن ئىدى.

پەيغەمبىرىمىز رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام مۇشۇلاردىن ھەم خەبەر بېرىپ كەتكەن ئىدى.

فىتنە مانا مۇشۇنداق دۇنيادىكى ئەزىز كىشىلەرنىڭ ئۆلتۈرۈلىشىگە سەۋەپ بولغان. شۇنىڭ ئۈچۈن زامانىمىزدا بۇلۇۋاتقان فىتنىلەرگە ئەجەپلەنمەسلىكىمىز كېرەك.

كۆپلىگەن ئادەملەر فىتنىنى يۇقاتماقچى بۇلىدۇ، فىتنىنى يۇقۇتۇش كېرەك ئەلۋەتتە، ئەمما بۇلار ئىسلامنىڭ كۆرسەتمىسى بۇيىچە بۇلىشى كېرەك. ئۇ ئارزۇ بىلەن يۇقالمايدۇ. جەننەت، جەھەننەم باقىيدۇر، ياخشىلىق-يامانلىق، ھەق-باتىل

باقىيدۇر. چۈنكى جەننەتكە لايىق كىشىلەر ھەققە ئەمەل قىلىپ ياشايدۇ، جەھەننەمگە ئوتۇن بۇلىدىغانلار باتىل ئىشلارنى قىلىپ، جەھەننەمگە لايىق ھالدا ھەق ئۈستىدىكىلەرگە زۇلۇم قىلىپ ياشايدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن ھەق بىلەن بىرلىشىمىز، باتىل بىلەن بىرلەشمەيمىز. مانا بۇ مەسىللەرنى بىلىپ قويىشىمىز كېرەك.

ھەركىشىنىڭ ئۆزىگە خاس ئىستىدادى ۋە خۇسۇسىيتى بۇلىدۇ. ئابابەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ خەلىپە بولغان مەزگىلدىكى خۇتبىلەرگە دىققەت قىلىدىغان بولساق، ئابابەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ خەلىپە بولۇپ مۇنبەرگە چىققاندا:

«سىلەرگە باش بولدۇم، بۇ ماڭا نىسبەتەن ياخشىلىق ئەمەس،ئاراڭلاردىكى ئاجىز كىشىلەر ھەق ئۈستىدە بولۇپ مەزلۇم بولسا ماڭا نىسبەتەن ئۇ ئەڭ كۈچلۈكتۇر، ئۇنىڭغا ھەقنى ئېلىپ بىرىمەن، ئاراڭلاردىكى كۈچلۈك دەپ سىلەر قورقۇپ يۈرگەنلەر ئەگەر زالىم بولسا مېنىڭ ئالدىمدا ئۇ زەئىپتۇر، ئۇنىڭدىن ئۆچ ئالىمەن» دىگەن.

ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ خۇتبىلىرىدە بولسا:«مەن بىلەن

ئەرەپلەرنىڭ مىسالى بىر ئۆجرەت تۇگە بىلەن ئۆجرەت تۇگىنىڭ ئىگىسىنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ، كەئىبىنىڭ ئىگىسى الله قا قەسەمكى،مەن سىلەرنى ئىسلام يۇلىغا مەجبۇر قىلىمەن»دىگەن. يەنى ئۇ ئۆزىنىڭ قاتتىق شىددىتىنى نامايەن قىلىپ سۆزلىگەن ئىدى. ھەر بىر كىشى ئۆزىگە خاس شىددىتى ۋە قابىلىيتى بىلەن باشقىلاردىن پەرقلىنىپ تۇرىدۇ. پۈتۈن خەلىپىلەر، ساھابىلەر ۋە تائىبىنلارغا الله نىڭ رەھمىتى بولسۇن، شۇلار قاتارىدا ھەم ھەممىمىزگە الله نىڭ رەھمىتى بولسۇن(ئامىن).

19. نىجاتلىققا ئېرىشكەن كىشىلەر توغرىسىدا

ئۇلۇغ الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋە تەئەلاغا ھەمدۇسانالار بولسۇنكى ، مانا دەرىسىمىزنى بۈگۈندىن باشلاشقا الله يەنە نىسىپ قىلدى.
ھازىرقى دەرىسىمىزدە، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەدىس ـ شەرىفلىرىدىكى ئىمامى ئەھمەد ۋە باشقىلار ھەدىس توپلاملىرىدا كەلتۈرۈلگەن بىر ھەدىس شەرىفنىڭ مەزمۇنى توغرىسىدا توختىلىمىز.
ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن:
«ئاگاھ بۇلۇڭلاركى،سىزلەردىن ئىلگىركى ئەھلى كىتابلار 72 پىرقىگە (تائىفەگە) بۆلۈنۈپ كەتكەن ئىدى، بۇ ئۈممەت73 تائىفەگە بۆلۈنۈپ كىتىدۇ، ھەممىلىرى ئۆزىنى مۇسۇلمان مەن دەيدۇ، ئەمما 72 تائىفەسى دوۋزاختا، قالغان بىرى جەننەتتە بۇلىدۇ» (ئىمامى ئەھمەد ئىبنى ھەنبەلنىڭ مۇسنەدلەرىدە ۋە باشقا ھەدىس توپلاملىرىدا شۇنداق كەلتۈرۈلگەن)،

ئىمامى تىرمىزى رىۋايەتلىرىدە بولسا:
«ھەممىسى دوْزاختا،مەگەر بىر مىللەت جەننەتتە، ئۇلار مېنىڭ ۋە ئەسھابلىرىمنىڭ يولىنى تۇتقانلار» دېيىلگەن.
ۋە ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىندۇكى، رەسۇلۇللاھى سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دېگەن:

ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل مۇسنەدلەرىدە رىۋايەت قىلغان ۋە ئىمامى نەسائى «سۈنەن»لىرىدە كەلتۈرگەن، پەيغەمبەر سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم پەيغەمبەر بولغاندا پۈتۈن مىللەت تارقاق چېچىلاڭغۇ ھالەتتە ئىدى. ھەممە خەلقلەر تۈرلۈك كۆز قاراش ۋە پىكىرلەر بىلەن ياشايتتى. كۆپىنچىلىرى مىللەتچىلىك ‹دەۋاسىدا› ئىدى. مىللەتچىلىك جاھىلىيەت ئالامەتلەرىدىندۇر، ھازىرقى ۋاقىتتا ھەم خەلقلەرنىڭ كۆپچىلىكى مىللەتچىلىك دەۋاسى بىلەن ياشاۋاتىدۇ . يەنى ئۆزبېك، قىرغىز، تاتار، تاجىك، قازاق، تۈركمەن ۋەھاكازا باشقا مىللەتچىلىك روھىدا ياشاۋاتىدۇ.
ئىسلام كەلگەن ۋاقىتتا ھەم ئەنە شۇ مىللەتچىلىك

يەنى جاھىلىيەت روھى ئادەملەرگە ھۆكۈمران بولغان ئىدى . شۇنىڭدەك بۇنىڭغا ئوخشىغان پىكىرلەر كۆپ ئىدى . ئىسلام كەلدى ـ دە:

«كىمكى مىللەتچىلىك ۋە ئىرقچىلىققا چاقىرغان بولسا بىزدىن ئەمەس»دىگەن شۇئارىنى ئېلان قىلدى .

ھەم«كىم ئەسەبىييەت ئاساسىدا جەڭ قىلغان بولسا بىزدىن ئەمەس.» دېدى.

ھەر بىر ئەسەبىييەت،ئىرقچىلىق روھىنى كۆتۈرۈپ تاشلىدى. مانا شۇندىن باشلاپ ئەسەبىييەت روھى كۆتۈرۈلدى،ئىسلام روھى بەرپا بولدى،مىللەتچىلىك كەتتى، ئىسلام شۇ روھ پىكرى بىلەن يەر يۈزىگە تارقالدى بۇرادەرلەر.

مانا بۇ بىزنىڭ دىيارىمىزغا ئىسلامنىڭ تېز كىلىشىنىڭ سىرى،چۈنكى ئادەملەر بۇ ئىسلام دىنىغە كىرىشى بىلەن ئۆزلىرىدە ھېچقانداق ھاقارەتنى ھىس قىلمىدى. ھەر قانداق مىللەت بۇ دىنغا كىرىپ ،شۇ دىندا ئۇلۇغ بولالايدىغانلىقىنى چۈشۈنىشتى.

شۇنىڭ ئۈچۈن مانا شۇ روھ بىلەن بۆلىنىش يوقالدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلام دۈشمەنلىرى مۇسۇلمانلارنى

بۆلۈنتىش،يەنى،ئىسلام كەلگەن ۋاقىتتا تۇنجى يوقاتقان نەرسىسى ئېلىپ كېلىش بىلەن مەقسەتلىرىگە يەتتى.
بۇ نەرسە قەۋمىيىە،يەنى مىللەتچىلىك روھى ئىدى. مانا شۇ مىللەتچىلىك روھىنى ئېلىپ كەلدى . شۇ مىللەتچىلىك روھى بىلەن كىشىلەر،ئۆزلىرى مۇسۇلمان بولۇپ تۇرۇپ، باشقا مۇسۇلمان بولغان مىللەتلەردىن ئايرىلىپ ياشاش پەيدا بولدى.
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن ئىسلام روھى بىلەن ھەممە بىر پۈتۈن كىشىگە ئايلاندى. مۇسۇلمانلارنىڭ بۈگۈنكى ھالىتىگە قاراپ ئادەملەر مۇسۇلمانلار بىرلىشەلمەيدىغان مىللەت دەپ ئېيتمىسۇن، مۇسۇلمانلارنىڭ دۈشمىنى تەرىپىدىن ئېيتىلغان بۇ گەپلەرنى تەكرار قىلىپ يۈرمىسۇن. چۈنكى بۇ خەلقلەرنى ئىسلام بىرلەشتۈرگەن، خەلقلەرنى بۆلۈۋەتكەن نەرسە ھەقىيقى ئىسلام روھىنىڭ خەلقلەردىن كۆتۈرۈلگەنلىكى خالاس. ھەقىقى ئىسلام خەلقلەر ئارىسىدا چۈشۈنۈشلۈك بولسا ھېچقانداق بۆلىنىش بولمايدۇ.
مانا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ ھەدىسنى ئېيتقاندا،مۇسۇلمانلارنىڭ تارقىلىشى مۇسۇلمانلارنىڭ

ئىپسىدىن كۆتۈرلۈپ كەتكەن يەنى، ئۇلار بىر پۈتۈن مىللەتكە ئايلانغان ئىدى.
رەسۇلۇللاھ ئەنە شۇ ۋاقىتتا ئاگاھلاندۇرۇپ:
«ئاگاھ بولۇڭلاركى،سىزلەردىن ئىلگىرىكى ئەھلى كىتابلار 72 پىرقىگە ‹تائىفەگە› بۆلۈنۈپ كەتكەن ئىدى،بۇ ئۈممەت 73تائىفەگە بۆلۈنۈپ كىتىدۇ،ئۇلار ھەممىلىرى مۇسۇلمان مەن دەيدۇ،ئەمما 72 تائىفەسى دوۋزاختا،قالغان بىرى جەننەتتە بولىدۇ»دىدىلەر.

شۇ سۆز ئېيتىلغان ۋاقىتتا،ئۇلار بىر پۈتۈن مىللەت ئىدى؛ئەمما رەسۇلۇللاھ ئەشۇ مىللەت يەنى،ئۆزىنى مۇسۇلمان مەن دەپ ئاتىغان مىللەتنى 73تائىفەگە بۆلۈنۈپ كىتىدۇ دەپ ئاگاھلاندۇردى. ئۇلار جامائە دېدى.
ئىمام تىرمىزى رىۋايەتلەرىدە:

«ھەممىسى دوزاختا، مەگەر بىر مىللەت جەننەتتە»دېيىلگەن.
كىم ئۇ؟ دېگەندە جاۋاب بىرىلىپ:
« مېنىڭ يولۇمنى تۇتقانلار ۋە ئەسھابىلىرىمنىڭ يولىنى تۇتقانلار نىجات تاپقان مىللەت» دېدى .

بىزگە پەيغەمبەر ئەلەيھى ۋەسەللەم بۇ ئاساسنى بايان قىلىپ قويىدى.

بۇ ھەدىس شەرىفنى ئېيتتقاندا مىللەت بىر مىللەت ئىدى . ئىككىگە بۆلۈنگەن ئەمەس ئىدى بۇرادەرلەر. ھەتتا بۆلۈنۈشنى بۇلار ئەجەپ ساناشقان ئىدى.چۈنكى ئىسلاملا بۇلىدىكەن بۆلۈنىشلىكنىڭ ھېچ ئىلاجى ‹يولى› يوق ئىدى قېرىنداشلار، ئىسلام روھى يوقالدى،نامى قالدى.

بۇنىڭ بىلەن بىز خالايلى-خالىمايلى، بۇ مىللەتنى بىلەيلى ياكى بىلمەيلى مىللەت 73پىرقىگە بۆلۈنۈپ كەتتى بۇرادەرلەر، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاگاھلاندۇرغان نەرسە ،دۇنيادا ۋۇجۇتقا كەلدى . ئەمما بىر مىللەت قىيامەتكىچە داۋام ئېتىدۇ،پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭ بىشارەتىنى بەرگەن، شۇنىڭ ئۈچۈن بىز الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا جەننەتتە قىلىدىغان ئەشۇ يىگانە مىللەتتىن بولۇش ئۈچۈن كۆزىمىزنى ئېچىشىمىز كېرەك.

ئىمام مۇسلىم رىۋايەتلىرىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇممىتىمنىڭ بىر تائىفەسى ھەقتە غالىب بولۇپ كېتىۋېرىدۇ، يەنى دائىم ھەقنىڭ ئۈستىدە بۇلىدۇ. ئۇلارنىڭ ھەر بىر ھەرىكىتى ھەقلىكىنى كۆرسىتىپ

تۇرىدۇ،ئۇلارغا ئۇلارنى تاشلاپ كەتكەن ئادەملەر زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ» ،
چۈنكى ھەقتە تۇرغانلار بىلەن تۇرۇش ھەر كىمگە نىسىپ بولمايدۇ،قېرىنداشلار.
ھەممە ھاۋايى- ھەۋەستىن ۋاز كېچىش كېرەك .ھەتتا الله نىڭ بۇيرىغى يەنى ئۆلۈم كەلگۈچە ئۇلار ھەقتە زاھىر بولۇپ داۋام قىلىۋېرىدۇ.
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈممىتىمنىڭ بىر تائىفەسى شۇنداق بولۇپ قالىدۇ دېدى، مانا بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىشارەتلىرى . بۇ تائىفە الله نىڭ ھۆججەتىدۇر .
شۇ ھۆججەت بىلەن ئادەملەرگە قىيامەت كۈنى ئازاپ بېرىدۇ، شۇ ھۆججەت بىلەن ئەھلى جەننەتنى جەننەتكە كىرگۈزىدۇ، شۇ ھۆججەت بىلەن ئەھلى دوۋزاخنى دوۋزاخقا كىرگۈزىدۇ ، شۇ ۋاقىتتا مەن ھەقنى قىلالمىدىم دېگۈچىلەرگە مانا بۇ تائىفەنىڭ شۇ دەۋرىدە ھەقتە ئىكەنلىكىگى ھۆججەت بولىدۇ ، قېرىنداشلار. پەيغەمبەر ئەلەيھى ۋەسەللەم مانا بۇ ھەدىسى مۇبارەكنى ئوقۇدى.
شۇندا قۇلى بىلەن يەرگە بىر سىزىق سىزدى، ھەم بىر توغرا سىزىق سىزىپ بۇ الله نىڭ توغرا يولى دېدى ۋە

شۇ توغرا سىزىقنىڭ ئىككى يېنىغا ئوڭ ۋە سول تەرەپلەرگە كۆپ سىزىقلارنى سىزىپ چىقتى، مانا بۇ ئىككى چەتتىكى ھەر بىر يولنىڭ ئۈستىدە بۇياققا دەپ چاقىرىپ تۇرىدىغان شەيتان بار دېدى ھەم بۇلار ئىچىدە شەيتاندىن خالى بولغان يول يوق،ئۇلار دائىم چاقىرىپ تۇرىدۇ، ئۇ شەيتان ئۇخلاپ ياكى بىپەرۋا تۇرمايدۇ. يەدئۇ ئىلەيھى دائىم چاقىرىپ تۇرىدۇ. يەنى الله نىڭ توغرا يولىنىڭ ئەتراپىدا چىققان يوللارنىڭ ھەممىسى شەيتاننىڭ يولى دېدى ۋە كيىن:

«وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلاَ تَتَّبِعُواْ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ»

يەنى،« بۇ مېنىڭ توغرا يولۇمدۇر، شۇ يولدا مېڭىڭلار، ناتوغرا يوللاردا ماڭماڭلار، ئۇلار سىلەرنى الله نىڭ يولىدىن ئايرىۋېتىدۇ، (الله نىڭ ئەمرىنى تۇتۇپ دوزاختىن) ساقلىنىشىڭلار ئۈچۈن، الله سىلەرگە بۇ ئىشلارنى تەۋسىيە قىلىدۇ [153].»(سۈرە ئەنئام)

دېگەن مەزمۇندىكى ئايەتنى ئوقۇدى. شۇنىڭ ئۈچۈن، بىز نىجات تاپقۇچى جامائە ھەققىدىكى بەزىبىر ئالامەتلەرنى بىلىشىمىز كېرەك.
مەن شۇ ئورۇندا ئادەملەرنىڭ كۆپىنچىلىرى ناملىرىنى زىكىر قىلىپ، ئىسلامغا زىت تامامى نەرسىلەرنى نىسبەت بېرىپ يۈرگەن ۋە ئۇ كىشى تەۋھىدكە چاقىرغان تۇرسا شۇ كىشىگە تۆھمەت بىلەن ئېيتىلغان سۆزلەرگە ئىشىنىپ يۈرگەن بىر كىشىنىڭ سۆزلىرىنى نەقىل كەلتۈرۈشنى مۇناسىپراق دەپ بىلىمەن .

ئابدۇلقادىرى جىيلانى ھاياتىدا يەككە الله قا ئىبادەت قىلىشقا ،تەۋھىدكە چاقىرغان زاتتۇر. بۇ كىشىنىڭ مەشھۇر كىتابلىرىدىن«غۇنىيە»دېگەن كىتابلىرى بار، ئابدۇلقادىرى جىيلانى بىزنىڭ دىيارلىرىمىزدا غەۋسۇل ئەزەم نامى بىلەن ئاتالغان. ئابدۇلقادىرى جىيلانى ئادەملەرنى يىگانە الله قا چاقىرغان، شىرىكتىن توسقان زاتتۇر.
مانا شۇ زات فىرقى نازى ھەققىدە «غۇنىيە»كىتابىدا:

«رەسۇللاھ سەللەلاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم ئېيتقان 73 تائىفەنىڭ ئىچىدە ئەھلى جەننەت بولغان تائىفە،يەنى

نىجات تاپقۇچى تائىفە ئەھلى سۈننەت ۋەلجامائەدۇر،ئەھلى سۈننەت ۋەلجامائەتنىڭ بىر نامىدىن باشقا نامى يوق،ئۇلار ئەسھابۇلھەدىيس يەنى،ھەدىسكە ئەمەل قىلغانلاردۇر»دىگەن.

قېرىنداشلار، ھەممە ئادەم ئۆزىنى ئەھلى سۈننەت ۋەلجامائە مەن دەيدۇ، دەرەخكە سېغىنىشقان كىشىلەر ھەم ئۆزىنى ئەھلى سۈننەت ۋەلجامائەت دەيدۇ.
ئەگەر ئۇلارنىڭ ئېغىزىدىكى دەۋالىرىگە قارىساق، دۇنيادا ئەھلى سۈننەت ۋەلجامائەتتىن باشقا ئادەم قالمايدۇ .
ئابدۇلقادىرى جىيلانىيدىن الله رازى بولسۇنكى، ھەممە ئۆزىنى ئەھلى سۈننەت ۋەلجامائەت مەن دەۋا قىلىپ يۈرگەندە، الله بىلدۈرگەن ئىلىم بىلەن مانا شۇ سۆزنى ئېيتىدۇكى، ئەھلى سۈننەت كىم؟
ئەھلى سۈننەت ۋەلجامائەتنىڭ بىر نامىدىن باشقا نامى يوق، ئۇلار ئەسھابۇلھەدىيس يەنى، ھەدىسكە ئەمەل قىلغانلاردۇر.
ئابدۇلقادىرى جىيلانى بۇ ئەھلى سۈننەت ۋەلجامائەت- رەسۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەمدىن بىر سەھىھ ھەدىس رىۋايەت قىلىنىغاندا،

بۇ ھەدىسنى ئېلىپ ھەممە رايىدىن،ھەممە ئادەملىك پىكرىدىن ۋاز كېچىپ، شۇ ھەدىسكە ئەمەل قىلغان كىشىلەر نىجات تاپقۇچى كىشىلەردۇر دەپ ئېيتقان ئىكەن.

ئابدۇلقادىرى جىيلانىيگە تۆھمەت بىلەن شرىك كەلىمىلىرىنى نىسبەتلىگەن، تۆھمەت قىلغان كىشىلەر قىيامەتتە جاۋاب بىرىدۇ.

ئادەملەر ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمى بىلەن ئىيسا ئەلەيھىسسالامغا ئىبادەت قىلىشىپ ،ئۇ كىشىنىڭ ئانىلىرىغا ئىبادەت قىلىشىپ كەتكەن،مانا ناسارالەر ھەممىلىرى ئىيسا ئەلەيھىسسالام ئېلىپ كەلگەن دىندىن ۋاز كېچىپ بۇ كىشىگە ۋە ئانىلىرىگە ئىبادەت قىلىشقا شۇنچە سىغىنىپ كېتىشكەن .

ئۇلار ئىيسا ئەلەيھىسسالامنى الله دىگىنى يوق،بەزىلەر الله نىڭ ئوغلى دىيىشتى.

بەزى ناسارالەر الله بىلەن بىزنىڭ ئوتتۇرىمىزدا بىزگە شاپائەت قىلىپ ھىمايە قىلىدۇ دېيىشتى.

توغرا، پەيغەمبەرلەر قىيامەت كۈنى شاپائەت قىلىشىدۇ. رەسۇللاھ سەللەللاھى ئەليھى ۋەسەللەم الله نىڭ ئىزنى بىلەن شاپائەت قىلىدۇ،پەيغەمبەرلەر الله نىڭ ئىزنى بىلەن الله مەرتىبە بەرگەن زاتلار ئەھلى تەۋھىدلەرنى

شاپائەت قىلىدۇ.
شىرىك ئەھلىنى بولسا ھېچكىم شاپائەت قىلالمايدۇ، قېرىنداشلار .
شېرىك سادىر بولغان كىشىگە ھېچكىم شاپائەت قىلالمايدۇ. الله شېرىكنى ھېچقاچان كەچۈرمەيدۇ.

فىرقى نازىيەھ- نىجات تاپقۇچى جامائەت تەۋھىدنى ئەڭ بىرىنچى ئورۇنغا قويىدۇ. ئىبادەتتە،الله دىن ياردەم سوراشتا ،دۇئا قىلىشتا ،گاھ قاتتىقچىلىق گاھ يۇمشاقلىق ۋاقىتلاردا بىرەر قۇربانلىق قىلىشتا ،نەزىر قىلىشتا ،تەۋەككۇل قىلىشتا بۇلاردا الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلانىڭ يەككە ئۆزىگە ئىبادەت قىلىدۇ.
يەنى الله قىلا ئىبادەت قىلىدۇ،الله تىنلا ياردەم سورايدۇ،الله قىغىنا دۇئا قىلىدۇ،الله قىگىنە قۇربانلىق قىلىدۇ،الله قىگىنا نەزىر قىلىدۇ،الله قىگىنە تەۋەككۇل قىلىدۇ ۋە الله چۈشۈرگەن ھۆكۈم بىلەن ھۆكۈم قىلىدۇ.
شۇنىڭدەك ئىبادەت مەنىسىنىڭ ھەممىلەرىنى يەككە الله قىگىنا قىلىدۇ.
مانا بۇ نىجات تاپقۇچى جامائەنىڭ بەلگۈلىرىنىڭ بەزىسىدۇر. نىجات تاپقۇچى جامائە رەسۇللاھ

سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم سۈننەتلىرىنى ئىھيا قىلىشىدۇ، ئىبادەتلىرىدە ، سۈلۈكلىرىدە ۋە يۈلىنىشلىرىدە، ھاياتلىرىدا ۋە شۇ سۈننەتلەرنى ئىھيا قىلىش بىلەن ئادەملەر ئوتتۇرسىدا غېرىپ بولۇپ قالىدۇ.
ئۇلار ھەقىيقى سۈننەتنى ئىھيا قىلىۋاتقان ۋاقىتلىرىدە مەسخىرلەرگە دۇچار بولىدۇ.
«ئىسلام غېرىبلىك بىلەن باشلانغان ۋە غېرىپلىككە قايتىدۇ»(ئىمامى مۇسلىم رىۋايەتلەرى)

ئىسلام غېرىبلىك بىلەن باشلانغان. ئىسلام كەلگەن ۋاقىتتا ھەممە ئادەم كۈلدى،پەقەت يەككە الله قا ئىبادەت قىلىشقا بىزنى چاقىرىپ كەلسە قۇبۇل قىلدۇق. ئۇلار شامالگە دەرەخلەرگە،يامغۇرغا ، قارگە،ئالاھىدە يەرگە،ئاسمانغا ھەممە نەرسىلەرگە بىردىن ئىلاھ تەيىن قىلىشۋالغان ئىدى. شامال چىقسا شامال خۇداسىگە، يامغۇر ياغسا يامغۇر خۇداسىغا سېغىنىشاتتى. ھەر بىر جاھىلىييەتتە مانا مۇشۇنىڭغا ئوخشاش ئۆز مەۋسۇملەرىگە خاس بىر ئەمەللەرى بارئىدى.
رەسۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم :«ئىسلام

تەۋھىدنى ئېلىپ كەلگەندە غېرىب بولدى ۋە غېرىپلىككە قايتىدۇ.»دېدى،
هازىر ھەم يىگانە الله قا ئىبادەت قىلىشقا دەۋەت قىلىنىدىغان بولسا، ئىنسان غېرىب بۇلۇپ قالىدۇ، نىھايەتكى سەن بىلىپ پۈتۈن خەلقلەر بىلمەمدۇ؟ دېيىلىدۇ. غېرىب كىم؟
رەسۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ سۈننەتلىرىنى ئىھيا قىلغان كىشى بىدئەت ئەھلىلەرنىڭ ئىچىدە غېرىب بولۇپ ئولتۇرىدۇ.
غېرىب كىم؟
غېرىب الله نىڭ ئۆزىگىنىا ئىبادەت بىلەن بولۇۋاتقان يىگىتكى،پۈتۈن ھەۋا ئەھلىلەرنىڭ ئىچىدە كىيىم - كىچەك باشقا ھەممە نەرسىدە ئىسلامگە ئەگەشمەستىن، ئادەملەر تۈزگەن يوللارغا ئەگىشىپ كېتىۋاتقان ئادەملەرنىڭ ئىچىدە، ئىسلام ھەر بىر سائەتتە نىمىنى ھۆكۈم قىلغان بولسا ھەممىسىنى قىلىمەن دەپ تۇرغان ياش يىگىتلەر خۇسۇسەن غېرىبتۇر.
ئىسلام شۇ غېرىبلىككە قايتىدۇ، دېدىلەر. هازىر ئىسلام ھەقىيقەتتە غېرىب بولدى قېرىنداشلار، ھەقىيقى ئىسلامنى ئۆزىدە مۇجەسسەملەشتۈرگەن

كىشى ئادەملەر ئۇتتۇرسىدا غېرىبتۇر. رەسۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم :
«غېرىبلەرگە مۇبارەك بولسۇن ،جەننەت بولسۇن دەپ دۇئا قىلدىلەر»
بەزى رىۋايەتلەردە:«ئادەملەر بۇزۇلغاندا ئۆزىنى سالاھىيەتلىك قىلىپ، ئوڭلاپ يۈرگەن غېرىبلارغا جەننەت بولسۇن»دېدىلەر.
نىجات تاپقۇچى جامائە ﷲ نىڭ كالامىنى ۋە رەسۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ مەئسۇم بولغان سۆزلىرىنى مەھكەم تۇتىدۇ.
باشقا ئادەملەرگە نىسبەتەن:«ئادەم پەرزەنتى بولسا خاتا قىلغۇچى،خاتا قىلغۇچىلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى تەۋبە قىلغۇچىلار»دەپ ئېتقاد قىلىدۇ .
ئىمام مالىك ئېيتقىنىدەك: «ھەممە ئادەمنىڭ سۆزى ئېلىنىدۇ ياكى تاشلىنىدۇ، ئەمما پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ سۆزلىرى ئەلبەتتە ئېلىنىدۇ.»
بەزى رىۋايەتلەردە: «قەبرىلەرنىڭ ئالدىدا تۇرغان ئىكەن،بۇ قەبرە ئىگىسىنىڭ سۆزى ئەلبەتتە ئېلىنىدۇ» دېگەن ئىكەن.
نىجات تاپقۇچى جامائەنىڭ بەلگىلەردىن يەنە بىرى،

مۇجتەھىد ئىماملارنىڭ ھەممەسىنى ھۆرمەتلەيدۇ، ھەممە مۇجتەھىد ئۆلىمالارغا ھۆرمەت بىلەن قارايدۇ،بىرسىگە ھۆرمەت بىلە قاراپ،باشقىسىغا ھۆرمەتسىزلىك قىلمايدۇ.
بىزنىڭ دىيارلىرىمىزدە بولسا بىر ئىمامغا ھۆرمەت بىلە قاراپ باشقىلارغا ھۆرمەتسىزلىك بىلەن قارايدۇ. ئۇندىن تاشقىرى ئۇ ھۆرمەت ھەم جاھىلانە ھۆرمەتتۇر. ئۇ كىشىدىن رىۋايەت قىلىنغان سۆزنى ھېچ تەكشۈرمەيدۇ.
ئۆزى ئاڭلىۋالغان نەرسىنى بىلگەن قىلىپ شۇنى ئىمامغا نىسبەتلەپ ئىشىنىۋېرىدۇ .
ھەممە مۇجتەھىد ئىماملارغا ھۆرمەت بىلەن قارايدۇ. مانا شۇ يەردە بىر توختىلىپ ئۆتمەكچىمەن،نىجات تاپقۇچى جامائەلەر بەزى بىر دىيارلارگە بارغاندا، مۇسۇلمان مەن دەپ يۈرگەن كىشلەر ئۆزلىرىنىڭ ھەممە مۇجتەھىد ئىماملارغا ئېھتىرام قىلغانلىقىنى بەلگىسىنى كۆرسىتىشمەيدۇ.
ناۋادا ئۆزى ھۆرمەت قىلىپ تۇرغان ئىمامدىن باشقىغا ئىقتىدا قىلىشقا توغرا كېلىپ قالسا ئىقتىدا قىلماستىن ياشاۋېرىدۇ.
ھەممە ئىماملارغا ئەگىشىمىز دېگەن سۆزى بىلەن

ئىقتىدا قىلماسلىقى مۇتلەق بىر ـ بىرىگە زىت نەرسىدۇر قىرىنداشلار.

مانا بۇ نەرسە ئىسلام مىللەتنى بۆلۈپ تاشلىغان نەرسە. نىجات تاپقۇچى تائىفە ھەممە مۇجتەھىد ئۆلىمالارغا، مۇجتەھىد ئىماملارغا ھۆرمەت بىلەن قارايدۇ.

ئۇنداقتا ئۇلارنىڭ ھەممىلىرىگە ئىقتىدا قىلىپ ئۇلارنى ھۆرمەت قىلىشنىڭ مەنىسى نېمە؟

بەزىبىر كىشىلەر ھەممە مەزھەبلەرگە ئۇنايمىز دەيدۇ،لېكىن باشقا مەزھەپتىكى كىشىنى كۆرسە ئىقتىدا قىلمايدۇ. دۇنيادا بۇنىڭدىن كاتتا ھۆرمەتسىزلىك بارمۇ قىرىنداشلار؟

نىجات تاپقۇچى جامائە مەئرۇپ ئىشلارغا بۇيرۇيدۇ، مۇنكەردىن قايتۇرىدۇ. بىدئەت يوللىرىنى ئىنكار قىلىدۇ ۋە مىللەتنى بۆلۈپ تاشلايدىغان جامائەلەرنى ئىنكار قىلىدۇ.

ھەممە جامائەلەر كىتابى سۈننەتكە چاقىرىمىز دەپ تەشكىل تاپىدۇ قىرىنداشلار،لېكىن تەشكىل تېپىش ھەقىيقى بىر كىتابى سۈننەتكە چاقىرىدىغان بولسا، ئوتتۇرلاردا قارمۇ ـ قارشى بولماسلىقى كېرەك ئىدى. چۈنكى پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم نىجات تاپقۇچى جامائەنى: «مېنىڭ ۋە

ئەسھابىلىرىمنىڭ يولىنى تۇتقان كىشىلەر» دېگەنلەر.

ئىجات تاپقۇچى جامائەنىڭ بەلگىلەردىن بىرى الله نىڭ ھۆكمىنى ھەقىيقى ھۆكۈم دەپ بىلىدۇ.باشقا ئادەملەر تەرىپىدىن ھۆكۈم قىلىنغان ھۆكۈملەرنى تەن ئالمايدۇ.
بۇلار بىلەن بولغان ھۆكۈمنى شېرىك دەپ بىلىدۇ.الله نىڭ ھۆكمى بىلەن ھۆكۈم قىلىشلىك بۇ ھەقىيقى ئىسلام دەيدۇ.الله قۇرئاندا:

« وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أَنزَلَ اللّهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ »

يەنى،«كىمكى الله نازىل قىلغان ئايەتلەر بۇيىچە ھۆكۈم قىلمايدىكەن، ئۇلار كافىرلاردۇر»(سۈرە مائىدە44ـ ئايەت)

« وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أنزَلَ اللّهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ »

يەنى،« الله نازىل قىلغان بويىچە ھۆكۈم قىلمايدىغان كىشىلەر زالىملاردۇر [45].»(سۈرە

مائىدە45ـ ئايەت)

« وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أَنزَلَ اللّهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ »

يەنى،« الله نازىل قىلغان ئايەتلەر بويىچە ھۆكۈم قىلمىغانلار پاسىقلاردۇر [47]» (سۈرە مائىدە47ـ ئايەت) دېدى.

ئۇلار ئەنە شۇنداق ئېتىقاد قىلىدۇ. ئادەملەر تەرىپىدىن تۈزۈلگەن ھۆكۈملەرنىڭ ھەممىسىنى باتىل دەپ بىلىدۇ، الله تەرىپىدىن كەلگەن ھۆكۈمگىنا ھەقىيقى ھۆكۈم ۋە ئىسلام دەپ بىلىدۇ.
نىجات تاپقۇچى جامائەنىڭ بەلگىلىرى تەۋھىدكە تىلى، قەلبى ۋە ئۆزىنىڭ ھەرىكىتى بىلەن ھەممىنى شۇ تەۋھىدكە چاقىرىدۇ . پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم خەۋەر بەرگەن مۇسۇلمانلار ئوتتۇرىسىدا سادىر بولىدىغانلىقى توغرىسىدا خەۋەر بىرىپ:
« ئۈممىتىمدىن بولغان بىر نەچچە قەبىلىلەر مۇشرىكلەرگە قوشۇلۇپ كەتمىگۈنچە قىيامەت قايىم بولمايدۇ، يەنى ئۈممىتىمدىن كۆپ قەبىلىلەر

مۇشرىكلارغا قوشۇلۇپ كېتىدۇ ۋە ئۇممىتىمدىن كۆپ قەبىلىلەر ئەۋسان بۇتلەرگە سېغىنىپ كېتىدۇ.» دېگەن.

بىزنىڭ دەۋرىمىزدە بۇتلەرنىڭ شەكلى ئۆزگىرىپ كېتىۋاتىدۇ،بۇرادەرلەر.
جاھىلىيەت دەۋرىدىكى بۇتلەر الله نى ئىنكار قىلغان كىشىلەرنىڭ رەمزى(ھەيكەل،ئابىدىسى)ئەمەس،بەلكى سالىھ كىشىلەرنىڭ رەمزلەرى (ھەيكەل ئابىدىسى)ئىدى.
جاھىلىيەتتىكى ۋەد،سۇلا،يەغۇس يەئۇق،نەسىر مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى نوھ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدە الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا نىجات بەرگەن كېمىدە سالامەت قالغان سالىھ كىشىلەرنىڭ رەمزى(ھەيكەل،ئابىدىسى)ئىدى.
كىشىلەر مانا بۇ رەمزلەرنى قىلىشىپ شۇلارغا ئىبادەت قىلىشقان ئىدى. بىزنىڭ دەۋرىمىزگە كېلىپ بۇتلەرنىڭ شەكلى ئۆزگىرىپ بارماقتا، قىرىنداشلار.
بۇتلارنىڭ شەكلى ھەرخىل بولىدۇ.بەزى كىشلەر بۇت دەپ بۇلاقلارغا، دەرەخلەرگە ، قۇياشقا ۋە باشقىغا سېغىنسا،بەزى دىنسىز ئادەملەر مۇتلەق الله نى ئىنكار

قىلىدىغان دىنسىز شەكىللەرگە سىغىنىدۇ،ئۇندىن باشقا يەنى سالىھ ئۆتكەن كىشىلەرنىڭ شەكىللەرگە ھەم سىغىنىپ كېتىۋاتىدۇ .

بىز بۇلارنىڭ ھەممىسىنى بىر سەپكە قويۇپ ھەممىسىنى بۇت دەيمىز .

پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم خەۋەر بەرگەنكى:

«ئۇممىتىمنىڭ بىر نەچچە قەبىلىلەرى شۇ بۇتلارغا ئىبادەت قىلىپ كېتىدۇ.»

نىجات تاپقۇچى جامائە مانا بۇ نەرسىلەرنىڭ شېرىك ئىكەنلىكىنى بايان قىلىدۇ.

نىجات تاپقۇچى جامائەنى كۆپ ئادەملەر دۈشمەن تۇتىدۇ،قېرىنداشلار.

ئۇلارغا بۆھتان قىلىنىدۇ.كىشىلەر ئۇلارنى ھەرخىل لەقەملەر،ناملار بىلەن ئاتىشىدۇ.

نىجات تاپقۇچى جامائە نىجات تاپقۇچى جامائەگە ۋە رەسۇللاغا ئەگەشكەنلىكى سەۋەبلىك،پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمگە ۋە ساھابىلارغا تۆھمەت بىلەن ئېيتىلغان ناملار بىلەن ھەم ئاتىلىدۇ. پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى كىشىلەر مەجنۇن، ساراڭ دېيىشەتتى.

شۇ ئەبۇ كەبشەنىڭ ئوغلىغا ئەگىشىمىزمۇ دېيىشەتتى.
ئەبۇ كەبشە پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى تەربىيىسىگە ئالغان ئۆيدىكى كىشىنىڭ نامى ئىدى ۋە پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى سابىھ يەنى، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ يولىدىن ۋاز كەچكەن دىيىشەتتى.
پەيغەمبەرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى شۇ ناملار ۋە باشقا ناملار بىلەن ئاتىشاتتى .

ئەبۇ ھامىدىن غاززالى:بىر ئادەم خەلق ئارىسىدا ساراڭ، مەجنۇن دەپ ئاتالمىسا ئۇنىڭغا پەرۋا قىلما،يەنى ئېتىبارىڭنى قاراتما دېگەن ئىكەن.
پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنى ئادەملەر ساراڭ،مەجنۇن دېيىشتى ـ يۇ، ئەگەر كىم ھەقىيقى الله نىڭ بەندىسى بولۇپ، ھەقىيقى ئىسلامنى ھاياتىغا تەدبىق قىلسا مانا شۇ نامنى ھاياتىدا ئالىدۇ دېگەن ئىكەن.
ھەقىيقەتتە ھەم پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ يوللىرىگە ئەگەشكەن كىشىلەر شۇ ناملارنى ئالغان قېرىنداشلار.
ئۆلىمالارنىڭ بەزىلەردىن نىجات تاپقۇچى جامائە كىم؟

دەپ سورالغاندا، ئېيتقان ئىكەنكى:
«سەلەف سالىھىينلەرنىڭ يوللىرى ئاساسىدا يۈرگەن ھەر بىر كىشى نىجات تاپقۇچى جامائەدۇر، سەلەف سالىھلەر، پەيغەمبىرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ۋە ئەسھابىلارنىڭ يوللىرىدا يۈرگەن كىشلەر نىجات تاپقۇچى جامائەدۇر»دېگەن ئىكەن.
پەيغەمبەرىمىز سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ھەدىسى مۇبارەكلەرنى ھازىر ئېيتىپ ئۆتتۇق:
«ئۈممىتىمنىڭ بىر تائىفەسى ھەق ئۈستىدە بولىدۇ، ئۇلارغا ئۆلۈم كەلگۈچە،بۇلارنى تاشلاپ كەتكەن كىشلەر ئۇلارغا زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ.»
ئابدۇللاھ ئىبنى مۇبارەك:« نىجات تاپقۇچى جامائە مېنىڭ پىكرىمدە ھەدىس ئەھللەرى» دېگەن ئىكەن .

ئىمام بۇخارى ئەلىي ئىبنى مەدىينىدىن رىۋايەت قىلىپ: «نىجات تاپقۇچى جامائە ئەسھابۇلھەدىيس»دېگەن ئىكەن.
ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل :«ئەگەر نىجات تاپقۇچى تائىفە ئەساھابۇلھەدىيس بولمىسا،ئۇلارنىڭ كىملىكىنى مەن بىلمەيمەن»دېگەن ئىكەن.
مانا بۇ نىجات تاپقۇچى جامائەنىڭ ئالامەتلىرىدىن

بەزىلىرىدۇر.

الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋە تەئەلا ھەممىمىزنى ھەم نىجات تاپقۇچى جامائەلەردىن قىلسۇن.(ئامىين)

نىجات تاپقۇچى جامائەلەرنىڭ بەلگىلىرىدىن بىرىنچىسىنى ئېيتىپ ئۆتتۇق،ئۇلار يەككە الله قا ئىبادەت قىلىشىدۇ ۋە الله قا نە ئىنسان،نە جىن،نە ئاي،نە كۈن،نە دەرەخ،نە تاش ۋەھاكازا نەرسىلەردىن بىرەر بىر نەرسىنى شېرىك قىلىشمايدۇ ۋە بۇ شېرىكنى ئىماننى، ئىسلامنى سۇندۇرغۇچى نەرسە دەپ بىلىشىدۇ.

بىز ئەمدى شېرىكنىڭ بەزىلىرى ئۇستىدە توختالماقچىمىز.

خۇددى تاھارەتنى سىندۇرغۇچى نەرسىلەر بولغىنىدەك، ئىمان، ئىسلامنى ھەم سىندۇرۇپ، يوقاتقۇچى نەرسە بولىدۇ. بۇ نەرسە ئىنساندا سادىر بولىشى بىلەن،تاھارەتى سىنىدىغان نەرسە سادىر بولغان كىشىگە تاھارەت يېڭىلىشى زۆرۈر بولغاندەك، ئىمان ۋە ئىسلامغا زىت بولىدىغان نەرسىلەرنى قىلغان كىشى ئىماننى يېڭىلىماقلىقى كېرەك.

ئىمانغا زىت بولىدىغان نەرسىلەر تەكشۈرۈش ئارقىلىق تۆت قىسىمغا بۆلىنىدۇ.

بىرىنچى: رەب سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلانىڭ ۋۇجۇدىنى (بارلىقى)ئىنكار قىلىش.

ئىككىنچى: مەئبۇد الله نىڭ يېگانىلىقىنى ئىنكار قىلىش ياكى شېرىك بىلەن ئىبادەت قىلىش.

يەنى بىرىنچى، ئالەمنى تەربىيەت قىلغۇچى زاتنى ئىنكار قىلىش. بۇ شېرىك كۇفرىدۇر .

ئىككىنچى،يېگانە مەئبۇدنى ئىنكار قىلىش ياكى شۇ يېگانە مەئبۇدقا ئىبادەتتە باشقا نەرسىنى ھەم شېرىك قىلىشتۇر.

ئۈچىنچى،الله نىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرى (ئەسمائۇلھۇسنا) بولارنى ئىنكار قىلىش.

يەنى،الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا ئۆز كالامىدە ئىسپات قىلغان سۈپەتلەرنى ئىنكار قىلىش.

تۆتىنچى،مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ رىسالىتىنى ئىنكار قىلىش.

مانا بۇ نەرسلەر قايسىبىر ئىماننى دەۋا قىلغان كىشىدىن سادىر بولسا ئىمان ئىسلام بۇنىڭدا قالمايدۇ.

خۇددى تاھارەتنى سۇندۇرىدىغان نەرسلەر سادىر بولغاندا تاھارەتنى يېڭىلاش كېرەك بولغىنىدەك ئىماننى يېڭىلىشى لازىم بۇلىدۇ.

رەب تائالانىڭ ۋۇجۇدىنى ئىنكار قىلىش،نەئۇزۇبىللاھ

(الله ئۆزۈڭ بۇنىڭدىن ساقلىغايسەن) بۇ ئاتىزىمچىلارنىڭ ئىنكارىدۇر، يەنى ئۇلار ياراتقۇچىنىڭ ۋۇجۇدىنى ئىنكار قىلىشىدۇ، ئالەمنى ۋە ھاياتتىكى تاسادىبى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ـئۆزىدىن ۋۇجۇتقا كەلگەن دېيىشىدۇ.
يارىتىلىش ۋە ئالەمدە سادىر بولىۋاتقان ھەممە نەرسىنى تەسادىپىيلىق ۋە تەبئى ئۆزگىرىش يەنى تەبىئەتكە تەئەللۇق دەپ بىلىشىدۇ.
بۇنداق ئادەمدە ئۇ مەيلى ئەللامىلەر خانىدانىدا تۇغۇلغان بولسا ھەم ئىمان بولمايدۇ .
ئالەمنىڭ باشقۇرۇلىشىنى تەبىئەتكە ۋە تەسادىپىيلىققا نىسبەتلىگەن، رەب تائالانى خالىقنى ئىنكار قىلغان ئادەمدە ئەگەركى ئۇ سەللە كىيىۋالغان بولسا ھەم ئىمان يوق، پەرقى شۇنچىلىك بولىدۇكى ئۇ سەللەلىك كافىر بولىدۇ،شۇنى بىلىۋېلىشىمىز كېرەك .
ياراتقۇچىنى ئىنكارقىلىغان،ئالەمدىكى قانۇنىيەتلەرنى الله تائالانىڭ باشقۇرىدىغانلىقىنى ئىنكار قىلغان ئادەم كىم بولىشىدىن ،قايسى خانىداندا بولىشىدىن قەتئىينەزەر ئۇنىڭ كافىرلىقىدا شەك ـشۇبھە يوق.
قۇرئانى كەرىمدە:

«ھەممە شەيئىنى الله ياراتتى»،«ئۇ پۈتۈن مەخلۇقاتلارنى ياراتتى»دېيىلىدۇ.

بۇنداق ئادەم ھالۋىدىن بۇت ياساپ قارنى توقلىقىدا ئىبادەت قىلىپ ئاچ ۋاقتىدا يېۋالغان، بىرەر جايدىن تۆت دانە تاش تاپسا چىرايلىقراقىنى ئېلىپ ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىپ،قالغان ئۈچىنى يەر ئۈستىگە قويۇپ قارا قازان ئېسىپ ،تاماق قىلغان،ياكى ئۇنى ھەم تاپالمىسا،قوينىنىڭ سۈتىنى سېغىپ شۇنىدىن لاي ياساپ بىر بۇت شەكلىدە بىر نەرسىنى قىلىپ شۇنىڭغا ئىبادەت قىلىپ يۈرگەن ياكى سۈتىنى تاپالمىسا ئۇنىڭ بەۋلى بىلەن لاي قىلىپ شۇنىڭغا بىر نەرسە ياساپ ئىبادەت قىلىپ يۈرگەن مۇشرىكتىن ھەم بەتتەرراقتۇر .
چۈنكى بۇ مۇشرىكتىن ئاللەمنى كىم تەربىيە قىلىدۇ؟دەپ سورالسا ﷲ دەپ جاۋاب بېرىدۇ .
كائىنات ۋە يەرنى كىم ياراتقان؟ دېسە ﷲ دەيدۇ.
كائىنات ۋە يەرنى كىم باشقۇرىدۇ؟دېسە ﷲ دەيدۇ.
ئۇ خىل كىشىلەر مانا شۇ جاھىل مۇشرىكتىن ھەم بەتتەرراقتۇر.
ئەگەر ئۇنىڭ ئۈنۋانى كاتتا ئىلمى ئۈنۋان بولسا پەرق

شۇكى،ئۇ ئەقىللىق كافىر دەپ ئېيتىلىدۇ. پەرقى شۇ . پۈتۈن ئەقلىنى جاھالەتكە سەرپ قىلغان.چۈنكى،ئۇ مۇشرىكلەردىن:

« وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ »

يەنى،«ئەگەر سەن ئۇلاردىن ئۇلارنى كىم خەلق ئەتكەنلىكلىرىنى سورىساڭ، ئۇلار چوقۇم ‹االله › دەيدۇ،» (سۈرە زۇخرۇف87ـ ئايەت)

ئۇلار سېغىنغان نەرسىلەرنى ئۆزلىرى بىلەن الله نىڭ ئوتتۇرىسىدا ۋاستە دەپ بىلىشەتتى.
شۇنىڭ ئۈچۈن مۇشرىك بولغان . ئۇلار بەلكى بۇ شەيتاندىن ھەم بەتتەرراقتۇر .چۈنكى شەيتان ئۆزىنى الله ياراتقانلىقىنى ئېتىراپ قىلغان

« أَنَاْ خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ »

يەنى،« ئىبلىس: ‹مەن ئۇنىڭدىن ئارتۇق. مېنى ئوتتىن، ئۇنى لايدىن ياراتتىڭ› دېدى [12].»(سۈرە

ئەئراف)

يەنى شەيتان يارىتىلغانلىقىنى تەن ئالدى.
بۇ بىرىنچى قىسىم ئەلھەمدۇلىللاھى راببىل ئالەمىين ئىمانىنى دەۋا قىلىپ يۈرگەن كىشىلەردە كەم تېپىلىدۇ. يەنى بۇ بىزنىڭ خەلقىمىزدە بەكمۇ كەم تېپىلىدۇ. لېكىن ئىككىنچى قىسىم يىگانە مەئبۇدنى ئىنكار قىلىش ياكى يىگانە مەئبۇدقا ئىبادەت قىلىپ باشقا نەرسىنى شېرىك قىلىش،مانا بۇ ئىسلام مىللىتى دەپ ئاتالغان خەلقلەر مۇپتىلا بولغان نەرسىدۇر.
بۇ يەردە باشقا نەرسىنى شېرىك قىلغان كىشىلەر تۈرلىكدۇر. بەزىلەر كۈنگە ئىبادەت قىلىدۇ. بەزىلەر ئايغا ئىبادەت قىلىدۇ. بەزىلەر يۇلتۇزغا، دەرەخكە، جىنگە، گوياكى باشقا ھېلى ئېيتىپ ئۆتكەن مەخلۇقاتلارغا ئىبادەت قىلىدۇ.
ئۇلار پايدا ھەم زىيان يەتكۈزمەيدىغان نەرسىلەرگە ئىبادەت قىلىشىدۇ.
بۇ ئىبادەتلەر ئەۋۋەلدە قۇرئانى كەرىمدە مانا ﷲ سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا:

«كۈنگە سەجدە قىلماڭلار، ئايغا سەجدە قىلماڭلار،

دەرەخكە سەجدە قىلماقلار، يۇلتۇزلارغا سەجدە قىلماقلار، تاغلارغا سەجدە قىلماقلار، ئۇلارغا سىغىنماقلار ،بەلكى بۇلارنى ياراتقان يەككە الله قا سەجدە قىلىپ ئىبادەت قىلىڭلار»دېدى.

مانا بۇ نەرسىدە ھەتتا ئەۋۋەلقى ۋاقىتتىكى مۇشرىكلەر ھەم ھازىردىكى مۇشرىكلەر بېشىغا ئېغىر مۇسىبەتلەر يەتكەن ۋاقىتتا يەككە الله قا ئىبادەت قىلىشىدۇ.
باشلىرىگە بىر مۇسىبەت چۈشۈپ قالسا، بىر ماشىنىدا ياكى بىر كاتتا كېمىلەردە كېتىۋاتقان ۋاقىتتا بىر ھالاكەتنىڭ دەھشىتى كەلسە،يەككە الله قا سىغىنىشىدۇ ھەم پەقەت ئۆزىڭدىن باشقا پاناگاھىم يوق دەيدۇ، ئۇ مۇسىبەتتىن قۇتۇلغاندىن كيىن باشقا نەرسىلەرگە سىغىنىپ كېتىۋېرىدۇ، بۇ ھەقتە اللا تائالا قۇرئاندا:

« فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ»

يەنى،«ئۇلار كېمىگە چىقىپ (غەرق بولۇشتىن

قورققان) چاغلىرىدا، الله قا كامالى ئىخلاس بىلەن ئىلتىجا قىلىدۇ، الله ئۇلارنى ئامان-ئېسەن قۇرۇقلۇققا چىقارغان چاغدا (بالا - قازادىن قۇتۇلدۇرغان الله نى ئۇنتۇپ)، ناگاھان (الله قا) شېرىك كەلتۈرىدۇ [65].»(سۈرە ئەنكەبۇت)دەيدۇ.

كېمىدە كېتىپ بارسا كېمىنى دەھشەت باسقاندا، كاتتا بىر سۇدا پىستە پۇرچاقتەك تۇرغان ئىنساننىڭ ئېسىگە بىرەر بىر نەرسە كەلمەيدۇ. ھاياتىدىكى سېغىنىپ يۈرىدىغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىدىن ۋاز كېچىدۇ.
نىجات تاپقاندا بولسا،قۇرۇقلۇقتىكى مۇشرىكلىكنى داۋام ئېتىشىدۇ.
شۇڭا، ئەگەر ئۇلار قىينچىلىق يوق ۋاقتىدا ھەم يىگانە الله نى سېغىنىشنى ۋۇجۇتقا كەلتۈرۈشمىسە، قىيىنچىلىق ۋاقتىدىكى يىگانە الله قا سېغىنىشلىك بىلەن ئىنسانلار كامىل مۇئمىن بۇلالمايدۇ.
بەزىبىر كىشىلەرگە شېرىك بايان قىلىنسا،بىز بۇنى الله دەپ سېغىنمايمىز، ياراتقۇچى دەپ سېغىنمايمىز، ئۆزىمىز بىلەن الله نىڭ ئوتتۇرسىنى يېقىن قىلىدۇ دەپ سېغىنىشىمىز دېيىشىدۇ.
شۇنىڭ ئۈچۈن بىز ئۇلارغا: ‹مۇشرىكسىلەر › دەپ

جاۋاب قىلىمىز.الله قۇرئاندا:

« وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاء مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ»

يەنى،« الله نى قويۇپ بۇتلارنى ھىمايىچى قىلىۋالغانلار: «بىزنىڭ ئۇلارغا چوقۇنۇشىمىز پەقەت ئۇلارنىڭ بىزنى الله قا يېقىنلاشتۇرۇشى ئۈچۈندۇر» (دەيدۇ). الله ھەقىقەتەن (قىيامەت كۈنى) ئۇلارنىڭ ئىختىلاپ قىلىشقان نەرسىلىرى ئۈستىدە ھۆكۈم چىقىرىدۇ، الله ھەقىقەتەن يالغانچىنى، (الله نىڭ نېمەتلىرىگە) كۇفرىلىق قىلغۇچىنى ھىدايەت قىلمايدۇ [3].»(سۈرە زۇمەر)دەيدۇ.

دېمەك ئۆزى بىلەن الله نىڭ ئوتتۇرسىنى يېقىن قىلىدۇ دەپ ئىبادەت قىلىشنىڭ ئۆزى مۇشرىك. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مانا شۇ كىشىلەر بىلەن 23يىل كېلىشمىدىلەر،ئەساھبىلەر ھەم ھاياتىدا مۇتلەق كېلىشمىدىلەر،بۇرادەرلەر.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېلىشمىگەن ئاشۇ كىشىلەر الله نى ئىنكار قىلمايتتى،ئۇلار الله نى بار ياراتقۇچى دەپ ئېتراپ قىلىشاتتى، الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا كائىنات ۋە يەرنى باشقۇرىدۇ دەپ بىلىشەتتى،الله رىزىق بېرىدۇ دېيىشەتتى.
ھازىرقى ۋاقىتتىكى ئادەملەر ھەتتا رىزىقنى الله قا نىسبەتلەشمەي قويدى . ئۇ مۇشرىكلەر الله رىزىق بېرىدۇ، ئۆلتۈرىدۇ، الله تىرىلدۈرىدۇ دېيىشەتتى.
لېكىن ئۆزلىرى بىلەن الله نىڭ ئوتتۇرىسىدا ۋاستە قىلغانلىقلىرى ئۈچۈن مۇشرىك بولدى ۋە شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر سەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇلار بىلەن جىھاد قىلدى،شۇنىڭدا ئۆلگەن كىشىلەر شېھىت بولدى،ئۆلتۈرگەن كىشلەر ئاسىي بولۇشتى .
الله ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى 23يىل كېلىشمىگەن نەرسىلەر شۇ شېرىك بولدى . ئۆتكەن پەيغەمبەرلەر ھەم پۈتۈن قەۋمنى يىگانە مەئبۇدقا سېغىنىشقا دەۋەت قىلدى.
بىز مانا شۇنى ياخشى ئاڭلىماقلىقىمىز كېرەك .الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلاغا دۇئا قىلىش ئىبادەت،شۇ دۇئانى باشقىغا قىلىش ئىبادەتنى باشقىغە قىلىشتۇر .

«دۇئا ئىبادەتنىڭ جۇملىسىدىندۇر»(ئىمام تىرمىزى رىۋايەتلىرىدە ھەدىس شەرىفتە)ھۆكۈم ئىبادەتتۇر،الله قۇرئاندا:

« إِنِ الْحُكْمُ إِلاَّ لِلّهِ أَمَرَ أَلاَّ تَعْبُدُواْ إِلاَّ إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ»

يەنى،« ئىبادەت ۋە دىن بارىسىدىكى بارچە ھۆكۈملەر پەقەت الله غىلا مەنسۇپ، ئۇ سىلەرنى پەقەت ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇغان، بۇ توغرا دىندۇر. لېكىن كىشىلەرنىڭ تولىسى(بۇنى) بىلمەيدۇ [40].»(سۈرە يۈسۈف)دەيدۇ،

دېمەك ھۆكۈم الله نىڭ ھۆكمىدۇر . باشقا ئادەملەرنىڭ ھۆكمىنى تەن ئېلىش، ئېتراپ قىلىش بۇ شېرىكتۇر .
ئەگەر الله نىڭ ھۆكمىنى ئىنكار قىلىپ تۇرۇپ، ئىنكار قىلغان ھالەتتە ھۆكۈم قىلسا دىندىن چىقىدۇ.

ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباستىن بىر رىۋايەت باركى:«الله

سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا چۈشۈرگەن ھۆكۈمنى ئىنكار قىلسا كافىر بولىدۇ،ئىقرار بولۇپ تۇرۇپ،باشقا ھۆكۈم بىلەن ھۆكۈم قىلسا، زالىم فاسىق بۇلىدۇ».

« الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا چۈشۈرگەن ھۆكۈمنى ئىنكار قىلسا كافىر بولىدۇ»دىگەننى ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباسنىڭ تەفسىرى بىلەن تەئۋىل قىلىشىدۇ.

يەنى كىمكى ئۆزى ئىقرار بولۇپ،ئۆزى قىلالماستىن الله نىڭ ھۆكمىنى مەن قىلالمىدىم ئىقرار مەن دېگەن ۋاقىتتا زالىم ۋە فاسىق بولىدۇ.

ئەگەر ئىنكار قىلسا،ئەمدى قۇرئاننىڭ ھۆكۈملىرى بۇ دەۋرگە ماس كەلمەي قالدى (نەئۇزۇبىللاھ)،باشقا ھۆكۈملەر كېرەك دىسە،بۇنىڭ كافىر بولىشىدا شەك-شۈبھە يوق. بۇنى ياخشى بىلىۋېلىشىمىز كېرەك.

ئىماننى يوقىتىشقا يەنى، سۇندۇرۇشقا سەۋەب بولىدىغان نەرسىلەرنىڭ بىرى،الله نىڭ ھۆكمىگە رازى بولماسلىق ياكى الله نىڭ ھۆكمى بولغان ۋاقىتتا قەلبى ۋە يۈرەكىنىڭ سىقىلىشىدۇر.الله قۇرئاندا:

« فَلاَ وَرَبِّكَ لاَ يُؤْمِنُونَ حَتَّىَ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ

لاَ يَجِدُواْ فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسْلِيمًا»

يەنى،« (ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ بىلەن قەسەمكى، ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئۆز ئارىسىدىكى دەتالاشقا سىنى ھۆكۈم چىقىرىشقا تەكلىپ قىلمىغۇچە، ئاندىن سىنىڭ چىقارغان ھۆكمىڭگە ئۇلارنىڭ دىللىرىدىكى قىلچە غۇم بولسىمۇ يوقالمىغىچە ۋە ئۇلار پۈتۈنلەي بويسۇنمىغىچە ئىمان ئېيتقان بولمايدۇ [65].»(سۈرە نىسا)دەيدۇ.

الله ھەم سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلانىڭ ھۆكمىنى ياقتۇرماسلىقى بۇ ھەم ئىمانغا زىت بولۇپ، ئىماننى سۇندۇرىدۇ، ئىماندىن چىقىرىدۇ.
تاھارەتنى سۇندۇردىغان نەرسلەر تاھارەتنى سۇندۇرۇپ يېڭى تاھارەت ئېلىش كېرەك بولغىنىغا ئوخشىغاندەك، ئىماننى سۇندۇرىدىغان نەرسلەرنىڭ بىرى الله نىڭ ھۆكمىنى يامان كۆرۈشتۇر. الله قۇرئاندا:

« وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعْسًا لَّهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ»

يەنى،« كاپىرلارنى الله هالاك قىلىدۇ، ئۇلارنىڭ (ياخشى) ئەمەللىرىنى بىكار قىلىدۇ [8]. بۇ شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئۇلار الله نازىل قىلغان كىتابنى (يەنى قۇرئاننى) يامان كۆرۈش بىلەن، ئۆزلىرىنىڭ ئەمەللىرىنى بەربات قىلدى [9].»(سۈرە مۇھەممەد)دەيدۇ.

الله نىڭ ھۆكمىنى يامان كۆرۈش بىلەن الله تەئەلا ئۇنىڭ ئەمىلىنى بىكار قىلىدۇ. كافىرلار الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا ئۇلارغا

« فَتَعْسًا لَّهُمْ»

يوقالسۇن ئۇزاق بولسۇن دەپ ئۇلارغا ھالەكەتنى دۇئا قىلدى .

« وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ »

الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى غايىب

قىلىدۇ، يوقىتىپ تاشلايدۇ.
الله چۈشۈرگەن ھۆكۈمنى ياقتۇرمىغانلىقى ئۈچۈن، الله تەئەلا ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىنى بىكار قىلغان.
الله نىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرىنى ئىنكار قىلىش،بۇ ئىمانغا زىت بولغان ئۈچىنچى نەرسىدۇر .
مۇئمىن كىشى الله نىڭ ئىسىملىرىنى ۋە كىتابى سۈننەتتە يەنى سەھىيھ ھەدىسلەردە سابىت بولغان سۈپەتلەرنى ئىنكار قىلسا بۇ ئادەم ئىماندىن چىقىدۇ. مانا بۇ نەرسىنى بىلىۋېلىشىمىز كېرەك . الله ئۆزىنىڭ كالامىدە ئۆزىنىڭ ئىسىملىرىنى ۋە سۈپەتلىرىنى زىكىر قىلدى. بۇلارنى بىز ھېچقانداق تەئۋىل قىلماستىن قوبۇل قىلىمىز،
الله ھەربىر نەرسىنى بىلىپ تۇرغۇچى ئىكەنلىكىنى ئۆزىنىڭ كالامىدە ياد قىلدى.الله ھەر بىر نەرسىنى بىلىپ تۇرىدۇ دەپ ئىمان كەلتۈرۈش، مەخپى نەرسىلەرنى بىلمەيدۇ دىيىشلىك (نەئۇزۇبىللاھ) ئىمانغا زىتتۇر، ئىماندىن چىقىدۇ.
بىزدە الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلانى كۆپىراق تەئۋىل بىلەن چۈشىنىپ يۈرگەن تائىفىلەر كۆپ ،بىز مۇشۇ تەئۋىللەرنى يوقىتىشىمىز كېرەك.
الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلانىڭ قادىر ئىكەنلىكى،

تىرىك ئىكەنلىكى، ئاڭلىغۇچى ۋە كۆرگۈچى ئىكەنلىكى، مۇتەكەللىم سۆزلىگۈچى كەلام سۈپىتى ۋە ھەمدۇل ئىكەنلىكى ۋە ئۆزىنىڭ ئەرشىدە يەنى ئالىي ئىكەنلىكى مانا مۇشۇلارنىڭ ھەممىسىگە ئىمان كەلتۈرىمىز ۋە الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا نىڭ دۇنيا ئاسمىنىغە كېچىنىڭ ئۈچىنچى قىسمىدە چۈشىشى ھەققىدە ئىمان كەلتۈرىمىز،چۈنكى بۇ ھەدىيسلەردە سابىتتۇر. الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلاگە

« يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ »

يەنى،«الله نىڭ قولى ئۇلارنىڭ قولىنىڭ ئۈستىدىدۇر»(سۈرە فەتھىنىڭ10ـ ئايىتى)

دەپ قول ئىسپات قىلىنغانلىقى،

« يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ »

يەنى،« ئۇ كۈندە (يەنى قىيامەت كۈنىدە) ئىش قىيىنلىشىدۇ. ئۇلار (ئىمانىنى سىناش ئۈچۈن) سەجدە

قىلىشقا چاقىرىلىدۇ،»(سۈرە قەلەم42ـ ئايەت)

دەپ «سَاقٍ»كەلىمىسى،بىزنىڭ تىلىمىزدا بالدۇر دەپ ئېيتىمىز ۋە ھەمدە باشقا سۈپەتلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئىسپات قىلىمىز،لېكىن ئۇ ئاڭلاش ،كۆرۈش ئەزاسى بىز بىلگەن ئەزا دەپ بىلمەيمىز ،ئۇنىڭ كەيپىياتىنىڭ قانداقلىقىنى بىلەيمىز بۇ كەيپىيات بىزگە قاراڭغۇ دەپ ئىتقاد قىلىمىز،لېكىن سام ئاڭلىغۇچى سۈپىتىنى ئىنكار قىلىمىز،ئۆزىنىڭ ئۇلۇغۋارلىقىگە لايىق سۈپەت بىلەن ئاڭلايدۇ،ئۆزىنىڭ ئۇلۇغۋارلىقىغا لايىق سۈپەت بىلەن سۆزلەيدۇ،ئۆزىنىڭ ئۇلۇغۋارلىقىغا لايىق سۈپەت بىلەن كۆرىدۇ،لېكىن بىز بۇلارنى تەئۋىل قىلمايمىز . «الله دىن باشقا تەئۋىلىنى بىلىدىغان يوق» دەپ بىلىمىز.

مانا بۇ نەرسىلەردە الله نىڭ كالامىدە ،پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەھىيھ ھەدىسلەرىدە سابىت سۈپەتلەر، ئىسىملەرنىڭ ھەممىسىنى ئىسپات قىلىمىز، بىرەرسىنىمۇ ئىنكار قىلمايمىز.

بۇلارنىڭ بىرەرسىنى ئىنكار قىلىش ، بۇ ئىمانغا زىتتۇر قېرىنداشلار. مانا بۇ نەرسىلەرنى بىز مۇكەممەل بىلمەكلىكىمىز لازىم. لىكىن بىز بۇلارنىڭ كەيپىياتىنى

بىلمەيمىز، الله تەئەلا ھەربىر نەرسىنى بىلىپ تۇرغۇچى، قانداق كەيپىياتتا بىلىدۇ، بۇنى بىز بىلمەيمىز .
تەۋىيل(مۇلاھىزە قىلىپ ئويلانمايمىز) قىلمايمىز. الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا بەزى خۇسۇسىي سۈپەتلەرگە خاس بولدى،بۇنىڭغا ھېچبىر مەخلۇقاتىنى شېرىك قىلمىدى.
غەيىب مەسىلىسىدە الله قۇرئاندا:

« وَعِندَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لاَ يَعْلَمُهَا إِلاَّ هُوَ»

يەنى،« غەيبنىڭ خەزىنىلىرى الله نىڭ دەرگاھىدىدۇر، ئۇنى پەقەتلا الله بىلىدۇ،»(سۈرە ئەنئام59ـ ئايەت)دەيدۇ.

غەيبنى ھېچكىم بىلمەيدۇ، خۇسۇسەن بەش غەيبنى ھېچكىم بىلمەيدۇ. بەزى غەيبلەرنى ئۆزىنىڭ رەسۇلىگە بىلدۈرىدۇ،رەسۇل الله تەرىپىدىن كىتاب نازىل قىلىنغان پەيغەمبەردۇر .
نەبىي بىلەن رەسۇل نىڭ پەرقىدە مانا نەبىي الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا تەرىپىدىن كىتاب

چۈشمىگەن،رەسۇل الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا تەرىپىدىن كىتاب ،سۇھۇف چۈشكەن پەيغەمبەردۇر.
پەقەت رەسۇلغىنا الله ئۆزى بىلدۈرگەن بەزى غەيبنى بىلىدۇ دېيىلىدۇ. بۇنىڭغا ھۆججەت الله نىڭ قۇرئاندىكى:

« عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ، إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا»

يەنى،« الله غەيبنى بىلگۈچىدۇر، ئۆزىنىڭ غەيبىدىن ھېچبىر ئادەمنى خەۋەردار قىلمايدۇ [26]. پەقەت الله ئۆزى مەمنۇن بولغان پەيغەمبىرىگىلا (بەزى غەيبنى بىلدۈرىدۇ)، ئۇنىڭ ئالدىغا ۋە ئارقىسىغا كۆزەتچى (پەرىشتە) سېلىپ قويىدۇ [27].»(سۈرە جىن ئايىتىدۇر.
ئېتقادىمىز شۇ غەيبنى ھېچكىم بىلمەيدۇ،بىلسە الله بىلدۈرگەن رەسۇلغىنە مەلۇم غەيبنى بىلىدۇ.ئەمما بەش غەيبنى: قىيامەت كۈنىنىڭ قاچان بولىشى، يامغۇرنىڭ يېغىش ۋاقتى، ئانىنىڭ قورسىقىدىكى بالا قانداق، ئەتە نېمە ئىشنىڭ يۈز بېرىشى ۋە ئىنسانىنىڭ

قەيەردە ئۆلىشىنى ھېچكىم بىلمەيدۇ.پەيغەمبەر ھەم بىلمەيدۇ،بۇ الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلانىڭ ئۆزىگىغىنا خاس بولغان ئىلىمدۇر .

مانا بۇ بەش غەيبىنىڭ ھەممىسىنى الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلانىڭ ئۆزىگىغىنە خاس دەپ بىلىمىز ۋە بۇنىڭغا ھېچكىم شېرىك ئەمەس دەيمىز .

باشقا بەزى غەيبلەرنى ئۆزىنىڭ رەسۇلىگىغىنا كۆرسىتىدۇ،رەسۇلىدىن باشقا ھېچكىمگە غەيبنى كۆرسەتمەيدۇ. بۇ نەستۇر قېرىنداشلار.

ئەگەر بىرەر كىشى بىرەر بىر ئەۋلىيا غەيبنى بىلىدۇ دېسە،شۇ ۋاقىتتا دىنىدىن چىقىدۇ قېرىنداشلار،مانا بۇ نەرسىنى بىز مۇكەممەل بىلىشىمىز كېرەكتۇر .

بۇ الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلانىڭ،پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىدۇر. الله رەسۇلىگە بەزىبىر غەيبنى بىلدۈرىدۇ. بىلدۈرگەن سائەتتە شۇنى بىلىشى بىلەن باشقا غەيبنى بىلىدۇ دەپ ئېتىقاد قىلىش خاتادۇر .

مەن شۇيەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىر ۋەقەسىنى مىسال قىلىپ كەلتۈرىمەن.

ئەسھابى كىرەملەر ئوتتۇرىسىدا بولغان بۇ ۋەقە بىر ئېغىر بولغان ۋەقە ئىدى. كىشىلەر بىزنىڭ

ئەجدادىمىز بۇنداق بولغان ئىكەن، ھەتتا ئەجدادلىرىنىڭ تىرىكلەرنى بىلىشتىن تاشقىرى، قەبرىلەردە ھەم ھەممە نەرسىنى بىلىپ تۇرىدۇ دەپ دەۋا قىلىشىدۇ.
بۇلار ھەم ھەممىسى شېرىكتۇر قېرىنداشلار. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا الله بەزى غەيبلەرنى بىلدۈردى. بىلدۈرمىگەن سائەتتە ئۇ ئىنسان بولۇپ ياشىدىلەر . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈك ئايالى ئائىشە سىددىق ئانىمىزگە بۆھتان بولدى،سەفۋان ئىبنى مۇئەتتەل دېگەن ساھابىگە نىسبەتلەپ بوھتان بولدى قېرىنداشلار .
 پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى سەفۋان ئىبنى مۇئەتتەل ناھايىتى ياخشى كۆرەتتى. سەفۋان ئىبنى مۇئەتتەل ئامانەتلىك بولغانلىقلىرى ئۈچۈن بىرەر بىر چۈشۈپ قالغان نەرسىلەرنى ئېلىپ يەتكۈزۈپ كېلىدۇ دەپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى لەشكەرنىڭ ئارقىسىدا ماڭغۇزاتتى.
ئائىشە سىددىق ئانىمىز ئۇزاق جايغا تاھارەتكە بارغانلىقى سەۋەبلىك ئۆزلەرنىڭ تاقىنچاقلىرىنى، مەرمەرلىرنى يوقىتىپ قويدى ۋە شۇنى ئىستەش بىلەن ئاۋارە بولۇپ قالدى. ئۇ كىشى سىلىنغان ھەۋدەج

ھىجاب بىلەن ئورالغان ئىدى. كۆتۈرۈپ ئاپارغان كىشىلەر ھەۋدەجىنىڭ ئىچىدە ئائىشە سىددىق ئانىمىز بار دەپ ئويلاپ ، ھەۋدەجنى كۆتۈرۈپ تۆگىنىڭ ئۈستىگە سېلىپ قويىدى، رىۋايەت قىلىنىدۇكى،ئۇ ۋاقىتتىكى ئاياللار ئۇنداق بەدەنلىرى ناھايىتى يوغان ئەمەس ئىدى، چۈنكى ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خۇسۇسىي خانىدانلىرىدا ئوت يېقىلمىغان (تاماق ئىتىلمىگەن) ھالەتتە ياشايتتى،يا ئائىشە سىددىقى نىمە يەيسلەر؟ دېگەندە ئەسۋادەن خورما بىلەن سۇ دېگەن ئىكەن .

ئائىشە سىددىق ئانىمىز ھەۋدەجگە كەلسە ھېچكىم يوق،شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مېنىڭ يوقلىقىمنى بىلسە ئادەم ئەۋەتىدۇ دەپ ئورنىدىن قىمىرلىماستىن تۇردى. سەفۋان ئىبنى مۇئەتتەل كېلىپ بىر ئايال كىشىنىڭ قارىسىنى كۆردى،شۇئان تۆگىنى چۆكتۈردى. بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماستىن، تۆگىگە بۇ ئايالنى مىندۈرۈپ يېتىلەپ كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ھېچ ئەيىب،چاتاق تېپىشالماستىن تۇرغان مۇنافىقلەر مانا ئەمدى ئائىشە سىددىق ئانىمىز ھەققىدە بوھتان قىلىشتى.

شۇ بوھتانگە پۈتۈن پەيغەمبەرلەرنىڭ سەييىدى بۇ

كىشى ھەيران بولۇپ قالدى.
ھەيران بولۇپ قالغىنىدىن بىر ئاي ئائىشە ئانىمىزغا گەپ قىلمىدى. ئائىشە ئانىمىز بۇ بۆھتاننى ئاڭلاپ كېسەل بولۇپ قالدى.
كېچە-كۈندۈز يىغلىدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا مەرھەمەتلەرنى كۆرسەتمىدى، ھەممە ساھابىلەرگە مەسلەھەت سالدى. بۇ كىشى ھەيران بولۇپ قالدى. ئۇ كىشى بۇنى تەستىقلىغىنى يوق ياكى يالغان دېگىنى يوق،ھەيران بولۇپ قالدى.
ئائىشە سىددىق ئانىمىز ئاغرىپ قالغانلىقى سەۋەپلىك بۇ بۆھتاننى كېيىنراق ئاڭلىغان ئىدى، ئۇ كېسەل بولۇپ قالغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بۇرۇنقىدەك مەرھەمەت كۆرمىگەندىن كېيىن ئاتا-ئانىلىرىنىڭ يېنىغا بېرىپ -كېلىشكە رۇخسەت سورىدى،رۇخسەت بىلەن باردى.
ئۇممۇ مىستەھ دېگەن ئايال ئائىشە سىددىق ئانىمىزگە بوھتاندىن شۇ چاغدا خەۋەر بەردىكى، ئائىشە سىددىق ئانىمىز بۇنىڭدىن ھەيران بولىدى-دە، شۇ ۋەقەنى ئاڭلىغاندىن كېيىن پۈتكۈل بەدىنى تىترەپ كېچە - كۈندۈز يىغلىدى.
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئائىشە ئانىمىز بىلەن

ئاجراشماقچى بولدى. ئەنە شۇ ۋاقىتتا بەزىلەر بىلەن مەسلىھەت قىلىشقا باشلىدى ،ئەلى ئىبنى ئەبى تالىپقا مەسلىھەت قىلدى .

«ئائىشىدىن باشقا ئاياللار كۆپ يا رەسۇلۇللاھ »دېدى.لېكىن ئەڭ ئامانەتلىك يەنى ئىشەنچىلىك كىشىلەرگە مەسلىھەت سالدى .يا رەسۇلۇللاھ بۇ پاك ئەھلىڭىز ، بۇ خانىداندا تەربىيە تاپقان ئەھلىڭىز دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ﷲ تەرىپىدىن ۋەھيىنى كۈتتى.

شۇندا ئائىشە سىددىق ئانىمىز يېنىغا كىردى.ئېيتتى:

ـئى ئائىشە ،ئەگەر بىر گۇناھ ئىش سەندىن سەندىن سادىر بولغان بولسا ﷲ قا تەۋبە قىلغىن ﷲ تەۋبەڭنى قوبۇل قىلىدۇ،ئەگەر بۇنداق گۇناھ ئىش قىلمىغان بولساڭ ، ﷲ ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا ئەلۋەتتە سىنى ئاقلايدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ سۆزى پاك بىر ئىنسان ئاڭلاشقا بەرداشلىق بېرىدىغان سۆز ئەمەس ئىدى .

يەنى بىر ئادەم پاك بولسا شۇ بىر گۇناھنى سەن قىلدىڭ دېگەن گەپنى ئاڭلاشقا ئادەم تاقەت قىلالماستى.شۇندا ئائىشە سىددىق ئانىمىز ئېيتتىكى:

ـمەن ئەگەر گۇناھ ئىش قىلدىم دېسەم تەستىقلايدىغان ، گۇناھ ئىشنى قىلمىدىم دېسەم تەستىقلىمايدىغان ھالەتتە بولۇپ قېلىپسىلەر،مېنىڭ ئىشىم ئەمدى ياقۇپ ئەلەيھىسسالام ئېيتقاندەك: ياخشى سەبىرنى ئىلىش، مەن ھېچكىمگە بۇ ھەقتە ئېيتمايمەن دەپ ئورنىپ باشقا ياققا قاراپ يىغلىغان ھالەتتە يېتىۋالدى.

شۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامگە سۈرە نۇرنىڭ:

« شۈبھىسىزكى، سىلەردىن بىر گۇرۇھ ئادەم (ئائىشەگە) بوھتان چاپلىدى. بۇ سىلەر ئۈچۈن يامان ئەمەستۇر، (سەۋر قىلغانلىقىڭلار بىلەن ساۋابقا ئېرىشىدىغانلىقىڭلار ئۈچۈن ۋە ئائىشە، سەفۋانلارنىڭ پاكلىقى ئاشكارا بولىدىغانلىقى ئۈچۈن) بەلكى ياخشىدۇر، بوھتان چاپلىغۇچىلاردىن كىمنىڭ قانچىلىك گۇناھى بولسا، ئۇنىڭغا شۇنچىلىك جازا بېرىلىدۇ، بوھتاننىڭ چوڭ قىسمىنى تارقاتقان ئادەم (يەنى ئابدۇللاھ ئىبن ئۇبەي) قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ [11].»دېگەن ئايىتى نازىل بولدى.

الله ھەق سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا بۇ بوھتاننى سىلەرگە

زىيان ئەمەس،مەنپەئەت بولىدۇكى،ئىنسانلار شۇنداق پاك ئىنسانلارغا بوھتان بولىشى مۇمكىنلىكىنى، قىيامەتكىچە بولغان بەشەرىييەت ئىنسانلار جامائەسى بىلىۋالسۇن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پاكىزە بولغان ئائىشە سىددىق ئانىمىزدەك ئاياللىرىغا ھەم بوھتان بولىشى مۇمكىنلىكىنى، ئەنە شۇنداق پاك ئىنسانلارغا ھەم بوھتان بۇلىدىغانلىقىنى ئىنسانىيەت ئاڭلىۋالسۇن، دىدىلەر بۇنى تەستىقلاشتىن ئېھتىيات بولىشقا بىر كاتتا مەنپەئەت ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامگە ئايەت نازىل بولسا يۈزلىرى ئايدىن ھەم چىرايلىق بولۇپ كېتەتتى،يۈزلىرى ھەم چىرايلىق بولۇپ كۈلۈپ قىلغان بىرىنچى سۆزلىرى شۇ بولدى:

-ئى ئائىشە،تۈغۈلغىنىڭىزدىن بۇيانقى ئەڭ ياخشى كۈن بىلەن خۇرسەن بولۇڭ، الله تەرىپىدىن پاكلىكىڭىزنى ھىمايە قىلىدىغان ئايەت نازىل بولدى. شۇندا ئانىلىرى ئېيتتى:-تۇر قىزىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامگە تەشەككۈر ئېيتقىن دېدى

.

ئائىشە سىددىق ئانىمىز :-ياق،الله تىن باشقىغا

تەشەككۇر بىلدۈرمەيمەن، مېنى الله پاكلىدى دېدى. سىزلەرگە بۇنى ئېيتىپ بېرىشىمدە،بەزى ۋاقىتتا ئۇ كىشىگە الله غەيبىنى بىلدۈرگەن ئىدى.
شۇ سائەتتە رەسۇلگە غەيبىنى بىلدۈرىدۇ. باشقا خۇسۇسىي سائەتتە غەيبىنى بىلدۈرمەيدۇ. ئەنە بىلدۈرمىسە ئىنسان شۇنداق كاتتا كىشى ئۆزىنىڭ پاكىزە ئائىلىسى ھەققىدە ھەيران بولۇپ قېلىۋەرگەن .

ھەممە ئادەمنىڭ ئەجدادى ھەممە نەرسىنى بىلىدىغان قىلىپ رىۋايەت قىلىشىدۇ بۇ نەرسىدىن قورقماقلىقىمىز كېرەك قېرىنداشلار.
غەيبىنى بىلىدۇ دېگەن نەرسىدىن كاتتا شېرىك يوق قېرىنداشلار. غەيبىنى ھېچكىم بىلمەيدۇ، رەسۇل بىلىدۇ دېگەندىمۇ مەخسۇس سائەتتە الله بىلدۈرگەن غەيبىنىلا بىلىدۇ.
الله بىلدۈرمىسە ئاددى ئىنسان بولۇپ تۇرىۋېرىدۇ قېرىنداشلار، بىزگە مانا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياتلىرىدا ئۆتكەن بۇ مىسال كۇپايە قىلىشى كېرەك.
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مانا الله بىلدۈرمىگىچە ئۆزىنىڭ قويىنلىرىدا بولغان ئەڭ سۆيۈملۈك ئايالى ھەققىدىكى بوھتانىنىڭ ھەقىيقىتىنى بىلەلمەي قالدى،

الله بىلدۈرگەن سائەتتە ئاندىن بىلدى.
غەيىب توغرىسىدا كىمدىن سورىسىڭىز ھەممىنىڭ ئەجدادى سىناپ كۆرۈلگەندە بىر مۈشۈكنى سويۇپ پىشۇرۇپ قېنى نىمە قىلاركىن دەپ ئاشنىڭ ئۈستىگە سېلىپ كەلگەن بولسا،تۇر جانىۋار دىسە تۇرۇپ كەتكەن ئىكەن .
بۇ ئەپسانە سىزنىڭ ئەجدادىڭىزدىن ھەم چىقىدۇ . مېنىڭ ئەجدادىمدىن ھەم چىقىدۇ. ھەممە ئادەم شۇنىڭ بىلەن پەخىرلىنىدۇ. شۇنچىلىك قۇۋۋەتى بولسا مۈشۈكنى تىرىلدۈرۈپ نىمە قىلىدۇ؟
ئادەملەرنىڭ ھىدايىتىگە سەۋەب بولمايدىمۇ؟ ئادەملەرگە شىرىكنىڭ نىمىلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن قۇدرەت بولسا بىلدۈرمەيدىمۇ؟
مانا بۇ نەرسە بىلىپ قويۇڭلار، بىز شىرىك بىلەن ھېچقاچان مۇرەسسە قىلماسلىقىمىز كېرەك . غەيىبنى بىلىدۇ دېگەن نەرسىنى بىز ھەرقانداق ھالەتتە ئىنكار قىلىشىمىز كېرەك.
دېمەك بىزنىڭ ئېتقادىمىز غەيىبنى ھېچكىم بىلمەيدۇ . رەسۇل يەنى كىتاب ،سۇھۇف نازىل بولغان پەيغەمبەر الله بىلدۈرگەن غەيىبنىلا بىلىدۇ، بىلدۈرمىسە ئاددى ئىنسان بولۇپ قېلىۋېرىدۇ.

غەيبكە نىسبەتەن، ئەۋلىيالار مۇتلەق غەيبنى بىلمەيدۇ. ئۇلاردىن كارامەتلەر خۇسۇسىي سائەتتە سادىر بولىدۇ . ئۇ غەيبنى بىلەلمەس قىرىنداشلار. بىز پەيغەمبەرلەر موجىزىسىنى ئىسپات قىلىمىز. بىزنىڭ ئەھلى سۈننەت ۋەلجامائەتنىڭ ئېتقادى،نىجات تاپقۇچى جامائەنىڭ ئېتقادى. ئەۋلىيالار تەرەپىدىن سادىر بولغان كارامەتلەرنى ئىسپات قىلىمىز. لېكىن ئۇلار غەيبنى بىلىشمەيدۇ دەپ ئېتقاد قىلىمىز. چۈنكى ئەۋلىيالارغا ۋەھيي نازىل بولمايدۇ. غەيب پەقەت ۋەھى ئارقىلىقلا بىلىنىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن قۇرئان كەرىمدە نەبيي غەيبنى بىلىدۇ،دېمىدى. نەبىيگە كىتاپ سۇھۇفلەر نازىل بولمايدۇ قىرىنداشلار ،شۇنىڭ ئۈچۈن ئىستىسنادە:

« عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ، إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِن رَّسُولٍ »

يەنى،« الله غەيبنى بىلگۈچىدۇر، ئۆزىنىڭ غەيبىدىن ھېچبىر ئادەمنى خەۋەردار قىلمايدۇ [26]. پەقەت الله ئۆزى مەمنۇن بولغان پەيغەمبىرىگىلا (بەزى غەيبنى

بىلدۈرىدۇ)،»(سۈرە جىن) دەپ كېلەچەكتە نەبىيلەر ياكى باشقا ئەۋلىيالار غەيبنى بىلىدۇ دەپ قالمىسۇن دەپ ئىنسانلارنى مىرراسۇلىن دەپ تەكىت قىلغان.
كىمكى غەيبنى بىلىشلىكنى دەۋا قىلسا، بىلگەن، بىلدىم دېسە شۇنى تەستىق قىلسا ،ئىمانىنى يوقىتىپ قويىدۇ.
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:«كىم كاھىن(كاھىن دەپ ئەرەب ئىستىلاھىدە غەيبنى بىلىشنى دەۋا قىلغان ئادەمنى ئېيتىمىز) نىڭ ئالدىغا كەلسە ،ئەرراف دەپ ئېيتقان سۆزىنى تەستىقلىسا ، الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرگەن نەرسىگە كافىر بولىدۇ»دىگەن .
مانا بۇ پالچىلەر، دەججاللار بۇلارنىڭ ھەممىسىدە سادىر بولۇۋاتقان نەرسە ، ھەممىسى شەيتان ۋەسۋەسىلىرىدۇر. بۇلارنىڭ ھەممىسىنى تەستىقلاشنى شىرىك دەپ بىلىمىز،ئەگەر بۇلار غەيبنى بىلسە يەر ئاستىدىكى كانلارنى چىقىرىپ بېرىشسۇن، يەھۇد ـ ناسارالارنىڭ ئىسلامغا قارشى ئۇيۇشتۇرغان تەدبىرلىرىنى ئېيتىپ بەرسۇن.

ئىماننى سۇندۇرغۇچى نەرسىلەردىن تۆتىنچىسى

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ رىسالىتىنى ئىنكار قىلىشتۇر . پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ رىسالەتلىرىنى ئىسپاتلاش ئىمان ئاساسلىرىدىندۇر .
كىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تەنە قىلسا، ئۇ كىشىنىڭ سادىقلىقىگە شۈبھە قىلسا،ئۇ كىشىنىڭ ئامانەتدارلىقى، پاكلىقىنى ئىنكار قىلسا ، ياكى پەيغەمبەرنى سۆكسە، مەسخىرە قىلسا ، ياكى شۇنى يەڭگىل سانىسا ، سەھىيھ ھەدىسلىرىنى ئىنكار قىلسا، مانا دەججالنىڭ كۆرىنىشى، چىقىشى ھەققىدە بەزىبىر خەۋەرلەرنى بەرگەنلەر، يەنى قۇرئان كەرىمدە، ھەدىسلەردە سابىت بولغان نەرسىلەرنىڭ خەۋەرىنى بەرگەنلەر،مانا مۇشۇلارنى ئىنكار قىلسا، مەسخىرە قىلسا بۇنداق ئادەمدە ئىمان يوقىلىدۇ.
ھەتتا بەزى ئۆلىمالار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سابىت بولغان سەھىيھ ھەدىسنى مەسخىرە قىلىپ قويسا ئىماندىن چىقىدۇ دېگەن ئىكەن.
مىسال قىلىپ ئېيتىمىز: كۆپىراق ھازىرقى ۋاقىتتا ماددىۋى پەلسەپەدە ئۆسكەن، ئەقىللىرىگە سۈيىنىپ ياشىغان كىشىلەر، ئۆزلىرىنى مۇستەھەب قىلماستىن تۇرۇپ پاكىزە سانىغان ئادەملەر كۆپ بولغىنى ئۈچۈن، ئەنە شۇنداق ئادەملەرگە زىباب ھەدىسنى ئېيتىپ

كەلتۈرۈلسە،زىباب ھەدىسى سەھىيھ ھەدىسلەردىن، يەنى پاشا چىۋىن بىرەر تاماققا بىر قاناتى بىلەن چۈشسە ئىككىنچى قانىتىنى ھەم چۈشۈرۈپ پاتۇرۇپ چۆكۈرۈپ تاشلاڭلار، ئۇ كېسەللىك قانىتى بىلەن چۈشىدۇ، دەۋا قانىتى بىلەن چۈشمەيدۇ دېدى.
بىر قانىتى كېسەللىك بولسا ئۇنىڭ ئىككىنچى قانىتى دەۋا ئىكەنلىكىگە ئىشارە قىلىپ ھەدىيسدە كەلتۈرۈلدى ،شۇ ھەدىيسنى ھازىرقى ۋاقىتتا ھەممە كېسەللىكنى پاشا كۆتۈرۈپ كېلىدۇ دېگەن پەلسەپىدىكى كىشىلەر، ئۇنى بىر ئادەم تەبىئەتەن ئىچمەسلىكى باشقا گەپ، لېكىن بۇ ھەدىيسنى ئىنكارقىلىپ مەسخىرە قىلسا ئىماندىن چىقىدۇ قېرىنداشلار، مەن شۇنداق مىسالنى كەلتۈرمەكچىمەن، مىسۋاك ھەققىدىكى ھەدىيسلەر مۇتەۋاتىر بولغان ھەدىيس مىسۋاكنى كەلتۈرسە بىر مىسۋاكنى مەسخىرە قىلىشتىن ئېھتىيات بولىشىمىز كېرەك قېرىنداشلار .
مانا ھازىرقى پەن بۇنى ئىسپاتلاۋاتىدۇ، پاشىنىڭ بىر قانىتى بىلەن چۈشكەن كېسەللىككە دۇنيادا ئىككىنچى قانىتىدىن باشقا ھېچقانداق دەۋا يوق دېيىشىۋاتىدۇ. بىز بۇ نەرسىنى بۇ ئىلمى كەشىپ ئۈچۈن تەستىقلىمايمىز قېرىنداشلار ،بىز بۇ ئىلمى

كەشىپ بولغاندىن كېيىن بۇ نەرسە توغرىكەن دېمەيمىز، بىز بۇنىڭ توغرىلىقىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرى بىلەن ئىسپاتلايمىز،بىز ئەگەر ئىلىمگە مۇھتاج بولغىنىمىزدە ،ئەقىلگە مۇھتاج بولغىنىمىزدە ھىدايەت يوللىرىدا ئاددى نەرسىلەرنى بىلىشىمىز ئۈچۈن 1400يىللارغا مۇھتاج بولاردۇق،بىزنى الله تائەلا بۇنداق ئەقىلگە مۇھتاج قىلىپ قويمىدى، بۇنداق سائادەت يوللىرىنى تېپىشىمىزدا بىزنى ھەرخىل ئىلىملەرگە، بۇگۈن ئىسپاتلاپ ئەتىگە ئىنكار قىلىدىغان، ھەقىر، بىتەنىز ئىلىمگە مۇھتاج قىلىپ قويمىدى.

بۇنداق ئىلىملەر كېچە ئىسپاتلىغان ئىلىملىرىنى كۈندۈز ئىنكار قىلىپ،بۇگۈن ئىنكار قىلغان نەرسىنى ئەتىگە ئىسپات قىلىپ تۇرىۋېرىدۇ. بۇگۈن ھەقىقەت دەپ تۇرغان نەرسىنى ئەتىگە باتىل دەپ تۇرىدۇ. بۇگۈن تۈزىدۇ ئەتىگە باتىل دەپ تۇرىدۇ . ئىلىم شۇنداق بىتەنىز نەرسە قېرىنداشلار، بۇنىڭغا ئىلىم ياكى ئەقىل ئۇيالمايدۇ ، مەن ئەۋۋەل بۇنى ئىنكار قىلغان ئىدىم مەن نادانلىقىمنى تەن ئالاي دېمەيدۇ، قېرىنداشلار مەن شۇ ئىشلاردە سىلەرنى نادانلىق يولىغا باشلىغان دەپ ئېيتمايدۇ. ئىلىم يەنى پۈتۈن

ئىلىم يامان نەرسە ئەمەس، ئىلىم ياخشى نەرسە لېكىن ئىلىم بەشەرىييەت سائادەتىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان نەرسە ئەمەس ، ئەقىل ئىنسانىيەتنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك بەخىت - سائادەتىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان نەرسە ئەمەس، دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك بەخىت - سائادىتىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان نەرسە يېگانە ۋەھىيدۇر. يېگانە ۋەھيي ﷲ نىڭ پەيغەمبەرلىرىگە نازىل بولغان ئۇلار بۇ نەرسىلەرنى ئامانەت بىلەن يەتكۈزۈشكەنلەر.
مانا شۇنىڭ ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەرىپىدىن سابىت بولغان نەرسىنى ئىنكار قىلىش بۇ ئىماندىن چىقىرىدۇ . شۇ جايدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىر ھەدىيسىنى ئېيتىش كېرەك دەپ بىلىمەن:
«بىر كىشى ئۆرە تۇرۇپ ئىچسە قەي قىلىۋەتسۇن»دېگەن. يەنى، سۇيۇقلۇقنى ئۆرە تۇرۇپ ئىچسە قەي قۇسۇپ ياندۇرۋەتسۇندىگەن. بۇنى ھارام دېمىدى، قەي قىلىۋالسۇن چىقىرۋەتسۇن دېدى.
بۇ سۆزنىڭ دەقىيقلىقىنى قاراڭ ،دەۋرلەر نۇرغۇن زامانلار ئۆتىشى بىلەن پەن شۇنى ئىسپاتلىدىكى،ئۆرە تۇرۇپ ئىچىشلىك نەتىجىسىدە كورشەك پەيدا

بولارئىكەن،چۈنكى ئاشۇ كورشەك تىكە تۇرۇرغان ۋاقىتتا سۇيۇقلۇق بىلەن كىرىشى، كورىشەك ئىچىلىپ قېلىپ سۇيۇقلۇق شۇ تەرەپكە يۈرۈپ،كىين ئىشىك بۇ سىپسىپ ئاغرىق پەيدا بولۇپ كېيىنچە شۇنى كېسىپ تاشلاشقا مۇھتاج بولىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆرە تۇرۇپ ئىچىش هارام دېمىدى،دېمەك هارام ئەمەس ئىكەن ،شۇنى قايتۇرۇپ چىقسۇنكى شۇ بىر زىيان كەلتۈرىدۇ .

شۇنىڭ ئۈچۈن بىر ئادەمنىڭ تىكە تۇرۇپ ئىچىش هارام دېيىشكە ھەققى يوق ، ھېچقانداق هارام ئەمەس،لېكىن تىكە تۇرۇپ ئىچىكەن نەرسىنى قەي قىلىۋالسۇن دېگەنلەر،شۇ نەرسە زىيان قىلىدۇ .

بۇنى بىلىش ئۈچۈن ئىسلامدىكى نىئمەت شۇكى، بىزنى بۇنى 1300نەچچە يىلدا 20نەچچە ئەۋلات ئۆتۈپ كەتكەندىن ئاندىن بىلىشكە مۇھتاج قىلمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاددى سۆز بىلەن كىم تىكە تۇرۇپ ئىچسە قەي قىلىۋالسۇن دېدى.

شۇنىڭ ئۈچۈن سەھىيە ھەدىسلەرنى ئىنكار قىلىش، مەسخىرە قىلىش يامان ئاقىۋەتكە ئېلىپ بېرىشتىن تاشقىرى، ئىماندىن چىقىرىدۇ. چۈنكى ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئامانەتدارلىقىنى ئىنكار قىلغانلىق

بولىدۇ .
شۇ ئورۇندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:« كىم ئۆيىدە ئۆزىگە ئىت باقسا ئەملى بىكار بولىدۇ»دېدى .

يەنى بۇ تەھدىد قورقۇتتىلەر.بۇندىن تاشقىرى ئەملى ھەبەتە بولىدۇ .چۈنكى ئىت باققان ئادەملەرنىڭ كېسەللىكىرىنى ئىت باققان ئادەملەر ئۆزى ئېيتىپ بىرىۋاتىدۇ. ھاياتىدا ئىتنى بالىسىدىن ياخشى كۆرگەنلەر زىيانلىرىنى بايان قىلىۋاتىدۇ .ئىسلام بىزنى مانا بۇنداق ئىسپات قىلىدىغان ئىلىملەرگە مۇھتاج قىلىپ قويمىدى . ئىلىم شۇنداق نەرسىكى، بۈگۈنكە ئىسپاتلاپ ئەتىگە بىتەبىز بولۇپ تۇرىدۇ.
سەن كېچە بۇنى ئىسپات قىلغان ئىدىڭ ئەمدى ئىنكار قىلىۋاتىسەن دېسىڭىز . ئىلىم دېگەن شۇنداق دەپ تۇرىدۇ .
ئەنە شۇنىڭ ئۈچۈن بىزگە الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلانىڭ مەرھەمتى شۇكى ئۆزگەرمەس مەنھاج يول ئەۋەتتى، بۇ ئىسلام يولى، بىز بۇنىڭدا ھېچ تەۋرەنمەيمىز بىزگە بۇرۇن ئۆتكەن ئەۋلاد بىلەن كېلەچەكتىكى ئەۋلادلار بىر خىل يولدا كېتىۋېرەدى.
الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا رەسۇلىنى ئەۋەتكەنلىكىگە

شۇنداق بەك مىننەت قىلىدۇ .
شۇ ئورۇندا شۇنى مىسال قىلىشنى ئورۇنلۇق مۇۋاپىق دەپ بىلىمەن،پەيغەمبەرلەر ئېلىپ كەلگەن ئىلىمنى ئەگەر چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن دۇنيا خەرىتىسىگە ئوخشاتساق، دۇنيا خەرىتىسىگە ئۇدۇللىساق دۇنيادىكى ئەڭ چوڭقۇر ئوكيانۇس مانچە كىلومىتىر، ئەڭ بەلەن تاغ بولسا مانچە كىلومېتىردىن ئارتۇقراق دەپ يېزىپ قويغان، سەھرالارنىڭ مەيدانى شۇنچە ئورمانلارنىڭ كۆلىمى شۇنچە ۋاھاكازە،بۇيەردە تۆمۈر كانى ،بۇ يەردە كۆمۈر كانى بۇ يەردە بۇ نەرسە، بۇ يەردە مىس كانى ھەممە نەرسىنى يېزىپ قويغان.
دۇنيا خەرىتىسى شۇنداق بىر يېزىپ قويغان دەپ دەرھال تەن ئېلىپ ئىچىگە چۈشۈش ئۈچۈن ئون كىلومىتىرغا تەييارلىق كۆرىسىز،ئۆزىڭىزنى ھىمايە قىلىش ئۈچۈن غەۋغاسلىق ئىلمىنى ئۆگىنىسىز-دە ، ئىچىدىكى مەرۋايىتلەرنى تىرىپ چىقىسىز.
مانا بۇ نەرسىگە بىزنى ئىسلام بۇيرۇدى، ئۇنىڭغا تەييار ئىلىم كەلدى. پەيغەمبەرلەرنىڭ يولىنى ئىنكار قىلغان ئادەمنىڭ مىسالى دۇنيا خەرىتىسىنىڭ ئالدىغا كېلىپ مانا بۇ ئوكياننىڭ چوڭقۇرلىقى ئون كىلومېتىر دېسە ياق مەن بۇ نەرسىنى ئىنكار قىلىمەن، سىلەردە

بىر مېترلىق ئەسۋاب بولسا مەندە بەش مېترلىق ئەسۋاب بار.شۇنى ئۆلچەپ چۈشىنگىنىمچە بولمايدۇ دەپ شۇنىڭغا چۈشۈشلىككە ھەرىكەت قىلغان، چوڭقۇر يەنى بىر غەۋغاسلىق ئىلمىنى ئىختىرا قىلىپ چۈشۈپ ئۆلچەپ چىقىش ئۈچۈن ھەرىكەت قىلىپ، ئۆمۈر بويى شۇنداق مۇشەققەت بىلەن ئۆلچەپ چىقسا شۇ خەرىتىگە يېزىپ قويۇلغان ئون كىلومېتىر چىققان، ئاخىرى مىڭ ئەپسۇسلەر بولسۇنكى،پۈتۈن ئۆمرۈمنى شۇ خەرىتىگە يېزىلغان نەرسىنى تەكشۈرۈش ئۈچۈن سەرپ قىلىپتىمەن، ئەگەر شۇنىڭغا تەن ئالغىنىمدا قانچە مەرۋايىتلار ئىگىسى بولار ئىدىم ،مانا بۇ يەرنىڭ تېگىدە ئالتۇن كانى دەپ يېزىپ قويۇلۇپتۇ،شۇ ئالتۇن كانى بارلىقىنى تەستىقلىگىنىمدە شۇنىڭغا تەييارلىق كۆرۈپ ،ئالتۇنلارنى ئېلىپ چىققان بولاردىم دەپ ئەپسۇسلانغان قاتتىق پۇشايمان قىلغان ئادەمنىڭ مىسالىغا ئوخشايدۇ.

نەچچە مىڭ يىللار ئۆتكەندىن كېيىن،مەس قىلغۇچى ئىچىملىكنىڭ زىيىنىنى سۆزلەپ تۇرغان ئادەم ،ئىسلام كىشىسىنىڭ كىچىككىنە بالىسى بىلەن باراۋەردۇر، بەلكى ئۇنىڭدىن قالاقراقتۇر، ئۆمۈر بويى سەرپ قىلىپ شۇ مەست قىلغۇچى ئىچىملىكنىڭ زىيىنىنى

بىلىپتۇ خالاس، ئۇنىڭ ئىچىدە بۇنىڭ زىيىنىنى دىققەتسىزلىكتىن ئۇنى ئىچىپ تەكشۈرگەن،ھاياتى بوپىچە ئىچىپ تەكشۈرگەن ئەنە بۇ نەرسە ھاياتىنى بەربات قىلغان، ئىسلام ئەھلىدەك بەخىت-سائادەتلىك كىشىلەر يوقتۇر قېرىنداشلار.
دۇنيا خەرىتىسىنىڭ مىسالىغا ئوخشاتساق چۈشۈنىشلىك بولىدۇكى، شۇنداق بىزگە ئىسلام چۈشىنىشلىك ئىلمىنى ئېيتىپ قويىدى،كۆپ ۋاقىتلاردا بىلىدىغان ئىلىملەرنى ئاددى قىلىپ ئېيتىپ قويىدى ، مەرۋايىت ئالتۇنلەرنى تېرىشكە بىزنى بۇيرۇپ قويىدى ئۇ ھەقتە بەھىس يۈرگۈزىشتىن بىزنى ئازات قىلدى، مانا بۇ نىجات تاپقان كىشىلەر ھەققىدىكى مەزمۇنلارنى ئىزاھلاش ئۈچۈن بەزى سۆزلەرگە مۇھتاج بولدۇق .
الله سۇبھانەھۇ ۋەتەئەلا ھەممىمىزنى نىجات تاپقان جامائەلەردىن قىلسۇن ئامىين. ھەممە ئادەمنى نىجات تاپقان جامائەدىن دەپ دەۋا قىلىپ ،شۇلارغا زىت بولىدىغان ئىشلارنى قىلىپ سالىدىغان كىشىلەردىن بولۇپ قېلىشتىن الله ئۆزى ساقلىسۇن ئامىين.

20ـ تەۋھىد ھەققىدە

ھۇزەيفەتۇل يەمانى رەسۇلۇللاھنىڭ ئۇلۇغ ساھەبىلىرىدىن بىرى بولۇپ، كىشىلەر « ئۇنى پەيغەمبىرىمىزنىڭ سىرى» دەپ ئاتىشاتتى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەم بۇ كىشىگە بەزى سىرلارنى بايان قىلاتتى، ئۇ كىشى بۇ سىرلارنى مەھكەم ساقلاپ ھېچكىشىگە پاش قىلمايتتى.

سىرنى پاش قىلماسلىققا ھېچقانچە كۈچ كەتمەيدۇ، پەقەت ئۇنى باشقىلارغا دىمىسلا بولىدۇ بۇرادەرلەر، لېكىن دىمەككە ئاسان بولغاندەك قىلغىنى بىلەن بۇ قۇۋۋەت ئەك كاتتا قۇۋۋەتلەردىن ھىساپلىنىدۇ. ئۆزىڭىزگە بىر سوئال قىلىپ ھاياتىمدا بىرەر كىشىنىڭ سىرلىرىنى ساقلاپ ئۆتۈپ كەتتىممۇ- يوق دەپ سورسىڭىز، بۇنىڭغا«ياق»دەپ جاۋاپ بىرىسىز، ناۋادا ساقلىغان بولسىڭىز، پەقەت ئۆزىڭىزنى خەلق ئارىسىدا شەرمەندە قىلىدىغان سىرلارنى ساقلىغان بولىسىز.

دۇنيادا ھېچكىم ھېچكىمنىڭ سىرىنى ساقلاپ كىتەلمىگەن، ئەمما الله سۇبھانەھۇ تەئالا شۇنداق

قۇۋۋەتنى ئاتا قىلغان كىشىلەر شۇنداق قىلالىغان. قارىماققا، بۇ بىر ئاددى ئىش بولۇپ، شۇ سىرنى ئېيتمىسىڭىزلا ئۇ سىر ساقلىنىپ قالىدۇ. ئەمما مۇشۇنىڭغا لايىق كىشىلەر ناھايىتى ئاز بولىدۇ. ھۇزەيفەتۇل يەمانىگە الله تائالا مۇشۇ خۇسۇسىيەتنى بەرگەن. رىۋايەتلەرگە كۆرە ھۇزەيفەتۇل يەمانى ھەتتا مەدىنىدە نەچچە مۇنافىق بار شۇلارنى بىلەتتى.

ئىسلام دىنى ئۇلارنىڭ كۆرنىشىنى قوبۇل قىلىپ، قەلبىلىرىنى الله قا تاپشۇرغان ئىدى. ئەمما رەسۇلۇللاھ ھۇزەيفەتۇل يەمانىغا ئۇلارنىڭ كىملىكىنى بايان قىلىپ قويغان دىگەن رىۋايەتلەر بار.

ھەتتا ئۆمەر ئىبنى خەتتاپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھۇزەيفەتۇل يەمانى مەدىنىدە بولۇپ تۇرۇپ بىرەر بىر جىنازا نامىزىغا بارمىسا، بۇ مۇنافىقنىڭ جىنازىسى بولىشى مۇمكىن دەپ شۇ جىنازە نامىزىغا بارماس ئىكەنلەر.

بۇ كىشىدىن يەنە بىر خۇسۇسىيەت ، كىشىلەر دائىم رەسۇلۇللاھتىن ياخشىلىق توغرىسىدا سۇرىشاتتى، ئەمما ئۇ يامانلىق قىلىپ سالماي دەپ دائىم يامانلىق توغرىسىدا سۇرايتتى. ئۇ رەسۇلۇللاھتىن شۇنداق سوردۇم دەيدۇ:

«بىز جاھىلىيەتتە ياشاپ ئۆتتۇق،ھاياتىمىز يامانلىق بىلەن ئۆتتى، الله سۇبھانەھۇ تائالا بىزگە ياخشىلىق بولغان ئىسلامنى ئېلىپ كەلدى،ياخشىلىق كەلدى يامانلىق كەتتى، ئەمدى مۇشۇ ياخشىلىقتىن كېيىن يەنە يامانلىق بارمۇ؟

رەسۇلۇللاھ - ھەئە،دەپ جاۋاپ بەردى، شۇ يامانلىقتىن كېيىن يەنە ياخشىلىق كېلەمدۇ؟
رەسۇلۇللاھ - ھەئە كېلىدۇ، ئازغىنا بىر پاسات بىلەن بىرگە كېلىدۇ دىدى.

بۇ پاسات نىمە؟ رەسۇلۇللاھ -شۇنداق تائىپىلەر كېلىدۇكى، مېنىڭ سۈننىتىمدىن باشقا يول تۇتىدۇ، بەزى ئىشلارنى كۆرۈپ بۇ ئىسلامدىن دىيىشىدۇ، بەزى ئىشلارنى كۆرۈپ بۇ ئىسلامدىن ئەمەس دىيىشىدۇ (يەنى ئىسلامدىن بولغان ئىشلارنى ھەم كۆرىسەن،ئىسلامغا زىت بولغان ئىشلارنى ھەم كۆرىسەن)، بۇ ياخشىلىقتىن كېيىن يەنە يامانلىق بارمۇ؟

رەسۇلۇللاھ - ھەئە دەپ جاۋاپ بەردى، جەھەننەم دەرۋازىلىرىنىڭ ئۈستىدە جەھەننەمگە چاقىرغۇچى كىشىلەر بۇلىدۇ، كىم ئۇلارغا ئەگەشسە،شۇلارنى جەھەننەمگە يۇلاقتىرىدۇ. ئى رەسۇلۇللاھ ماڭا شۇلارنى

كىم ئىكەنلىكىنى بىر سۈپەتلەپ بېرىڭ؟
رەسۇلۇللاھ ئېيتتىكى: ئۇلار بىزنىڭ تىرىمىزدىن بولغان، بىزنىڭ تىلىمىز بىلەن سۆزلەيدىغان كىشىلەردۇر (يەنى ئۇلار ئىسلامنى ئىنكار قىلىدىغان تائىپىلەردىن ئەمەس،يەنى ئۇلار ئىسلام ئىستىلاھى بىلەن سۆزلىشىدۇ). يا رەسۇلۇللاھ شۇ دەۋرگە ئۇچۇرشۇپ قالسام نىمە قىلىشىم كېرەك؟دەپ سوردۇم.

رەسۇلۇللاھ: مۇسۇلمانلار جامائەسى ۋە پىشىۋالىرىنى چىڭ تۇتقىن- دىدى . مەن يەنە سوردۇم: شۇ مۇسۇلمانلار جامائەسى ۋە ئىماملىرى بولمىسا قانداق قىلىمەن؟ رەسۇلۇللاھ :
شۇ تائىپىلەرنىڭ ھەممىسىدىن چەكلەن،مەگەركى دەرەخنىڭ يىلتىزىنى چىشلەپ بولسا ھەم ئۇلاردىن ساقلان (يەنى ھېچبىر نەرسىگە ئارلاشما)،ھەتتا ئۆلۈم سىنى تاپقۇچە دىدى.»
بۇ ھەدىس شەرىفتىن بىز ئۆزىمىزگە شۇ خۇلاسىنى چىقىرىشىمىز كېرەككى، دۇنيادىكى ھەممە يول زالالەت،پەقەت الله نىڭ كىتابى ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ ھەدىسلىرىنىڭ روھى ئاساسىدىكى يول توغرا يول دەپ بىلىشىمىز كېرەك. بۇندىن باشقا يول ھەممىسى خاتا

بۇنىڭدا شەك ـ شۈبھە يوق دەپ بىلىشىمىز كېرەك. رەسۇلۇللاھ ھۇزەيفىنىڭ سوئالىغا جاۋاپ بەرگەندە، پاسات مېنىڭ يۇلۇمدىن باشقا يولنى تۇتۇش بىلەن باشلىنىدۇ دەپ ئېيتتى. مانا بۇ نەرسىدىن رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ھېچبىر يامانلىق ھىدى بولمىغان شارائىتتا ئاگاھلاندۇرغان.

دەۋرى قىيامەتكىچە سۈننەتكە زىت يوللار پەيدا بۇلىۋېرىدۇ بۇرادەرلەر، ﷲ نى ئىنكار قىلىدىغان يوللارنى بىلمەك ناھايتى ئاسان بۇلىدۇ، تارىختىن بۇيان ئۇ ئاشكارە بىلىنىپ كەلدى. ئەمما بۇ خىل يول ئىسلامغا زەرەر يەتكۈزەلمىدى، مۇسۇلمانلار بۇ يولدا ئىسلامنى مەھكەم تۇتتى،شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلامغا قارىشى يول ئىچىدە ئالدى بىلەن كۆرنىشىدە دىنى ئىسلامغا يول بىرىشلىك بىلەن بولغان يولدىن ئېھتىيات قىلىشىمىز كېرەك.

ئىسلامدىكى بەزى بىر ئىبادەتلەرگە رۇخسەت قىلىپ، ھەقىقى ئىسلامنىڭ مەنىسىنى چۈشىنىشكە قارىشى بولغان يولدىن ئېھتىيات قىلىشىمىز كېرەك. بۇ جەھەتتە خېلى كۆپ ئادەم خۇددى تۈتۈننى كۆرۈپ ئۇنىڭ ئىچىدىكىنى كۆرەلمىگەنگە ئوخشايدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلام دۈشمەنلىرى ئىسلام بىلەن

روبىرو قارشىلىشىشىنىڭ ھېچقانداق پايدا بەرمەيدىغانلىقىنى بىلىشكەن.

بىز بۈنىڭدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ھەر قانداق يولنى كىتابى سۈننەتكە تەققاسلىشىمىز كېرەك. ئۇنىڭغا زىت يولنىڭ كىم بۇلىشىدىن قەتئىنەزەر باتىل يول ئىكەنلىكىدىن ئىككىلەنمەسلىكىمىز كېرەك.

بۇنداق يول بىزنىڭ تېشىمىزدىن پەيدا بولمايدۇ، ئۇ بەلكى مۇسۇلمان، ئىسلام نامى بىلەن پەيدا بۇلىدۇ. ئىسلامغا ئىمان كەلتۈرگىنىمىزگە ئوخشاش، ئىسلامنىڭ ھۆكۈملىرىگە بېشىدىن تارتىپ ئاخىرىغىچە ئىمان كەلتۈرىشىمىز ۋە شۇنى ھاياتىمىزغا تەدبىق قىلىشىمىز كېرەك.

ئىسلام كۆرسەتمىلىرىنىڭ تېشىدا تۇرۇپ ئىسلامنى دەۋا قىلىشىمىز كازازاپلىقتىن باشقا نەرسە ئەمەس. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ ھەدىس شەرىفتىن ھەممىمىز ئۆزىمىزگە بىر خۇلاسە چىقىرىۋېلىشىمىز كېرەككى، الله سۇبھانەھۇ ۋە تائالا بىزلەرنى بىكارغا تاشلاپ قويىدىغان خەلق قىلمىدى، الله سۇبھانەھۇ ۋە تائالا بىزلەرگە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى، ئۇ كىشى ئارقىلىق قۇرئاننى نازىل قىلدى ھەم ئۇ كىشى ئۆز سۈننەتلىرى بىلەن قۇرئانى كەرىمنى ئىزاھلاپ بەردى،

ئۇ كىشىدىن ساھابىلەر ئۆگەنگەن، قۇرئانى كەرىمنى ساھابىلەر،تابىئىنلار ۋە بۇ كىشىلەرگە ئەگەشكەن كىشىلەر چۈشەندۈرگەن ئاساستا چۈشىنىمىز، قۇرئانى كەرىم ۋە ھەدىسى مۇبارەكتىن باشقا يوللارنى ئىككىلەنمەستىن باتىل دەيمىز. ئىمان شۇنداق بولىشى كېرەك.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھى ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ سىرەتلىرى، ھايات يوللىرى ۋە ھۆكۈملىرىدە بىز كۆپراق ھۆكۈمنى ئەستىن چىقىرىپ قويىمىز، مانا شۇ ھالەتلەرنىڭ ھەممىسى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆرسەتمىلىرى بويىچە بولىشى كېرەك.

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋەتلىرى تەۋھىد بىلەن باشلانغان،بىزنىڭ سۆھبەتلىرىمىز تەۋھىدنى زىكرى قىلماستىن ئۆتمەسلىكى كېرەك. الله سۇبھانەھۇ تەئالا پۈتۈن ئالەمنى ئۆزى ئۈچۈنغىنا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن ياراتتى.

« وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ »

يەنى،« جىنلارنى، ئىنسانلارنى پەقەت ماڭا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈنلا ياراتتىم [56].»(سۈرە زارىيات)

ﷲ تائالا پەيغەمبەرلەرنى تەۋھىدكە دەۋەت قىلىش ئۈچۈن ئىبەرتتى، قۇرئانى كەرىمدىكى ئەڭ كۆپ توختالغان تېما تەۋھىد تېمىسىدۇر.
ﷲ يەنە پۈتۈن ئىنسانلارغا شىركنىڭ زەرەرىنى بايان قىلدى،ئۇنى دۇنيادىكى ھالاكەتنىڭ ،دۇزاختا ئەبەدى قېلىشنىڭ سەۋەبى دەپ كۆرسەتتى ھەم ﷲ نىڭ شىرك گۇناھىنى كەچۈرمەيدىغانلىقىنى كالامىدا ياد قىلدى.

« وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ»

يەنى،« (ئى مۇھەممەد!) سەندىن ئىلگىرى ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە: «مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار» دەپ ۋەھيى قىلدۇق [25].»(سۈرە ئەنبىيا)

ھەممە پەيغەمبەرگە شۇ نەرسە نازىل بولغان،يەنە بىرەر پەيغەمبەر ئىبەرتىلگەن بولسا ئۇنىڭغا ۋەھيي نازىل قىلىنىدى، بۇ ۋەھيي ۋەھدانىيەتكە چاقىردى. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم 13يىل

مەككىدە تۇردى، خەلقلەرنى يەككە الله قا ئىبادەت قىلىشقا ۋە «لا ئىلاھە ئىللەللاھ » كەلىمىسىنى ئېيتىشقا چاقىردى.

«لا ئىلاھە ئىللەللاھ»كەلىمىسىنى ئەرەپ كىشى ياخشى چۈشىنىدۇ. بۇ كەلىمىنى ئاڭلىغان ئەرەپلەر الله نى ئىنكار قىلمايتتى، الله نى بار دىيىشەتتى، كائىناتنى ۋە يەرنى كىم ياراتقان؟ دىسە الله دىيىشەتتى. كائىناتنى، يەرنى كىم باشقۇرىدۇ ؟دىسە ئەۋلىيا، قۇتۇبلار باشقۇرىدۇ دىمەيتتى،بەلكى الله باشقۇرىدۇ دەيتتى، ئۇلار ھازىرقى مۇشرىكلاردىن تۈزۈك ئىدى.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم

«ئى ئادەملەر لا ئىلاھە ئىللەللاھ»دەڭلار دىگەن كىشىلەر،الله كائىنات ۋە يەرنى ياراتقان، الله كائىنات ۋە يەرنى باشقۇرىدۇ دەپ بىلىشەتتى.

رىزىقنى الله بىرىدۇ دەپ بىلەتتى ھەم رىزىقنى الله تىن تىلىشەتتى. الله ئۆلتۈرىدۇ ھەم تىرىلدۈرىدۇ دەپ بىلىشەتتى.

« قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ السَّمْعَ والأَبْصَارَ وَمَن يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيَّتَ مِنَ الْحَيِّ

وَمَن يُدَبِّرُ الأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللّهُ فَقُلْ أَفَلاَ تَتَّقُونَ»

يەنى،«(ئى مۇھەممەد! مۇشرىكلارغا) ئېيتقىنكى، «سىلەرگە ئاسماندىن (يامغۇر ياغدۇرۇپ) زېمىندىن (گىياھ ئۈندۈرۈپ) كىم رىزىق بېرىدۇ؟ سىلەرنىڭ ئاڭلاش ۋە كۆرۈش قابىلىيىتىڭلارنى كىم باشقۇرىدۇ؟ تىرىك شەيئىلەردىن كىم پەيدا قىلىدۇ؟ (خالايىقنىڭ ئىشلىرىنى كىم ئىدارە قىلىدۇ؟» ئۇلار (بۇلارغا جاۋابەن): «الله » دەيدۇ. ئېيتقىنكى، «الله تىن غەيرىيگە چوقۇنۇش بىلەن الله نىڭ ئازابىدىن قورقمامسىلەر؟ [31].»(سۈرە يۇنۇس)

شۇنى ياخشى چۈشىنىشىمىز كېرەككى،الله نى بار دېيىشلىكىمىز، الله نى رىزىق بېرىدۇ، الله كائىناتنى، يەرنى ياراتقان دەپ بىلىشىمىز بىزنى جەننەتكە ئېلىپ كىرەلمەيدۇ بۇرادەرلەر.

بىز بۇنى شۇنداق دەپ بىلىمىز، ئەمما شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئىبادەتنى پەقەت الله نىڭ ئۆزىگىلا قىلىشىمىز كېرەك.

مانا بۇ «لا ئىلاھە ئىللەللاھ»كەلىمىسىنىڭ مەنىسىدۇر.

رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم «ئى ئادەملەر لا ئىلاھە ئىللەللاھ»دەڭلار دىگەن

كىشىلەرنىڭ ئىمانى مانا شۇ دەرىجىدە ئىدى، ئەمما ئۇلار ئىبادەتلىرىدە الله قا باشقا نەرسىلەرنى ۋاستە قىلىشقان ئىدى.

شۇنداقلا بۇ ۋاستىلەرنى ياراتقۇچى دەپ تەن ئالمايتتى،پەقەت ئۇنى الله بىلەن ئۆزىنىڭ ئارىسىدا ۋاستە بولىدۇ دەپ بىلەتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلار مۇشرىك بولدى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۇلار بىلەن جەڭلەشتى ۋە شۇ جەڭدە ئۆلگەن كىشىلەر شېھىت بولدى، مانا بۇ نەرسىلەرنى بىلىشىمىز كېرەك. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم تەۋھىد ئاساسىدا:

« قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا»

يەنى،«(ئى مۇھەممەد! دىنىڭدىن يېنىپ كېتىشىڭنى تەلەپ قىلغان بۇ كۇففارلارغا) ئېيتقىنكى، «پەرۋەردىگارىمغا ئىبادەت قىلىمەن، ئۇنىڭغا ھېچ ئەھەدىنى شېرىك كەلتۈرمەيمەن» [20].»(سۈرە جىن)دىدى.

«دۇئا ئىبادەتنىڭ مېغىزى» ،ئەرەپ تىلىنى بىلگەن

كىشىلەر

«إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي »

يەنى،« پەرۋەردىگارىمغا ئىبادەت قىلىمەن »نىڭ مەنىسىنى بىلىدۇ،

قۇرئانى كەرىم شۇ كەلىمىنىڭ ئۆزى بىلەنلا چەكلەنمىدى،بەلكى ئارقىدىنلا تەكىت بۇلۇپ

« وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا»

يەنى،« ئۇنىڭغا ھىچ ئەھەدىنى شىرىك كەلتۈرمەيمەن»نى كەلتۈردى.

الله رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمغا «ئىبيتىڭ»دەپ خىتاپ قىلدى،يەنى كىملەرگە الله نى بار،الله نى رىزىق بىرىدۇ، الله كائىناتنى،يەرنى ياراتقان دىگەن كىشىلەرگە
« پەرۋەردىگارىمغا ئىبادەت قىلىمەن، ئۇنىڭغا ھىچ

ئەھەدىنى شېرىك كەلتۈرمەيمەن»دەپ ئىلان قىلىڭ دىدى.

يەنە« أَحَدًا» كەلىمىسىگە دىققەت قىلىشىمىز كېرەككى، ئۇلار شىرك كەلتۈرگەن نەرسىلەر بىزنىڭ دەۋرىمىزدىكى مۇشرىكلەر شىرك كەلتۈرگەن نەرسىلەردەك پەس نەرسىلەر ئەمەستى،ئۇ دەۋرىدە شىرك قىلىنغان نەرسىلەر نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدىكى تۇپاندىن ھايات قالغان پاكىزە كىشىلەرنىڭ رەمىزلىرى ئىدى،ئۇلار نۇھ ئەلەيھىسسالام بىلەن كېمىدە ھايات قالغان ئۇلۇغ، كاتتا كىشىلەرنىڭ رەمىزلىرىنى الله بىلەن ئۆزىنىڭ ئوتتۇرلىرىدا ۋاستە قىلىپ سېغىنىشاتتى.

«أَحَدًا»نىڭ ئەكسىچە ئۇلار كۆپ ئادەملەرنى شېرىك قىلىشقان ئىدى، ئادەملەرنىڭ ئەڭ سالىھلىرىنى شىرك قىلىشقان بولۇپ، ناسارالار ئەيسا ئەلەيھىسسالامنى ، يەھۇدلار ئۇزەير ئەلەيھىسالامنى شېرىك قىلىشقان ئىدى.

الله مانا مۇشۇ كىشىلەرگە رەببىمگىغىنا دۇئا قىلىمەن، ئۇنىڭغا ئىبادەتتە ھېچ كىشىنى شىرك قىلمايمەن دەپ

ئىلان قىلىنىدۇ دەيدۇ.
مانا بۇ نەرسىنى ياخشى چۈشىنىشىمىز كېرەك.
تەۋھىد بۇ نىجات سەۋەبىدۇر. ئەگەر تەۋھىد تېپىلمىسا، ئەمەللەر شىرك بولۇپ قالسا ھەممىسى ھەبەتە بولىدۇ. الله قۇرئاندا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا شۇنداق خىتاپ قىلىدۇكى:

« لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ »

يەنى،«ئەگەر سەن الله قا شىرك كەلتۈرسەڭ، سېنىڭ ئەمىلىڭ ئەلۋەتتە بىكار بولۇپ كېتىدۇ»(سۈرە زۇمەر65 ـ ئايەت).

رەسۇل سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئۆز تائىبىلىرىغا كىچىكىدىن باشلاپ تەۋھىد ئاساسىدا تەربىيە قىلاتتى، ھامىسىنىڭ ئوغۇللىرىدىن ئابدۇللا ئىبنى ئاببباس پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات تاپقاندا تېخى ياش ئىدى،ئۇ رەسۇلۇللاھنىڭ تاھارىتىگە سۇ ئاپىرىپ بەرگەن ۋاقىتلىرىدا تېخى بەش ياشتا ئىدى، مانا شۇ كىشىگە قىلغان نەسىھەتلىرىدە «بىر نەرسە سورساڭ الله تىن سورا، ياردەم تەلەپ قىلساڭ الله تىن تەلەپ

قىل»دىگەن(ئىمامى تىرمىزى رىۋايەتلىرى).
رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم ھەتتا ساھابىلەرنى بىرەر جايغا ئىبەرتكەنلىرىدە ، ئۇلارنىڭ بىرىنچى چاقىرىدىغان نەرسىسىنىڭ تەۋھىد بۇلىشى كېرەكلىكىنى تەكىتلەيتتى، رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇئاز ئىبنى جەمەلىنى يەمەنگە ئىبەرتكەندە :
«ئۇلارنى ئالدى بىلەن لا ئىلاھە ئىللەللاھقا چاقىرغىن (ئۇلار تەۋرات چۈشكەن،تەۋراتنى ياد ئالغان ھەم تەۋراتقا ئەمەل قىلىۋاتقانلىقىنى دەۋا قىلغان ئەھلى كىتاپ، ئەھلى ئىلىملەر ئىدى، مانا مۇشۇ كىشىلەرنى ئالدى بىلەن چاقىرىدىغان نەرسىڭىز تەۋھىد بولسۇن دىدىلەر)»
ئۇلار الله نىڭ بارلىقىغا ئىشىنەتتى، ئۆزلىرىنى بىز ئەھلى كىتاپ دەيتتى، ئەرەپ قۇرەيشلىرىنى بولسا جاھىللار دەپ ئەيىپلىشەتتى، مانا مۇشۇنداق ئىلىمنى دەۋا قىلغان كىشىلەرگە قىلىدىغان تۇنجى دەۋىتىڭىز لا ئىلاھە ئىللەللاھ بولسۇن دىدىلەر.
ئەگەر ھازىر بىرەرىمىز خەلقلەرگە«ئى ئادەملەر! لا ئىلاھە ئىللەللاھ»دەڭلار دەپ پەيغەمبەرنىڭ سۆزىنى ئېيتساق، ئۇلار: بىز لا ئىلاھە ئىللەللاھ دىمەپتۇقمۇ؟

دېيىشىدۇ. بىز لائىلاھە ئىللەللاھ كەلىمىسىنى ھاياتقا تەدبىق قىلىشقا چاقىرىشىمىز كېرەك.
شاھادەت كەلىمىسى ئۈستىدە توختىلىپ ئۆتىمىز. بىرىنچى چاقىرىدىغان نەرسىڭىز لائىلاھە ئىللەللاھ بولسۇن. گۇۋاھلىق دەپ نىمىگە ئېيتىمىز؟ بىز كىشى بىر ئىش ئۈستىدە گۇۋاھلىق بەرسە، ئۇنىڭ ھەركىتى گۇۋاھلىقىنى دالالەت قىلىشى كېرەك. مەسىلەن:
بىر كىشى ئۆزىنى ئوغرى ئەمەسمەن دىسە ئوغرى ئەمەسلىكىگە گۇۋاھلىق بىرىشى كېرەك، ئەمما بۇ گۇۋاھلىق تىل بىلەنلا بولمايدۇ،يەنى شۇ كىشى ھەقىقەتتە ئوغرى بولسا، ئوغرى ئەمەسمەن دىيىشى بىلەنلا ئۇنىڭ گۇۋاھلىقى ئۆتمەيدۇ بۇرادەرلەر. گۇۋاھلىق- بىر ئادەمنىڭ قىلىۋاتقان ھەر بىر ئىشىنىڭ ئېيتىۋاتقان سۆزىگە ماس كېلىشىدۇر.
 دىمەك، لائىلاھە ئىللەللاھ كەلىمىسىنى ئېيتسا- يۇ، دۇئانى باشقا نەرسىگە قىلسا بۇ گۇۋاھلىق ھىساپلانمايدۇ، بۇنى پەقەت شۇ كەلىمنى ئېيتمىغان ئادەمنىڭ گۇۋاھلىقى دىيىشكە بۇلىدۇ. لائىلاھە ئىللەللاھ دىسە- يۇ، نەزىرنى باشقا نەرسىلەرگە قىلسا، بۇ لائىلاھە ئىللەللاھ قا بولغان شاھادەتنىڭ ئەكسىدۇر.

لائىلاھە ئىللەللاھ دىسە ياردەمنى باشقىدىن سورىسا، بۇ لائىلاھە ئىللەللاھ نىڭ ئەكسىگە بولغان شاھادەتتۇر، لائىلاھە ئىللەللاھ دىسە، ئەمما الله نىڭ ھۆكۈمىنى قۇبۇل قىلماستىن، الله نىڭ ھۆكۈمى ئەمدى زامانغا لايىق بولماي قالدى دىسە، بەشەر ھۆكۈمنى قۇبۇل قىلسا، ئۇنىڭ ئىيتىۋاتقان سۆزى يالغان بۇلىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بىز تەۋھىدنىڭ مەنىسىنى قۇرئاندىكى:

« الَّذِينَ آمَنُواْ وَلَمْ يَلْبِسُواْ إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُوْلَئِكَ لَهُمُ الأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ »

يەنى،« ئازابتىن ئەمىن بولۇش ئىمان ئىيتقان، ئىمانغا مۇشرىكلىكنى ئارىلاشتۇرمىغان ئادەملەرگە مەنسۇپتۇر، ئۇلار ھىدايەت تاپقۇچىلاردۇر [82].»(سۈرە ئەنئام)

ئايىتى بۇيىچە چۈشىنىشىمىز كېرەك. ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇدتىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، بۇ ئايەت نازىل بۇلغاندا بۇ مۇسۇلمانلارغا ناھايىتى ئىغىر كەلدى ، چۈنكى بۇ ئايەتنىڭ زاھىرى مەنىسى«ئىمان ئىيتقان

كىشىلەر ئىمانىغا زۇلۇمنى ئارلاشتۇرمىغان بولسا»بۇلۇپ، ئەسهابىلەر «بىرەر زۇلۇم قىلمىغان ئادەم بارمۇ؟ھېچبولمىسا ئىنسان ئۆزىگە زۇلۇم قىلىدۇ»دىيىشتى، شۇندا رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيهى ۋەسەللەم:
«بۇ يەردىكى زۇلۇمدىن مۇراد ـ شىرىكتۇر»دىدى.
مانا لوقمان ھەكىم ئۆز ئوغلىغا نەسهەت قىلغاندا:

«يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ»

يەنى،« ئۆز ۋاقتىدا لوقمان (ھەكىم) ئوغلىغا نەسهەت قىلىپ: «ئى ئوغۇلچىقىم، الله قا شېرىك كەلتۈرمىگىن، شېرىك كەلتۈرۈش ھەقىقەتەن زور گۇناھتۇر» دېدى [13].» (سۈرە لوقمان)

دىمەك، شىرىك كاتتا زۇلۇم، ئىمان كەلتۈرۈپ ئىماننى شىرىككە ئارلاشتۇرمىغان كىشلەر ئاخىرەتتە ھەقىقى خاتىرجەم بولىدىغان، ھەممە ئادەم قورقۇنچ ئىچىدە قالغاندا خاتىرجەم بۇلىدىغان كىشىلەردۇر ۋە ھاياتتا ھەقىقى ھىدايەتلىك بولغان كىشىلەردۇر. بەزى ۋاقىتلاردا كىشلەرنى پەقەت الله سۇبهانەھۇ

تائالاغىلا سېغىنىشلىككە، الله تىنلا مەدەت تىلەشكە، الله تىنىغىنا ياردەم سوراشقا ۋە الله قىغىنا قۇربانلىق قىلىش، نەزىر قىلىشقا چاقىرغان ۋاقىتتا، بىز تەرەپتىكى كىشىلەر كۆپراق شەيخ ئابدۇل قادىر جىلانىنى مىسال قىلىشىدۇ،ئەمەلىيەتتە ئۇلار بۇ كىشىنىڭ كىتاپلىرنى كۆرمىگەن.

ئەگەر ئابدۇل قادىر جىلانىنىڭ تەۋھىدكە بولغان چاقىرىقلىرنى ئوقۇشقانلىرىدا، ئۇ كىشى پەقەت يەككە الله قا ئىبادەت قىلىشقا ئۆگەتكەنلەر.

ئۇ كىشىنىڭ«ئەلفەتھۇل رەببانى»دىگەن كىتاپلىرى بار، بۇ كىتاپلىرىدا ھەم كىشلەرنى پەقەت بىر الله قا ئىبادەت قىلىشقا چاقىرغان.

«ئەلفەتھۇل رەببانى»دە كەلتۈرۈلگەن بىر سۆزنى ئوقۇپ بەرمەكچىمەن، چۈنكى بىز تەرەپتە ھەممە كىشى بۇ كىشىگە سېغىنىشنى ئىبادەت دەپ بىلىدۇ،ئۇلار قىيامەتتە مۇشۇ قىلمىشىدىن ھىساپ بىرىدۇ.

بۇ كىشى «ئەلفەتھۇل رەببانى»دە:«الله تىن سوراڭلار، باشقىدىن سورماڭلار، الله تىنىغىنا ياردەم سوراڭلار، باشقىدىن ياردەم سورماڭلار»دىگەن.

ئۇيەنە:«ئى شورى قۇرىغۇر،ھالىڭغا ۋاي،ئەتە قايسى

يۈزۈڭ بىلەن رەببىڭگە روبىرو بۇلىسەن؟دۇنيادا رەببىڭنىڭ ھۆكمىنى قىلماستىن ، رەببىڭدىن يۈز ئۆرۈپ، رەببىڭنىڭ خەلقىنى رەببىڭگە شىرك كەلتۈرۈپ ياشاپ، رەببىڭگە قانداق يۈز كەلتۈرىسەن؟ ئۆزىڭلار بىلەن رەببىڭلارنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ۋاستىلەرنى يوق قىلىڭلار، چۈنكى سىلەرنىڭ بۇ ۋاستىلەر بىلەن تۇرۇشىڭلار ھەۋەس، يەنى مەناسىزلىكتۇر، پادىشاھلىق، سولتانلىق، ھەقىقى ئەزىزلىك الله ئەززە ۋە جەللەگە خاستۇر، سەن ھەق بىلەن بول ، ھەر بىر ئىشتا الله بىلەن بولغىن، مەخلۇق بىلەن بولمىغىن، يەنى ھاجەتلىرىڭنى مەخلۇقتىن ئەمەس، الله تىن تىلىگىن»دىگەن.

مانا بۇلار ئابدۇل قادىر جىلانىنىڭ سۆزلىرى. ئەمدى بۇ يەردە ئەسكەرتىپ قويىمىزكى، ئىنسان قادىر بۇلىدىغان ئىشلاردا ھايات كىشىلەردىن ياردەم سوراش شىرك ئەمەس. ياخشى ئىشلاردا بىر ـ بىرىگە ياردەملىشىش، ئورتاقلىشىش الله تائالانىڭ بۇيرىقىدۇر:

« وَتَعَاوَنُواْ عَلَى الْبرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ تَعَاوَنُواْ عَلَى الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ»

يەنى،« ياخشى ئىشقا ۋە تەقۋادارلىققا ياردەملىشىڭلار، گۇناھقا ۋە زۇلۇمغا ياردەملەشمەڭلا» (سۈرە مائىدە2ـ ئايەت).

يەنى «تەئەۋۋۇل» بىلەن«ئىستئانەت»ئوخشمايدۇ، «ئىستىئانەت» ـ ئىنسان قادىر بولالمايدىغان ئىشلاردا ياردەم تەلەپ قىلىشنى كۆرسىتىدۇ، الله تىن تەلەپ قىلىنىدىغان ياردەمنى ئىنساندىن تەلەپ قىلىش بۇ شىرىكتۇر.
«تەئەۋۋۇل» ـ سىز قادىر بۇلالمىغان نەرسىگە مېنىڭ ياردەم بىرىشىم، مەن قادىر بولالمايدىغان نەرسىگە سىزنىڭ ياردەم بىرىشىڭىزدۇر.
بۇ خىل ياردەمنى الله تائالا بىزگە مەئمۇر قىلغان. رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم مۇنداق دەيدۇ:
«الله بەندىگە ياردەم بىرىدۇ، مادامىكى بەندە بىرەر قېرىندىشىغا ياردەم قىلسا» (ئىمامى مۇسلىم رىۋايەت قىلغان).
ئۆز ـ ئارا ياردەم بىرىش توغرىسىدىكى ھەدىسلەر ھەممىمىزگە مەلۇم مانا.

دەرسلىرىمىزدە بەزى سورالغان سوئاللارغا جاۋاپ بىرىپ ئۆتتۇق. مانا بەزى بۇرادەرلەر قۇرئاندىكى پەيغەمبەرلەر قىسسىلىرى بايان قىلىنغان بەزى نەرسىلەرنى ئوقۇش نەتىجىسىدە قەلبى تەسكىن تاپمىغانلىقى سەۋەپلىك بەزى سۇئاللارنى سوراشتى. هازىرقى ۋاقىتتا ئەرەپ تىلدىن باشقا تىلدا چىقىرىلىۋاتقان كىتاپلارنىڭ كۆپىنچىسى ئىسلام كىشىلىرىنىڭ تەكشۈرۈشىدىن مۇستەسنا بولغاچقا ، كىتابى سۈننەتكە زىت بولغان كىتاپلار كۆپىيىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن، ئوقۇيدىغان كىتاپنى قەلبىڭلار تەسكىن تاپىدىغان،كىتابى سۈننەتىنى بىلىدىغان، قۇرئانى كەرىمنىڭ مەنالىرىدىن خەبەردار، ھەدىس شەرىفنى بىلىدىغان كىشىلەرگە كۆرسىتىپ ئوقۇش كېرەك بۇرادەرلەر .
مانا سورالغان بۇ سۇئالدا قۇرئانى كەرىم قىسسەلىرىدىكى داۋۇد ئەلەيھىسسالام ھەققىدە كىتابى سۈننەتكە ئۇيغۇن كەلمەيدىغان، ئۇ كىشىنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە توغرا كەلمەيدىغان سۆزلەرنىڭ بايان قىلىنغانلىقى سورىلىپتۇ.
بۇ ئەرەپ تىلى، ھەتتا تەپسىرلەرنىڭ كۆپىدە ھەم

نۇرغۇن نەرسىلەرنىڭ ناتوغرا يول بىلەن يەتكۈزۈلگەنلىكىنى، قۇرئانى كەرىم، ھەدىسى مۇبارەكنىڭ روھىنى بىلىدىغان كىشىلەر ئاجىرتىۋېلىنىشىدۇ.

بىز قۇرئانى كەرىمنىڭ الله سۇبھانەھۇ ۋە تائالا تەرىپىدىن نازىل بولغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىمىز، ئۇنداقتا ئۇنىڭغا قانداق ھۆرمەت بىلدۈرىشىمىز كېرەك؟ ئۇنىڭ ھەققىدىكى ۋەزىپىمىز نىمە؟

1. ئۇنى ھەققى تىلاۋەت قىلىشىمىز كېرەك. قۇرئانى كەرىمدىكى:

« الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلاَوَتِهِ أُوْلَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ »

يەنى،« بىز ئاتا قىلغان كىتابنى تېگىشلىك رەۋىشتە ئوقۇيدىغانلار بار، ئەنە شۇلار ئۇنىڭغا ئىشىنىدۇ.»(سۈرە بەقەرە 121 ـ ئايەت)

ئايىتى توغرىسىدا ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ

ئەنھۇ ئېيتقانكەنكى:«جېنىم ئىلكىدە بولغان زات بىلەن قەسەمكى،قۇرئاننى ھەقىقى تىلاۋەت قىلىش قۇرئان ھالال دىگەن نەرسىنى ھالال دەپ، ھارام دىگەن نەرسىنى ھارام دەپ ئېتىقاد قىلىش ۋە قۇرئان نازىل قىلىنغاندەك تىلاۋەت قىلىش،بىرەر كەلىمىنىڭ مەنالىرىنى ئۆزگەرتمەستىن بايان قىلىش، قۇرئان تەئۋىل قىلغان ئۇسلۇپتىن باشقا ئۇسلۇپ بىلەن تەئۋىل قىلماسلىقتۇر».

قۇرئانى كەرىمنى رەسۇلۇللاھ سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم، ساھابە ئىكراملار چۈشەنگەندەك چۈشىنىشىمىز كېرەك، رەسۇلۇللاھ قۇرئانى كەرىمنى سۆزلىرى ۋە پېئىللىرى بىلەن بايان قىلدى، بىز ئۇنى خالىغانچە چۈشىنىشكە جۈرئەت قىلماسلىقىمىز كېرەك. قۇرئان دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك سائادەتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان.

2.قۇرئانغا ئەمەل قىلىشىمىز كېرەك.قۇرئانغا ئەمەل قىلىشنىڭ بىرىنچىسى قۇرئان بىلەن بىر نەرسە تېپىپ يىمەسلىكتۇر.

ھەدىس شەرفلەردە «بىر قەۋملەر كىلىدۇ، قۇرئان بىلەن قۇرئاننى سېتىپ يەيدۇ» دەيدىغان ھەدىسلەر بار بۇرادەرلەر،مانا مۇشۇ يەردە داۋۇد ئەلەيھىسسالام

توغرىسىدا كەلگەن سۈرە سادتىكى ئايەتلەرنىڭ مەنىسىنى سۆزمۇ-سۆز ئېيتىپ ئۆتمەكچىمەن، قۇرئاننىڭ روھى قۇرئاننىڭ ئۆزى بىلەن تەپسىر قىلىنسا چۈشىنىشلىك بولىدۇ. ئاۋۋال يامانلىق ئېيتىلمىسا ياخشىلىق چۈشىنىلمەيدۇ بۇرادەرلەر، داۋۇد ئەلەيھىسسالام ھەققىدە ئىسرائىلىياتلارغا سۈيىنىپ قالغان كىشىلەر شۇ ئايەتنىڭ تەپسىر ھەققىدە ئۇ كىشىنىڭ 99 ئايالى بولغان، ئۇ ھەتتا ئۆز ئەسكەر باشلىقلىرىنىڭ ئايالى يۇيىنىۋاتقاندا كۆرۈپ قېلىپ، شۇ ئەسكەر باشلىقىنى جەڭگە ئەۋەتىپ، جەڭدە ئۆلۈپ كەتكەندىن كېيىن، ئايالىنى ئەمرىگە ئالغان دىگەندەك رىۋايەتلەرنى بايان قىلغان.

قۇرئانى كەرىمدە بۇنداق نەرسە يوق بۇرادەرلەر، بۇنىڭ ھەقىقىتىنى ھازىر بايان قىلىمىز، الله تائالا ھەر بىر پەيغەمبەرگە ئۆزىگە خاس خۇسۇسىيەتلەرنى بەرگەنگە ئوخشاش بۇ كىشىگە تاغنى، قۇشلارنى بويسۇندۇرۇپ بەرگەن، داۋۇد ئەلەيھىسسالام تاغلار ۋە قۇشلار بىلەن بىرلىكتە الله قا تەسبىھ ئېيتقان، داۋۇت ئەلەيھىسسالام ئىنتايىن ئىبادەتلىك كىشى ئىدى، ئايەتتىن شۇ نەرسە مەلۇمكى بۇ كىشى ھاياتىنى الله تائالاغا مىھراپتا ئىبادەت قىلىش ۋە كىشىلەرنىڭ

ھاجەتلىرىنى راۋا قىلىپ، ئۇلار ئوتتۇرىسىدىكى مەسىلىلەرنى بىر تەرەپ قىلىشتىن ئىبارەت ئىككى ئىشقا بېغىشلىدىلەر، الله تائالا قۇرئاندا :

« وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ»

يەنى،« داۋۇدنىڭ سەلتەنىتىنى كۈچەيتتۇق، ئۇنىڭغا ھېكمەت ۋە (ھەممە ئادەم چۈشىنىدىغان) روشەن سۆز - ئىبارىلەرنى ئاتا قىلدۇق [20].»(سۈرە ساد)دەيدۇ.

لېكىن ئىنسان ھەرقانچە ئىلىملىك بولسا ھەم ئۇنىڭ ئىنسان بولۇپ قېلىشۇرىشىنى ئىرادە قىلىپ ئىمتىھان قىلدى.

« وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ»

يەنى،«(ئى مۇھەممەد!) دەۋا قىلغۇچىلارنىڭ قىسسىسى ساڭا يەتتىمۇ؟ ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار (داۋۇد ئىبادەت قىلىۋاتقان) مەسجىدنىڭ تېمىدىن ئارتىلىپ چۈشۈشتى [21].»

« إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُودَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَاحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ»

يەنى،« ئەينى ۋاقىتتا ئۇلار داۋۇدنىڭ يېنىغا كىردى. داۋۇد ئۇلاردىن قورقتى، ئۇلار (داۋۇدقا): «قورقمىغىن، بىز بىرىمىز - بىرىمىزگە چېقىلغان ئىككى دەۋاگەرمىز، بىزنىڭ ئارىمىزدا ئادىللىق بىلەن ھۆكۈم قىلغىن، ناھەق ھۆكۈم چىقارمىغىن، بىزنى توغرا يولغا باشلىغىن» دېدى [22].» ،

« إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً وَلِيَ نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ»

يەنى،«(ئۇلارنىڭ بىرى) «شۇبھىسىزكى، مېنىڭ بۇ قېرىندىشىمنىڭ 99 ساغلىقى بار، مېنىڭ بىر ساغلىقىم بار، قېرىندىشىم ئۇ بىر ساغلىقنىمۇ ماڭا بەرگىن دەيدۇ، (ئارىمىزدا بۇ توغرۇلۇق مۇنازىرە بولۇپ) ئۇ

مېنى سۆزدە يېڭىپ قويدى» دېدى [23]. »

مانا مۇشۇنداق سائەتتە ھەر قانداق بىر كىشىگە مۇشۇنداق بىر ئىش ھۆكۈم قىلىشقا ئېلىپ كېلىنسە، شۇئان غەزىبى كېلىپ «ئى نائىنساپ 99 قويۇڭ بار ئىكەنۇ، يەنە نىمە دەپ ئۇنىڭ بىر تال قۇيىنى ئېلىۋالىسەن»دىيىشى ئىنىق، ئىنسانلا بۇلىدىكەن ھەق شۇ بىر تال قۇيى بار ئادەم تەرەپتە تۇيلايدۇ،چۈنكى ئىنسانلار مەزلۇملارغا يان بېسىپ ئادەتلىنىپ قالغانمىز، داۋۇد ئەلايھىسسالام:

« قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ إِلَى نِعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنْ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ وَظَنَّ دَاوُودُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ »

يەنى،« داۋۇد ئېيتتى: «ئۇ سېنىڭ ساغلىقىڭنى ئۆزىنىڭ ساغلىقلىرىغا قوشۇۋېلىشنى تەلەپ قىلىپ راستلا سېنى بوزەك قىلىپتۇ، نۇرغۇن شېرىكلەر (يەنى

دوستلار)، شۈبھىسىزكى، بىر - بىرىگە چېقىلىدۇ، پەقەت ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەل قىلغانلارلا (بىر - بىرىگە چېقىلمايدۇ) بۇلار ئازدۇر». داۋۇد بىزنىڭ ئۇنى سىنىغانلىقىمىزنى بىلدى. پەرۋەردىگارىدىن مەغپىرەت تەلەپ قىلدى، سەجدىگە باردى. (اللّٰه قا) تەۋبە قىلدى [24].»، يەنى بۇ ئىككەيلەن اللّٰه تەرپىدىن داۋۇد ئەلەيھىسسالامنى سىناش ئۈچۈن ئىبەرتىلگەن پەرشتىلەر ئىدى، داۋۇد ئەلەيھىسسالام ھۆكۈم قىلىشتا خاتالىشىپ، ئۇلارنىڭ گېپىنى ئاڭلاپلا بىر تال قويى بار كىشىنى زۇلۇمغا ئۇچراپتۇ دەپ ھۆكۈم قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدىن غايىپ بولدى. داۋۇد ئەلەيھىسسالام ئۆز خاتالىقىنى تونۇپ شۇئان سەجدىگە بېرىپ اللّٰه قا ئىستىغپار ئېيتتى.شۇنىڭ بىلەن اللّٰه تائالا :

« فَغَفَرْنَا لَهُ ذَٰلِكَ »

يەنى،« بىز ئۇنىڭ خاتالىقىنى ئەپۇ قىلدۇق،»دىدى، يەنى ئىنسان خاتالىقىنى تونۇپ تەۋبە قىلسا اللّٰه گۇناھلارنى شۇئان ئەپۇ قىلغۇچىدۇر. بۇ ئايەتتىن شۇ مەلۇمكى، ئەسلى ھۆكۈم چىقىرىشتىن ئىلگىرى داۋۇد

ئەلەيھىسسالام 99 قويى بار تۇرۇپمۇ سۆز قىلىشقا رۇخسەت قىلىشى كېرەك ئىدى، ئەمما ئۇنداق قىلمىغانلىقى ئۈچۈن، مۇشۇنداق كىچىككىنە بىر ئىشنىڭمۇ ھەققە ھۆكۈم قىلىشتا خاتالىققا سەۋەپ بولىدىغانلىقىنى بىرلدۇرۇش ئۈچۈن ئىمتىھان قىلدى. مانا بۇلار قۇرئاندا بايان قىلىنغان نەرسە، ئەمما يەھۇدىيلارنىڭ ھىلىگەرلىك بىلەن بىزنىڭ نەشىر ئەپكارلىرىمىزغا كىرىپ قىلغان تۇقۇلمىلىرىغا ئالدىنىپ قالغان كىشىلەر زالالەتكە كىتىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن بىز قۇرئاننى توغرا چۈشىنىشىمىز كېرەك، الله داۋۇد ئەلەيھىسسالامنى«مېنىڭ نىمە دىگەن ياخشى بەندەم بۇ»دەپ ماختىغان.

ئەگەر كىمكى ئۇ ھەقتە ئۇ كىشىنىڭ 99 ئايالى بولغان، ئۆز ئەسكەر باشلىقلىرىنىڭ ئايالى يۇيىنىۋاتقاندا كۆرۈپ قىلىپ، شۇ ئەسكەر باشلىقىنى جەڭگە ئەۋەتىپ، جەڭدە ئۆلۈپ كەتكەندىن كىيىن، ئايالىنى ئەمرىگە ئالغان دىگەندەك گەپلەرنى قىلسا ئۇ بۆھتان بولىدۇ بۇرادەرلەر،

ئۇ سۇلايمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتىسى، الله نىڭ ئۇلۇغ پەيغەمبىرى، الله تائالا «مېنىڭ نىمە دىگەن ياخشى بەندەم بۇ»دەپ ماختىغان زات، الله تائالا

«مەن ھىكمەت بەردىم» دىگەن زات، مۇشۇنداق نەرسلەرنى يازغان كىشلەر بىلمىسە ئىستىغفار ئېيتىشى كېرەك،ئەگەر بىلىپ يازغان بولسا ئۇنىڭ دىندىن چىقىشىدا شەك-شۈبھە يوق بۇرادەرلەر. شۇنىڭ ئۈچۈن بىز قۇرئاننى ئاۋۋال قۇرئان بىلەن تەپسىر قىلىمىز،كىيىن ھەدىس بىلەن تەپسىر قىلىمىز،ساھابىلەر، تابىئىنلارنىڭ سۆزى بىلەن تەپسىر قىلىمىز، سەلەپ سالىھلار چۈشەنگەندەك چۈشىنىمىز. قۇرئاننى رەيمىز بىلەن، جۈملىدىن يەھۇدىيلارنىڭ تۇقۇلمىلىرى بىلەن چۈشەنمەيمىز بۇرادەرلەر.

الله تائالا قۇرئاننىڭ لەبزى ۋە مەناسىنى ساقلىدى، سەھىھ ھەدىسلەرنى ساقلاپ بايان قىلىدىغان ئۆلىمالارنى ياراتتى،شۇنىڭ ئۈچۈن زاھىرىدە زۇلۇم بولغان نەرسە توغرا بولمايدۇ، مىنىڭ بىزنىڭ ئارىمىزدا ھەم كەمبەغەلپەرۋەرلىك بار،چۈنكى بىز كەمبەغەلپەرۋەر بولغان پەلسەپىدە ئۆسكەنمىز،نىمە ئۈچۈن ھەقىقەت دائىم كەمبەغەل تەرەپتە بۇلىشى كېرەك؟ ھەق پادىشاھتىمۇ، كەمبەغەلدىمۇ بىلمەيمىز، شۇنىڭ ئۈچۈن خۇددى بايغا يان بېسىش خاتا بولغانغا ئوخشاش كەمبەغەلگە يان بېسىش ھەم خاتا. بىز

ھەققە يان بېسىشىمىز كېرەك، كۆرۈنىشتە ناھايىتى كۆپ زۇلۇم بولغان نەرسىلەر باركى،مەسىلەن بىر ھالال كەسىپ قىلىپ بېيىغان بىر كىشى بىلەن بىر ئاچ-يالىڭاچ نامرات بولسا، ئەگەر شۇ نامرات بۇ باي نەرسىلىرىمنى ئوغرىلىدى دىسە، سېنىڭ ھېچنىمەڭ بولمىسا بۇ باي تۇرسا قاندىقىسىگە ئۇ سېنىڭ نەرسىلىرىڭنى ئوغۇرلايدۇ دىيىشىمىز ناتوغرا، چۈنكى ئۇنىڭ ئوغۇرلىق قىلىش مۇمكىن -دە،شۇنىڭ ئۈچۈن بىز قۇرئانى كەرىمنى ئالدى بىلەن قۇرئاننىڭ ئۆزى بىلەن چۈشىنىشىمىز كېرەك،مانا بۇ ئايەتنىڭ داۋامىدا الله تائالا داۋۇد ئەلەيھىسسالامغا:

« ئى داۋۇد! سېنى بىز ھەقىقەتەن يەر يۈزىدە خەلىپە قىلدۇق، كىشىلەرنىڭ ئارىسىدا ئادىللىق بىلەن ھۆكۈم چىقارغىن، نەپسى خاھىشقا ئەگەشمىگىنكى، ئۇ سېنى الله نىڭ يولىدىن ئازدۇرىدۇ،»(سۈرە ساد26-ئايەت)دەپ خىتاپ قىلىدۇ.

دىمەك يەر يۈزىگە خەلىپە بۇلىدىغان كىشى، يەنى ئىنسان پەقەت بىر تەرەپنىڭ گىپىنى ئاڭلاپلا ھۆكۈم قىلىشى خاتا ، گەرچە ھۆكۈم بۇيرۇپ بىرىلگەن تەرەپ ھەققە ئوخشاپ تۇرسا ھەم. سۇئال سورالغانلىق

مۇناسىۋىتى بىلەن شۇنى ئېيتماقچىمەن بۇرادەرلەر،دىني ئۆزبەكچە كىتاپلاردىن قەلبىڭلار تەسكىن تاپمىسا، ئۇنى توغرا چۈشىنىش ئۈچۈن ئۆزەڭلار ئىشىنىدىغان ئۆلىمالارغا مۇراجەت قىلىشىڭلار، يەنى كىتابى سۈننەتنى بىلىدىغان كىشىلەردىن سورۇيلىشىڭلار كېرەك.

ربنا تقبل منا انك انت السميع العليم

وصلى الله على سيدنا ونبينا محمد، وعلى آله وصحبه وسلم.

وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين.